

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS &
SERPENTVM, ET DRACONV HISTORIAE

LIBRI DV

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

In Patrio Bonon Gymnasio simplicium med.

Professor ordinarius,

Horti publici, nec non Musci Ill.^{mi} Senatus Bonon.

Prefectus

Summo labore opus

concinnavit

AD ILVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM,

ET EXCELLENTISSIMV VIRVM

D. FRANCISCV PERETTVM

ABBATEM

VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONE,

ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM

Cum Indice memorabilium, nec non uariarū linguarū copiosissimo.

DOMINVM

Sumptibus M. Antonij Berni Bibliopole Bononiensis

VIGILANTIA

VITIS ALDROVANDI

PATRICK BONONINIS

SEPTIMUM ET OCTAVUM HISTORIA

LIBRI DE

HERBIS ALDROVANDI

IN HOC LIBRO

DE HERBIS ALDROVANDI

LIBRI DE

HERBIS ALDROVANDI

LIBRI DE

HERBIS ALDROVANDI

LIBRI DE

HERBIS ALDROVANDI

LIBRI DE

HERBIS ALDROVANDI

LIBRI DE

HERBIS ALDROVANDI

742
A37X
RB
152167

VLYSSIS
ALDROVANDI
PATRITII BONONIEN.
HISTORIÆ
SERPENTVM ET DRACONVM
LIBRI DVO.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

Simpl. Med. in Patrio Bononiensi Gymnasio
Professor Ordinarius,

Necnon Musæi Illustris, Senatus Bonon. & Horti publici
præfectus summo labore opus concinnauit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONON.
proprie sumptibus in lucem edidit.

MEMORIAL
OF
THE
LIFE
OF
THE
LATE
JAMES
MILN
BY
JAMES
MILN
AND
OTHERS
OF
THE
SAME
NAME
IN
THE
YEAR
1841
BY
JAMES
MILN
AND
OTHERS
OF
THE
SAME
NAME
IN
THE
YEAR
1841
BY
JAMES
MILN
AND
OTHERS
OF
THE
SAME
NAME
IN
THE
YEAR
1841

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO
PERETTO

ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.

HIERONYMVS BERNIA F.

RODV CIT suas hîc tibi Serpentes
VLYSSES ALDROVANDVS,
hoc euo Physiologorum omnium lon-
gè optimus vnus. Sunt quidem Ser-
pentes, non tamen ictu veneficæ, non
morsu lethales, non sputo, vel halitu tabificæ, non aspe-
ctu exitiales, quales Afris arenosa gignit Libya; sed in-
nocuæ, cicures, fructuosæ: quia illas Sapiencia in Musarum
viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet
omnes, vt Scytale multiformibus circumuestitè colori-
bus, singulari rerum, & eruditionum varietate ad mira-
culum præfulgeant; nihilominus in obscuro humi re-
perent, liuoris infectæ coeno; ni te (Præsul Amplissime)
Musageten respicerent, qui circummulcentium an-
guium familiam suo fouere patrocinio non aspernetur.
Eruditissimus auctor iampridem magnanimum PE-
RETTÆ gentis Leonem suis litterarijs obsequijs ad

officia non vulgaris erga se amoris, & beneficentiæ demulserat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberalissima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illustrem I. C. Franciscum Angeillum inclytitui nominis religiosissimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiusdem Auctoris opus, sub auspiciatissimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animasti filium (humanissime patrone) ad renouandas hoc pignore vtriusque seruitutis vindicias, quibus agnoscent exteri, posteriq; te nobis esse optimum Meccœnatem, qui sæculi ingenijs, vt salutare sidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps beneficentissime) palamq; profiteamur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; sinus effundis; nos illud in te verum comprobasse, quod fictum veteres de Luerio Celtarum duce prædicarunt, tui scilicet curus vestigia aurû, & beneficia mortalibus procreare. Hæc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præstantissimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi istos Aldrouandi singularis doctrinæ viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum suos fecerat veteris clientellæ ratio, publicis auctoris nostri monumentis attestata. equidem arctissimo tibi seruitutis nexu obstricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in hono-

ris

ris sacrario iam tibi infulas, tibi fasces, & purpuras pleno sinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cælesti tiara in Terris induti sceptrâ in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, sic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Christianus grata recolit memoria, ab hominibus heroicarum tuarum virtutum iubare splendorem recipit, nullâ fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. gloriosum Nepotibus à maiorum sanguine amplissimis honorum titulis cunas illustrari; at longè gloriosius proprios alienis inserere, suisque meritis ad exempla posterorum in æui luce resplendere. Fortuna tua (sapientissime Princeps) in eminenti est; quia in conspicuo virtus, quia vtrâq; sine ambitione micat, magniq; animi semina spargit, in æternitatis solo solidæ gloriæ trunco inhæsurâ. Dum verò hoc typorum volumen, quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Musæum suggessit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum visi sumus, quàm æs dissoluere, ex obligatione præcedenti contractum? fallor (humanissime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud solito serenitatis vultu; protege solido auctoritatis scuto; fove aperto humanitatis sinu. Sic tuæ succrescenti ad maximos gloriæ apices virtuti propensius applaudemus. Vale.

Bononiæ iij. Non. IXBR. CIOICXXXIX.

Summa Priuilegij Sacræ Cæsareæ Maiestatis.

Priuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis cautum est, ne quis aliquam Historiarum Vlysis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus, & per consequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte absque voluntate, & proprio Auctoris, aut eius Hæredum consensu, intra decennium, à die, quo absolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recusam vendat, sub pœna, quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæsareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

*Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Maiestatis
proprium Io. Barnitius.*

BARTHOLOMÆVS

AMBROSINVS

BENEVOLO LECTORI SALVTEM.

HOMINEM alienis natum esse commodis, in confesso omnibus esse arbitror: ideo facere non possum, quin graviter peccare assenerem eos, qui scientiam summo conquistam studio, seduloque labore partem condere nituntur; cum hoc praeclaro animi munere, manifestò abutantur. Quemadmodum vicissim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabilirationis vi, & intelligentia referti, hoc praeiudicium naturae munus agnoscetes, nihil intactum relinquunt, ut iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem praeclarissimus, & immortalis fama Vlysses Aldrouandus iure merito recensendus esse videtur; qui tanto, & praepotenti Dei dono insignitus, docendo, atque scribendo (ita enim civilis vita societas inter homines conciliatur) non mediocri atatis suae studiis, posterisque adiumento fuit; cum non solum opera ab ipso vivente conscripta vitalibus auris commiserit; verum quoque icones conscribendorum incisas Illustrissimo Bononiae Senatus legauerit; ut tantorum virorum tutela, atque nutu, omnes tandem rerum naturalium icones suis adornatae historiis in manus hominum venirent. Itaque librorum numerum ab ipso promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curiosus intelliget. Docuit primò Insectorum, Crustaceorum, & mollium animantium naturam; deinde Ornithologiam tribus distinctam tomis publicavit (cum libri Piscium, necnon Quadrupedum solipedum, & Bisulcorum posthumi fuerint.) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illustrissimis, & Prudentissimis Bononiae Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, historiam Quadrupedum digitorum perugili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Museo inuentis addidi. Pariterque in praesentia icones Serpentum, & Draconum descriptionibus graphicè exornatas promo in publicum, ut, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candidè Lector, erratisque facile condona, cum non ex mente, sed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanasse deprehendas.

AB informi Chao Vlyſſi Aldrouandi ingenium, ſtudiumuè
 Excellentiffimi D. Bartholomæi Ambroſini in hanc for-
 mam, ſpeciemuè tractatum de Serpentibus, & Draconibus eduxit,
 opus ſanè incredibili eruditione reſertum, & improbo labore probe
 elaboratum mihi viſum eſt, numerisq; abſolutiſſimum. In quo ni-
 hil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum ni-
 hil, & non cenſura, ſed laude dignum omni dubio, omni aſſenta-
 tione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina non mo-
 do ad uſum cum magno Studioſorum fructu, & emolumento ſuf-
 ficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum uſq; procedet. Hoc tanti Do-
 ctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) ulterius in dies
 progrediatur calamus; verum interim præſens opus mandandum
 prælo iure optimo fore cenſeo, & ſubſcribo.

*Ego D. Octavianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacra Bonon.
 Pœnitent. Rector pro Eminentiffis. ac Reuerendiſſ. D. D. Card.
 Archiepiſc. Bonon.*

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illuſtriſſ. D. Vlyſſi
 Aldrouandi omni eruditione reſerrū, ac ſingulari labore Ex-
 cellentiſſ. Bartholomæi Ambroſini elaboratum, atq; omnibus vi-
 liſſimum vidi ego Inſcriptus, vel libentiſſimè, & quia in ipſo ni-
 hil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari
 poſſe in commune bonum cenſeo,

Ergo Imprimatur
*Fr. Hieron. Onuph. Sac. Theologia Doctor Collegiatuſ, ac Sanctiſſ.
 Inquiſitionis Conſultor pro Reuerendiſſ. P. Mag. Paulo de Gar-
 rexia Inquiſitore Banonia.*

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

^B SERPENTVM, ET DRACONVM

HISTORIAE.

Liber Primus.

C

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps, & communis præceptor Aristoteles cum in historia animalium non immeritò scriptum reliquerit Serpentes ad animantia sanguine prædita referendos esse: non à ratione alienum esse arbitrati sumus, post exaratam cunctorum quadrupedum historiam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni solertia, monumentis mandare: non solum ut huius immodici laboris coronide, animalium irrationalium opus adornemus, sed etiam quia, si quadrupedum

nonnullorum natura homini adeò improba, & exitiosa est, ut armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in postremo digitorum quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ita sunt noxii, & huma-

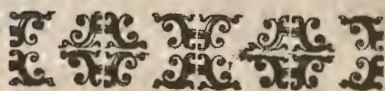
^Dnae naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obsunt) ut ad eos superandos, & interimendos non venatio, sed interdum pugna formidabilis sit ineunda. Legimus enim in historijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immensæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem constituunt, cuius nutibus cæteri obtemperare possint, exploratores in speculis disponunt, hostem provocant, insidias abdunt, per saltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, signa tandem prædæ, & victoriæ, tum clangore tubarum, tum strepitu cornuum manifestant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Historiam in duas distribuere classes decrevimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò differemus, in altera verò de Serpentibus magnis, & interdum etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamvis Authores non proletrij hæc nomina Draconum, & Serpentum sæpè sæpius confundere videantur; veluti in progressu huius operis manifestarium euadet.

A

DE

DE SERPENTE IN GENERE

Cap. Primum.

ÆQUIVOCA.

VM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non situm sit extra omnem ambiguitatis notam; prima fronte nostra intererit id ab omni æquiuatione eruere. Nam aliquando Serpens est participium deductum à verbo Serpo, indicatq; illud omne, quod longius, & latius serpit, atq; diuagatur. Alioquin est nomen substantium promiscui generis, comprehenditque omnia animalia terrestria, quæ gradiendo se non attollunt, sed humi repunt; etiam si quatuor sint insignita pedibus, vt Seps,

Seps, & Salamandra
Serpentes
dicuntur.

& Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperam reprehenditur à nonnullis Cornelius Celsus, qui semel inter Serpentes, Scorpios, & araneos cõnumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Immo apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum scripserint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus perijsse, & tamen morbo pediculari confectum fuisse liquido constat. Græci quoq; ἑρπίς, καὶ ἑρπετα non solum appellant ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, sed etiam paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus serpere quodammodo videntur. Etenim ἑρπετα in Græcorum scholis; quamuis propriè gressui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedestribus etiam lentè incedentibus, conuenire videtur. Hinc ἑρπετὸς reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, sed impropiè Laceratos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum est animal sanguineum, & ouiparum, quod citra vsum pedum, & tantum vi costarum repit; in quo sensu acceptum fuit ab Aristotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Pisonem. Hic autem intellectus nostræ historiæ magis est consonus. Nisi testâte Plinio Serpens pro vna tantum specie, vt ὄφis apud Græcos, nempe pro vipera sumitur, quod præstitit Oppianus, quando de congressu murenæ, & Serpentis verba fecit. Caterum est aduertendū, quod Serpens in hoc significato sydus etiam celeste denotat, quod ab Ausonio inter septentrionalia sydera collocatur. dum canit.

Quibus
nominibus
Græci
angues
vocali
sunt.

Lib. 29.

Idyll. 13.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & anguis.

Elogia 4.

Interdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vsurpari solet, quod præstitit Virgilius, quando scripsit.

Occidet, & Serpens, & fallax herbæ veneni
Occidet, Assyrium vulgò nascetur Amomum.

Cap. 23.

Serpens
nomen
Viri,
& flumi
nis.

Per metaphoram postea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui insidiosus illecebris, vanissimisq; commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Christus apud Mattheum, Phariseos Serpentes appellauit his verbis. *Veh vobis, scriba, & Pharisei hypocrite,* & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum.* Pariter hoc vocabulum ὄφis, quod apud Græcos Serpentem indicat, ambiguitate nō caret. Primitus viri cuiusdam proprium nomen est, cuius meminit Eustathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euximi attestatur. Amplius

A plius ab Hesychio pro pisce sumitur, & apud Aratum pro sydere ophis legitur, apud quem griphus est huius generis: Quamnam eadem sint in Cœlo, in terra, & in mari, ibiq; piscis, & respondetur, Serpens, Vrsus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reusnerus sydas. in Paradiso poetico loquitur hunc in modum.

Serpentes, Lepores, Vrsos, Aquilasq; Canesque,

Terra simul, simul, & Pontus, & Aether habet.

Insuper *ōpis* quamdam capitis affectionem significat, quæ aliter *ōplasis* in Medicorum scholis exponitur: sitq; quando capilli primum extenuantur, postmodum certis spatiis ad similitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam est referendus. Apud Cælium Rhodiginum *ōpis* legitur Pericarpium, Armilla, seu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium stringit. Demum *ōpis* muliebre capitis ornamentum designat, quoniam crines lubrico inplexu in modum serpentum fastigientur, quod ornamentum Statius Papinius suggesti. *m comæ* indigitavit.

B

SYNONIMA. EORVMQVE ETYMV M.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis accessibus, quibus serpit, cum non apertis passibus progrediatur. Festus tamen deriuat hoc vocabulum à verbo græco *ēperēda*, ita ut in latina versione littera S. pro aspiratione addatur; quemadmodum *ēz*, quod verbum latine sex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam masculini, quam feminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vsu pedum completi-

Serpens nomen promiscui generis.

eur, vel quæ tam exiguos habent, ut repere potius quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cætera huius generis bestia ventre, & pectore reptantes non-

C Serpentes, sed potius reptantes dicendæ sint. Olim Serpens à Priscis vocabatur Serpula, si Festus veritatem assecutus est. Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facile labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco *κολόβουρος*. Verum hoc nomen apud Authores classicos non legitur: significat enim id, quod cauda est mutilum, & si aliquid de huius vocabuli origine dicendum est: aliquem à chelydro, vel cherhydro serpente, nō magna litterarum mutatione, Colubrum deducere potuisse pronuncian-

Colubri etymum.

dam est. Alij à colendis umbris Colubrum cognominarunt, quod etymum respiciens Virgilius sic canit.

Aut testis affuctus Coluber succedere, & umbra.

Idem Baptista Mantuanus repetit hoc carmine.

L. 3. Georg.

Sæpe latet molli Coluber sub graminis umbra.

In Bucol.

Quamuis Priscorum multi Colubrum pro serpente, & vicissim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro specie peculiari, nempe pro serpente domestico; Alij

D pro serpente potissimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophrastus scripsit hydrium stagnis exiccatis marcescere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum translulit. Ponzettus quoque de hoc verba faciens, tradidit Colubrum esse callidiorē multis alijs; nam accedit ad aquas, ut se refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos auctores legitur, & Colubra, quæ pro serpente femina usurpatur. Victorius tamen per cæcas ventris Colubras non Serpentes, sed alui

Lib. 2. hist. plants, cap. 6.

lubricos intellexit. Prædictis synonymis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum sit quasi angulosus, ferè semper plicatus, & nunquam rectus conspiciatur. Estq; promiscui generis veluti Serpens, verum sæpius in masculino genere

Anguis etymum.

interdum in feminino à Varrone usurpatur. Immo in casu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Est quoq; nomen generale non minus quam Serpens; & licet Servius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo de gentes traxerit: tamen de terrestribus etiam dicitur. Præterea Celsus Serpentem, & anguem idem esse animal attestatur his verbis, *Serpentium quoq; morsus non nimum distantem curationem desiderant, quam-*

Lib. 5.

ais in illa multum Antiqui variarunt, ut in singula genera anguimum, singula incidendi genera praeceperunt. His addamus Vuottoni viri doctissimi sententiam, qui Serpentem, anguem, & ~~serp~~ pro synonymis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem Serpentem, & Colubrum synonyma esse constituerunt nixi clarissimorum virorum auctoritatibus. Etenim Virgilius libro secundo Aeneidos, cum ibi angues nominasset, paulò post Serpentes appellauit. Idem libro septimo Aeneidos memorans Alecto furiam, quæ Serpentem in sinum Amatae iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum vocitauit. Aristoteles quoq; in libris de historia Animalium, ubi nominat *ὄφις*, Theodorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpretes Serpentes exponit.

Thyrus Amplius Serpens vocatur etiā Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè significet viperam, ut multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente simpliciter apud Albertum passim legitur, & ratio est (ut opinamur) quoniam *θηρίον*, ex Dioscoride, dicuntur bestia venenata, quæ morsu, vel ictu venenum relinquunt: hinc *θηρία καὶ φάρμακα* medicamenta, quæ venenatorum animalium morsibus, virus profigando, mædantur; unde *θηρίον*; nempe *ἀντίδοτος*, antidotus aduersus omnia venena efficax, quæ ex multis simplicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiā echydna, quod vocabulum viperam feminam propriè indicat. Verum Ouidius id pro hydra ab Hercule occisa vsurpauit his versibus.

Lib. 3. fast.

*Sanguine Centauri Lerneæ sanguis Echydna
Mixtus ad auxilium tempora nulla dat.*

Idem Quidius pro quocumq; Serpente hoc vocabulum posuit, quando scripsit.

L. 9. metamor.

Pars quoq; Lerneæ Serpens eris vnus Echydna.

Tandem Draco pro quouis etiam Serpente apud Authores non spernendos legitur. Græcè *ὄφις*, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, *ὄφιδι* pronuntiat. Hoc nomen deponitur *παρὰ τὸ ὄπτω*, vel *ὄπτομαι*, nempe video, vel quia Serpens inter cæteras animantes acutissimè cernat, vel quia oculis apertis somnum capiat. Cretenses (referente Hesychio) *ὄφιν διφάτον* nuncuparunt. Aliter Hesychio *ἀργῆς*, vel

Arges quid sit. *ἀργῆς* dicitur, nec præter rationem, nam Dore, maxime verò Argiui *ἀργῆν τὸν ὄφιν* indigitarunt. Nonnulli voluerunt hoc esse Serpentis epitheton: cum *ἀργῆς* albus, interdum piger, & otiosus, & quandoq; celer per antiphrasim exponatur. Timarchus autem Rhodius non *κατὰ γλῶσσαν*, ita Serpentem vocari, sed quoddam serpentis genus esse autumat. Verum quidem est, quòd aliquibus authoribus *ἀργῆς*, vel *ἀργῆς* serpentis quædam species esse fertur, sed postea quænam sit, & quibus cōditionibus gaudeat, non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis.

Lib. 5. de morbo. pnd.

Adolescens quidam multo meraco potio, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Serpens Arges appellatus in os ingressus est, & cum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit, & Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætensas adhibebat, veluti qui strangularetur, & conuulsus mortuus est. Verumtamen ex hoc sermone Hippocratis id potest elici, quænam Serpentis species per Argen intelligenda sit. Satiùs igitur erit, ex Pausania, attestari nomen hoc esse generale, & quemcumq; Serpentem comprehendere: etenim ipse Mercurium argiphōtem appellauit, quia *ὀφιοκτόνος*, nempe Serpenticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demosthenes *ἀργῆς* fuit cognominatus, quoniam longè omnium mores Serpentinus habuerit. Præterquamquòd multi Authores græci *ἀργῆν* pro *ὄφιν* scribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum *κνώδαλα* vocitantur: Scholiastes tamen ibi abusiue dici tradit, siquidem *κνώδαλα* in proprio intellectu nuncupantur *καὶ θαλάσσια*, nempe maritima animantia, *παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ*

Mercurius cur Argiphontes dicitur. In Theriacis. Nomina hebraica.

ᾧ, idest quoniam in mari moueantur. Carteri autem poetæ græci hoc vocabulum etiam pro bestia terrestri vsurparunt.

C. 7. Exod.

Hebraicæ vocēs Nachasch, & Schephiphon Serpentem designant: quamuis nonnulli scribant schephiphon esse speciem Serpentis à sibilando ita nuncupati. Leniathan verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaniah hebraicè, & Thaniah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moses adhibuisse dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem transmutauit. Arabicè, & potissimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Bellunenensis; quando Haie, seu Hadare nomina Serpentibus communia constituit. Hispanicè Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein schlang, nomine forsitan ab angue detorto.

A to. Italicè Serpens & Serpente: licet aliqui scribant *Serzone* esse nomen genericum, omnesq; comprehendere Serpentes. Bononiensibus Biscia. At Testuh, Tenstu, Agestin, Apartias, Arussi nomina sūt barbaras, quibus Syluaticus ad Serpētes significādos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

I discelmina Serpentum prosequamur, aduertendum est, hæc animalia inter se paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, & tandem aspectu, alijsq; accidentibus dissidere. Ratione primi (proposita magnitudine, & paruitate, sexum respiciente; siquidem Serpens mas femina semper minor esse dicitur, vt etiam in cæteris ouiparis cōtingit) pronunciamus primò serpētes admodum paruos inueniri.

Scribit enim Gaudentius Mērla, quòd in plaga septentrionali, ineunte æstate, multi Serpentes parui secus radices quercum, & aliarum arborum inueniuntur, qui suum regem crista insignitū, more apum, cognoscunt, & venerantur: quo occiso, totus grex Serpentum fugit. Paruum etiam Serpentem stabulari circa Thessaliam, notat Vincētiū in Speculo naturali, qui sola voce animalia interimere dicitur; immò ipso conspecto, viperæ, & cæteri Serpētes illico fugæ se committunt: ibiq; versari etiam paruum, & hirsutū Serpentem, quem Incolæ sacrum vocāt. Vicissim in regionibus calidioribus, angues admirandæ magnitudinis visuntur: huius autem miræ auctōnis causa, est humiditas calida, si verum scriptis mandauit Aristoteles. Propterea alibi idem Philosophus se intellexisse narrat in Africa vastos versari angues, qui ad homines deuorandos triremem aggredi non reformidant: immò ibi visa à nauigatoribus ossa bouum, quos à prædictis Serpētib; absumptos fuisse multi opinantur. Quamobrem Suetanius in Commentarijs ad Aristotelem, inter prædictos Serpentes, connumerandum esse illum existimat, qui occisus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Consule in primo bello punito; quod bellum non multo post Aristotelis ætatem, confectus fuit. Ille autem Serpens apud Bragadam fluiuium propè Africanū littus cum magna totius exercitus conflictatione fuit interemptus; cuius postea corium longum pedes viginti supra centum Romam aduectum fuisset citat Gellius. Neq; id magnopere demirari debemus, cum scribat Possidonius (referente Aeliano) in loco *Macra* nuncupato, Serpentem mortuum iugeri longitudine, spectatum fuisse, & tanta crassitudine, vt equites ex utraq; parte animali adstantes se inuicem intueri non possent. Immo, teste eodem Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta cubitorum conspiciatus est. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pausanias. In sylua etiam proximā *Sabo* per magnos Serpentes, nempe sexdecim, octodecim, & viginti pedum longitudinem superantes versari asseuerat Clusius, quos Incolæ coercere non reformidant. Nonne Porus Indorum Rex (authore Strabone) vt Augustum, & honoribus, & muneribus prosequeretur, Serpentem decem cubitorū, testudinem trium, & per diem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aspectu horribiles octonum pedum esse multi historiographi referunt, qui diuturno puerorum aspectu, sine maleficijs, delectati, eorum tandem amore capiuntur; quocirca Sealiger huiusmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguillina esse facie dicuntur, surgentes verò illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem proprius accedere videatur. Insuper Carolus Clusius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam nouem pedem (pedes romanos delineat) & capite subsequenti Serpentem octo pedes romanos longum describit; quos cuiusnam sint generis pronuciare difficile esse arbitratur; quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia sunt Serpentum genera, quorum species omnes persequi infinitum foret. Nihilominus hunc postremum in illorum genere esse collocandum Clusius putat, quos idem Aelianus pigmentis distinctos, & versicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India sexdecim cubitorum esse feruntur. Vidimus & nos coriui Serpentis Indici, apud magnū Hetruriae Ducem, duodecim dodrantum, nempe pedum nouem, latitudine præsertim in medio vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, si Gillius scripserit in Calcutho Serpentes magnitudinē suam adæquare: quamuis hæc immodicam auctōnem

Lib. 20. c. 11.

In lib. de long. & breu. vite. Lib. 8. c. 11. hist. An. c. 28.

Corium Serpentis longum, pedes 120.

Lib. 9. cap. 9.

In Curis post. Lib. 15.

Lib. 5. cap. 18. cap. 19.

Lib. 17. c. 11.

assequi dicantur, quia nemo illis insidias tendere audeat: cum edito regio cautum E
sit, ne quis has bestias offendant. Erenim qui Serpentem confecerit, non minus acerbam

Lib. 9. cap.
10.

morte punitur, quam si hominem necasset. Nemo igitur impofterum deridebit Aelianum
scribentem in nouo orbe Senegæ Serpentes tā vastos pandere hiatus, vt capras integras
deglutire possint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpētib, qui plura intel-
ligere cupit, petat Diodorū, Lucanū, & Strabonē, qui incredibilia ferē de his referunt.
Huius generis fortē illi erant Serpentes, qui Laocoonta vnā cum Antiphante, & Tym-
bræo filijs interemerunt: ideoq; Virgilius nō iniuria hos immensis orbibus angues nun-
cupabat. In tertia parte historiae Indiæ Lusitanicæ legitur, quod ibi non longē a mari, va-
sti reperiuntur Serpentes, ferē semper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à
cibo arguenda est; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Lib. 2. Aenci.

Ratione coloris, quem in serpentina cute licet obseruare: primitus notandū est co-
rium anguium aliud esse lene, aliud asperum. Siquidem iuxta caput S. Augustini, Ser-
pens obseruatur, quem Hispani à sono Cascauellam, quasi tintinnabulum vocitant; F
huncq; sonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium squamis duris, & mobilibus
sit armatum: cum verisimile sit permagnos Serpētes duris squamis tamquam tot clype-
ris munitis in motu corium concutiendo non leuem strepitum edere. Præterquam-
quod intuentibus ob colorum diuersitatem, magnam admirationem incutiant, cum
nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis distincto colore pellem referant habere.

Lib. 7. de
rer. var. c.
29.

In regione aquilonari nōnulli huius generis Serpentes varijs coloribus insigniti vagan-
tur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad
caudam pertingentibus alijs aereis, alijs aureis, alijs argenteis conspicui pestifero mor-
su celeritè interficiunt. Item Andreas Teuethus in Insula murium nuncupata, an-
gues pulcherrimè coloratos recenset: alios enim rubescentes, cum squamis versicolō-
ribus; alios tantum virides ad instar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud
Hesychium Sauritæ nominantur, fortē quia viridi lacerto assimilentur, qui Græcis
καυπός appellatur. Huius etiam generis angues apud Vallesianos versantur, quos à
colore Grunling cognominant, sed Gesnerus illos perquam venenatos esse intellexit.
Tandem scribit Nicander colores Serpentum pro diuersitate locorum variare: Pro- G
pterea ex Plinio vulgatum est plerosq; Serpentes illius Soli colore esse decoratos; sub
quō singulis atinis occulantur.

Lib. 17.
c. 2.

Lib. 2. his.
Amier.

Lib. 2. cap.
14.

Differen-
tia Serpen-
tū ratione
loci.

Lib. 3. cap.
24.

De differentijs à loco petitis, consulendus est Aristoteles, qui in historia Anima-
lium, post examinatam piscium naturam, Serpentes ad animantia sanguinea reducit,
illosq; in terrestres, & aquaticos distribuit, deinde horum maximam partem terrestrem,
exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam esse docet. Item maris etiam indi-
genas Serpentes esse statuit, qui non in altissimis gurgitibus, sed in locis parum pro-
fundis versantur: quorum de natura, & speciebus in historia piscium vberim actum
fuit. Demum terrestrium variæ assignantur species: siquidem alijs locis planis, alijs mon-
tosis delectantur, alijs in latibulis, & secus radices fagorum, & quercuum libenter de-
gunt, vt Drynus. Alij solum saluginosum amant, vt Dipsas. Alij tandem ancipitis sunt
naturæ, vt Chersydrus, qui partim loca aquosa, partim loca arida colit: ideoq; huius
generis Serpentes amphibij sunt appellandi.

Lib. 2. ob-
ser. cap. 4.

Differen-
tia ratione
odoris.

Ad rem narrat Bellonius se in Abydeno H
portu obseruasse quoddam Serpentis genus interdū in mari viuens, noctuq; ad Con-
tinentē, quietis causa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat.

Odor inter hæc Serpentum discrimina non est spernendus; cum sint inter Serpen-
tes, qui moscati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aesculapij, qui
Bononiensibus *bissa angela* dicitur, estq; duorum generum, vt suo loco exponetur.
Versatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Cusso* suo idiomate indignant (sunt qui
aspidem surdam dicunt, quia vno mense surdus, & altero cæcus obseruetur) hoc ani-
mal est venenosum capite magno, & corpore exolite, & vbi agnum cepit, integrum
vorat, deinde arborem petit, cui tandiu corpus affricat, donec ossa deuorata detru-
dat; hoc igitur quando moritur gratum mosci odorem spirat.

Lib. 9. cap.
10.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiusmodi bestijs dimanare solet, Serpen-
tes, in nocuos, & innocuos distribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in In-
sula Hispaniola magnos versari Serpentes, sed tam mites, vt nullam hominibus noxam
afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi potestatem cōces-
sit,

A sit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in Serpentes
montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc In-
dirationem reddunt; nimirum cum olim iussu Ynga Regis multi Duces cum exercitu
ad montes exierint, vt illos subiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exer-
citus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita est se velle cancionibus
huiusmodi Serpentes soporare, itaut Duces vnâ cum militibus illac innocuè transire
valerent. quo peracto, illi Serpentes imposterum innocui redditifunt. Quod figmen-
tum, vel fabulam esse opinamur. Nicander quoq; in Theriacis inter Serpentes inno-
xios moluros reponit his versibus.

*Plures reptilium, quam non ita noxia forma,
Per densas habitant siluas, per opacaq; iustra,
Quos Elopes, Libyasq; coronatosq; Myagros,
Dicunt, sunt iaculis insignes, suntq; moluri.
Sunt caciq; alij sed nescia ledere turba.*

B Lonicerushos Serpentes quasi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud *Moluri*
Auctores nō leguntur. Molurigenim vox est aquiuoca: nam scholiastes Nicandri mol-
uridas locustis similes esse scribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locustis.
Aristophanes tamen hoc vocabulo bestiolam inter molas nascentem appellat. Alio-
quin apud Hesychium *moluris* est *molis uron*, scilicet agrè vrinam reddens. Reliqui
verò Serpentes ob venenum pestiferi esse creduntur, in sexu masculi plus veneni ha-
bent, licet quidam viri docti feminas maribus deteriores esse censeant. Senes iuniori-
bus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo sermo fiat de
eadem specie) venenosiores dicuntur. Amplius famelici saturis. Item irati, & auda-
ciores, & venenosiores euadunt. Sunt & qui solo halitu inficiant: tradit enim Pom-
ponius Mela, circa Rhymdacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari im-
manes, qui sæpius apricantes hiant, & superuolantes aues halitu inficiunt, quas po-
stea cadentes absorbent.

Ad finem si meditemur aspectum, & reliqua ipsam concomitantia. Primò maxi-
C mam in oculis anguium differentiam inueniemus: quoniam alij habent oculos præ-
grâdes, vt Serpentes Libyæ, alij paruos, locustisq; similes, alij referti sunt oculis sangui-
neo, vel luteo colore suffusis, alij tandem acutissimè cernunt, alij obrusæ sunt visionis.
os etiam angues inter se discriminat: quandoquidem seps, & marinus Serpens acuto
ore donati sunt, lato ore est Parus, vastum verò Serpens libycus ostentat. quidam co-
no in vertice tanquam cristula decorantur: vnde scribebat Aelianus, sicuti Ceruus
cornibus famina præstat, & Leo iuba Leana antecellit, & mas cicadarum voce, ita
Serpens masculus crista exornatus à feminis distinguitur: quamvis postea id in omni-
bus speciebus veritatem non attingere constet. Hoc quidem verum est aliquos Serpen-
tes à natura cornibus fuisse donatos: quoniam in aspide duo supra oculos callosa tu-
bercula visuntur, quæ maiorem in oculis cavitatem efficiunt. Alij vnum tantum cor-
nu habent, vt vipera monoceros, quæ in Histria generatur, Cerastes bina cornua, alij
quadrigemina gerunt; hac de causa non est doctrina Alberti explodenda, vbi Serpen-
tes vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes, enumerat. Caterum aduertendum
D est, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, sed potius carnea, vel callosa quæ-
dam eminentiæ apparent. Propterea Vitriacus, in historia Orientis, Serpentum corni-
bus instar arictis munitorum meminit, quibus instar flabelli motis, homines verberât.
Neq; prætermittendi sunt angues alati, qui aluntur in monte Regnū Senegæ à Malaba-
ris diuidente. Hi solo afflatu, vel etiâ intuitu homines proprius accedentes interimunt.
Postremò si species vltimas inuestigemus. Nicander, referente Lonicero, duas angustū
species supra viginti enumerat. Hæ autem sunt Vipera, Aspis, Cerastes, Hamorrhous,
Sepedon, Dipfas, Chusydus, Amphisbena, Scytale, Basiliscus, Drynus, seu Chelydrus,
vel Hydus, Draco, Cenchrynes, Ascalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acon-
tia, Typhlopes, & Moluri.

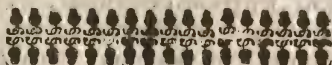
*Serpentes
aliqui in-
nocui.
cap. 96.*

*Moluri
quæ Serpē-
tes.*

*Et alius an-
guinum ne-
cans aues.*

*Lib. 16.
c. 62.*

*Serpentum
aliqui cor-
nua habent.*

FORMA. ET DESCRIPTIO.

MNIA fere aut potius membra lacertis valde similia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus per bellè Serpentem amulatur. Verum si prima facie contempleretur caput, illud non eiusdem figuræ, & qualitatis huiusmodi inest: nam quibusdam caput est leue, alijs graue, alijs latum, alijs angustum, alijs album, alijs nigrum, alijs flauum, alijs coloribus varijs insignitum. Tandem alij illud aded velociter

*Sensoria
Serpentum
alia.*

in vtramq; partem vertunt, & inuicem bicipites, vel amphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia sensoria cæteris animalibus similia, nimirum nares ad olfaciendum; oculos ad videndum; aures ad audiendum, sed hæc non eminent, quemadmodum neq; in auib; sed foramina tantum apparent: vnde describebat Plinius pennatorum animalium Buboni solum, & Oto plinæ veluti aures sunt, cæteris sunt caue-
nae ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, sed non ita explanatos, vt nares appellari possint; sufficit enim vt spirandi munere tantummodo fungantur. Palpebram superiorem non mouent sicut neq; aues, sed inferiore tantum cõnuient; & oculis sunt durioribus quàm aues. Cæterum quamuis inter Serpentes cacula Serpens luminibus prius recensetur: hoc inter tot anguim species admiscionem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda cacula etiam vtilis caret, nec in illa, ad mentem Philosophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius serrati dentes his animalibus assignantur: siquidem Plinius tradit hos dentes vocari serratos, qui pectinatum coeunt, ne contrario occurfu atterantur, veluti in Serpentibus, piscibus, & canibus obseruatur. Item collo caret. Hinc Porta non immerito eliciebat angues aduersus colli aegritudines, & signaturam, & prærogatiuam habere. Quamuis postea ceruicem non eadem in omnibus, sed latam in Chersydris, & angustam in Sepe intueamur. Desidè cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Aristotelis sententia fuit animalia nõ pennata vulpura cortice muniti, cum vilipara pilis exornentur. Itaq; animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut squamas, aut testam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, seu pedes prope extremitatem caudæ in quibusdam Serpentibus, velut in vipera, & hæmorrhoidæ feminis conspicitur: in maribus verò in loco altiori, & ventri proximiori obseruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non sortitur formam; quandoquidem vipera fæmina caudam ex carne, & squamis duriusculis asperam gerit. Dipas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immo in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta squamis est, quemadmodum in descriptione peculiari cuiuscumq; Serpentis docebimus.

*Uulpura
animalia
quæ tegan-
tur.*

ANATOMICA.

Bextimatum partium descriptione, pedetentim ad penitiores partes angulum explorandas accedemus. Primitus caput Serpentis osse vnicò tegitur cõtræ refulsi figuræ, sicuti astruit Cardanus. Immo in hoc osse oculorum foramina natura non inculpfit, quod ideo factum est, ne facile læderentur, dum humi serpunt. Dentes habent serratos, & acutos, quemadmodum paulò ante in descriptione huius animalis fuit exatatum: sed, vt notat Edoardus Vuor, duo sunt in supremâ parte dextra, leuiq; longissimi, tenui fistula, instar aculei Scorpionum perforati, per quam postea venenum, data occasione, ciaculantur. Lingua Serpentum tenuis longa, atroq; colore referta est; ideoq; longius protrahitur: in summitate verò est bifida, & secundum nonnullos pilosa, seu potius exilis instar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum trifurcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibusdam cuticula inuenitur, quæ tanquam vesicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod postmodum

*Lib. 2. de
rerũ var. s.
29.*

*Lib. 6. de
differ.
Anim.*

*Lingua ser-
pentis qua-
lis.*

A modum mordendo per cavitatem dentis communicant. Cor exiguum longum, & figuram tenuem repræsentans postremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum est: ob hanc causam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia esse refertos. Arteria est admodum longa, & iuxta os, suam trahit originem; ita ut sub lingua esse videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipsa contrahitur, neq; eodem loco, ut in cæteris animalibus, permanet: Hæc postea defertur in pulmonem, quo angues, ad differentiam piscium, utuntur: quocirca notabat Plinius Serpentium, & piscium omnia esse similia, præter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non piscibus largita est: cum pisces loco pulmonis, branchias adhiæant. Hic pulmo simplex est fibrosus fistulis diuisus, prælongus, fungosus, & cordi non multum proximus. Lingulam verò, quam Græci ἐπίλωπιδα vocant, arteriæ superpositam angues non habent, sed ipsum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; præstant, ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum intestinum canino similem, nempe angustum, & figuræ longæ. Intestinum verò spiris

In Lib. de Anat. viv. vrm.

Pulmo Serpentii qualis.

Ventriculus qualis.

Hepar.

Lien.

Fellis situs

Li. 20. c. 3.

Lib. 1. de gen. Anim. cap. 5.

Partes genitales.

Semen Serpentum quale.

Lib. 2. de part. An. ca. 9.

Inspectio anatomica Serpentis.

B carens tenuis, & longum ad meatum usq; excrementorum protrahitur. Nam interanea Serpentum partibus internis lacertorum similia sunt, sed viscera propter longitudinem, & angustiam corporis ita longa, & arcta sunt, ut vix à se invicem dignosci possint. Iecur igitur longum est, & simplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viscera etiam in lacertis observavimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, intestinis adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum est, sicuti in vipera famina nuper conspicati sumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, est valdè copiosum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non pisces copioso felis excremento redundare. Vesica, & renibus Serpentes carere notat Aristoteles, veluti, & alia, quæ pennis, squamis, & cortice integuntur; præter testudinem. Hoc autem inde nascitur, auctore Vincentio in speculo naturali, quia humiditas anguim, sicut & auim pauca est; ideoq; in squamas, quoad Serpentes, & in pennas, quoad aves degenerat. Amplius vim fatificam natura his animalibus velut, & piscibus impertita est, cum pene, & testibus careant. Scripsit enim Aristoteles eos pene

C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Testes verò propter corporis longitudinem non sunt sortiti, sed meatum, more piscium, obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facile refrigeraretur, & infæcunda euaderet. Hoc sæpè ijs contingere solet, qui longo pene à natura sunt donati, quamobrem infæcundi redduntur; cum semen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infæcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus binos comunicavit meatus, qui à septo orientes latus spinæ ab utraq; parte perreptant, & utrumque supernè iuxta spinam iunguntur, atq; ita ad os excrementi sinuunt. Hi meatus, tempore congressus, humoris fatifici pleni conspiciuntur, attrituq; mutuo candidum semen effluit, quemadmodum in historijs piscium fuit memoratum. Mammæ in anguibus non observantur, quia lac non habent, cum in ovo lacteus ille cibus ingenuus contineatur. Vulva, seu uterus, ex sententia Aristotelis, in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad utrumque spinæ latus deductus, in quo ova generantur; indeque continua quadam serie

D exire solent. Circa ossa anguim docet Aristoteles hæc esse naturæ spinarum: quare spina dorsu illis, ritu piscium, inest. Vertebrae cartilaginosa, & flexiles sunt, sicuti natura horum animalium expostulabat; nimirum ut quoscumq; motus, & corporis flexiones facilius exercere possent. Tot costæ insunt anguibus, quot dies mensem complere solent: vnde Plinius in singulis anguibus costas tricenae enumerabat.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hætenus de anatome Serpentum explicata sunt, addemus illa, quæ de inspectione anatomica huius animalis observavit Io. Gregorius Macer, qui scribens ad Gesnerum retulit se in Serpente interfecto primò inter cutem, & carnem, subtilem quamdam, & pinguiusculam membranam inuenisse, quæ tamen cum ipsa cute descendeat. Secundo, dum scindens animal, ad meatum excrementorum pervenisset, fæces gravissimo odore excrementa humana superantes inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piscibus communia esse vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorum parvis, & gracilibus circulis insignita ad pulmonem usq; descendeat, cui cor, & cistis felis adhærebat.

Postea

Postea iecur ad instar hepatis lucij piscis, in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida intestina erant resecta, quæ à faucibus vsque ad podicem more intestinorum piscium progrediebantur. infra hepar vtrinq; iuxta intestina vena nervosa longo ductu descendebat, cui ova pelliculis albis recta inhærebant, vt in gallinis videre licet, sed situ distincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & asperæ arteriæ Serpens a uibus valdè assimilatur. Ratione hepatis, intestinorum, & abdominis Serpens cum piscibus conuenit. Verum postea ratione cystis fellis, & dispositionis ouorum, Serpens ab vtriusq; nempe tam ab auib; quàm à piscibus diffidet.

NATVRA. ET MORES.

D natura Serpentibus congeniuit, vt inter cæteras animantes a lacritatem quidam sensuum præ se ferant, propterea legitur in Genesi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terræ.* Hinc fortè implacabilis eorum furor dimanat; nam statim atq; aliquam etiam leuem læsionē sentiunt, minimè quiescunt, donec vel venenum in ledentem proiecerint, aut præ rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litteræ implacabilem furorem, per Serpentē multis implicatū spiris, & linguis trifulcis micantem ostendūt. Legitur in Psalmo octauo supra quinquagesimum, *Furor eorum Serpenti. f.*

*Venenum
vbi delite-
scat.*

quoniam venenū semper in promptu habent; cum secus dentes delitescat. Quamuis nonnulli scribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; postea in quādam vesicam ori adhaerentem deduci, qua disrupta angues veneno carere dicuntur, sed breui diei naturalis spatio, venenum denuò ad replendam vesicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percusso, ad mentem Plinij, Serpens in posterum proprias odit cauernas, sicque errabundus poenas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, asserunt Serpentem latebras non posse ingredi, quia terra illum à proprio sinu, quasi in exilium reijcit: vnde æstiuo, & hyberno tempore sub dio ætatem ærumnosam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente reperiretur, sed mitis, mansuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Basilii: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus essent valdè bona, vt sacra docet Pagina.

*In serm. de
Parad.*

*Lib. 1. de
ues.*

Præterea angues hoc insitum habent à natura, vt appropinquante hyeme, sicuti & cætera animalia frigida temperatura, ad cauernas se conferant: donec Sol aerem rursus calefaciens nouam quasi vitam illis restituat. Aristoteles igitur non iniuria scribebat quatuor mensibus frigidissimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atq; impunè tractantur, non quia veneno prorsus careant, sed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & spiritus hebetet. Quod autem frigoris sint impatientes, probatur pulcherrima historia Lucij Mainei Sicali, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida seuiebat magnis, & assiduis imbris; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentū numerus frigoribus actus, è proximis syluis, & montibus egressus, ad stationes, & castra repserit.* Vicissim æstate, & maxime vrgente canicula Serpentes vehementer æstuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teste Galeno, exiguo quidem à temporis momento quiescere possint.

*Lib. 2. de
loc. affec.*

Lib. 8. cap.

17.

*Feniculum
Serpenti
gratum.*

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuvias, quas nonnulli syphar, alij senium, vel senectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Id totum docuit Aristoteles in historia Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt senectutē, primò inchoare à capite, ita ut cadentes exuviae eos quodammodo obcæcare videantur, sed tandem spatio diei naturalis à capite ad caudam, totum aufertur spoliū, eo modo; quo fetus membrarum inuolucris liberatur. Deinde degustato, vt voluit Nicander, feniculo, Serpens iuuenis in humanum conspectum apparet. Hoc innuit Reusnerus in Paradiso poetico, quando canit.

*Ipse vetustatem cum pellibus exuit anguis,
Inficit, & vultus flore vigente suos.*

Denuò idem decantat his versibus.

A *En nouus exuuijs Serpens reuiscit adeptis,
Atq; graui reficit senia membra situ.*

Tibulus verò hanc Serpentum proprietatem contemplan humanam deplorabat conditionem hunc in modum.

*Crudeles Diui Serpens nouus exuit annos,
Forma non ullam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetustas,
Cur nos angusta conditione sumus?*

B Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad Odyssæam Homeri, conatur Paracelsicam lapidis philosophici doctrinam confirmare. *Lib. 16.*
Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoq; hac anguina proprietate ductus, Serpentes pilos non posse indui demonstrabat: quoniam hæc animalia in subterraneo specu hyeme delitescunt, cutem siccam, ritu animalium testaceorum nanciscuntur: propterea pili ab ea prodire non possunt: ideoq; illam verno tempore exuunt. *Lib. 1. de temp. c. 5.*
Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis senectutem deponere; quod à veritate alienum esse arbitramur: hoc enim in Italia non obseruatur, neq; adduci possumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab anguibus tam serò spoliū relinqui. De causa autem, propter quam Serpentes quot annis exuias veteres amittant, Authores inter se sententijs variant. Poeta, qui perpetuas fabellas agit, huius rei causam summo assignant Ioui, qui olim hominibus de se ob sacrificia optimè meritis iuuentutem per doissarium asellum misit, sed bestia tantum thesaurum, ob simplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Georgius Sabinus elegantissimis versibus explicat hunc in modum.

*Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi,
Et Superis pulso iura parente dedit.
Sanguine taurorum faciebat sacra Tonanti
Vulgus, agebatur festus in orbe dies.
Iupiter his motus sacris, quodcumq; rogarent,
Id fore iurabat per sua sceptrata, ratum.
Conueniunt hominum cæcus, omnesq; iuuentam
Ledere quam posset nulla senecta petunt.
Annuit Omnipotens, tardumq; vocabat asellum,
Quo senior Bacchi vetus alumnus erat.
Hæc age, dona pijs, dixit, mortalibus asser:
A Ioue mandatū munus asellus obit.
Quid tibi cum tali, pccudum turpissima dono?
Te graue lignorum dignius esset onus.
Ecce sitim fessus dum colligit inter eundem
Flectis ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait,
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
Ni mihi, quæ portas tergo, dona dabis.
Heu pecus ignauum, celesti nectare munus
Nobilius vili vendit asellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetustas,
Tristia nos senio fata premente manent.
At rudibus caueat ne quid committat asellis,
Qui bene curatas res vult esse suas.*

Cur Serpentes spoliū deponant.

Li. 4. Eleg. Elegia 3.

D Verum omittis Poetarum nugamentis, & ad seria accedentes de hoc legendum esse verum doctissimum Quercetanum asseruimus, qui id attribuit cuidam balsamo, quod in terræ sinu tanquam in proprio loco, matrice, & seminario continetur: ideoq; Serpentes vt pelle veteri deposita nouam induant, hoc balsamum à visceribus terræ exungunt, & potissimum dum mensibus frigidissimis sine cibo latibulantur: necessarium enim tunc hoc pretiosum naturæ balsamum aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; cuius postmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiscunt, & florulenta euadunt. Et *Li. 1. Phat. cap. 23.*
Opin. Quercetani.
vicissim

vicissim appropinquante Autumno, omnes huius balsami vegetales spiritus in subterraneos meatus, tanquam ad suam matricem reuertuntur: quo rursus Serpentes iter suum dirigentes, suas cryptas repetunt, vt hoc spiritali alimento denuò fruantur. Fateturq; Quercetanus hoc non à Serpentibus, sed ab effectibus didicisse: siquidem angues sub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balsamo imbuti non solum, vere accedente, vetus spoliū exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, sed etiam facultatem auferendæ lepræ adipiscuntur, quam virtutem natura alijs medicamentis non est impertita. Et quoniam ambigere posset aliquis multa alia animalia, præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balsamum posse participare; Respondet Quercetanus hanc proprietatem solis Serpentibus à natura fuisse assignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum thoræ, natura largita est. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur huius balsami efficacia venenum à Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum respondet in apibus etiam mellificis aculeum obseruari.

Cardanus in historia subtilitatis, à Serpentibus Vere spoliū deponi asserit ob siccitatem, quam hyberna fame contrahunt, illiq; contingere, quod hominibus accidit elephantia si laborantibus fatetur; quoniam cutis ex vapore humoris corrupti siccata eleuatur. Sealiger verò in exercitationibus contra Cardanū, id à siccitate animalis minime prodire posse scribit: siquidem stellio exiit senectutem, cū nullam siccitatem participet. Præterea arbores longè sunt sicciores, & tamen nullum corticem mutant. Item Cantharides inter animalia insecta siccissimæ iudicantur, neq; tamen, ventente anno, primas exuias relinquunt. In hac dissoluenda difficultate, nobis magis arridet Greuini sententia, qui vernationem anguium genuinam pellem esse minime putat, sed potius spoliū ex mucō, & forde, instar musci, in latebris circa corpus animalis collecta, & siccata genitum, quod postea Vere à cauernis exeuntes, & circa loca angusta se afficientes deponunt.

*Exercit.
189.*

*Lib. i. de
Venen.*

*Vera opi-
nio de spo-
lio angulū.*

*Lib. i. var.
lect. cap.
23.*

*Serpentes
sunt qui
diuturnio-
ris.*

*Cur ali-
que plan-
te hyem-
folia nō de-
ponant.*

Præter hæc, Serpentes à natura longam sibi vitam comparasse dicuntur; idq; ab exuijs depositis dimanare multi existimant. Attamen hoc optimæ iocinoris constitutioni attribuendum est, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: cum in cysti fellis magna huius excremeenti copia contineatur. Verum hæsitabit aliquis, si causa longuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, attestante Mercuriali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris esse vitæ non erit asserendum. Hanc dubitationem vnā cum Philosopho discutimus, dum huius animalis viuacitatem probæ, & opportuna hepatis cōstitutioni assignamus; quoniam etiam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpentum per venas non effluens, eorum viscera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcumq; ictum illis in promptu, & præsto sit. Immo cum id per venas non permeet, non solum hæc animantes sunt diuturnioris æui, sed etiam à multis affectionibus sunt immunes, quibus cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, sunt obnoxiiæ. Præterea, iuxta nonnullorum sententiam, Serpentes diuturnioris vitæ esse feruntur, quoniam in victu admodum parci sunt: nam si more aliorum animalium comederent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illico perirent. Cæterum adhuc historia hæc alia premitur difficultate: quandoquidem si angues tam debili calore refecti sunt, non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum est Serpentes, in comparatione ad alias bestias, hunc calorem innatum suæ naturæ habere proportionatum, atq; humido radicali viscoso tenaciter copulatum, in quo adeò probè conseruatur, vt ob visciditatem non ita celeriter euanescere valeat: Idcirco hæc animalia diuturna lucis vsura fruuntur. Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius esse videtur: etenim hæc tempore brumali folia non deponunt ob viscosam humiditatem, in qua earum residet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs plantarum generibus accidere solet.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentū propriam esse autumant, qua de causa Poetæ hortum Hesperidum à Serpentibus custodiri fabulati sunt. Ad id alludens Martialis de quodam pomorum munusculo sermonem habens sic canebat.

Non

Non mea Massylus seruat pomaria Serpens,

Regius Alcimoi nec mihi seruit ager.

Lib. 20.

Epigr. 94.

Alij tradunt, quod Serpentes die noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis somnum capiunt. Id Phyles versibus iambicis sic eleganter expressit.

Ὁφίς καὶ ὡς δούλῳ, καὶ δούλῳ πάλιν βλέπει.

Ὁφίς τε καὶ πτωχῶς, καὶ θυμῷ πλὴν ἄλγος.

Id est.

Quomodo dormit, & simul cernere videtur

Serpens, & Lepus, & animosus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Aristoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quod horum animalium oculi lacertati paulò post pristinam videndi facultatem acquirunt, quomòdum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renascuntur. Quamuis scripserit Isidorus oculos anguium esse paruos, & hebetes, raroq; in aduersum intueri, cum oculi non frontem, sed tempora occupent, ita ut citius audire, quam videre credantur.

Superest prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt cum sacrae litteræ, & potissimum in Genesi, prudentiæ Serpentinae meminerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præstantissimum prædicant, quia totum corpus periculis exponere solet, dummodò caput illud seruet: cum alias partes vulnerata facile pristinam sanitatem adipiscantur, quocirca quidam hebræorum iustis de causis asserbant, Serpētem astu cuncta alia animantia superasse. Augustinus Schemus Serpentes in sacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longissimè æternant. At Clemens Alexandrinus aliam assignat rationem, scilicet quia in maleficijs, quorum Serpens est artifex, aliqua discretio, & futurorum coniectura inueniri possit. Nisi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem postem, terræ motum, cœli salubritatem, & frugum fertilitatem præfagiant: nam quinq; diebus, antequam Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & alia bestia huius generis ab eo loco exierunt. Basilii verò duplicem prudentiam constituit, vnam proprii commodi custodem, & alieni doli obseruatricem, quam Serpens sibi vendicasse videtur, alteram statuisse virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, sed potius calliditatem, & astutiam nuncupare poterimus. Idèò nonnulli Serpentem pro astu depingunt, & hanc etiam ob causam in caduceo Mercurij cõplicari putant; quia Antiquitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam designatæ esse necessariam ostendere nitebatur. Alij demū Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam absq; pedum, manuum, alteriusuè exterioris organi adminiculo celeres sint, figurasq; varias assequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Opin. Schemi circa prudentiam argutum.

Homil. 12.

Prudentia duplex.

Reliquum est, vt de Serpentum læsione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali instinctu, si semel tantum arundine percutiatur, tanquàm iners, & mortuum iacere solet; Verùm si frequēti peratur ictu, tunc ingentes colligens iras, totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles sic cecinit.

Τὸ δὲ νακί τυφτεῖς ὁ θρασύς ἀπαξ ὄφει,

Κεῖθ' οἷα θανάτων αὐτὸ δὲ τῷ τῆς πολλῆς,

Ὀργὰ τε κατὰ σοῦ, καὶ προβάλλει τὸ σῶμα.

Id est.

Serpens arundinis iacet percussu iners,

Ceu mortuus, quod si frequens plagam inferas

Attollit iras, ore caruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Aristoteles in historia de partibus Animalium. Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quiescente corpore in oppositam partem verti. Huius rei causam in Anatomicis assignauimus, dum Serpentem volubili structura constare, & eorum spinam vertebra cartilaginosis, & flexilibus integrari pronuntiauimus. Id totum natura necessariò illis impertita est, vt partem oppositam lædētia vitare possent. Aliter pedibus carentes semetipsos conseruare, & tueri nequissent. Ad finem aliqui proprium esse stercoreis Serpenti benè olere, idq; ob siccitatem illis competere asseuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali sita inter Calcuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore suauissimum, &; mosci instar, iucundissimum odorem spirant.

Lib. 4. cap. 10.

In lib. de subtil.

B

TEM.

TEMPERAMENTVM.

In Lib. de
Ther. ad
Pis. cap. 8.

L. 2. c. ult.

L. 10. cap.

72.

L. de Venē.
cap. 1.

Sanguis au-
get calo-
rem.

L. 24. c. 20.

IRCA Serpentum temperaturam in scholis Philosophorum, & Medi-
corū non levis agitur controuersia, nūm angues in calida, vel frigi-
da temperie sint constituti, quoniam de hoc, authores grauissimi sibi
inuicem sententijs aduersantur. Nos in præsentia, vt nostra fert opi-
nio, statuimus adharendum esse eorum auctoritatibus, qui anguinam
naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus

nostræ fauet sententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes esse naturæ fri-
gidæ. credit: idēq; Rhafis sentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis pro-
mulgabatur cuncta animantia frigida temperiei, bruma urgente, tanquam mortua ob
violentiam frigoris in latebris quiescere, deinde inter hæc Serpentes recensabat. Quæ
opinio non recedit ab Aristotelis doctrinā, qui in historijs animalium pronuntiāuit Ser-
pentes idē esse frigoris impatientes; quoniam frigidi sunt: quā de re hyeme ad cryp-
tas, in quibus est calor, liberrimè semet recipere astruit. Præterquam quod idē
Aristoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces esse constituit: sed appetentia
frigiditate stimulat, sunt ergo Serpentes ad frigidum reduciendi temperamentum.
Plinius quoq; nostræ accedit sententiæ, dum modicum sanguinem, consequenterq;
exiguum, & imbecillum calorem, & nullum sudorem anguibus inesse scribebat. Item
Greuius inter superos authores non spernendus, dum sermonem habet de venenis,
multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam stabilire cōatur aduersus
illos, qui oppositam opinionem tutari nituntur. Vt omitamus auctoritatem clariss.
Mercurialis dicentis Serpentes esse frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati
mirifico quodam frigore statim tentantur. Nam hæc à frigiditate Serpentis, aut veneni
prodire non potest; imò quia calor natiuus ab extremis partibus ad penitiores, & præci-
puè ad cor se conferat, & aperire, & vicissim propriū esse frigoris cōstringere, & ex-
tinguitur. Non desunt insuper innumera ferè rationes, quibus eandem possumus
stabilire sententiam. Primū Serpentes si manibus, solstitio etiam æstiuo pertracten-
tur, insignem manibus frigiditatem communicant: ita ut nonnulli hac causā moti fe-
brientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æstuans febris calor retunderetur: quo
peracto postmodum iidem Serpentes, instar glaciæ, frigidi in lecto remanserunt. Dein-
de habemus hanc vniuersalē propositionem à Philosopho assignatā, scilicet proprium
esse caloris dilatare, & aperire, & vicissim propriū esse frigoris cōstringere, & indurare:
idē iuxta hanc doctrinā animal habens laxiorem pellem, consequenterq; poros aper-
tos in temperamento calido, habens verò poros clausos in temperamento frigido erit
collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adē clausos habet, & caro eorum adē
dura, & densa est, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonstrant. Am-
plius sciendum est, testificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, siccum, & humi-
dum in relatione ad id, quod temperatum est nūcupari; sed inter animalia homo toto
genere temperatum est animal hinc aduertendum est, nūm Serpentes homine, vel ca-
lidiores, vel frigidiores esse dicantur. Itaq; in cognitione temperamētorum, vniuersa-
lis propositio legitur apud Galenum, nempe quo animal maiori, vel minori copia san-
guinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea
anguibus, cum in sua specie minus quā homini insit sanguis; proculdubio conclu-
dendum est ipsos esse frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non spernen-
das rationes addere possumus. Prima est, quod Serpentes quacumq; transeunt, semper
quandam viam humido, & viscoso humore designant; cum autem excellens humidi-
tas, comitem semper habeat frigiditatem; hinc colligendum est angues in frigida tem-
peraturā esse reponendos. Secunda ratio est, quia Serpentes oua admodum tenui cor-
tice munita enituntur: quare si calore insigni essent referti, proculdubio putamen ouo-
rum durum esset, quale in ouis gallinarum conspiciamus; cum in gallinis egregius, &
validus calor obseruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs
ad Dioscoridem, prædictæ sententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento
calidos esse arbitratur; fortassis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos esse
homi-

A homines, qui Serpentes frigidae temperiei esse crediderint. Quamobrem Matthiolus *Fen. 6. l. ib.* argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, *4. Tract. 3. cap. 21.* quia frigidiorē aerem suae temperaturae calidae aduersum vitant; quemadmodum pisces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem sentiunt, illico moriuntur. Praeditam Matthioli rationem dissoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & pisces extra aquam interire, non ob aeris calorem, sed quia amplius in proprio elemento non versantur: sicuti vice-versa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturae biliosa hyeme optimam transigunt vitam, aestate vero ob calidum temperamentum aegerime se se habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natium veluti sopitum profus exstinguat. Idque tali tempore liquido constat, si quis de caueis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix semetipsos mouere, & proficisci possunt. Demum si Serpentes essent natura calidiores, diurnam vitam sine alimētis, ob maximam natui caloris actionem, degere non possent: At eorum calor cum sit valde languidus, per diurnum temporis brumalis spatium in loco subterraneo sine cibis morantur: hac de causa natura illis carnem, & pellem solidiorem, & crassiorem communicauit, ne infirmus eorum calor cito euanescere possit.

COITVS. PARTVS.

NTEQVAM verum congressum, & partum Serpentium ponderemus: necessarium esse a bitramur Serpentum generationem ad mentem Antiquorum examinare. Poetae in primis commenti sunt cuncta animantia venenata ex sanguine Titanum concepta fuisse, qui cum aduersus Saturnum, & Opim belligerare ausi essent, tandem a Ioue superati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nicander in Theriacis ortos esse Serpentes decantat.

*Fama est multiplici variata phalanga forma,
Omneq; serpentum genus, & quae caetera turba est;
Lethale omne fouent, fundunt, spirantq; venenum
Anguipedum fuso prodisse cruore gigantum.*

Alij Serpentum originem ex guttis sanguineis amputati capitis Medusae dimanasse promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum.

*Cumq; super libycas victor penderet arenas;
Gorgonis capitis gutta cecidere cruenta;
Quas haec excipiens variis animauit in angues.*

Alij ex terra, seu potius ex putredine terrae Serpentes prodisse, hac quaeritione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuisse litteris demandarunt; quem postea Apollo interficiens Pythius fuit cognominatus, indeque Iudi pythij ad perpetuum huius facti monumentum instituti fuerunt, in quibus victor esculeis frondibus coronabatur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his versibus:

*Ergo ubi diluuiū tellus, lutulenta recenti
Solibus aethereis, altoq; recanduit aestu;
Edidit innumeras species, partimq; figuras
Reddidit antiquas partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet, sed re quoq; maxime Python
Tum genit, populisq; nouis incognite Serpens.*

Quinquam alij scripserint non ex terra, sed ex sanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuisse. Verum postquam verba sunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re praedictis addere eorum opinionem, qui ex putrescentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta spinæ medulla Serpentes generari asseuerant. Id Pythagoreorum secta, nec non Plinius litterarum monumentis consecravit: quod postea Ouidius confirmat his carminibus.

*Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulcro
Mutari credant humanas angue medullas.*

Propterea Virgilius huic adhærens opinioni de sepulcro Anchise Serpentem prodixisse
finxit, dum inquit.

Lib. 5.
Æneid.

*———— cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placi de tumulum, lapsusq; per aras.*

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij sic
canit.

*———— & grato cineres decorarat honore,
Et visus sede (horrendum) prorupit ab ima
Caruleus maculis atro squalentibus anguis.*

Itaq; Prisci hac fortassis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpentes He-
roibus consecrarunt. Aelianus igitur contemplans hanc Serpentis generationem,
tandem in hæc prorupit verba; nempe, velid esse fabulosum, vel ad mysterium trahen-
dum esse: nam si aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodo Ser-
pens venenatis afflatibus humanam societatem corrumpens, tortuosis cogitationibus
quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta
caro tale animal generaret, sicq; præmium Serpentinis moribus dignum referret im-
probis, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omiſſis, nonnulli
manifestant naturaliter ex eorū cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cada-
uer Serpentinum olfecerint. quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referen-
te Antigono) quod sic se habet.

In Narrat.
mirab.

*Cuncta in se alternis aui vis longa reuoluit,
Et vicibus certis omnia mundus alit!
E curva spina Serpens (res mira) medulla
Nascitur, hoc monstrum putre cadauer habet.
Traxerat ex animi viuis Serpentis odorem,
Post sua, quem rursus funera gignit homo.
Credamus nasci Cecropem potuisse bimembrem,
Exemplis res est nunc ea mira minus.*

L. 24. cap.
30.

L. 4.

Non esse igitur prodigiosum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum est;
& eò magis, cum Ambrosius Pareus vir procul dubio fide dignus scribat Auenio-
nensem quendam opificem, quo tempore ipse in ea vrbe versabatur, feretrum plum-
beum, in quo cadauer erat, fideliter yndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi
posset, reſerasse: interim à Serpente incluso adeò lethali ictu percussum fuisse, vt pa-
rum abſuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putrescentibus Ser-
pentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens. In Aegypto ex terra, & imbre
mures nasci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob causam Nerui Scy-
thiæ populi, teste Herodoto, quadam ætate, ante Darij expeditionem, solum mutare
coacti fuerunt: nam tanta Serpentum multitudo ex illo solo procreata est, vt tali re-
lictæ regione, cum Budinis impoſterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem
Italix, inter Caietam, & Terracinam sitam, à Serpentibus deletam tradunt, quia in-
numerabilis increuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus nascebantur. Quamuis
alij referant prædictam urbem à Serpentibus fuisse destructam, quia nulli angues ibi
occidebantur: siquidem ea vrbs Colonia laconica fuisse dicitur, & Seruius Lacones
pythagorice sectæ constituit aſſecclas, qui *συντροφίαν* interdicebant, ea potissimum
ducti ratione, quia humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro,
transmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viucentibus Ser-
pentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theisan accidit, vt in
multorum hominum alio Serpentes naturalibus similes gignerentur, & ob id circi-
ter tria hominū millia periſſe feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marſici ab
ancilla Serpentem edicum fuisse. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium
Serpentibus similium exhibemus, quæ similiter ex putredine in corporibus humanis ge-
nita sunt. Immo ex capillis mulierum productioribus, & humidioribus Serpentes pro-
duci narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris mensibus laborantis simo obru-
tos,

- 1 Effigies monstri Serpentina ab humano vtero exclusi.
- 2 Vermis Serpentiniformis vomitu exclusus.
- 3 Monstrum anguineum ab aluo virginali exclusum.
- 4 Illuies per vrinam excreta.
- 5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

tos, modico temporis spatio, in Serpentes degenerare affirmat id accidere fecis iubarum **E**
 equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expositæ, paucos post dies, Serpentes pro-
 creant. lataminibus quoq; idem accidere scribunt, quando hæc sub dio in loco con-
 cauo humorem colligente sita sunt, & stramento infecta, ne sole arescant. Verùm ali-
 qui, ex Plinio, palum & robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innascantur.

Vi probi- Amplius nõ possumus nõ mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quan-
beat qd doquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de sangui-
in fimo Ser ne confuso Serpens generatur. Immo maior nostro animo incescit admiratio, dum è
pens gene- singulis ferè plantarum speciebus sub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum
ritur. proprias gigni species, ex Cardano, intelleximus. Alij potissimum ex Saluia in sterqui-
 linio putrefacta Serpentes oriri asserunt. quamuis Magi Persarum, auctore Langio,

Lib. 7. de ex folijs saluiæ in fimo corruptis, Sole & Luna secundam faciem Leonis occupanti-
ter. var. bus, auem merulam similem procreant, cuius concremata cinere lampadibus inperfo- **F**
cap. 29. domum totam Serpentibus plenam repræsentant. Tandem ex lapidibus etiam genera-
 ri Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non esse mirum ex sub-
 stantia humidiori saxorum putrescente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu suo
 lapidem atterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id ro-
 borat authoritas Baptistæ Leonis, qui (referente Parco) publicauit temporibus Martini V.

Lib. 20. Summi Pontificis, in vasto, & solido marmore inuentum fuisse viuũ Serpentem inci-
cap. 24. sum, nulla in tam densa soliditate apparente timula, per quam aer ad illud animal subire
 posset. Hactenus de generatione Serpentum citra congressum satis, superq; dictum sit.

Ideo tamen non fit, quid angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam
 fuit de muribus) simul, venere stimulant, coniungantur. Siquidem Aristoteles, cum
 modum congressus ouiparorum exposuisset, de coitu etiam animalium longorum, &

Lib. 5. de expedum verba fecit, asseruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium supina-
hist. An. rum; & per partes supinas, anteriores, nempe partes ventris à collo vsq; ad caudã intel-
cap. 3. lexit. Vult igitur Aristoteles docere Serpentes, cum exigua quadam sui parte copu- **G**
 lentur, non posse præ nimia corporis prolixitate, facile adaptari. Ideoq; cum careant
 membris, quibus amplexus fieri solet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu
 mutuo se se obuoluentes venerem absoluunt. Immo in huiusmodi actione adeo sunt

Serpentes inter se conuoluti, vt inuentibus vnus Serpens biceps esse videatur. & quamuis dixe-
quomodo rit aliquis Serpentes, testibus carere, & propterea congressum ritu aliorum animan-
venerem tium non posse exercere: attamen sciendum est ex superius narratis de natura, & mo-
absoluant. ribus eorundem ad aures Aristotelis, loco testium duos habere meatus, qui venereo
 tempore, semine satifico implentur: quo tempore postmodũ, ex Aeliano, grauissimum
 odorem spirare solët. Caterum Serpentes non solũ cũ animantibus propriæ speciei, sed
 cũ alijs etiã specie diuersis cõgrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt mure-
 nas ad siccũ litus elapsas cõgressu Serpentum impleri, cui sententiæ Oppianus adstipu-

Lib. 1. de latus est: quamobrem Plinius scriptũ reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murenas esse tã-
pisc. tum feminini sexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piscatores huius non ignari
 sibilum Serpentũ ore amulantur, quo murenæ euocatæ facilius ab ipsis capiuntur. Ve-
 rùm huic opinioni Athenæus, & multi alij reluctantur. Circa partem, esse in Asia Ser-
 pentum genera, narrat Alcias, quos ore eniti hominum opinione compertum est;
 qui author de Amphibena fortassis verba facit. Alioquin, iuxta Aristotelis senten-
 tiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus pi-
 scium, & ceteri Serpentes. Oua autem contindata quadam serie contexta sunt ad
 instar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum esse solet. Hæc oua ex Plinio, in
 terra conduntur & sequenti anno angues excluduntur. Occasione quantitatis ouorum
 Serpenti generis, quæri solet, an Serpentes vltra quendam numerum determina-
 tum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari
 arbitrat, hac potissimum ductus ratione, quia humano generi admodum infesti, &
 pestiferi sint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduersus Cardanum, prædi-
 ctam explodit sententiam: quoniam si illa vera esset, nulla planta venenata v.g. aconi-
 zum, & napellus plusquam vnicum semel proferret, quod veritati repugnat; cum
 prædictæ plantæ, vt experientia docet, copiosissima producant semina. Non possumus
 igitur præscriptum venenorum numerũ assignare. Præterea addit Scaliger non impen-
 dere

Exercit.

33:

¶ dere periculum, vt vniuersum humanum genus à Serpentibus deleatur. cum maxima pars terrarum orbis huiusmodi animalibus careat.

V O X.

VALIS sic vox huius animalis, ex doctrina Aristotelica percipiendum est. nam in historijs, animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus præditos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum sibilum edere solent. At quia hæc vox anguibus, & testudinibus quodammodo videbatur cõmunis, propterea Plinius animaduvertebat ab anguibus longum sibilum, & à testudinibus obtusum reddi. Aliter cæteri auctores vno ore Aristotelis, & Plinij sententiam confirmant. Auctor Philomela sic canit.

B *Ecce venenosus serpendo sibilat anguis.*

Lucanus pariter huic asserto subscribit, dum ait.

Quod stridens, vultantq; fera, quod sibilat anguis.

L. 6. Pharf.

Baptista etiam Mantuanus idem sentit, quod cæteri, dum inquit.

coluber quando ore trilingui

Sibilat, & caput attollens in prælia surgit.

Ab assertis colligendum est sibilare nil aliud esse quam sibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque competit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, sibilum emittunt. Sibilus enim est sonus, qui compressis dentibus, & parum diductis labijs ab hominibus formari solet. Verum quia huiusmodi sonum Serpentes sæpius emittunt; idè sibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (sibilus) in singulari numero masculini generis, in numero autem multitudinis, masculini, & neutri apud auctores legitur. Deinde est vox æquiuoca cum sibilus apud Poetas statum venti designet. Scripsit enim Virgilius hunc in modum.

venientis sibilus austru.

Ecl. 5.

C Insuper pro nomine etiam adiectiuo vsurpatur: etenim Virgilius interdum ora sibila, nempe sibilantia nominauit. Item apud Græcos *συριγμός*, vel *συρισμός* sibilus exponitur: deinde hunc sonum propriè homini, & postea Serpenti attribuunt. Verum Apollonius sermonem habens de Serpente custode velleris aurei, sic scribebat. *πολλὸν πιλώριον*, idest immensum sibilabat: quamuis *πολλὸν* in Græcorum scholis propriè stridorem edere significet: attamen ab Homero interdum pro sibilare vsurpatur.

Lib. 1.

Æneid.

L. 10. Ily. ad.

G R E S S V S.

SERPENTES conuoluendo semetipsos, & flexuosis impulsibus præcedere publicauit Galenus: cum nunquam, nisi morientes extendantur iuxta illud Virgilij.

Serpens conuoluit lubrica terga.

L. 6. Anat. admin.

D Imò ex Aristoteli, eodem modo, quo in terra reptant, in aquis etiam natare dicuntur. Non desuerunt, qui in hanc venerunt sententiam,

Lib. 1.

Æneid.

Serpentem antequam decessisset Euam, pedibus vsum fuisse: idè in sacris litteris legitur. quod Deus post hominis lapsum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & super ventrem, seu pectus tuum gradieris quasi prius vsum pedum habuisset. Chrysostomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Eue pedibus caruisse, Deumq; post primorum parentum peccatum, iussisse Serpenti, vt in posterum super humum repperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuisset; quare meritò damnatus fuit, vt super solum serperet. Hoc autem est conforme doctrina Aristotelis, qui scriptis mandauit naturam noluisse temerè Serpentem pedibus carere, quoniam id quod optimum est semper respicit, & pro subiecta sibi materia operatur, saluti semper consulens, & speciebus conseruandis prospiciens. Præterea alia assignatur causa, propter quam anguibus pedes desint nimirum, quia nullum est sanguineum animal,

Lib. 3. Genes.

In Lib. de incessu animalium.

Quare Serpentes asymetri dicuntur.

Quibus adminiculis gradiantur.

Cap. 3.

animal, quod pluribus quam quatuor modis se moueat: vnde manifestum est ob longitudinem Serpentes esse enormes, atq; asymetros: hac de re pedibus carere necesse fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuissent; quoniam inter animalia exanguia recensenda fuissent. Deinde si duos, aut quatuor habuissent pedes, quibus animalia sanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omnino se mouere non potuissent, aut tardò admodum motu incesissent: quare fatius fuit ad eorum cōseruationem, vt quibusdam corporis flexibus, veluti superius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum est angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum se volutant, vnā partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam super terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quiescente ad partem posteriorem, ob vertebrae cartilagineas, vertere possunt. Neq; hoc temerè fabricatū est à natura: sic enim suum corpus longum, & angustum in partem aduersam respicientes melius tueri possunt. Itaq; angues costis, & squamarum nixibus reptant, quas à summo gutture ad imam aluum aequali ratione dispositas habent. Squamis enim quasi vnguibus, & costis quasi cruribus innituntur. Hæ autem sunt asperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Aesculapij sæpè obseruamus. Quocirca si accidat, vt in aliqua corporis parte costa collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motu redditur; cum ictus ille spinam soluāt, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Augustinus in Genesim scribitebat, Serpentes idè carere pedibus, quia, cum sint animalia maximo astu ad noscendum prædita, necesse fuit ipsos reperere, ne eorum vestigia audirentur. Apud Græcos etiam *εἰλοςπῆλαι* verbum est, quod de motu Serpentum, & vermium circumfertur, qui se se in arcum colligentes, & posteriora attollentes progrediantur. iuxta illud.

——— *tractū se colligit anguis.*

Nam in Græcorum scholis *εἰλοςπῆλαι* exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam *εἰπτεν* serpere, & *νύδισιν* volutate ad Serpentes attinere asserunt. Item *σιγέρπης* tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus spectare facit Hæsyechius. Alioquin *περισπῆλαι*, quod verbum significat in orbem circumdo, Serpentibus tantummodo competit, quando suis spiris aliquid circumdant.

L O C V S.

IRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recensimus. Plinius in primis animaduertit Ebulum omnium animalium nocentium esse expertem, neq; aliundè inuecta sustinere. Angli etiam referunt in Hybernia nullum venenosum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos statim interire. Immo terra ex Hybernia allata conspersos continuò exanimari. Fluius quoq; non ion à Lituania est, qui nocuos animantes non nutrit; immo si nauibus *Eugo* delatis angues adhaerint, cum primū huius fluminis aquam attigerint, edito sibilo aliò confugiunt, vt habetur in historia rerum Polonicarū. Idem Sardinia accidere Solinus prodidit. Idem Gaulconi Lybiae regioni Textor attribuit. Legimus etiam in historia Laponia, Serpentes ibi nō gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere posse. In Creta nullos esse Serpentes, neq; alios nocuos animates Aristoteles, Plinius, & Solinus attestati sunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentū species solum eretense colētes obseruauit; neq; veneno turgētes esse arbitratus est, sicuti postmodum experientia docuit: nam ab vno, quem persequabatur demorsus in manu, nullum aliud incommodum nisi solam cicatricem sensit: hac de re Antiquorū opinionem possumus tutari, qui nullū noxium animal in prædicta insula morari asseuerarunt. Britanniam quoq; anguib; carere tribus de causis astruit Cardanus. Primò, quia ob immensum frigus ibi pauci generari possunt; secundò, quia illa regio optimè colitur; tertio tandem, quoniam, qui geniti sunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur natura

Tom. I.

In Cornu.

In lib. d. subtil.

A turæ loci potius tribuendum esse existimauit. Sicut de multis alijs locis superius est exarratum. Quid dicendum est de Paradiso terrestri, in quo Serpentem non versari multi autumant? Abdias agens de topographia Paradisi delitanti, scripsit Serpentem huiusmodi sedem non colere, quoniam per ipsum Angelus inuidiam suam exercuit: propterea à Deo diris affectus penis in loco benedicto habitare non potest. Angelum enim liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendisset: quamobrem inuidiam concipiens vi angelica Serpentem ingressus suauit uxori Adæ, vt veritū à Deo pomum tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis.

Lib. 7. hist. Apost.

Modò ad enumerandas regiones à Serpentibus quotidie vexatas accedendum est. Primum loca meridici obuersa recensebimus cum multi authores in locis calidioribus pestiferos produci Serpentes asseuerent. Omissa igitur insula Colubraria, seu ophiusa, quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuisse astruit: nec non Melitæa Italiæ insula Serpentum feracissima, vbi lapis, vel terra Gratiæ S. Pauli nuncupata, aduersus venenum probatissima nascitur; immò & Pharo olim Ægypti insula,

Colubraria & ophiusa.

B quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentum speciebus scatebat. Reducere oportet ad mentem Thessaliam tanto anguium numero redundantum, vt, nisi à Ciconijs vorarentur, proculdubio incolas à suis sedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis oppidi S. Viti in Gargano Apuliæ monte, quos, vt notat Leander in historijs, anguium multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus scribit innumeros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum custodes versari, qui postmodum in Ægyptum volare dicuntur, vbi, nisi ab auiibus Ibidibus extinguerentur, totam Ægyptum dissiparent: qua de causa à gente Ægyptia prædictis auiibus summus habetur honos. Neq; prætermittenda est Numidia ob Serpentum copiam memoranda, quorum moribus venenosis, attestante Ioanne Leone, multi quot annis mortui inueniuntur. In Æthiopia postea Serpentes numerari non possunt, nam ibi, vt narrat Pierius, inuicem in gyrum voluuntur, vt montis speciem intuentibus representent. Insuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agricolæ araturi necessariò præaltas induant ocreas, alioquin lethales Serpentum ictus efugere non possent: ideòq; ibi nascitur planta Scorzonera vocata, auctore Porta, cuius vsus aduersus Serpentes tantoperè commendatur. Deniq; Petrus Martyr, & Paulus Venetus tot, & tam grandes in Indijs versari Serpentes scribunt, vt aduenis maximum timorem afferant. Caterum aliqui arbitrantur in solis regionibus calidis Serpentes diuagari ob cōnatam ijsdem animalibus frigiditatem, tum etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verum illa pars Europæ iuxta Septentrionem sita, vt memorat Olaus magnus, pessimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidiores, quàm Africani esse ferantur. Propterea in huiusmodi regione aquilonari, ex eodem Olao magno, pastores ab anguib; per campos, & syluas vagantibus maximam noxam quotidie recipiunt, nisi opportunis remedijs muniti semper incederent. Immo in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vastum esse desertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes stabulantur. Bohemia sita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt pastores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Gesnerus etiam recitat in montibus Helutiæ maximos Serpentes à viatoribus quotidie conspici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, sed minus venenatos esse, Cornelius Cælius tradit: idcirco addit Scaliger in Lombardia, & agro Ferrariensi varias Serpentum species inueniri.

Lib. 3.

Li. 1. de Africa.

Li. 6. Phye cap. 23.

Cugere non possent: ideòq; ibi nascitur planta Scorzonera vocata, auctore Porta, cuius vsus aduersus Serpentes tantoperè commendatur. Deniq; Petrus Martyr, & Paulus Venetus tot, & tam grandes in Indijs versari Serpentes scribunt, vt aduenis maximum timorem afferant. Caterum aliqui arbitrantur in solis regionibus calidis Serpentes diuagari ob cōnatam ijsdem animalibus frigiditatem, tum etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verum illa pars Europæ iuxta Septentrionem sita, vt memorat Olaus magnus, pessimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidiores, quàm Africani esse ferantur. Propterea in huiusmodi regione aquilonari, ex eodem Olao magno, pastores ab anguib; per campos, & syluas vagantibus maximam noxam quotidie recipiunt, nisi opportunis remedijs muniti semper incederent. Immo in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vastum esse desertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes stabulantur. Bohemia sita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt pastores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Gesnerus etiam recitat in montibus Helutiæ maximos Serpentes à viatoribus quotidie conspici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, sed minus venenatos esse, Cornelius Cælius tradit: idcirco addit Scaliger in Lombardia, & agro Ferrariensi varias Serpentum species inueniri.

D Nunc loca peculiaria, quibus vt plurimum Serpentes delectantur, recensere debemus, Greuinus anguium habitationes statuit esse caulas, casas rusticas, cauernas, montes, & prata secus syluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus syluas odoriferas ab anguib; frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis libentissimè versentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in monte Othry varia Serpentum genera vagari: Sed aduertendum est, quòd auctor per hunc Græciæ montem, reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit, dum cecinit:

In Lide venen.

Loca peculiaris anguinum

Præterea candens nix, & asper, ne prius Othrys

Rufis reptilibus scatet, & equa vallis, & alta

Ac rigida salebris, rupes, nemorosæq; saxa

Qua sitibundus, & haud uno apparere colore

Risus

Vlyffs seps habitus

E

Cauernæ quoq; sunt plerumq; particulares anguium sedes: quamobrem Alianus circa puludem sitam iuxta Ephesiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deserta Serpentibus habitanda assignauit, vt huiusmodi bestias venenatas ab humano genere, cuius est valde studiosa, segregaret. At Scaliger hoc non argumentum, sed negamentum esse existimat: quandoquidem natura illas terrarum partes consulto animalibus assignauit, quæ ad eorum conseruationem, conferre possent. Hac de causa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi asseuerant, quia & illam exedera, & in illa facilius latibula parare possunt, quare ad rem Virgilius sic canebat:

Et tophus scaber, & nigris excelsa chelydis

Creta: negant alios æquæ Serpentibus agros

Dulcem ferre cibum, & caruius præbere latebras.

Terra Serp-
entibus
grata.

L. 3. Georg.

L. 2. 6. 29.

Betula ubi
folia non
deperat.In Polybis
cap. 40.Angues
ubi aquis
delectantur.

Quamuis nō semper in subterraneis locis suam construat habitationem, sed interdum in cauiatis arboribus stabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat spe & aculū quod (licet raro) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauiatis betulinæ arboris radicibus, hyeme cōmorantes suo afflatu talem secus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliis decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. Quapropter incolæ regionis arcæanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem sideram putant. Huic nō multum dissimile videtur scribere Solinus, quādo narrauit in quadam Africæ gleba non sine miraculo campis vndiq; aridis lucum quemdam virere. Inter sedes Serpentum peculiare recensenda est aqua: nam Cadamustus pronunciauit multis Serpentes regni Senegæ vñ cū piscibus in aquis natare: Et Plinius huius retulit ora Elymiadis Serpentibus infestari, quos flumina illac deportant. Immo, Solino teste, ad Caspias portas, æquinoctio verno accedente, Serpentes vndiq; per aquas confluunt.

V. I. C. T. V. S.

cap. 3.

cap. 65.

cap. 8.

Angues la-
tis aman-
tes.Onisci sunt
serpentum
cibum.Inedia an-
guibus co-
uenit.Tarantula
vinakoma
Bononiam
delata.

E cibis Serpentum anthores longè diuersa sentire videntur. Primum in omnibus verbis sacra pagine nisi terram, & puluerem cibaria Serpentum esse statuunt. Siquidem in Genesi, cum Serpens ad seducendos primos nostros parentes, Diabolo organum se præbuisse, tunc Deus illi dixit: super ventrem tuum gradieris; & puluerem comedes ceteris diebus vite tue. Præterquam quod apud Eliam habemus hæc verba. Serpenti panis erit pulvis. Amplius apud Micheam hæc scripta leguntur. Lingent puluerem, sicut Serpens. Propterea Serpentes terræ, & præcipue dulci gleba velci non est negandum: dulcibus enim mōpere delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem laetis acridissimum esse prædicat. Nihilominus nostri etiam agricolæ lactis amantissimos omnes Serpentes esse fateantur. Bellonius omni insectorum genere Serpentes ali rectificatur. Vnde Theophrastus scripsit angues partem Africa incolentes, in qua rarissime pluit, Onum in illis regionibus copiose nascere in comedere. Est enim mos, siue bestiola quedam multipes & lobis fulvis & submersis, quæ contracta alio in orbem se conuoluit, latinis multiplicata, & percellio nominatur. Vitruacius in historia Orientis à Serpentibus illarum regionum piper album videri tradit: ideoq; singulis annis foret se præstantes se se mutuo perimunt. Aliquando Serpentes ex vguo contenti cibo vitam degunt, quod optime notunt circulatores, qui angues in capulis ligneis modico fure sine apposito circumferunt. Et enim tempore hyemali penes ignem, vel sub ceruicali, vel in astuario positi in pyxide perforata, vt facile respirare possint, absq; esca ad tempus vsq; vernam vitam protrahunt. Nos in vtilibus Serpentes inclufos spatio semestri, sine cibo conseruamus. Immo Tarantulam viuam Roma in intermedio arundinis ad nos missam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, sine alimento retinimus. Nec mirandum est hæc animalia tam diu sine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lactati sunt animantes multo phlegmate saturantes; & phlegma facile in nutrimentum vertitur: est enim alimentum semicoctum, quod paulatim, iuxta tempus opportunum, in sanguinem transmutatur. Mōstrat id in anguibus quotidiana experientia, etenim dum horum

A horum pituita in alimentum vertitur, animal sit rugosum, & extenuatur: sicuti in scilla, cur la herba licet cōspicari, quæ extra terram in aliquo suspensa cubiculo germinat, velu si reliqua caparum genera, adueniant Vere, in hortis geminascunt. Id autem acci dit, quoniam plurimum humoris viscosi possident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere possunt. Præsertim hoc præstat pancreatium, quod tribus annis continuis suspensum in Musæo floruit: cum calor innatus in lentore suo facile conseruetur: quod nisi conspicari fuissetus pocul dubio nemini id narranti fidem adhibuissemus. Bellonius quoq; decem menses absq; cibis Serpentes viuere posse affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem præbeatur. Idco Plinius non sine ratione referebat nullū Serpentem fame, aut siti interire. Nam Greuinus illis cōtingere asseuerat, quod in aliquibus mulieribus vsu venit, quæ, vt paulò ante dictū fuit, cū humore pituoso, & crasso refertæ sint, calorem naturalem imbecillū, proportionem tamen prædicto humori lento respondentem habent; hæc de re sine nutrimento diuturnam vitam ducit.

Lib. I. de Venen.

B Alioquin Aristoteles docuit Serpentes esse animalia, quæ, data occasione, voraci tati suæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente substantia extracta, reliquum per secessum detrudunt. Sed totum oppositum præstant aranei, qui capri alicuius animalis succum totum foris hauriunt. Idem Aristoteles Serpentinum deuorandi modum assignat, dum inquit Serpentem ex longo breuissimum, & ex tereti latissimum fieri, vt quod deglutitum est, ex toto corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in deglutiendo valdè laborarent, nisi semetipsos multifariam contorquerent. Ephesus opinatus est, philosophum, per hæc verba, modum, quo oua deglutiuntur à Serpentibus declarasse; quam sententiam explodit Sueffanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, forberi compertum sit. Attamen alij certo certius esse tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, si tamen fauces sint capaces; deinde ab ipsis in semet cōuolutis intra corpus frangi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas est tenella, & fauces adhuc sunt angustæ, tunc oua apprehensa orbe spiræ ita vehementer illa perstringunt, vt fracto putamine, liquorem oui haurire possint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuros esse constituebat: cum æstate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant, & ossa euomunt. Etenim aues, & potissimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter furantur. Ad rem Aloysius Cadamustus verba faciens de quantitate Pitacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali solertia, & ingenio in nidificando esse refertas, vt excellissimam quarant arborem surculos tenues habentem, quorum extremitati nidum instar pilæ rotundum, relicto tamen angusto foramine, mira industria fabricatum suspendunt; idq; præstant, vt Serpentes fallant dolos, qui nidum pensilem tenuissimo ramusculo adhaerentem mole corporea grauari petere non audent.

Lib. 10. de hist. Anim. cap. 4.

Opinio Aristotelis circa cibum Serpentū.

Oua quomodo ab anguib; vorantur.

Lib. 21. cap. 29.

Serpentes omniuri admentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum est ipsa exiguo bibendi desiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungosum pulmonem largita est. Serpentes tamen, ex Aristotele, vini sunt incontinentes: quare multi vino in fictilibus circa sepes appposito, viperas venati sunt; nam ebriæ nullonegocio capiuntur, vt inferius suo loco exponetur. Mercurialis addit non solum viperas, sed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum esse, ne huiusmodi animantes ingrediantur vasa, in quibus vinum seruatur, quia & illud bibūt, & reliquum venenāt.

In lib. Nat. sig. cap. 30

PHYSIOGNOMONICA.

Potus Serpentum.

NIMANTIVM alias esse perfidas, & insidiosas, vt Serpentes vehementer verum, & indubitatum esse existimamus. Quare Adamantius ad aures Aristotelis scribebat, quod homines parui generis à natura donati, vt sunt angues, semper fucum faciunt, aliosq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines parui mentum habentes vi-

Lib. 8. de hist. Anim. cap. 4.

In opusc. Phys. cap. 14.

tan-

*Animi a
trocis si-
gna.*

tandos esse; quoniam hi præter cetera immites sunt, & apud amicos semper aliquid fin-
gentes, hypocrisim libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prior fusa-
rentes referendi sunt. Amplius idem author de oculorum indicijis verba faciens scrip-
tum reliquit, quod oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, sed qua-
dratis, & instar ignis micantibus intrinsecus, nec non inferius, deinde si alia post ipsas
sint pallida, & alia glaucescentes, cū circulis forinsecus pupillas claudentibus, sangui-
nolentis, & palpebra, & pupillæ moueantur, denotant animū atrocem ultra mentis co-
gitationem, nec non sanguinem domesticorum libenter effundentem, omnia nefanda
perpetrantem, & dolis & vanissimisq; commentis omnia peruerterentem. Tales autem
fuisse oculos Ezelini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum est, quod huius-
modi guttulæ, in oculis obseruata, & obseruanda, quantò fuerint rubicundiores, eò
maiores iram, & magis facinorosum scelus attestantur: nam minores, & obscuriores,
prædicta nefanda minuunt quidem, sed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum
manifestum esse arbitramur.

ANTIPATHIA.

*Lib. Genes.
cap. 3.*

*Salua ho-
minis an-
guibus ini-
mica.*

VM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inani-
matis Serpentes inimicitias gerere non est dubitandum. In primis ho-
mini pertinacem Serpens se se exhibet inimicum, & vicissim homo
tali conspecto animali statim perhorrescit, & mulier vtero gerens faci-
le abortit. Hoc inde natum esse multi authores existimant, quoniam, in
mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam inimi-
tiam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen eius, ipsa conteret caput tuum,
& tu insidiaberis calcaneo eius.* Hinc colligendum est inter homines, & Serpentes ho-
stile semper odium esse futurum. Et quamuis aliqui scripserint Serpentem interdum
in hominum delicijs fuisse; hoc inter prodigia alij recensendum esse autumant. Pli-
nius narrat Serpentes non ab homine, sed ab hominis; & præcipue ieiuni salua, tan-
quam ab aqua feruenti; abhorreere; quoniam hæc si fauces anguium intrauerit, illic
perire dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat.

*Est vtiq; ut Serpens hominis contacta salua
Disperit, ac se se mandendo conscit ipsa.*

*Lib. 12.
Orig. cap. 4.*

*Homo nu-
dus Serpen-
ti inuisus.*

*Syri populi
à Serpenti-
bus non le-
duntur.*

*Salua hu-
mana icti-
bus Serpen-
tum mede-
tur.*

Philosophi perscrutantur, cur Serpens ieiuni hominis sputo necari possit; & tandem in
hanc veniunt sententiam id fieri, ob singularem inter vtrumq; antipathiam, siquidem
Serpens frigida, & sicca est temperatura, homo autem calido, & humido temperamento
est præditus. Isidorus promulgat hominem tantummodo nudum à Serpente timeri (quod
Olaus magnus in pueritia sibi accidisse scribit) idq; inde oriri refert, quia Serpens ho-
minis imperium supra cuncta animalia testatur, dum cum veluti Dominum venera-
tur; quoniam in Paradiso terrestri, ante lapsum primorum parentum illum nudum no-
uit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos descen-
dere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs dissident. Alianus narrat angues à Tro-
glodytis abhorreere, quoniam horum natio eos comedat, & consumat. In Syria, ex Plin-
io, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: quare de re à
Syris non enecantur: cæteris verò cuiuscumq; generis infestissimi sunt. Pariter in Ti-
ryntho angues parui, ex humo nascuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem inte-
rimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Hellesponto circa Parium, genus homi-
num fuisse scribit, quos ophiogenes nempe anguigenas vocat: hi ob cognationem
quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus
solo tactu sanare, & manu super patientem imposita, venena à corporibus extrahere
dicebantur. Varro aliquos etiam ibi versari scribit, quorum salua ictibus Serpentum
medetur. Huius gentis authorem, ut notat Aeneas Syluius, herocem quemdam fuisse ex
Serpente immutatum fabulosa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam na-
tionem aliquandiu mansisse: quemadmodum in Calabria, fama est, de illis, qui ex pro-
genie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum moribus mederi affirmant. Si-
milis gens in Africa Psyllorum fuit, à Psyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor
ingeni-

A ingenitus est, teste Plinio, quo quasi pestifero nidore Serpentes obstupefacti fugantur: hac de causa illis gentibus nocere non possunt. Propterea apud ipsos peruulgati moris est infantes nuperrimè natos saeuissimis obijcere Serpentibus, sicq; coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnant. Item simile genus hominum, nempe Marforum hodie viuunt in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos esse; ideoq; ijs ob singularem antipathiã vim naturalem aduersus Serpentes inesse tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit, Quemadmodu Tintyrice contra Crocodilos naturalem quãdam facultatem possident, ita populi Pyslli, & Marli innatam quamdam virtutem aduersus Serpentes participat.

*Angues con-
Pyslli. po-
pulis non
noceant.*

*Lib. 8. cap.
25.*

Præterea Serpentes multis auibus se exhibent inimicos: Primitusq; cum Aquila grauem offensionum acerbiter habent. Quamobrem Aquila cetitem lapidem in nidum deferre solent, ne illis Serpentes appropinquare possint. Præterquam quod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morfili versantium anguibus vescitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehensi in aere multiplici caudæ nexu alas auis ligant, & adeo eas implicant, vt, testibus Plinio, & Alberto, ambo in terram necessario cadant. De hoc locutus est Virgilius cum cecinit.

*Marfi, &
Pyslli po-
puli cur à
Serpentibus
non attingantur.*

*Lib. 11.
Aeneid.*

*Atq; volans alie raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; anguibus hæsit.
Saucius at Serpens sinuosa volumina versat,
Arrectisq; horret squamis, & sibilat ore.*

Cæterum animaduertendum est, quod non omnis aquila id præstat, sed tantum genus quoddam paruum, quod venatur quemdam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curiosam recitat historiam. Inquit enim, quod rustici quidam frumentum in area perticis excutientes, & ardenti oppressi siti, vnum ex suis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miserunt. Is altera manu falcem messoriam, altera situlam gestans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis spiris arctissimè complicatam offendit, obseruãsq; periculum impendens strangulationis Aquilæ, Serpentem falce dissecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus se ex-

*Lib. 7. cap.
37.*

*Aquila Ser-
pentis in-
misa.*

Ctricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori suo gratiã rerulerit in primo Ornithologiae libro explicatum fuisse opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardescunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore suo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim faciliè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequētissimè auditur. Immo à Cynis etiam dissentire multi volunt, cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præsertim dormiens à venenatis animalibus sibi metuit, domi cynos, pauones, & grues nutriat. Bellunensis tamen, pro cynis ciconias reponit. Vt cumq; sit, hoc omnibus est manifestum, vtriq; aui Serpentem esse inimicu: propterea Solinus Ciconias in Thessalia maximè immunes prædicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

*Pauo, Cyno-
mus, & ci-
conia aues
anguibus
inimice.*

*Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per denia ruralacerta.*

Vicissim Serpentes ciconiarum collum sæpè implicant, atq; illas suffocant. Idcirco narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum sæpius insidiari, & olim in Italia accidisse, vt fatua ciconia tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prædictis addamus accipitres; qui venenatis bestiis summopere aduersantur. Vultures etiam contra Serpentes acerrimè preliantur, sed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; ibidem auem oderunt, quoniam ab ipsa deuorentur: Hinc Egyptij auem hanc sacram esse statuerunt. Ad rem Iuuenalis sic canit.

*Accipitres,
& vultu-
res angui-
um hostes.*

lary. 15.

*qualia demens
Egyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet saturam Serpentibus Ibi.*

Gallus, & gallina à Serpentibus odio habentur, quia gallus cum illis dimicat, & gallina eos vorant. Quare non est mirum si Rondeletius vir fide dignus tradiderit se aliquando edisse gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis dissident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis insidias tendit, & earum pullos sæpè deglutit.

*Lib. 5. de
Pis.*

Si descendamus ad quadrupedos animantes se se offerant Elephansi, quorum spi-

ritus,

*Elephantum
cum an-
gubus bel-
lum.*

*Cervi, &
Serpentis
odium.*

*Quomodo
Serpentes à
Cervis de
cauerna ex-
trahatur.*

*Cervorum
duplex ge-
nus.*

*Serpentes
audient Cer-
vum aggredi*

*Quomodo
Serpentes
statim Cervi
de cauerna
educantur.*

*Sunt & Ser-
pentis pu-
gna.*

*In Lib. de
Pisc.
Ichini ter-
restris, &
anguis bel-
lum.
In Li. Hie-
rogl.*

ritus, Ceruorum ritu, Serpentes à cauernis euocat. Vnde sufficit ex aliqua parte ele-
phanti paratus Serpentes fugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus scribat, quòd
Serpentes, viso Elephanto, oculis instar fulgoris micantibus, visionem eius adeò obum-
brant, vt ad terram necessariò cadat. Sed hæc ad historiam Draconum spectare vi-
dentur, de quibus suo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes, odorem leopardi vi-
tare, quare si hoc à veritate non est alienum, pellis leopardi aduersus Serpentes deserti
posset. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui se inuicem prosequuntur;
quoniam, teste Nicandro, tam Cerui, quàm Dorcades anguibz vescantur: ideoq; Ser-
pentes, conspectis Ceruis, statim ad cauernas se conferunt. At Cerui narium halitu,
quasi sympathica quadam virtute illos foras extrahunt. Licet alij scribant ob antipathia
id accidere; nam angues, Ceruorum statu percipio, foras exeuntes alio iter vertere
conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimentis, sed potius medica-
menti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos sæpe
numero verminatione laborare; ideoq; sæpe sæpius torminibus ventris vexati Serpen-
tes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; qui-
bus voratis à vermibus liberentur. Plinius prodit, quod Ceruus senectute grauatus,
proprio spiritu angues à latibulis euocatos comedit, & hac ratione senectutem leuare
conatur. Id autem veritati non esse consonum arbitratur Albertus: quamuis nullibi
(quod sciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet interesse eo-
rum, qui ceruos venantur, vt tempore æstiuo ab eorum esu caueant, quia tunc tempo-
ris anguibz vescuntur. Tradit quidem Isidorus, quod Cerui statim atq; ægritudine ali-
qua premuntur, latebras anguium inquirunt, illisq; spiritu narium attractis, & supera-
ta vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt pristina sanitati quamprimum restitu-
antur. In glossa ad psalmum quadagesimum primum, qui incipit. *Quemadmodum desi-*
derat Ceruus fontes aquarum. Legitur, quod Ceruus senio grauatus, Serpentes naribus
haurit: vnde veneno æstuans fontem ad bibendum ardentissimè desiderat, & post po-
tionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacensis Serpentes tantum pro pa-
bulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur. Alij, Cervorum duplex
assignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno
turgidum pilos mutat, & cornua abiicit, & postmodum aquam hauriens, & euomens
liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, postea ad montes, pabuli gratia, se
recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem ver-
sari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimescunt, & interdum
alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus
apprehendunt: tunc Ceruus à terra surgens alios dentibus dissecat, alios pedibus
conterit, & tandem fluuium inquit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependen-
tes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò narium spiritu Ceruus
Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & succinum paleas,
hoc non esse credendum multi autumant. Imò potius debemus ad stipulari senten-
tiæ Oribasij, qui scriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non statu latibulum im-
plente, sed potius aerem cauernæ, quoad fieri potest exhauriente, itaut Serpens egre-
dientem sequatur aerem, non secus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fistulam
ascendit. Sed de hoc plura in historia Cerui videnda sunt. Præter hæc, ex verbis Ari-
stotelis, suis Serpentibus maximè inuisi esse traduntur, dum angues inuentos edunt: qua
de re Blondus historicus narrat in syluis Plumbinensibus anguem immensæ magnitu-
dinis olim apparuisse, qui non modò homines, sed cæteras quoq; bestias interimens
absumebat: quapropter incolæ non mediocri formidiae capti, tandem mille serofas
congregarunt, quas Serpens cõspicatus inuadens, ab illis deniq; euectus est cum ali-
ter superari non potuerit, sicq; suum ope, ager Plumbinensis à periculo formidolosi
Serpentis euasit. Insuper echinus terrestris Serpenti admodum est inuisus, vt meminit
Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum frustra mordet, &
quò magis eum spiris circūdando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam &
Serpens inter se præliantur; idcirco, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem si-
gnificaturi Ichneumonē pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentem
pugnam aggreditur, quàm cæteros suæ speciei ad certamen conuocauerit. Brumali
etiam tempore, auctore Calio Rhodigino, Serpens languidior redditus à cornibus in
latebra

A latebra infestatur, cum alio tempore sorcea à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Testudo etiam cum Serpente depugnat: idèd, iuxta Plinij sententiam, nunquam Serpentem inuadit, priusquam herbam cunilam degustauerit: quemadmodum mustela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ bestiae sibimet aduersantur, ut voluit Aristoteles, quoniam ipsædem cibus vescantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de causâ mustelarum cinere aduersus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet catus, qui, ex Alberto, eos, & bufones interficit, sed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, nisi felis statim aquam superbiberet. Lacerta quoq; naturali instinctu, maximo amore hominem, & vicissim odio plusquam Vatiniano Serpentem infestatur: idèd Erasmus pulcherrimam historiam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamaleonti inimicum se præstat Serpens: etenim, ad mentem Aliani, Chamaleon viso angue latam arripit festucam, qua tanquam clypeo ab hoste Serpentino festuetur. Tandem ceteri Serpentes à basilisco summopere abhorrent: cum eius tantum

B sibilo audito exanimentur.

Si conuertamus sermonem ad animalia exanguia; in horum multis hostilem animum contra Serpentes inueniemus. Aristoteles docet locustam cum Serpente præliari; quædam enim locustæ species ab impugnandis Serpētibz ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agricolæ memorandam locustæ de Serpente victoriam obseruarūt: illa enim Serpentis guttur apprehendens, absq; vilo certamine, bestiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum est, quod bestia fortissima, & astuta ab imbecilla, & fatua superari potuerit. Ex his fortè intelligendus est Albertus, qui scripsit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, sed audacia dimicantem, illius enim adheret gutturi, ita ut inde minimè auelli possit, donec Serpens pororū extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem spoliatores colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vasta cauerna iuxta Ephesiam metropolim eegredientes ad proximam vsq; paludem serpunt, deinde tranando ad oppositam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorū forscipibus comprehensi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbissimum in se Serpentum odium concitant, dum librantes se filo in caput eorum ad opacam arboris vmbra iacentium, eos tali noxa afficiunt, ut vertiginoso affectu correpti diū rotentur, & tandem pereant. Ad finem Vespæ Serpentum inimicæ pronuntiandæ sunt: nam auctore Vincentio, in speculo naturali, Serpentibus sæpè vescuntur, quo alimento imbuitæ mortiferos ictus imprimere solent.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuisas sermo est conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Asiæ crescentem *Hyperdoxin* vocatam, cuius suauis suctu columbæ regionis delectantur: versantur autem ibi Serpentes columbis valdè molesti, sed prædictæ arboris odorem, & vmbra non sustinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: ita ut ne matutinas quidem, vespertinas vè vmbra etiam longissimas huius arboris Serpens attingat. Idèd ob naturæ benignitatem fraxinus, priusquam angues à latebris prodeant, florere incipit, & folia non deponit, nisi postquam Serpentes ad hybernæ habitationes reuersi fuerint. Callimachus etiam, teste Aeliano, arbore in solo Trachinio nascentem *Smilum* nominat, cui appropinquantes angues pereunt, quæ arbor nisi sit fraxinus, ab eis saltem valdè non discrepare videtur. Eandem antipathiam inter anguem, & quereum collocant: nam Constantinus, in Greoponicis, quernis iniectis folijs Serpentem intesire autumat. Scribit etiam Aristoteles odorem florentis viti Serpentes auersari, propterea eo tempore nullus Serpens in vitibus inuenitur. Amplius herbæ innumera recenseri possunt, quas Serpentes, ob antipathiam, detestantur. Cardanus meminit trifolij, sub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non est compertum; quia hæc herba illis exitio sit. Draconteam, & Anchusam, assentientibus Dioscoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiusmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo inclusi exire non audent, ad mentem Plinij, semetipsos flagellando perimunt. *Capparis* inuisam anguibz prædicat Auicenna, cū Serpentes, & vermes in intestinis

*Testudinæ
muriæ, &
Serpentum
inimicitia.*

*Remedium
contra Ser-
pentes.*

*Felis & an-
guis odiū.*

*In Dialog.
de Amicit.*

*Chamaleō-
tis, & Serpē-
tis inimici-
tia*

*Locustæ spe-
cies cū Ser-
pente pu-
gnat.*

*Lib. 26. de
Anim.*

*Vbi Serpen-
tes à can-
cris interi-
mantur.*

*Aranei &
anguis anti-
pathia.*

*Lib. 20.
cap. 14.*

*Fraxini, &
Serpentis
antipathia*

*Arbor fra-
xino conge-
ner.*

*Quercus,
& vitis.*

*Aliæ plan-
tae Serpen-
tis inimi-
cæ.*

Betonica.

Capparis.

Allium. stabulantes interficiat. Odor alij Serpentes deterret : ideo rustici vasa lactis, succo aliorum circumlinunt, ne Serpentes lactis avidissimi irreparent. Ruta, & præsertim libyca, quoniam siccissima est, Serpentibus aduersatur : nam eius odor efficit, vt statim animo deficiant. Omittimus consultò absynthium, artemisiā, abrotonum, libanotidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes plantādas esse iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, & viticem, quarum folijs, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Atheniensium Thesmophorij cubilia substernebant, ne Serpentes illuc intrare possent. Addit etiam Aelianus Enulā, helenium nuncupatam : siquidem tradunt Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis Ægypti Regis misericordia motam, in Pharum Helenam exposuisse, eiq; donauisse herbam, cuius odorem tancūm, dum Serpentes passim vagantes percipiunt, illicò ad cauernas se se conferunt. Helena igitur herbam terræ commissam Serpentibus contrariam ecclebrauit : vnde postea rerū naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plutarchus selenen herbam in monte Aprusino nascentem diuulgat, cuius spuma pastores liniuntur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Deniq; Plinius theonarcam aliam, quā magicam in nostro orbe nascentem, fruticosam, folijs subuicibus, & flore roseo extollit; quoniam ob antipathiam anguibz inuasi celebretur. Inter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non solum quia eorum visionem hebetet, vt voluit Cardanus, sed etiam quia veneno aduersatur, illud enim absumit : cum omnia elementa, præter ignem, veneno infici posse compertum sit.

SYMPATHIA.

*Sympathia
Marforum,
& Serpentum.*

VENADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, & plantis exposita fuit : similiter hoc in loco sympathia est explicanda : quandoquidem multi authores tantam sympathiam, & similitudinem inter angues, & Marfos pupulos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non posse asseuerauerint. Ideò Baptista Mantuanus sic canebat.

maior tua gloria Marfis,
Quos impune ferunt nigros tractare Colubros:

*Sympathia
Serpentum
inter se.*

Id autem falsum esse proculdubio credendum est, siquidem Marfi cæteris hominibus nocerent. Hodie etiam multi impostores, & circumforanei in varijs Vrbiū plateis plebeculam decipiunt dicentes, Marforum rieu, vim contra Serpentes possidere, & vinum, in quod ipsi inspuerint, plebi propinant, atq; hoc potu virtutem aduersus Serpentes illis cōmunicari prædicant, quæ nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpentes à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis simul conglobati, & amicè viuentes aliquando à rusticis inueniantur. Amplius illis inest perpetua cū anguillis necessitudo : propterea quod adrem, Gesnerus consideratione dignam narrat historiam. Quidam enim cum esset puer anguillam magnam fiscella inclusam in quemdam locum deferens per syluam transire cōgebatur, in qua anguillam sibilasse retulit, & illicò aliquot Serpentes sibilo excitatos accessisse : quare puer, horrido perterritus spectaculo, cistula deposita, aufugit : Cum verò paulò post reuerteretur, vt fiscellam recuperaret, anguillam non inuenit. At verò sibilent anguillæ dubitandū est; quoniam pisces muti sunt. Fortassis qui deferebat anguillā sibilantes Serpentes audiuit, idcòq; fiscellam deponens terga dedit. Insuper Aristoteles vulpes, & Serpentes amicos nimè fucatos esse decreuit : cum ambo in cryptis cōmuniem vitam degant. Ponzettus etiam mures, & Serpentes magna necessitudine coniunctos facit, dum simul interdum colludere statuit, sed proculdubio hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit. Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in historia felis, de monachis quibusdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis causa intelligi poterat; cum tandem rusticus operarius selem monasterij in dies cum Serpente colludentem obseruauit. Non erat autem lathale huiusmodi venenum, quoniam laticia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

*Felis, &
Serpentis
amicitia.*

Side

A Si de sympathia anguium, & herbarum sermo habeatur. Plinius in primis miratur honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi solebat; cum Serpentes illa tantoperè delectentur. Amplius cum feniculo Serpentes maximum habent consensum: nam ipso degustato, ad mentem Plinij, senectutem faciliùs exiunt. Immo eius succo oculorum aciem, ex Textore, pristinam acquirunt visionem, quam in latibulis tota hyeme degentes ferè amiserant. Ideòq; Porta astruit homines didicisse à Serpentibus, succo feniculi oculorum caliginem depellere. Vtrum modo hoc feniculum sit illud, quod ab hominibus editur, Authores sibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius opinionis illud feniculum, cui Serpentes oculos affricant, esse illud genus, quod Florentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, ut hoc feniculum vermiculans sit ab alio diuersa species, nam, ablato verme venenoso, est edule: ideòq; Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipsi lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempe bacco, omni carere veneno existimant. Tandem scribunt nonnulli tantam sympathiam inter Serpentes, & sabi-

Lib. I.
Mag. nat.

Herba anguibus amica.
Lib. I. de morb. Venen.

C APIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

T ECHNÆ variae in praesentia examinandæ sunt, quas pro captura, & destructione Serpentum homines excogitarunt. Plinius anguem subintrantem cauernam sinistra manu apprehendendum esse docet, quia faciliùs per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri; non enim cedit trahenti, sed fugiens elabitur, aut abruptitur. Hodie

C Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fisso, vel pyagra apprehendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde vesiculas circa dentes veneno repletas forcipibus dirumpunt, sicque illos impune tractant: vel statim captos salua perfundunt, cuius contactu non parum vilescunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad illos impune tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod constat ex oleo expresso à semine syluestris raphani, succo radices dracunculi, & asphodelli cerebro leporis, saluæ folijs, & lauri baccis. Florentinus in Geoponicis alio vitur artificio. Vasa fistilia salsuginosa circa habitationes intra terram condit, & in ea omnes bestias reptiles insilire facitur, deinde vasis diligenter obstructis, eas concremat.

Quomodo Circulas pertrahentes angues.
Vnguentum contra venas.

Alioquin Serpentes immensæ magnitudinis in regione calidiori stabulantes, retibus, & alijs artibus dolosis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Aegypti Regem delatus. Venatores enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubitorum secus aquas in orbem complicatū, & humi stratum conspicati, laqueis, & catenis coerceri posse arbitrabantur; sed appropinquantes igneo oculorū fulgore, squamarum

Retibus angues cohercentur.

D asperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga salutem sibi metipsis consuluerunt. Postmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robustis funibus rete belluæ capax fabricarunt, deinde, obstructo cauernæ aditu, belluam à faciendis rapinis reuertentem magno clamore, & stepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clausa inuenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam Caraiam vocant, immensos Serpentes diuagari scribit; qui infra scripto artificio coercentur. Interdiu huiusmodi angues in subterraneis quiescunt locis, noctu verò vagantes, & cibum inquirentes nulli animalium parcent; postea alimentis repleti ad domesticam latebram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa sabulosa foueam faciunt. Vnde venatores bestiis insidias tendentes multos, & robustos palos in suprema parte ferro acuto munitos in sabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereque oburrunt, ne quidquam conscipi possit. Cum autem noctu, ut fieri solet, Serpentes ad cibum inquisitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncq; venatores in insidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

Palis acutis angues capiuntur.

Alij absq; technis, & insidijs, lolis cantionibus Serpentes cōprehendi, & necari posse E
affirmant, nixi potissimum varijs poetarum autoritatibus, qui id asseuerantius dice-
re videntur. Primum Virgilius sic canit.

Eclog. 8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Manilius idem confirmat dicens.

Consultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ sententiæ Quidius non refragatur dum canit.

Viperæas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

L. 2. Amor. Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

Carminē dissiliunt abruptis faucibus angues.

Prudentius Poeta idem stabilire videtur, dum in libris contra Symachum sic inquit.

— Baccho caper omnibus aris.

Caditur, & virides discindunt ore Chelydros,

Qui Bromium placare volunt.

Lib. 1. Silius etiam Italicus meminit cuiusdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos F
coercebat, dum sic scribit.

Nec non Serpentes dirō exarmare veneno

Doctus Atyr, tactuq; graues sopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Psyllorum, vel Merforum dimanasse, qui pro-
prio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduersabantur: propterea olim Romani
Consules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationi-
bus missus fuisset, eum in dolum anguibus plenum coniecerunt: vbi à Serpentibus mi-
nimè vexatus omnibus miraculo fuisse dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Psyl-
lis finitimi angues solebant excantare: horū autem meminit Silius Italicus his versibus.

Lib. 3.

Marmaride medicum vulgus stupere cateruis,

Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,

Ad quorum cantus mites iacuerē Cerafæ.

In Phyl.

ps.

Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit
enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes ex- G
pulit Serpentes. Verba autem Luciani sunt hæc. *Babylonius in agrum profectus ma-
nē, cum pronunciaffet sacra quadam ex vetusto codice septem nomina: sulphure, & face
lustrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes inuitos exciuit, quicumq; intra
illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes mul-
ti.* Si autem verum esset, quod narrat author, id non cantionibus; & verbis Babylo-
ni viri, sed potius grauissimo sulphuris odori attribueremus, quo ille accensa fac-
regionem lustrauerat: his enim tetrīs, & exiccantibus odoribus Serpentes excitau-
tur, & fugantur. Aloysius etiam Cadamustus similis excantationis meminit apud
Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præsentaneum desiderat
venenum, designato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes ed ac-
cedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios mis-
sos facit. Itaq; occiso Serpente, eius sanguinem cum succo cuiusdam arboris miscet,
qua compositione postmodum arma linie, vt leuiter etiam sauciando hostes, necessa-
riam necis causam illis asferre possint. Immo Nigritæ, quando noctu frequentia Ser- H
pentum sibila audiunt, timentesq; ne aliquem animalium gregem adoriantur, statim
accurrentes carminibus illos dissipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina vene-
ficorum fugent, atq; dissipent Serpentes, non credit Turnebus querendum esse; immò
potius anilem quamdam, & puerilem Priscorum opinionem in memoriam reuocan-
dam esse arbitrat: Antiquitas enim opinata est cantionibus, & verbis excantatri-
cum angues ita inflari, vt tandem disrumperentur, & dissiliant. Verum hæc Turnebi
sententia difficultatem prorsus soluere non videtur: quandoquidem multi sacræ Scri-
pturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda esse autumant. Legun-
tur enim in sacris Biblijs hæc verba. *Furor illis secundum similitudinem Serpentis sicut
aspidis surde, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & ve-
nifici incantantis sapienter.* At animaduertendum est non omnia, quæ in sacris lit-
teris ad aliquam similitudinem commemorata sunt, semper probari, sed ita acci-
pienda esse, vt ab earum similitudinibus erudiamur: propterea Diuus Augustinus in

In Li. Na-

uig. c. 28.

*Cantioni-
bus angues
coercetur.*

In Psal.

57.

A prædicti psalmi expositione pronuntiabat hunc locum ita esse intelligendum, ut ex-
cantationes damnentur, & similitudines nos erudiant. Idem author in Genesim de po-
pulis Maris angues impunè contrectantibus verba faciens, scribebat ab illis populis
cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæc bellæ magisquàm
aliud animal earminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc sibi dari faculta-
tem, ut ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriæ primæ facti com-
mendandam, ut Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifestetur.
Constantinus quoq; in Geoponicis Serpentem columbario non accedere notat, si in
quatuor illius angulis hæc vox *ἀδάμ* inscribatur. Magi etiam vtuntur fistulis ex felium
eruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes: quod si sit verum nec ne, nobis non
constat; scimus quidem nos legisse sono fistulæ ex vertebis murium præparatæ, mures
congregari. Verumtamen huiusmodi cantionibus verbis, & sonis nulla fides est adhi-
benda: cum verba nihil aliud sint, quàm voces lingua, palato, dentibus labijs ad pro-
portionem reuerberatæ: quò fit, ut nullam in corporibus impressionem facere possint.
B Quamobrem huiusmodi cantiones superstitione non carere existimamus. Etenim si es-
sent actiones naturæ manifestæ vel à primis, vel à secundis qualitatibus dependerent. His
enim Philosophi vt plurimum vtuntur, & in *isidoro* omnis magia naturalis consistere
videtur. Altera verò supernaturalis magiæ species Dæmonum fallacijs subiecta est, qui
sæpè sæpius talia operantur, ut suam tyannidem in dies magis, atq; magis stabiliant:
hac de causa hæc magia iure meritò damnata esse perhibetur.

*Fistulis cō
nuocantur
Serpentes,
& mures.*

*Magia
quæ sint
species.*

His animaduersis vera remedia ab animalibus plantis, & rebus inanimatis decerpta
recitanda sunt, ut Serpentes prorsus fugentur, & dissipentur. Inter animalia primò se se
offert Elephas, cuius pellis sufficit Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus
ab eis timeetur. Albertus pinguedine leoniæ perlinitum non solum à cæteris animalibus
sed etiam à Serpentibus defendit. Cernus multas habet partes, quæ prærogatiuam
fugandi Serpentes possident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugari
tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioscorides me-
dula vitur. Dein Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes ac-
cedere possint. Taurus ab his præsidijs nō est excludendus; quoniam Sextius illius cor-
nu in locis ab anguibus frequentatis comburit, & Crescentienis illud ob eandem cau-
sam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius suffitu ex pulmone asini parato,
omnia animalia venenata fugat; hominesq; coagulo leporis ad eundem effectum
perungit. Alij vtuntur pinguedine cattī, quæ; si experientia commendetur nec ne,
non liquidò constat. Scimus quidem nostra ætate Presbyteros in villarum Templis
morantes ob sepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nu-
trire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; dissipant. Aetius Crocodili terrestris ster-
cus adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleon-
tis ignibus instillatum idem præstare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioscorides erucas
in oleribus genitas cum oleo miscet, & hanc compositionem ad arcendos Serpentes
commendat. Inter aues Ibis potissimum probatur; siquidem illius tantum pennas Ser-
pentes formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc
remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Ser-
pentum imperum compescere potest. Quintus Serenus in fugandis huiusmodi bestiis
D non cor, sed iecur Vulturis commendabat sic canens.

*L. 7. Phyt.
cap. 14.*

*Animalia
anguib. cō-
traria.*

*Felēs ali-
tur ad an-
gues fugan-
dos.*

*Serpentes,
anibus qui-
busdam su-
gantur.*

Si iecur exectum iardo de vulture portes.

Aelianus suffragio pennarum vulturis à cauernis suis has bestias elicere audeo, vt
illas tanquam stupidas facile cōprehendat. Id innuit etiā Quintus Serenus his versibus.

Vis & mirificos cantus perdiscere odores;

Accensis quibus arceatur teterrima Serpens;

Aut styracis vras, aut atri vulturis alam.

*Serpentes
Serpē. idus
& ovīs Ser-
pētis ca-
piantur.*

Deniq; maxima admiratione dignum esse existimamus, quòd Serpentes Serpentibus
destruantur. Etenim qui vnum tantum Serpentem habuerit, illum in fouea penès syl-
uam parata superiniectis prunis colloceat; nam vehementia ignis cruciatus, exitumq;
nō inueniens adeò vehementem emittere sibilum, vt cæteri syluæ Serpentes ad vocem
accurrentes in eundem illapsi locum peribunt. Immo etiam ova Serpentum in ignem
proiecta, matres ad se etiam eminus reuocare audiuimus: quamobrem Gesnerus scri-
bit se

bit se à viro fide digno id intellexisse, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit, & mox matrem festinanter accedentem, sibilantem, & in fornacem ingressuram vidit, nisi ab assistentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuisset. Dubitandum est an hoc per σοφὴν, nempe ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem acciderit.

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validissimæ ab authoribus celebrantur. Dioscorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturū promittit. Galenus suffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex folijs origani parat, & Serpentes abigit. Interdum vsus est tetro dictamini odore, acrimonia foliorum conizæ, & amaritudine radice gentianæ. Auicennas infinita etiam præscribit simplicia eundem effectum præstantia, quæ apud ipsum legi possunt. Plinius arum crematum adhibet, balsamum sincerum vrit, nepetam, iuniperum, radicem ebuli, & cedrum accendit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

Disce, & odoratam stabulis accendere cedrum.

Immo Plinius tradit, quod Sabæi ad Serpentes dissipandos in syluis odoriferis frequentissimos, styracem sæpissimè comburunt. Insuper probat folia ibisci, radicem pastinacæ syluestris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus succus est exprimendus, quo homines aduersus Serpentes liniendi sunt. Cardanus, ex aliorum relatione, scribit, roboream materiam in fimetis collocatam, Serpentum generationem impedire, & succum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum morsus prohibere, vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur. Constantinus Cæsar tribulum herbam summopere commendat, quam cum aqua tritam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in simili casu odorem filicis combustæ non esse contemnendum asseuerat: immò filicem in locis à Serpente frequentatis plantadā esse probat. Amplius addit aristolochiam rotundā non esse ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campestri, & modico atramenti diligenter triturant, sicq; Serpentes tanquam mortuos subsistere confirmant. Textor odorem lilymachia à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, seu anabulam genus quoddam tichimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expellere dicitur. Prædicta simplicia videtur commendasse Lucanus verba faciens de militibus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis, & alijs etiam adustis illos abegerunt. Sic igitur inquit.

*Hic ebulum stridet, peregrinaq; galbana sudant,
Et tamarix non lata comis coaq; costus
Et panacea potens, & thessala centaurea,
Peucedanumq; sonat flammis, erycinq; taphos,
Et larices, fumog; grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.*

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduersari dicuntur.

Si nosmet conuertamus ad res inanimatas, Aristoteles primum docet amnem esse nomine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur, cuius situ Serpentes pelluntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit.

Vel tu Threijcium flamma succende lapillum.

Gagates, si credimus Oribasio, præter alias manifestas qualitates, hanc peculiarem possidet, vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant. Quare Virgilius non immeritò sic ait.

Galbanog; agitare graues nodere chelydros.

Calphurnio quoq; suffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non displicet, dum canit hunc in modum.

*— succendere Galbana sæpè,
Et tua ceruino lustrare mapalia fumo.
Obfuit iste malis odor anguib; ipse videbis.
Serpentum cecidisse minus; non stringere dentes
Vlla potest vncos, sed inani debilis ore
Marcet, & obtuso iacet exarmata veneno.*

Alij

In lib. de
Imp. med.
fac.

Lib. 4. sen.
6. tract. 3.
cap. 6.

Lib 3. Geor.

Lib. 7. de
rer. var.
cap. 30.

Lib. 13. A-
gric. cap. 8.

Centur. 9.

Lib. 9. de
bello civili.

Li. 6. phyt.
cap. 24.

Lib. 3. Geor.

A Alij venerunt in hanc sententiam, ex Aeliano, quod terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generantur super illos proiecta in fugam vertat: ideoq; circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: siquidem Serpentes mansuetos per Vrbes circumferunt, & terram Africae monstrant, quam aduersus Serpentum impetum valere praedicant, sicq; plebem impericam decipiunt. Aetius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per siphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua dissoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo reposito Serpentes congregare profitentur. Rhafis sal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium emittit. At Auicennas aqua, in qua sal ammoniacum prius fuerit solutum, loca inpergit, vt illa a Serpentibus secura reddat. Tandem experimento certissimo comprobatum est, combustis veteramentorum corijs, Serpentes illico fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, sua aetate, accidisse narrat: nam, cum innumera praesidia, & frustra adhibita fuissent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem cuiusdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquam ad praesidium singulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; statimq; bestia huius nidoris impatientissima per anum, magna omnium spectantium admiratione, egressa est. Ad finem multi, ex Ptolemaeo, duorum Serpentum imaginem in lamina aerea, ascendente secunda facie arietis, sculpunt, promittuntq; huiusmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi sepulta fuerit, nos autem haec, tanquam nugamenta explodimus.

Veteramētorum fumus valde contra angues.

Nicander inter ceteros authores, in fugandis Serpentibus diligentissimus, tria remediorum genera proponit; primum est suffitus ex varijs rebus, secundum est substratus variorum simplicium, tertium est linimentum ex varijs succis paratum. Primitus commendantur suffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi esse perhibentur: ideoq; ab odoribus grauib; facile feriuntur, vt Aristoteles docuit. Nam sicuti homini odores suauis ob frigiditatem cerebri delectabiles sunt: idem in Serpentibus natura frigidis euenire solet. At homo si in prunas ardentes incubat, illico capitis grauitatem percipit, & si diutius perseueret, suffocationis periculum incurrit: eadem de causa Serpentes ab odoribus valde acrib; pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis suffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander simplicia valde acria superius proposita, & ab ipso etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad suffitiones eligit, dum his versibus in latinum translatis sic canit.

In Li. de sensu, & sensu.

In Theriac.

Noxia Serpentum redolenti spicula tymbra,
Cerniniq; gravi cornu nidore fugabis.
Et siccum accendens gagate quandoq; lapillum,
Quem consumentis non exodit impetus ignis.
Multisidam filicem erepantibus injice flammis;
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantumdemq; acris nasturij his iunge duobus
Aequali caprea iam tactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares; cerebrumq; nigellam;
Interdum sulphur, sedum quamdoq; bitumen,
Vt sumpta aequali pendantur singula parte.
Vel tu Threysiun flamma succende lapillum,
Qui licet irriguis mersus tamen ardet in villis.
Expressaq; statim restinguitur vinctus oliva,
Hunc quem fluctisoni miscuit de litore Ponti
Qui, rude vulgus ibi vefcentes darne magistris
Pascendi pecoris sua post armenta sequuntur;
Praeterea graneolens candentibus indita prunis
Galbana, & ignium faciens urtica dolorem,
Dentatisq; cedrum maxillis fetile lignum,
Omnibus inuisum Serpentibus afflas odorem,
Istis auxilijs cana lustra, nigrosq; recessus,
Ac omnes tali purgabis peste latebras,

Draco

Et placido prostratus humi satiabere somno.

*Steffimenta
ad arcēdos
Serpentes
idonea.*

Tymbra igitur, & cornu ceruinum si vrantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Licie, Gagates dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum sit succus cōcretus facillè accenditur, & pessimum, more sulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A filice quoq; adusta odor grauis, veluti, & ex radice rosmarini emittitur. Nasturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum, & acre est: propterea Latini illud à torquendo naso cognominarunt; nam auctore Plinio, tanto calore refertum est, vt in nares inditum sternutamentum excitare valeat: pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capræ, vel Damæ eundem præstare effectum dicitur, quoniam cum viribus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de sulphure, nigella, & bitumine afferri potest, quam paulò ante de lapide gagate assignauimus. Bitumen ergo corpus est limosum, atq; terrestre, idq; pro loci natura, ex quo desumitur: nā quod è mare mortuo colligitur limosius est, in Syria autem magis terrestre esse perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viscido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indurefcit: hoc genere bituminis Babylonij ad construenda ædificia vti solebant; quemadmodum nos gypsum, & calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramidis Assyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit: ideoq; non est admiratione dignum, si coniecta face cōflagrauerint. Thracius lapis naturæ est bituminosus, & nil aliud est quàm species gagatis, de quo Georgius Agricola consulendus est. Vrtica etiam combusta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem; idem præstare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi ponitur; vsta enim grauiter olet. Et hæc de suffimentis Serpentes fugantibus dicta sufficiant.

In Theriacis.

Nicander postea memorat substratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti esse feruntur his versibus.

*Sin hæc diffilis consent non prompta labore,
Atq; nox sibiis tellurem contegat alis,
Finitisq; operis dulcem tibi forte quietem,
Vt sua defessis redeat vis artibus, opes,
Tunc iuxta virides sinuosi vorticis alucos,
Amnicolam nepetam per obesas collige ripas,
His, ea quando locis nascatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amæno flumine gaudet.
Aut tibi casta salix pulchroq; flore renidet,
Præbeat instrata securum fronde grabatum.
Sic quoq; montanum polium, cuius graue spirans
Horret odor; nomenq; suum qua debet echidne
Herba, & ab Euxina qua fertur origanus urbe,
Quæcumq; illarum decerpitur obuia, prædest.
Quin etiam mulio per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecorisq; ingrata petium.
Pabula serpillum, molle quod nascitur horto,
Atq; suas circum radices figit, & hircis
Expasum folijs pendentia brachia fulcit.
Præstat item exiguum circumilustrare comam,
Viiticaeq; comas, & spinosas anagyras:
Sic & punicea scitis ex arbore ramis,
Regalisq; amplis licet, hæc frondibus viti.
Accipe item innocuo medicantem frigore stratum
Atq; inuisa pigris serena prima estate bubulis,
Hæc ratione etiam densi coma pinastelli,
Cuius amarus odor longæ effertur in ætras,
Quæq; venenato fugat occurrentia morsu:
Atq; hæc sola sibi sunt substernenda decenti,
Quod stans in vano pernoctans tunc cubili.*

Sed

A Sed aduerendum est, quæ subternantur, talem debeant participare virtutem, vt Serp-
 pentibus aduersentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam
 appellat, nò quia tali temperie referta sit: etenim, teste Galeno, calida, & sicca est. Talis
 autem ab ipso vocatur, quoniam secus aquarum decursus libenter crescat Dioscorides
 huius plantæ tria genera proponit, vnum simile ocymo ratione foliorum, furculos,
 & caules angulosos proferens, secundum pulegio simile, sed maius, idèq; pulegium
 syluestre nuncupatum, hoc neperam Botanici appellare solent, tertium mentastro
 non absimile, folijs tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas
 species potissimum intelligit. Per castam salicem, author viticem, nempe agnum ca-
 stum insinuat. Frutex est in arborem assurgens, & folia ad similitudinem salicis profer-
 rens: huius Dioscorides duo genera tantum constituit, vnum, quod tempore æstiuo
 floribus in albo purpurascens, alterum floribus cæuleis comatur. Quamuis ho-
 die hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variae species viticis
 eum calamentho, in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Po-
 llium montanum eandem habere prærogatiuam dicitur, est planta incano colore re-
 secta, & grauiter olens. Herba verò, quæ ab echidna nomen sortitur, echium ab Herba-
 rijs, & aliter buglossum syluestre vocitatur: magna enim virtute contra Serpentes po-
 titur: Propterea à Græcis duplici de causa ita appellatur, vel quia semen capitibus
 viperinis simile proferat, vel quia morsibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum,
 quod aliqui maioranam syluestrem indignant, & apud Dioscoridem trium generum
 esse perhibetur, nempe heracleoticum, onitide, & syluestre. Abrotonum ipsidem pol-
 let viribus, duplicisq; speciei, nimirum mas, & femina assignatur: mas ramis gracilibus
 vt absynthium crescit; femina quodammodo fruticat, idèq; Botanici hanc speciem
 chamae cyparissum, nempe humilem eupressum cognominant. Serpillum aduersus an-
 guinos ictus valet: calidum enim, ex Galeno, & acre est, herba nota, quia per loca incul-
 ta, & etiam hortos latè serpat, atq; se se extendat. Coniza triplicis est generis, maior, mi-
 nor, & media folia hirsuta, & parum pingua profert, floribus luteis in papos abeun-
 tibus, viresq; aduersus angues, ob grauitatem odoris, sibi vindicat. Anagyris postea
 Nicandri, hodie sub hoc nomine planta est ignota. Meminit quidē Hesychius plantæ nò
 dissimilis sub prædicto nomine, sed aliam non assignauit descriptionem. Nostræ ætatis
 Botanici hanc plantam anagyrim Dioscoridis esse opinantur; quia Nicander scri-
 bat grauiter olere: sed adduci non possumus, vt id credamus; quoniam anagyris Dio-
 scoridis non est planta spinosa, neque dentata, quas conditiones Nicander suæ plantæ
 attribuebat. Rami mali puniei potius ob vim quamdam abditam, quam manifesta m-
 Serpibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem hastam intelligit au-
 thor asphodellum folijs porri maioribus, & caule leui in nostris viridarijs florentem.
 Per strumum, vel potius strychnum, solanum apprehendere debemus, quod nulla ratio-
 ne naturali Serpibus resistere potest: est enim omnis solani species ad mentem
 Dioscoridis frigida. Dicendum igitur est, pro tutela Nicandri, solani genera ob quam-
 dam abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per subsequentem plantam
 author fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum sumit, quæ manifestis qualitatibus
 contra Serpentes pugnat: nam, ex Galeno, radicem gustu habet acrem: idèq; Dio-
 scorides illam aduersus Serpentes in vino feliciter præscribit. Tandem ponit pinastel-
 lum, peucedanum Herbarij dicunt, planta est faniculo similis, florè luteo, radice nigra,
 & odore graui: propterea non est mirum, si Nicander eam contra angues subternat.
 Postremo Nicander ad linimenta ex varijs simplicibus composita confugit, dum
 canit hunc in modum.

Porro suspectas potes obrurare cavernas

Vt prodire foras timeant, nec sibi collant

Colla tibi, si cedrinæ in scitile baccas

Tridentis, huiusq; tunc tibi cæuis inuaseris arces

Vel grano spirantis si Germania pina stelli,

Succaq; quæ incultis campis sibus intyba surgunt,

Palladio intuderis, facturus vt ante, liquore.

Atq; quoq; eam modo tibi salua proderit, & qua

Antea ferè solus radice pretiosa Cyrenas

Incolis.

Lib. 7. de
simp. med.
fac.

Lib. 3. de
mat. med.

Substrat
herbarum.
pro fugan-
dis angu-
bus.

Echij ery-
mum.

Maiorana
syluestris
qua.

Anagyris
Nicandri
non conue-
nit cum
Anagyri
Dioscori-
dis.

Lib. 4. de
mat. med.

Lib. 6. de
simp. med.
fac.

Prima

*Linimenta
aduersus
Serpentes.*

*Pastilli Ni-
candri con-
tra Serpen-
tes.*

*Vnguentum
Nicandri
contra an-
gues.*

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit resina, sed medicamen efficacius redditur cerui medulla addita, quod etiam à Dioscoride fuit commendatum. Deinde author meritò addit herbas multas superius etiam descriptas cum oleo, & cum portione pulueris lasaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laser autem est herba, testibus Dioscoride, & Theophrasto, caule ferulaceo, folijs apio similibus, qua Europei earent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media nascitur. Græci silphion, Latini laserpitium cognominant. Præterea Nicander pro hominum cautella componit pastillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, nasturtium ad pondus vnius obuli, seminis nasturtij quantitatem, quæ manu comprehendi possit. & ex omnibus in mortario confusis, & cum oleo, & Cerui medulla confusis prædictos fingit pastillos, quos, urgente necessitate, rursus terit cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præstantissimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti rosacei vncias sex supra triginta, & olei oliuarum cruditantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiscet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, donec caro ab ossibus separata fuit. Audiamus igitur Nicandrum versibus in latinum translatis loquentem hunc in modum.

Nullusq; fera metues lacrymabile vulnus,
Iniectosq; in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non-fessa contere dextra;
Acqualiq; oboli nasturtia pondere misce:
Sic quoq; ducentis lapidem noua semina danci.
Hincq; brænes faciens rotulas pallente sub umbra,
Qua tamen admissa sit libera flamine sicca.
Quas, postquam aruerint rursus tere, deinde perunge.
Quandoq; in trinijs generanda dedita proli
Reptilia aspiceret, est, secum coeuntia: qua se
Figline caute tollens immiseris olla,
Egregium antidotum contra illa venena repones.
Sed super adde bona ceruino ex osse medulla,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cæde, cerebri
Triginta quantum possunt sustollere drachme,
Quattuor heminas præstantis odore rosacei;
Cuius facta semel, bis, terue expressio præstat.
Splendentisq; olei, crudis quod fluxit olinis,
Tantumdem, & pura dodrantem his adijce cera.
Hæc bene feruenti celer omni consoque vase,
Squamea dum liquidi mollescant membra draconis.
Dehinc fabrefacta sies mola, qua tibi cuncta terantur;
Turbenturq; simul, sed acutas exime spinas,
Quandoquidem his atrum soleat pendere venenum:
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde
In quodcumq; voles iter, & quodcumq; grabatum
Te poteris tuta semper conferre salute.

A SERPENTIBVS OCCISI: ET SAVCII.

*lib. 2. A-
reid.*

AOCOON ille Troianus, percussa equi fatali machina, penas luisse perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus nocati fuerunt, quibus ipse mox auxiliaturus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus est. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Nemeæ Regis, dum negligenter ab Hypsipyle nutrice custodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu sa-
cius

A cius animam effudit. Amborum nempè tam huius pueri, quam Laocoontis meminit Ovidius in Ibin, dum cecinit.

*Quàm puer Hyppisphiles, quàm qui cava primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equis*

Orpheus Apollinis, & Calliopes musæ filius, seu iuxta aliorum mentem, Oeagri, musæ celeberrimus uxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus spatiantem Arysteus pastor violare voluit, quæ libidinosum iuuenis impetum festinanter vitans, Serpentem incautè calcauit, qui in pedem reuolutus venenato morfu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens uxorem recuperaturus apud Ovidium introducit loquens hunc in modum.

*Causa via est comix, in quam calcata venenum
Serpens diffudit, crescentesq; abstulit annos.*

Lib. 10. Metam.

Hanc etiam mortem memorat idem Ovidius in Ibin, quando sic canit.

Neue venenato lenius feriaris ab angue,

Quàm senis Oeagri Calliopeq; nurus.

Casum non dissimilem narrant accidisse Hesperia puellæ, quam Aesachus Priami filius deperibat: hæc igitur ab insequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obiit. Mox Aesachus vulnus ab angue inflicum sui ipsius causa perpendens, dolore afflictus, è scopulo in mare se precipitauit. Ovidius hunc casum eleganter decantat his versibus.

*Ecce latens herba coluber fugientis aduco
Dente pedem strinxit, vulnusq; in corpore liquit.
Perdidimus miseram nos æ dolo, vulnus ab angue,
A me causa data est, ego sum scelerator illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam;
Dixit, & è scopulo, quem rauca subsederat vnda
Decidit in Pontum.*

Lib. 11. Metam.

Orestes furore liberatus, cum Tisamonem filium in Mycenarum imperium suffocisset, C Serpentis ictu periisse fertur. Propterea Ovidius in Ibin hæc habet.

*Vix Agamemnonio vulnus dedit anguis Orestis,
Tunc quoq; demorsu virum habente cadavere*

Orion quoq; qui iactans se profitebatur nullum à terra monstrum produci posse, quod ipse non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel ut alij scribunt, Serpentis morfu interfectus est. Demetrius Phaleræus auditor Theophrasti, & præfectus bibliothecæ Ptolemæi Soteris, læthali Serpentis, seu aspidis vulnere affectus est. Hunc etiam interitum Ovidius in Ibin memorat. Politianus etiam scribit. Ampycidem in Libya versantem à Serpente saucium interiisse, dum inquit.

*Ampycidemq; pium Libycis quem stravit arenis
Serpens fatifero fances accensa veneno.*

In Nutric.

Immò Mopsus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus est. Seneca, & ipse eiusdem meminit in Libya à Serpente cæsi, ibiq; sepulti, his carminibus.

In Medea.

*Idmonem quamvis bene fata nosset,
Condidit Serpens Libycis arenis.
Omnibus verax, sibi falsus uni
Concidit Mopsus &c.*

D

Apesantus Acrisij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponensi fluentem, læthali Serpentis morfu interiens nomen monti dedit. Sulpitius in commentarijs ad Lucanum scripsit Canopum gubernatorem navis Menelai, apud Canopum urbem Egypti, à Serpente occisum fuisse. Pausanias etiam narrat non longè à Trifontio montem fuisse, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Egyptum Elati filium læthali ab angue percussum interiisse, ibidemq; humatum fuisse tradunt, quoniam eadaver, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ urbem, vulnere Serpentis occidisse. Quid plura? Cleopatra Egypti Regina ab Augusto Cæsare superata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum.

In Arcad.

D

Bræ

lib. 3.

*Brachia spectant sacris admoſa colubris,
Et trahere occultum membra ſoporis iter.*

E

lib. 25.

Lib. 2. epi-
gr.Tom. 2. Cf.
ſc.

Xanthus hiftoriarum author ſcriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, ſed herba, quam vocant balin, denpò vitæ reſtitutum fuiſſe. Legendus eſt etiam Cynthius poeta, qui elegans conſcribit epigramma de Dedalo penes lacum morſu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morſibus obſiſſe credendum eſt, quorum nomina nobis ſunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampriديو, infinitos Serpentes, per ſacerdotes nationis Marſicæ collegiſſe fertur, illoſq; antequam dilucularet, in populum ad ludos celebres conuenientem effuſiſſe: ideòq; multos horum iſtibus in arena concidiſſe conieſtandum eſt. De ſaucijs à Serpentibus multæ eſſent recitandæ hiftoriæ, ſed vnâ, aut alterâ, breuitati indulgentes afferremus. Aleon ſagittarius Cretenſis, et animaduertit Textor, Serpentem conſecit, filio ſuo leuiter læſo, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, ſub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberatæ puella, quam ſauciam erat deuoraturus.

F

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ, ET SIGNA.

NTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: noſtra prius intereſt veneni æquiocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione; & veneficio uſurpatur. Id præſtitit Cicero in ſuo Oratore, quando ſcripſit memoriam ſibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuiſſe. Interdum venenum pro tinctura, ſeu imbutione coloris ſumitur, in quo ſenſu hoc vocabulum fuit uſurpatum à Virgilio ſic canente.

Lib. 2. Geor.

Alba nec, Affyrio ſicatur lama veneno.

G

Infectionem, ſeu tincturam à Priſcis venenum appellatam fuiſſe arbitramur, quoniam herbas venenatas ad inficiendum, ſeu colorem inducendum valde idoneas eſſe crediderunt. In præſenti autem hiftoria, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum eſt. Priſci autem ad diſtinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenū intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. O-
dyſſ.

*Αἰγυπτιὴν γὰρ πλεῖστα φέρεται ζείδωρος ἄρουρα.
Φαρμάκα πολλαὶ μὲν ἐσθλὰ μεμυμένα; πολλαὶ δολογρὰ.*

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

*Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima ſalubria mixta, multa lethalia.*

Sed erit ſatius latinis verſibus ita canere.

*Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta
Optima multa ſimul, deterrima plurima proferre.*

H

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc igitur in genere, quatenus per ſe conſideratur, eſt res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maxime nocenti, vel etiam perfectæ corruptionis cauſa eſſe perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas diſtribuitur: nam venenum eſt corpus, & omne corpus, vel eſt ſimplex, & naturale, vel compositum, & artificiale. Ideò venena ſimplicia, & naturalia primum membrum huius diuiſionis occupant: composita verò, & artificia aliquo parata ſecundam partem diuiſionis conſtituunt. Venenum igitur naturale vocatur illud, quod eſt pars quatuor elementorum, aut ex illis abſque vlla arte integratum. Alterum verò eſt, quod ad arbitrium hominis venefici componitur. At in præſentia de naturalibus ſermo habetur, inter quæ venenata animalia, & poſſimum Serpentes connumerantur, quorum hiftoria in his libris exaratur.

Venenū de
plex.Venenū na-
turale qua-
lit.Venenū ar-
tificiale.Venenum
anguinū m-
vbi late at.

Venenū ergo, quoad Serpentes, in cyſti fellis reſidere Plinius aſtruit. Greuinus autem, & alij ſtatuunt virus Serpentum in veſica quadam ſub lingua inueniri: quæ rupta,

Arupta, liquor quidam biliosus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reufnerus in Paradiso poetico sic canebat.

*Sæpe latet viridi sub gramine concolor anguis,
Et collecta gravi fauce venena iacit.*

Omnes enim Serpentes non sine aliquo veneno esse perhibentur: quandoquidem natura singulis, & quibuscumq; proprium virus impartita est. Quidquid de Serpentibus innoxij dictum sit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. Quare non sine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguib; virus communicantem, dum inquit.

Ille malum virus Serpentibus addidit atris.

Propterea iusta de causa possumus, cum Isidoro attestari Serpentum esse tot venena, quot genera, tot pernicies, quot species, & demum tot dolores, quot colores in ipis obseruantur. Quoniam hæc bestia non modò homines, sed etiam cæteras animantes mordendo venenare solent. Iuxta illud Baptista Mantuani.

*Mors Colubrorum quibus est innata libido
Dente venenato, pecudesq; hominesq; necandi.*

Verùm à Serpentibus percussu non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non semper à veneni qualitate, sed à diuersa patientis temperatura dimanare solet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor resistentia nascitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obseruare licet: nam drachma rhabbarbari in altero patiente celeriores, in altero verò tardiores molietur operationem. Quod non ab alia causa, quàm à diuerso temperamento prouenit. Quemadmodum etiam venenum sumptum citius, & serius operari solet, iuxta varietatem quàm primariorum qualitatū frigidī, calidi, humidi, & sicci, nec non aliarum, quas Philosophi secundas qualitates appellant; nimirum iuxta molliorem, duritiem, grauitatem, lenitatem, & visciditatem. Obseruamus enim res calidas leues, & tenues celeriores, quàm frigidās, durās, graues, & viscidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quando scripsit esse quædam venena multò post assumptionem interimentia, & potissimum, quæ viscidam, & terrestrem naturam participat: idedq; statuentum est, venena statim necantia esse calida tenuia, & leuia: propterea facilius per venas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortasse fuerunt venena in sermone Calligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, statim illud ad eum infecerunt, ut pisces paulò post perierint. Id totum Suetonius in vita Calligulæ tradidit.

Modò ad differentias veneni anguium properandum est, quæ à multis accipiendæ sunt. Primitus, iuxta sexum, mares feminis sunt nocentiores. Iuxta ætatem, senes iunioribus deteriores; licet aliqui totum oppositum sentiant. Iuxta molem corpoream, magni (loquendo tamen de eadem specie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ieiunus Serpentis ieiuni magis quàm saturi est perniciosus. Iuxta anni tempus, æstate magis, quàm hyeme angues sunt timendi, quàm sententiam secutus est Matthiolus, ad quem lectores possumus relegare. Cæterum verno tempore, quando senium exuunt magis formidolosi esse feruntur. Id docuit Virgilius, quando scripsit infra scriptos versus.

*Non mihi tum molles sub dio carpere somnos,
Nec dorso nemoris libeat iacuisse per herbam,
Cum positus nouus exiuijs, nitidusq; per herbam
Voluitur hic Serpens.*

Hic inquiri solet, an aliquod assignetur tempus, quo Serpentes veneno prorsus careant: propterea quod Vincentius, in speculo naturali, pronunciat Serpentes in aqua versantes virus deponere, & exeuntes illud resumere, & si fortè accidat, ut anguis ab aqua egrediens depositum non reperiat venenum, caput ad saxum allidere, & præ dolore interire. Ad dissoluendam hanc difficultatem, sciendum est ad mentem Plinij, nil aliud esse venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per venas ad vesicas oris peruenit, vbi secus dentes continetur: natura enim in huiusmodi animalibus, nonnullas partes destinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia si hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubio totum animal esset venenatum. Id autem non est asserendum cum Serpentes, abscissis capite, & cauda, &

Li. 1. Gen.

Operatio
veneni di-
uersa qua.

Lib. 3. de
simp. med.
fac.
Veneni Cal-
ligulæ qua-
litas.

Differentia
veneni an-
guium.

Lib. 6. in
Comm. ad
Diosc.

Li. 3. Gen.

Lib. 20.
cap. 8.

Cur totum
corpus Ser-
pentis non
sit venena-
tum.

*Venenum
ab angue
depositum
resumi non
posse.*

*Vis veneni
Serpentini
qualis.
Parte 3.*

L. 4. fen. 6.

*Lib. 5. in
comm. ad
Diosc.*

*Lib. 6. de
diff. Anim.*

*Vis veneni
ratione lo-
ci.*

*Signa ve-
neni an-
guinum.*

*L. 2. In fist.
Chirurg.*

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia, E
conseruatur, ab hominibus etiam edantur. Ideo non videtur veritati consonum, a,
quod à Serpentibus denuò venenum resumatur: quoniam venenum in illis colle-
ctum vesiculis non potest, nisi per ictum, illis disruptis, exire: nisi quis velit asserere
venenum iterum in ventriculorum animalis detrudi, indeq; ad cystim fellis, & deinceps
ad destinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris est reputanda. F
Præterea cum nil aliud sit venenum, quàm fel Serpentinum, id potest deperditum de-
nue generari; cum assidue biliosus liquor in huiusmodi bestiis procreetur: quemadmo-
dum in sepe zibethi illud odoratum excrementum in dies producit, & veluti in mu-
lieribus quotidie menstrua excrementa resultant. Quare non erit necessarium, ad
mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amissum venenum præ dolore disrupti: pro-
pterea quod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pannum rubrum mordendum
impelli, ut disruptis vesiculis venenum perdant, consequenterque melius pertractari
possint; quod venenum tamen, temporis tractu, in iisdem locis denuò congregatur.
Insuper si vera esset opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in F
aqua deponi, petendum esset ab ipso, an illa aqua sit fluens, vel stagnans: nam si fluit,
proculdubio in illa venenum dissipabitur, sicq; ab angue resumere non poterit. Sin fue-
rit stagnans, nulli dubium est, quod venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum
venenum sit excrementum biliosum, & tenue in huiusmodi aqua facillimè euanesceat.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes, vulnerando breui temporis spatio, alij diu-
turniori perimunt. Ideo legitur in historia Indiæ Lusitanicæ, quod in campis, & ne-
moribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & fues demorfi, sex
tantum horas viuunt: homines, verò icti diem solum naturalem superuiuant: & si acci-
dat, ut remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, vitæ discrimen
amplius non incurrunt. In confirmationem potentie venenæ Mapheus narrat in
nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeo pestilens est, ut
prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam in-
terijisse, cum se lauasset in aqua calefacta lignis fecus Serpentum cauernas excisis. Im-
mò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Derrona, in venatione, Serpente lan- G
cea occiso, vnà cum equo mortuum esse attestatur: nec sine ratione, quandoquidem
Anicennas publicauit quemdam militem, angue hasta cæso, perijsse, quia venenum
per hastam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In
huius asserti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam
collenà à custode vaccarum longa hasta, magni, & horrendi Serpentis caput transfi-
xum fuisse, dumq; pro viribus fixa teneretur hasta, ne Serpens elaberetur, magno sta-
tim tremore correptus est. Vnde magno edito clamore transeuntes ad se conuoca-
uit, qui accedentes agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infor-
tunij causa, ob Serpentem, qui sine dubio per hastam virus percutienti communicau-
erat, ad theriacam, & ad alia præsidia confugientes, rusticum tandem ad vitam re-
uocarunt.

Præterea, ratione loci, & alimenti vis venenæ in anguibus consideranda est. Siqui-
dem montani cæteris magis mordaces, & venenati esse feruntur. Immo iuxta pabu-
lum magis, & minus venenosos esse Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum H
Arabicarum inter frutices balsami viuientium: nam incolæ balsamum colligentes ea-
rum morsum minimè formidant. Hinc colligendum est quædam animalia in vna re-
gione esse venenosa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum compro-
bati potest: siquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias
exercet, delatus autem in hortos, in venenando parum operatur.

Quoad signa Olus magnus scripsit percussum à Serpente primum obstupescere,
deinde postquam calefactum fuerit virus, patientem interire, nisi remedijs efficacibus
occurratur. Tagautius superem quemdam induci in patientem asseuerat, ut ferè non
sentiat: Præterquamquod vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur, fit enim
ruber, & inflammatur, aut liuor, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur mole-
stus, & totus ardet.

VENENI SERPENTVM MEDELA:

NTIQVI Ethnici suos habebant sacerdotes, & alios, quos diuinitus missos putabant, ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad sacram anchoram confugiebant. Quare Vulcani antistes in Lemno Insula (vt voluerunt Græcorum nonnulli) hac prærogatiua sanandi demorsos ab anguibz potiebatur: propterea Cælius Rhodiginus Philoſtrem penes aram Apollinis Smynthei à Serpente punctum, illuc medicinæ gratia missum fuisse attestatur. Item Vmbro sacerdos de gente Marubiorum apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem sanandi Serpentum morsus possidere dicebantur. Alij medicam opem à Psyllis populis petebant. Hoc præstitit Cato, quando cum exercitu Iulij Cæsaris in Deserta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò vexabatur, vt, singulis ferè horis, milites à Serpentibus percussi caderent. Ideò Psylli accedentes vulnera ab anguibz inflicta fugebant, & cantionibus Serpentes fascina- bant, ne in posterum prætereuntes milites ictibus agitent. Huius meminit Lucanus, quando cecinit.

Li. 9. Phar-
sal.

gens vnica terras
Incolit à seuo Serpentum innoxia morsu,
Marmaride Psylli, par lingua potentibus herbis,
Ipse cruor tutus, nullumq; admittere cuius
Vel cantu cessante potest; natura locorum
Iussit, vt immunes mixti Serpentibus essent.

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium testificatur Aelianus, nonnul-
losq; Nicandri recitat versus desumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Existi-
mabat enim Antiquitas Psyllorum, & Marforum corporibus innaram esse virtutem
quodcumq; venenum profligandi. Tradit autem Callias in historia, quam de Syracu-
sano Agathocle conscripsit, demorsum à Serpente, si vir Libycus natione Psyllus for-
tuitò inuenerit, vel aduocatus accesserit, dolore non valdè oppressum, sola salua do-
lorem sedabat, & plagam curabat: sin magno dolore afflictum viderit, tunc Psyllus
hauriens aquam, os suum diligenter colluebat, deinde illam in poculum proiectam
vulnerato bibendam tradebat; & si prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc
eum agrotante nudo nudus accumbebat, & proprio corpore veneficam vim frange-
bat, hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorsus liberabat. Idcirco
hi versus ad rem leguntur apud Aelianum.

Psylli, &
Marſi pa-
puli mede-
batur icti-
bus anguiū

Audiui Libycos Psyllos, quos aspera sirtis,
Serpentumq; ferax patria alit populos.
Non ictu implicitum diro, morsuue venenum
Ledere, quin lasis ferre & opem reliquis:
Non vi radicem, proprio sed corpore iuncto.

Quibus Præsidij nullam fidem adhibendam esse pronuntiamus: propterea quòd Gale-
nus, & ipse attestatur Marfos populos, qui sua ætate adhuc extabant, contra Serpen-
tum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis, & vanis com-
mentis vniuersam plebeculam decèpisse: quemadmodum hodierni Circulatores, qui
Serpentes, & viperas non debito tempore venantur, captisq; carnes mordendas obji-
ciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato, salcius coram populo contrectari pos-
sint. Immo de D. Pauli stirpe (quod certè mentiuntur) se propagatos esse promulgant.

In Lib. de
Ther. ad
Pis.

Omissis Præsidij nugamentis, ad seria, & rationalia remedia properandum est, que
venenum digerant, & veneni transitum ad partes principales impedianz; illis enim
occupatis, præsidia licet optima incassum adhibentur. Itaq; duo scopi præcipui in hoc
casu ab authoribus medicis proponuntur; nempe virulenti humoris euacuatio, & affe-
cti corporis immutatio, seu alteratio. Cum igitur apud Medicos duplex euacuatio re-
censeatur; nimirum vniuersalis, quæ medicamentis potissimum catharticis procuratur,
& particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur, illi applicando pharma-
ca ad virus eliciendum idonea. Est igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen-
tina

Remedia
venenæ ra-
tionalia.

tum non semper (vt aliqui arbitrantur) ab vniuersali euacuatione inchoandum est, nam solum ad eam medicus confugere debet, quando virus penetrasse genus venosum suspicatur. Præsidia igitur à tribus medicinæ fontibus, nempe à chirurgia, pharmacacia, & diætâ haurienda sunt.

*Remedi-
chirurgica*

*In Lib. de
sect. ad Ty-
ron. cap. 7.*

*L. 4. fen. 6.
rrac. 3. c. 1.*

*Partis læsæ
inustio.*

*Remedi-
pharma-
ceutica.*

*In Li. var.
hist.*

*Remedium
cuiusdam
Eremitæ.*

Ratione chirurgiæ, prima fronte se se offert venæ sectio, quam admittit Paulus Aegineta, quotiescumq; venenum per totum corpus fuerit disseminatum, & præsertim si patiens plethorâ laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo esse curandos, quo demorfi à cane rabido sanantur. Venenum enim ad partes extimas extrahendum est; ideòq; cucurbitulæ scarificatæ commendantur, & potissimum illæ parvæ, quæ in æstuarijs cornetti vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ sunt; dummodo partes circumiacentes vinculis prius constringantur, ne mala veneni qualitas illis communicari possit. Alij absq; cucurbitulis, locum affectum spongia prius fouent, deinde scarificant, altius scalpello vlcuscula imprimendo, vt virosa materia è profundis partibus euocetur. Alij vulneratam partem accensis ouorum gallinæ testis prius in aceto infusis addito cornu Cerui, & galbano suffumigant, postmodum illam diligenter scarificant. Alij probant hirudines, quæ sanguinem virulentum sorbeant. Quamuis, ex Auicenna, sint qui, lucrî gratia, ore proprio huiusmodi vulnera sugant: sed nunquam ieiuniâ hoc ministerium accedunt: immò sepe os vino odorifero colluunt, & in ore oleum rosaceum, aut violaceum continent, deinde quod sugunt sæpè expuunt. Verùm ex chirurgico fonte nullum elicitur præstantius remedium, quàm partis affectæ incisio, ne venenum ulterius progredi possit. Hoc remedium, ex Dioscoride, in Aegypto, tempore spicilegierat in vsu: tunc enim rustici formidantes copiam anguium in campis versantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente puncta fuerit, illicò fasciam in ollam conijciebant, qua locum stringentes secabant, deinde picem instillabant, & liberabantur. Clarissimus Mercurialis, & alij authores, post inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præsentaneum auxilium reputant; cum ignea vis omne veneni genus castigare, & domare possit. Sed animaduertendum est, ne, ablata eschara, cicatrix citò inducatur; quoniam vlus tandiù seruandum est apertû, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cæterùm modus vtendi igne in hoc casu, multiplex esse solet. Alij caustica adhibent medicamenta, alij fune accenso, & alij oleo feruienti vtuntur. Nos autem satius esse opinamur ad ferrum candens tanquam ad remedium expeditissimum recurrere.

Pharmacacia reliqua nobis suppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum stimulantia: propterea legitur in epistola ad Gesnerum, quòd quidam agricola à Serpente in pede demorsus, consilio cuiusdam anus, pedem terra obruit, & gallina dissecta vsus est, quibus nihil conferentibus, tandem consilio cuiusdam matronæ, theriacam ex cereuisia sumpsit, indeq; aliquot horis euomens liberatus est. Modò à simplicibus inchoando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compositas medicinas paulatim accedendum est. Inter elementa Io; Tezetzes commendat aquam his versibus politicis in latinum sermonem à Paulo Iacisio translatis.

*Aliquis à Serpente morsus, aquam tacens si biberit,
Capulum ensis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam gustet, qui momordit,
Seruatur maxime illesus à veneni nocumento,
Et si alius nunciauerit alicui, dicens hæc,
Ille à Serpente ictus longe iacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui egrotat, sanitatem accipit etiam à longe.*

Non dissimile remedium à terra sumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Eremita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguib; confugebant. Hic solitus erat interrogare nuncium, num veller pro patiente remedium sumere, & annuenti iubeat, vt pedem denudatû in solo collocaret, quem gladij acie circumscribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in vestigio inscribebat. CARO CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PARACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in cyathum

Acyathum aqua plenum infundebat, donec subsideret, quam postmodum indusio nundo colatam ei propinabat, & confestim agrotus absens sanabatur. Verū hoc præsidium, cuius ratio reddi non potest, omittendum esse existimamus.

Ad animalia autem transeuntibus prima fronte se se offert columba, quæ viua incisa, & morsui Serpentum imposita, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad se trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Actio, dissecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem, sedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur, donec vis vniuersa veneni extracta fuerit; cuius rei indicium est, quādo pullus postremò appositus non moritur. Huius autē rationem esse credimus, quia gallinæ calido tēperamento prædita totam virulentam materiam imbibit: Siquidem propriū esse caloris attrahere docuit Aristoteles, idq; mulorum experientia cōprobat, in quorum aluo venenati conduntur, sicq; liberantur, dum illud virus totum à calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti sunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliam oppido: quandoquidem incolæ sæpè numero horum ictibus afficiuntur, nullumq; præstantius remedium inueniunt, quā choreas ducere, tamdiuq; saltant, donec tota vis veneni per sudoremeducta sit. Capra ab his præsidijs non est arcenda: nam Actius, & Actuarius hædum dissectum loco gallinæ probant, Dioscorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combustam puncturis Serpentum inspergit. Alij deniq; lacte caprillo partem vulneratam felici cum successu fouent. Quapropter in epistola ad Gesnerum legitur, quod rusticus à Serpente ictus pedem læsum in quantitate sufficienti lactis capræ nigræ imposuit, & statim dolore, & tumore solutus est. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorsa, caseo recenti capræ vlceri imposito, sanitati restituta est. Ceruus ab his præsidijs non est excludendus: nam Dioscorides medulla cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit, & trituratam cum aceto subigit. Vegetius in iumentis à Serpentibus vulneratis vititur stercore suillo recentis; illo enim, & melle Actico cum vino, & vrina humana plagam inungit. At Dioscorides finum bubulum summopere commendat. Deniq; Serpens, & ipse suosinet ictus sanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de hasta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

*Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.*

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modum,

*Quæ nocuit Serpens fertur caput illius apertū
Vulneribus iungi, sanat quæ sanciat ipsa.*

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad castigandum aliud venenum feliciter adhibendum esse, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit, atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum, multæ aconitorum species spontè crescunt, circa quas muscæ quædam parvæ semper volitant, & hæ illius venenatæ plantæ vera theriaca esse perhibentur. Item Nerium, seu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus commendatur. Habemus in hoc genere apud Ausonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, ut citius operaretur, portionem argenti viui addidit: sed tantum abfuit, ut obesset, ut potius hydrargyrum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis sic se habent.

*Toxia Zelotypo dedit vxor mecha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum:
Miscuit argenti, lethalia pondera vini,
Cogeret ut celere vis geminata necem.
Diuidat hæc si quis, faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergo inter se se dum pocula noxia certant,
Cessit lethalis noxa salutaris;
Protinus, & vacuos alui petiere recessus
Lubrica deiectis, quæ via nota cibis.*

Remedia ex animalibus pro morsu anguium.

Indicium veneni superat.

Capra, & partes earum remedia sunt venenatis.

Lib. 2. de anatomia med.

Lib. 3. de medicina facili par.

Lib. 3. Med.

Fimus suillus, & bubuli venenis resistit.

Lib. 1. de Rem. Am.

Num venenum veneni sit remedium.

Quam pia iura Deum? prodest crudelior uxor:

Et cum fati volunt, bina venena iuuant.

E

Cur autem id sine patientis noxa peractum fuerit Authores sententijs inter se variant. Alij scribunt id accidisse, quoniam toxica sibi inuicem aduersabantur. Alij, quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias assignant causas. Verum nos à graui pondere hydrargiri id dimississe arbitramur; quod in ventriculo nullam contrahens moram, aliud venenum confestim secum ducens imos petijt recessus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit. Id stabilire possumus exemplo casus, qui Bononiæ contigit; dum quidam ingrediens officinam, pharmacopæo absente, pro acetoso simplici, argentum viuum hausit, quod paulò post absq; vlla læsione euacuauit. Auicennas etiam in simili casu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis suspensum multum conducere affirmat. Aliqui murenam non vulgariter prodesse attestantur, exemplo cuiusdam viri nomine Cissi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis incautè Serpentū ōis, valde angebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murenam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo seruabatur, immittendam: paruit ille, cui murena mordicus in hæsit, quæ postea dum auellebatur, simul etiam morbus ablatus est. Hactenus de Animalibus.

Lapis Serpentis ad quid. Murene veneno medetur.

L. 9. cap. 4.

Plantæ venenum castrigantes. Lib. 2. hist. Ind. In thesau. remed. Li. 13. hist. nat.

Herba vulgares veneno resistentes.

L. 3. de mat. med.

Loco cit.

Centur. 8.

Lib. 3. de mat. med.

Plantæ succedunt considerandæ, quæ pro Serpentum moribus adhibendæ essent. Aelianus scriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari ceteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas salutaris oriri aduersus ictus Serpentum peritiles, quarum herbarum virtutem, & vsum Indigenæ optimè norunt. Item Maphæus narrat in oris Indiæ quasdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam ex scatetris, per ætatem, caeso cortice, liquor, balsami instar, dimanat, ad quem læsi à Serpentibus confugientes sanantur. Propterea Euoimus, & ipse quoddam balsamum artificiale præscribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morsus Serpentum instillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiare arbores ex nucum genere in Syria nasci, quæ aduersus anguium punctiones mira operantur. In Græciâ quoq; frutex crescit folijs paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum esse existimant, quæ iugis altissimorum montium delectatur. Superest vt herbas omnes nostrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinseca, pro expugnando Serpentum veneno, ingrediuntur. In primis Abrotonum, Acorum, Adrântum, Agnum castum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampeloprasum; Arum, Artemisiâ, Asparagum, Asphodellum, & Asterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta, vel in puluerem redacta, non modicam possunt læsis ab anguib; afferre utilitatem. At potissimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioscorides. Agaricum non minus commendant Authores: ideo Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Aristolochia longa ex Dioscoride Serpentum venenis resistit, si drachma illius in portione vini exhibeatur. Allium in hoc casu non infrugiferum esse affirmat Auicennas, cuius periculum se fecisse testificatur. Quare Volaterranus author est (referente Mizaldo) sua ætate vixisse rusticum, per cuius fauces in campo dormientis Serpens ingressus est, expergefactus vsu Alliorum tanquam præsentanea antidoto se curauit: At mirandum est, quod is vxori, in congressu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Brassica, & Bryonia sunt simplicia ad prædictum effectum colligenda. Item Calamentum, Carduus, Centaurea, Cepa, Chamædrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Corruda, Cupressus, Cyclaminus, Cynoglossa, Cyperus herbæ sunt non contemnendæ, quia ex earum vsu medicus non modicam frugem pro læsione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino syluestri, cuius puluis in vino datus morsus Serpentum mirificè sanat. Verum quid dicemus de Dauco, Dracunculo, & Dictamno, quorum succum in vino exhibitum Dioscorides ad sydera vsq; extollit. Sequitur Echium, Elephaboscum, Enula, Endiuiâ, Erica, Eryngium, Ferula, Fæniculum, Fraxinus, Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis amplissimum fructum sumus consecuturi. Prædictis addamus Heliotropium, Iridem, Liquiritiam, Lilium, Ligusticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioscorides libentissimè contra angues in vino

F

G

H

A in vino propinat. Neq; omittere oportet, solia maluar, & mali aurantij, nec Marubium nigrum, quod Galenus in puncturis ab anguibus tantoperè commendauit. Accedunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum, Phalangites, Polemonium, Pulegium, sed inter has Dioscorides Pistacia edenda, & pilulas Platani in vino feliciter exhibuisse profitetur. Deinde Authores probant rapum, Rhododendrum, Rosmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabbarbarum: quoniam Auicennas de hac postrema planta sermonem habens præter facultatem catharticam, ei vim profligandi virus anguium assignabat, & Dioseorides succum raphani bibendum præscribebat. Succedunt salvia, sambucus, scordium, serpentina, serpillum, seseli, sonchus, & staphisagria. At Marcus Cato smyrnium conterit, & vino veteri iumentis ab angue demorsis præbet, & idem in hominibus præstari posse asseuerat. Deniq; Trifolium, Thlaspi, Tormentillam, Verbenam, Vitem satiuam, & Viticam possumus colligere, quarum omnium caulibus, radix, & semina in puluerem redacta non parum commoditatis læsis ab anguibus sunt allatura.

*In lib. de
simpl. med.*

*Lib. i. de
mar. med.*

*Lib. 2. de
mar. med.*

B Insuper præter nominata simplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis topicis locum habent, vt bitumen, bdellium, Castoreum, Cedrus, Chamælon, Cicer, Carthamus, Ceruicornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Haliacabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Myrica, Nasturtium, Nitrum, Ocymum, Phu, Pityusa, Plantago, Rosa, sal, saphirus, scilla, sinapi, sulphur, sparganisi, fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex sententia clarissimorum virorum, aut contusa, aut in pollinem redacta venenatis moribus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel Caprificus primas tenet: nam Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera huius generis instillat, & mirum inuenit præsidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis laurinis, & vitis cum aceto subigunt, & instar cataplasmatum ictibus anguium superponunt. Timotheus sumit apes, & ex illis contusis emplastrum fingit, quo puncturis Serpentum se feliei cum successu mederi fasetur.

*Simplicia
medicamen-
ta topica.*

Centur. 2.

*Par. 2. Ar-
can.*

C Cæterum medici nostræ ætatis non solum in Serpentum ictibus, sed etiam in alij affectionibus rarè simplicibus, sed plerumq; compositis medicamentis tum internis, tum externis vtuntur. Quare si libeat horum virtutem in nostro casu experiri, Galenus passim in libris de Antidotis illa describit. Et antidotum Heracliti, antidotum ex terra lemnia, illud Eupatoris ex scinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambrosiam, nempe antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diematon, nimirum ex sanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem summo perè probat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuisse Mithridatem Regem ferunt, vt capitali supplicio damnatis, quibus dedisset prius venenum, exhiberet, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à sagitta toxico infecta vulneratos sanaret. Amplius theriaca Zenonis Laodiceæ tanquam celebratissima proponitur à Galeno. Atidem Author, in libro de theriaca ad Pisonem, theriacam magnam Andromachi cæteris antidotistam simplicibus, quam compositis contra venenatos morbus semper prætulit; nec præter rationem, cum vniuersæ gentes eam magnificis afficiant laudibus, tum propter eius efficaciam actionis, tum etiam, quia neminem vnquam percussum à feris, quæ hominem solent interimere, hac statim pota, perijsse memoriæ est proditum.

*Medicamen-
ta composita
aduer-
sus vene-
na.*

*Theriaca
Andromachi
viridis.*

D Ideo in poemate de Theriaca sic canitur.

*At qui calcatis morfu Serpentis anhelat,
Ignarusque doli toxica nigra bibit;
Et cum manè nouum, & cum se sol. abdidit undis,
Sumat, ab æquali pondere tatus erit.*

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quod gentes etiam Aquilonares pro remedio veneni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, questus gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto scire cupit, legat Galenum in libro de usu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medicamentum super astra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum Myrepsum, describitur antidotus Adriani contra desperatos venenatorum animalium morbus valde efficax, & apud Mathiolum fit mentio antidoti sibi familiaris. Est autem aqua quintæ essentiæ ex multis simplicibus parata, quæ pondere quatuor drachmarum præscribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantumdem aquæ cordialis

L. 21. cap. 30.

*In Præfat.
ad Lib. 6.
Diosc.*

dialis

dialis chemicis organis sublimata propinatur: cuius descriptionem lector apud ipsum E
Authorem videre poterit.

*Medica-
mēta com-
posita ex-
trinseca.* Modò composita medicamenta, quæ extrinsecus apponuntur recitanda sunt. Hæc
emplastra esse debent vehementissima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, &
expugnare possint: qualia sunt, quæ ex sale, sinapi, nitro, & cachry Dioscoridis com-
ponuntur. Immodè theriaca etiam Andromachi instar emplastri loco læso appositâ inter
hæc externa medicamenta infimum locum non occupat. Auicennas laudat confec-
tionem Hermetis, quæ supra partem demorsam extendenda est. Multa alia emplastra

*Confectio
Hermetis.*

*Emplastri
Epigonivir-
tus.*

huius generis ad morsus venenatos perutilia describuntur ab Acrio; quæ unusquisq;
legere poterit. Nicolaus Myrepsus emplastrum cognominatum Epigon gloriam apud
posteriores sibi comparasse faretur: nam quidam in carcere ad ultimum damnatus sup-
plicium ope huius medicamenti dimissus fuit: siquidem filia Martij Imperatoris à Ser-
pente demorsa in mamma, & omnibus medicis de illius salute desperantibus, hoc
emplastro sanata est. Recipit autem squamæ aeris, ammoniaci, alodæ hepaticæ, æruginis,
rasilis, aeris vsti, thuris maris, salis ammoniaci, aristolochiæ rotundæ singulorum vni-
ciam semissem, seminis rapî scrupulos tres, radices dracunculi vnciam dimidiam, semini-
nis artemisiæ drachmas tres, colophoniz libram vnam, sinapi scrupulos tres, spodij
drachmas tres, aluminis scissilis, & opopavacis singulorum vnciam dimidiam, deinde
cum cera, & oleo veteri, secundum artem, emplastrum paratur. Fumaneus fumit
calcem viuam recentem cum molli sapone, & aqua capitel commixtam, & hoc me-
dicamento vtitur. Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinsecus enim
linitur, atq; etiam potari potest, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, &
folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuarum, trium horarum spatio, percola-
tur, & denuò flores, & folia eiusdem plantæ in eo effervescent, & tertio idem repeti-
tur, addendo gentianæ, tormentillæ, vtriq; vnciam vnam: post perfectam coctionem
colatur, & ad vsum seruatur. Tandem Matthioli, inter medicamenta extrinseca, lau-

*Olei diuini
compositio.*

*Oleum de
Scorpionibus.*

des olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum obiectus Ser-
pentum, tum obsumptum venenum singulari auxilio esse solet. Huius olei descriptio
legenda est apud eundem authorem in præfatione ad librum sextum Dioscoridis.

*Remedia
diuina.
Cap. 4.*

Cap. 10.

*De Glor.
Martyr. c.
99.*

Hæc de naturalibus præsidijs dicta sint, quibus non conferentibus, ad diuinam opem
proculdubio confugiendum est. Nam interdum verbis, & orationibus piorum viror-
um, noxæ omnium venenatorum animalium superantur. Christus enim apud Mar-
cum, signum credentium omnium esse dixit, quod Serpentes tollant; & si quid mortu-
ferum biberint, eis non esse nociturum. Immodè apud Lucam idem Christus alloquens
discipulos inquit. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super Serpentes, & Scorpiones,
& super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocbit.* Hoc autem esse explorat-
issimum intuemur in miraculis, quæ Sancti patrârunt; & adhuc patrant: etenim ha-
berur ex Sancto Gregorio Turonensi, quod Sanctus Phocas martyr apud Syriam re-
quiescit, ad cuius tumulum demorsi à Serpentibus assidue confugiunt, & quando ia-
nuam atrij, in quo martyris cadaver est collocatum, attingunt; illi cò pars læsa detu-
mescit, & euacuata veneni virtute, patiens sanatur.

*Prouidentia
ad venenū
cauendum.
Li. 4. tract.
1. fen. 6.*

Vtrum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morsus, & cætera vene-
na, vti possit, perpendendum est. nam multi in hanc venerunt sententiam, quod ho-
mo edere venena assuescere possit; ne imposterum, illis assumptis, vel etiam demorsus
à Serpente tipus lædatur. Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto ha-
bent. Hæc propositio de venenis in genere nullo modo intelligenda est. Vita enim
humana in caliditate consistit; ideoq; venena extremè calida, & sicca in alimentum
humanum transmutari nequeunt: neq; opus est in medium afferre vulgatam illam hi-
storiæ puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit: cum napellus
herba sit calida, & sicca, & tota substantia humanæ naturæ relictetur. Quapropter
si homo nutritur veneno tota substantia sibi in oppositum, esset necessarium, vt hu-
mana in aliam naturam degeneraret: siquidem omne animal suo simili semper alitur,
vt optimè docuit Aristoteles. Homo igitur si venenis nutritur, similis esset veneno;
hoc autem esse absurdum omnes attestantur. Quoad venena frigida, & humida ve-
luti est cicuta, possumus cum Galeno asseuerare aliquam horum portionem in nutri-
mentum verti posse. Quando verò dicebant nunnullos homines esui venenorum as-
suescere;

A fuescere, id intelligendum est non de nutritione, sed de venenorum expulsionem, quam valida hominis natura statim moliri solet: siquidem post veneni assumptionem, se se paulatim ad illud pellendum assuefacit: cum longa experientia usu venerit, ut natura medicam portionem veneni trahens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confestim propellat. Huius rei manifestum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui semetipsum veneno assumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumque oblatum venenum extra corpus illico detrudere assuevit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecio porto Mithridates sepe veneno,

Toxica ne possent sana nocere sibi.

Reliquum est igitur, ut dicamus veram providentiam esse, ut homo antidotis, & medicaminibus superscriptis munitus semper incedat.

E P I T H E T A.

ERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχός nuncupatur; ideoque δολιχίης à Nicandro dicitur, quonia longo volumine caudam trahat: nam ἔλκω traho exponitur. Alioquin latini, quia non recto tramite serpat, flexilem, reflexum, tortum, in-tortum; retortum, tortilem, sinuosum, sinuatum, implicitum, & voluminosum Serpentem indigitarunt. Huc de re Græcis. λέχριος, σκολιός, Lib. 4.

καὶ λοξός in Epigrammatibus græcis, nempe non rectus cognominatur, & alibi τετραλίχτος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, caeruleum, viridem, maculosum, & textilem nominarunt. Epitheta colorem re-spicientia.

Catus fuit ab Homero αἰολός, quia callidus, & vaser sit. Aliter, γλαυκῶς, vel γλαυκώπης; item γλαυκοπής, glaucos, seu castios habens oculos exponitur: ideo Pindarus hoc epitheto Serpentem donavit. Ratione astus, Latini Serpentem calidum, & tristem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiso terrestri hominem rationis participem deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, scilicet malorum authorem nominavit. Ita etiam Homero ἀρχέκακοι νῆες dicebantur, quæ malorum causæ fuerunt.

Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Prisci omnia infesta, & infausta (teste Scholiaste Aristophanis) χθόνια vocabant. Immo apud Eustathium αἰθόνιος ἄνθρωπος dicebatur homo subdolis, & fraudulentus; quia χθόνιος simpliciter terrestris, & subterraneus vertitur. Lib. 5. Illi ad.

Dubium est, utrum Serpens aspectum, qui intuentibus metum incutere videatur, Latini cum squalidū, atrocem, minacem, minantem, martiū, terrificū, horrendū, horridū, horrificū, horribilē, formidabilem, dirū, & sævū cognominarunt. Item Græcis αἰνός, nempe grauis, & horrendus, γοργωπός aspectum horridum habens ut Gorgo, Epitheta as-tutiam respecientia.

Deinde Latini contemplantes grauem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitiosum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, venenosum, venenigerum, pestiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indigitarunt. Pariter Græcis δηλήμων nociuus, & perniciosus à verbo δηλέω lædo, κακῆρος cōtractē pro κακοεργός maleficus: cum κακοεργία maleficium significet, ἐλόμενος, spectantia.

vel ἐλός, & ολός exitialis, κηροτρόφος mortem in sinu fouens, & lethifer. At ἰοβάλος, quamvis dicatur de ijs, qui sagittas conijciunt, tamen exponitur etiam de eo qui venenum eiacular: propterea ἰοβάλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρός exponitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc pestremo intellectu Theocritus ὄφιν ψυχρὸν appellavit. Lib. 3.

Demum Latini Serpentem, à voce, sibilantem, ab origine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Arenivagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati sunt, per cæcum co-lubrum

Inbrum Columellæ, vermem intestinorum intelligendum esse. Alij etiam fuerunt, qui E Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorsus ab angue affectu simili elephantiasi corripitur, agrotus enim intumescit, & cutis rigiditatem quamdam adipiscitur. Demum si apud Latinos Serpens aliquando cristatus nominatus est, ille, quem ceteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens facer; nam velut iavis sacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem de Serpente dicendum esse putabant. Apud Græcos, ratione vigilantia dictus fuit *φρυγός*, nimirum custos; nam *φρυγὰ* custodiam denotat. Idem Apollonius agens de custodia velleris autem *φρυγὸν ὄφιν* vocitavit *Ερπυσίον* etiam dicitur, quia reptat. Itaq; non fine ratione, Oppianus *ὄφεις ἑρπυσίαι* appellabat. Quoniam autem angues inter animantes oviparas collocantur, à Nicandro *ωστόκοι ὄφεις* dicuntur. At *ὄφεις μυδωπὸν* exponitur Serpens, qui venatur mures; veluti *μυρρίαις* Serpens quidam rufus, & *πύθων* Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum *πύθων* putrefactio ver-tatur. Ad finem *πυλωναίως ὄφεις* Serpens multa habens capita exponitur.

DENOMINATA.

VM à Serpentibus non solum homines, & bruta, sed etiam herbae, & multa inanimata denominentur; in praesentia ab hominibus inchoando, omnia sigillatim demonstrabimus. Prima fronte se se offert *ὄφιοβόλος* Serpentis percussor, fuitq; epitheton Apollinis in Οὐδῷ Simmiae Rhodij. Pausanias Mercurium appellavit Argiphontem, cum fuerit *ὄφιοκτόνος*, nempe quoniam sustulerit Serpentem, quem nonnulli *ἄπρον* vocabant. Alioquin *οφιόδινος* demorsus à Serpentibus exponitur. At *οφίων*, scilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Saturnum, rerum omnium potitus est: huius meminit Claudianus. Item ophion socius fuit Cadmi, & in Thebis aedificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum dentibus prognatus esse diceretur. Multi volunt hunc esse eundem cum illo, qui ab Ouidio Echion nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At Ophioneū Mesiensiorū fuisse vatem scribit Pausanias (referente Rhodigino) qui proprio natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus, nempe Serpentinus princeps Dæmonum fuisse perhibetur: siquidem tradunt Pherecidem Syrum olim scripsisse Dæmones à Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophioneum nuncupatum habuisse. Hoc eodem nomine tres furiae infernales, nimirum Alecto, Typhiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiae ab Antiquis fuerunt insignitæ; cum loco capillorum angues gestarent. Harum meminit Ovidius in Ibin.

Quasq; ferant torto vittatis angue capillis

Carceris obscuras ante sedere fores.

Et alibi de iisdem verba faciens sic cecinit.

Verbera saeva dabant sonitum, nexaq; colubris

Conscia fumabant semper ad ora faces.

Immò easdem furias in nostri asserti confirmationem, paulò inferius colubras appellauit, quando dixit.

Pectora vinxerunt Erebea felle colubrae,

Terq; cruentatas increpuit manus.

Præterea Serpentiger nomen est adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis parte Serpentibus simili integrantur: propterea ab Antiquis, & potissimum à Poetis Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentinae, & loripedes denominati fuerunt: cum pedes intortos, more Serpentum habuisse dicerentur. De his sermonem habens Ovidius sic canebat.

L. 4. Trist.

Sphynxq; & Arpyias, Serpentigerosq; Gigantes.

Lib. 7. cap.

Serpentigena autem, siue *ὄφιογενής*, apud Strabonem, genitus à Serpentibus exponitur: vnde *οφιογενής* quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob quemdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus solo tactu medebantur. Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oscos, nimirum Capuenses, vt Seruius in

commen-

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim stabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim vescabantur. Ideo Plutarchus Spartanos *οφιοβοίρας* cognominatos fuisse testatur: propterea quod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam escam vendere coacti fuerint. D. Augustinus ophitas, ophæos, & ophiomorphos hæreticos quosdam interpretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Christum reputantes, ipsum virtutis cognitionem in Paradisum induxisse arbitrati sunt: immò Serpentem nutriunt, & venerantur, qui, excantante Sacerdote, de specu egrediens, & super aram ascendens eorum oblationes lambit, & circa illas se se inuoluens ad speluncam reuertitur. Deniq; à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ sunt. Nuper hic Bononiæ quædam familia nobilis *dalla Serpa* cognominabatur.

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò anguiculus nomen est diminutiui ab angue à Cicerone vsurpatum, Græcis *ἐφιδίδιον*, vel *ὀφίδιον*, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius pisciculum instar Serpentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter asellos connumerauit. Alioquin Serpentine catuli, fetus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente loquentis.

— aut catulos rectis, aut oua relinquis.

Nam fetus anguium adhuc in vtero viuentes *ἐμβρυα* dicuntur, cum hæc verba legantur apud Aelianum. *ἐμβρυα καλοῖσι δὲ τὰ τῶν ὀφιδίων, καὶ τὰ τῶν ἄσπιων, καὶ τῶν προκοδείλων*. Præterea hæc nomina *οφιδόνιος*, idest anguineus, secundum Oppianum, & *ὀφιδῶδες* Serpentem referens, varijs animalibus assignari possunt, & præcipuè testudini; cum anguinea ceruice prædita sit. Immò conueniunt, & Cerbero Inferorum cani colubrifero monstro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia representant. Item Elephanti anguimani dicti fuisse feruntur, quia proboscidem tanquam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quasi anguis illa, ab angue denominata est: Quamobrem non iniuria Iuuenalis sic canebat.

Vos anguilla manet longa cognata colubris.

C Immò hæc Serpentis ritu incedens *οφιδόντις* vocari posset: cum hoc nomen apud Suidam, Serpentis modo incedens vertatur: Serpentes enim *ἄποδες* sunt. Plinius memorat animal ceruo minus, & pilis simile, Sardinie peculiare, Græcis *οφιδόντις* vocatum, sed interijisse arbitratur. Item Græci *ελαφος*, nempè ceruum à Serpentibus denominatum fuisse auctant, nimirum *ἀπὸ τοῦ ἐλαφίνος τοῦ ὀφιδόντος*, nempè à Serpentibus abigendis: cum Etymologus, & Varinus scribant (vt superius notatum fuit) ceruum, cornu ad saxa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare.

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viridem cum Serpente acriter dimicantem; secundò significat illud locustæ genus, quod apprehenso Serpentis collo, bestiam suffocat. Textor ophiomachum auem cum anguibus præliantem constituit: quamuis apud probatos auctores, huiusmodi nomen pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Hæfychium *οφιομάχος* avis quædam, cauda Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item *οφιοφάγος* Ibis, quia Serpentes comedit. Alioquin in scriptis Hæfychij leguntur solum hæc verba. *οφιομάχος ἰχθυῶν, καὶ ἀσπίδων γένος μὴ ἔχον πτερὰ*. Vbi manifestè videmus auctorem, per ophiomachum intellexisse Ichneumonem, & genus locustæ alas non habens: quamuis *οφιομάχος* genus cicadæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcellus Virgilius ophiostenem scolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum esse statuit.

Post animalia, succedunt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Loph Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis superficie varijs distincta maculis, Serpentum exuiuis æmulatur: hac de causa Porta aduersus Serpentes valere scripsit. Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando maculosa proferat. Bistorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia ad instar Serpentis, retortam radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extinguat. Lonchitis aspera, in antiquis Dioscoridis nomenclaturis, colubrina cognominatur, & merito: nam interdum folia instar Serpentis retorquet. Plinius ophiussæ herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ nascitur, hæc pota terrorem Serpentum

Lib. 3. Acad.

Lib. 6. cap. 29.

In Lib. de Hæres.

Lib. 5. de fin.

Satyr. 5.

Li. 28. cap. 9.

Planta à Serpētib. denomina- ta.

Li. 1. Mag. nat.

Arum.

Bistorta.

Lonchitis aspera.

Li. 24. c. 17. Ophiussa herba.

Lib. 3. c. 5.
Coronopus
repens.

Enula.

Cantabrica.
Nummularia.

L. 2. de nat.
stirp.
Elephabo-

scum.
Ophiostaphylon.

Li. 13. cap.
23.
Lac colubri quid sit

Cucumis
anguinus
plures deno-

cat platas.
Cucurbita

anguina.

Lib. 2. de
plant. rar.

cap. 39.
Cepa colubrina.

Lib. 3. de
plant. rar.

In Lib. de
plant. Ind.

Li. 4. Phyt.
cap. 16.

Li. 27. cap.
21.

Li. 37. cap.
10.

Ophites ge-
ma.

Draconites
gemma.

Ophites
marmor.

tum obuersari facit, ita ut patientes necessario mortem sibi consciant: hoc de causa E sacrilegi eam bibere cogeantur. Alioquin, ad mentem eiusdem Plinij, Ophiusa est Insula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus sponte nascens, à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morbum occurrat. Item Serpentina est quædam species Anchusæ, & το ἐχιν, nec non ἀνχυσίδος ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiastes Nicandri) qui ob Serpentis morsum ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, siue Helenium, à quibusdam Serpentina vocata est, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author est Ruellius. Nummularia etiam, seu centumorbia à Brumfelfio, nomine Serpentaria tertiarum descripta, alijs colubrina, & herba Naticum dicitur, nec immerito, propterea quod Ruellius tradit se de hoc nomine rusticos interrogasse, qui rerefiebant ita cognominari, quia Serpentes in partes dissecti huius herbæ contactu sanitati restituantur. In antiquis Dioscoridis nomenclaturis, Elephaboscum pastinacæ species ophiogonium, & ophiocotonon nominatur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, seu vitis alba, & apud Gallos colubrina dicta, secundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioscoridis, ophiostaphylon, quasi vna Serpentum vocitatur: quamuis nonnulli φιλοσάφυλον legant. Alioquin οφεισάφυλον capparitis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam scribat cynosbaton ophioestaphylon ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali species myrtifolia secus vias, & sepes nascens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophioglossum, quod Latini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuspis linguam ab ore Serpentis extertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exungunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur: fortè quia libenter crescat in rudibus, in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuosus, & longus à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cucumis flexuosus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ speciem oblongo, & cæuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indignant, quoniam interdum suo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Clusio, Asphodelum capam colubrinam Granatenses appellant. Quidam alij, ex eodemmet Clusio chrysanthemum Valentium herbam Serpentis nominant. Immo inter aliorum species vna est, ophioclepodon nempe allium Serpentinum dicta, cum exteriorcm bulbi membranam instar corij Serpentina maculosam habeat. Christophorus etiam Acosta duas plantas sub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad proficandum virus anguium summo perè commendentur. Tandem sunt quamplurimi herbarum flores, quorum stamina in summitate adeo diuisa sunt, vt bifidas Serpentum linguas præferant; ideoq; Serpentina flores essent appellandi: quandoquidem Porta ab hac signatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitrat. Ab his ad gemmas, & lapides faciendus est transitus. A Plinio pro specie ophitis gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis sit insignita. Alibi ab eodem auctore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum includentibus describitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, seu, vt alij volunt, Draconites appellatur gemma illa coloris carulei, & formæ pyramidalis, quam in hydri, vel chelydri inueniunt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis reperiri traditur. Albertus fatetur se vidisse hanc gemmam nigram non pellucidam in circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Suevia: in cuius superficie imago Serpentis conspiciebatur. Cæsalpinus hunc vidit lapidem figuræ corniculi, abscessa cuspidem, colore partim nigro, partim flauescente, splendido non pellucido, cuius basim linea nigra, specie Serpentis circumdabat; additq; à donante intellexisse esse linguam cuiusdam magni Serpentis in Germania versantis. Rursus ophites alia est gemma lineis cinereis, & nigricantibus representans colorem Serpentis, & inuenitur ad ostium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figuræ verticilli, nempe spumam Serpentis, instar chrysalidis, congelatam vidimus apud Dominum Ladislaum Hungarum. Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cõstans, ritu maculæ Serpentis, ophites dicitur, cuius multa esse genera refert Dioscorides, quæ tamen ad tres tantum differentias reducit, vnum ponderosum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis distinctum, tertium lineis quibusdam candidis refertum. Plinius duas

A duas tantum species describit, eandem, quod molle est, & nigricans durum. Meminit postea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioscorides aut omnes huius marmoris species alligatas, aduersus Serpentes valere testificatur. Ophitem nigrum constantem punctis nigris in liuido corpore, lapideam Viperam Aegypti vocant; ophitem vero cinerei coloris Granitum Syriæ nominant: insunt enim puncta nigra in corpore cadicæte. Insuper marmor viride Lacedæmonium pretiosi generis Lithotom Serpentinum cognominant, ex Alberto, qui secundam speciem ophitis viridis maculis caudidis esse tradit: insunt enim in viriditate marmoris maculae quaedam frequentiores, & clariores. Aliud est vnica maculatum compositione, & huius generis est Thyites, cuius mentionem fecit Dioscorides; sed non spirat illum odorem, quem in suo ophite Dioscorides commendabat. Amatus Lusitanus fatetur se vidisse vasculum quoddam ex huiusmodi marmore fabrefactum non insuauem, dum fricabatur, emittens odorem; ideoque nonnulli arbitrati sunt huiusmodi vas esse ex illis, in quibus Romani Imperatores theriacam seruabant: cum etiam huiusmodi lapis contra venenatorum morsus à Dioscoride summopere probetur. Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur, dum inquit ophitem possidere vim abstergendi, confringendiq; vt vitrum, quoniam illi in vino dato facultatem comminuendi lapidis in vesica assignat. Quocirca non est dicendum, per ophitem, intellexisse genus marmoris, quod habetur apud Dioscoridem (non enim facultates vtriusque conueniunt) sed fortè denotasse murrinum à Plinio vocatum: coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur. Neque obstat murrinum effodi, & vitrum arte parari: quandoquidem incendijs subterraneis eadem fieri possunt, quæ in fornacibus fabricantur: nam murrinum esse humorem sub terra densatum Plinius affirmat. Præterea lapis quidam est ophites, vel Serpentinus dictus, quia squamis, more Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus erosus, fissilis, niger, durus, ex quo æs conflatur. Aliqui spinam Theophrasti esse putant. In hoc quandoque imago piscis conspicua cernitur, & pisciformis nuncupari potest nigri coloris, in quo squamæ aureæ, vel argenteæ piscium licet conspici. Quandoque in hoc animalia alterius generis à natura insculpta obseruantur. Tres huius generis lapides in publico Illustrissimi Senatû Bononiensis Musæo seruantur, quorum vnus geminis piscibus est insignitus. Alij duo singulos habent pisces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni. Huiusmodi lapides fissiles sunt, bituminisq; materiam in se continere, odor indicat. Hi autem lapides non procul à montè Mæliboco reperti fuerunt.

Tephria marmor.
Vipera Aegypti quid sit.
Serpentinum marmor.

Cuius marmoris essent vasa, in quib. olim Theriaca seruabatur

Lapis Islebanus.

Lapides pisciformes.

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant, quem Plinius pro Serpentum ouo descripsit, non intelligendo tamen ouum, ex quo catuli Serpentina excluduntur: cum de hoc in præsentia non fiat sermo. Plinius igitur hæc habet. *Præterea est ouorum genus in magna Galliarum fama omissum Græcis. Angues innumeri astate conuolui salinis faucibus, corporumq; spumis artificioso complexu glomeratæ ouum anguinum appellatur. Druidæ sibilis id dicunt in sublime iactari, sagæq; oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim insequi, donec arceantur aliquius amnis interuentu, experimentum eius esse, si contra aquas fluat, vel auro victum. Atq; vt est Magorum solertia occultandis fraudibus sagax, certa luna capiendum censent, tanquam congruere operationem eam Serpentium, humani sit arbitrij. Vidi equidem id ouum magnitudine modici mali orbiculati, crusta cartilaginis, veluti acetabulis brachiorum polypi crebris insigne Druidis. Ad victorias Litium, ac Regum aditus mirè laudatur, tanta vauitatis, vt habentem id in lite in sinu equitem Romanum de Vocantij à D. Claudio Principe interreptum non ob aliud sciam. Hic tamen complexus anguinum, & efferatorum concordia causa videtur, quare extera gentes caduccum in pacis argumentum, circumdata effigie anguinum fecerint.* Nostra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati, & obseruati, nullum extat monumentum. Immo tradit Gesnerus neque vllam huius oui superesse famam apud Helucios quondam Gallis adnumeratos, & Druidarum superstitiorum participes. Præterquamquod non est veritati consonum, quod huiusmodi ouum, aut quoduis aliud inanimatum, accedente etiam auri pondere, aduersum flumine feratur, vt recitat Plinius. Faretur quidem Gesnerus in suo lapidum thesauro habere duos globos duos, solidos, graues, crusta albiore, & duriore, quam sit interior substantia, intactos. Alter est magnitudinis pugni humani, forma denticulari; alter longè minor globosa pariter figuræ. In eo per intervalla æquidistantia conspi-

Lib. 29. c. 3.

Ouum anguinum quid.

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & totidem minores, & breuiores insunt. Immo acetabula, cephustulæ quædam, vel papillæ rotundæ ita digestæ, vt singulis versibus, qui in toto circuitu deni sunt pustulæ senæ habeantur. Gesnerus ab huiusmodi globis ouum anguinum à Plinio descriptum representari opinatur. At Bellonius huiusmodi lapides globosos echinis marinis (dempta crusta aculeata) assimilat. Lapis ouo anguino Plinij valde similis fuit inuentus in monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Museo lapis figuram Serpentis prorsus æmulans: est enim in spiram reuolutus, cuius caput in periferia prominet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, est figura parui Serpentis; pars inferior planè informis est. Hic lapis meritò vocari potest *ophioides*, seu *ophioides*, nempe species Serpentina. Nasceitur in monte Plumbici, propè Verbinum. Quapropter iure optimo possumus probare eorum opinionem, qui in Islandia Serpentes esse saxeos attestantur; quorum vnum spiras in se conuolutum. Ioannes Goriopius in Anglia conspicatus est. Hos autem hominum cantionibus in lapides, versos fuisse multi persuadere nituntur: cum tamen hæc sint opera naturæ, quæ à suis causis pendent. Nec mirandum est, siquidem in agro Senensi locis sterilibus, & cretosis terre Serpentes conuoluti, in tenuem caudam sensim desinentes reperiuntur colore candido, substantia gypsea, qui si frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ spectantur, adduè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt sæpè obseruamus in balneis sulphureis, bullæ attolluntur; dum verò spiritus vario modo conuoluitur, materiam viscidam, & sequacem eodem modo ducit, quæ postea concretescens eandem retinet figuram, vt in combustione aluminis manifestatur. Denud inuenitur alia species lapidis, quæ non Serpentem integrum, sed linguam, & præcipuè Natricis representare perhibetur. Propterea lingua, glottis, & glossopetra, à quibusdam saxū ophioglossum, ad differentiam ophioglossi herbar, nuncupatur; & potissimum, quia aduersus Serpentes valere dicatur. Aliqui hūc lapidem ceraunium, nempe fulmineum, alij, ob figuram, dentem canis carchariæ esse existimant. Tales lapides in Melite insula inter saxa, & rupes reperiuntur; ambitu denticulato, superficie adeò tersa, & polita, vt ingeniosus etiam artifex vix illam posset imitari. Itaq; non est censendum esse dentem canis carchariæ, vt in historia illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapsum: cum à terra effodiatur, non autem in ære generatur; Præterquamquod in Melitem insulam tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis spectantur. Immo, ex Aristoteleis doctrina, fulmen nil aliud est, quàm spiritus, & materia tenuissima, seu flatus accensus, & à nubibus pulsus: propterea quod cum ex materia subtili constet, corpora mollia non corrumpit. Verum notandum est ob diuersam materiam, diuersa etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapideum, quod in nubibus ex materia valde viscosa procreatur. Hoc autem Aristoteli ignotum fuisse opinamur, de quo commodiori loco disputabimus. Insuper apud aliquos, sed perperam, ophites vocatur senecta anguim: cum rectius *γῆρας ὀφίος δέρμα*, καὶ σὺρμα, καὶ λεθραῖς, & aliquibus etiam *γερμίδι* dicatur. Latini anguinum spoliū, anguinam pellem, seniū Serpentis, membranā Serpentinā, & vernationem appellant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quæ postmodū inter saxa, & stirpes inuenitur, vt docuit Aristoteles. Hispanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein schlangen haue. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè spoglia della Serpe nominatur. Syluaticus, vt solet, multa nomina barbara proponit, quibus exuias Serpentis indicare conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad angues spectantia significare videtur: vnde anguinea pelles, paulò ante nominata, & coma anguinea Medusæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. Angueus postea idem significat; nam lapsus angueos legit Solinus. At in soluta oratione (anguinus) vt plurimum vsurpatur.

Lapis ouo anguino similis, ubi fuerit inuentus.

Glossopetra quid sit.

Lapis carcharias.

In Meteor.

Ophites senecta anguinum.

Lib. 8. de hist. An. c. 37.

Cap. 37.

Regiones, & loca à Serpētibz denominata.
Hydrusa.

Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpētibz denominatas apud Authores legimus. Eustathius ophitem locum esse scripsit. Item ophiadem regionem olim desertam ob Serpentum copiam fuisse Diodorus Siculus autumat, quæ postmodum opera Regum Aegypti purgata est. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine ophiussæ apud Strabonem donatur. Immo ob eandem causam, nonnulli Cyprum *opiadia* vocarunt. Tenon Insula ob aquarum abundantiam Hydrusa, aliquibus ad mentem

A mentem Aristoreli, propter Serpentes ophiusa dicitur. At secundum Pomponium Melam Colubraria est insula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere scatens: quomobrem (ut notat Olinarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rursus apud Pausaniam *οφίο; κρηνη* nomen est loci: nam qua Thebis recta Glisantium itur, regioncula selectis lapidibus circumsepia spectatur, Serpentis caput Thebanis nupata; quoniam Serpentem ab ostio cavernæ caput exerentem à Tarsia illæ pratereunte percussum, & nomen loci datum fuisse tradunt. Christophorus Columbus narrat, quod circa Pariam, magnum scopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni fluminis, tanta tantoque impetu Aquilonem versus aqua scaturiebat, ut magnum terrorem transcurrentibus, non secus ac esset immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoque in itinere de ciuitate Martabar in Cocchi, meminit cuiusdam maris, quod, lingua Persica mare Serpentum cognominatur. Pariter in descriptione suburbiorum antiquorum Hierosolymæ, quæ habetur in theatro Terre Sanctæ, memoratur sanguis Serpentum, quod olim Bethara vocabatur. Demum fluuius est ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur.

Ophites flum.

Quid plura? celestia quoque à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proserpina dicta est, quoniam riu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem deflectens, nodum australem, & borealem designet, quem Astrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigesima constellatio inter Septentrionales, de cuius ortu chronico Quidius in fastis locus est. *οφιοχως* Latinis dicitur *Lib. 6.* Serpentarius, Anguitenens, seu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero furens in Phœnomenis hæc habet.

propter caput Anguitentis,
Quem clauo perhibent *οφιοχως* nomine Graij
Hic pressu duplici palmarum continet anguem;
Eius, & ipse manet relictus corpore toto,
Namque virum medium Serpens sub pectore cingit.

Hunc nonnulli voluerunt fuisse Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immissos, manibus præfocauit. Alij dixerunt esse Canobanta Regem Getharum, Alij Phorbantem filium Tiropæ Regis Thessalorum, de quibus Hyginus legendus est: Alij tandem tradiderunt hunc fuisse Aesculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Ideò sic canit Quidius in Fastis.

Surgit humo iuuenis stellis afflatus anitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuo loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obseruatas augur descendit in herbas,
Vfus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit
Depositum terra subtulit ille caput.

Ad cætera inanimata ab anguibz denominata properantes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædam bombardæ maioris species est, Serpentina, & colubrina nominata: nam ita oblonga cõstat, ut effigiem Colubri, idest Serpentis amuletur. Item Serpentina vocatur illud instrumentum ferreum tormenti manualis retortum instar Serpentis, quod funem accensum ad explosionem selopi, stringit. Immo quædam alembici species dicitur Serpentina à Chymistis, quia rostrum flexuosum, ritu Serpentis, habeat. Rursus apud eosdem Chymistas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Basilisci ab iisdem Chymistis donatur: nam huiusmodi vapor per sublimationem in vas ascendens, ut animaduertit Braceschus, inueniẽsque duo sulphura cum argento viuo, tanquam Serpens illa dissoluendo, vorare perhibetur. Aliter Serpentina apud Varronem sunt instrumenta, seu potius vincula, quæ geniculis infantium ambulare discentium alligantur, ne prostrati, more anguium ligno vitæ.

Machina bellica à Serpētibz denominata.

Argentum viuum cur Serpens luxuriās dicitur.

In lib. de

Serpentiastra
que in stru
m. m. a.
Ophiasis.

serpant, vel ne vaccij fiant. Antipius volumina illa, in quibus Nicander de Serpenti-
bus verba fecit, opuscula inscribuntur: cum hæc vox opusculis omne ad angues spectans
indiceret. Nam ophiasis apud Medicos affectus est capitis, quando capilli certis spatijs
in anguis similitudinem decidunt. His addantur spectacula pythia nempè anguina,
denominata à Pythone Serpente manu Apollinis interfecto: horum meminit Quidius
hunc in modum.

Lib. 1. Me-
amor.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis

Autè, nisi in damis; capreisq; fugacibus usus,

Mille grauem telis, exhausta penè pharetra

Pérdidit, effuso per vulnera nigra veneno.

Nemè operis famam posset delere vetustas,

Instituit sacros celebri certamine ludos.

Pythia, perdomita Serpentis nomine, dictos.

Nodus Ser-
pentinus
qualis.
Li. 14. Hic
vogl.

Ad finem, nodus ille Herculeus, siue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum
duos Serpentes in congressu arcè implicatos amuletur. De cuius nodi explicatione,
Erasmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum sacrum habitum
fuisse, & creditum ad sanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum sponsæ hoc
nodo necti solere, quem postea sponsus in thalamo dissoluebat. Athenæus huiusmodi
nodum Heracleotarum Insigne fuisse statuit. Goropius postpositis cæteris expositio-
nibus, hunc nodum nominatum fuisse herculeum scribit, quia Hercules fuit Mundi
vis mascula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules statim ab incuna-
bulis duos Serpentes acerrimos humani generis hostes strangulauit, nimirum Diabo-
lum, & carnem aduersus spiritum assidue concupiscentem. Immo nullus vnquam Ser-
pens masculus samellam, aut samella masculum (vt idem notat author) tam arcè
complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideoq; nodus Serpentinus,
& herculeus fuit nuncupatus, qui à nemine, nisi à diuino Hercule dissolui potuit.
Quamobrem huc fortè alludit Horatius, quando dixit.

Nec Deus interfit, nisi dignus vindice nodus

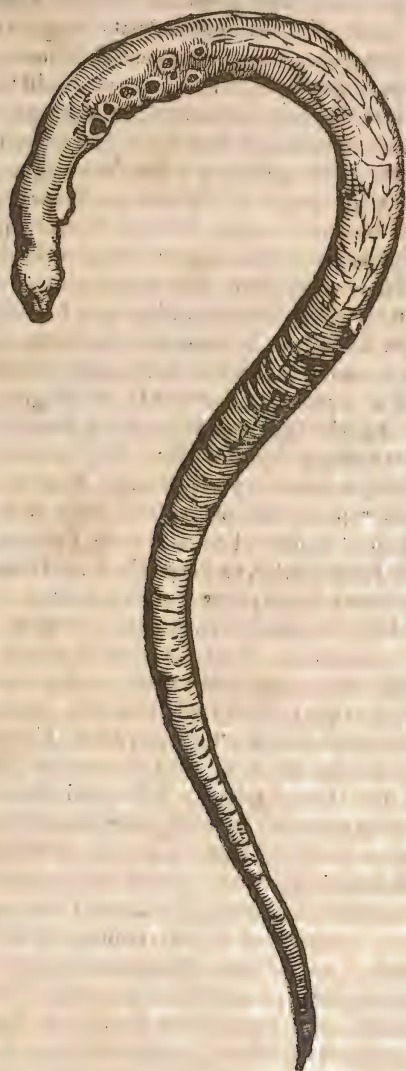
Inciderit.

In Arcem
poc.

Idè Goropius, præter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc versu præcipit,
ne Deus in partes vocetur, nisi difficultas se se offerat, quam nemo nisi solus Deus ex-
pedire possit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum sit alex-
xicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum
terrarum orbem vindicauerit, occisis tyrannis, & cæteris monstris, remotisque om-
nibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediatur. Denominatis
tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiniformem, quæ adhuc integra in
publico seruatur Musæo. Hæc enim Serpentem perbellè amulatur; quemadmodum
in præsentri icone licet conspici.

Radix Serpentina ρίζα οφιδίνης, vel οφιοειδίνης

PRO

PRODIGIA. ET PRÆSAGIA.

Lib. 1. de
Divin.

Loco cit.

Part. 3.

Lib. 1. c. 6.

Lib. 4. de
Vir. Illust.

In Laconi-
cis.

Lib. 2. fest.

VM Serpens nullo alio membro, nisi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata est. Propterea Plutarchus in Amphitrione dicebat. Angues duos iubatos in impluvium deuolasse, & Cicero anguem ab infima ara emanasse. Immo magnum prodigium esse existimauit, vt retulit Cicero, si circa cardinem ianua Serpentem circumplexum obseruauerit. Quamuis aliqui dixerint maiori admiratione dignum fore, si cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in sinu gestantes hominem benigno, vel maligno sydere natum, nec non futuras felicitates, & infelicitates prædicere profitebantur. Sed mirum est, quod Indi populi huiusmodi etiam præfagijs vtantur: quandoquidem legimus in Historia Indiæ Lusitania, iuuenem Indum ad templum Idolorum, cum dilucularer, proficiscentem in crissatum anguem venenoq; turgentem incidisse: ideòq; hoc pessimi augurij indicium reputans, reuersus, ad sacrum Baptismatis fontem confugit, quem antea odio semper habuerat. Romani quoq; pro augurio pessimo, visionem Serpentis existimarunt, quomobrem, ex Valerio Maximo, anguis inusitata magnitudinis, fælicem pugnam aduersus Numantinos C. Hostilio Mancino Consuli Romanorum præsignificauit. Ex Iulio Obsequente habemus duos Serpentes, Sempronio Consule sacrificante, ter victimas depastos esse: indeq; nonnulli internecionem Sempronij à Flauio Lucano hospite paratam præfagierunt. Amplius, sacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem passeris pulli vagabantur, anguis prorèpsit: hinc Calchas bellum contra Troianos toridem annos duraturum pronunciauit. In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobilissimo in Laconia exercitum habenti, inter sacrificandum, accidit, vt ex proximo specu gemini Serpentes elapsi exta corrumperent, quo ostento moti Haruspices, vitæ discrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) duobus, anguib; intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes consuluit, qui responderunt, fore vt ipse superstes esset Corneliae vxori, si Serpens alterius sexus interficeretur: ipse autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis est, potestq; per ætatem adhuc parere, nec defuit reiuentus. At coniux, quæ superuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantum absuit, vt post Gracchi obitum, connubium desideraret, vt Regias etiam nuptias aspernata fuerit. Quodam tempore rãta Serpentum multitudo apud Lacones exereuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quæ postmodum talis subsecuta est, authore Textore, vt Populi carnibus angu-ũ velsi coacti fuerint. Apud Pausaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Insulã ad Aesculapium missos, præter somnia, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appulissent, vt ibi sedem collocarent, vidisse etiam Serpentem, quem secum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quadam cauernam ingressum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco sibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hostibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conspicatus est: Serpens enim ex columna lignea elapsus fugam in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & Aruntem filios, Bruto comite, qui stultitiam simulabat, ad Apollinem Delphicum misit. Iuuenibus oraculum de regno consulentibus, responsum fuit eum regnaturum, qui primus reuersus matrem oscularetur. Brutus igitur de navi egressus terram osculatus est. Quare sic loquitur Ouidius.

Ecce (nefas visu) medijs altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus extra rapit:
Consulitur Phæbus, fors est ita reddita, matri
Qui dederit primus oscula victor erit.
Oscula quisq; suæ matri propecata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat stulti sapiens imitator, vt esset.
Tutus ab insidijs diæ superbe tuis;

ille iacens promissu matri dedit oscula terræ.

Ex Ricardo Dinothio habemus, quod imperante Constanteino, tantus fuit defectus Solis, ut etiam meridie Cæli stellæ conspicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis visi sunt, qui pugna commissa, se se inuicem peremerunt, & paulò post ortus est ludæorum tumultus, & tredecim Vrbes in Campania, terremotu corruerunt; deinde post Constantini obitum, filij inter se belligerant, & Persæ graui bello Romanos oppreserunt. Cum bellum Macèdonicum in expectatione esset, C. Petilio, & C. Valerio Consulibus, bouem in Campania locutum fuisse, & tres Soles super ædem Saturni effulsisse narrat Linius, eodemq; tempore Cerites Serpentem in Oppido suo iubatum, aureisq; maculis distinctum conspiciatos fuisse. Ex libro etiam de Prodigijs, & Ostentis, colligere licet, quod munitis Alexandri Magni castris, & militibus quieti nocturne deditis, cum primum Luna ab Oriente emerisset, Scorpiones, æreæ caudarum aculeis, innumeri ferè ad castra fluxerunt, quæ prodigia vis immensa Serpentum vario colore resurgentium insecta est.

In lib. de Prodig.

Decad. 5. lib. 2.

L. Silla Consul cum in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs immolaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exiit, quo viso, Posthumius haruspex iussit Romano Duci, ut in hostem legiones duceret, cui cum paruisset (teste Suetiano) castra hostium opulentissima expugnans occupauit. Serpentes quoq; ut scribit Herodotus, Cræso Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Cræsus, & Cyrus ad Pteram, æquo Marte depugnarunt, illi eo in suburbanis Sardium locis ingens Serpentum copia orta est, quos equi ad pabulum dimissi passim deuorabant: quare Vates, re intellecta, responderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per equum aduenam, & bellicosum hostem denotari, hocq; portento Sardenes breui subactos iri prædixerunt. Idq; verum fuisse euentus patefecit: nam paulò post, Cræso Rege deuicto, omnes in Persarum potestatem venerunt. Tiberius Cæsar cum intellexisset Serpentem, quem in delicijs habebat (illi enim propria manu cibum ministrabat) à formicis fuisse corrosum, sibi à multitudine cauendum esse percepit, quoniam formicæ, monentibus Vatribus, populum significare solent. Annibal cum suis copijs itinerans, à tergo immanem bestiam Serpentibus circumplicatam insequentem respexisse fertur, quæ omnia arbuta, & virgulta frangebatur, & testæ peruerteret. Hinc vastationem Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpentem in eius galeam irrepsisse, & Actio vicecomiti, victoriam aduersus Bononienses præmonstrasse. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppressus interficeretur, in spaciola galea, qua in bello uti consueuerat, anguem oua peperisse, ferturq; iam formatos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans ouum peperit, de quo contracto exiisse Serpens dicitur, qui, cum ouum circumdedit, ut denuò in foramen illud ingrederetur illico periit: hinc Vates filium nempe Alexandrum ex Philippo dimanaturum esse ariolati sunt, qui, toto terrarum orbe subacti, paulò post erat periturus.

Lib. 1. de Augur. Lib. 3.

Annibal aduentus in Italiam.

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à percussoribus fuisse liberatum, quos Messalina in eum immiserat: nam Serpens è puluino, ubi quiescebat, prodians sicarios perterrefecit. Quamuis aliqui scripserint non fuisse Serpentem, sed eius exuias, quas, ex voluntate matris, dextro brachio alligatas aliquando gestabat, & tædio abiectas denuò requisivit: quoniam sperabat huiusmodi Serpentis spoliū aduersus infortunia, quæ pertimescebat, sibi profuturum. Quare non est mirandum, si apud Cælum Rhodiginum legatur, quod vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam liberidem conspicati, dixerint, *ὅτι ἰσχυρὸν παρὰ τὴν γήρατος ἀνίσταται.* Nimirum, quia ex senectutem foret assecuturus: cum anguis, deposita senectute, talis obseruetur.

Lib. 10. cap. 3.

Serpens quoq; gloriam Roscij histrionis præmonstrauit, ut docet Cicero. nam pusionem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem natrix lumine appposito, Serpente circumdatum conspiciata est. Patri autem ad haruspices confugienti responsum fuit nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Simili præstigio imperium Seueri præmonstratum est: siquidem in stabulo Serpens dormientis caput cinxit, & absq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abiit. Maximino iuniori idem accidisse tradunt. Aureliano quoq; ex Fulgostio, humilibus parentibus nato anguis summum imperium portendisse fertur: etenim peluim, in quo sæpius puer lauabatur

Lib. 1. Diuin.

Lib. 1. c. 4.

tur

eur Serpens est circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis sacerdos erat, re intellecta, Serpentem quasi familiarem seruari iussit. Item Cassandra scientiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cū Heleno satre relicta, cum Serpentibus cubantem reppererunt, qui, infantibus nihil laxis, eorum scæoria circumlambebant: quamobrem tam Cassandram, quam Helenum vates futuros à vaticiniis responsum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens circa aram visus est, vbi Aeneas anniuersarium sacrum manibus Anchise patris faciebat,

Lib. 5. Aeneid. vt recitat Virgilius his versibus.

*Dixerat, hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, septena volumina traxit,
Amplexus placide tumulum lapsusq; per aras.
Cerulea cui terga notæ, maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus, arcus,
Mille trahit varios aduerso Sole colores.
Obstupuit visu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras, & leuia pocula Serpens
Libanumq; dapes, rursusq; innoxius imo
Successit tumulo, & depasta altaria liquit.*

In lib. de Mirab. Caterum animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes enixæ sunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes instar globi conuolutos perperisse Romæ, Domitiano Cæsare IX. & Perilio Rufo II. Coss. Item L. Scipione, & C. Norbano Consulibus, ex Iulio Obsequente, mulier in Hercuria viuum Serpentem partu edidit, qui iussu Haruspicum in profluentem deiectus aduersa aqua natiuit. At Serpens à muliere editus, temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro, denotauit. Verum Appianus Alexandrinus tradit, quod mula peperit, & mulier Serpentem enixa est, quæ prodigia stragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Reipublicæ mutationem significarunt. Amplius inter initia belli Marfici, vt scripsit Plinius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Lib. 1. de Bell. ciuil. Deniq; si per quamdam annorum seriem percurramus, prodigia semper maiora inueniemus. Legimus enim apud Iulium Obsequentem, duos Serpentes nigros, anno vigesimo octauo supra centesimum, ante Christum natum, in sacrarium Mineruæ ingressos fuisse eo tēpore, quo M. Fuluius Flaccus quasdam leges promulgare tentabat: vnde nonnulli ciuilem Romanorū occisionem coniectarunt. In volumine stemmatum Lotharingiæ legitur, quod anno vigesimo septimo ante Christum natum, Regulus in Africa Serpentem immensæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Dominicam Incarnationem septuagesimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij Lelij legari Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt scribit Iulius Obsequens, Didij interitum augurati sunt. Anno verò tertio supra centesimum, ex eodemmet Obsequente, Serpentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & postero die redierunt, qui tandem à populo Mutusæ lapidibus fuerunt obruti, & ostio templi Martis reserato, caput statuæ ad pedes compertum est: hinc Romanorum exercitum à Lusitanis cōficiendum fore præfagierunt. Anno trigesimo primo supra centesimum ante Christum, Romæ bos hæc verba protulit, *cane ribi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine stemmatum Lotharingiæ habetur.

Tom. 1. Caterum anno Christi octuagesimo nono supra quingentesimum, cum Diaconus Turronensis Ecclesiæ ab eius Episcopo in Urbem esset missus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorū reliquias acciperet; tanta inundatione Tiberis fluuius Urbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapsæ sint, & multitudo Serpentum cum magno Dracone ad falsos maris fluctus descenderit, quibus mortuis, & ad litus eiectis (teste Baronio) tetro excitato odore, ingens pestilentia, & clades subsecuta est. Anno post Christum natum quinquagesimo sexto supra septingentesimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir semper victor post obitum in templo S. Dionysij sepelitur, & paulò post in eius tumulo nihil nisi maximus Serpens inuentus est. Anno vigesimo secundo supra millesimum à partu Virginis, in Insula Moos dicta Diocesis Hamerensis, Serpens admirandæ magnitudinis conspectus est, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is subuersionem regni Noruegiæ portendit: nam super aquas altæ, & sæpius se extollebat: sicq; expulso

- A** pulsio Christiani Regis, & totius patriæ excidium subsecutum est. Ad rem Olaus Magnus *Lib. 21. cap. 27.* tradit eos, qui mercaturæ, & piscationi in litoribus Noruegiæ operam nauant, vnanimes attestari Serpentem vastæ molis penes oras Mariæ Bergennium versari, qui æstiuo tempore, nocturno, & lucido celo ab antro vitulos vias, & homines voraturus egreditur, neq; hoc animal sine portentoso spectaculo nauigia infestat, & homines rapit: nam non multò post & bellici tumultus, & mutationes regni subsequi solent. Anno quinquagesimo nono supra millesimum, Segeberto teste, in Pago Vraccarensi apud Tornacum, duo veluti exercitus Serpentum, instructa acie, præliari visi sunt. Christianus *Par. 2.* Vrstius in Chronicis Germaniæ refert, quòd anno tertio supra millesimum, & trecentessimum, accidit, vt nocte Ascensionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Serpentes pluerent. Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, vt constat per historiam Viennæ impressam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in multorum hominû alio Serpentes naturalibus similes generarentur; quemadmodum *Serpentes genti in-* etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus. *humano ventre.*
- B** Demum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, mense quintili, gemini in aere Serpentes, caudis implicatis, se se mutuò rodentes conspexerunt, in quorum medio crux ignea refulsit: vt in libro de Prodigijs, & Ostentis legere licet.

MONSTRA.

- D**ION in historia Libyca narrat, ibi ex promiscuo bestiarum plurium diuersi generis congressu, olim progenitum fuisse monstrum; cuius facies erat muliebris, color cutis nitidissimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in sui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem desinebant; circa Syrtis versabatur, feras Libyæ venans; neq; animans tam alacer inueniebatur, qui monstri insul-
rum effugere posset. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuorabat.
- C** Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc monstrum incidisse traditur, quod eminens conspicatus cursum arripuit perniciosissimum: ideò cum bestia monstri fera prædam asscquitur minimè potuisset, indignatione succensa omnem in se conuertens crudelitatem, proprium dissecans pectus interijt. Cercops, & ipse secundum aliquorum mentem partes inferiores Serpentineas habuisse dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina prædens fuit, si veritatem fatetur Pausanias; Typhæus ex Tartaro, & terra *In Eliacis.* genitus, planè monstruosus fuit: nam, ad mentem Hesiodi, centum Serpentis capita habuisse perhibetur. Intelleximus etiam apud Helueticos populos anno millesimo quadingentesimo nonagesimo nono, iuxta quoddam flumen còspectum fuisse Serpentem auribus latis, & longitudine sex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monstrum fuisse arbitramur. Heniochus Erichethonijs primus omnium equos quadrigis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teste) nunquam pedester, sed *Lib. 19.* quadrigis semper vehi curauit. Scripsit Licothenes, referente Parco, mulierem Cræcouiæ, anno Domini nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum in platea, cui à Sancto Spirito nomen est, enixam esse mortuum fetum, qui dorso affixum *Fetus ser-* Serpentem cadauer ardentem gestabat. Apollonius in historijs Mirabilium recitat *pentinus.* Serpentem duobus pedibus præditum còspectum fuisse, qui non secus ac trestrestris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius scriptum reliquit Serpentes pedibus anserinis visos fuisse. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, pusillum Serpentem pilosum, & pluri- *Lib. 2. de* bus pedibus statim proficiscentem, cum semine copioso fuisse eiectum. *loc. affect.* *Lib. 4. de*
- Quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, con- *Gen. Anim.* quenterq; in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit: quoniam angues matricem, seu vteri formam valdè longam habent, & oua subinde, nempe vnum post alterum descendunt, & non aceruatim, sicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fetum in ouis anguium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri. Hinc ramen non fit, quin etiam in genere Serpentum id accadat: quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Inmò Cresias promulgat (referente Aeliano) iuxta *Lib. 9. c. 8.* fluuium nomine Arcadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine qua-
tuor

**Serpens biceps ab Illustris. Co. Philippo Aldrouando
Bononiæ Senatore donatus.**

*Serpēs tri-
ceps.*

*Li. 2. Mag.
nat.*

*Serpens bi-
ceps ab Il-
lustris. Co.
Philippo Al-
drouando
donatus.*

*Eruca an-
guina can-
da ab Ex-
cellentis.
Ouidio Mo-
talbano do-
nata.*

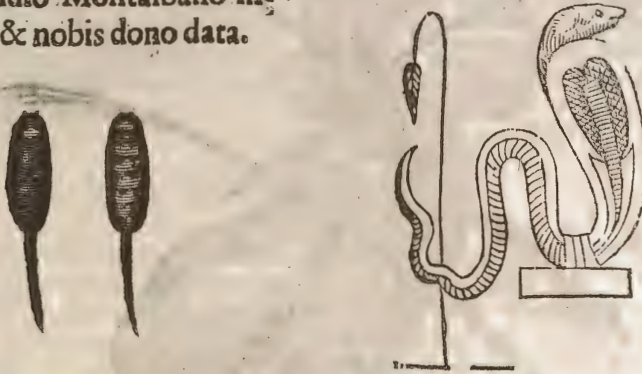
euoreubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro, lathali turgentes veneno, & accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuisse Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monstrum illud hydrae Lerneae septicipitis in rerum natuta aliquando extitisse; id tamen fabulosum esse suo loco demonstrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptista Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ utrumq; caput mouebat, & trifurcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, siquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentissimè exiccatu ad Illustrissimum Com. Philippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem, tanquam munus singulare delatus fuit. Hic autem vir nobilissimus hunc monstriferum Serpentem in publico seruandum Musæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immo exhibemus etiam iconem Serpentis latissimi corporis in Musæo inuentam, qui non sequitur naturam aliorum Serpentum; quoniam habet post collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam ceteris Serpentum caudis consimilem, sed compressam; demum caput, & collum squamis refertum esse non videtur.

Cæterum in omni animalium genere, ut nostra fert opinio, aliqua monstra obseruantur. Etenim anno trigésimo sexto supra millesimum, & sexcentésimum, octauo Idus Iulij Excellentissimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononiensi Gymnasio ordinarius Professor, & diligentissimus rerum naturalium inuestigator, dum ruri versaretur, admirabilem, & monstrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obseruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an speciei lumbricorum, an verò Erucarum esset adscribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos esse reducendum demonstrabat; at vicissim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, bestiolam inter erucas collocandam esse cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ simillima mentem doctissimi viri vexabat: idèq; elegantissimam de hoc animali epistolam ad nos mittens rogabat, ut de hoc nostrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monstrum fuisse animalculum testificati sumus: quandoquidem clarissimo etiam viro Vlyssi Aldrouando adhuc viuèti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amicissimus attulit; cuius delineationem in medium asferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante post caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte post caput ad tertium usq; pedem duæ lineæ albæ conspiciebantur, quæ vna cum basi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam usq; sequebantur figura ouali eorum dorsum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam instar duorum cor-
nicum

A

Eruca cauda anguina pronè, & supinè picta ab Excellentiss. D. Ouidio Montalbano inventa, & nobis dono data.

Serpens latissimi corporis cauda compressa.

niculorum bifurcam gestabat. Ceterum si aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monstra referendum est; proculdubio inter hæc connumerandus est Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conspicitur, & propè vropigium, vbi cauda corpori adheret, quoddam tuberosum rotundum

Bufo monstrificus cauda anguina.

C

D

F

obser.

Gallus monstrosus cauda anguina

A observatur colore albedo, crista, palearibusq; plumosis. Quamobrem si Seneca in Hercule furente, caudam Canis Cerberi anguiferam appellavit, remota omni dubitatione, si gallum hunc monstrificum conspicatus esset, eius caudam anguiferam serio nuncupasset. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterum posteaquam monstra cauda anguina prædita, monstrandi se se obtulit occasio, nolimus silentio inuolvere bufonem monstruosum simili cauda insignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnstrum, anno Domini quinquagesimo tertio supra millesimum, & quingentesimum, è muliere natus, est ea forma, velut in præsentis pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notissimas, primum Pithonis Serpentis post diluvium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemisse fertur; deinde furiarum, quas tumidis cristatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

*— rubent oculi, spirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.*

Huic non dissimilis fabula recitatur de Medusa, cuius capilli representabant angues. Nam Forcum Corficæ, & Sardinia Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritaniam superatū, in mari submersum à Neptuneo in Deum marinum transmutatum fuisse fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Medusam ob pulchros, aureosq; capillos spectabilem Neptunus in templo Mineræ compressit: quare Dea indignata elegantissimos Medusæ crines in Serpentes transfiguravit. De hac metamorphosi Ovidius eleganter fabulatur hunc in modum.

Capilli Medusæ cur anguini.

Lib. 4. Metamor.

*Ex numero Procerum quarens cur una sororum
Gesserit alternis innixos crinibus angues
Hospes ait, quoniam scittaris digna relatu:
Accipe quaesiti causam, clarissima forma,
Mulierumq; fuit spes invidiosa procorum.
Illa, nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitasse Mineræ
Dicitur. Aversa est, & castos agide vultus
Nata Iouis textit, ne hunc impune fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in angues.*

Huic affinis est Canis Cerberi fabula, qui in spelunca quadam ante fores Plutonis stabulari fingebatur. Hic omnibus ingressuris humanissimè blandiebatur, sed neminem patiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues densissimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius sic canebat.

Pili Cerber angues esse ferebatur.

Lib. 6. Aeneid.

*Cerberus hac ingens latratu regna trifauci
Personat, aduerso recubans immanis in antro;
Cui vates horrere videns iam colla colubris,
Melle soporatum, &c.*

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuisse vinctum sinxerint. Hoc videtur significare Tibullus, dum ait.

*Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres sunt linguae, tergiminumq; caput.*

Amplius Mythologi commenti sunt Aesculapium aluisse Serpentem, cuius spuma patientes à quocumq; morbo oppressos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmer pusione necatos fuisse. Quare ad rem canebat Baptista Mantuanus.

*Dum pubescit adhuc, sic & cunabula circum
Repentes, puer elisit Thyrsibius angues.*

Nugati sunt etiam poeta Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

. F 2 nequi-

*Faunus in
Serpentem
aut trans-
mutatus.*

*Serpens in
saxum mu-
tatus.*

*Li. 12. me-
tam.*

nequitia, etiam bacilo myrteo verberatam, & vino oppressam repugnasse, donec ille in Serpentem transfiguratus filiam spiris vndiq; colligatam improbitati suæ obtemperare compulerit. Huius fabulæ, apud Priscos, indicia fuerunt Myrtus à templo Hecates semota, vinum, quod tantum lætis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi passim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recensuimus Serpentem, qui, Græcis spectantibus mox Ioui sacrificaturis, ascendit platanum aræ imminuentem, & primum pullos, qui in nido erant; deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Thestorides nempe Calchas filius Thestoris bellum Troianum decimo terminaturum, anno ariolatus est. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in saxum fuisse transformatum narrat Ouidius his versibus.

*Hic patrio de more Ioui cum sacra parassent:
Vt vêtus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere caruleum Danaï videre colubrum
In platanum, captis, qua stabat proxima castris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa,
Quas simul, & matrem circum sua damna volentem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo.
Obstupere omnes: at veri prouidus augur
Thestorides, vincemus, ait, gaudete Pelasgi.
Troia cadet, sed erit nostri môra longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digere annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fuit lapis, & seruat Serpentis imagine saxum.*

*Serpens di-
laniaturus
caput Or-
phei in la-
pide trans-
figuratus.*

*Li. 11. me-
tam.*

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem transmutatus fuisse perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aspernatus, acerbissimum earum odium in se concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi sacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum catu canentem conspicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiusq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verum Orphei caput in Lesbion insulam delatum anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc metamorphosin eleganter decantat Ouidius hunc in modum.

*Membra iacent diuersa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmur at exanimis, respondent flebile syluæ,
Iamq; mare inuictæ flumen populare relinquunt;
Et Methymneæ potiuntur litore Lesbii.
Hic ferus exposito peregrinis anguis arenis
Obstitit, & sparsos stillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus
Tandem Phæbus adest, morsusq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem victus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.*

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipsum, vt Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & postremò in figuram tauri se transformasse. Huius meminit Ouidius dum cecinit.

*Lib. 9. me-
tam.*

*Congrediturq; ferox, puduit modò magna locorum
Cedere, reieci viridem de corpore vestem,
Brachiaq; apposui, tenuiq; à pectore varas
In statione manus, & pugna membra parauit.*

Erpaulò inferius.

*Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui postquam flexos sinuauit corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam stridore bisulcam,
Risit, & illudens nostras, Tirynthius artes.*

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen suscepisse dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, tela inferuit, Iouem effigiauit transmutatum in

Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Meonis elusam designat imagine tauri.

Europam &c.

Deinde pergens author in describendis alijs Iouis adulterijs sic decantat.

Mnemosynem pastor, variusq; Deolida Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre missus ad inquirendam sororem Europam à Ioue raptam, cum illam non inueniret, & spem reuiscendi patris amisisset (prohibuerat enim pater, ne ad ipsum, nisi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus est. Hic missos ad fontem locios paulò post à Serpente percimptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes seminauit, ex quibus postea homines armati nati sunt; quibuscum, teste Apollonio, Iasoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium sic loquentem.

*Sorj Cad-
mi à Serpē-
te necati.*

*In Argō-
naut.*

*Lib. 3. Me-
tam.*

*Sacra Ioui facturus erat, iubet ire ministros,
Et petere è viuis libandas fontibus undas.
Sylua vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in medio, virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Pberibus secundus aquis, ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis insignis, & auro
Igne, micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Tresq; micant lingua, triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lacum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaq; in undas
Vrna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Caruleus Serpens, horrendaq; sibila misit.
Effluxere unda manibus, sanguisq; reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immenso salu sinuatur in arcus,
Ac media plus parte leues erectus in auras
Despicit omne nemus, tantoq; est corpore, quanto,
Si totum spectes geminas qui serparat arctos.
Nec mora Phenicas, siue illi tela parabant,
Sine fugam, siue ipse timor prohibebat utrumq;
Occupat hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam sol altissimas umbras;
Qua mora sit socijs miratur Agenore natus,
Vestigatq; viros.
Vt nemus intrauit leshataq; corpora vidit,
Victoremq; supra spatiosi corporis hostem,
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor vestra fidissima corpora mortis
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit.*

Et paulò inferius.

*Cedit Agenorides paulum, spolioq; Leonis
Sustinet incursus, instantiaq; vta retardae
Cuspide pretepta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero sanguis manare palato
Ceperat, & virides aspergine tinxerat herbas.*

Et paulò inferius.

*Vox subito audita est, neq; erat cognoscere promptum
Vnde, sed audita est: quid Agenore nate peremptum.*

*Serpentem spectas, & tu spectabere Serpens.
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidq; comæ terrore rigeant.
Ecce viri faurix superas delapsa per auras
Pallas adest, motaq; iubet supponere terræ
Anguineos dentes populi incrementa futuri.*

Cadmus cū Idem Cadmus permultas calamitates passus, tandem cum Hermione coniuge in Il-
Hermione riam profugit. Vbi Deos precibus diligentissimis obsecrauit, vt ambo in speciem
in Serpētes pentis verterentur, qui Serpens olim sui infortunij causa fuit. Vota tandem fuisse ex-
mutati. pleta perhibentur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius
his carminibus.

*Lib. 4. me-
tam.*

*Nescit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Aequoris esse Deos luctu, serieq; malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe sua, tanquam fortuna locorum
Non sua se premeret, longiq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.*

Et paulò inferius.

*Ipse precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Durataq; enti squamas increfcere sentit,
Nigraq; caruleis variari corpora guttis.*

Deinde,

*Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede o coniux, accede miserrima dixit.
Dumq; aliquid superest de me, me tange, manumq;
Accipe, dum manus est, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, sed lingua repente
In partes est fissa duas, nec verba loquenti
Sufficiunt, quotiesq; aliquot parat edere, questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit:
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, reg' infelix his exue monstris.
Cadme quid hoc? ubi pes? ubi sunt, humeriq; manusq;
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Celestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat, ille suæ lambebat coniugis ora,
Inq; sinus caros, veluti cognosceret, ibat,
Et dabat amplexus, assuetaq; colla petebat;
Quisquis adest (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permalecet cristati colla Draconis.
Et subito duo sunt, iunctoq; volumine serpente,
Donec in oppositi memoris subiere latebras.*

*In Hymn.
in Apoll.*

Insuper Typhonem alij fuisse Serpentem, alij gigantem anguineis pedibus retulerunt.
Nam Homerus scriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem absq; eius con-
gressu, ex capite Mineruæ peperisse, Deos omnes tam superos, quam tartareos obse-
crauit, vt & ipsa sine maris permixtione parere posset. Hæc igitur voti compos facta,
cum manu humum percussisset, ortus est Typhon, qui postmodum educandus Drace-
næ traditus est, vt patet his versibus Homeri, qui sic latine exponuntur.

*Illimis propè fons, illic maculosa dracena
Interijt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Pestis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, gravis illa ruina.
Illa aluit caput pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq; grauemq; luem mortalibus agris.
Hanc irata Ioni patri Iuno edidit olim,*

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerva.*

Hesiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, siue Typhoeum Terræ, & Erebi fuisse filium, ne igitur hoc in loco omnia Hesiodi carmina recitemus; illius tantum breuem sententiam ex Natali Comité exarabimus hunc in modum.

*Verum ubi Titanas Cælo turbasset ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhæa tellus
Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palma ad quævis miranda negocia dura
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris sani surgebant torua Draconis.
Ora sub hinc linguis lambentia cæca trifalcis.
Igne coruscabant cilijs sub lumina tetrīs.
Deniq; quodq; capat flammam spirabat & ignem.
Omnibus his incrant voces, variumq; sonabant,
Horrendumq; dabant gemitum, sæpe ore tonabant,
Numinibus magnis ut sint concurrere visa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum sani dare visa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rursus & horrendum sonitum ab radicibus imis
Mittebant montes umbrosi luce sub illa,
Deniq; visa potens nimium foret ista propago:
Atq; viros, Superosq; Deos vicisset, ab alto
Nè pater omnipotens hominum sator, atq; Deorum
Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repente.*

C Quamobrem ex dictis descriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immensa magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite astra tangebatur, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita anguium pendeabant; in cruribus maximas Serpentum spiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore scintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmū montem fulminè percussit: idèdq; mons ille à copia sanguinis vulnerati monstri effluentis Hæmus denominatus est: nam τὸ αἷμα Græcis sanguis dicitur. Huius autem monstri clariorem descriptionem Natalis Comitum his versibus assignauit.

*Anguineis pedibus sublimi vertice Cælum
Tangebatur: corpus plumisq; anguesq; regebant
Innumeri, plagas Orientis dextera Solis
Cum sciret, plagas tangebatur læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Ausa Iouem contra, Cælumq; insurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deiicit in terras.*

*Lib. 6.
myth. cap.
22.*

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percussore, agitari solet controuersia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monstrum educatum fuisse tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa spelunca Typhonis nuncupata, ut recitat Homerus.

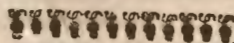
Εἰν Ἀρῖμοις, ὅθι φασὶ τυφῶνος ἔμμεναι ἑνράς.

Idest.

Hic ubi sunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percussorem Typhonis, multi non à Ioue, sed ab Apolline Sagittis confossum fuisse arbitrantur; nam scriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non hominem fuisse, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluuium in Antiochia iaculis ictus fuit: licet Homerus aliter senserit.

Lib. 36.

QVIBVS DIIS SACRI:

*Caduceus
Mercurij
cur duobus
Serpentibus
insignitus.*

*Serpentes
Aesculapio
dicati.*

*Trophonij
antrū ubi
olim fuerit*

YTHOGRAPHI scriptis, mandarunt Mercurium in Arcadium itinerantem duos Serpentes acriter inter se praeliantes offendisse, & illicò, interposita virga, illos conciliasse. quomobrem, ne posteritanti miraculi monumentum obliuiscerentur, Antiquitas virgam duobus Serpentibus coronatam pinxit, & Mercurio cōsecrauit. Herodotus tamen in Euerpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam pusillo corpore, cornibus è summo vertice natis coronati, & hominibus prorsus innoxij nascuntur, quos defunctos in Iouis aedibus sepelire solent, quoniam huic Numini sacratos esse arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Aesculapio dicatos esse existimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Aesculapio familiaritatem, non solum gentes Epidauri sedis principalis Aesculapij, angues ei sacratos esse voluerunt; sed etiam multis alijs in locis, & potissimum Corinthi, angues in templo Aesculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, sed cibaria illis destinata quotidie in ostio templi locabantur. Immo in templo Aesculapij sumptuosè aedificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias statuas, quaedam supra Serpentem sedens obseruabatur, quæ apud Pausaniam mater Arati filij Aesculapij esse ferebatur. Alij Priscorum, Serpentes Trophonio sacratos esse statuerunt; quoniam, in antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores esse crediderunt. Trophonius enim olim insignis Architectus fuit, qui subterraneum fanum in Lebaida Beotiae regione fabrefecit, quod postmodum ab opifice, Trophonij antrum cognominatum est; vbi cum aliquandiu oracula reddidisset, atq; tandem fame interijisset, ferunt genium quendam antrum hoc subiisse, atq; ex eo futura prædixisse. Qui verò hinc oracula sciscitabantur, nudi in aditu specus sedere soliti erant, atq; inde statu quodam sub terram abripiebantur: gestabant autem secum placentas, quas Serpentibus occurrentibus obijcerent: deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram restituebantur.

A POLOGI.

*Serpēs cur
adueniente
Vere inue-
niat.*

*Anguille,
& Serpētis
apologus.*

PVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legimus hanc fabulam variè tamen recitatam. Ferunt enim, cum Prometheus cælestem ignem furatus esset, illumq; mortalibus commuicasset, nullam accepti muneris gratiam ei relatum fuisse: propterea, Iuppiter id libenter approbans, medicamen ad arcendam senectutem hominibus elargiens, asino vectandum commendauit. Hic in itinere siti oppressus ad quemdam fontem ab angue custoditum peruenit: neq; alia conditione, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quàm quod vehebat onus Serpenti, mercedis nomine, concederet. Hac de causa singulis annis angues exuuias deponunt: quemadmodum etiam prolixiori sermone superius fuit expositum. Rursus Serpens à cunctis hominibus pessumdatus Ionem adijisse traditur, qui respondit, si primum te conculcantem pupugisses, proculdubid hoc incommodum euitasses. Apologus indicat eos, qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidolosos fieri. Huic documento non valdè dissimilis est sensus alterius apologi, in quo introducitur anguilla Serpentem interrogans, cur homines potius anguillam, quàm anguem (cum tamen ambo sint similes) persequantur. Respondisse fertur Serpens, quoniam mihi insidiantes lethali noxa afficere conor. Quare docet Apologus vltiores iniuriarum à cæteris minus ladi. Facrus igitur canit hunc in modum.

*Vnaminem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena periculis,
Plena dolis hominum, atq; inimicis fraudibus essent:
At tu, inquit, mihi consimilis, cum penè gemellus*

Cætera

A *Cetera sis, nullis obnoxius insidijs es,
Securosq; dies pacati transigis cui.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infestam mihi vim temerarius affert,
Non impune refert, nec inulta iniuria restat.*

Huius veritatis periculum olim fecisse Coruus dicitur, qui fame stimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo statim lethali percussus ictu interiturus hæc postrema verba protulit. Vtinam simile lucrum non inuenissem. Hic apologus proferri solet de illis, qui, ob thesauri inuentionem, salute periclitantur. Amplius Serpens in vestibulo cuiusdam agricolæ, tanquam in loco dudum sibi familiari delitescens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem rusticus ira incensus, accepta securi, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncavit. At multos post menses, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminisse, vt antiqua erat consuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui apposuit. Tunc Serpens hæc verba protulisse fertur. nunquam posthæc tecum mihi noua intercedet necessitudo: siquidem meus conspectus mortem filij, in memoriam reuocabit tuam; & ego cauda nunc mutilatam intuens nonnisi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui laceffitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis, locum non inuenire. Vel denotare potest vehementes inimicitias nonnisi summa cum difficultate conciliari posse. Iuxta illud.

*Qui primo nocuit, vult posse nocere secundo;
Quæ dedit infidus mella, venena puto.*

Insuper quidam anguis secus angulum rusticane domus stabulans, seuiente bruma, lethali oppressus frigore rusticum casæ dominum deprecatus est, vt sibi, in impendente mortis periculo præsto esset. Rusticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribusq; recuperatis, totam perlustrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in se collata non remetiri. id autem explicatur his versibus.

C *Dum niue canet humus, glacies dum sopit aquarum
Cursus, in colubrum turbida senit hyems.
Hunc videt, hunc hominis resonet clementia ventum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, sic toxicat adem;
Hospes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, sed heret,
Amplectensq; virum sibila dira monet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu penam, pro pietate dolum.*

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in historia Crustaceorum recitatus fuit.

*Lib. 2. cap.
de Cancris.*

D MYSTICA, ET ALLEGORICA.

ENEVS Serpens à Moyse in Deserto exaltatus, vt habetur in sacris litteris, qui non erat verus Serpens, sed ad similitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes ab ictibus Serpentum sanabantur, mysticè significauit Christum verum animarum nostrarum Aesculapium, & humanæ salutis vindicem. Hic sub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera sanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Christi monumentum nunquam antiquandum esse indicabat: deinde ob æris sonum, doctrinam Christi non solum in Iudeos, sed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo mysticè designabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulæ legis serua-

*In Num. c.
20*

*In Eze-
chiel.*

Li. I. c. 52.

- seruabantur: nam virga primò mutata est in Serpentem, secundò peream diuisum est E
mare, tertio ex lapide educta est aqua. Christus mystica fuit virga iacens in vtero Virgini-
nis, & ex illa humanitatem accipiens: deinde tanquam Serpens Moysi, ita Christus ini-
micis suis horribilis est, cum ab eius aspectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant:
cum tamen Christus omni malitià veneno careat, & omnibus criminosis eius miseri-
cordiam implorantibus, diuinam præstet opem. Mysticus etiam Serpens Christus in se-
pulcro fuisse perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Bri-
gidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, semota omni superbia, & caritate,
feruentes, quintuplicem fructum adipisci possunt; quinto loco collocabatur Serpens,
qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Christi sepulcrum exponitur, in quo quasi
Serpens abiectus, nimirum eius humanitas iacuit: quamvis secundum diuinitatem
vbique fuerit. Item Serpens admirandam Christi resurrectionem mysticè demonstrat, ut
innuit Lauretus, siquidem illam Serpentis in virgâ transmutationem, rursusq; virgæ in
Serpentem, Remigius mysticam, post obitum Christi, resurrectionem, & ascensionem in-
terpretatur. Immo ille Serpēs, qui in sacris paginis, calcaneo mulieris insidiaturus, & à
femine eiusdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Christo Ser-
pente mystico superandum fore significabat. Tandem Coluber in viâ, qui legitur in
Genesi, Christus in die nouissimo exponitur, qui improbos in nequitia sua compre-
henderet. Quid plura? Christus ipse apud Ioannem se mysticum esse Serpentem fatetur
his verbis. *Sicut Moyses exaltauit Serpentem in Deserto, ita exaltari oportet filium homi-
nis, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi
ambigunt, an virtus sanandi, quæ ab æneo Serpente in Deserto erecto à Moysse dimana-
bat, procederet à fortitudine aeris, an à specie Serpentis, an à probitate Moysis. Hanc
difficultatem dissoluit Dæmon, iubente Christo, ut legitur in Reuelationibus Sanctæ
Brigidæ. Hæc autem sunt verba. *Hæc virtus sanatiua à nullo erat, nisi à propria, & sola
virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui sic firmiter credidit Deo, quòd Deus,
qui de nihilo fecit omnia, posset facere, quæ non erant prius. Iterum dixit Deus. Dicitis
Dæmon, quando virga facta est Serpens, virum id factum sit precipiente Moysse, an iubente
Deo? an quia Moyses Sanctus fuerit, an quia verbum Dei sic dixit. Cui Dæmon, quid,
inquit, erat Moyses, nisi homo infirmus, sed iustus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod
protulit Deus, virga facta est Serpens, Deo iubente, & Moysse tanquam ministro obsequente:
nam ante preceptum, & verbum Dei, virga erat virga; precipiente autem Deo, virga fa-
cta est Serpens; ita ut Moyses formidaret.*
- Præter hæc, caput Serpentis mysticè fidem nostram significare solet. Nam, quando
legitur apud Mattheum. *Estote prudentes sicuti Serpentes.* D. Io. Chrysostomus mo-
net, quòd hoc in loco Christus, ad imitationem prudentiæ Serpentinæ, nos cohortatur:
namq; Serpens, qui in manus venatorum incidit, ad cruorem faucibus, capite tamen
seruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Christicolæ, omnibus pereuntibus, præter
caput, nempe fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præstiterunt, dum varijs
consauciati modis caput, nempe Christum Dominum, & fidem ad interitum vsq; con-
fessi sunt. Idq; meritò; nam hæc leguntur in Actis Apostolorum. *Mori paratus sum pro
Christo, nec facio animam pretiosorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fi-
de, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impio-
rum, non est recedendum. Quamuis hoc assertum alio etiam modo esset illustran-
dum, si dixerimus seruanda esse capita, nimirum authores: non enim Dominos, &
Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At De coniungenda pru-
dentia Serpentis cum simplicitate columbina, videndus est Nazianzenus in Oratione,
quam in funere patris sui, præfente Basilio, habuit; Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum
Serpens ad malum prudentiam cum simplicitate Columba ad bonum coniunxisset ita se
comparauit, ut nec prudentiam in versutam improbitatem, nec simplicitatem in solidita-
tem degenerare sineret, verum ex ambabus, quoad fieri poterat, vnâ virtutis speciem
effecit.*
- Ex altera parte Diabolus Serpens mysticus fuisse demonstratur, quippe qui genus
humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus persuasit, ut veri-
tum comederent pomum, his verbis. *Eritis sicut Dijs scientes bonum, & malum.* D. Am-
brosius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuisse autorem protulit, dum is
audaci

Li. 5. c. 13.

In spl. Alle-
gor.

In psal. 73.

Cap. 29.

Cap. 3.

Li. 4. c. 61.

Cuius vi
Serpens
Gneus sa-
naret san-
cios à Ser-
pentibus.

Cap. 10.

Homil. 34.
in Matth.Cap. 20. &
21.Serpentis
prudentia,
& simpli-
citas Colu-
bina.Diabolus
dicitur Ser-
pens.In lib. de
Parad. cap.

33.

A audaci illecebra plures Deos¹ Introdúcere conatus est. Serpentes etiam, quos deuora-
uit Serpens Moÿsis mysticè exponuntur Dæmones, qui à Christo fuerunt superati. Præ-
terquamquòd habemus in Apocalypsi hæc verba. *Veh terra, & mari, quia descendit Dia-* Cap. 12.
bolus ad vos, & sciens, quòd modicum tempus habet, & postquam vidit Serpens, vel Draco,
quòd proiectus esset in terram, persecutus est mulierem. Quamuis autem in sacris Biblijs

Diabolus Serpens dicatur, tamen hæc figura insignitum esse non est credendum, sed
tali decoratur nomine, ob verborum imposturam, qua humanum genus decipere niti-
tur. Propterea inimicitia inter semen mulieris, & semen Serpentis mysticè significat
Dæmones hominum castitati semper insidiantes. In maiorem huius asserti confirma-
tionem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in solitudine magna, atq;* Cap. 8.
terribili, in qua erat Serpens. Lauretus hunc Serpentem, in sylua allegoriarum, Diabo-
lum interpretatur. Imò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, &
Leonem designatur: nam Christus sponsam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis* Li. 4. c. 14.
est Leo, vel Serpens, nisi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens propter astutiam. Tandem
omnes Dæmones Serpentes tortuosi meritò appellantur, cum semper à recto veritatis

B²ramite deflectant.

Amplius hominum crimina mystici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum
genus asidue depascuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in
Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, visio quædã horrida hominis, & mulieris narratur:
mulier enim nò solù vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & naribus
saniem stillantibus, sed etiam labia tãquam dentes Serpentis, & lingua tanquam venē-
natus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ visio, quæ ab Angelo explicata fuit hunc in
modum. *Labia verò illius sicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenosus aculeus;*
nam dum Serpens dentes magna vi stringit, ne ab aliquo aculeus frangatur, tunc squallor, de
ore eius effluit in dñtes. Similiter, & mulier claudit labia in confessione, ne frangatur delecta-
tio peccati, quæ est animæ aculeus venenatus; squallor tamen peccati evidens est coram Deo,
& Sanctis eius. Pariter paulò inferius, homo criminofus per allegoriam vocatur vas

peccata Ser-
pentes vo-
cantur.

Li. 4. c. 52.

Lib. cit. cap.

107.

C²uenitur. Serpens autem est anima criminosa, quæ meridiano iubare lucidior esse de-
beret, & tamen atro suffusa criminum veneno horridus Serpens euasit, qui postmo-
dum nemini, nisi sibi metipsi ad perditionem nocet. Quamobrem nò debemus admi-
rari doctrinam Philonis, si dixerit in libro de Opificio Mûdi, Serpentem primos paren-
tes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi posse, ad quam
homines tanquam sibimet ipsis familiarem properare solent. Idem Philo, in hoc intel-
lectu, alibi scriptum reliquit Serpentem super ventrem gradientem denotare volupta-
tem, ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes sensibiles, & affectiones libi-
dinose dimanant. Nostram stabilire videtur sententiam Gregorius Nissenus scribens,
Serpentes mordentes populum in Deserto, quorum moribus Iudæi interibant, cor-
poreas cupiditates indicare: ideoq; si pro eorum salute Serpens æneus in ligno erectus
inspiciendus erat, simili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitan-
dam animæ perditionem, passionem Domini nostri contemplari debent. Tandem

Lib. 2. Alle-
gor.

In vita
Moÿsis.

D²hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illustrat, dum inquit. Si Ser-
pens pedibus carens pronus ventri nititur, terra vescitur, & venenum circa dentes ge-
stat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus egrè caput
dtollit, terrenis, & non caelestibus vescitur cibus, nec non circa dentes virus gestare
icitur, quoniam horum alimentorum congestio læthifera est.

In syl. Alle-
gor.

Insuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonstrantur:
nam, quando Psalmographus inquit. *Furor illis secundum similitudinem Serpentis: sicut* Psal. 57.
aspidis fur dæ, & obturant aures suas. Multi expolitores per Serpentes hypocritas, &
fraudentos homines intelligunt, qui ceteros à fide, & à via veritatis deflectere co-
gunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudæos Christum interi-
mientes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes visi sunt. Hoc autem à
veritate alienum non esse statuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ
hæc verba Christi ad Sponsam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem bra-

Li. 1. c. 23.

chia

In syl. Alle-
gor.
Serm. 2.

Proverb.
30.

L. 2. de rer.
caus. cap. 7.

chia in modum Serpentis habere: ideòq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, E
ve malitiam, iniquitatem, & astutiam occultet, ne quis huiusmodi vitia deprehende-
re possit. Præterea Lucretus Serpentem, typum etiam mortis esse constituit: propte-
reaquod per Serpentem mors hominibus illata sit. Vnde D. Augustinus verba faciens
de plagis Aegypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors
olim à Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur designare res imper-
scrutabiles: cum in sacris litteris hæc legantur. *Tria hæc excellentia sunt, & supra cap-
rum meum, & quartum penitus ignoro. Via aquila in aere, via Serpentis supra petram, &
iter nauis in pelago, & via viri cum adoloscuntula.* Deniq; vt annotauit Paulus Scali-
ger, Serpentes scientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam
scientiæ non affatim, sed potius serpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, &
perficiuntur.

MORALIA.

Voluptatū
cōtempniss.

Viri iusti
vt Serpen-
tes reno-
uantur.

Cap. 10.

Opusc. 52.
cap. 22.

Ecloga 4.

VNCTIS rerum naturalium inuestigatoribus exploratum est pin-
guedinem Serpentis aquatici aduersus morsum crocodilorum valē-
re. Quare debemus contemplari aquaticum Serpentem Christum,
qui in vnda pietatis, & calamitatum nutritus fuit; propterea eius
pinguedo, nempe eius passionis meditatio morsus crocodili, nimirum
tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iustis
præstari manifestum est, qui Herculem adhuc infantem, Serpentesq; strangulantem
imitati, à teneris vnguiculis, omnē voluptatum genus aspernari assuescunt. Item cum
cauda Serpentis persequerantiam significans abscessa denudē crescat: similiter perseque-
rantia, si ob commissum crimen scindatur, per virtutem rursus crescere dicitur, dum
homo poenitentia ductus ad Deum reuertitur.

Iterum viri iusti Serpentes appellandi sunt, quoniam, more Serpentum, antiquas,
& perniciosas omittendo consuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu
anguium, renouari dicuntur, dum mortalitatis spoliū exuentes, ad vitam sine caren- G
tem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauitate, & frigore oppressi ad ca-
uernam se conferunt, vbi diū ieiunare dicuntur, & tandem per angustum petrae fora-
men transeuntes vetustam exuunt tunicam, & pristinae iuuentuti restituiuntur. Pari
ratione viri iusti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinam
meditationum confugiunt, vbi abstinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia
nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam
iusti.* Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per angustam viam ad regnum cæle-
ste transeunt. Idcirco ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadrage-
narium hortans, argumento à Serpentibus deducto nos iuuenescere posse attestatur
his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis anima senectutem in
pubescentis adolescentie reslorere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenā-
rij temporis; id est à carnalibus desiderijs tempera per omnem huius vitæ decursum, etenim
ipse Serpens, quanta sit ieiunij virtus, ostendit, qui mox vt spiritum ieiunii hominis gustat,
protinus interemptus expirat. Non ergo serue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui
te cibo turgidum nititur deglutire, & absorbere.* H

Si Serpentem hætenus ad viros iustos comparauimus: liceat vicissim, per Serpen-
tem, Diabolum intelligere, quod præstat Sanazarius, dum infantem Iesum, sub persona
pastorum, veneratur. Etenim quæ de Serpente recitauit Virgilius in Eclogis, detulit
ad antiquum Serpentem, nempe Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, pri-
mis parentibus in Paradiso delusis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

*Occidet, & Serpens miseros quæ prima parentes
Elusit, portentificis imbuta venenis.*

Deinde si omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes eluce-
scere comperiemus. Primitus si loca deserta anguis colit, Diabolus Desertum crimi-
num frequentat, si percussus ab angue, ob qualitatem veneni sit penè insensibilis, ita
diabolicis tentamentis oppressus, & veneno cupiditatum afflictatus adeo sensibus pri-
uatur,

A uatur, vt quanta sit peccati agritudo, minimè noscat. Si anguis inuenitur aded venenosus, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitantem interimat: Diabolus morsu peccati quandoq; solum pedem, nempe solam affectionem cõprehendit, & paulò post equum, & equitantem, scilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hyemali anguis ob sopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum minus homines affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpentis acutissimis dentibus est armatum, Diabolus quoq; pro dentibus, tot peccantibus vitur, quibus interdum innocentes lædit, atq; lacerat. Item Diabolus gressum Serpentis imitatur: nam Serpens absq; vllò strepitu incedit: idem præstare Diabolus dicitur apud D. Ambrosium; dum occulta Dæmonum infestatio eluri latronum multitudo nos identidem opprimat. Deinde occultis accessibus, sub specie pacis nos fallit; etenim transfigurans se in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, & antichristum sub vocabulo Christi ostentat. Immò quemadmodum sunt nonnulli Serpentes in motu segnes, similis conditionis sunt Dæmones, qui ad negligentiam, & pigritiam homines hortantur: & si alij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare videantur, tales dicuntur esse Dæmones, qui ad iracundiam, & rixas homines stimulant. Tandem si dantur angues armentorum gregem persequentes, quoniam lacte delectentur: tales sunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rursus Serpens odit rutam, & à muscæ pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam amaræ penitentia, nec non viros iustos in vnda huius amaroris versantes abominatur. Iuxta illud Iob. *Resistite Diabolo, & fugiet a vobis.* Aut iuxta illud Luca. *Nisi penitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Iterum Serpens Ceruum fugit, & Leonem interimit: Diabolus Ceruos, idest homines simplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempe superbia timidus interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur: Diabolus vestibus affectuum denudatum, & diuitijs priuatum non aggreditur. Tandem si in India, ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros deglutire possint: tales dicuntur esse maximi Dæmones, & præcipue Lucifer (cum non sit potestas supra terram, quæ comparetur ei) qui ceruos nempe veloces ad Dei obsequium, & tauros, nimirum fortes, & perseverantes in poenitentia, tentamentis inuadunt, delectationibus lædunt, consensu, & operationibus occidunt, & deuorant, quos postmodum in cloacam inferiorem egerunt. Demum Serpens si necetur, non continud reliquæ partes vnà cum capite mori videntur; sed truncato capite, aliæ partes per aliquot temporis spatium motu vitali fruuntur. Idem accidisse Diabolo considerandum est: etenim, qui illius multiplex caput sustulit, cæteras partes neglexit, vt interfecti Serpentis motum posteris, ad occasionem exercitationis, relinqueret. Nam memoria Serpentis semper debet in mentem reuocare, in quam foueam verus Serpens humanum genus duxerit: quamquam nō ipse Serpens animal irrationale homines læserit, sed in illo locutus est Diabolus, veluti in asino Balaam Angelus; vt D. Augustinus in Genesi ad litteram exposuit. Diabolus enim fuit, qui suasionem suam, hominem ad casum incitauit: vnde illi Serpentis, & Draconis nomen inditum est; vt in psalmo nonagesimo legitur. *Conculcabis Leonem, & Draconem.* Hic autem perpendendum est, æquè graue esse quempiam ad crimina impellere, non secus ac si ipse deliquisset: propterea grauior fuit poena Serpentis, quàm Eua. Rursusq; grauior poena Eua, quàm Adam: quoniam Eua Adamum, & Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ratione mori bruta quoq; ratione, & intellectu prædita esse existimarunt, cum Deus Serpentem etiam supplicio affecerit. Hoc autem ex sacris litteris alienum esse à veritate colligimus: siquidem Psalmographus inquit. *Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Et quamuis Serpens supplicio affectus fuerit, nihil est, quod impediat, quin eadem ratio in plantis etiam valeat: quandoquidem dixit Dominus in Euangelio. *Arbor fructus non produciens excidatur, & in ignem proijciatur.* Ceterum Serpentem poenâ affecit Deus, quemadmodum pater vnicui diligens filium, qui non solum homicidæ supplicium infligi curat, sed etiam cædis instrumentū confringit. Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubio anguis, & peccato, & peccanti assimilatur: nam primò, ex doctrina Ecclesiastici habemus peccatum tanquam colubrum fugiendum esse; quoniam semper ad lationem paratum est. Præterea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium similitudinem docent:

Diabolus ad Serpentem comparatur.

Cap. 4.
Cap. 13.

Maximi demones.

Lib. 11.
cap. 19.

Manicheorum error.

Psalm. 31.

Serpentum, etenim si angues, ratione habitationis, inter se discrepant, dum alij in cauernis, alij in E
& peccatiū aquis, & alij in syluis versantur: pariter peccantium alij loca subterranea colunt, vt
similitudo. Anari, alij in aquis deliciarum natant, vt libidinosi, alij tandem per sylvas honorum, &

Cap. 41.

Prouerb.

22.

Cap. 3.

dignitatum diuagantur, vt superbi: nam omne quod est in Mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Deinde Serpens naturaliter est frigidus: item criminofus ob impietatem alget: Tempore congressus, ex Plinio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita representare videatur: ita viri improbi tunc arcte iunguntur, quando aliquem lædere cupiunt. Serpentes gradiendo vestigium viscido humore in via imprimunt: criminofus quoq; quacumq; proficiuntur, vestigium mali exempli semper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Post eum luccbit semita.* Item Serpens percussus, & porissimum circa caput adeo debilitatur, vt vix aliquem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragendo motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potissimum si circa caput, nimirum si circa iuuentutem læsus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adolescens iuxta* F
viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea: Serpens etiam hominis ventrem ingrediens, inde non nisi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpusq; Diaboli ingressus, inde non nisi lacte diuinæ misericordiæ extrahi potest. Tandem si angues vocantur, quia angulosi, Serpentes, quia serpent, colubri, quia colant umbras; criminofus homines angulosi nuncupari possunt propter fallacias, quibus in peragendis negocijs vtuntur: nam in angulis minus est lucis, & maior copia sordium; sic prædicti homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpunt quoque, quoniam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Genesis. Terram comedes, nempe mundanis, & terrenis rebus tantum delectaberis. Colubri quoq; à colendis umbris, & locis tenebrosis cognominantur: quandoquidem illicita negocia in locis abditis peragunt. Iuxta illud. *Qui male operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas Serpentum proprietates imitari, & precipue quando, aduentante Veræ, vsu fæniculi pristinam videndi facultatem in cauernis ferè amissam adipiscuntur: peccantes capitali crimine grauati, cauernam mundanæ prosperitatis incolentes visionem Dei amittunt: ideoq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illustrandam G
visus obscuritatem, nempe ignorantiam intellectus, fæniculo, scilicet lectione sacrarum litterarum, & poenitentia vti debent. Rursus interest criminofus hominis imitari naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam degustet aquam, venenum euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere conseruo suo centum denarios, vt sibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Augustinus ad Iulianum Comitem de perfecta iustitia scribens, pronuntiabat hæc verba: quemadmodum quoddam Serpentis genus, priusquam ad fontem accedat, virus deponit: ita christicola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam, & odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes esse feruntur. Siquidem veluti exiguus Serpentis ictus non est contemnendus, ne occultum virus per totum corpus disseminetur: assimiliter peccantes prauis cogitationibus diu hæcere non debent, ne earum venenum clanculum cordibus nostris communicetur.

Hucusq; de criminofis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum est, inter quos primum locum sibi vindicare videntur, qui fulgore suæ fortunæ insolenter H
gloriantur. Vnde si in rerum naturalis reperitur Serpens, cuius venenum perictum pedi communicatum, semper sursum tendit, donec totum occupauerit corpus; huiusq; proprium esse remedium perhibetur, patientem per pedem suspendere, ne virus ascendere possit. Hic Serpens dicitur esse homo laudato pauone superbior, cuius venenum ascendit, dum ita superbis, vt neglecto hominum sætu, Deorum partum sibi arroget. Id autem stultitiæ genus esse perhibetur; iuxta illud.

Superbi anguibz similis.

Efficit & famos pomposa superbia plures.

Lib. 6. cap.

32.

Huius autem agitudinis nullum aliud præsidium inuenitur, nisi pes, nempe finis humanæ vitæ in mente suspendatur, ita ut mortis contemplatio prædictum virus opprimat. Nec immerito, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigide, Christus homines fastuosos, & arrogantes ad angues filios suos nutriendos comparat. Siquidem Serpentine parentes filios non nisi venenosos procreare possunt; mater autem, quia caret vberibus, filium fouet, adeo ut terram sugere cogatur, eam ad motum ictibus stimulat;

A mulat, ad radios solares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus apprehendere assuescat his verbis. *Est enim sicut natus Serpentinus, quia de patre Serpentino, & femella Serpentina ortus est. Nam isti ambo conuenerunt cum pessimo veneno, id est superbia, qua magis nocet animæ, quam corpori venenum materiale. Ideo cum omni superbia, contempto timore meo, conuenerunt isti parentes, & de venenato genere venenatum generarunt Serpentem, in quorum semen, quia misericors sum, & iustitia sic exigit, dedi animæ de diuinitate mea creatam. Verum quia mater nō habet vbera diuine dilectionis, quibus natum suum alar: ideo calefacit eum sub se, id est nutrit eum ad amorem mundi, & cum excellentioribus educat eum, desiderans toto affectu, quomodo reptare possit cum Magnatibus, & incitans eum sic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, posses esse consimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur verbis natus Serpentinus instructus à matre incipit terrena desiderando comedere, & comedendo magis astuare. Deinde se se offerunt illi peccantes Serpenti bus etiam similes, quos dira diuitiarū fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognominauit asinum insolentem, lupum efferatū, & Serpentem, qui verborum impostura omnes venenate conatur. Immo si caro Serpentis, ob frigiditatem, leprosis exhibita, morbum statim occultat: Auari pietate carentes frigidi sunt, & lepram, nempe propria crimina, & vitia abscondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus; re- ctiū imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia spiris complectitur, antequam ictibus illa fauciet, atq; enecet: quandoquidem feneratorum primū spiris obligationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum substantiam absorbent: iuxta vulgata carmina.*

Lib. 4. Stromat.

Auari Serpētibz assimilantur.

Hi sunt, qui spoliāt inopes: hi fenora iactant.

Vendunt, rursus emunt, rapiunt sed mercede dolosa.

Praeterquamquod ipsum fenus, ritu Serpentis mordet, atq; insicit. Id totum præclare describit D. Ioannes Chrysostomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem soporat: nam idem vsuram præstare asseuerat. At Rabi Salomon ex Hæbreis ita vertit. *Vsura in Masib, se habet instar morsus Serpentis, qui mordet, & vlnus paruum facit in pede alicuius, itaut non sentiat, mox autem serpit, & diffundit se venenum, donec perueniat ad verticem eius. Sic quoq; incrementum vsura se habet, non enim sentitur, neq; cognoscitur, donec ita augeatur, vt totam substantiam alicuius exhaurias. Amplius Serpentis quædam natura est, cuius venenum homines sitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum præsidium præstans, quā finem bubulum inueniri potest: huiusmodi Serpens est auaritia, quæ inexplibilem auri auditatem, & sitim inducit. Iuxta illud.*

Feruet auaritia miseraq; cupidine pectus,

Et cum possideant plurima, plura petunt.

Quoniam aliquando ita excreuit auri habendi cupiditas, vt suis non contenta finibus, aliena moliatur inuadere. Finis autem bouis nimirum meditatio conditionis humanæ, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium singulare esse traditur. Scribebat enim D. Hieronymus. Facile contemnit omnia, qui semper cogitat se moriturum; cum tamen diuitijs irriti se victuros semper esse putent, iuxta illud vulgatum distichon.

D *Victaros semper, dum viuimus, esse putamus.*

Victurum stadio semper athleta putat.

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria scriptum reliquit diuitias illi Serpenti esse similes, qui manu perita apprehensus illam sine noxa circumplicat: sic diuitiæ ab imperito pertractatæ adhaerent manibus, atq; mordent, sin cautè pertractentur, manus illasæ remanebunt.

Lib. 3. Pedagog.

Prædictis proximi sunt luxuriosi, quos horaria, breuisq; voluptas æternis damnat cruciatibus: hi nāq; Serpenti bus in aqua natantibus assimilantur: etenim, sicut illi aquas inficere solent; ita seruientes libidini in aquis societatis hominū versantes (nam aquæ multæ, populi multi, vt legitur in sacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. Quocirca, per Serpentes, Ambrosius, Athanasius, & alij mūdanas delectationes intellexerunt. Ideo Prisci, qui Herculem virtutū omnium tam animi, quā corporis coryphæū constituerunt, illū angues in cunabulis elisisse scripserunt, vt homines ad præclara negotia natos moneant, ab iuente etiam ætate voluptatem extinguendam fore.

Libidinosi sunt similes Serpentibus.

In Apoc. 6, 17.

C. 3. Epist.

Sed vitam hæc homines etiam senescentes in exitum non trahere: nam quamvis ob frigidam, & imbecillam ætatem, illis instrumenta explicandæ nequitie desint; animus tamen turpiter, & infeliciter voluptatem confectatur: idèq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus assimilare; vt doctissimus animaduertit Seneca: tunc enim Serpentes etiam pestiferi tunc contrectantur, non quia desint illis venena, sed quia torpeant.

Meretrici,
& Serpen-
tum com-
paratio.

Item sunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conspicui, vt in sui admirationem prætereuntes alliciant, allectosq; intuitu venenent. tales sunt meretricies, quæ in propatulo, decora, & spectabili facie, homines libidini deditos prauis desiderijs coercent, & tandem consensu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de scemina corpori nimis studentis sic canebat.

*Dum nimis indulges formæ, qui te videt, audi
Quid dicat, scortum hoc vendere membra, cupit.*

Pronerb.
23.

Legitur enim in sacris litteris: *Insidiatur in vijs quasi latro, & quos incautos viderit interficiet.* Immò publicum scortum faciem virginæ, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Ingreditur blandè, nonissimè autem mordebat ut Coluber.* Præua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur.

Pronerb. 5.

Iuxta illud. *Fauus destillat labia meretricis.* Tractu verò temporis, homines, eorumq; substantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen.

Et meretrix fallax, ingluuiosa, proax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum nostrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum sic canat.

Diuitijs alitur luxuriosus amor.

Homicida
dicuntur
Serpentes.

L. 9. cap. 4.

Subsequuntur homicida, Serpentes merito appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India stabulatur Serpens, ex Aeliano, qui si hominem pupugerit, subterraneum specum amplius ingredi minime potest, quasi terra eum hospitari nolit, sed à suis sedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æstiuo tempore erabundus reliquum ætatis tempus transigere cogitur: quocirca si animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia poenas luunt; hinc viri prudentes ex Serpente supplitio percipere debent, ab humana occisione abstinendum esse.

Succedunt Inuidi, quorum multitudo est innumerabilis; cum decanter Poeta.

Inuidia telum lato torquetur in orbe.

Inuidi ad
Serpentes
comparan-
tur.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde discedunt; cum suauissimū odorem sustinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ esse perhibentur, quoniam iucundum odorem eufortunij amicorum perferre non possunt; cum alieno infortunio semper lætentur. Cum tamen, velut nolint, proximus felicem ducat vitam. Vnde merito quidam Poeta in Inuidum sic canebat.

*Nostra probant docti, quid carmina linde temnis?
Vincent, seu velit, seu velit inuidia.*

Ecclesiast.
cap. 27.
Psalm. 40.

De his scribitur in sacris litteris. *Peribunt laquei, qui delectantur in casu infortunii.* Non inferioris conditionis sunt illi, qui improbos linguæ fauciantis susurros quotidie edunt. Idè Psalmodographus de his loquitur, quando inquit. *Exaceruant linguas suas ut magis sint nocuæ, quàm Serpentes.* Itaq; non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non solum linguam longam, sed illam quoq; motu ita veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua insigniti videntur: dum modò cauillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud sacræ paginæ. *Multiplacant linguam suam, quia in ore satui verba inenarrabilia.* Id autem sine Deilatione præstare non possunt: cum in sacris Biblijs legatur. *In multiloquia non decet peccatum.* Immò sunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas præteruolitantes coercent, & deuorant: hi quoq; clanculum auiculæ, nimirum homines in contemplationem cælestium incumbentes obrectationibus inuadunt. Verùm

Ecclesiast.
cap. 21.
Prov. 10.

ijis interdum accidit, quod euenire solet homini Serpentem præmanibus habenti, vt in alium ei aculetur, nam sæpe sapius ipse primus mordetur. Hoc Diuus Athanasius con-

Detraho-
res sunt in-
star an-
guinæ.

firma-

A firmabat his verbis. *Malitia militat aduersus eos, qui ipsa vtuntur: sicuti si quis habeat Serpentem in manu, ut in alterum projiciat, & ipse mordeatur.*

Prædictis associandi sunt hypocritæ, qui multiplici de causa Serpentes cognominandi sunt: primum, quia si Serpentes dolose aliquem intuentur, ut illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: simulatores idem præstant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læsionem semper machinantur; postmodum abditos inquirunt recessus, ne alicui nocuisse videantur. Immo sunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, visionem effugiunt: ut si calcantur, læsionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempe humiles, & pietate pleni apparent: at si calcantur, nimirum si aliqui cum illis versentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum esse documentum, quod suggeritur, non percipiunt nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in sacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non sensi.* Cæterum satius erit hypocritas assimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui utroque modo incedere videntur: nam, & ipsi in suis actionibus duplicem intentionem semper habent. Hoc vitium sacra pagina detestatur, dum inquit. *Veh ingredientem terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupantur tyranni, qui tauros, id est agricolas, & ceruos, nempe mercatores: quotidiè occidunt.

*Hypocrite
varijs ra-
tionibus vo-
cantur an-
gues.*

*Proverb.
24.*

*Ecclesiast.
cap. 2.*

*Homil. 46.
in Matth.*

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam scribebat D: Ioannes Chrysostomus. Sicut Serpentes in colore varij conspiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent: immo veluti angues hamis reptant, sic hæretici proni gradientes, nihil quod excelsum, & sublime est, peruenire possunt. Tandem mors, & ipsa Serpens nominanda est: nam veluti hæc bestia occisa, nihil mali, nisi horribilem speciem præferat: ita mors Christi fidelibus mortua esse dicitur: nihil enim terribile, præter speciem, representat.

HIEROGLYPHICA.

EGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuersa etiam Hieroglyphica imaginati sunt. Primitus, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quam ore polle- re, os significaturi, anguem aperto ore pingebant, Diodorus, per Ser- pentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præser- tim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppresserunt: pro- pterea omnes gigantum statux, obtortis cruribus in modum Serpentis, sculpebantur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, ut superius enucleauimus. Valenti- niani quoque occultam rerum originem demonstraturi, Serpentem spiris implicatum effigiabant, quoniam intestina in aluo abdita varijs spiris inuoluta obseruauerat. Im- mo Prisci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hostem vlcisci probe norit, atque possit. Hinc Moses inter bruta, prudentissimū animal anguem nuncupauit. Poterit etiam quis ad furorem implacabilem demonstrandum, Serpen- tem voluminibus implicatum, & linguis micantem trifulcis pingere: hoc enim animal statim atque læsionem sentit, ita vesane furit, ut nunquam quiescat, donec virus alicui infuderit, aut præ rabie exanimatus fuerit.

*Oris Hie-
roglificū.*

*Cur gigan-
tes obtortis
crurib. pin-
gerentur.*

*Serpēs cur
prudēs di-
catur.*

Præcipuum autem, & ingeniosum hieroglyphicum illud esse opinamur, quando Aegyptij, ad designandum tempus, vel annum circuitum, vel ætatem, figuram Ser- pentis caudam sub gutture occultantis ostendebant, id: Virgilius de anno sic canebant.

Atque in se sua per vestigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad construendum annum, Solem serperē pronunciauit sic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis spiris complicatur, quæ mul- tas dierum series indicare solent: immo hoc animal sine strepitu mouetur, atque serpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum:

Labitur occultè, fallitque volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis sub gutture abdita, Aegyptij fortè innuere voluerunt tempus, ra- tione præteriti, futuri, & præsentis, nobis prorsus ignotum esse: quandoquidem præte- ritum

*Anni, Tæ-
poris, &
Ætatis hie-
roglificū.*

ritum minimè possumus intueri, futurum nondum venit, præsens autem consistit in E
instanti, vt docebat Philosophus, quod velocissimè fugit: iuxta illud.

— cito pede labitur atas,

Et currunt freno non remorante dies.

Li. 14. hie-
rogl.

Psal. 80.

Mudi hie-
rogl. phicū
quomodo
pingeretur.

Priscorum
opinio de
Serpentibus.

Figura Ser-
pentis do-
minium
ostendeba-
tur.

L. 14. hie-
rogl.

Lib. 5. d
leg.

Serpens di-
midiatas
quid signi-
ficaret.

Hierogly-
phicum ho-
minis in-
uenerunt.

Immo scribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Aegyptios hieroglyphicè tem-
pus demonstrabat, consequenter etiam ab eodem calamitatem indicari posse: cum hoc
vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitoso rerum statu ponere consueverint.
Habemus enim apud Psalmographum. *Et erit tempus eorum in seculum.* Interpretes
id pronuntiatum esse volunt de calamitatibus, quibus, post neglectum Christum, Iu-
dæi perpetuè erant affligendi. Pariter Aegyptij Sacerdotes mundum vniuersum desi-
gnaturi, figura Serpentis utebantur, dum anguem varijs insignitum maculis pinge-
bant, qui propriam caudam depasci videbatur. Hoc autem hieroglyphicum à Phæni-
cijs fuisse desumptum multi autumant. Serpens igitur caudam suam depascens gene-
rum immortalitatem ostendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt princi-
pium ad finem dirigeretur, finisq; ad principium reflecteretur: iuxta illud.

— finisq; ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempe
fructus dimanat, semen produciens, in quo postmodum noua planta delitescit. Alioquin
circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant: Circulus enim formam
terrarum orbis designabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius beneficio omnia
vigere, ali, & perennare credebant: sicque anguis fuit hieroglyphicum illius spiritus,
qui per vniuersam mundi molem diffatur: vnde M. T. Cicero secutus sententiam Pla-
tonis in libro de anima scribebat, terram esse sitam in media mundi parte, & circum-
fusam animabili, & spirabili materia, cui nomen est aer. Namq; Aegyptij, & Phænices
arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, sine vilo artuum adminiculo,
more aliorum animalium, huc, atq; illuc proficiscentes perpendebant. Immo apud
easdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non solum terrarum orbem,
sed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè significabant. Tandem eadem Ser-
pentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Ter-
ram, quia lubrici, & sinuosi sunt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam, quia
sibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione splendoris squa-
marum, Ignem representant.

Deniq; ab angue potestatem, & dominium ostendi posse Prisci opinabantur: pro-
pterea in dextera Iunonis caput Serpentis, & in læua sceptrum pingeant: cum Iuno
Præses Dominij apud Ethnicos haberetur. Item, duobus Serpentibus ad semicirculi
curuaturam delineatis, se inuicem spectantibus, caudisq; introrsum reflexis, imperium
duorum simul regnantium denotabant. Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblon-
gum pileum Serpente obuolutum gestabant, in Dominij monumentum: cum olim
apud Sacerdotes Aegyptios imperium esset. Amplius quando volebant Imperatorem,
aut potentissimum quempiam Regem demonstrare, Serpentem in spiram collectum
delineabant, figura palatij in medio voluminum expressa: quandoquidem domus regia
in centro totius Imperij sita esse deberet, vt omnium commodis æquè prospici posset.

Nam Plato, & ipse Urbem suæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri potest, iubet
esse collocandam. Insuper vt ab aliquo Rege honoratam sui populi curam gestam
fuisse attestarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum surrecto capite, &
elato pectore, sculpebant, cum hac inscriptione. CVSTOS. Nam vigilantia assidua
deceat Regem, cui Dominij tutela commissa est. Rursus, ex Oro Apolline, Regem
parti tantum orbis dominanti significare si voluissent, dimidiatum Serpentem figura-
bant: etenim per Serpentem, Regem, & per segmentum, partem Orbis intelligebant.
At optimum Regem designaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus appre-
hensa, pingeant, Regisq; nomen in medio spiræ describebant: Serpens enim caudam
mordens, teste Pierio Valeriano, ostendebat cuncta tam maxima, quam minima curæ
esse Regi, qui bonitatis famam sibi vindicauit: cum, apud Priscos, infamæ notam illi
Reges sibi comparauerint, qui, postposita rerum publicarum cura, in res priuatas tan-
tummodo incumbabant. Insuper, ex Pierio, sunt, qui per anguem, & eius spoliū hie-
rogl. phicè monstrent hominem iuuenescentem, vel ex aliqua aegritudine pristinae sa-
nitati

A nitati restitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte posteriori chimeræ, auctore eodem Valeriano, lascivium amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA. ET SYMBOLA.

VIDAM vir summa eruditione præstans, in æternum Deiparæ semper Virginis præconium, concinnavit emblemata sumptò à sacris paginis argumento, ubi legitur. *Dixitq; Dominus ad Moysen, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaq; est in virgam.* Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato sermo habeatur. Delineavit Moysen tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde subscripsit tetrastichon huius generis.

B *Serpens EVA fuit culpa suspecta veneno
Si verso capias ordine dicit. AVE.
Et cum dicit AVE, virga est, nam dicitur illi,
Quæ virga innato flore MARIA fuit.*

Verùm Claudius Paradinus contemplanus Serpentem æneum in solitudine erectum, qui in symb. Heroic.
suspensionem Christi in ligno significabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circumdatum, & huic symbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. Nam veluti Iudæi in Serpentem supra lignum collocatum aspicientes à moribus anguium sanabantur: ita Christicolæ Christum intuentes crucifixum, non solum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, sed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad ceteras virtutes excitantur. Ethnici quoq; & præcipuè Romani valitudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidaurio Peloponesi ciuitate aduecto, à peste crassante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inscriptione. SALVS PVBLI-

C CA. Deinde subscripsit hæc carmina.

*Phabigena erectis Epidaurius insidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt agri, veniatq; salutaris, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.*

Iterum Alciatus delineavit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amalthææ coniunctum, cum tali inscriptione. VIRTUTI FORTVNA COMES. Et subscripsit hoc tetrastichon. Embl. 118.

*Anguib; implicitis geminis caduceus alis
Inter Amalthææ cornua reclusus adest.
Pollentes sc. mente viros, fandi; peritas
Indicat, ut rerum copia multa bect.*

Paulus Iovius refert hoc fuisse clarissimi viri Alciati symbolum. Verumtamen satius esset hoc ad quoscumq; viros Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimos transferre. Nam virga Mercurij cum Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omnidocetrina genere cumulatòs, rerum omnium copiam facile consequi posse: cum caduceus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, & felicitatis notam præ se ferat, & cornu Amalthææ rerum omnium abundantiam designet. Cæterum, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRIT. Volebat enim nobis significare immensam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & providentiæ beneficentiam: sicuti legitur apud Psalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* Pariter hoc symbolo auctor innuit Deum optimum maximum, in suppeditanda cunctarum rerum annua renouatione, largo suæ munificentiae imbre omnes aspergere. At Reusnerus effigiauit templum Aesculapij cum icone Serpentis, addita hac inscriptione. VIGILANDVM MEDICO. Postea octastichon huius generis promulgauit. Li. 3. Embl.

Symbolū Alciati quale fuerit.

Psal. 64.

Li. 3. Embl.

Cut

*Cur tibi trux anguis sacer est, Aesclepie magne?
An quod fert medicam sapius anguis opem?
An quod & insomnis velut est, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos sic decet esse bonos?
Sic puto: sic te Roma colit sub imagine tali:
A sana per te libera facta lue.
Insula templa videt cricumflua tibridis alti;
Iuppiter hic magnus proxima fama tenet.*

*Cur anguis
virgam
Aesculapij
circumda-
ret.*

Nec hoc à veritate alienum esse videtur: quandoquidem multi non mediocri eruditionis viri, anguem virgam Aesculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam à Medicis, in sanandis aegrotantibus, adhibendam patefacerent: vel vt significarent infirmos valetudini restitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, spoliū vetus exuunt: vel vt insinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere esse oculatos in morborum causis inuestigandis, antequam remedia præscribantur: cum veritatem fateatur hic versus.

Non intellecti nulla est curatio morbi.

Embl. 132.

Quamquam alij, per hanc Aesculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorum manifestent. Verum Alciasus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentine medio Titonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cum titulo. EX LITTERARVM STVDII IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum sapientum memoriam: tuba enim nota est famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiat. Serpens autem in se reuolutus æternitatem ostendit, vt in hieroglyphicis assignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis insinuare videtur, historiam rerum, gestarum ab ætate Saturni ad nostra vsq; tempora, ope doctorum virorum, manifestam esse, quæ alioquin oblitterata esset. Versus autem Alciasii sunt tales.

Neptuni tubicem (cuius pars vltima cetum

Aquorem facies indicat esse Deum).

Serpentis medio Triton comprehenditur orbe,

Qui caudam inserto mordicus ore tenet.

Fama viros animo insignes; præclarasq; gesta

prosequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5.

*Cecrops
primus rex
Athenien-
siam quid
egerit.*

Pariter Alciasus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior desinit in anguem, hoc titulo coronatam. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM. Multi iustis de causis opinantur Alciasum hoc in loco Cecropem primum Atheniensium Regem effigiasse: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & sacra Dijs fecerit, vt Eusebius, Herodotus, & alij auctores testificantur; quæ omnia, ante illam ætatem, prorsus fuerunt incognita. Immo inter marem, & feminam quædam conubia instituisse dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea diuinus scilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum est Sapientiam, quam primi illi Principes præstigijs, & dolis diabolicis introduxerunt, stultitiam fuisse: cum liquidò constet eam valde recedere ab institutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas à Noe acceperunt, carmina sunt hæc,

Quid dicam? quoniam hoc compellem nomine monstrum

Biforme, quod non est homo, nec est Draco?

Sed sine vir pedibus; summis sine partibus anguis:

Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest;

Anguem prodit homo, ast hominem eructauit & anguis;

Nec finis hominis est; initium nec est fera.

Sic olim Cecrops doctis regnavit Athenis:

Sic & gigantes terra mater protulit.

Hæc vastrum species sed religione carentem,

Terrena tantum quicq; curet, indicat.

Embl. 38.

Camerarius quoq; picturam pinus insertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluunt, non aliter, atq; in caduceo Mercurij pingi solent. Etenim olea Mineræ Iouis filia est consecrata (quemadmodum Poetæ fabulati sunt) tanquam sapientia

A pientia praesidi: Mercurius verò, & ipse Iouis filius ingeniosis, & praestantibus operationibus praesse perhibetur. Quapropter Author symboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta depedent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt se pertinaci diligentia scientias prosequi demonstraret, insertum pinum in oleam figurauit, cum titulo. **MODO IVPITER ADSIT.** Camerarius autem subscripsit hoc distichon.

*Et sapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.*

Meminit etiam huius symboli Ruffellius scriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigauit cum inscriptione. **RERVM SAPIENTIAE CVSTOS.** Quo significare conatur, cunctorum gubernationem, sapientia, & prudentia clauo firmari. Ex altera parte ponderantes lathalem noxam Serpentem, alia emblematum, & symbolorum genera inueniemus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui

*In symb.
Heroic.*

B brumali tempore anguem calcit, cum inscriptione. **IMPOTENS MALITIA.** Et subscribit tetrastichon huius generis.

*Tempore brumali si calcibus urseris anguem,
Non nocet, at mens est prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, sed vi deficiente boni.*

Neq; hoc videtur præter rationem, siquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis stabulantur, non tamen desunt illis venena, sed torpent: narrant etiam Porphyriū anguem venenum quidem habere, sed quia edentulus est, alijs animantibus minime nocere. Pari ratione sunt quidam homines mala meditantes, sed quia viribus carent, idcirco innocui esse videntur: at vires adepti, omne virus suum euomunt. Itaq; sapienter vnusquisq; ab ijs sibi cauere debet, vt eorum insidias vitans, gaudij materiam eis eripiat. Nicolaus Reusnerus exhibet picturam agricolæ baculo Serpentem manantis, quem, ob frigus, ferè exanimem sinu fouit, sed ille refocillatus calore, benefactorem lethaliter fauciat. Inscriptio autem figuræ est hæc. **MERCES ANGVINA,**

Li. 2. Embl.

C cum infra scriptis carminibus.

*Frigore confectam, quem rusticus inuenit anguem,
Imprudens forum recreat ecce sinu.
Immemor hic miserum lethali sauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, simplex mente, bonusq;
Non benè facta quidem, sed malè facta puta.
Ingratis seruire nefas, gratisq; nocere:
Quod benè sit gratis, hoc solet esse lucro.*

Item Paulus Maccius immodico studio maceratus figurauit duos Laocoontis filios anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. **ALIVS PECCAT, ALIVS PLE-**
CTITVR. Huius emblematis argumentum desumpsit ex Virgilio tradente prædictos
infantes filios à Serpentibus fuisse laceratos; cum solus pater peccasset, dum hasta

In l. Embl.

64.

L. 2. Aene.

id.

D Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit sic.

*illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primum parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus utrumq;
Implicat, & miseros morsu depascitur artus.*

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in sacris litteris. *In die-*
bus illis non dicent ultra: patres comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupue-
runt. Huc fortè respexit Poeta, quando cecinit.

Jeremia c.

31.

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achili.

Quamobrem subscripsit Maccius hexastichon huius tenoris.

*Fliores sceleris gemini tranquilla per astra
En angues miserum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus uterq; duorum
Corpora, mox artus pascitur innocuos;*

*Et patris in penas vos natos crimina possunt?
Impia vos luitis sanguine facta pio?*

L.Embl.78 Iterum Maccius effigiat piscatorem caneros inquirentem, qui à Serpente in latibus cancorum stibulante demorsus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMENDA. Hoc pròculdubio consonum videtur esse veritati, quæ in hoc disticho eleganter decantatur.

*Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.*

Verumtamen magno interdum agricolarum damno spe fraudamur: cū alibi canat Poeta.

Expectata seges vanis elusit auenis.

Itaq; Maccius subscripsit distichon huius generis:

*Cancrum piscator quaris, deprehendis, & anguem?
Sic spes incautos fallere vana solet.*

Idcirco non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs artificijs coercentur. Iuxta vulgatum carmen.

Spes laqueo volucres, spes capiat arundine pisces.

In lib. de symb. he- roic. Cæterum Paradinus delineauit Serpentem ab humo se attollentem, vt fraga comederet, cum inscriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo symbolo admonetur Lector, vt in libris legendis sit cautus, ne in absurdas, & impias sententias incidat.

Iterum Paradinus figurauit Serpentem à vespis depastum, & hoc titulo decoratum. TRANSVNDIT PASTA VENENVUM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis delectantur, alijs sæpè sæpius esse ludibrio. Rursus idem author anguem circa clauem reuolutum pinxit his litteris circumscriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc symbolum deductum esse volunt ab historia Leontychidis Senatoris, qui prudenter elusit portentum, quod vulgò timebatur: etenim sic docemur, quæ naturalia sunt, vel casu fiunt, à multitudine in superstitionem ducta, eludenda esse. Tandem symbolum animi diuinis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inscriptione exornata. VOLVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc notius est, quam vt debeat exponi, ciconias assidue cum Serpentibus dimicare; & Serpentes, inter alios significatus, voluptatum, & mollium illecebrarum symbolum esse ex superius enarratis manifestarium euasit. Eiusdem conditionis videtur esse illud symbolum pictæ ciconiæ rostro Serpentem stringentis, quod quidam authores in prima fronte librorum, quos euulgant, imprimere solent, cum his litteris circumscriptis, DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zolos, qui instar Serpentis, alios fauciare nituntur, & interdum ab alijs fauciantur. Hoc etiam argumento vsus est Florentius in libro Emblematarum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde sub-

Embl.25.

*Vt dira Serpens semper in solo repens
Ciconia perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba mentis Affectus,
Rationis alta regionum impetunt callem.*

Quæ sententia summopere commendanda est; quoniam vicisse voluptatem, maxima voluptas esse dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus nostris refertur. Etenim cunctis exploratum esse putamus, hominem esse quoddam animal prodigiosum duabus constans partibus, nempe anima, & corpore, illa veluti quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum generi vsq; adeo præstamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ita diuinitatis sumus capaces, vt ipsas etiam angelicæ mentes liceat præteruolare. Hæ partes inter se iunctæ sunt, sed quadam cōcordia discordi, quia dum agitur de imperio, aut seruiture, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autē, pugna Serpentis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonstratur. Deniq; Serpens pro symbolo litteræ hæbraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non solum quia hæc littera, & Serpens, ratione tortuosæ figuræ, quamdam inter se conuenientiam habeant; sed etiam quia huius litteræ effigies, nil aliud, quàm anguem representat. Præterea sonus huius litteræ rationem Serpentis videtur præ se ferre: quandoquidem littera S. Latino-

Li. 14. hic- rogl.

Arum, & sibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iuncto-
rum figuram exprimit. Item signum maiusculum Græcorum, imaginem Serpentis refert:
immò ceteræ eiusdem litteræ figuræ, tametsi variæ sint, omnes tortuosi Serpentis ico-
nem exhibent. Id totum stabiliunt authores memoriæ artificiosæ, qui non solum Ser-
pentem sibilantem pro littera S. intelligunt, sed etiam pro numero quinario, qui eod-
em caractere exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs symbolicis tradit
Serpentes tres aduersus totidem præliantes, indicare vigesimum tertium gradum Aric-
tis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra prostra-
tos denotare vigesimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rursus
Serpentem tortuosè humi iacentem designare quintum gradum Leonis, & hominem
inuidum, iterum Serpentem magno capite præditum significare trigessimum gradum
Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muscis vndiq; pun-
ctum referre duodecimum gradum Scorpij; demùm per Serpentem magnum, mon-
strari tertium gradum Capricorni, & hominem sapientem. Quæ omnia Ricciardus ex
B Astrolabio plano Ioannis Angeli desumpsit.

*Serpens est
symbolum
litteræ S.*

A D A G I A.

I proueria examinaemus, quæ malam Serpentum qualitatem respi-
ciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens suo non caret ve-
neno.* Quod alio adagio exprimi solet. *Etiā formice suæ inest bi-
lis.* Aliud proferitur. *Cane peius, & angue.* de illis, qui odio capitali
aliquem prosequuntur. Plutarchus in symbolis Pythagoricis meminit
huius adagij. *Colubrum intra ades collapsum non esse perimendum.* Quo

*Proueria
à mala Ser-
pentis qua-
litate desū-
pta.*

ninitur significare hospitem etiam nocuū perhumaniter tractandum esse. Succedit aliud.
ἔφιν θάλλεις, nimirum. *Serpentem fomes.* Pronunciatur, hoc, quotiescumq; quis ne-

C homini ingrato famulatur. Multi arbitrantur prouerbiū hoc originem duxisse ab
historia Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex gene-
re Lamiarum; quæ non modò in amorem valdè procliuēs sunt, sed etiam carnes hu-
manas vehementer experunt: propterea quidam Philosophus hoc animaduertens in
hæc verba prorupit. *ἔφιν θάλλεις, καὶ σὲ ὄφης.* Alij promulgant hoc adagium dima-
nasse ab Apologo superius recitato, in quo introducebatur rusticus Serpentem frigore
penè extinctum in sinu fouisse, à quo postmodum lethalem ictum accepit. Alij deri-
uant hoc prouerbiū ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine
monita fuit, ne in sui perniciem huiusmodi quæ foueret. Huic non dissimile est aliud
κόρουξ τὸν ὄφιν, s. *Coruus Serpentem.* Erasmus effert hoc adagium in illos, qui suā ipso-
rum intentione pereunt. Prouerbiū est deductum ab apologo superius recitato, in
quo coruus esuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus
fuit. Estq; conforme illi *κόρων τὸν σκόρπιον*, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari
solet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in her-
ba.* Solet hoc de periculo graui, & inopinato proferri; estq; simile alteri. *Vipera est in
virecula.* Idcirco huc respexisse videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ
interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit.

Qui legis flores, & humi nascentia frogæ.

Eclog. 3.

Frigidus, & pateri, fugite hinc latet anguis in herba.

Vulgare quoq; est aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui suo aspectu
venenant, & obtreccationis virus in quoscumq; infundunt. Vel enunciat in illos, qui
acutissimè vident: nam Serpentes sunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, sed
perspicaciores habent. Vnde Flaccus canebat.

Cūr in amicorum vīs tam cornis acutam,

Quām aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Prædictis additur. *ὄφης ἐμὲ φάγῃ ὄφιν, δράκων ἔ γινώσεται.* Id est. *nisi Serpens Serpen-
tem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Serpentum genera, qui maiori corporis
mole sunt insigniti, Dracones appellantur. Erasmus opinatur id à vulgo dimanasse,
qui

Alio ada-
gia à cōdi-
tionibus
anguium
desumpto.

qui credit quempiam non posse constitui Imperatorem, nisi prius multos Principes E
superauerit, & deglutierit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præ-
terea omīssa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam desumuntur ada-
gia, & potissimum ratione spoliū, quod Vere exuunt. Itaq; solet dici. *Magis hilaris,*
quàm qui exiit leberidem. De illo, qui præ gaudio desipere videtur. Deinde dicitur
etiā *κένωτερος λεβηρίδος*, idest. *Inanior leberide.* Vel secundū alios. *γυμνότερος λεβηρίδος*.
nimirum. *Nudior leberide.* Hoc potissimum promulgatur de sciolo indocto, qui cum
parum, aut nihil sapiat, Græciæ sapientes æmulari arbitrat. Leberide enim, seu spo-
lio anguis nihil potest inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem sensu. *τυφλότερος*
λεβηρίδος. *Cacior leberide.* De homine in negocijs cæcuciente. Prouerbiū hoc ci-
tatur ex Aristophane: cum Leberis, nimirum pellis illa sicca Serpentis, nihil in se nisi
effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas scripserit Leberidem fuisse hominem ex-
tremæ inopiæ, itaut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipno-
sophistis. Nililominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambicō
syphran appellauit. Immo Syphar aliquando senex ab Aristophane cognominatur; vel F
quia senilis ætas cæcutiat, vel quia sicca, arida, viribusq; destituta sit. Hinc nascitur
aliud prouerbiū *κεντρώτερος λεβηρίδος*, nimirū. *Asperior leberide.* hoc recitatur à Suida
de vehementer asperis: nam spoliū illud Serpentis, ob nimiam siccitatem, asperimum
euadit. Rursus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipue de piscanti-
bus pronunciari solet. *ἔχεις τί; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθύν.* scilicet. *Habes ne aliquid? aut Ser-*
pentem, aut piscem? His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non esse*
occidendos. Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Constantinopolis; dum scri-
psit Crysen Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obsidione
cinxisse: tunc autem Bizantis vxor numerum hostium nihili pendens, cum mulierum
multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco custo-
diebat, illicō aduersarijs ostendens, sagittarum, vel spiculorum instar, in eos proiecit,
plurimisq; perniciem attulit: neq; stratagemate Urbem ab hostium impetu defendit.
Hinc ortum est antiquum assertum, scilicet Serpentes in Vrbe captos non esse necan-
dos, quippe qui olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc G
addemus. *Anguium plexu Andromachen exornare.* Hoc solet proferri de illis, qui ad suam
stabiliendam sententiam, & ad suas fulciendās rationes, vnde quaq; multa congerunt.
Ideò Nicephorus Calistus solebat dicere. Id consilij nobis esse, vt ex omnibus, quæ ad
rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam spiris anguium implexis Andro-
maches adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ
muliebres quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatam gestabat.

N V M I S M A T A.

In quibusdam monetis iconem Serpentis in spiram collecti conspicimus, cuius inscriptio est. SALVS ANTONINI AVG. In alio eiusdem nummo licet intueri Serpentem tractu sinuoso virgæ obrepentem; atq; in alio; Dea virgam gerit, dextra poculum angui porrigit, cum H
inscriptione. SALVS AVG. COS. III. In alijs ipse sedens in sella paterā Serpenti caput adinuenienti porrigit. Inscriptio est. SALVS AVG.
In moneta Mar. Antonij, figura Orphei habitu philosophico, & lyra ornati conspicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquentiæ symbolum esse perhibebatur. In numismate Aurelij Caesaris Augusti Pij filij, icon Serpentis caput admo-
uentis dextræ cibū exhibenti obseruatur: etenim Prisci hoc symbolo hominem regno
potitum hieroglyphicè describebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. vultus
anguis assurgens porrigenti pateram, cum inscriptione. SALVS PVBLICA. Siqui-
dem numisma æneum græcum Seueri cum litteris CEYH. POC. habet in parte oppo-
sita Serpentem, cuius corpus varijs gyris est complicatum: litteræ autem ob antiqui-
tatem sunt corrosæ. hoc numisma cūsum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius signum
est figura Serpentis: propterea quod hoc animal, vt animaduersum fuit in hieroglyphi-
cis, mundum Regiones, & Prouincias denotare solebat. Hinc colligit Erizus, per ico-
nem

A nem Serpentis in numismate sculpti, intelligendam esse Prouinciã, in qua moneta in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numisma magnum æneum græcum Adriani cum litteris corollis. AYT. KAL. idest Imperator Cæsar: habet in altera parte imaginem Deæ facies accensas gestantis, & in curru vectæ à duobus Serpentibus; cum his litteris. LI. Hæc moneta proculdubio cusa fuit in monumentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expressum in moneta non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi ciuitati præfuisse opinatur. Hanc eandem Deæ iconem in curru ab anguibus tractò, Erizus in magno numismate æneo Antonij Pij obseruauit. Et quoniam Ceres Dea segetum ab antiquitate celebrabatur, & prima arandi modum homines docuisse ferebatur: ideo à Serpentibus trahi fingebatur, quoniam obliquitatem sulcorum ab aratro terræ impressorum, effigie Serpentum designabant. Numisma argenteum paruum Octauij cum litteris circumscriptis. CÆSAR IMP. VII. habet in latere opposito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo Serpentes stipant, in parte inferiori alius iacens obseruatur; qui circa alios laterales **B** se inuoluit. Inscriptio est. ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatione, fuit cusa tempore victoriæ Asiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirum quando Octauius debellato Antonio, & superata Cleopatra triumphauit: quandoquidem ab illis Serpentibus Asiam designari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc Imperium Romanorum tres orbis partes occupasse coniecit: Europam enim diu possederant, Africam paulò ante subiugarant, nunc Asia recepta. At in nummo Antiochi. SALVS Dea Romanis habita credebatur formæ muliebris, habitu regio sedens, & pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in nummo æreo Neronis conspici Serpentem pluribus spiris plicatum attollentem caput ad ignem supra aram accensum, & denotare Æsculapium affirmant. In C. Cæsaris nummo intueri licet Elephantum surrecta promusceide, aduersus quam Serpens quasi dimicaturus insurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus conspicitur; & legitur inscriptio. CÆSAR. Ex prima iconè (teste Pierio) lacessitum bello, ex secunda bello confectum intelligere possumus. Tarentini, quod à Tarantè Neptuni filio originem vrbis suæ habuisse crederent, eius iconem in omnibus suis numismatibus impresserunt, deinde equitem currentem, qui Phalantus esse creditur, nec non delphinum, cum fama esset eum naufragum in litus à delphino euectum fuisse. In altera igitur nummi partè Serpens conspicitur cum titulo. ΤΑΡΑΣ. cum pars opposita iconem Phalanti equitis cum scuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius etiam refert se cõrectasse nummum, cuius altera facies inscriptionem habebat. ΚΡΟΘΟΝΙ. cum reliquæ litteræ temporis vetustate essent detritæ. Huius autem altera facies iconem Herculis in cunabulis Serpentes strangulantis repræsentabat: fortasse vt hoc insigne facinus cunctis vitilitatis exemplo futurum esset, vel potius ad fortitudinem, & incolumitatem ostendendam, qua Crotoniæ vulgò præditi esse ferebantur. In quibusdam Græcorum monetis duo Serpentes ad semicirculi curuaturam se inuicem spectantes obseruantur cum inscriptione. ΑΤΝΑΡΧΕΣ ΤΗΑΤ. B. hæc autem inscriptio dominium penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numismatibus licet intueri effigiem pusionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ figura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, sunt innumera. Quandoquidem numisma æneum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris. AYT. KAL. TI. AI. ΑΔΡΙΑ. CEB. idest Imperator Cæsar Titus Ælius Adrianus Augustus; habet in parte opposita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio caduceus, & secus caudam Animalis spica triticea conspicitur. Hoc in monumentum Adriani cufum fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per Serpentem, iuxta sententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum est: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, sicuti aliàs à nobis expositum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium totius terrarum orbis designarent. Pariter in nummo Iuliæ Mameæ conspicitur imago Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S. C. Alij referunt, quod in prædicto nummo videtur simulacrum læua hastæ nixum, sinistra tortuosum Serpentem porrigens, cum inscriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

*Qui pri-
mus aran-
di arte do-
cuerit.*

*Numisma-
ta habetia
caduceum
Mercurij.*

L. 15. Hie-
rogl.

Achillino-
rum hono-
ratamētio.

In lib. Nu-
mis.

pens imperium, & hasta tutelam indicet. In nummis etiam Vespasiani, & aliorum, caduceū cornucopiæ iunctū tāquam felicitatis indicitū licet intueri; adiecta tali inscriptione. PAX AVGVTI: ob eandem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICTAS AVGVTI. licet quoq; conspicari caduceum in numismate Antonini Pij, nec non ramum oliuæ folijs, & fructibus onustum, cum eadem inscriptione. FÆLICTAS AVGVTI. Valerianus narrat se vidisse Bononiæ, apud Achillinos viros multiuigæ eruditionis cognitione spectatissimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non solū humani, diuiniq; iuris sciens; sed in nullo doctrinæ genere non perfectus commendatur, qui in patrio Gymnasio Iuris nodos, & Legū ænigmata tam eleganter soluit, vt inter viros eruditos nostræ ætatis locum obtineat eminentissimum) nummū aureum, in quo simulacrum alatum cum caduceo, & Serpente à pedibus proficiscente conspiciebatur; cum titulo. PACI AVGVTÆ. Alius huius generis nummus interdum ostenditur cum litteris. TI. CLAVD. CÆS. AVG. P. M. TR. P. Siquidem in alio nummo æneo eiusdem T. Claudij Victoria est alata, dextra vestimentum à pectore ad faciem tollit, laua caduceum porrigit, & pedibus calcat anguem: quare profligatō bello, pacem infinuare videtur. Hæc moneta, Erizo teste, cusa fuit Romæ, vt honoris immodici, titulo tantum Principem prosequerentur, qui ex Britannia sine sanguinis effusione victoriam reportauit: de quo Suetonius hæc habet. *Quare à Massilia Gessoriacum vsq; pedesstri itinere confecto, inde transmisit, ac sine vlllo prelio, aut sanguine, intra paucissimos dies, parte insule in deditiōem recepta, sexto, quo profectus erat, mense, Romam redijt, triumphantiq; maximo apparatu.* Deniq; numisma argenteum Augusti in iuuenili ætate constituti; cum his litteris. IMP. CÆS. DIVI F. COS. VI. LIBERTATIS P. R. VINDE. habet in parte opposita figuram humanam stantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris subscriptis. PAX. Post figuram, ara cum Serpente conspicitur. Hoc numisma præcudubio, eo tempore cūsum fuit, quo Octavianus, Bruto, & Cassio superatis, omnibusq; bellis ciuilibus sine imposito, populo Romano vniuersalem pacem, & libertatem restituit: quandoquidem caduceus in manu simulacri pacem, & ara cum Serpente libertatem, salutemq; demonstrant; quas ab Octauiano fuisse Populo Romano reditas ostendunt litteræ circumscriptæ. LIBERTATIS P. R. VINDE.

MIRACVLA.

N inquirendis rebus admirabilibus patratīs, nō recedemus à sacris Biblijs, in quibus Deum Opt. Max. verū miraculorum patrātorem multa supra vim naturæ operatū fuisse legimus. Primitus in populum Israeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, ignitos Serpentes immisit. Verba autem sunt hæc. *Profecti sunt autem, & de monte Hor per viam, quæ ducit ad mare rubrum, vt circumirent terram Edom,*

Numer. c.
21.

& sedere cepit populum itineris, ac laboris: locutusq; contra Deū. & Moyses ait. Cur eduxisti nos de Aegypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ; anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populū ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atq; dixerunt Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes. Hoc in loco inuestigant nonnulli, quinam, & cuius cōditionis fuerint huiusmodi Serpentes igniti: quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuisse nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad instar ignis rutilabat; vel ob exquisitum doloris sensum: nam corpora ad eorum ictus, contracta ardenti febre, maxima inflammatione corripiebantur. Lyrānus, & alij adducunt nonnullorum opinionem, qui scripserunt hos Serpentes igneos fuisse dictos, quia minimi essent, & veloces in motu, instar scintillarum ignis, vel quia volantes per aerem scintillas igneas spirarent. Deinde habemus in sacris paginis illustriſ. miraculum trāsmutationis virgæ Moysis in Serpentem, vbi leguntur hæc verba. Respondens Moyses ait. Non credent tibi, neq; audient vocem meam; sed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum; quid est, quod tenes in manu tua? Respondit; virga. Dixitq; Dominus; projice eam in terram. Proiecit, & versa est in colubrum; itaut fugeret Moyses. Dixitq; Dominus; extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit,

Cur Serpē-
tes ignei
nuncupati.

Exod. cap.
4.

& tenuit.

A *tenuit, venaque est in virgā. Et circūm, inquit, quod apparetur tibi Dominus Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.* Rursus paulo inferius eodem leguntur. *Dirigit; Dominus ad Moysen, & Aaron cum dixerit vobis Pharaō ostendere signa; dices ad Aaron; tolle virgā tuā, & projice eā coram Pharaōne, ac vertetur in colubrum.* Hoc in loco maxima agitur quaestio, an Serpentes illi, in quos virgæ Magorum cancionibus Aegyptiorum fuerunt transmutatae, veri, & naturales Serpentes fuerint, non minus quā ille, in quem virga Aaron fuit trasfigurata; an potius fuerint quædam Serpentum phantasmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, mouerentur. Multi authores tam nuperi, quā veteres insigni doctrina præstantes, illos magorum effectus non veros, & naturales, sed tantum simulatos, & apparentes fuisse existimarunt. In hanc venerunt sententiā Philo; Iustinus Martyr, Tertullianus, Catena in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clarissimi, qui scripserunt miracula Moysis, virtute diuina patrata fuisse, mutatione rei propositæ in naturam eius, quod efficiebatur: quæ verò à Magis, Dæmonis ope, & præstigijs ita fuisse edita, vt qui Serpens non esset, spectantes eū, quasi Serpentem intueretur. Ex altera parte Authores non contemnendi, Magorū angues veros, & naturales fuisse arbitrati sunt: cui sententiæ Theodoretus, Augustinus, D. Thomas, Abulensis, & omnes ferè Theologi scholastici ad stipulatur: his potissimum ducti rationibus: primò, quia sacra pagina narrat iisdem verbis, eodemque modo virgā Aaron, & virgās Magorū in Serpentes transmutatas fuisse: quapropter, si ille Aaron fuit verus Serpens; assimiliter illi Magorū veri Serpentes fuisse videntur. Deinde virga Aaron virgās Magorum deuorasse, nimirum Serpens educus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorū vorasse dicitur: quare nō diceret Scriptura illos deuorasse, nisi veri, & genuini Serpentes fuissent. Tertiò in capite subsequenti, nempe capite octauo Exodi habemus, quod Magi in tercio signo defecerunt; neq; cinipes producere potuerunt: hinc prima duo signa vera, & non simulata fuisse edicunt. Præterquam quod possumus addere, quod Moyses fallaciam patefecisset, nisi veri, & naturales fuissent Serpentes. Itaq; nonnulli doctissimi viri excogitarunt quinque modos, quibus Magi virgās in Serpentes transfigurare potuerint.

C Primò Dæmones commouendo, & turbando spiritus, in quibus erant species, & phantasmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad sensum communem, vel etiam ad sensum visus; nempe primò species virgæ, mox Serpentis, itaut virga in Serpentem, & vicissim Serpens in virgā mutatus videretur: hæc à Diuo Thoma tractantur. Secundo potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita turbaret, vel ludificaret, vt esse viderentur quæ nō erant, & non esse quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgās illas Magorum illicò convertere in Serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad producendos Serpentes valde idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones, non aduertentibus spectantibus, virgās à Magis proiectas statim à conspectu eorum clanculum auferrent, & pro illis angues antea preparados, vel aliunde delatos ante oculos circumstantium repræsentarent, itaut virgæ in Serpentes transmutatæ viderentur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgās illas in modum, & formā anguium concinnarent, illisq; Serpentinum motum communicarent. Quapropter, qui negant illos magorum Serpentes fuisse veros, & naturales, necesse est, vt duos primos modos, vel quintum sequantur. Superest igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulensi, & pluribus etiam viris doctis verisimilior videntur: nam iuxta illum modum, veros fuisse Serpentes tueri possumus. Sed ambiget aliquis, si hoc assertum veritati consonum est, quomodo possumus attestari virgās in Serpentes fuisse conuersas? Respondendum est in scripturis ita legi, quoniam id spectantium oculis ita apparebat.

D Postmodum si examinemus miracula Serpentum, quæ Apostoli Dei patrarunt, innumerabilia ferè se se offerent. In primis Apostoli Simon, & Iuda coram Persarum Rege Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accensi multitudinem Serpentum in exitium Apostolorum conuocarunt. At Apostoli virtute Dei muniti, his Serpentibus pallia sua implentes, Christi nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Serpentes assiduis ictibus Magos vexate ceperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlulabant. Vnde Rex, & reliqui spectatores dixerunt Apostolis: permittite, vt Magi his moribus pereant; qui responderunt: nos missi sumus à Domino, vt cunctos ad vitam

Cap. 7.

An Serpentes Magorū fuerint veri.

In lib. de vita Mos.

Quæst. 18. Lib. 3. de Trinit. cā. 6. & 8. In com. ad 24. caput Evangel. sec. Matth.

Par. 1. qu. 114. Art. 3.

SS. Simonis & Iudæ miracula de Serpentibus.

reuocemus, non autem, ut quempiam à vita in necem præcipitemus. Fufis igitur ad Deum precibus, iufferunt Apostoli Serpentibus, ut in nomine Omnipotentis Dei, resumpro, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad fuas latebras reuicerentur. Hoc Abdias in hiftoria Apostolorum recitauit: quod postmodum Baptista Mantuanus his versibus confirmauit.

Lib. 6.

*Impia. successu hoc mens indignata Magorum
Sic se posse putans Sanctis imponere, coram
Rege ipso, tulit in medium genus omne. ueneni
Dipsadas, & Iaculos celeres, hydrosq; nepasq;
Natrices, Colubros, & catena, quæ per Ereum
Solibus arentem. virosa animalia serpunt
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.*

Lib. 3. hyst.
Apost.

Pariter Andreas Apostolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admirandæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) stabulabatur, & totam illam regionem, magno habitantium damno, devastabat; belluam erecto capite sibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in perniciem humani generis erexisti, & famulis Dei obtempera, ut pereas. Tunc Serpens magnum edens rugitum, euomensq; veneni copiam extinctus est. Postmodum Sanctus perueniens ad prædium, in quo pulsio à Serpente punctus, iacebat mortuus, parentesq; obseruans plorantes, puerum illis viuum restituit, qui coram Apostolo genuflexi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apostolus, & Euangelista per Aethiopiam transiens, peruenit ad ciuitatem nomine Naddauer, vbi duo Magi Zaræes, & Arphaxat Aeglipium Regem tunc sedentem ludificabant: ipse verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; insuper cuncti non solum ciues, sed etiam gentes finitimæ ad hanc urbem confluentes, prædictos Magos venerabantur: Siquidem quamdiu voluissent, omnes sensitiuarum virtutum actiones coercerant, & Serpentes hincinde ad homines pungendos congregabant, & post modum cancionibus vulneratos sanabant. Vnde Sanctus, his omnibus animaduersis, eorum præstigia manifestans, quos immobiles reddebant, ipse soluebat, quos excæcabant, ipse videnti facultatem illis restituebat, & tandem Serpentum punctiones, solo Christi nomine inuocato, curabat. Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apostoli, & Euangelistæ, in Epheso euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, ut iuuenis nomine Callimachus, quotidianis Sancti sermonibus interesset, & mulierem nomine Drusianam deperiret: neq; ex verbis euangelici præconis præsidium hauriebat; quoniam immane scelus in dies augere machinabatur. Itaq; mortua Drusiana, & pretio, quodam procutatore corrupto, libidinosa furens insania, tumultum defunctæ ingressus, pannis inuolutum cadauer exuere capit; & cum, iam sublati penè omnibus exuijs, solum genitalis partis superesset velamen, quod nefariam permixtionem impediobat: illicò immanis Serpens apparuit, cuius morfu iuuenis faucibus corruit exanimis: quare sequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumultum venissent ut sacra celebrarent, cadauer Callimachi substratum Serpenti, maximo omnium spectantium terrore, inuenerunt. Diuum Marcum, ut recitat Gregorius, penès montem Marficum in consueto orantè specu immensæ magnitudinis anguis adortus est, quem, oratione non intermissa, adeò cicurauit, ut cum Sancto etiam cubaret: immò cum hospite triennium conuixit, donec Serpens spontè abierit. Tandem Paulus Apostolus, & ipse christiana munitus fiducia, cum apud Melitem insulam à Serpente icu lethali percussus fuisset, ita ut omnes eum paulò post perituum crederent, Serpentem excutens nihil prorsus mali passus est.

Lib. 7. hyst.
Apost.Matthæi
Apost. mi-
raculum.Lib. 5. hyst.
Apost.Ioan. Apost.
& Euang.
in Epheso
cōcionantis
miraculū.Lib. 3. Dia-
log. c. 16.Serpens ci-
uir. supra
vini uatu-
ra.

Cap. 16.

Cæterum non solum Apostoli, sed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide muniti expugnabunt Serpentes, & quodcumq; veneni genus extinguunt: cum id Christus in Euangelio apud Marcum attestetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa erga Deum inerat fiducia, sæpè, ex Metaphrasto, Serpentes, & scorpiones illæsus calcauit.

Acauit. Item, ex Textore, Didonus Abbas, & Anachoreta innoxius pedibus nudis angues compressit. Iulianus Saba, ut refert Theodoretus, per solitudinem iter faciens, maximum Serpentem offendit, & instans mortis periculum animaduertens, Dei ope implorata, & signo crucis munitus, bestiam interfecit. Idem præstitit Martinus Cyrus: immò, & Donatus Euxæ in Cypro Episcopus (teste Nicephoro) anguem non minorem illis, quos India gignit, solo crucis signo peremit. Amantias etiam vir iustus, ex Gregorio, obuio quosdam angues, sanctissimo crucis signo, necauit: immò latebrarum orificia crucis imagine obsignauit, indeq; angues non nisi mortui egrediebantur. Diuus Hilarius, ut habetur apud Surium, in Insula Gallinaria multitudine Serpentum redundante, defixa in solo cruce, meram anguibus constituit, quam excedere non debabant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps assignatos limites prætereire ausi sunt. Pariter Sanctus Ioannicus Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauigasq; lacum, qui est ad partem borealem Apolloniadis, appulit Taso; vbi Monastæ, & reliqui Accolæ à copia Serpentum grauiter vexabantur. Quare Diuum illic versantem omnes habitantes maiorem in modum rogarunt, ut tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuus, precibus tanquam sagittis vsus est, quibus Serpentes perculsi, Insula relicta, in profundum pelagus se præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Volusianus quidam, rebus intellectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Episcopus Baiocensis patrabat, eum summis precibus adiuit, ut ad syluam suo prædio adharentem accederet, in qua immanis Serpens diuagans solo halitu homines, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus bidui spatio in preces incumbens, inediaq; se macerans, implorata Dei misericordia, compertaque Serpentis trita semita, per quam à specu ad fontem, & vicissim à fonte ad latibulum reuertebatur, intrepidus orisficio cauernæ appropinquans hæc verba protulit. Præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei viui, qui famulis suis virtute mandandi super Aspidem, & Basiliscum, & conculcandi Leonem, & Draconem communicauit, ut ab hoc antro exeat: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis dentibus, quasi hominem voraturus proslit: at seruum Dei conspiciatus statim contraxit ore, & demisso capite, ad eum accessit: idè Sanctus, elata manu, signum crucis exprimens, loro bestiam vinctiuit, ligatamq; tanquam mansuetam ouem, ad litus maris ducendam discipulo tradidit; ne imposterum ei liceret in illa regione diuagari: sicq; locus à pestifero veneno liberatus est. Prædicto simile miraculum patrauit Sanctus Vito Episcopus Virdonensis, ut recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: etenim in vasto specu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conspiciatur) iuxta monasterium Sancti, immanis Serpens latitabat, cuius halitu tam homines, quam bruta prætereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vitionis cōfugerunt, ut illos hac ærümna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus, & vniuerso associatus populo, ad speluncæ ostium pertinuit, & stola, horrificam ligans bestiam, omnibus spectantibus, extinxit. Non dissimile casum Diuo Marcello Episcopo Pacifiensi accidisse narrat Surius. Nam sua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens non seruauit; ideoque integra post obitum in sepulcro iacere non meruit; quoniam Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat, adhuc in eius cadauer desquebat. Quare consanguinei ingentem anguem conspicati, & strepitu vexati, de proprijs sedibus migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Christo Duce, & multitudine hominum associatus, ad locum eum bellua pugnaturus accessit. At Serpens de sylua ad tumulum reuertens Sanctum conspiciatus, demisso capite, & caudâ blandiente, quasi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis terpercutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iussit ne imposterum huiusmodi calles repeteret; quamobrem bestia in huiusmodi locis nusquā amplius diuagari visa est. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & sanctissimus anachoreta, ut refert Baronius, qui pedes Sancti spiris arctè inuoluit: at ipse, formidatibus spectatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc statim discedens, & ad parietem repens in omnium conspectu dissipatus est. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum quemdam conculcauerat, ut inde prædam auferret: idè monachus olitor Serpentem duxit ad locum, per quem fur ingredi solebat, eique nomine Christi iussit, ne quempiam posthac ingredientem admitteret. Itaque sequenti nocte, fur ingressurus, & be-

*Miracula
aliorum San-
ctorum.*

*Li. 12. cap.
45.*

*Lib. 3. Dia-
log. c. 35.
Tom. 1.*

*In vita e-
iusdē San-
cti.*

*In vita S.
Vigonis.*

*Serpens de-
nastās syl-
uam à S. Vi-
gone expel-
litur.*

Tom. 7.

*In vita S.
Marcelli.*

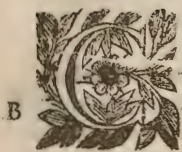
*Serpēs à S.
Marcello pul-
sus.*

*Tom. 6. An-
nal. Eccles.
Lib. 1. Dia-
log.*

Serpēs hor- ita totum aditum occupante perterritus, resiliit in *tuī castos.* seceſſante die, & accedente monacho olitore, se extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iustus sue cellæ custodes duos Serpentes constituit aduersus latrones, qui deinceps accedentes, & bestias conſpicari, penitentia ducti sanctissimi euaserunt: sicuti in Vitis sanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retulit Baronius, ordinem vallis Ombrosianæ professæ, cum ad imitationem S. Antonij venari cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutebant, caudisq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eodem vase comedere nō permittebat. Vnde Ardingus Episcopus Ilorentinus ad Sanctam Viginem inuisendam accedens bestias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patientiæ exercitio priuaretur, immò eis abscissas caudas precibus, & signo crucis restituit. Mannus meminit viri cuiusdam, qui in regione quadam Poloniæ, postposita reſta in Deum fide, ad Hæreticos transiit. Hic vineam possidebat, in qua nescio quid colivolebat, sed cum appropinquaret celebritas, in qua sanctissimi Corporis Christi memoria recolitur, in contemptum solemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Christi fides extincta erat, virum obsecrauit, ne diem maximè festum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihil pendens, statim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proſcinderent. Vix ipsi opus aggressi fuerant, cum repente nimianis Serpens sublato pectore sibilans vineæ Dominum in gramine sedentem adortus, spirisq; collum complexus, operarijs fugientibus, strangulauit. Quare si prædictus peccans, solemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium casum iuuenis, qui contempta matre, ab angue pariter punitus fuit. Legitur hoc miraculum apud Cæsarium Herſterbacensem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem festiuis verbis, sed venenatō animo decepit: nam illam rogauerat, vt omnia sua bona sibi met concederet, vt vxorem honestiorem, & ditorem in sui thori sociam recipere posset. Mater annuit, vt filium omni beneficij genere prosequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum ostiatim petere coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in mensa sedens, pulsata ianua, iussit aperiri: sed integrim audita matris voce, statim pullum cum patina iam in mensa collocatum à famulis abscondi imperauit, ne à matre videretur: interea post longum colloquium, matre expulsa, denuò pullum in mensam deferri iubet: sed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Dominò spectaculum nunciauit, at ille subridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam misit, quæ mox idem se vidisse retulit. Verùm Dominus indignatus se à famulis illudi putans, & de mensa surgens, veniam, inquit, & etiam si Diabolus ibi fuerit, in mensam deferam. Tunc in herum ad patinam accedentem insiliit Serpens, & collum eius adeò arcè complicauit, vt oculi, & facies intumescerent. Iam intelleximus pullum coctum, supra ordinem naturæ, in anguem conuersum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem transmutatam admirabimur. Olim quidam agricola, vrgente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro satione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppressus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiscopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quamdam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, loco pignoris, deferri iussit. Itaque hac ratione pauper rusticus copiam frumenti accipiens terræ commisit, quæ copiosissimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaq; Sanctus aurea recepta materia, vna cū agricolæ ad quamdam horti sepe se conferens, oculis in celū elevatis, hæc verba protulit: Domine mi Iesu Christe, qui sola voluntate omnia creas, & transmutas, qui aliquando virgam Moysis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertisti, hoc quoq; aurum, quod ex aniante in hanc formam transfigurasti, in pristinam quoq; formam redige, vt hic pauper discat, quod quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euasit Serpens, qui circa sepe, vt prius, voluebatur. Quid plura? Diabolus etiam sæpè figuram Serpentis induit. Idè Cæsarius Herſterbacensis verba faciens de monachis in Odeo dormitantibus, scripsit illum soporem à Diabolo dimanare: quādoquidem monachus quidam vir iustus supra dorsum Fratris Vuicelhelmi somniculosi anguem sæpè reperere obseruauit, statimq; intellexit Diabolum esse, qui homi-

A hominibus somnolentis summo opere delectatur. Demum per historiam Viennę impressam anno Domini quingagesimo primo supra millesimum, & quingentesimum intelleximus, quod in quibusdam locis Hungarię innumeri Serpentes in strue manipulorū frumenti inuenti fuerunt, quos cum rustici comburere vellent, manipuli ignem respuisse dicuntur: nam Serpens caterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit exuri non posse: quandoquidem non sponte, sed supra vim naturę nati, & propter hominum crimina immisi fuerant.

PROBLEMAT A.

CIRCA structuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata proponi solent, quae hoc in loco recensere non infugiferum esse opinamur. Primò circa structuram animalis doctissimus Zimara querit, cur Serpentes, reliquo quiescente corpore, caput in partem posteriorem vertere possint. Scribit igitur respondendum esse (veluti etiam superius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam Insectorum modo,

structura volubili constant, & vertebri cartilaginosis, & flexilibus integrantur, quas natura his animalibus impartita est, ut noxia melius vitare possent; nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuersionem inepti erant: quandoquidem nihil utilitati illis esset erectio capitis, nisi illud etiam conuertere possent.

Secundò inuestigant aliqui, cur linguę Serpentum venenosę sint, & respondeat illas esse poris refertas, per quos malitia humoris in animali predominantis inde facillè egredi, & etiam communicari possit.

Tertiò clarissimus Zimara querit cur Serpentes pene, & testibus careant. Respondimus autem huius problematis superius assignauimus, quando naturam, & mores horum animalium ponderabamus: nam ob corporis prolixitatem testibus carent, & quoniam cruribus non utuntur, penem etiam non habent. Quamuis inferius ostensuri simus penem, & testes viperis inesse, ut Lector in capite subsequenti legere poterit.

Problem.

47.

CIRCA naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus queri solet, cur morsus maximè anguim sit venenosus. Respondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in se concepisse, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis subtilissima per totum corpus dessemnatur, consequenterq; portio biliola circa dentes in morsu relinquitur; hæc autem quo potentior est, eò velocius partem demorsam corrumpit, illamq; in sui naturam vertit; atq; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam comburendo crescit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cetera animalia, acutissima est: quapropter eorum morsus maximè venenosus esse perhibetur; & præcipuè cum fel horum animalium maximè lethale ab authoribus celebratur.

DEinde indagari solet cur partes ab anguibus demorsę intumescant: hæc esse causam multi confirmant, quia bilis anguim calidissima, consequenterq; subtilissima est; ideoque celeriter corporis meatus penetrat, & quascunq; inuenit humiditates, omnes in crassas, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percussum facillè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti, Authores Medici partem supra Serpentis morsum vinculis constringunt, ne virus ulterius penetrare possit. Vel etiam dicere possumus partem læsam reddi tumidam, quoniam sanguis, & spiritus, ad ferendas parti faucis suppetias, confluentes, illam iusto crassiores reddunt.

Præterea peti solet causa, propter quam frigida aqua super Serpentes aspersa, eos illico in fugam vertat. Responsio est, hæc animalia frigida temperie esse prædita, ut superius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidam vitant, hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultantur.

Demum querunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccadum incitans, potius Serpentis, quam Columbę formam induerit. Respondent, quia Spiritus Sanctus specie columbę appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini suspectam, & odiosam reddere noluit. Id optimè manifestat Magister Sententiarum, dum ait. *Venit ad hominem in Serpentis specie, qui fortè si permitteretur, in columbę specie venire malisset, sed non erat dignum, ut spiritus malignus illam formam homini odiosam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.*

Lib. 2. D.
stict. 21.

ENIG.

ÆNIGMATA.

ON defunt etiam huic historiae obscuræ quæstiones, difficileq; intel-
lectu, nisi aperiuntur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum gri-
phum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem inter-
rogant: quodnam sit illud animal, quod sine pedibus gradiatur. Hoc
autem ænigma saphico carmine sic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,

Quæ suos gressu celeri ad recessus

Pasta se confert, modo qualis hæc sis.

Dic mihi, quæso?

Hanc postea belluam Serpentem esse exponunt; qui citra vllum pedum vsum, veloci-
ter quocumq; mouetur. Iterū interrogare solet, quodnam sit illud animal, quod de-
glubiam non pereat, sed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem versibus
saphicis sic exponitur.

Dic quibus terris animans alatur,

Cui aura vitalis fauceat per annos,

Et nihil passus, iuuenescat immo

Pelle lenata.

Hunc animantem anguem esse interpretantur, qui singulis annis, nimirum verno ap-
propinquante tempore, pellem veterem deponens iuuenescere videtur. Ideo ne longa
verborum ambage lectores moremur, eos ad scriptores Italicos relegabimus, qui infi-
nita huius generis ænigmata narrare solent.

PHRENOSCHEMATA.

SSID.VI litterarum cultores, ex nocumento, alijsq; anguium pro-
prietatibus argumēta phrenoschematum desumpserunt. Quidam igit-
ur iuuenis acuti ingenio præditus, cognomēto Lancea, figuravit Ser-
pentem lancea transfixum; seq; circa eandem voluentem, & illam
mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forsitan vt omnibus mani-
festaret incassum operari, qui aliquid aduersus eius familiam machi-
nabantur. Meminimus vidisse in prima facie nonnullorū librorum Serpentem pictum
in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenso, cum inscriptione italica.
COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè
alludebant ad Zoilos, qui assiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere solent.

*Panormita
norū Insi-
gne quale.*

Panormitani, pro Insigni gentilitio ciuitatis, aquilam expansis alis effigiant; sed ad
denotandam urbem, vel potius ad describendam Urbis proprietatem, tale concinnant
phrenoschema: Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius
pectus fauciat, cum inscriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. H
Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas
verò amore prosequitur.

*In 2. par.
Insigne.*

Camillus de Camillis scriptor Italicus exhibet phrenoschema cuiusdam nobilissimi
iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quasi
veller innuere inter herbas virides iuuentutis, prosperitatum, & diuitiarum, venenum
latere, nisi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti
authoris exhibuit iconem anguis in prato florulento iacentis cum hac italica inscri-
ptione. IL SERPENTE TRA FIORI E L'HERBA IACE. Quod Insigne re vera ca-
ret illis conditionibus, quibus vera phrenoschemata gaudere debent.

*In lib. In-
signe.*

Ex altera parte ab exuijs anguium alia dimanarunt phrenoschemata: nam Barga-
lius delineat Serpentem inter saxorum angustias, vetus spoliū exuentem, cum titulo
italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hæc; phre-
noschema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomenro Cangenova vocabatur. Alio-
quin

A quia hoc posset assignari mulieri annoſæ, quæ mangonijs ſimulatam iuuentutem ante oculos intuentiam repræſentare nititur.

Ruſſellius eandem picturam exhibet cum tali inſcriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoschema assignat cuidam viro nobili, qui, iuſtis de cauſis, à ſeruitute veteri cuiuſdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius ſe contulit. Baptiſta Pitronus idem phrenoschema cum prædicta inſcriptione in ſuo Inſignium volumine collocat, quo conatur ſignificare nouam virtutis tunicam vitiſenectæ meliorem eſſe.

Tandem quidam eruditus, vt oſtenderet ſe alacri animo inſortunia paſſum, & demum huiusmodi animi curis liberatum eſſe. Delineauit Serpentem, qui iam iam ſenectam exuerat, cum inſcriptione. NITIDVS. Hoc phrenoschema videtur à Virgilio deſumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promittit comparationem.

Qualis tibi in lucem Coluber mala gramina paſtus,

Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat,

Nunc poſitis nouus exuijs, nitidusq; iuuenta

Lubrica conuoluit.

B A reliquis anguū proprietatibus decerpta phrenoschemata non deſunt. Etenim angues, ſole ſupra orizzontem emergente, à cauſis exeuntes ad radios ſolares ſe conferunt: propterea in volumine Inſignium nobiliū pingitur Serpens radios ſolares intuens cum inſcriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoschema Comiti Oſorio Biſſiano attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomen, & fortè ad rem amatam, prædictum Inſigne concinnauit. Pariter Bargalius ſcriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios ſolares figurauit, cum titulo. QVOS BRUMA TEGEBAT. Author refert hoc fuiſſe phrenoschema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoschema eleganter reſpicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios ſolis egredientes, & vetus ſpolium deponentes ſe renouent.

*In lib. In-
ſign.*

C Item vir quidam latinis litteris apprime excultus, calliditatem Serpentis meditans pro phrenoschemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatis, abſque inſcriptione, depinxit: quoniam demonſtrare conabatur ſcientiam, & prudentiam nullo modo à fraudulenta aſtutia ſeduci poſſe.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrū verſans, cum titulo. SOLO MARATHRO VIOR. Volebat fortè author inſinuare, quòd ſicuti Serpens non rectè cernit, niſi oculis ad ſeniculum affricatis, ita homo quidquam, abſq; diuina ope, moliri non poteſt.

*In lib. In-
ſign. nobil.*

Baptiſta Pitronus, vt omnibus patefaceret, non cuiuſq; ſermoni, & præcipuè ſcelſtorum hominum verbis aures ſemper non eſſe præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inſcriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id præſtare perhibetur.

Si contemplerur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Inſignia. Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehenſa, circum-

*In lib. In-
ſign. nobil.*

D anceps fuit: etenim ſphinx apud Ægyptios pro expoſitione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus designabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inſcriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiſcitur. Alius eandem Serpentis circulearem figuram exhibuit, cum inſcriptione. PRÆTERQVAM MEOS IGNES. Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat: quapropter hoc phrenoschemate ſignificabat æternitatem illius incendij, quo aſſiduè afflictabatur.

Loco cit.

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inſcriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Deniq; Lucas Contilis effigauit caduceum Mercurij hoc titulo inſcriptum. CVPI-

*In lib. In-
ſign.*

DITATVM QVIES. Hoc autem phrenoschema Academico TRANQVILLO nuncupato assignauit: quandoquidem ſicuti caduceus Mercurij nil aliud eſt niſi virga Lau-

INSI-

INSIGNIA GENTILITIA. ET MILITARIA.

Insigne gē-
tilitiæ Gra-
ciæ.

Lib. 1. de
Rapt. Pro-
serp.

RISCORVM Græcorū olim Insigne fuisse Serpentis effigiem, quæ pro-
priū dominium demonstraret: quemadmodum apud Romanos aquila
denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figuran-
tes Serpentem à duobus Cornis vexatum indicabant Græciam, quam
extera nationes, post Leonem Philosophum Imperatorem Constanti-
nopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Insigne Triptolemei exor-
nasse multi attestantur: Quandoquidem Historiographi memorāt picturam anguium
in longa naui fuisse, qua Triptolemeus Orbem lustravit. Vnde Claudianus huius naus
mentionem faciens dixit. *Angusq; Triptolemei strident.*

Manthēon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oscum, qui Tyrrenis impe-
rauit, Insigne Serpentis habuisse: nam vocabulum (Oscus) Etrusca lingua Serpentem
denotasse perhibetur. Alioquin Seruius scribit Oseos nuncupari populos copia Ser-
pentum redundantes. Spinula in suo opere poetico meminit Insignis Caroli Viceco-
mitis, in quo Serpens pingebatur: ideoq; poeta alludens ad hoc Insigne gentilitium,
& ad propriū cognomen, sic cecinit.

Li. 1. Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, caueto

Anguiger imprudens, Spinula te feriet.

Insigne gē-
tilitiū Me-
diolani.

Ceterum inter alia emicat Insigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens caruleus
in campo aureo infantem rubore tinctum euomens. in quod Alciatus ad Ducem Me-
diolani scribens hæc carmina concinnauit.

Exiliens infans sinuosi de faucibus anguis;

Est gentilitijs nobile stemma tuis.

Talia Pellæum gessisse numismata Regem

Vidimus, hisq; suam concelebrasse genus:

Dum se Ammonæ satum, matrem anguis imagine lufam;

Diuini & sobolem seminis esse docet:

Ore exit: tradunt sic quosdam eniuer angues;

An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

Lib. 4.

Cur Serpēs
in Insigni
gentilitio
Mediolani
figureretur.

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Insigne hoc gentilitium exornet; Autho-
res inter se sententijs variant. Franciscus Petrarcha prodit, quod Azo Vicecomes, qui
deinde Mediolani Principatū obtinuit, Patris iussu, cum copijs venit Apenninum, & in
ea expeditione, cum fortè equo descendens requiesceret, Serpens, vel (vt alij volunt)
vipera, nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepsit, quam cum capiti re-
poneret, bestia decidens per iuuenis faciem, nihil læsit. Ille animosus hoc ad omen vi-
ctoriæ traxit. Idedq; hinc factum est, vt pro militari symbolo deinceps Serpente vtretur.
Alterius opinionis fuit Paulus Iouius historiarum scriptor, qui retulit Orthonem in
sacro, & ab omnibus commendato bello contra Turcas, & Sarracenos, Buliono Godo-
fredo duce, insigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni
ferocitate, qui ad singulare certamen fortissimum quemq; ex acie christiana pro-
uocabat, cum eo fuisse congressum, & tandem non minori fortitudine, quàm felicita-
te superasse, & de galea interrempti hostis opimum spoliū retulisse, nempe Serpen-
tem, vel viperam inexplicatis spiris à cono cassidis erectam, & puerum passis manibus
deuorantem. Hoc postmodum ad Insigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim
prisca consuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Insigne gentilitium, vel mili-
tare gestare.

Hinc Segunenſes, qui erant sub magistro peditum, pro Insigni duos angues in mo-
dum decussis pictos gerebant. Militum Brannensium Insigne, Serpentis icon humano
capite exornabat. Curatij seniores sub magistro equitum militantes in parma nigra lu-
teos angues ferebant. Menapij seniores nuncupati gestabant parmam, in qua Serpens
flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

A Inter gestamina Præfectorum fabricæ, quæ sex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpēs in parma coloris cærulei, quam aureus umbilicūs, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores sub illustri viro magistro equitū militantes, in parma, duorum Serpentū mutilatorum effigiem habebant, cum umbilico argenteo, in area rubra, Maurialites duorū Serpētū mutilatorū figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nimirū albos angues in clypeo rubro præferabant. Marcomani verò seniores eundem præfectum sectantes, prassinus habebant caducei Serpentes, in alba parma, quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Bataui, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro gestabant. Vindices nuncupati ferebant angues in modum caducei flexos cærulei coloris in parma tota lutea. Atrecotti iuniores habebant angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conspiciebatur. Illa legio, quæ sexta Parthica vocabatur intergrum caduceum, nempe totos angues expressos vnā cum baculo luteos ferebat in par-

B ma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Insigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ summitate erat pila, ex qua Serpentes ad osculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti sub magistro, militum solebant in parma tota lutea sub nigro circulo exornata duos Serpentes rubeos non è virga, sed veluti è cippo quodam emissos ad osculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, gestabant duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella sustentabantur, & mox in superiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani sub magistro equitum caducei gestamen vsurpabant: albos enim præferabant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma prassina. Reliqua Insigna, quæ ferè sunt innumera, per historias aliorum animalium legere licet, vt suo loco fuit expositum, & deinceps exponetur.

HISTORICA.

C **V**AMVIS ex superius enarratis, angues humano generi se pertinaces exhibeant inimicos: attamen ex nonnullis historijs collegimus reperi-
tos esse quandoq; Serpentes, qui singulari fauore homines complexi sunt. Primum legimus apud Plutarchum, quòd Serpentes puellas immoderatis affectibus interdum persecuti sunt. Nam Ætolia, anguis cuiusdam puellæ amore captus, noctu eam adire suetus, corporiq; puellæ circumfusus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè sub diluculum recedebat. Custodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iusserunt. At Serpens eam sedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, sed non vt solitus erat gratus, & benignus, immò asper, & horridus in eam insiliens, spira manibus ad corpus constrictis, caudæ residuo femora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) versibus dardanicis, magnum expressit Serpentis amorem erga Aleuam pastorem Thessalum, qui iuxta fontem Thessalicum nomine Hamonium, boues pascebat, quòd anguis accedens, repensq;, comam pastoris auream, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plutarcho habemus, Serpentem faminā ab Ægyptiaco quodam viro tam familiariter altam fuisse, vt ad mensam quotidie veniret; quæ, cum catulos enixa esset, quorum vnus hospitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egressa & ipsa filium suum morte puniuit, deinde voluntarium exilium sibi imposterum delegit.

Ad rem narrat Cæsarius Heisterbacensis, quòd quidam homo, accepto in latere sinistro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & insanabile degenerauerat, quadam die, nudato latere, super truncū succisæ arboris se inclinauit, vt irruipenti saniei commodiorem locum præstaret: ibi interim soporatus est; sed ab angue adueniente, & vlcus sugente expergescens, veneni metu, eum excussit: interea tantum leuamen percepit, vt sequenti die, in prædicto loco, sugendi vlceris facultatem Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligere, vt aliquo in loco cubare non posset, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiusmodi

Lib. 9. c. 5.

L. 10. hist. memor. cu. 70.

Serpens vlceri medetur.

cón-

confortio abhorrenta regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij spatium anguem non vidit. Denuo reuerſum in patriam Serpens ita ſectabatur, vt, cum non poſſet ad viri-
cubile ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei perſuaſerunt, vt Serpentem occideret.
Homo autem ſolebat dicere, nunquam medicum meum interficere audeam:

Luc. c. 7. 1. Ex eodem authore habemus, quod in villa *Dulve* nuncupata Dioceſis Traiacenſis,
Serpens à muliere de-
glutius. os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, ſomno correpta, Serpens intra-
uit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam ſolum Serpentis iux-
ta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergeſacta, & partui proxima quidquam in-
dicare noluit, ne timore ducta vna cum ſetu periret. Adueniente autem hora partus,
mulier ſimul cum infante anguem abſq; nocumento enixa eſt, quorum in vtero ali-
quandiu amicè vixit.

Lib. 21. c. Recitat etiam Olaus Magnus, quod in extrema Aquilonis plaga Serpentes verſan-
30. tur, qui ſub tectis non ſolum collidunt, ſed etiam plerumq; in cunabulis infantium
tanquam ſidi cuſtodes dormiunt, quos offendere, magnum eſſe crimen incolæ arbitran-
tur. Verum ſi, vel fortuito incendio, vel peſtilentia craſſante, habitatores domus de-
leantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine creſcunt, vt nouis
habitantibus difficultatem parian: quò minus tutò cum iſtis cohabitare poſſint.

Magnus etiam Serpens ſecus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem
viſus eſt, vt præmulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerſo
genitus fuiſſe dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexan-
dri Magni Hiſtoriographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Afri-
canus nuncupatus eſt monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & mori-
bus Africani, verba facientes, ſcriptum reliquerunt in lecto eius matris ſterilis vulgò
credita anguem ingentem viſum fuiſſe cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt,
inde elapſum coerceri non potuiſſe. Itaq; hoc ab Ariolis intellecto, iſpi, celebratis de
more ſacrificijs, reſponderunt fore, vt Liberi ex ipſa prodirent.

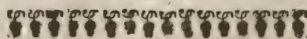
In Eliacis. Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pauſanias. Etenim, cum inter Arca-
das, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit
fortè, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem ſinu geſtans. Eleis ſe ſe obtulerit, à
qua, graui impendente periculo, opem implorari: interim illa infantem in prima agri
parte collocauit. Irruuntibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis viſus eſt,
quo perterreſacti regreſſi ſunt. Elei verò, hoc omine hilares, hoſtes inſecuti Arca-
das fuderunt, & victoriam reportarunt. Poſtmodum ab Eleis templum erectum fuit,
vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, ſeu Dæmon nomine, *εωσίπολις*,
ab euentu liberatæ vrbs nuncupatus eſt.

Sosipolis Ge-
nius qua-
lis.

Demum Hiſtoriographi publicat, quod Protho Danicus pugil, & Rex Herculem pu-
ſionem imitatus, vix ſex pubertatis annos menſus, Serpentem miræ magnitudinis, &
ferocitate inſignem aggreſſus eſt, ſed ſpiculis, ob pellis aſperitatem, nihil ferientibus,
immiſſo in vntrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum eſſe Frid-
leuum multi exiſtimant, qui non ſolum fortitudinis probandæ gratia, ſed voluntate
quoq; acquirendi theſauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morſibus
admodum formidabilem adortus eſt, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tan-
dem per ſoſſa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens ſpi-
ris caudæ arbores complectens euelleret.

In hiſt. Pe-
gu cap. 10.

Prædictis tanquam coronidem addemus aſſertum Auguſtini Zarata, qui agens de
varijs Indorum opinionibus, tradebat ipſos fateri diluuium vniuerſale, ex quo ob im-
modicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauib; moleſtijs
humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem
legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quod, quando Sol, ob interpoſitionem terræ, ita
opponitur Lunæ, vt illam illuminare non poſſit, Incolæ deficientem Lunam à Ser-
pente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduerſus Cælum diſplodunt,
magniq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Tranſacta au-
tem eclipſi, ipſi Lunam priſtinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

SOMNIA, EORVMQVE
PRÆSAGIA.

VAMVIS superius relatum fuerit secus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immensum cubantem conspectum fuisse: attamen Iustinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, sibi per quietem visam fuisse cum ingenti Serpente volutari. Nec somnio decepta est, namq; maius opus humana mortalitate vtero gessit; dum Alexandrum virum

Lib. 12.

supra humanam potentiam, magnitudine animi insignitum peperit.

Pariter Faustina sibi visa est in somnis duos Serpentes, sed ex his vnum ferociorem eniti: dum Antonium, & Commodum vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuosa, & perniciofa comprobavit: non enim homo fuit, sed immanis Serpens, ad humani generis internecionem immissus.

Faustina
somnia.

Item in historia Indica legitur, quòd in quadam Regione supra Cinam, Occidentem versus Cegnico nuncupata Rex olim sedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipsum monentem, se velle in vterum eius vxoris ingredi: Rex, somnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Idèòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida, transacto nouem mensium spatio, filium peperit. At mater in lucem effundens hunc filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipso Infantis ortu, duos Serpentes alatos supra vim naturæ in aere stantes, aquam supra infantem proiecisse.

Par. 3.

De vano autem somniorum præfagio, Onerocriti scribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interemptis, victoriâ significari: quapropter legitur apud Suidam ὄφεις πατέιν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει. Nimirum, Serpentes calcare, stimulos hostium soluit. Verum Artemidorus scriptum reliquit aliud nugamentum, nempe, per Serpentem erectum, quoddam bonum præfagium denotari, qui, si moueatur, & accedat, morbum, & pestem portendit, agrotantibus verò salutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiusmodi materia assiduam congerionem agit, visum in somnis Serpentem malum esse prædicat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & insidiosi inimici denotantur. Alibi quoq; promulgavit, quòd Serpens in quiete conspectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem designat; deinde Sacerdotem, quia sacer Æsculapio perhibeatur; immò vatem, quia sacer sit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in somnio visus capite puniendum significat: cum Serpens ad internecionem in capite cædi solet, item fugitium, quoniam latebras semper quarit, & denique hominem resolutum: cum pedibus ingressu non vtatur; & qui resoluti sunt, proficisci non possunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in somnio visis, quas, nec non alias similes vnusquisq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere potest.

Li. 1. de In-
som. c. 33.

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

MISSO Serpentis ænei simulacro; quod iussu Moysis olim in Deserto erectum fuit indicans Constantiam, & Continentiam, quod aspicientes Hebrei à morsibus anguium sanabantur: cum tamen in eo nulla vis sanandi esset, sed solus Deus sub conditione inspecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus existimans se à Serpente sanatis, ratusq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud simulacrum venerabatur:

quapropter sacra pagina in historia Regum hæc habet. Ipse dissipauit excoelsa, contriuit statuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyses: siquidem vsq; ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum. Hic sacra pagina meminit Ezechie Regis: nam huiusmodi tempus ab anno quadragesimo exitus de Egypto fuit annorum septingentorum viginti septem: neq; tamen existimandum est eo tempore simulacrum Serpentis ænei pro idolo semper fuisse cultum, sed ætate tantummodo impiorum Regum; nam

Lib. 4. Reg.
cap. 48.

pij

pij Reges, illud, Moyſis reuerentia, tanquam nobile antiquitatis, & munificentia diuina monumentum, iuſſuq; Dei conſtat, prodigioq; nobilitatum intactum reliquerunt: donec Ezechias Rex Sanctiſſimus, & aequiſſimus in Hieruſalem regnans hunc ſcandali lapidem ſuſtulit. Nam poſtmodum Ethnicij non ſolum ob rationes allatas, ſed quia hoc animal longevæ ſit vitæ, ſine pedibus gradiatur, & deponens ſenectam iuvenefcat, eum ſelicem Dæmonem appellarunt, eiq; Ophioni cognominato, veluti cæteris Dijs immolarunt. Vnde Doct̃or Eccleſiæ Ambroſius (atteſtante Blondo Flauio) vt rectam in Deum fidem chriſticolis redderet gratiorem, huius Ophionis ſimulacrum ab Ethnicis cultum in Mediolanenſi Eccleſia conſeruari voluit: Quamobrem non iniuria ſcribebat Bugatus, quòd in templo D. Ambroſij ſupra columnam marmoream iuxta aram Chriſti crucifixi locatum fuit ſimulacrum illius Serpentis aenei filijs Iſrael olim in Deſerto cultum; additq; meritò iuxta prædictum altare fuiſſe poſitum; cum altiſſimi crucis myſterij ſymbolum fuerit.

L. 1. Roma triumph.

Lib. 3. hiſt. Mediol.

Serpentes ubi culti.

Nonnulli volunt, Alciatum ad hoc ſimulacrum alluſiſſe emblemate quadageſimo nono ſupra centeſimum, vbi magnum anguem iuxta aram depingit, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Hinc cultus Serpentum in omnes ferè Ethnicos deſſeminatus eſt. Clearchus quidem, referente Aliano, ſcripſit ſolos Argiuos Serpentem non perimere, quoniam eum venerarentur. Nihilominus, ex Herodoto, Athenienſes aiebant ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Amplius Iuppiter in multis Græciæ locis ſub anguis ſimulacro colebatur. Olim quoq; Lituanij Serpentes, & eorum ſimulacra venerabantur: propterea Aeneas Syluius agens de Europa hæc habet: *Primi, quos adq; ex Lituanis, Serpentes colebant. Pater familias ſuum quiſq; in angulo domus Serpentem habuit, cui cibum dedit, ac ſacrificium fecit. Hos Hieronymus iuſſit omnes interfici, & in foro adductos publice concremari.*

Angues p̃t̃i ad conciliandam loco reuerentiam.

Alij demùm ex Antiquis humana cum, brutis copulantes, quaſdam icones figurabant, & pro Dijs colebant: vnde D. Athanaſius rectè pronuntiabat ſimulacra pro Dijs conſtituta fuiſſe, quæ in natura diſſimilia erāt: nimirum ophiocephalos, cynocephalos, & onoccephalos ſcilicet picturas habentes caput Serpentis, canis, & aſini exhibebant adorandas. Quid plura? non ſolum Serpentes paſſim ab Ethnicis erant culti, ſed etiam pro Genijs locorum habiti, quia omnibus myſterijs ipſos intereſſe opinabantur. Imò ad conciliandam alicui loco reuerentiam, ſimulacra anguium pingebant: quemadmodum hodie crucis ſimulacro Chriſticolæ vtuntur. Itaq; huc proculdubio reſpexit Poeta ſatyricus, quando ſic cecinit.

— hic veto quiſquam faxit oletum,
Pinget duos angues, pueri, ſacer eſt locus, extra
Meſſe.

Tom. 1. Of- ſic.

Simulacra anguiū ad- dita Dearū ſimulacris.

Præterea iconibus etiam aliorum Deorum, ſimulacra anguiū addere ſolebant: quapropter Rauifiſius Textor Saturni curru ab anguib; tractum pingebat: Dææ Op̃is imaginem non modo Leonum, ſed Serpentum quoq; ſimulacra adiungebant. In Iunonis dextra caput Serpentis pingebant, vt ſuperius etiam innuimus. Pauſanias in Regione Attica deſcribere Mineruam in curru à noctuis tracto armatam, cum icōne capitis Medusæ in pectore, galea cum ſphinge rectam, haſtam manu ſtringentem, cuius pars poſtrema ab angue circumdabatur; fortè ad ſignificandam vigilantiam; quam Diſciplinæ expoſtulare ſolent.

Serpēs tri- ceps penes ſimulacra Apollinis.

Item Iulius Camillus in Idææ theatri ad deſignandam Diſcordiam, & rerū vicifſitudines, duos Serpētes inter ſe dimicantes in porta Martis effigiatos fuiſſe fatetur. Pariter Plutarchus obſeruauit apud Oraculum Delphicum Serpentis ſimulacrum ſolere cōſpici, qui ad ſingulare certamen Apollinem prouocare videbatur. Alij pedibus ſimulacri Apollinis triſtipitem magnitudinis, immenſæ Serpentem ſubijciebant, alludentes ad prudentiam Serpenti attributam, quæ non ſolum præſentia examinat, ſed etiam futura meditat. Iuxta illud.

Quæ ſunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahuntur.

Circa Mercurij virgam, quam caduceum appellant, duorum anguium inuolutorum ſimulacrum pingebant, quorum primæ partes, preſſis oſculis, ambitum circuli iungebant; multiq; affirmant ſimulacrum hoc minas, & pacem oſtentare: cum pleriſq; in locis Serpentis effigies pro bello, & funeſta clade uſurpetur; deinde oſculum pacis, & con-

A concordia indicium esse videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium simulacro *Virga-*
exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter se pugnantes, vir- *Mercurij*
ga apposita, conciliauerit, vt etiam superius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, *cir Serpē-*
multi angues, aliquando in globum amice adstricti, & complicati de iugorum vertici- *tibus orna-*
bus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium *ta.*
vis, conuenit, & conuoluitur in girum, vt inuentibus montis speciem reddat. Hinc
gentes caduceum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt.

Amplius salubritatis Deum Æsculapium Verēres omnes tam græci, quàm latini pin-
gebant, vel sculpebant cū simulacro Serpentis cū Æsculapij cauda implicantis; præ-
terquam in templo Epidauri, vbi solum anguis simulacrum sub nomine Æsculapij cole-
batur. Etenim Æsculapius olim egregius medicus Dianę precibus Hyppolitum ab equis
discerptum varijs præsidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo
postea fulmine percussus, post obitum, Deus sub effigie Serpentis habitus, & diuinis
honoribus cumulatus est. Immo sub eadem Serpentis specie, Consulibus Quinto Fa-
B bio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, pestilentia crassante, Romani liberaren-
tur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

*Cum Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum Romane torum, sed qualis in aede
Esse solet, baculumq; tenens agreste sinistra,
Cæsariem longa dextra deducere barba:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, simulacraq; nostra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perspice, & usq; nota, visum vt cognoscere possis:
Vertar in hunc, sed maior ero, tantusq; videbor,
In quantum verti caelestia corpore possunt.
Ex templo cum voce Deus, cum voce Deoq;
Somnus abit; somniq; fugam lux alma secuta est.
Postera sfdereos aurora fugauerat ignes,
Incerti quid agant proceres, ad templa petiit
Conueniunt operosa Dei, quaq; ipse morari
Sede velit, signis caelestibus indicet, orant.
Vix bene desierant cum iustis aureus altis
In Serpente Deus prænnuncia sibi la mouit,
Aduentuq; suo, signumq; arasq; foresq;
Marmorumq; solum, fastigiaq; aurea mouit,
Pectoribusq; tenus media sublimis in aede
Constitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba paue, cognouit numina castus.
Euntes vitta crines albente Sacerdos
En Deus est, Deus est, animis linguisq; fauete,
Quisquis adest, dixit.*

*Li. 15. Me-
tamor.*

D Idcirco Romani, recuperata sanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni
decernerentur honores; & propterea in Insula Tiberis amplissimum, & sumptuosum
illi erexerunt templū; quam historiam elegantissimè prosequitur Ouidius, dum canit.

*Tamq; caput rerum, Romanam intrauerat orbem,
Erigitur Serpens summoq; accliuia malo
Colla mouet sedesq; sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Insula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinn Phæbeius anguis
Contulit, & finem, specie caeleste resumpta,
Luctibus imposuit, venitq; saluifer urbi.*

Hunc Serpentem postmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & dissipatum fuisse
arbitrantur. Verum Romani tali numine carere nolentes, simulacrum Serpentis aspe-

Etu terribile ex ligno, aliaue materia fabrefactum in remoto specu colendum posuerunt; ubi ad tempora vsq; Honorij Imperatoris mansit. Tunc enim rursus per sanctum Monachum impostura detecta, & destructa Romani auito Deo prorsus caruerunt.

In lib. illustrat. antiqu. epigraph.

Gabriel etiam Simeon meminit cuiusdam marmoris, quod Lugduni conspiciatus est, in cuius superiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore simulacrum Serpentis, cum litteris insculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideoq; ex simulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æsculapij cælatum fuisse. In quorum confirmationem scribit Pausanias penès Corinthum fuisse ciuitatem, in qua celeberrimū Æsculapij templum visebatur, varijs, & pulcherrimis statuis ornatum: inter quas vna supra Serpentem sedebat, quam esse matrem Arati Æsculapij filij putabant. Rursus in quadam Bæotia spelunca, ex qua fluius Ericinus originem ducit, eodem Pausania teste, conspiciebantur quadam simulacra manibus tenentia virgas. Serpentibus implicatas. Hæc autem simulacra Æsculapium, & Higciam eius filiam representare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur.

Li. 9. c. 10.

Lib. 1. hist. peruc. 4.

Lib. 4. hist. Ind. occid. cap. 9.

Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; simulacra, ad Indicas vsq; Regiones penetrauit. Etenim, ex historia Indiæ Lusitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione prosequuntur, eorumq; simulacra magnificiunt. Item Rex Calchuti tanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percussorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur. siquidem, ex Aliano, gentes Indiæ diuina numina à Cælo delapsa Serpentes esse arbitrantur, cum leui ictu demorsis celerem necem afferant. Smiliter Augustinus Zarate meminit habitantium sub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum simulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas nationes, quæ simulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in sella, habet vtrinq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram fulcrum quoddam anguiforme conspicitur.

Præter simulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conspici solebant: propterea quod, ex Pausania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes suffocantis visebatur. In scuto eiusdem Herois centum angues picti esse ferebantur: vnde Virgilius verba faciens de Auentino sic canebat.

L. 7. Æneid.

— clypeoq; Insigne pater num—

Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Par. 1. Ico.

Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confossum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua supra egimus. Plutarchus in libro de Iside, & Osyride scriptum reliquit, Hermopoli simulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui insistit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonstrabant Typhonem, per accipitrem vim, & principatum, quem violenter sibi comparauit.

Lib. 4. Hierogl.

Serpens in simulacro Harpocratis.

Goropius, & ipse pingit simulacrum Harpocratis, quale apud Botios, & cæteros Ægyptios videbatur, nempe pusionem, indice ori appposito, silentium indicantem, cum lunula in fronte, aure in sincipite, & Serpente in occipite. Serpens igitur in hoc simulacro pingebatur, quia quotannis, deposito veteri spolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales inesse vires, vt quicquid in nobis veteris est, excuti possit, vt noua rursus vita succedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer est, sed etiam monitis suis obtemperantes è senibus pueros reddit, & pristino restituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam senio interituris toti adhærent.

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur pastores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Amplius simulacro trium Serpentum Asia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephas Africa, Cuniculus Hispaniam, & Equus Italiam significat, de quibus omnibus suo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Asia versantium, vulgo dici solet. *Quid mali ab Asia? veluti dicitur, ob monstrorum copiam; Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Ico. Democratis simulacrum.

Insper ad representandam Democratiā, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, sinistra multos Serpentes simul iunctos stringentem, qui Serpentes in hoc simulacro duo significare possunt; primò gubernationem plebis non multi faciendam esse, cum gloriam,

Ariam, & honorem non respiciat, immò similem Serpentibus, qui humi gradientes se se attollere non possunt: secundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius consilium eligere solet. In simulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conspiciuntur figura Serpentis: siquidem effigiat in dextra iuuenis pallefcens fasciculum florum hac inscriptione coronatum. VERVM, ET FALSVM. in sinistra verò Serpentem: quandoquidem Serpens designat prudētiam in hac disciplina valdè necessariam, vt veritas à falsitate distingui possit. In simulacro Medicinæ, apud Ripam, obseruatur mulier ætatis adultæ, lauro coronata, dextra gallū, & sinistra baculū nodosum Serpente circumdatum tenēs: quoniam Serpens, & gallus indicat vigilātiā illis summoperè necessariam, qui mederi volunt.

Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus, muliebris forma in solio sedens, & pateram tenens secus aram, in qua simulacrum Serpentis inuoluti, caputque attollentis conspiciebatur. In simulacro etiā Conscientiæ Ripa figuram anguis ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conspicibilis, nudato pectore, cuius regionem cordis mordet Serpens: vt ostenderet stimulum, qui animam peccantis continuò sauciat. Ideòq; ad rem optimè canebat Lucanus.

Hec quantum miseris pœna mens conscia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtrāq; manu pectus dilatans, & Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nil nisi ærumnas, & calamitates afferant.

Ceterū si ad virtutes, & vitia sermo noster dirigatur: in his ferè omnibus delineandis, Ripa Serpentis simulacro vtiuntur. Primitus in designanda Castitate, mulierem vestibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibusq; Serpentem mortuum calcantem effigiat: Serpens enim hoc in loco concupiscentiam assiduè nos afflicentem demonstrat. Verum ad manifestandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ripa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum ensē, circa quem anguis reuolutus conspiciuntur: etenim ens corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi virtutem ostendit.

Ceterum in describenda recta Iustitia, quæ neq; precibus, neq; amicitia, neq; odio fleatur, effigiat mulierem nudato ense, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnā cum cane amicitiam indicante, & cum Serpente, qui odium significat. Item in representando Iudice, delineat hominem senem sedentem, cum virga angue circumdata in manu dextra: siquidem, ex mente Aristotelis, Iudices non sunt eligendi iuuenes: cum in ætate simili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat dominium Iudicis erga Reos, & Serpens prudentiam, quæ in ferendo iudicio desideratur. In simulacro Concordiæ militaris depingitur à Ripa mulier armata multos pertractās angues; vt notum sit hanc esse armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendū veneno, quod ab ira subministrari solet. Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpentis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aspectus ornatam torque aurea, ex qua cordis effigies dependet, cum hac inscriptione. VIRTUTEM ELIGO. deinde addit iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduersarium denotat. At pro simulacro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum armatum, & hasta ferientem anguem: vt omnibus manifestaret, homini virtute prædito assiduè cum vitijs belligerandum esse: nam hoc in loco, anguis simulacro, vitium indicatur.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro coronatum cum anguib; præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum symbola esse perhibentur. Immo ad exprimendam Inrelligentiam, Ripa mulierem vestibus auratis amictam effigiat, cum sphaera in dextra, & Serpente in leua: figura enim Serpentis hic picta, nobis insinuat, quòd ad res sublimes intelligendas, oportet prius mori Serpentis, humi serpere nimirum rerū ad sublunaria spectantium principia apprehendere, antequam ad cælestium intelligentiam accedendum sit.

Expositis virtutum simulacris, rationi consonum est, vt ad vitiorum icones ponderandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcū, & Serpente cinctum cum Serpens sit Diaboli symbolum, qui in dies humanum genus varijs vexat tentamentis. At descendentes ad vitia in specie: prima facie incidemus

Par. 2. 100.

Logica simulacrum.

Loco cit.

Medicine Icon.

Syntag. I.

Par. 1. 100.

Conscientie Imago.

Lib. 7.

Castitatis Icon.

Imago roboris corporis.

Instituti. Et a figura qualis.

Iudicis simulacrum.

L. 3. Topic.

Concordia militaris.

quom. paratur.

Electionis simulacrum.

Simulacrum bonæ operationis.

rationis quale.

Contemptus Voluptatū.

Intelligentie simulacrum.

In part. 2. Icon.

Peccati figura.

*Fraudis
Imago.*

*Inuidia, &
obrectatio
nis vitii.*

In Epist.

*Insidiato-
ris simula-
crum.*

*Discordia
simulacrum.*

Part. I. Ico.

*Adulterij
Icon.*

*Humani
appetitus
simulacrum.*

*Ingratitu-
dinis figu-
ra.*

in fraudem, quæ describitur à Boccacio facie hominis iusti, & reliquo corpore anguino varijs maculis, & coloribus distincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in suo Inferno, nam homo fraudulentus, secundum faciem, benigna verba semper profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abscondat. Propterea Ripa in significando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in sinistra siquidem fraudator hamis rectis, nempe blanditijs homines simplices inescans ad sua tradit desideria; fasciculus autem florum cum angue denotat simulatum bonitatis odorem, qui postea virus Serpentinum exhalat. Cæterum pro intelligentia vitij Inuidia, & Obrectationis, quod in dies latius serpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum macram liuidi coloris, cuius sinistram mammam mordet Serpens. Merito pingitur macra ad mentem Horatij canentis.

Inuidus alicuius macrescit rebus opimis.

Anguis autem significat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

*Linor edax fatuos multos, animosq; malignos
Concitat, & stultos pungit sine fine proteruos.
Nascitur inuidia telum, quod liuida corda
Parturit, & multos nusquam finit esse quietos,
Ducere inuidia, quod ego te possideo plus:
Aut mihi sunt plures nummi, seu maior aceruus
Rerum; vel mihi quod plures redduntur honores.*

Pro Insidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina recta, cum pugione in manu, & Serpente fecus pedes: nam à Serpente homo insidiosus significatur. Pariter in describenda Discordia effigiatur mulier instar Furia infernalis, nempe passis capillis, inter quos varij Serpentes conspiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Discordia parere solet. Immo ad significandum Adulterium, Ripa vitur iconem Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis sedentis sumptuosius vestimentis induti cum murena, & Serpente: quoniam ex his animantibus simul iunctis, Basilis adulterium indicare videtur: præterquam quod Egyptij ex congressu Murenae, & Serpentis collegerunt horum animalium simulacrum, ad adulterium hieroglyphicè demonstrandum, esse peridoneum. Item in significando humano appetitu, Ripa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: siquidem pedes, & potissimum calcanei pro hieroglyphico mundanae cupiditatis monstrantur: quocirca Seruator noster Christus, antequam crucis patibulum subiret, pedes discipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus segregaret: non immerito igitur Deus in Genesi dixit Serpenti: tu calcaneo eius insidias tendes. Insuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ vestibus ferruginei coloris, quæ Serpentem sinu fouet: cum Serpens accepti beneficii immemor, benefactori venenum communicare soleat: idè de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam scitu digna esse videntur, non piguit illa recitare.

*Est satius, qui multa petit, semperq; reposcit
Officium alterius, & negat ipse vices.
Qui sibi vult fieri quicquam, debet honores
Reddere, & aequalens munus amicitiae.
Qui capiti alterius, curas, magnosq; labores
Imponit, pretium conferat ille simul.
Dedecus est ingens, si quis bene facta laboris
Accipit; aequales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciscier arte:
Hoc sibi proponat, menteq; constituat,
Eroget impensas, nec rebus parcat auaris:
Si saltem laudem poscat habere bonam.
Et si præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, sit pius, atq; bonus.
Qui bene contentus factio nequit esse labore,
Quem modico pretio soluere habere potest.*

A Non indignetur, sibi sit querimonia nulla,
 Si labor, & meritum forte negetur ei.
 Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
 Ingenioq; frui: munera rursus agat.
 Verum à priuatis liceat descendere rebus;
 Ingratas vrbes commemorare simul.
 Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
 Tractasti, pro te qui fera bella tulit?
 Tu procul emeritum pepulisti ex vrbe Camillum,
 Quo duce fregisti Gallica castra tamen.
 Attica terra ferox pepulisti ingrata Solonem
 Qui statuit leges, & bona iura tibi.
 Pro merito ingenti, pro sudore, atq; labore
 Exilium dederas Attica terra viro.
 B Nec taceo ingratos ausus, quod Sparta Lyncurgum
 Latorem legum pellis ab arce tua.
 Scipio, qui fuerat patrię seruator honestus,
 Ingratam patriam sensit, & ille suam.

Ad finem, omnia vitiorum genera coronat Hæresis, quæ nil aliud est, secundum D. Lib. 4. sentent.
 Thomam, nisi error intellectus, cui voluntas obstinatè adhæret c. 1. circa id, quod credendum est. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aspectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falsa demonstraret doctrina, ex qua postmodum prauæ sententiæ, tanquam venenosi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt. Effigies hostis quam.

De statu, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conspici in Viridario Belvedere, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus statuam, quam omnium pulcherrimam multi statuarie professores esse testificantur: siquidem horum, alter spirare animam, alter eximio premi dolore, tertius, vero erga duos misericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus antiquissimum Laocoontis merito cæteris anteponendum conspiciatus est: ideo in hanc Laocoontis statuam extat pulcherrimum hexastichon in opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris. Lib. 36. cap. 5.

Audax ingenium fabri certare Minerva
 Posset, & impune vincere, sculpsit opus.
 Laocoonta feris gemina cum prole cubris
 Depastum, læsa terna trophæa Dea.
 Vt cum læta suos penas dare cerneret hostes,
 Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario Belvedere nuncupato supra Palatium Summi Pontificis visitur statua Apollinis integri, cum pharetra collo appensa, & arcu fracto, manu dextra adhærens trunco marmoreo, circa quem Serpens reuolutus apparet. Rursus Romæ in vinea Cardinalis de Carpo, & potissimum supra ianuam viridarij conspicitur magnum Medusæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farnesiorum pulcherrimæ visitur statuæ, nimirum statuæ Mercurij manu sinistra gestans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes coruum; & demum Serpens in cauato arboris trunco bibens: ibidem etiam egregia Aesculapij statua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptistæ Galletti Oeconomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obseruare statuas, inter quas est cælaturum marmor referens Aesculapium, cum magno angue in manu dextra: ibidem visitur statua mulieris, quæ sinistra manu alium Serpentem magnum stringit: hanc esse vxorem Aesculapij, vel simulacrum Medicinæ multi arbitrantur: supra Serpentem Aesculapij, talis legitur inscriptio. NVMINIBVS C. VPPIVS C. F. ANI. FIRMINVS. & supra Serpentem mulieris hæ insculptæ sunt litteræ. SANCTIS. DD. Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis pænes forum nuncupatum delli Altieri, scilicet in viridario eiusdem domus, visitur magna, & insignis Aesculapij statua, cū Serpente in sinistra manu: ibidè apud hanc licet conspici alia puellæ statuam, cuius sinistrum brachium Serpens circumplectitur. Statua capitis Medusæ. Aesculapij statua.

VSVS

V S V S I N C I B I S .

Lib. 4.

VLICAVIT Herodorus Troglodytas, & Æthiopes Serpentibus, alijsq; huius generis reptilibus vesci. Quamobrem non iniuria scripsit Ælianus Troglodytas esse gentes anguibus formidolosas, quippe quæ eorum carnibus vescantur. Candæ etiã populi, vt recitat Plinius, qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedant: vnde postea tale cognomen sibi vindicarunt. Immo Solinus narrat Arabas, quibus

Lib. 3. 1. De
sad.

Li. 1. de
quadrup.
digit. ouip.

Lib. 9. cap.
10.

asper victus est, carnibus anguinis sumptuosas cænâs parare. Vt omittamus Indicas Regiones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentū species esculentæ inueniuntur. Quocirca Petrus Martyr Serpētes quosdam apud Indos in lautitij epularū haberi memorat: deinde addit hos appellari luannas: propterea aduertendum est hanc speciem anguium ad lacertorum genus reducendam esse, de quibus in Historia Quadrupedum Digitatorum vbertim egimus. Habemus quidem in historia nauigationis in Brasiliam, quod incolæ grandes habent Serpentes crassitudinem humani brachij æmulantes, quorum caro valde insipida est: illam tamen, more anguillarum, frustatim concidunt, & opipare instructam, inter alios epularum apparatus reponunt. In Cuba, æsus Serpentum ita suavis reputatur, vt soli Reges anguibus in instructa epularum magnificentia vtantur, si veritatem fassus est Ælianus. Nostra etiã ætatē nouimus homines, qui Serpentibus, capite, & cauda abscissis, abiectisque interaneis, tanquam suauissima vitulicarne vescantur.

V S V S I N M E D I C I N A .

NON parum utilitatis medicinæ allaturus est Serpens: Verum antequam in medicamentis adhibeatur, diligēter preparandus est. In libro igitur manuscripto cuiusdam Inuentioniati, Serpentis sanguis, truncto capite, & caudâ, vase vitreo colligendus, & seruandus est: deinde ablatis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pellisq; supra lignum posita exiccatur: & carnes diligēter lotæ, in olla cum duabus vini

Oleum de
Serpētib.

Podagra
remediū.

Cinis Serpē-
ntis ad
quid.

Strumarū
remedium.

Lib. 29.
Cor Serpē-
tis ad quid.
Secur.

Lib. 2. c. 40.

partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito; laudantur in lepra, omni genere scabiei, epilepsia, & surditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad lepram attinentibus, commendat potius oleum, in quo Serpentes potissimum nigri, & decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapsiæ, & radice dracuaculi. Alibi autem idem author oleum de Serpentibus describens, coquit Serpentes nigros in oleo sesami, lento igne, donec caro ab ossibus separetur. Postea, in cute detergenda, & auferenda impetigine illud summo opere prædicat. Alij cum floribus herbæ paralysis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam insigni medicamento; in podagrâ feliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralysis potius Serpentem rufum, quam aliud Serpentis genus adhibet. Plinius suffitu Serpentis inueterati, in mensibus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combustus cum sale miscetur; & ad mentem Plinij, cum rosaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium sedetur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fistulis sanandis summo opere magnificat. Nicolaus Myrepsus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione sænu græci, & mellis Attici mixto, strumis medetur. Demum, referente Plinio, baculus, quo rana ab angue excussa sit, parturientes adiuvat. Sed notandum est hic aliquem potius Serpentem aquatilem intelligendum esse, cum rana in aquis ferè semper versetur.

Modò si ad virtutes medicas singularum partium Serpentis accedamus. In primis Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempe ad oculorum inflammationes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eodem authore, cor anguis si mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax esse perhibetur. Item iecur huius animalis si quis degustauerit, deinceps à nullo Serpente lædetur. Fel quoq; suis non caret virtutibus: nam Paulus Venerus promulgat, in Provin-

cia

Acia *CAPAM*, hoc caro vendi pretiosum, cum demotos à cane rabido sanet, & mulier partus difficultate laborans, degustato huius fellis tantillo, facillè enitatur, nec non patiens hemorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos post dies liberetur. Extra Serpentum aduersus omnium Serpentum ictus imposita, mirandum in modum valere Plinius opinatur. Sanguinem etiam, ex libro manuscripto Innominati, pluris, quàm balsamum, faciendum esse arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda redduntur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perlinitis, omnis gingivarum fætor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim cum oleo mixta Plinius strumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem gallicam expugnandam spectantibus permiscet. Ex scriptis Innominati, aruina Serpentis cum butyro Maij in olla probè vitreata, & pasta obducta ne quidquam expiret, reponitur: postea lento igne, spatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo percolatur, deinde in vasculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam ad annos vsq; quadraginta, ad podagram, & paralytim efficax conseruatur. Hunc etiam adipem Plinius ad disrumpas oculorum partes cum æruginè miscet: cui ad stipulatur Quintus Serenus, dum canit.

Anguibus ereptos adipem æruginè misce:

Hic poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad sterilitatem ob partus noxam, non solum Plinius, sed etiam Hippocrates hunc adipem commendant, si eo cum felle tauri mixto pessi imbuantur. Postmodum ex carnibus Serpentinis vitilitatem immensam percipiendam esse fatetur Porta: dum perpendens anguinæ exuias colligit ex hac signatura carnes horum animalium ad mundandam, & detergendam humanam cutim valere: in cibis enim sumptæ cunctas corporis superfluitates ad superficiem pellunt, iuuentutem conseruant, & alopeciam, nec non lepræ medentur.

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis enascantur: postmodum vnà cum vermibus illas exsiccat, & drachmam huius pulueris cum syrupo de melle, leproso exhibet. Immò his carnibus, elephantiasi, & strumis

C Tagautius medetur. Amplius secundum alios, vsu carnis anguuium, more anguillarum, lendes auferruntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & incisos neruos admodum conferre, ex signatura, Porta attestatur: quandoquidem Serpentes dissecti breui temporis spatio, & facili negotio coalescunt.

Cæterum inter alias anguuium partes, spoliū in varijs affectionibus insignem videtur habere prærogatiuam: nam primū Galenus senectam anguinam combustam, & illitam ad casum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibendum capillorum defluuium, didicit senectam anguuium comburere, eaque, cum axungia mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, sed potissimum viperina commendatur; nam Galenus illam, ad sugillationes cum aqua manna tritam adhibet. Immò sola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripì hebetudine visus, aut suffusione, qui quotidie de lecto surgens senecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus quosdam scripsisse senectam anguuium in aceto coctam ad odontalgiam valere: quamvis

D Dioscorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mixtam cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet.

Similiter in otalgia corium anguuium non est contemnendum: nam Dioscorides illud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas instillat. Theophrastus, ad prædictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium graueolentiam, pellem anguis in testa candefacta cum rosaceo vltam applicant. Alij fel testudinum cum senecta anguuium, & aceto purulenti auribus prodesse opinantur. Tandem Archigenes apud Galenum, senectam anguuium cum capitibus papaueris in oleo coctam auri dolore vexatæ infundit. In affectu colico, Galenus in vase æneo spoliū anguis frigit, donec comburatur: deinde hoc in oleo dissoluto, partem laborantem inungit. At Plinius hoc spoliū cum rosaceo in vase stæneo coctum, ad dysenterias, & tenebriones laudat: immò ex aceto, in omnibus vitij sedis, efficax esse promulgat. Amplius propter anisipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, suffimentum ex senecta anguuium paratum, difficultates partus soluit: cui sententiæ Plinius quoq; assenti-

Fel anguii

*Hgmeri hoi-
dum reme-
dium.*

*Sanguis an-
guuium ad
quid va-
lent.*

Pinguedo.

*Podagra, &
Paralyssis
remedium.*

*In lib. de
steril.*

*Li. 5. Phyt.
cap. 12.*

*Carnes an-
guuium ad
lepram.*

*Li. 1. Instit.
chirurg.*

*Li. 5. Phyt.
cap. 12.*

*Li. 2. Eupar-
ist.*

*Part. 2. Ar-
can. c. 53.*

*Part. 2. Ar-
can. c. 53.*

*Senecta an-
guuium ad
varios af-
fectus.*

*Lib. 9. de
subtil.*

*Li. 11. de
simp. med.*

fac.

*Lib. 2. de
mat. med.*

cap. 17.

*Lib. 3. de
comp. med.*

sec. loc.

*Li. 2. Eupar-
ist.*

*Li. 1. Mag-
nat.*

tur,

*Pellis Vi-
pera exic-
cata partu
faciliorem
reddi.*

tur, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, sed à puerperio illam protinus remouet. Verùm nostra ætate, non senectam, sed pellem deglubitâ viperâ exsiccatam famgri mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter rationem, cum ex libro manuscripto Innominati, pellis, & non senectâ anguium supra ventrem mulieris in partu laborantis imponatur.

*Morsus ca-
nis rabidi
remedium.*

Arnoldus autem Villanouanus ex spolio Serpentis cum opopanacē, myrrha, galbano, castoreo, stercore columbino, vel accipitris parat sussimen; indeq; fumum dimanantem per embotum in vterum recipi curat, vt fetus mortuus, & viuus educatur; Iti super Plinius senectam anguium cum masculo cancro tritam morsibus canis rabidi imponit. Immo, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad pristinum colorem reducit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata spasmos fieri prohibet. Myrepus hanc membranam cædit ad formam magni numismatis, & caricis intrudît, quas ieiuno, & inscio ægrotanti præbet edendas, vt spatio trium, vel quatuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc sputo lauata, & supra apostema posita grauem dolorem sedat. Deniq; Auicennas lapidem Serpentis in lithiasi summopere commendat.

VSVS IN VARIIS.

VICVMQVE coniectamus esse exploratissimum, ex doctrina Plutarchi in Alexandro, Bacchantes tyrsigeras non solum angues impune tractasse, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguib; se cinxisse. Id significauit Catullus his versibus.

*Euoë. Bacchantes euoë capita inflectentes,
Harum pars. lecta quatiebant cuspide tyrsos,
Pars se se tortis Serpentibus incingebant.*

*Vsus an-
guium in
supplicijs.*

Item apud Ægyptios veteri consuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damnatos in foueam Serpentibus plenam præcipitare: ideòq; hac occasione virtus citrei mali aduersus angues cognita fuit; dum duo Rei, quorum alter malum citreum comederat, ad lacum Serpentum condemnati essent: hunc enim Serpentes, altero deuorato, intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium supplicium Sanctissimi Christi Martyres passi sunt: nam Baptista Mantuanus de martyrio S. Teclæ verba faciens sic canebat.

*Tortilibus fetam colubris, fetam aspide, & hydris.
Mittitur in foueam, sine vestibus, inter atroces
Nuda Feras.*

*Parricide
pena.*

Item in puniendis parricidis olim Serpente utebantur; dum Reum cum Simia, gallò gallinaceo, & Serpente in culeo insutum in mare tanquam omni elemento indignum præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimicissimus; vt in reum crudeliter sæuere posset. Cur autem alij adderentur animantes suo loco explicatum fuit.

*Vsus Ser-
pentum in
India.*

India quoq; aduersus Elephantos, Serpentes nutrit longissimos, quibus tanta vis inest in vinciendo, vt postica sui corporis parte, elephanti animalis omnium robustissimi pedes ligent, & immotos contineant. Immo Ioannes Hugo agens de moribus Indorum recitat ibi multos circulatores magos versari, qui Serpentes è corribus cationibus eductos ad sonum musici instrumenti tripudiare cogunt: deinde eos tanquã domesticos osculis, amplexu, & colloctione coram populo facillimè contrèctant, vt à spectatoribus pecunias corradant.

*Vsus an-
guium in
bello.
Lib. 6. var.
bis.*

Tzetzes narrat alium Serpentum vsum, dum olim Serpentes, per fundas in exercitum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, inmissos fuisse scribit. Neq; hoc à ratione alienum videtur; quoniam etiam legimus apud Egnatium, quòd Annibal patria pulsus ad Anthiocum Syriæ Regem profectus est; cui, aduersus Romanos, naualem victoriam Serpentum stratagemate comparauit: nam Romanam classem ingenti vi Serpentum, quos figlinis incluserat vasis, adortus, illos in hostem nihil tale sperantem, de improviso ciaculatus est: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnae obliuio, ex obliuione turpis hostium fuga orta est.

His

A His animaduersis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vñibus locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea inclusam in aure sinistra equi reponit, vt animal tanquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non solum à terra surgit, sed quoq; animo alacriori currit. Olim Priscia maxilla Serpentis, ante ferram inuentam, ad secundam vsi sunt: hinc puerum Attalum, instar maxillæ Serpentinae, ferram fabrefecisse multi arbitrantur. Carnibus anguinis vitur auceps ab Oppiano edoctus, vt aues citius pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum gallinae carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios est ex vsu: nam ad equorum stranguriam, Hierocles cuidam medicamento permiscet sterus lacerti, sanguinem columbæ, & *σπέρμα ἰππίου*, nempe sebum Serpentis, vt multi interpretantur.

Rursus idem author in sanando vlcere maligno dorſi equorum ex compressione nato, nec non in equina scabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fistulas in vñgulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dum frustra Serpentum in veru assantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nugatur, sumit corium vñius, sanguinem alterius, & alterius adipem, permiscens omnia in panno exequiarum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico salis, & panno exequiarum quatuor format elychnia cum oleo sambucino in lampade noua, penès quatuor angulos domus accendenda, vt domus lacum Serpentum representet. Aliter spolio Serpentis nigri in cavitare lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiusdem Serpentis, & panno exequiarum conuinatum elychnium, & accensum in oleo sambucino suspendit, vt totam ædem iconibus anguim repleat, donec lampas exstinguatur. Neq; omitendum est Serpentis ouum, quod aliqui in litibus superandis, & cōtrouersijs dirimendis minimè infrugiferum se expertos esse fatentur: quapropter quidam eques Romanus hac superstitione motus, ouum Serpentis secum deferebat, dum coram Claudio Augusto litigaret: idè Serpentis ouum gestare deprehensus tanquam veneficus, iussu Principis, interfectus fuit; inde comparata sibi nece, vnde, ad referendam victoriam, Copem expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vsu remouendam non esse asseuerat Porta: quandoquidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphyriticum incidat, illud candefactum in tabe Serpentis exstinguit.

Demùm senecta, & corium anguim varios etiam habere vsus dicitur. Primitus Amazonibus, referente Pierio, coria anguim tegumentorum bellicorum vsus præstabant. Palladius, vt poma florem continerent, yrinam veterem cum æquali portione aquæ temperabat: deinde totius anni spatio id radicibus ter infundebat, vel corio anguis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuisse nonnulli affirmant: nam tripus ille, vel sedes cum vase aureo à tribus pedibus fulta, collocata in templo Apollinis, vbi sedentes Phæbi sacerdotissæ dubia petentibus soluebant, cortinam aream habebat, secus quam prædictæ Phæbi ministræ responsa dabant: de qua Virgilius sic decinit.

— neq; te Phæbi cortina fefellit.

Hanc autem cortinam antiquitus ex pelle Serpentis ab Apolline interfecti fabrefactam fuisse multi asseuerant. Insuper senectam anguineam ad varios vsus tractam fuisse legimus: etenim Antiqui Serpentum exuijas tanquam amuleta pharmaca, in armillis ligare consueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hæc habet. *Deprehensis in lecto eius, circa ceruicalia, Serpentis exuijs, quas tamen aurea armilla, ex voluntate matris, inclusas dextro brachio gestauit.*

Postmodum de hac anguim senecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: nimirum si cinis huius crematus, Luna Soli opposita, & primam Arietis faciem occupante, inspergatur capiti alicuius, somnia terribilia excitabit: si ex eo diluto facies lauetur, horribilis ante conspectum hominum apparebit: si sub lingua teneatur, bonarum literarum, ac linguarum præsidij quis instructus esse videbitur: si sub planta pedis gestetur, apud Principes, & magistratus gratiosus erit. Addit incertus author, quòd puluis anguini spolijs paratus, Luna ad Solis oppositionem properante, & per primam Arietis partem gradiente, in scutella lignea, vel metallica si supra mensam collocatus, si aderi ibi venenum, dispergetur. Verum his omisſis, ad seria, & vtiliora descendemus. Plinius

Centur. 2.

Lingua Serpentis.

Serre inuentio.

Centur. 8.

Adipe anguim Veterinarij vñuntur.

Nugamenta Alberti.

Anguim ouum ad quid.

L. 13. Mag. nat.

Tabes anguina ad quid.

Corij Serpentina vñus varij.

Lib. 6. Æneid.

Lib. 6. de duodecim Cesaribus.

Lib. 9. de subtil.

Pellis Serpentina vñus.

enim

L. 6. de diff.
Anim.

enim hanc pellem tritam cum sale, & serpillio inijcit in fauces boum, vna maturescen-
te, vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inspergunt, vt apes ad
aluearia reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc senectam anguium in capsis, & ar-
marijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur.

D E V I P E R A.

Caput II.

ÆQUIVOCA.

Vipera no-
men anus.

Vipera pi-
scis.

Vipera cā-
cri species.

Li. 6. Phar-
sal.

Lib. 3.

Vipera Æ-
gypti quid
sit.

Embl. 14.

Echidna
æquinoca-
tiones.

Lib. 4.

Echidna
est quædā
musca spe-
cies.

Lib. 3.

T nihil non distingit, & adamussim de hac bestia exprimat, à qua,
inter ceteros Serpentes, historiam inchoamus: cum hæc *θηρίον*; nimi-
rum fera Græcis κατ' ἐξοχήν, idest per excellentiam dicatur, tum quia
inter Serpentes maximè insignis, ob veneni facultatem habeatur; tum
etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immensam accipiant, vt suo
loco vbertim agetur. Primum huius feræ nomen, cum apud Latinos,
tum apud Græcos non est situm extra omnem dubietatis aleam: siquidem prima fronte
Vipera dicitur fuisse quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen scripsit
elegantissimum. Deinde, ex Alberti, & Isidori sententia, Vipera est piscis marinus,
aliter araneus nuncupatus. Amplius Vipera secundum alios appellatur cancer mini-
mus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis ostreorum te-
stis se condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera cu-
stos pretiosæ conchæ nominatur hunc in modum.

*Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Æquoribus custos pretiosa vipera concha.*

Alioquin apud Lexicographos græcos huiusmodi cancellus *πιννοθήρις* dicitur, qui, ex
Athenæo, pinnam semper concomitans, illam hiantem obseruat, num pisciculi in eam
ingressi sint; siquidem leui morfu comprimendam concham, prædamq; illapsam ca-
piendam esse docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non
de prædicto animalculo verba fecisse, sed de vipera Serpente in mari rubro potissimum
versante, quæ conchas margaritiferas ibi diligentissimè obseruat. Demum illam ophi-
tis marmoris speciem punctis nigris in liuido corpore constantem Lithotomi nostræ
ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, *ἐχίδνα*,
quod viperam denotat, maiori æquiocatione laborare videtur: Nam Sanctius in com-
mentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræsentatur,
echidnam chimera fuisse matrem retulit; idemq; Cælius asseuerat. Gyraldus ve-
rò Echidnam fuisse nympham prodidit. Verum Hesiodus in Theogonia, Echidnam sta-
tuit esse nympham, parte superiori pretiosam puellam, infima verò immanem Serpen-
tem, in specu quodam versantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone
mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperisse dicitur. Hæc fortè apud Eu-
stathium vocatur *ἐχίδνα μίξοπαρθένος*, nimirum vipera virgini mixta: vltimò Tzetzes
hanc memorans sic legit. *ἡ ἐχίδνα περὶ λυδίας σέρπει, καὶ κεφαλὴν ἔχει, τὰ δὲ καὶ τὸ
ὄφις*. Hæc igitur erat virgo vmbelico tenus, reliqua Serpentis species, quæ postmo-
dum, Herodoto teste, compressa ab Hercule Agathyrsum, Gelonum, & Scythum conce-
pit: nam Hercules boues Geryonis agens, cum in Scythiam peruenisset, accidit, vt
equæ eius à curru solutæ pascentes, ipso interim dormiente, aliò migrauerint; quare
experrectus eas indagans in antrum quoddam à prædicto monstro ex virgine, & vipe-
ra integrato habitatum ingressus est: quod monstrum se illi equas restitutum promi-
sit, dummodo cum ipso prius congredereetur.

In genere muscarum quædam species viperis valdè similis, echidna appellatur, quam
multi authores non proleteri ab hac signatura, aduersus viperarum ictus non medio-
criter valere astruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercu-
le superata accipitur. Id præstitit Ouidius in Fastis, quando cecinit.

Sanguis

A *Sanguine Centauri, Lerneæ sanguis echidne
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.*

Interdum echidna pro quocumque Serpente sumitur; idèdque Ovidius in hoc sensu sic canebat.

Oris cerberei spumas, & virus echidne.

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem significato usurpauit canens.

Pars quoq; Lerneæ Serpens eius, vnus echidne.

Lib. 4. Me-
tam.

Lib. 9. Me-
tam.

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVN.

VIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncupatam fuisse opinantur: quandoquidẽ Priscorum nonnulli à fetu exeunte aluum matris lacerari commenti sunt. At secundum rei veritatem, vipera dicta est quasi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluum concipiat, deinde fetum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis sic canebat.

Sola etenim viuo gravidatur vipera fetu,

Mortua cum reliquum passim genus oua reponat,

Squamigerosq; greges per inhospita tesqua propaget.

Quicquid scribat Suetanius in Commentarijs ad Aristotelem, quod vipera non sit Serpens: cum Serpens à Philosopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχης. Clarissimus Mercialis optimo iare hoc Suetani nugamentum admiratur: propterea quod Aristoteles libi viperam in genere ὀφιδῶν, idest Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipsius Philosophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conuenientibus gaudeat: prima est, quod vipera fetum viuum edit; altera est, quod brumali tempore ceteri Serpentes sub terra, viperae autem sub saxis stabulantur. In asserti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: sicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna specie Serpentis, idest pro vipera usurpatur. Immo Oppianus de congressu murenae, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Insuper vipera, ex mente Physiologi, nepa cognominatur: cum nepa stimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipsa ab exeunte fetu necetur. Hæc opinio absurda esse videtur: cum nepa, ex probatorum authorum sententia, scorpionis esse perhibeatur.

L. 1. de Ge-
ner. Anim.
cap. 10.

Lib. 5. de
Gen. An. c.
vlt.

Ceterum animaduertendum est, quod vipera est Serpens in marem, & feminam distinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quam feminam complectantur: nam habent infinita alia nomina, velut Simia, mustela, columba, & similia, quibus vterq; sexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus distinctis vocabulis, viperam marem, & feminam designant: cum ipsis vipera mas ἔχης, femina verò ἔχιδνα hominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Nepa num
sit vipera,

Vipera Romanis, Græcis dicitur ἔχιδνα.

Quapropter Græci suas de vipera historias inscribunt. Περὶ ἔχιδναι, καὶ ἔχιδναι. Quoad etymum, grauissimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἔχιδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἐαυτῇ τὴν γωνίαν ἀπὸ θανάτου, nimirum quia ad interitum usq; fetum contineat: quandoquidẽ ventrem matris, hora partitionis, à fetu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologic tradiderunt ἔχιδναν dici posse παρὰ τὸ ἔχειν αὐτῇ τὰ ζῷα, quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt nostra fert opinio, magis probanda est. Hodie in Græcia (teste Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipsi vera vipera esse non videtur. Varinus πάλαιος ὄφις pro viperis usurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent: πῖος enim pinguedo exponitur.

Echidna
etymum.

Echendra
quod no-
men sit.

K

Italis,

In Miscell. Italis, ex Nipho, & Leonicensi, hæc bestia marassus nominatur. Quod autem marassus, & vipera sint synonyma, authores inter se sententijs variant. Primitus tradit Budeus se Romæ viperam, quam Itali circulatores, sub nomine Marassi, ostendant, sæpe diuq; aspexisse, atq; Priscorum viperam haudquaquam sibi visam fuisse. Alij pronuntiarunt Marassum esse Serpentem venenosum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei, & oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè observantur. Præterea Quatramius in sua historia Theriacæ, & Mithridati, marassos contemplatur vario colore insignitos, necpè subrubro, subflauo, cinereo, nigro, leucophæo, & varium arepari colorem imitantes; cum vera vipera subflaua, & ruficoloris esse perhibeatur. Insuper addit marassi oculos esse rubicundos; cum oculi vipera subrubri conspiciantur. Item vipera quasi summitati caudæ innixa incedit, quem gressum natura marassis non concessit. Ad finem marassum marem quatuor armatum dentibus esse attestatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes marassorum conditiones potius aspidibus, quàm viperis competere assuevit.

In lib. de Dips. & Ther. Ex altera parte viri doctissimi affirmant viperam Antiquorum à marassis Italorum minimè discrepare. Nicolaus Leonicensis hoc argumento licet leui viperam esse marassum astruit: nimirum quoniam Aristoteles, & alij authores non vulgares à sola vipera inter cæteros Serpentes viuum fatum in lucem edi scripserint; qui partus Marassis Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur esse argumentum, cum etiam Cerastes, seps, & alij Serpentes huius generis, ad instar viperae, & marassi, viuum animal enitantur. Præterea Cælius Rhodiginus viperam vulgò marassum nuncupari, & nomenclaturam minimè barbaram esse suspicatur; cum à Populis Maris deducatur, qui huiusmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellent. Prædictis addere possumus maximam viperam Antiquorum cum marassis Italorum conuenientiam; siquidem Aetius scriptum reliquit viperam esse flauam, & Nicæder illam Ceraستي assimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expressit Galenus, quando viperam subrusam prædicabat, qui color, si maculae nigricantes Marassi demantur, optimè quadrat.

In lib. de Ther. ad Pis. Deinde Ceraستي, cui, ex Nicandro, vipera est similis, demptis corniculis, prædicti coloris esse celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem silentio inuoluit, satis esse arbitratus viperam Ceraستي comparasse: cum huiusmodi Serpentes viuos fetus, & non ova pariant. Amplius Nicander viperæ feminae plures dentes, mari autem binos assignat, pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Marasso Italorum, & feminae, & mari competit. Neq; refragatur nostræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ latos describit; cum tamen in Marassis nostris exiles obseruentur: siquidem lati in comparatione ad dentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Insuper cauda Marassi feminae magis *κολοβή* nempe mutila, quàm mari inest: quemadmodum de sua vipera Nicander roties decantauit. Imquò marassi, iectis eadem generat symptomata, quæ de morfu suæ viperae Veteres prædicabant. Accedit, quòd soli Marfi, qui (teste Plinio) Italiae sunt populi, viperas venari soleant, à quibus huiusmodi bestiae nomenclaturam dederunt. Item rustici Bononiensis agri, Serpentes, quos peiores esse iudicant, nempe *L.II.c.37.* viperas Magarassos indigunt. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ duplicem vuluam tribuit, quam prærogatiuam in Marasso femina, & duplicem penem in mare olim clarissimus Anatomicus Gaspar Taliacotius manifestissimè, secans huiusmodi bestias, demonstrauit. Idem postea repetit Baldus Angelus Abbatius in sua viperæ historia, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non est tamen negandum admontem Quatramij, quòd multis in locis aspides etiam marassi nominentur.

Lib. 3. de hist. An. Sueffanus in Cōmentarijs ad Aristotelem viperam Scurtionem vocitat. Et apud Nicolum Florentinum Scorzonei viperæ nominatur: quamuis sint, qui scribant hoc vocabulum (Scorzone) apud Italos esse nomen generale ad omnes Serpentes, qui repunt, & dentibus feriunt; apud Hetruscos populos; Ooscorzones appellantur viperæ; hocq; antiquum nomen deducunt ab Oosco, qui olim Hetruscis imperauit, & pro Insigni, Serpentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuisse speciem Serpētis celeberrimam nempe viperam, multi affirmant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. scurzones huiusmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, esse Hispanicum; nihilominus est Catalonicum, nec viperam propriè significat, sed illum Serpen-

A Serpentem viperæ similem, cui herba Scorzonera aduersatur. Alioquin Hispanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quod Arabes, & barbaram seclantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, sed vipers potissimum intelligant: Idcirco affectio illa Græcis cognominata ophiæsis, ipsi Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, *ὄφις*, feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: siquidem Andromachus, & ipse viperinos pastillos ferinos appellauit, non alia fortè ductus ratione, nisi quia *ὄφις*, seu *ὄφιον* nonnunquam pro vipera vsurpatur. Ideoq; pastilli, seu trochisci ex viperis parati, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidorum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingredientur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alse quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in scholis Arabum denotat. At secundum Andream Bellunensem Alafarai, & Alfahai est nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratissima antidotus nempè theriaca paratur. Ceterum leguntur apud Syluaticum nomina barbara, Eofman, Synon, & Afis, quibus vipera designatur. Afis tamen esse videtur nomen detortum à voce græca *ἄφης*, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare solet. Tandem hæc bestia Germanis secundum Matthiolum, Brandischlangen, secundum alios, Ein Nacer Sotter, & secundum Gesnerum, Ein Beßnater, Viper nater appellatur.

Nomina
Arabica
viperæ.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT. Suesfani monumenta, ad rem nostram, nulla consideratione digna in commentarijs ad Aristotelem, viperam ad genus Serpentum minime reduci posse: cum Aristoteli vipera *ἔχης*, & Serpens *ὄφις* nominetur: & tamen Aristoteles (annotante clarissimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulo ante attestati sumus. Similiter explodenda est illorum opinio, qui *ἔχης*

Lib. 5. de
gener. An.
c. 10.

C *ἀπὸ τῆς ἐχίδνης*, scilicet viperam marem à femina genere, & natura discrepare arbitrati sunt; his potissimum moti rationibus, primò quoniam *ἀπὸ τοῦ ἔχeos* percussus conuulsione, non similiter *ἀπὸ ἐχίδνης* afficiatur: deinde quia *ἐχίδνης* morsus albus, & *ἔχης* liuidus esse feratur: tertio, quoniam ad mentem Nicandri, duorum vestigia dentium appareant, dum morsum infligit *ἔχης*, plurium verò, si momorderit *ἐχίδνα*. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: siquidem classici authores conueniunt vniuersi, *ἔχης ἀπὸ τῆς ἐχίδνης*, non genere, non natura, sed sexu tantummodo differre; cum illum marem, hanc feminam esse pronuncient. Auicennas species viperarum diuersas constituere videtur, dum scribit vipersas esse Alefilati, inter quas, quercinas, & sitim inducentes reponit. propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicensis) vipera non erit nomen speciei, sed generis sub se multas species comprehendentis. Vnde etiam colligendum est hunc authorem assignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent.

Echis, &
Echidna
differunt se-
xu, nō spe-
cie.

Praeterquamquod idem Auicennas videtur existimasse Thyrum esse Serpentem à vipera valdè diuersum: quandoquidem in varijs theriacæ descriptionibus interdum trochiscos Thyri, aliquando trochiscos ex viperis nominauit. Hinc postea, aliqui authores nuperi nixi Auicennæ auctoritati trochiscos thyri, à trochiscis viperinis discrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinā naturam non vni speciei, sed multis Serpentum generibus communem esse exponit. Nicolaus Florentinus verba faciens de speciebus anguim, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Aegypto nascentes reponit, & paulò post, ex Aristotelis auctoritate, thyrum inter Serpentes oiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos esse vipersas apud nos inuentas, quarum alia maioris, alia minoris malitia esse perhibentur: immo ipsas tanquam surdis proximas inter aspides collocat.

Serm. 4. c. d.
18.

Idem author alibi scriptis mandauit paruas vipersas in nostris regionibus stabulari, inter quas breues, & crassas nostro idiomate *Scorzonæ* dictas enumerat. Hinc colligendum est hunc authorem, sub nomine viperarum, plures Serpentes, & etiam aspides comprehendisse. Nec mirandum est ipsum fuisse hallucinatum: siquidem citat etiam Ga-

Scorzonæ q.
Serpentes.

*In lib. de
Thyro.*

lenum loquentem de Regina *Egypti* semetipsam interficiente imponendo manum super thyrum, cum tamen Galenus scribens de theriaca ad *Pisonem*, interitum huius reginae, nec thyro, nec viperæ, sed aspidi attribuerit. In eodem errore (teste Leoniceo) versatus est Montagnana, dum echidnam, nempe viperam, siue thyrum ad aspidum genus reduxit. Et tamen Galenus in sermone de theriaca ad *Pisonem*, aspides à viperis manifestissimè distinguit.

Albertus Magnus multas viperarum species constituit, & interdum speciem pro summo genere usurpat: cui sententiæ non est adhaerendum; cum doctrinâ Aristotelis aliud nobis insinuet. Est quidem verum in doctrinâ Nicandri, Aliani, & Aetij, hos angues, nempe hæmorrhoin, cerassem, & dipsadem ad viperas referendos esse: etenim more viperarum ova concipiunt, & fetus viuos excludunt. Id autem inferius ad aures Euangelistæ Quatramij diligentius contemplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt aspidem, tanquam fetus viuos parientem: cui sententiæ refragantur Historiographi dicentes ova Crocodili, & aspidis sub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta frangi, nisi per ova aspidum, ova aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus viperam longè diuersam esse à dipsade prædixit, quod Hieronymus Cardanus minimè animaduertens viperam cum dipsade confundebat. Hinc colligendū est viperam illam veram esse, cuius carnes compositionem theriacā ingrediuntur: quamuis postmodum detur aliud genus Serpentis catulos, & non ova entens, quod etiam nomine viperæ donandum est.

*Serpentes
fe
tus viuos
excluden-
tes.
Li. 14. Hi-
rogl.*

Idcirco Euangelista Quatramius in historia theriacæ, & michridati, asseuerantius dicit plures viperarum species assignari, cum proprijs oculis obseruauerit aspidem, sepam, & Ammoditem catulos, & non ova excludere: quamobrem non est contemnenda sententia Pierij Valeriani, qui ad mentem nonnullorū, scriptum reliquit quædam Serpentum genera, præter viperas, animal parere; quamquam has Serpentum species non nominauerit. Immo suspicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inueniri etiam alios, ritū viperarum, parientes quemadmodum vniuersisq; varias anguium species in capsulis distinctis claudendo obseruare, & conspiciari poterit.

*Li. 4. Phyt.
c. 28.
Differētia
ratione co-
loris.*

Præter hæc, ratione coloris, viperæ inter se differre dicuntur: nam Porta fatetur se obseruasse mutatione Soli, in quo huiusmodi bestiae viuunt, alias virides, alias rubras, alias rufas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam diuersitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum situm, annotauit. Neque admiratione vlla teneri debemus: siquidem Pausanias in Æthiopia, & Libya viperas nigras esse testificatur: etenim illud clima non solum indigenas, sed etiam aduenas, temporis tractu fuscæ. Deinde meminit Cardanus, in recensendo tabis remedio, cuiusdā viperæ rubræ crassæ, & brevis ab Italis *Milora* nuncupatæ: quamuis postea Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem, quem Mediolanenses, & ceteri Insulares vocant *Milora* à vipera discrepare: cum hoc animal sit innocentissimum, & domibus familiare; vipera autem ictibus perimat. In prædictorum cōfirmationem addemus verba Bellonii pronunciantis, quod curiositas, & desiderium cognoscendi viperas effecit, ut ipse in Anglia, Gallia, Italia, Græcia, Asia, & Ægypto, viperas colōre, & formā diuersas obseruauerit.

*Differētia
viperarum
ratione ve-
neni.*

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter se discriminare conantur, dum alias venenatas, alias non venenatas esse constituunt. Non venenatas autem magnas, & caprimulgas nuncupatas esse asserunt; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera sugant: cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omnino segregandum sit. Alij ponderantes symptomata morsus illius Serpentis *Escorpio* nominati esse similia symptomatibus inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt: cum tamen, toto caelo, à vipera discrepet: est enim animal longitudine sesquipalmarum, parte infima tenui, & paulatim ad caput usque crassescente, capite crasso, & quadrato, ore magno, & hiante, lingua nigra, & mucronata, dentibus pusillis, quibus ferit, licet etiam lingua instar aculei scorpionis pugnat, præditū est colore cinereo nigricante maculis distincto, tardè incedit, & denique (teste Nicolao Monarde) eius morsui sola herba Scorzonera occurrit.

*In lib. de
ijs, quorum
morsus est
venenatus*

Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Athenæus bestias ex vipera mare, & muræna genitas esse alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo alteram viperarum speciem representare. Item Amatus Lusitanus in Dioscoridem animad-

A animaduertit viperas in Hispania nonnisi cubitales intueri. Ex altera parte viperas etiam immensæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Pors Indorum Rex Augusto dona misit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, testudinem fluuiatiliem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Alianus quoq; ex aliorum sententia, viperas Trogloditæ Regionis ita grandes constituit, vt longitudinem decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine viginti pedum in aurea Castillia versari; quam veritatem Scaliger sibi persuadere non potest. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum esse nequeat: nam quemadmodum homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; sit ratione caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua animalia, & quicquid est vitæ particeps, pro diuersitate climatum, inter se discrepare solent: quocirca Nicander iure optimo scriptum reliquit magnas, & paruas viperas inueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione ad Asiam, frigidum sit: & viperæ veluti, & ceteri Serpentes frigida sunt naturæ, & incolentes Regionem frigidam calorem innatum habent robustiorem, & maiorem cibi copiam assument, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Asiæ defectum naturæ frigida viperarum supplet, veluti frigiditas Europæ earum incrementum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuersitatem Viperarum memorat hunc in modum.

Lib. 5.

Li. 9. c. 33.

Exercit.

175.

Viperæ Europææ quales.

B *Hic quoq; vipeream, quæ cernit acuta, figuram
Aspicias, vt non vno se corpore prodar,
Et nunc hæc longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare consimiles forma sit ubiq; dracones
Cernere, nam gignit nostra hæc Europa minores.
Tum qui mollo supra prætendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad scopulos
Scironis montes, alta & Pannomia, & ipsum
Riphaeum, & dictum Corui cognomine pagum,
Et canentem habitant Aselenum quin, & alumna
Feri Asia ultra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccateron, atq;
Ardus Ægæges, & celsus Cercaphus intra
Se multos refouet.*

C Viperis igitur, & alijs Serpentiibus redundant Europæ montes, nimirum Sciron, Pannomia, Aselenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons saxosus in Græcia apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius ossa (postquæ fuit à Theſeo superatus) in prædictum montem conuersa esse perhibentur, vt monumentis mandauit Ouidius. At Buccateron, Ægæges, & Cercaphus montes Asiæ viperas Europæis multo longiores nutriunt. Hoc verum esse nobis persuadet Bellonius, qui viperas Ægyptiacas, ratione amplitudinis pellis, à nostris discrepantes obseruauit: etenim pelles illarum tomento repletæ duplo maiores apparent, quod viperis aliarum regionum contingere minimè conspicatus est. Tandem vt differentiis coronidem addamus Prosper Alpinus sermonem habens de medicina Ægyptiorum, scriptis mandauit in Illyrio stabulari viperas vnico in fronte cornu insignes, Italorum viperis valde similes, capite latiore, & compressiore, mas album gerit cornu, fæmina duo tanquam acus in syncipite gestat, Ceraſtes tamen non sunt, immò idu eadem, quæ vipera, patientibus symptomata afferunt; hæsq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuersa à θῆρ, quo nomine multi authores, vt relatum fuit superius, viperam indigitare solent: immò id in maiorem admirationem trahit Prosperum Alpinum, quod Ægyptij ex his bestiis cornigeris suam theriacam concinnant.

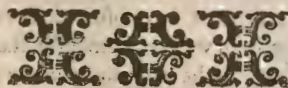
Viperæ montanis locis delectantur.

L. 8. Metæ.

Li. 2. obser.

cap. 70.

Lib. 4. c. 8.

FORMA ET DESCRIPTIO.

VIPERA est venenosus Serpens, pollicis crassitudine, duorum cubitorum longitudine, plus minusuè, varij coloris, plano; latoq; capite, recta incedens cervice; reliquo corpore reptans, & saltuatim in animalia irruens. At rectius possumus asseuerare, quòd vipera sit longitudine cubitali, & sæpè prolixiore, colore subflauo pluribus inaculis consperso. Mas habet caput angustum, & acutum, collum crassius, & reliquum corpus tenuius, quàm femina; paulatim cauda illius, ritu aliorum Serpentum gracilescit, non autem aceruatim vt cauda feminae, squamas habet circa extremitatem caudæ asperiores, quas ira percitus subrigit; quemadmodum plumæ galli gallinacei inter dimicandum eriguntur. Méatus excrementorum in cauda est ventri propinquior. Dentes canini illi duo insunt, feminae verò plures, veluti Nicander in Theriacis eleganter decantauit his versibus.

Τὸν μὲν ὅστις κυνόδοντε δύο χροὶ τεκμαίρονται
Ἰὼν ἱερὺ ὁ μὲν οἱ, πλεονες δὲ τοὶ αἰν. ἐχίδνης.

Idest.

*Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes, verubus sed femina pluribus atrox.*

Vel rectius.

*Quem gemino natura armavit dente canino,
Vulnere tabifico, sed plures semper echidnae.*

*Descriptio
vipere ad
mentē Ga-
leni.*

Vtrum modo prædictus dentium numerus tam in viperis maribus, quàm in feminis reperitur nec ne; hoc inferius in Anatomicis disputabitur. Itaque omnia, quæ hæcenus de figuris viperarum dicta sunt, in iconibus tam maris, quàm feminae manifesta, conspicientur. Hanc autem descriptionem menti tum veterum, tum nuperorum authorum conformem esse ex eorummet doctrina patefaciemus. In primis Galenus scribens de Theriaca ad Pisonem, vbi, pro theriaca concinnanda, viperas foeminas sumendas esse præcipit: sic inquit, Viperae sunt subflauis coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis subrubentibus, inuerecundis, atq; fèri intuitus, capite latiore quàm in mari, quem etiam viperae foeminae reliqua corporis mole excedunt. Meatus excrementorum propius caudam situs est: Canini dentes mari duo, foeminae verò plures insunt.

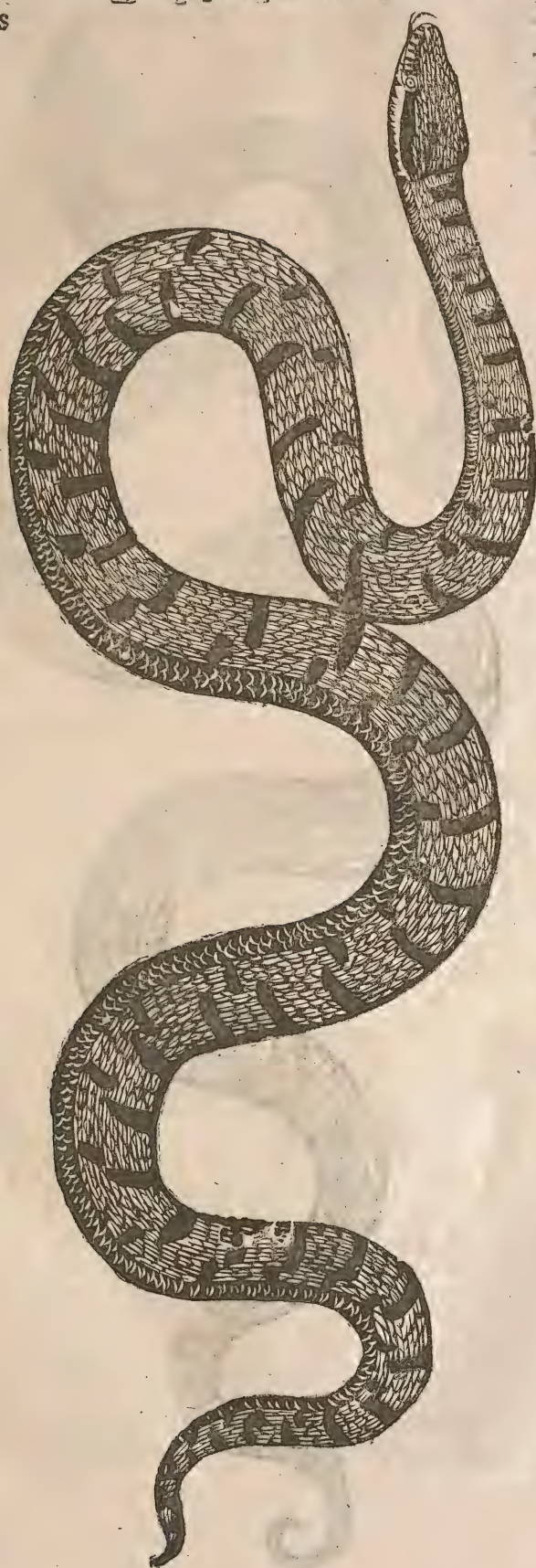
Auicennas sermonem habens de venenis, viperas celebrabat habentes caput presum, & latum, vbicervici annexitur, & corpore admodum longo attribuens foeminae dentes plures vtrinq; eum mares in omni latere, vno tantum muniantur. Nam fieri potest ad mentem Galeni, vt mares etiam plures habeant dentes, non loquendo tamen de caninis; quemadmodum inferius in Anatomicis explicabitur.

Aetius viperam feminam colore subflauo, & multis notis instar rotarum exornatam prædicabat, magnitudine tamen cubitali, cauda aceruatim in tenuitatem desinente, oculis subrubris, capite latiore, collo angustiore, aluo sinuosiore, & deniq; dentibus quatuor eaninis præditam, quæ in nixa caudæ graditur. At vipera mas, ad mentem eiusdem Aetij, prædicti est coloris, capite angustiore, & collo crassiore, cuius cauda paulatim imminuitur, & alacrius mouetur. Cardanus in præstantissimis viperis caput latum, erectum; & cauum; figurâ rhombi, oculos viaces; breue corpus, & morum alacrem commendabat. Clarissimus etiam Mercurialis viperam marem à foemina in hoc differre scribebat: quoniam foemina caput latius, cervicem minus elatam, dentes quatuor, corpus crassius, & breuiorem caudam habeat, tardiusq; incedat: cum vicissim mas capitis sit angustioris, cervicis magis elatae, corporis longioris, & tenuioris, duobusq; tantummodo dentibus refertus. Cum postmodum viperae omnes coloris cinerei, interdum subflauis, & maculis nigris, vt plurimum distinctæ conspiciantur. Quæ omnes notæ apud Nicandrum in theriacis habentur, dum his versibus in latinum sic translatis canit.

*Lib. 2. de
ven.*

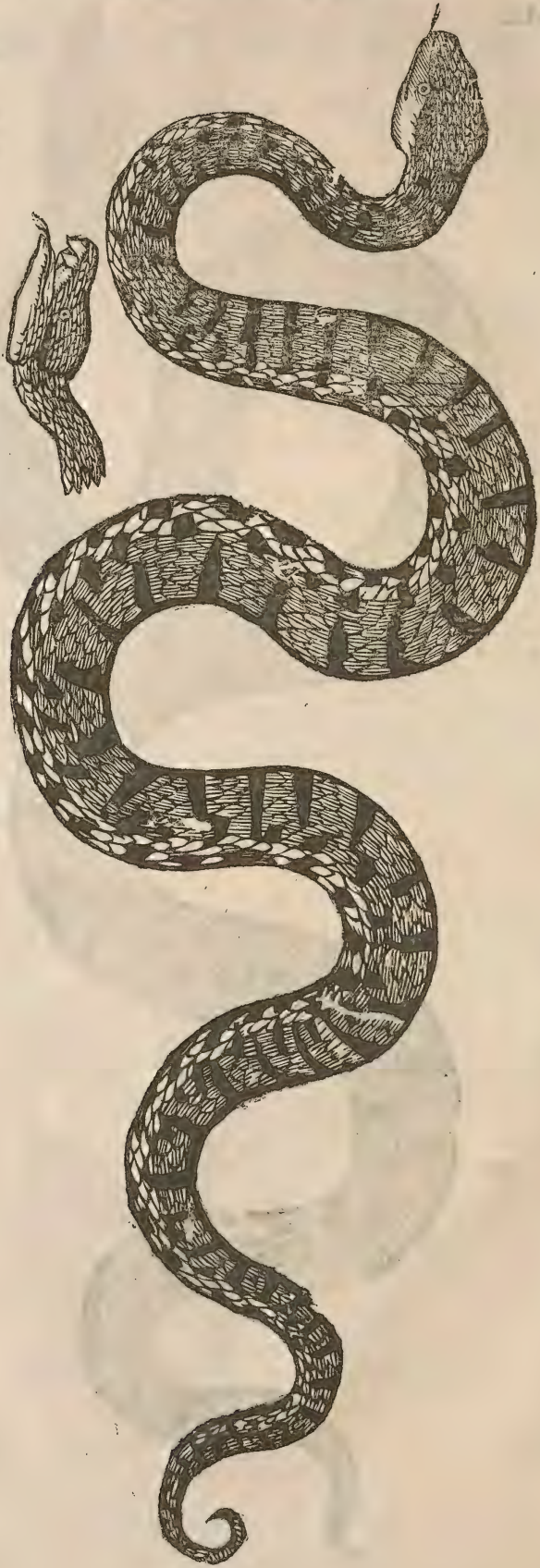
Femina

Vipera Mas

and the
the head
the body
the tail
the head

Vipera fo-
mina cū ca-
pite separa-
to, dentes
monstrante

A *Fœmina ponè trahit cœnā mancā viperā caudā,
Perpetuo duris horrentem tergora squamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipse sed acre caput mas fert prolixior illa
Quandoq; & quandoq; minor sed non ira lato
Ventre patet, mutila est, similisq; per omnia cauda.
Prolixi semper tractus, similes quoq; squamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruscant,
Diffusq; micans celer incrispantq; lingua
Obliquam sinuat postremo in corpore caudam.*

Caterum Amatus Lusitanus retulit viperam in Hispania esse cubitalem, capite presso, & acuto, in quo veruca conspicitur, dorso veluti quadam catena depicto. Quicquid afferuerit Belluacensis ad mentem Physiologi, de vipera ad umbilicum usq; faciem humanam habente, deinceps verò crocodili specie decorata, tribusq; tantummodo dentibus armata, cum meatu excrementorum paruo; ad instar foraminis acus, itaut per os tantum concipere perhibeatur.

PHYSIOGNOMONICA.

A NIMALIVM descriptio speculandi ansam præbere solet Physiognomis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; disquirendi labor agitare solet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quasdam rubentes maculas, quales ut plurimum in oculis viperinis conspiciuntur, tales esse homines opinantur, qui non à domesticorum sanguinis effusione, neq; ab vlla impietate, & vassamentis abstinent. Propterea insignis *Lib. 3. Phys. fio. c. 5.* ille vir Io. Baptista Porta huiusmodi oculis Ezelinum de Romano humani sanguinis inexplabilem, præditum fuisse suspicatur. Hac de re Iovius non temerè illi vipereis oculis, atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus plusquam barbaris imbutus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis, & venenum ferè spirantibus insignitus, sævus princeps fuisse perhibetur: etenim carnificinam inaudita crudelitatis in suos ciues exercuit, dū prægrandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines sibi metipso inuisos objiciebat, ut, incredibili horrore populi, cōfestim ab illis discerneretur.

ANATOMICA.

D N dissectione viperini capitis cerebrum subnigri coloris conspicitur, & adeo pusillum, ut vix quantitatem quatuor granorum milijadequet: propterea hoc animal à quibusdam calidum, & siccum esse creditur; quoniam immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari nequeat. Auriculis viperæ carent, sed earum loco quasdam cavernas habent: etenim Plinius tradidit animalibus ferum vitium parientibus aures inesse eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ quibusdam foraminibus, pro auribus, vruntur. Quoad dentes, Gesnerus tradit quosdam viperinum caput secantes, quatuor oblongos dentes in superiori mandibula spectasse; cum alij dentes tam superioris, quàm inferioris maxillæ, ob parvitatem, non appareant, sed maxillam acu fricando asperitatem, & stridorem percepisse; hos pusillos dentes, tam in vivis, quam in mortuis viperis, nisi auferatur vesicula, in qua conduntur, nemo unquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatijs quatuor dentes caninos tam mari, quàm seminae viperæ attribuit, cum hoc tamen discrimine, ut mas duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum esse putat, si interdum maris dentes duos tantummodo esse conspiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum secutos proculdubio hallucinari statuit; quando pronunciat demorfos à vipera mare duo tantum vlcu-

Cerebri viperini quantitatis.

Int. de nat. viperæ ca. 16.

Dentes viperini, quot & quales sint.

vicuscula, & à fœmina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, & quatuor fœminis semper inesse crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus possit patientes afficere; hæc autem sententia si sit vera necne, indiget animaduersione: quâdoquidem nostri circulatores viperas quotidie pertrahentes, duos tantum dentes tam in mare, quàm in fœmina se obseruasse referunt.

Ordo dentium viperæ.

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio separata, duplex dentium genus conspici sumus, vnum, quo hæc bestia se tuctur, & mordendo venenat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem sunt dentes quatuor supra triginta ab Antiquis non descripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem talis est ordo, nam præter quatuor caninos nominatos, duodecim in superioribus maxillis, nimirum sex in utroque latere conspiciuntur; suntque ad instar ferræ versus gulam, & aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas. Inferiores dentes sunt viginti duo, nempe vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memorant vulnera à dentibus viperinis inflicta, eos de caninis dentibus verba facere opinamur; cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Veteres, harum ferarum caninos tantummodo dentes descripserunt, quos vidimus perforatos, & vesicula veneno plena munitos, quæ nouo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu consumptum fuerit. Etenim quemadmodum in singulis animalibus aliqua semper generantur excrementa, quæ per partem determinatam extra corpus trunduntur: ita etiam viperæ venenosum excrementum per dentes euacuant, dum se defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præstat scorpio, qui in cauda aculeum perforatum instar dentium anteriorum viperæ possidet, & sub aculeo habet vesicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat.

Canini dentes viperarum sunt ad tutelam.

Neque mirandum est viperas caninis dentibus ad tutelam tantum sibi met à natura comparasse: siquidem accidit idem pisci pistrici rostrum hinc inde dentatum possidenti, quos dentes huic animanti non nisi ad tutelam natura impertita est. Quod autem nostri viperarum venatores pronuncient se tam in mare, quam in fœmina duos tantum dentes conspiciatos fuisse, inde natum esse credimus, quoniam cæteri in gingiuis latentes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, & imperitum nunquam anatomen harum bestiarum exercuit.

Pulmo viperarum.

Cor viperarum quale.

Iecoris viperini figura.

Ventriculi viperini loci.

Pulmo in viperis veluti vesicula oblonga membranosa, variisque meatibus plena, & aere turgens obseruatur. Item cor grandiusculum apparet; & mobile in pericardio; hocque quando animal alexipharmaco necatur, concitatus mouetur, quam si ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur est oblongum vena admodum crassa per medium percurrente, quæ dimanans à corde ad extremam usque caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam visuntur venæ, seu arteriæ, quæ à corde, & hepate ad gingiuas, seu vesiculas dentium ascendunt: cum in vesica fellea tanquam in propria lacuna continetur hæc materia venenosa, quæ inde ad dentes defertur. Possumus autem necessarium attestari hæc venenosam materiam in cystis fellis residere, quoniam neque hepar, neque cor, neque sanguis viperæ venenum participant. Ventriculus sub iecore latitat, cui œsophagus adhæret cum aspera arteria ad pulmones usque descendente. Splen colo intestino annectitur. Colon flexuosum est, & in latere sinistro terminatur. Rectum autem intestinum à fundo ventriculi dimanare videtur, sed postquam de intestinis viperinis fit sermo; Hic vnum animaduersione dignum est; nam accidit hoc anno trigesimo octauo supra millesimum, & sexcentesium, dum hæc scriberemus, ut in intestinis multarum viperarum, pro trochiscis ad parandam theriacam destitutum; multi vermiculi rubescentes, omnium pharmacopæorum admiratione, inuenti sunt. Quemadmodum oculatus testis Excellentiss. D. Ouidius Montalbanus Medicus Collegiatus nos monuit, & singulari humanitate hoc lumbricorum genus misit ponderandum. Quare non valde demirati sumus, in austriacâ cōstitutione, hoc animantium genus in cunctis animalibus procreari posse, dum pituita iusto copiosior in intestinis colligitur, quæ postea calido prædita putrescit: immo dum validus pituitæ calor in pituitosam, & putrescentem materiam agit, sole concurrente, vermes producuntur, iuxta vulgatum carmen.

Lumbricos crudus perferminat humor in aluo.

Veluti in quacumque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum cauis, gi-

A qui possunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, secundum Alzarauium, in renibus, & vasis seminarijs, secundum Plutarchum: superius enim in Rubrica de Serpentum generatione, Icon cuiusdam animalculi per lotium excreti fuit exhibitā. Et demum Conciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidisse attestatur.

Tandem renes etiam ibi obseruantur. Quoad partes generationi destinatas, scripsit Aristoteles nullum piscem testes habere, neq; animalia pedibus carentia, vt Serpentes. Verum hanc Aristotelis doctrinam sectio anatomica redarguit: quandoquidem inter pisces oblongos, delphini, & vituli marini testibus insigniuntur. Item vipera mas non solum duos, sed quatuor testes, & duplicem penem habet, quemadmodum inspectio anatomica manifestat. Hi penes ad radicem vsq; caudæ terminantur, in quorum summa parte pelliculæ regentes penes, & in parte anteriori asperitates quædam conspiciuntur. Idcirco non erit veritati consonum à vipera in congressu caput maris prædidi, neq; genituram per os emitti: in quem errorem grauissimi authores inciderunt.

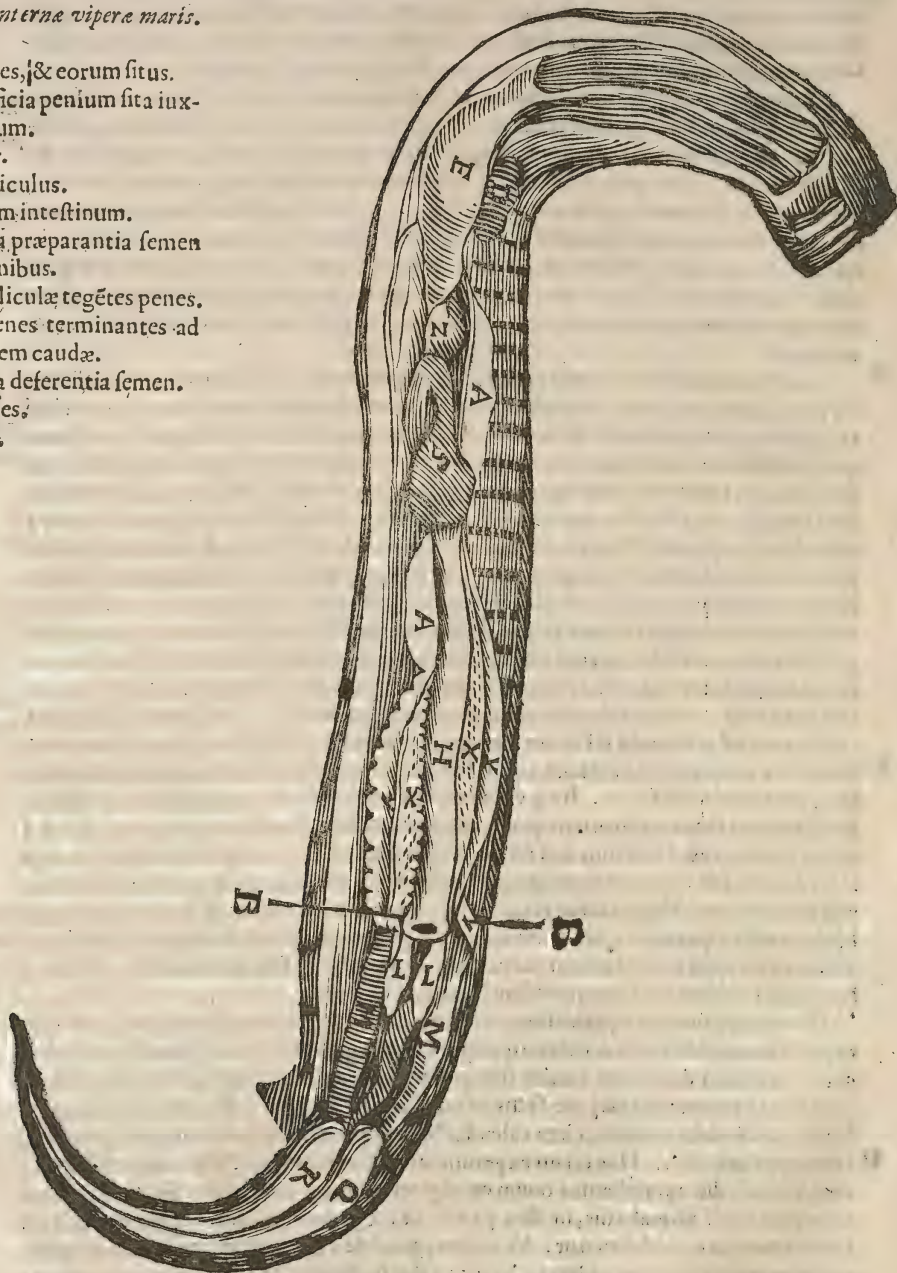
B Circa genitalia viperæ feminæ, Gerardus Bouman Medicus Cliuensis, ex Gesnero, viperam secuit, in qua vterum bifidum conspicatus est, vbi receptacula ouorum veluti in gallinis, vasa seminaria, & bina orificia obseruantur. Vtrum modò semen per vtrumque penem in hæc duo oscula mas eiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque per alterum, hæc nobis ignotum est: cum hoc in animalibus venenosus difficillimè inuestigari possit: hæc autem vuluæ oscula in postrema ferè caudæ parte resident: vbi vuluam duplicem Plinius videtur contemplari. Vnde Nicolaus Leonicensius in hoc pliniano textu duplicem dereguit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæteris animantibus intra se animal generantibus assignet, quasi vipera non habeat locum inter illa animalia, quæ extra se viuum fætum emittunt: secundò, quoniam duplicem vuluam ei tribuat, cum tamèn vipera vnā tantum habeat, veluti cæteræ animantes, quæ intus oua concipientes, fætum deinde viuum excludunt. Etenim ea pars vteri oua continens lumbis adhæret cum ostio supra intestina sito; sicuti Aristoteles testificatus est. Deinde si Plinius per duplicem vuluam bifidam, bipartitam intellexit, hæc proprietas alijs etiam animalibus tam intra, quam extra animal generantibus, communis esse fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum dissimilis est matrici tam viuiparorum, quam ouiparorum: siquidem supra ad septum, & infra etiam porrecta est. Cæterum non est intelligendum, vt idem corpus vteri sit in duobus locis situm, sed debemus intelligere, vuluam quasi mediā inter prædicta duo loca esse collocatam. Huius autem rei causa est, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua viperarum quasi naturam vuluæ generantis animal tantum, & naturam vuluæ generantis ouum tantum participat. Quamobrem fuit necessarium, vt matrix horum animalium medium quemdam locum occuparet.

C Circa cognitionem viperini fætus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in capsulis seruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit secanda, vt magnum discrimen earum innotescat: idq; ad mensem vsq; Augusti præstandum erit: vt quonam tempore fætus in ouo formari incipiat, distinctè cognoscatur. Nostri enim obseruatione, circa calendas Iulij initium distinctæ formationis viperini fætus apparere solet. Hoc etiam experimento in anatome oui gallinarum vsi sumus; dum singulo die aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quænam pars pulli formabatur, in dies patefieret. Quandoquidem singulo die aliquid semper noui in ouo obseruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hæcenus explicauimus manifestarium euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio iconem anatomæ viperæ tam maris, quam feminæ ante legentium oculos representare.

Partes interna viperae maris.

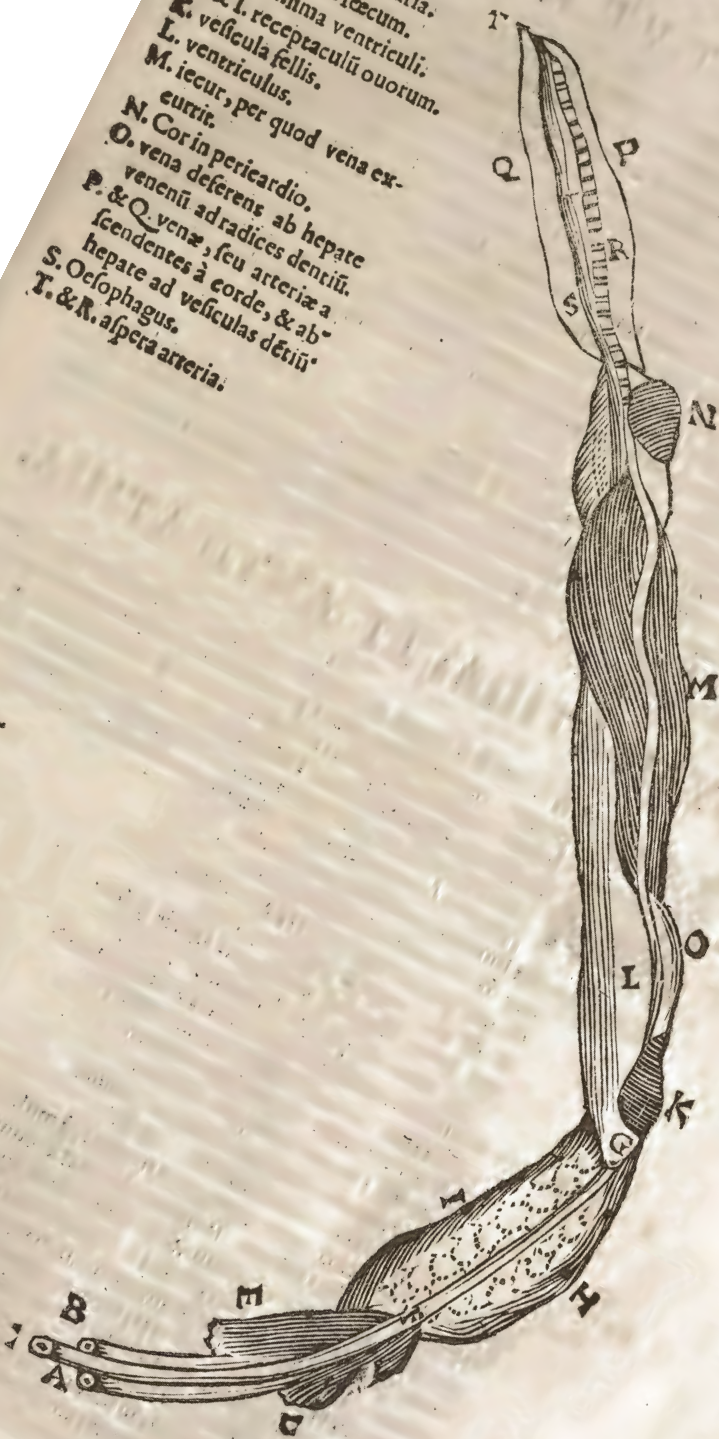
- AA. testes, & eorum situs.
 BB. orificia penium sita iux-
 ta anum.
 D. Iecur.
 E. Ventriculus.
 H. rectum intestinum.
 LL. vasa præparantia semen
 in penibus.
 MM. pelliculæ tegētes penes.
 Q. R. penes terminantes ad
 radicem caudæ.
 XX. vasa deferentia semen.
 YY. Renes.
 Z. Splen.

Hist. Serp. & Drac. Liber I.

Partes interna vipere & famina.

- A. & B. orificia intrinseca
verorum.
- D. & E. vasa semina.
- F. & C. exitus fecum.
- G. pars infima ventriculi.
- H. & I. receptaculū ovorum.
- K. vesicula fellis.
- L. ventriculus.
- M. iecur, per quod vena ex-
currit.
- N. Cor in pericardio.
- O. vena deferens ab hepate
venenū ad radices denticulū.
- P. & Q. venæ, seu arteriæ a
hepate ad corde, & ab
S. Oesophagus.
- T. & R. aspera arteria.

N A T V R A:

Li.8.c.17.

Viperarum
reter odor.L.5.Epigr.
epigr.4.

OC viperis insitum esse à natura, vr Vere, & Autumno spoliū depo-
nant, in historijs animalium testificatus est Aristoteles. Quapropter
Authores naturæ arcana peruestigantes, ab hac signatura collegerunt
carne horum animantium laborantibus scabie exhibita, cutim reno-
uari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos
faniculo affricare dicuntur; vt hebetudinem visus hyeme in specu-
bus contractam tollant. Insuper inter alias viperæ proprietates, hæc à natura con-
genitam habent, vt grauissimum spirent odorem. Ideò capsulæ, in quibus viperæ, ad
concinuanda varia medicamenta, à Pharmacopolis seruantur, quando recluduntur,
ob tetrum odorem quamdam veluti nauseam generant. Immo cauernæ, in quibus
brumali tempore stabulantur, magis quàm prædictæ capsulæ pestiferum odorem exha-
lant. Hæc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Bassam malè olentem prædi-
cavit hunc in modum.

*Quod vulpis fuga, viperæ cubile
Males, quàm quod oles, olere Bassa.*

Demum viperæ femine hoc natura ingenerauit, vt morsus sit acerbior, & corpore pi-
guior appareat. De cæteris autem moribus huic bestię congenitis nullum sermonem
in præsentia habere necesse est: siquidem hos cum alijs Serpentibus communes par-
ticipat, de quibus omnibus in primo huius libri capite satis superq; egimus.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA:

Viperæ, &
muræna a-
micitia.

ARDANVS agens de rerum varietate, monumentis mandauit vi-
peram, inter plantas, eruca potissimum, & sabina maximoperè de-
lectari: hac de causa plures semper, & subtile arborum sabina gradun-
tur, & super ipsam serpunt. Præterea viperæ singulari fauore murænam
prosequitur; dum, antequam cū ipsa congregiatur, venenum euome-
re perhibetur, ne sponsam lathali humore inficiat: hoc autem elegan-
tissimè expressit Philes his versibus iambicis.

*Εχρη δὲ καὶ μύραινα συν διαζέτην,
Ὅ μὲν πρὸς αὐτὴν τῆς ὀπῆς ἐξεργύσας,
Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ροῆς ἀννημένη.
Καὶ πρὶν δὲ βασιλεῦ, συνδραμεῖν εἰς τὸν γάμον,
Εμὲ τὸν ἰὼν ὡς γλυχρὺς ὁ νυμφίος.*

Hi autem versus interprete Bersmano sic latinè exponuntur.

*Muræna amore, & viperæ ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodicens,
At illa fluminis relinquens alueum.
Sed ante iungant, quàm vicissim gaudia,
Sponsus venenum vomitione rejicit.*

Alioquin hæc bestia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quibusdam plantis,
nec non à lapidibus dissidet. Primitus ob agreste odium inter ipsam, & hominem, si
viperæ collum cautè contineatur, & in os ductum, sputum humanum iniiciatur, ita ut
in ventrè dilabatur, tanta perniciæ, Aliano teste, afficitur, vt viperæ paulò post con-
tabescat. Deinde ob eandem antipathiam, si viperæ mulieri grauidæ occurrat, par-
tum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnatibus perhibetur,
quæ sonum citharæ audierint, in qua fides confectæ ex intestinis Serpentum, & præci-
puè viperarum accōmodatæ sint. Inter bruta animantia, viperæ muribus inuisè pronun-
ciantur: etenim, ex Aliano, hi statim atq; vocem felis, aut sibiū viperæ audiunt, mu-
sculos à proprijs cauīs aliò transferunt. Item magnū dissensum inter viperam, & ossifra-
gam collocat Auicennas; cum fateatur se vidisse hanc auem cum viperæ dimicantem,
& ex

L.20.Mag.
nat.Osse fragile,
& viperæ
amicitia.

A & ex gugna ad herbã similem soncho se recipientem, quam cū quidam, petriculi causa, euulsiſſet, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terrestrem teſtudinem, acre odiū cadere, narrat *Alianus*: quocirca teſtudo deuorato prius origano, viperam preclare contemnit, quo non inuento, ad rutam conſugere dicitur, qua deguſtata contra viperinos icūs armatur: hinc ſortē colligenda erit cauſa, propter quam *Apuleius* rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deſicientibus, teſtudo planē conficitur. Quæ omnia ab *Ariſtotele* deſumpta fuiſſe aſſeruntur: hic enim in *Mirabilibus*, *Origanum* pro teſtudinē aduerſus viperam predicat. *Plinius* autem de antipathia prædictorum animalium agens, id, quod *Ariſtoteles* *Origano* attribuit, cunilæ herbæ aſſignat, dicens. Teſtudo ſi viperam ederit, mox cunilam guſtat, quod cum ſæpius quidam ita factum animaduertiſſet, deuorata à teſtudine viperæ, herbam eradicauit, quo facto, teſtudo interijt.

*Teſtudinis
& Viperæ
inimicitia.*

Immo inter *Parias Serpentes*, & viperas acerbiffimum odium intercedere promulgat *Suidas*: propterea quod *Parias* ſunt Serpentes manſueri, hominibus minimè nocui, & inuentas viperæ deuorant. *Scorpiō* quoq; vehemēter inſenſam eſſe viperam nonnulli retulerunt. Vnde *Gaspar Vuolſius* huius rei ſe periculum feciſſe teſtatur, dum inuentū *Scorpiō*em iniecit in phialam, in qua viua viperæ ſeruabatur: quare paulo poſt icibus, & morſibus hinc inde datis, ambas animantes interijiſſe conſpicatus eſt. Vtrum modò *Scorpius*, vel viperæ prius obierit, ſe non rectè memoriſſe ſateatur. Tandem inter animantes, *Alianus* tradit veſpas in viperam malignas eſſe: vnde poſtea fit, vt pernicioſiores icūs imprimant.

*Pariſ Serpentes,
& Viperæ hoſtes.*

*Scorpiōnis,
& viperæ
certamen.*

Præter animalia, ad uerſus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, ſed præcipuè contra allium, vt *Theophraſtus* pronunciauit; idēq; allij odorem vitant ſequenterq; *Scordium*, & alliarum fugient, cum folia harum plantarum contuſa tetrum allij odorem emittant. Ex *Auicenna* *Luph*, nempe *Arum* inimicum viperis eſſe perhibetur: hinc huius radix manibus affricata morſus viperarum arcere dicitur. Idem author ſinapim viperis aduerſari promulgat. Ruſus inter ſagum, & hanc beſtiam antipathia cadit non contemnenda: ſiquidem *Andreas* à *Lacuna* recitat, ramulo ſagi viperam leuiter contactam obſtupeſcere. Idem de *fraxino Mercurialis* publicat: nam hæc beſtia tantopere ab illa abhorret, vt conſtituta inter folia *fraxinæ*, & priuæ, potiùs per ignem quàm per folia tranſire eligit. Deniq; *Solanum* viperis inuiſum eſſe voluit: quare *Galenus* aduerſus hos Serpentes, manus ſucco ſolani madefaciebat. Inter lapides *ſmaragdus* viperæ odioſſimus celebratur: cum ex *Rhaſi*, viperæ oculi optimi intuentes *ſmaragdum* liquari, & mox à capite effluere dicantur.

*L. 6. de cauſis
ſis plant.*

*Fagus viperæ
inimicus.*

*Solanū viperis
inuiſum.*

*Smaragdus
viperis aduerſatur.*

COITVS. PARTVS.

D *IPERAS* olim ex capite *Cerberi* natas eſſe, multi fabulantur: idēque *Goropius* hæc verba protulit. *Aconitum* verò illud ex eo lethale virus contraxiſſe voluit, quod *Hercules* paulo ante *Cerberum* apud *Heraclæam* extractū hominibus oſtenderit, è cuius capite viperæ nate ſint, quarū tabo *aconitum* fuerit infectum. Quamuis poſtea *Goropius* hanc fabulam ad veram reduxerit hiftoriam: Legitur etiam apud interpretem

*L. 8. de orig.
Antuicr.*

*Viperæ ex
laceria.*

Theocriti viperam, ad mentem *Ariſtotelis*, ex lacerta exſiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam otiri pronūnciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam ſimpliciter intelligendam eſſe. Quamquam credendum ſit ex putredine etiam generari poſſe: narrat enim *Iulius Obſequens*, videntibus bellis ciuilibus inter *Cæſarē*, & *Antonium*, Padum inundatſe, & ingentem viperarum copiam viſam fuiſſe. Et apud *Sabellicum* legimus, mulierem pro infante viperam peperiſſe: quæ animantia ex nulla alia materia, niſi ex corrupta originem habuiſſe arbitramur. Verumtamen, his poſthabitis, pronūnciandum eſt viperas ex congreſſu maris, & feminæ oriri: propterea recitant multi authores, & præcipuè *Herodotus* in *Thalia*, quod viperæ mas congregiens caput in os feminæ inferit, quæ, poſtmodum, re peracta, denſibus illud præcidit, iuxta illud diſtichon *Reuſneri*.

Lib. 3.

*L. 25. de
Anim.*

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito.

Mox satura insertum præsecat ore caput.

Quamobrem non est mirandum, si Albertus in hanc venerit sententiam, quod femina libidine infaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex spūto illo concipiat: fetus autem perfectionem adeptus exiens alium matris erodat, vt paulò inferius recitabitur. Canit enim Reusnerus hunc in modum.

Dum coit, emoriens infauſto vipera partu:

Dente caput reſecat coniugis ipſa ſui.

In Theria- Quare id totū explanauit Nicander verbis græcis in latinum sermonem sic translatis.
cis,

Cum durum fugiens morſum igneſcentis, echidna

Frendit echis, vel vbi feruente libidinis æſtu,

Sauo dente ſui reſecat caput illa mariti.

Aſt vbi poſt vegetam caperunt pignora vitam,

Iamq; propinqua adſunt maturi tempora partus

Indignam cari mortem vlcifcentia patris,

Eroſa miſera naſcuntur matris ab aluo.

Aliiter etiam carmina græca Nicandri sic verti poſſunt.

Vipera ſaua caput lethali dente mariti

Mordicus abſcindit, ſed nata ex ſemine proles

Viſcera dilaniat matris ſtratamq; relinquit,

Sit patris interitum ſub primo vlcifcitur oru.

Cæterum Ariſtoteles, & Plinius, more aliorum Serpentiū, nimirum viperas ſimul complicates congregi pronunciarunt: cum id veriffimum eſſe experientia doceat. Immo mares viperarum teſtibus inſigniti ſunt, & penis in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Ariſtoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. Fuerunt igitur ætate noſtra, qui viperas vtriuſq; ſexus in viuarijs incluſerunt, illaſq; inſtar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fetus ſuos educare obſeruauerunt. His addit Amatus Luſitanus in Dioſcoridem, quod viperas in pyxidibus prægnantes ſine vlla læſione eniti conſpicatus eſt.

Congreſſus
viperarum
qualis.

Ex altera parte, hiſtoria huius congreſſus alia premitur difficultate: quoniam Scholiaſtes græcis Nicandri prodidit Archelaum exiſtimāſſe murænas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murenis loquens, Serpentiū permixtione impleri arbitratuſ eſt. Alianus etiam recitauit, quod muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & deſiderio ſponſi iniquiſſimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipſi copulatur. At vulgaris opinio eſt viperam venereis ſtimulis concitatam ad mare accedere, & ſibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere, vt in conſpectu faminae decoruſ, & innocens ſponſus appareat, & peracto congreſſu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno ruruſ abſorpto, domesticam ſedem repetere. Quam opinionem Oppianuſ poeta græcuſ, Baſiliuſ, Cæſarienſiſ, & alij ſecuti ſunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerunt. Huic autem falſæ opinioni Ariſtoteles, & Theophraſtuſ anſam præbuerunt, cum diſcrimen inter myrum, & murænam recenſerent. Siquidem tanta eſt myri, & murænae cum anguibuſ ſimilitudo, vt myrum murænae coniunctum intuentes, viperam marem eſſe crediderint: eoq; magis, cum, Serpentiū, & viperarum ritu, permisceantur. Hac de cauſa Athenæuſ validis rationibuſ hanc murænae, & viperæ permixtionem deſtruire conatur. Primò, quia neq; viperæ in mari, neq; murænae humi verſentur: deinde, quia viperæ, & murænae marem, & feminam ſui generis habeant. Tertiò, ſi murænae cum Serpentiibuſ congredierentur (quod eſt abſurdum) potiuſ cum marinis, quàm cum terreſtribuſ miſcerentur. Ad roborandam Athenæi ſententiam addenda eſt authoritaſ Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vaſis includens obſeruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congreſſu delectari.

Exploditur
opinio con-
greſſus vi-
peræ & mu-
reana.

De partu viperæ inualuit opinio apud Vulguſ, catuloſ viperinoſ, nonniſi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauiffe, ne huiuſ tam pernicioſi animalis ſpecies ſupra modum augeſceret: idèq; viperam, quemadmodum & legnam biſ parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptiſta Mantuanuſ canebat,

Languet, & ipſa ſuo periens vt viperapartu.

Pari-

A Pariter Iulius Cæsar Scaliger in ænigmate spumæ maris ad partum viperæ alludens sic cecinit.

*Instabilis mater, cum rupta est, nascor : ut olim
Vipera, sed rursus pristina sto parens.*

In hoc genere etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu sunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recensere : hæc autem sic se habent.

*Si licet exemplis uti, sic vipera, ut aiunt,
Dentibus emoritur fusa per viscera prolis
Author morte sua non sexu fertilis, aut de
Concubitu, distincta vterum, sed cum calet igne
Percita famineo, moriturum obscena maritum
Ore sitit patulo, caput inserit ille trilingue
Coniugis in fauces, atq; oscula feruidus intrat
Insinuans oris coitu genitale venenum;
Napta voluptatis vi sancita mordicus hausta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infusaq; bibit, caro pereunte, salinas;
His pater illecebris consumitur, & genitricem
Clausa necat soboles: nam postquam semine adultæ
Incipiunt calidis corpuscula parua latebris
Serpere, moraturq; vterum vibrata ferire.
Æstuat interno feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati, conscia sexus
Progeniem septi rumpentes obstacula partus,
Nam quia nascendi nullus patet exitus, alius
Fatibus in lucem nitentibus exeruciata
Carpitur, atq; viam lacerata per ista pandit.
Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis
Ingressum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per scelus exultans lambunt natale cadaver.
Reptantis catuli proles dum nascitur orba
Haud experta diem, misera nisi posthuma matri.*

Hanc absurdam de partu viperæ sententiam protulerunt Hærodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Vale rianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parum accuratè versati sunt. Sed inter hos maximo-
perè admiramur Authorem de theriaca ad Pisonem, qui non solum in hoc erratum, sed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adscribendum esse nobis per-
suadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extin-
ctam, sætu superstitè obseruarunt. Animaduertendum autem est, quòd vipera prius
oua vnius coloris, & mollia instar quorum piscium concipit: deinde viuum sætum ex-
cludit, ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes eadem pariunt. Hæc
D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara partici-
pantia nullam nobis admirationem asferre debent: cum hoc etiam plantis contingat:
etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata cōcipit florem ab hirsuto,
& aspero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus semen producit.
Idem in viperis manifestum conspicimur, quæ intus oua concipientes animal postmo-
dum foras emittunt, ut Nicander his versibus expressit.

*Οἷν γὰρ βαρὺν ἐπὶ κύματα τοὶ δὲ καὶ ὕλιν
Μοτόκοι ὄφεις λεπτὴν βάλλουσιν γυνέθλιν.*

Qui versus in latinum translatus sic sonant.

*Sola etenim sætu grauida est, cum cætera in altis
Ovipera excludant testacea pignora, filius.*

Vel etiam rectius sic exponi possunt.

*Hæc etenim solum sætu grauis undiq; fertur;
Cum tamen oua, alia passim per denia fundant.*

Quare nō immeritō refert Apollonius apud Philostrātū, viperam fuisse visam, quę catu- E
los nuper in lucem editos quodammodo expoliēs lambebat. Itaq; ratione huius feturę
moti graues authores, viperas à ceteris Serpentibus segregari: cum tamen hæc senten-
tia multis non arrideat: etenim Ceraſtes, & multi alij Serpentes, more viperarū, eniti
ferūt; quādoquidem ex Bellonij obseruationibus, in Ægypto huiusmodi bestię studio
dissectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de causa Nicander non iniuria Ceraſtes

In Thalia. inter viperas enumerabat. Et Greuius hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis
minimè discrepare asseuerabat. Præterea, secundum Horodotum, in Arabia Serpentes
subalati ritu viperarū congregientes, & parientes stabulantur. Hinc colligendū est non

*In l. de Di-
ps.
L. 1. de par.
An.* Aristotelis minimè destitui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiusdem Philoso-
phi, species non varietur, quoniam formicę etiam alatę, & non alatę ad eandem spe-
ciem referantur. Verū, licet viperę viuū fatum enitantur, vt hætenus explicatum
fuit. Nihilominus, ex Aristotele, in partibus internis oua prius generantur, quę super-
ne versus præcordia continentur, molli cortice testā, veluti oua piscium: deinde, tem- F

*L. 5. de his.
Anc. ult.* pore partitionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediuntur. Bellonius verò ad-
uersus Aristotelem, catulos sine vllis membranis in possum prodeutes se pluries obser-
uisse fatetur. Huic difficultati sequenti distinctione possumus satisfacere. Nam partus
viperę bifariam considerari potest: primum, quatenus catuli membranis inuoluti
figuram oui representantes ab vtero exeunt, è quibus disruptis paulò post erumpunt,
& hic partus vocatur naturalis, quem nostri viperarum venatores pluries se obseruasse
testificantur. Secundò, consideratur hæc fetura, quatenus catuli inuolucris scissis in
vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obseruatū explicauit. Qua-
propter ex predictis ouorum pelliculis erosis dimanauit opinio in vulgus, catulos vi-
perinos abroſa matris alui in lucem prodire.

*Fetura vi-
perarū qua-
lis.*

Idcirco Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium au-
thoritatem Plinij dicentis, propter angustiam alui, & copiam catulorum, viperam diffi-
culter eniti, & vltimos tedium inuadere, qui, corrosis matris visceribus, confestim in
lucem egrediuntur. Quare Albertus assertum mendax alio mendacio stabilire nititur: G
cum liquidò omnibus constet naturam in necessarijs non deficere. Theophrastus ta-
men post Aristotelem solers arcanorum naturę inuestigator, vterum viperam rura à catu-
lis perforari negauit; & superiori seculo Nicolaus Leonicensis huiusmodi errorem pa-
tesfaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hæc falsam opinionem
videtur insinuare: doctrinam Aristotelis ab ipso peruerſi notandum est, etenim vbi
Aristoteles scriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoq;
abroſis membranais, ab aluo exire; Plinius transcripsit postremos catulos tarditatis im-
patientes latera alui maternę ad exitum lacere.

*Opin. Theo-
phraſti cir-
ca partum
viperę.*

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Aristote-
lis, singulū catulū singulo quoq; die ab vtero exire: ita iuxta numerū catulorum, tot
dies in partu absumantur. Cum tamen experientia demonſtret, quòd vnico die catuli
membranais inuoluti vterum referent, & tandem die sexto aliam tenuem membranam
senectam anguium æmulantem deponant: vt multi Pharmacopolę fide digni obserua- H
runt. Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza di-
manit, qui verba Aristotelis, quę in textu græco sic se habent, *τιναται δ' ἐν μὲν ἡμέρῃ κα-
τὰ τὴν φύσιν δὲ πολλοὶ ἢ ὀλίγοι*. Theodorus Garza, & Plinius ita interpretantur. *singulis
diebus singulos parit, plures quam viginti numero*. Cum tamen hæc verba ita essent ex-
ponenda. Parit autem vna die singulos, & parit plusquam viginti numero. Vt hæc ver-
ba talem sensum nanciscantur, non quòd singulis diebus pariat, sed quòd vna die plus-
quam viginti catulos, singulos tamen, nempe vnum post alterum, vipera enitatur.

*Numerus
catulorum
viperę.*

Circa numerum fetuum, vipera viginquinq; ad summum catulos effundit. Immo
Ioseph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopę celeberrimus, qui toties viperas pro
varijs concinnandis medicamentis pertractauit, tres supra viginti catulos ab vna vipera
in pyxide custodita exeuntes obseruauit; deinde illos à matre segregans, quatuor tan-
tummodo cum illa reliquit, quos alacriores in dies; & audaciores, reliquos verò sepa-
ratos inertes, & segnes fieri conspicatus, id à solo viperę halitu provenire posse existi-
mat. Ad finem vipera non per longum tempus vtero gerit: idq; ex eo con-
icetur.

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, sextum ad mensē vsq; Augusti gestant.

L O C V S.

EGABANT olim Marſi populi, qui in Italia Serpentes impudē venabantur, & contrectabant viperas ob cœli tēpericm, & molliorem ſolī naturam, in noſtro orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iuſt is de cauſis ſibi perſuadere non potuit. In hanc quoq; ſententiam venit Leoniceus, qui de thyro ſermonem habens, in Italia optimas viperas pro nobiliſſimis concinnandis medicamentis, naſci aſſimabat. Et Re-

nodeus addit non modō in Italia, ſed etiā in Gallia, & præcipuē in agro Putauienſi verſari; ex quo loco numeroſæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aduehuntur. In Luſi-

B tania, & Hiſpania, ex Amato Luſitano, viperæ infinitæ non deſunt. Apud Indos eſſe viperas, narrat Chriſtophorus Acoſta Africanus: ſiquidē in Malabar viperæ multæ, & alia Serpentū genera viſuntur. Item Syagro promontorio Arabiæ proxima eſt Inſula, in qua, vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ, & lacertæ permagnæ verſantur. In Melitenſi Inſula viperæ non deſiderantur, vbi D. Paulus Apoſtolus à vipera demorſus nihil mali paſſus eſt, vt in Actis Apoſtolorū traditur. Numeroſæ etiā in Cypro, & Chio naſcuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morſu inſanabili eſſe, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerſo terrarum orbe viuunt, vt ſcripſit Hærodotus: & Bellonius veritatem eſt aſſecutus, quando pronunciauit ſe in Anglia, Gallia, Italia, Aſia, Græcia, & Ægypto viperas reperiri. Cordus tamen in Dioſcoridem ſe nunquam in Germania viperam conſpicatū fuiſſe memorat. Item Ariſtoteles viperas in Creta naſci inſiciatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius verſari aſſeuerauit, qui vulgō *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta eſſe videtur. Itaq; Ariſtoteles forſitan atteſtari voluit Serpentes nō ita pernicioſos diuagari.

C Circa loca peculiaria ab his feris adamata, notandum eſt, loca montana à viperis libenter frequentari. Idcirco Dioſcorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliacmon fluuium, ereſcentem eſſe venenatam; cum hic locus montuoſus ſit, & viperis ſcatet. Naſcuntur etiā copioſe in Luganeis montibus Patauiniſ, vt tradit Marcus Odus, quæ pro theriaca componenda, optimæ ab ipſo celebrantur. Inſuper nonnullæ etiā propè aquas ſtabulantur: hac de cauſa Martialis meminit viperæ verſantis circa populos arbores humectis locis gaudentes, & ſuccinum ſtillantes, quæ tandem in electro incluſa perijt, his verſibus:

*Fletibus Heliadum ramis, dum vipera ſerpit,
Fluxit in obſtantiem ſuccina gemmā feram;
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit vincta, repente gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra ſepulcro,
Vipera ſi tumulo nobiliore iacet.*

D Amplius nonnulla maritimis, & arenoliſ locis delectantur, quarum carnes pro antidotis à Galeno reprobantur, quoniam ægrotantibus ſitim inextinguibilē afferre ſoleant. Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacente ictu viperæ lethaliter vulnerato huius tenoris.

*Æguoris inſanas euāſit naufragus undas,
Triſtius Aſra ſalo præbet arena ſolum.
Dum iacet, ecce graui preſſus propè litora ſomno,
Nudus, & infeſto ſeſſus aduſq; freto.
Viperā trux peripit, fruſtra fugis ægura fruſtra
Hæu miſer, in terris debita fata tibi.*

Alioquin, hyme aduentante, pro ſede propria hæ beſtiæ latebras eligunt, vt Virgilius innuit canens.

*Interit, & curuis fruſtra deſenſa latebris
Viperæ.*

*In Com. ad
Diſc.
In lib. Aro
mat. c. 33.*

In Polybiſ.

In Mirab.

*Loca peculiaria
viperarum.
In Medit.
Ther.*

*L. 4. Epigr.
epigr. 59.*

L. 3. Georg.

Alio

Lib. cit.

Aliquando etiam ex eodemmet Virgilio, sub præsepibus immotis libenter stabulantur, E
in quibus finus, & immundiciæ immotæ diu manent his versibus.

Sapè sub immotis præsepibus, aut mala tactu.

Vipera delituit: calumq; exterrita fugit.

Lib. 10. de
hist. Anim.

c. 62.

Li. 8. c. 39.

Et. 3. Epig.

16.

Aristoteles autem, accedente bruma, sub saxi conditi statuit; cum cæteri Serpentes
sub terra occultati hyemem transigant. Plinius tamen Aristotele forsitan malè intelle-
cto, totum scripsit oppositū, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas con-
fugere, cum cæteri Serpentes sub saxi condantur. Vnde Martialis sententiæ Aristote-
lis adhærens vitalibus auris commisit epigramma scitu dignum de vipera in faucibus
statuæ lapideæ referentis vrsam iacente, circa quam puer ludens, inferensq; manum in
os statuæ, lethali ictu à vipera percussus fuit. Versus autem sunt huius tenoris.

Proxima centenis ostenditur vrsa columnis,

Exornant sietæ quæ platanona fere.

Huius dum patulos alludens tentat hiatus

Pulcher. Hytas, teneram merfit in ora manum.

Vipera sed cæco scelerata latebat in ore,

Vinebatq; anima deteriore fera.

Non sensit puer esse dolos, nisi dente recepto;

Dum perit: d' facinus, ausa quod vrsa fuit.

Nos tamen scimus, ex longa rusticorum obseruatione, viperas non solum sub lapidi-
bus, sed etiam sub terra hyeme occultari. Nam quando ipsi altius terram lignibus
fodiunt, has viperas simul glomeratas sæpissimè inueniunt.

V I C T V S.

In Beot.

Cap. 13.

AVSANIAS scriptis mandauit viperas in montana Phœnicia parte,
herbis vesci, sed vt plurimum quasdam radices libenter vorare, qui-
bus deinde magis efferari traduntur. In libro autem de theriaca ad G
Pisonem legitur, quod vipera non solum herbis venenatis, sed etiam
animalibus, scilicet buprestibus, erucis, cantharidibus, phalangijs,
mure araneo, stellionibus, scarabeis, bufonibus, salamandris, & alijs

huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad
Pisonem, ijsq; potissimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non solum
araneos, sed mures cuiuscūq; generis paruos appetit, magnos autem ictibus interimūt.

Li. 8. de hist.

An. c. 29.

Vipera ni-

dis anium

insidiatur.

His addamus sententiam Aristotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, ho-
rumq; pastu venenosiores fieri: siquidem quando animal venenatum alio pariter vene-
nato pro cibo fruitur, eius morsus venenosiores fieri creduntur. Insuper vipera auibus
etiam in cavitatibus arborum nidulantibus insidiantur: quare Albertus narrat histo-
riam cuiusdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq;
superueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus vipera ap-
prehensa, & clamore edito, socia aduolauit, & vipera caput rostro ita percussit, vt vipe-
ra interiens ab arbore decideret. Cumq; hoc ignotum non esset Baptistæ Manuano, H
sic canere solebat.

Sicut ubi implumes inuasit viperanidos;

Ingemit, & querulo carmine plangit auis.

Nostra tamen ætate multi viperas in capis, & pyxidibus contentas fursuribus nutrire
profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vasibus inclusis, quinto decimo quo-
que die præbent potum aquæ simplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam
arcanum reuelare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conseruare co-
nantur. Nos autem hunc effectum non herbæ, sed solo potui attribuimus, quando-
quidem alij potui aquæ simplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum tem-
poris spatium conseruant.

Potio vipe-
rarum.

Li. 2. obser.

c. 50.

Circa potum, scribit Bellonius viperas, & Cerastes, inter reliqua Serpentum gene-
ra, à potu diu abstinere. Verumtamen sumnopere delectantur vino, itaut nonnullæ
illo allecæ facili negotio comprehendantur. Verum, ad mentem Alberti, vipera ve-
neno

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum esse constat, cum multi vini viperini Li. 25. de
 portione à varijs affectionibus liberati sint, vt multis in locis testificatus est Galenus. An. cap. 1.

TEMPERAMENTVM.

IRCA temperaturam carnis viperinæ, sententiæ doctissimorum viro-
 rum sibi inuicem reclamant: quandoquidem Aristoteles eam frigi-
 dam esse arbitratur, diu animalia viuipara ab oviparis distinguens,
 sic ratiocinari videtur: Si viperæ natura calidæ essent, proculdubio
 putamen oui viperini illam duritiem adipisceretur, quam in ouis gal-
 linarum obseruamus: quoniam autem frigida gaudent temperie, ideo

L. 1. de Ge-
 ner. An. c.
 9. & 10.

putamen oui molle intra se generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam
 duritiem perducere nequeant. Altera ratio non spernenda est illa, quam ex natura ani-
 malium hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam

Natura vi-
 perarum fri-
 gida.

B esse statuimus: etenim viperæ ad illorum animantium naturam referuntur: quæ & ipsæ,
 absq; cibo, diu in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum
 conficere possunt. Quoniam si calor in illis dominaretur non solum alimentorum, sed
 propriam etiam substantiam absumeret. Quod in alijs animalibus contingere conspi-
 cimus, quæ ab innato calore valido reguntur.

Ex altera parte Galenus, Dioscorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem
 excafacientem, & siccantem esse iudicant: dum oleo, sale, anetho, porro, & aqua con-
 ditam præbent. Immo Galenus multos elephantiahi laborantes his carnibus liberauit,
 euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris esse solet. Præterquam-
 quod à viperis demorsi cõtortentur, & magna siti afficiuntur, qui affectus, & effectus
 non à frigida, sed à calida causa proueniunt. Demum, qui vipers interficiunt, & mor-
 tuas pertractant, quamdam veluti pruriginem cutis persentire fatentur, quam non nisi
 acres, & calidi vapores generare possunt.

Li. 11. de
 simp. med.
 fac. cap. 2.

Cæterum ad destruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Aristotelem,
 confugiendum est ad illa, quæ Galenus ad calcem libri secundi de locis affectis
 explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyemæ ob frigoris violentiam, non secus
 ac essent mortua, latitare. Huius autem generis sunt viperæ, quæ tunc temporis con-
 tractæ non mordent, æstate tamen, & potissimum sub caniculæ ortu, vehementer
 æstuant, & feruorem quemdam præ se ferre videntur. Animantia igitur huius generis,
 ex Aristotelis etiam doctrina, parum caloris habere, consequenterq; frigida naturæ esse
 dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor postea, hyeme, exi-
 mio ambientis frigore retunditur, & quasi extinguitur. At quando aer incalescit, & in
 dies magis, atq; magis calidior redditur, tunc etiam calor horum animalium quotidie ma-
 iorem vigorem adipiscitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Arist.
 parum vigere perhibetur. Sed catuli dum in dies auferunt, multum etiam adscitij calo-
 ris acquirunt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem præ se ferant. Quare ex mente
 Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exsiccandi potiuntur. Non erit
 igitur admirandū, si quandoq; carnes viperinæ sitim in patientibus generent: quamuis

Solutio dif-
 ficultatis.

Quo tẽpe-
 re, vipera
 maiore ha-
 beant calo-
 rem.

D non omnes viperæ, sed tantummodo loca maritima incolentes id præstent. Ex his igitur
 fundamentis facillè respondendum est vipers à cauernis exeuntes frigidæ, & siccæ,
 æstate verò calidiores esse, vt Galenus sæpè recitauit. Et si alibi authores viperam fri-
 gidam esse pronuntiarunt, tunc id dictum fuisse existimare oportet, non quia hoc ani-
 mal refrigerandi facultatem participet, sed tale in comparatione ad alia animantia,
 calidiora iudicatur. Immo quando Galenus carnem viperæ calidam esse promulgauit,
 ipsam cum sale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij respondeant in vi-
 pera duas partes, nimirum venenatam, & bezaarticam perpendendas esse: nam ratione
 partis venenatæ, calidam esse asseuerant, quod signa viperini veneni à Dioscoride pro-
 posita demonstrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem pro co-
 ronide huius tractatus referre possumus, calorem viperæ videri imbecillū, cum viscidis
 humoribus, & lentis immerfus sit, quibus à calore Solis, & feruore æstatis digestis, atq;
 attenuatis sit validior, suasq; operationes melius, & felicius exercet. Qui plura de hu-
 ius animalis temperie scire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat.

L. 1. de An-
 tid. cap. 8.

Caro vipp-
 rina est ca-
 lida.
 Lib. 6. de
 mat. med.

CA.

CAPIENDI. ET FVGANDI

RATIO ET MET

L.7. *Am-
id.*

OLEBANT Veteres varijs technis, & varijsimis cautionibus non solum viperas, sed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilo quidam sacerdos Vmbra nuncupatus, qui & viperas, & alios angues simili artificio capiebat.

*Vipereo generi, & grauior spirantibus hydri,
Spargere, qui somnos, canuq; manuq; solebat,*

Mulcebatq; iras, & morsus arte leuabat.

Lib.7. *hif.
Ind.*

Indi verò, in coecondendis viperis, non cautionibus, sed herbis vtuntur. Quare Ferdinandus Cortes vserat, quod Incolæ illarum regionum Dijs sacra factum venatum se conferunt, & quas apprehenderint ferociore belluas, nempe ex quadrupedibus tigres, & ex Serpentibus viperas, suis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in capiendis huiusmodi Serpentibus, quadam herba viperas sopiente vtuntur, quam propria lingua *Picietli* cognominant. Præterea non est tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum superabit. Id Alexandro Magno accidisse fertur, qui à nemine, nisi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licet sint perniciofa animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Aristotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fistulis circa sepes collocato, illas tandem nullo

Lib.8. *hif.
An. cap. 4.
Vino capiti
tur viperæ.*

Circumforanei, qui ex stirpe Diui Pauli se prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes sint Apuli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumstantibus, origine fortè etiam deducta à Marfis eorum vicinis, qui sexcentis, vel etiam fortasse millenis annis, ante ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infra scripto vngue mani-

*Vnguentum
Circumfo-
raneorū ad
capturā vi-
perarū vti-
le.*

bus diligenter perunctis viperas facile coarcent, & contrectant. Hoc autem vnguentum constare dicitur ex oleo seminis, raphani syluestris, succo radicis asphodelli, & dracunculi, cerebro leporis, folijs saluæ, bacis lauri, additis quibusdam alijs, quæ tantumquam arcana reuelare renuunt. Huic simile linimentum præscripsit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo rosaceo, cera, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis simplicibus medicamentis incoquantur. Itaq; hoc Marfi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facillè apprehendant: captos aut illicò salua perfundunt, cuius cōtactu vilesce, & violentiam veneni deponere creduntur.

*Salua hu-
mana ad
quid.*

Nostri ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombardâ, & viperas, sicuti & alios Serpentes quidam interimunt. Sed aduertendum est hoc instrumentum infidum esse; siquidem anno decimo quinto supra millesimum, & sexcentiesimum, iuuenis quidam scelopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conspectam instrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim disupto ob violentiam ignis instru-
mento ipse periit. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris.

*Iuuenis ne
cans ab in-
strumento,
quo viperā
necare stu-
debat.*

In quinto lustro lustrans, Octauius, arua.

Anguis viperei tergora fusa videt.

Tunc glandem igniuomo in spiras cum dirigit arcu,

Ferreæ vi flamma fistula scissa crepat.

Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis,

Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit.

*Inc. de ca-
ra Prefo-
cat. matris.*

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda sunt, vbi de modo capiendi, & fugandi, omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam vipera multis præsidijs, sed præcipuè fumo corij combusti cum semine lini: idcirco Gar-
tina recitat se, in Nofocomio Papia, nouisse quendam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem suffimentis corij, & seminis lini, bestia per anum egressa est.

VIPERÆ VENENVM QVALE.

RIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum residet in animalibus, secundum à plantis elicitur, & tertium à fodinis eruitur. Animalia igitur exitiosam vim participantia sunt potissimum Serpentes, inter quos vipera postremum locum non occupat. Etenim viperinum venenum, siue admotum, siue assumptum facultatem interimendi possidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Est enim veneni substantia alimentis protus contraria: immò substantiam humani corporis in naturam sibi similem, & venenatam conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum assecræ tres venenorum ordines constituunt, primum eorum, quæ illico interimunt, secundum eorum, quæ

b breui interposito spatio, & tertium eorum, quæ paulò serius enecant: deinde inter has postremas species viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum sententiam, viperæ venenum serò interimet, quæ opinio veritatem semper non assequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius esse perhibeatur, ut suo loco explicabimus. Verum tamen non est dubitandum alicubi venenum viperæ esse admodum exitiosum, ut citò perimat: nam ab authoribus ita terribiliter censetur, ut virus efficacissimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur respexit Horatius, quando cecinit,

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuū

Sanguine viperino

Cautius vitat? &c.

Alibi quoque idem poeta sic scribit.

Quid hoc veneni sensit in praeordijs

Num viperinus hic cruor

Incoctus herbis me fefellit?

Quibus in locis poeta per sanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum sanguis huius animalis minimè sit noxiosus, ut suo loco explicabitur. In eodem sensu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iacet hoc in litore tectus, amara

Cuius vipereo carmina felle madent.

In eodem etiam intellectu Martialis scripsit.

Vipereumque vomant nostro sub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus vescuntur, venenato; in cysti fellic tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocque experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimat: cum ex sicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle postea hæc materia venenata ad gingivas demandatur, ad augendum, & fouendum illud venenum, quod in primordio, ex vi seminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò constat, qui statim atque ab utero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id præterea patet in dentibus

viperæ mortuæ, qui etiam ad ledendum apti sunt. Hinc colligere oportet hoc venenum ab extrinsecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim si hoc esset veritati consonum, proculdubio vipera non semper esset venenata; quod absurdum dictum esse opinamur.

An verò vipera dentibus sæpè feriens venenum amittat, ut apes aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Pisonem asseuerantius dixit, id nullo modo attestari possumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum esse manifestum est; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quam illi, qui pastinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore separatum, nostra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit, dum viperæ feminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopæi manus icta fuit à capite viperino iam per spatium quatuor horarum separato, & parum abfuit quin periret: quoniam incidit in illa symptomata, quibus viperæ morsus solet patientes affligere. Matthiolus quoque recitat se nouisse rusticum, qui in secundo præto,

Potestas veneni qualis.

Vipera, in omnibus regionibus non quæ necat

L. 1. car. od. 8.

In li. Epod. ode 3.

Li. 7. epigr. epigr. 11.

Venenum viperæ non ducit originem ab extrinsecis.

Dens viperæ mortuæ lethale vulnus insigit.

vipe-

Censur. 3.
Casus non-
nullorum,
qui istu vi-
pera inte-
rierant.

viperam falce diuifit, hanc cum putaret mortuam, frustum alterum, è quo caput pen-
debat, intrepidus manu prehendit, sed fera irritata, vibrato capite, digitum momor-
diti: vnde rusticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admo-uit, sanguinem fugen-
do expreffurus, & repente exanimatus est. Alium casum iuuenis à vipera interfecti
memorat Amatus Lusitanus, qui peragrans vnà cum socio contendebat se viperam
conspexam absq; nocumento capturum esse: cum autem alter derideret, ipse porrexit
manum, mox bestia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admouens
suxit, sicq; infelix breui temporis spatio extinctus est. Iulius etiam Scaliger meminit
cuiusdam Liguris, qui calcando viperam, ab ea demorsus vnà cum bestia demorsa inte-
riit, versus sunt huius tenoris.

Vipera tartareum Ligurem calcata momordit,

Ipsa, & obit, par mors utraq; utriq; fuit.

Lib. 3. sect.
15.

Legitur quoq; pulcherrimum epitaphiū in Anthologio græco, de aucupe à vipera oc-
ciso: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vinetis latere solent, quæ etiam si leui pe-
de premantur, illicò exitiosum vulnus infligunt, vnde statim, vel paulò post homines
perculsi commoriuntur, nisi antidotis patientibus succurratur.

Li. 3. de 10.
sem.

Hinc Cardanus potentiam viperini venenicontemplans commentus est, quòd mu-
lier grauida, & viperâ se eniti somnians, breui temporis spatio, sit interitura: quemad-
modum, & Belluacensis nugatus est scribens, eum, à quo renes viperæ mortuæ incautè
pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morfu ipsius animalis
reportaret. Nicander quidem scriptum reliquit fungos crescentes propè latibula vi-
perarum lethales esse. Immo alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos
partim vorari, partim excæcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere volue-
rint: interim si accidat, vt ab homine inuenti, in cibum trahantur, tunc veneno viperi-
no nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides sit penès authorem. Hoc
vnum scimus viperæ venenum esse atrocissimum, quoniam Nicander illud comparat
ad toxicum, quo Prisci sagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & in-
curabilia vulnera hostibus inferrent: quocirca de his sagittis quidam sic canebat.

An nescis causas mortis habere duas?

L. 23. c. 10.
Toxicum
quo Prisci
sagittas im-
buebant.

Præterquamquòd legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela sanie viperina, & huma-
no sanguine imbuebant, vt leui tactu hostibus interitum afferrent. Modus autem, quo
genus hoc toxicum parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admira-
bilium Aristotelis (si tamen Aristotelis est ille liber) vbi Scythæ obseruabant viperas,
quæ nuper peperissent, & captas diebus aliquor liquefcere permittebant, mox putre-
factas in ollam sanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obtura-
tum sub fimo obruebant, quibus putrefactis, & vase recluso, super natantem aquam vi-
perinæ saniei permiscentes illud lethale toxicum componebant.

L. 2. obser.
c. 70.

Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare solet.
Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans versus montem Sinai, quòd Camelo-
rum dux, conspecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, suo idiomate, viperæ
appellationem, tunc comites statim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc
collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere.

Viperæ ve-
nenosiores
ubi.

Item Ioannes Hugo tradit in descriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperæ
sunt talis veneni, vt ab ipsis demorsi spatio viginti quatuor horarum pereant. Immo
ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpionum sunt venenosiores. Amplius Pausanias, re-
ferente Aliano, pronunciat se vidisse hominem ab impetu viperæ ascendente arbo-
rem, & viperam accedentem, & halitū pestilentem in arborem efflasse, & hominem illicò
cadentem perijisse. Vice versa, viperæ circa Arabicas arbores balsami vberantes, mitiores
sunt, quia succo suauissimo vescuntur: vnde si quis ab huiusmodi viperis percussus fue-
rit, vulnus non est exitiale, vel uti si à ferro insitum fuisset: quoniam nonnulli viperi-
num venenum odoratissimo pabulo temperari arbitrantur.

Viperæ
quando le-
thalior.

Pariter ratione loci particularis aliæ alijs sunt venenosiores: siquidem montana in-
colentes loca, non solū maiori copia veneni redundantes, sed etiam mordaciores cen-
sentur; quæ verò propè aquas stabulantur, virus minus pestilens possidere creduntur,
quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenosior, & præcipuè Vere
à cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita est: veluti etiam
quando

Aquando nuper senectutem exiit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

*Tunc etiam canes horrendam quando senectam
Exutus serpens renouat, sen pube resiliat.*

Præterea, æstiuo tempore, viperarum morsus deteriores sunt, & præsertim si à vipera rritata in flicti fuerint, quia concipiens iram lethalius ferit. quamobrem Ouidius furorẽ Læne catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparauit tali ratione.

Nec Leacum catulis lactentibus vbera prabet.

Nec Lea ignaro vipera lesa pede.

Lib. 2. de
art. am.

Ratione sexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos femina momordit. At Aetius scribebat demoris à vipera mortem impendere septem horarum spatio, & maximè ijs, qui à vipera feminæ percutiuntur. Nam ictus feminæ ideo malignior, & venenosior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem testatur Nicander his versibus.

*Porro ex vipereo, quod moris, germine petor
Femina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fert noxia vulnera morsu,
Et plus gliscenti se cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius est autem reliquo plus corpore morsus
Observandus, ubi victori proxima Tauro
Turba, subexorients monstravit Pleiades astrum.*

Quibus carminibus Nicander innuit feminas viperarum non solum esse mordaciores, sed etiam hoc genus bestiarum esse præcipuè vitandum tempore æstiuo, quod tempus perortum Pleiadum nobis demonstrat.

Ex altera parte Auicenna s in hanc venit sententiam, viperarum & draconum mors potius quàm feminas esse deteriores. Propterea clarissimus Mercurialis prædictas res ponderans opiniones ambigit an morsus viperae feminæ, vel maris sit lethalior: ideo,

Lib. 4. fem.
6. tract. 1.
cap. 32.

Cre accuratè considerata, vnica distinctione, authores conciliari posse, & omnem difficultatem dissolui arbitratur: scribit enim tam à mare, quàm à femina exitialem mortem infigi: siquidem femina quatuor dentibus munita, quatuor etiam vulnera parti

Lib. 2. de
morb. ve-
nem.

imprimit; sicq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcusculis, patienti communicare videtur. Mas verò, licet duobus tantum dentibus armatus, consequenterq; duo solum vulnera inferat: attamen eius vis ad venenum viperae comparata acerbior, & ef-

Viri mor-
sus viperae
feminae sit

ficacior censetur: itaut authores, qui maris, & qui feminæ virus iudicarunt lethalius, vtriq; veritatem assecuti esse videntur. Tandem veneni viperini vim multifacien-

lethalior
maris mor-
sus.

dam esse opinamur, propterea quod non solum homines, sed ceteros quoq; animantes afficiat. In primis viperae bobus potissimum obsunt, vt canit Virgilius.

*Sapè sub immotis præsepibus, aut mala tactu
Vipera delituit, calumq; exterrita fugit;
Aut lecto assuetus coluber, succedere, & umbra
Pestis acerba bouum, pecoriq; aspergere virus.
Fouit humum.*

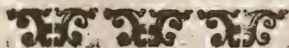
Lib. 3. Georg.

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morsu spatiosum vipera iaurum.

Præterea manifestum est canes, feles, gallos, anseres, anates, aliaq; animalia simul, & semel viperis puncta, breui temporis spatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monumentis mandauit, quod instruendis anserum cellis, seruanda sunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum, ne vipera, mustela, vel aliud genus noxij animantis intrare possit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Nestrophij, nimirum viuarij anatium, extra, & intus opere textorio leuiganda est, ne vipera, aut feles prorepere valeant.

Qua ani-
mantiavi-
perino mor-
su concide-
ant.

VENENI VIPERINI SIGNA

NTEQVAM medicus accedat ad præsidia, quibus vipereum virum profligatur; primum signa diagnostica contemplari debet: inter quæ connumerantur dolor pungens, tumor partis faucis, sanies crassa à vulnere dimanans, vesiculæ ambustis similes circa plagam emergentes, inflammatio gingivarum, sitis vehemens pallor totius corporis, vomitus biliosæ materiæ, singultus, nec non animi deliquium cum

sudore mortis prænuntio, nisi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præsto simus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viscerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam ælicum, cum à vipera demorsus esset, statim in colorem porraceum incidisse, neq; mirandum est: siquidem nonnulli scribunt demorsos à vipera confestim icteria affici. Hoc signum doctissimus Mercurialis non perpetuò verum esse opinatur: cum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc attestentur. Est quidem veritati consonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde nascitur, quoniam proprietas huius veneni est talis, vt natium calorem dissipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conspici solent. At si interdum accidat, vt icteria hanc affectionem consequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copiosa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis superficiem diffunditur.

Aliquin ex Dioscoridis sententiâ, ob viperarum morsum, corpus intumescit, arefcit, subalbidum colorem acquirit, pustulæ similes ambustis erumpunt, vulnusq; dilatur; cum non solum extima, sed etiam intima occupet, gingivæ suffunduntur cruore, iecur inflammatione vexatur, tormina, & humoris biliosi vomitus succedunt, & sopor, & tremor, & vrinæ difficultas subsultant. Paulus Aegineta in morsu vipereo tam maris, quàm feminae, statim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis meditatatur, necnon sanguinem, & humorem saniosum, & etiam æruginosum à duobus foraminibus inter se parû distantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morsum contemplatur subrubros tumores, postea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia signa in scriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo sic scribebat. *Egre datur ex loco duorum dentium, aut plurium sanguis, deinde virus feruens, & fortasse incipit aquosus, deinde spumatus, deinde ut erugo aeris, dolet locus, postea apparet apostema calidum, rubrum habens bohor, & vesicas secuti in adustione. Deinde apostema fit viride, viscera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde sudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem. fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nausea, & singultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrina. Granatur caput quandoq; cum fluxu sanguinis narium.*

Greuinus testificatur se obseruasse prædicta signa in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis seruabat. Nicander autem, quem in assignandis huius affectus signis, secuti sunt alij authores, retulit, quod ex vulnere liquor oleosus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem, vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere scribit: siquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni destinati corrumpuntur, itaut non solum particula læsa, sed etiâ totû corpus intumescat. Quia de re cutis aliquando color è purpurascens, interdum viridem, & identidem amethystinum repræsentat: quæ colorum varietas insignem putredinem indicare solet. Immo aliquando excitatur singultus, veluti conuulsio quædam ventriculi, qui generatur, vel à copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletionem, vel ab acrimonia materiæ stomachum vellicantis. Non potest enim fieri, quin ventriculus, dum sentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vsq; perniciosus vapor attollitur insignem generans grauitatem.

Verum quia venenum per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus se se infundans

*In Tusculi
quasi.*

*Icteria
an conse-
quatur
morsum vi-
pera.*

*Symptoma-
ta morsus
vipera ex
Paulo Aeg.
meta.*

*Signa mor-
sus viperi-
ni ex Au-
cenna.*

*In corpore
venenato
humores
nutritioni
seruientes
corrumpun-
tur.*

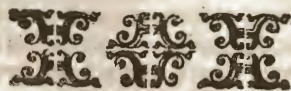
Anuansiecur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò post febris ardēs *Cut febris*
excitetur; deinde pulmones reliquasq; partes proximas ita exsiccet; vt patiens vehē- *ardens ex-*
menti siti afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, statim signa properan- *ciscitur.*
tis interitus se se offerunt: nam vagues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus re-
frigeratum grandinem veluti congelantem sentit, & tremorem patitur: cum in his
partibus semper aliqua portio humoris acris, & neruis molesti contineatur: propte-
rea partes labefactatæ, & à veneno superatæ, faciliè, quod in se habent, effluere sinunt.
Hinc fit vt ventriculus humore bilioso redundet, in quem totus sanguis à venefica vi
transmutatur.

Reliqua etiam viscera exiguum alimenti exire sinunt, quod in sudorem frigidum *Cut color*
conuersum per totum corpus disseminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color *cutis fiat*
eiusdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem *varius.*
æris conspicitur. Sic igitur canit Nicander.

— porro ipso ex vulnere quedam
It sanies, quæ nunc pinguis, nunc esse cruenta
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circumdat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palma videtur
Liuida, nonnunquam quodam velut hydropè gliscit;
Præterea quales ambusto in corpore bullæ
Exteriore solent summatim emergere pelle:
Inde subexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & tristem ciet in præcordia mortem:
Aspera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edis, misera arcto ex gutture voces
Perstrepitant, cacæq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietasq; fatigat,
Et grauis oppressum vexat caligo cerebrum.
Arida faux sæpè, extremos it frigis in ungues,
Atq; hyberna statim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus eger,
Atq; imitante nixes circum sadore madescit.
Plumbeus est aliquando color, quandoq; nigrescit,
Fuscus & interdum simulatur floribus acris.

Prædictis addamus assertum Aetij, qui nixus autoritatibus Nicandri, & Authoris de *Signa mor-*
theriaca ad Pisonem, tradidit in demorsis à vipera mare, bina vulnera, & inde morsis à *sus vipera*
fæmina quatuor conspici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc signum esse *ex Actio.*
fallax: propterea quod mas etiam vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere potest,
antequam ei duo dentes cadant. Verumtamen Paulus Agineta manifestè docet in ictu
tam maris, quàm fæminæ, duo tantummodo parua foramina impressa videri. Quam
sententiam nostri viperarum venatores confirmant.

Deniq; quoad signa prognostica, quando percussus à vipera adhibitis aliquibus re-
medijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iu- *Signa pro-*
dicabimus. Vicissim quando leuiora accedunt Symptomata, vt spirandi difficultas, fa- *gnostica.*
ciei rubor, inquietudo, sitis inexhausta, oris fætor, somnus grauis, venarum tumor, syn-
copis, & virium dissipatio, tunc patientem pristinae sanitati nullo modo restituendum
esse prononciabimus.

VIPEREI VENENI REMEDIA.

L. 2. de 16.

Cap. 3.

Alterantia
quādo ad-
hibenda sūt.Remedia
chirurgica.Lib. 3. An-
thol. sect.
33.L. 3. de loc.
affect.Partis am-
putatio.

Loco cit.

Centur. 1.

Fraxinus
est verū ale-
xipharma-
cum huius
veneni.

VAMVIS in omnibus Serpentum moribus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata, quando de vulnere inflicto à quolibet Serpente actum fuit. Nihilominus in præsentia, nos imitati Priscorum mentem, pro singulis anguinæ generibus, peculiaris etiam præsidia proponemus. Sunt igitur, ex Parco, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos cōmendata præscribant: cum tamen communis sit harum punctationum medela, quam in Arte curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi scopum proponit, primus est veneni euacuatio, alter verò eiusdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria secundum qualitatem, vel secundum totam substantiam. Præterea subdit Galenus, quæ citra calorem attrahunt, euacuare, veluti sunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ substantiam maleficam, & veneficam educunt.

Aliud genus auxiliorum est illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam si calor ingens secundum particulam affectam, vel secundum totum corpus persentiat, tunc medicamenta refrigerantia præscribenda sunt; sin verò ægrotus à frigore patitur, tunc calefacientia adhibeantur. Quæ medendi ratio ex libro sexto Dioscoridis desumpta esse videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Cæterum si lubet ad particularia præsidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læsa supra vulnus arctè contringenda est, non tamen tam vehementer, ut torpeat: deinde cucurbitula appositæ venenū confestim est extrahendum, si locus affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladio incidatur, ut vitiosus, & venenatus sanguis melius effluere possit. Sin autem pars faucia cucurbitulam non admittat; tunc scarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulneratæ applicetur, ut citius venenū elici possit: vel etiā opportunū præsidium esset sugere vulnus, si homo inueniatur, qui præmio aliectus id præstare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de capræ, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens, lacq; sugens matrem ab impendente morte liberavit. Quidam arctis vinculis partem fauciam ligantes, eamq; amputantes viperæ expugnant virus. Idcirco Galenus narrat se Alexandriæ nouisse agriculam non procul ab vrbe habitantem, qui, cum esset à vipera demorsus in digito, illum statim arctissimo constrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum sibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipsa articulatione ad palmam vsq; amputandum præbuit, & absq; alia ope sanus euasit. Rursus nouit Galenus alium rusticum, cuius digitum vipera momorderat, qui sulce, quam secum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab ultimo articulo partem rescavit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento sumpto, sanatus est.

Alij in hoc affectu, solis ligamentis, & antidotis pristinam sanitatem recuperarunt.

Habemus enim, ex Amato Lusitano, quod puella annos tresdecim nata, per arua vagans, puncta fuit à vipera in pede, vnde mater id animaduertens, confestim corrigijs ex frutice Thymelææ paratis partem supra morsum vinxit, & puellam ad Amatam duxit: iam crus multis maculis liquidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patientem inuadere cæperant. Tunc Amatus iussit partem profundioribus vlcusculis scarificari; deinde facta larga sanguinis effusione, emplastrum ex alijs conmixtis vna cum theriaca paratum affecto loco admoovit, & drachmas tres theriacæ in vncijs quinq; vini meratoris ægrotæ propinavit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor succi foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum esse opinatur: sicq; his, & alijs præsidijs puella pristinæ sanitati fuit restituta.

Non desunt præterea pharmaca tam simplicia, quàm composita, quæ in hac affectione insignem habent prærogatiuam. Primo igitur, si animum dirigamus ad simplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis desumuntur. Inter animalia ipsa vipera deglubta interancis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem possideat pellendi virus ad curim: ratio est, quia caro viperina

A viperina omni veneno caret, cum illud totum ad vesicam fellis, indeq; ad gingivas detradat; quemadmodum partes venenatæ huius bestię ictui applicatæ, familiaritate quadam ad se omne venenum trahunt. Anseres etiam, & anates, peculiari quadam prærogatiua, vipereo aduersantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali casu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum posca, adiecto pipere à vipera demorsis, Erisistratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquarum auium præscribit. Deniq; stercus etiam gallinarum, ad ciendum vomitum, in iuue ab aliquibus exhibetur.

*Simplicia
medicamē-
ta ex ani-
malibus.*

*Fel, & ster-
cus galli.*

At multum adiumenti affert, ex Dioscoride, genitale cerui maris; sicuti etiam coagulum leporinum mensura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Mustelæ venter salitus, nempe eius caro aceto & sale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodest. Amplius ex eodem auctore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio assatus laudantur.

*Coagula
animaliū.*

Ex Galeno etiam sanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & sanguis marinæ testudinis cum aceto, non solum à venenatis medicamentis, sed etiam à morsibus viperæ liberate dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnâ cum iusculo sumptis amplissimum fructum à vipera demorsi sunt consecuturi. Mirum est, quòd excrementa etiam animalium in hoc casu commoditatis plurimum afferant: siquidem Dioscorides ipsam patientis vrinam haustam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas stercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profigandum huiusmodi virus, præscribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem sedere in vase laevis plæno, deinde vigilare, & deambulare præcipit.

In Enteris.

*Lib. 2. de
mat. Med.*

*Excremēta
variorum
animaliū.*

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum est medicorum dogma, quod herbis serpentum ori iniectis, si pereant, illas esse talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioscoridem de anchusa Onochilo cōtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata, & in fauces anguim proiecta eos perimat. Auicennas folia radicem, & corticem Aristolochiæ laudat. Aetius, priusquam vrina cruenta prodeat,

Callium deuorandum, & vinum meracum præbet. Quamuis Dioscorides, loco allii, porrum, vel porri succum, dimidiæ heminæ mensura præscribat. Crollius agens de inter-

*Medicamē-
simplicia
ex plantis.*

nis rerum signaturis, aconitum cum vino tepido, demorsis à vipera, & à scorpione, salutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia esse constat: Bistortam Herbariorum, nempe britannicam, seu colubrinam, quia cōtortis suis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repræsentat, Porta, ex hac signatura, aduersus viperarum, & aliorum serpentum ictus commendat. Dioscorides semen brassicæ tritum, acetabuli mensura, & etiam brassicæ succum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item cassia spōte nascēs in tractu Arabiæ odorifera, pariterq; costum arabicum ex eodem Dioscoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri semen, & succus, vt voluit Rhasis, punctiones viperarum sanat. Echium, siue viperaria, ex signatura (teste Porta, quia caput viperinum è semine repræsentatur) aduersus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioscoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur, quoniam Alcibiæ à vipera demorsus solo huius plantæ succo sanatus fuerit. Item fraxinus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinsecus sumpta, & extrinsecus adnota Serpentes fugant, aq; necant. Ferula, ex Dioscoride, cōtra vipers in vino bibitur: obseruauerunt enim hanc murenis esse infestam, immo hac tactæ pereunt hac de ræcia, cōtra vipers commendatur. Ex eodemmet Dioscoride iuniperi bacca folia, & succus cum vino adhibentur.

Lib. 1.

*Li. 1. Mag.
nat.*

*Alcibiæ
quæ reme-
dio sanatus
fuerit.*

*Lib. 3. de
mat. Med.*

D Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob salem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex signatura, quia folio sit squaroso, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum squamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius nasturtium tritum cum vino, Matthiolus succum radicis rubiæ, & Dioscorides rubum in vino præscribunt. Raphanus in cibo sumptus, deinde vomitu reiectus percussis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi post vomitionem sumatur. Matthiolus scribit non esse omittendam radicem illius plantæ, quam Goritienſes ab auxiliari virtute Serpentinā nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs simplicibus non est ar-

*Lib. 4. Phys.
cap. 7.*

cenda: siquidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator censuram agens, edic-

*In Vita
Claud. Caf.*

Taxus arbor advenena permissis.

Philanthropos auxilium morfus viperæ.

Lib. 2. de Antid. Antidotus Apollo dori.

Loco cit. Antidotus rustici medici.

Loco cit. Theriaca Philometoris.

Loco cit. Antidotus Galli.

Auicenna antidotus.

Centur. 1. In Basilica obymi.

Theriacæ Andromachi.

Lib. 8. mag. nat.

Dentes humani vsti ad quid valeant.

Viperæ morfus viperæ.

Etā proposuit, inter quæ hoc erat vnum, nihil æquè facere ad viperæ morsum, quàm taxii arboris succum. Plinius efficacissimum putat Tragoriganum. Alij ex Dioscoride, digitum in liquida pice mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit, bibunt. Tandem semen viticis ab Aegineta, nec non Zedoaria, & gingiber ab Auicenna in hoc casu mirificè extolluntur. Viperæ etiā aduersatur philanthropos, nempe aperine, ex signatura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum viperæ intra ouorum putamina sætum procreet. Galenus ex remedijs Dorothei Helij, acetum calefactum, & potum, ad hemine dimidię mensuram, laudat. At radicem Acori, & Agaricum, nec non semen Albarmel cum succo porri, vel succo cardui magnificè Auicennas.

Inter composita medicamenta per os sumenda, Dioscorides in primis præscribit illud, quod recipit infra scripta ingredientia in vino eretico trita, scilicet dimidium acetabulum myrrhæ, pipetis, castorei, floris, & seminis portulacæ. Galenus vtilissimam putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à testudinis sanguine nomen accepit: comprehendit autem feminis cumini syluestris acetabulum, sanguinis marinæ testudinis exsiccati drachmas quatuor, sanguinis hædini tantundem, coaguli hinnulorum, vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ demorsis à viperæ exhibetur. Iterum Galenus antidotum rustici medici ad morsus viperæ non improbat. Recipit autem trifolij, stachios, erui, seminis rutæ syluestris, aristolochiæ rotundæ singulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in rotulas, quarum drachma vna in vino, data occasione, sumitur. Denuò Galenus non excludit à remedijs compositis antidotum ab Eudemo versibus conscriptum, quæ Antiochi Philometoris theriaca inscribitur, & constat ex drachmis duabus radicis Mei, & serpilli, drachma opopanax, acetabulo seminis trifolij, acetabulis duobus feminum anisi, feniculi, ammos, & apij, deinde omnia trita cum sufficiente quantitate vini in rotulas rediguntur, quæ pondere trium obulorum à patiente sumende sunt. Amplius Galenus inter medicamenta composita huic affectioni consentia recenset antidotum, quam Gallus ex Arabia reuersus Cesari obtulit. Integratur autem drachmis viginti quinque farinæ erui, drachmis sex radicum vici alba, drachmis duodecim seminis rutæ syluestris, drachmis octo iridis, opopanax, & aristolochiæ longæ, drachmis sex succi papaueris, gingiberis, cumini Aethiopici, myrrhæ, eringij, succi cyrenæici, croci, serpilli, costi, & sagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotule, quæ percussis à viperæ in vino exhibentur. Auicennas amplectitur in hoc casu antidotum, quæ recipit myrrhæ, castorei, pipetis, arsenici rubri singulorum drachmas duas, viciæ duas seminis anethi, deinde cum vino conficitur. Aëtius componit medicamentum ex carnibus cancrorum fluuiatilium, & modico sale addito, nec non calamentho format pastillos, quos in umbra exsiccatos cum aqua mulsa exhibet. Anatus Lusitanus dum recitat historiam cuiusdam puellæ à viperæ demorsa, proponit hoc compositum medicamentum constans ex vncijs duobus Aristolochiæ longæ, vncia bryonia, & castorei regie. Crollius proponit remedium contra omnia venenata tam therapeuticum, quàm prophylacticum integratum ex viperis, quod apud ipsum videndum est. Prædictis addemus celeberrimam Andromachi theriacam tanquam antidotum antesignanum: etenim cum vino, vel aqua vitæ, foelici cum successu, in hoc casu sorbetur. Idcirco Porta fatetur in os viperæ semidrachmam theriacæ cum aqua vitæ dissolutæ à se ingestam fuisse, & bestiam semihoræ spatio expirasse.

Si medicamenta morfu viperæ applicanda contemplerur, simplicia ab animalibus desumpta primò se se offerunt. Auicennas humanos dentes adustos, & in puluerem redactos, morsuq; insperfos commendat. Dioscorides vrina humana calida valius fouet. Verum inter bestias primitus ipsa viperæ proprio morsui confert: nã viperæ venenum morsibus impostum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licet caro huius bestię sumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramenes ferrum abigit. Nonnulli igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter amputatum, & per vossellam prehensum morsui imponunt ea parte, quæ ceruici iungitur: hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus sic canit.

Insipide non quisquam longæ neq; cade larissæ.

Fulmi.

*Vulmine non gladij volucris non felle sagitte,
Quam citè viperæ potis est affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, succosq; medentes,
Cui nocuit serpens, fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, sanat quem fauciat ipsa;
Viq; larissæ curatus Telephus hasta.*

Ranæ quoq; ab externis præsidij non sunt accende; siquidem Auicennas ex illis, nec non ex caseo veteri emplastrum ad hanc affectionem componit. Kiranides sanguine testudinis marine partem lesam illinit. Dioscorides pullum gallinaceum recenter dissectum, vel stercus caprinum vino dissolutum ad modum emplastri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos lustrantem ad morsum viperæ, & aliorum etiam serpentum, fimo caprino aceto dissoluto vtentem plurimos liberaſſe: quare non est mirandum si Auicennas scripserit caprinam pellem recenter ab animali tractam, & ictibus harum bestiarum superpositam iuuare.

*Ranæ medetur morsui viperæ.
Lib. 6. de simp. med. fac. ca. 10.*

B Insuper plantæ alia remedia simplicia suppetant. Dioscorides enim abrotanum, Aetius allium, vel eius adusti cinerem adhibet, dum cum aceto emplastrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, capræ sylvestris succus per os exhibetur, & ex eo, quod post expressionem remanet, emplastrum p. faucia particula cōcinatur. Id ē remedium ex chamemelo cōtuso ad mē ē. Dioscoridis paratur. Paulus Aegineta excinere simplici cū aceto mixto emplastrum parat. Herba de Corso nuper apud Hispanos inuenta ad morsum venenatos, & in primis ad morsum Serpentis, quem Corso sua lingua nominant, id est viperæ efficac est: hanc fortè Cantabricam esse multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus imposita à Matthiolo, & emplastrum ex farina orobi cum aceto paratur à Dioscoride probatur. Legimus apud Aetium fraxini cinerem cum succo foliorum permixtum, more cataplasmatiss, conferre. Apud Aeginetam, ex surfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioscoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioscorides galbano, & iuniperi succo partes faucias fouet. Folia cortex, & bacæ, ex Plinio, imposita, venenis Serpentum, & maxime Sepis, Dipladis, & viperæ mirandum in modum resistunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinum, nec non oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Scintiar, id est lactucam asini, dum modo more emplastri admioistretur. Aegineta lenticula cum melle cocta locum prius scarificatum fouet. Christophorus Acoſta lignum colubrinum in malabar nascentis extollit, quod ita colubro assimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non viderit, si noctu ad Lunæ splendorem intueatur, viuum colubrum esse existimabit: hoc ad viperarum morsus optimum præsidium esse fertur. Quapropter incolæ per arua proficiscentes, vt plurimum lignum hoc circumferre solent, cum in illa Prouincia multæ viperæ stabulentur.

Plantæ extrinsecus applicanda.

Herba de Corso qua fit.

*Oleū laurinum medetur ictibus viperinis.
Lib. Arom. cap. 33.*

Lignū colubrinum Arist.

Aetius in simili affectu etiam desperato, melissæ folia, & etiam succum vnā cum vino tanquam euidentis auxilium parti imponit. quamuis fons muræ cū aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contusum præferibit Dioscorides. At Matthiolus radicem personatā in vino elixatam, & impositam, & Aegineta picem liquidam cum sale magnificat. Ex Theophrasto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum partes, aduersus vipersas, phalangia, & alia reptilia liniuntur. Ex porro, & pane cum sale, ad mentem Aetij cataplasma componitur. Sed Aegineta decocto pulgij sæpius plagam fouet. Sycomori folia cum pane miscenda, & extrinsecus admoenda iuber Aetius. Serpillo cum aceto Galenus, & sambuci radicē cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & instar cataplasmatiss accommodatam Dioscorides adhibet, qui, & serpentariā maiore, seu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuscis, pullis, puniceis, & tandem vipereis consperso prædita sit: ex quibus signis Porta colligebat hanc aduersus vipersas valere. Quare non est absurdum si Dioscorides scriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus conficauerit. Tribulus etiam terrestris tam intrinsecus, quam extrinsecus adhibitus demorsos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho simile, vt aliqui scribunt, Vere flores emittens, semenq; cnico sylvestri simile procreans, trifolium bituminosum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti faucis impositum, dolorem à vipera, vel à phalangij excitatum, statim

Radix personata innat.

Serpentaria cur aduersus vipersas valeri dicatur.

*Trifolium
bi-umino-
sum mirè
operatur.*

statim sedat : sed rem miram animaduertit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium hoc sanæ parti applicatum dolorem illi similem, quem patiuntur demorfi à prædictis bestiis generat. Tandem Dioscorides vini facem, vinaceorû, vel fermentorû cinerem cum aceto permiscet, hocq; linimento partem læsam imbuit. Præter herbas quidam etiam lapides in huiusmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpenis, demorfis à vipera suspendit Auicennas. Etius verò lapide hæmatite, & heliotropio igitur.

*L. 2. de An-
tid cap 14
L. 13. c. 1.*

Iosuper medicamentâ externa composita pro superando hoc veneno ab authoribus proponuntur. Quocirca à Galeno emplastrû ex dictamno sacrum nûcupatum laudatur. Immo præscribit epithemata ad morsus viperæ, ex sagapeno, pipere, liquore cyrenai- co; opopanace; galbano; sulphure in aceto dissolutis. Etius eodem vitur medicamen- to, sed postmodum folia viticæ, vel ficus superponit. Denuo Etius aliud emplastrum ex cardamomo radice eringij, sulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum idem author ex centaurea, herba pediculari, aristolochia, radicibus peucedani cum

*Varia em-
plastra cõ-
mendatur.*

aceto, in quo galbanum fuerit dissolutum, emplastrum fingit : Rursus idem author ex cachri, herba pediculari, staphisagria, radice vitis albe, aristolochiæ, & bryoniæ, myrrha, & opopanace cum sufficienti quantitate aceti emplastrum parat. Demum idem Etius ex contritis carnibus canerorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & medicamentis

*Oleum de
Scorpionibus nat-
urioli.*

pastillos conficit, ex quibus deinde lacte dissolutis emplastrum componit. Quibus præsidij addendû est oleû de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulsus lini edî sunt ; nam præstantissimam opem asferre solet. Ceterum à præsidij externis compo-

L. 20. c. 16

titis theriaca non est arecenda ; cum parti affectæ applicata mirum in modum operetur. Recitat enim Pareus, cum esset monspessuli, in pharmacopea, in qua pro concinanda theriaca splendidus erat apparatus, se curiosè, & incautè pertractasse viperam, quæ in-

*Pareus à
vipera de-
morsus quo
remedio cu-
ratus fue-
rit.*

dicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde statim dolore suborto, ipse digitum su- pra vulnus arctissimè constrinxit, ne virus alijs partibus distribucretur ; deinde theria- ca antiqua in aqua vitæ dissoluta pro linimento vsus est, atq; intra paucos dies hoc solo remedio planè conualuit.

*Tom. 2. of-
fic.*

Præter remedia proposita, legitur in monumentis Theophrasti (vt refert Textor) quòd cantus tibicinium fidicinum, aliq; musicæ artis organa modulatè adhibita qui-

*Synfonia
medetur
morsui Ser-
pentum.*

busdam viperarum moribus medentur. Idem Asclepiades medicus in quibusdâ phre- neticis, & in cæteris animi ægitudine laborantibus præstitisse dicitur : etenim obser- uauit tales patientes nulla alia ope, nisi symphonia, & vocum concentu resipiscere :

*Cæuria 1.
Aqua cu-
iusdam for-
tis mede-
tur ictibus
viperarû.*

tantus enim est humanæ naturæ cum harmonia consensus. Non desunt etiam aquarum scatebræ, quæ veneno vipereo aduersari perhibentur. Scribit enim Amatus Lusitanus Norcheriæ octo miliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennæ, fontem saluberrimum, & aqua frigidissima scatentem conspici, in qua si demorfi à vi- pera, & ab alijs Serpentibus, horæ spatio, demergantur, inde sani, & liberi egrediun- tur. Opinatur autem Amatus Lusitanus hoc inde prouenire : quoniam excedens illius aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei refingit, atq; obtundat. Clarissimus Falop- pius aliud præsidium in hoc casu admiratur : obseruauit enim, dum ruri versaretur, fi- lium agricolæ à vipera in pede demorsum : vnde pater senex ad clamorem filij accur-rens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad supernas partes penetrare

*In lib. de
Tum. præ-
ser nat.*

posset : deinde, digito scarificato cum non mediocri sanguinis effusione, iussit sibi lo- cum ostendi, vbi à vipera filius percussus fuit, quo cognito, vt læsum pedem ibi natus fingeret, imperauit; postea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obsignauit, & sumpto gladio, cretam intra vestigij lineam radens in vino dissolutam filio propinavit : quo præsidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem sanatus est. Quam- obrem Faloppius id ab occulta quadam cretæ illius proprietate dimanasse arbitratus est; nisi velimus asserere : quandoq; arena nauscosa, & alui fluxum, & vomitum exci- tari, sicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

*Creta hau-
sta mede-
tur ictibus
viperæ.*

Præter viperæ morsum, virus à vesiculis gingiuarum exemptum, & fel eiusdem ani- malis permixtum homines venenare potest. Idcirco Gesnerus, ex relatione Gerardi Bouman, prodidit puellam quamdam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperinum

*Fel vipere
exitiale.*

virus, gustauerat, in opisthotonum, & alia grauissima symptomata incidisse, quæ pos- tea vino copiosè sumpto liberata est. Fel etiam viperæ adeò exitiosum est, vt conse- crum animi deliquium generet ; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato

exci-

A excitandus est, & vomitione iterum atq; iterum repetita, nullum prestantius remedium inuenitur, quam theriaca: quamuis Auicennas proprium huius veneni alexipharmacum moscum esse arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELLA.

OLVMELLA dere rustica verba faciens, scriptum reliquit bouem quandoq; per pascua vagantem improvidè super viperam incumbere, quæ graui laceffita onere, morsum bestię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius scarificanda est, & herba personata cum sale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifolium symoniacum, odorem bituminis spirans; propterea Græci illud Asphalcion vocant.

Lib. 6. c. 17

Itaq; huius herbe succus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contusa cum sale, instar malagmatis vulneri imponuntur. Verum si tempus anni herbam hanc viridem neget; huius saltem semina suo tempore collecta, & vino leuigata, exhibentur; deinde radicibus eiusdem tritis cum farina, sale, & mulsâ pars scarificata, imbuitur. Immo ex aliorum sententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces bestiarum infunduntur, & extrinsecus etiam vulneri applicantur.

Trifolij
asphal-
tici
miraculis.

Lib. 3. c. 9.

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum est vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces bestię iniicienda est. Immo thymum cum vino tritum prodesse creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus semini probantur. Rursus remedium est presentaneum, hēdum, agnum, vel gallum macerare, deinde calentes pulmones vna cum corde, & iecore parti faucis imponere, vt totum virus à partibus penitioribus ad extimas educant. Ceterum tumore perseverante, idem author vitem albam sylvestrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, sextarij mensura, iumento bibendum exhibet. Postmodum ipsum cinerem aceto permixtum instar cataplasmatris vulneri applicat. Quibus non conferentibus partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum pristinae sanitati restituatur.

Terra tal-
parum ad
quid.

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

RODIDERVNT nonnulli auctores quempiam dente viperæ semel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui ierur viperæ conditum semel vorauerit, nullius impofterum Serpentis ictum pertimescere. Quæ doctrina si veritatem attingeret, id experiri illis bono esset, in dies non sine veneni suspitione vitam degunt. Præterea, iuxta Nicandri præcepta, cauendum est primò ne homines somnum

capiant in loco à Feris frequentato, & potissimum vbi Serpentes, & viperæ diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri se committat: nam si fortè à vipera percutiatur, magis patietur, quam si cibo repletus esset: ratio est, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ se minimè tueri possunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum facilius admittunt. Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar nascens secum deferunt; quandoquidem, ex Christophoro Acosta, hoc non solum morsus viperarum sanat, sed etiam ab illis præcauet; vt paulò ante in medica veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, simplicia, & composita medicamenta adhibenda sunt.

Homo iei-
nus magis
patitur à
morsu vi-
pere.

Inter simplicia primum obtinet locum semen citri saccharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchusa, scordium, & tandem illa omnia simplicia, quæ ad mede-

lam

Lib. 4. c. 7.

*Cornua animalium
eius aduersus venena
valeant.
In lib. de
Viper.*

*Lapis in oculis ceruorum
concre-
scens ad quod
valeat.
Lapis bufonis
ad quid*

*Cornu serpentis ad
venenosa-
les.
L. 2. de min
cap. 14.*

*Medicamen-
ta composi-
ta prophila-
ctica.*

lam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Aeliano, & præcipue cerui, nec non ungulæ asini, alciis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiua. Quamobrem hac ratione ducti Iudorum reges, in cornibus asini indici, aduersus grauissimos morbos, & præsertim venena potare consueuerunt. Vnde Hieronymus Mercurialis nostra ætate vir percelebris omnia ferè animantium cornua contra venenum aliquam vim possidere existimauit: quod Prisci id coniectantes, ex cornibus pocula fabrefecerunt: veluti passim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophontem legere licet. Causam autem, propterquam cornua, ungulæ, & lapides animalium, peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inuestigare conatur, dum scribit animalia cornigera, quæ insectis, prauis herbis, alijsq; animalibus venenosis vescuntur, proculdubio portionem alimentalem, vi caloris, ab excrementitia, & venenata separant, quæ postea ad extremas partes, nempe ad cornua, & ungulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapides in animalibus generantur. Hinc postmodum multi, collegerunt has partes contra omnia venena maximam virtutem possidere: quapropter lapis in oculis ceruorum concrelescens commendatur; cum cerui solo spiritu angues à cauernis euocent. Item lapilli in aubus, in gallis, & in omnibus ferè piscibus inuenti mirè efficaciam esse creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant lapidem bufonis in anulo perforato gestatum, vt carnem cõtangat, qui, præsentem veneno, partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præfens esse cognoscatur. Quamuis alij referunt autoritate Magorum ducti, adamantem sinistra parte delatum, vt carnes tangat, venenis resistere. Deinde hyacinthum, & sapphirum idem præstare multi asseuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Aristotelis autoritate, scribitur. Smaragdus verò in mensa detentus venena debilitat, in ore autem omne virus expugnat. Cæterum lapis prassius, & cornu serpentis, veneno præsentem nitorem confestim amittere feruntur; si venenum auferatur, pristinum splendorè recuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidè hunc Alexander Magnus sub cingulo ob spem victoriæ, in prælijs, gestabat. Cum autem ab Indis, & Persis victor reuertetetur, & in Euphrate se ablueri tentaret, deposito cingulo, Serpens ibi latibulans lapidem dentibus præcidit, & in flumen merisit. Id scriptum fuisse ab Aristotele recitat in volumine reptilium, quod nondum ad nostras manus peruenit. Amplius ad huius venenicautelam medicamenta composita non desunt; vt illud, quod constat ex ficibus, nucibus, ruta, & sale. Compositio autem paratur, veluti extat in hoc disticho Reusneri.

*Bis denum ruta folium, salis, & breue granum
Iuglandesq; duas. terno cum corpore ficus.*

Id iuxta Rhafis sententiam, non solum iactus Serpentum, sed etiam cætera arcet venena. Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica sibi vindicant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni suspicionem quotidie utebatur. Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus serpentarij protulit, quæ cum magicam potius, quàm medicam artem sapere videantur; horum sermonem ommittere decreuimus.

EPI THETA.

*Epitheta
græca vi-
pera.*

Lib. 3.

ICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; sentinam contemplan, in primis venenatam, & pestiferam appellauit. Hinc cæteri authores, & potissimum poetæ malam, sceleratam, insidiosam, acerbam, horrendam crudescensem, crudam, tristem, lethiferam, furialem feram, & tandem à loco paratoniam vocauerunt. Hanc ob eandem rationem Græcis φρίν ἔχης, læthalis vipera cognominatur, cum φόνος cæde cõtaminatus, homicida, sanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Nicandrum legitur ἔχης ἰοβόλος scilicet venenum iaculans: quamuis apud Græcos, hoc nomen ἰοβόλος, præcipue sagittas projiciens declaretur: nihilominus quoniam ἰός venenum quandoq; significat; propterea apud Herodianum, θύσια ἰοβόλα, nimirum fera venen-

A venenum eiaculantes dicuntur. Insuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuscâ indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλόδαιρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δερὴ, vel δερῆ ceruix exponatur. Alioquin alijs appellatur περὺνός: cum περὺνος, vel περὺνός colorem nigrum, varium, seu maculis nigris distinctum significet, quales in viperæ colores obseruantur. Rursus Nicandro ἐχιδνα φλόγεις, nempe viperæ fumosa, fuliginosa, vel flammæa dicitur: etenim φλόγος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Deniq; quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum est tunc hydram cum viperæ confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus.

Epitheta a coloribus.

DENOMINATA.

NON desunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primum Belonius in Observationibus, hominem Serpentes noscentem, & venantem Viperarium indigitaui. Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde postea

Li. 3. c. 71.

Thebani quandoq; à Poetis Echionide, & Echionij passim fuerunt appellati. Huius viri meminit Quidius hunc in modum.

L. 3. Metæ.

*Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemorosis abdita syluis.*

Item Echion fuit statuarius, & pictor percelebris à Plinio summopere commendatus. Immo alius Echion fuit citharedus, secundum Iuvenalem, qui canit.

Satyr. 6.

*Accipis uxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater*

Hæc autem duo nomina Echion, & Glaphyrus citharedorum fuisse feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi socios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo stabulantis nati fuisset, & mutuis vulneribus sese confecisse credebantur; canit enim hunc in modum.

Traged. 5.

*Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum cæterna dente Dirceo sati.*

Legimus etiam in historia Polonia, vbi de antiqua, & bellicosa gente Sauromatica verba fiunt, ex qua postmodum Poloni originem, genusq; suum duxerunt; quod huiusmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος i-pera, & ὄμμα, oculus, quasi dixeris gentem terribilem, & oculis viperinis insignitam, idq; duobus in locis eiusdem historię, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαῦρα, vel σαῦρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum, quàm ab oculis viperarum denominari debuissent. Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis

*Populi
Sauromatæ
à viperis
denominati.*

Romanorum familijs nobiles viri, qui, referente Contareno, *Viperesci* cognominabantur. Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Meliteni vbertim pertractauit.

*Familia à
viperis de-
nominata.
Lib. 2. Car.*

Multa quoq; bruta à viperis videntur esse denominata; quandoquidem ἐχιδνιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχιδνιον viperulam, nempe paruum viperam significat. Alioquin ἐχέης à Nicandro soboles viperarum, quasi filius echidis exponitur. Item Cerberus Inferorum canis viperens à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas gestare diceretur. De hoc Quidius sic canebat.

*Bruta multa à viperis
denominata.
L. 3. Amor.*

Et tria vipereo fecimus ora cani.

Aliqui etiam chameleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nisi verbis Plinij, qui aliquando scriptum reliquit, huius animalis caudam esse prælongam in tenuitatem desinentem, & viperinis orbibus sese implicantem. Sed mirandum est, quod interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc intel-

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupavit hoc E
versu.

Vipereos dentes, & aratos spargit in agros.

L.7. Met.

Mures vi-
peris simi-
les ubi.

Scriptit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuersa versari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti spinis, viperæ similitudinem præ se ferant: qua de re Indigenæ echenatos vocitant. At Gesnerus non iniuria, apud Aristotelem in mirabilibus, ubi leguntur *ἐχιδνας*, legendum esse *ἐχινας* opinatur: siquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione spinarum, assimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Aristotelis, & Plinij conformem esse existimamus.

Crocis her-
ba magica,
quæ.

Viperaria
herba.

L.4. c.27.

L.5. de plāt
var. c.50.

Echiū palu-
stregnidis

L.24. c.14.
Echite her-
ba Plin.

Echidnion
herba quæ.

Scorzonera
quare vipe-
raria dica-
tur.

L.37. c.11

L.29. c.4.

L.5. Hode-
por.

Loca vipe-
ris denomi-
nata.

Succedunt plantæ à viperis denominatæ. Nam in primis legitur apud Pliniū echidnion herba, seu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur *κροκὸς ἢ ἐχιδνίου βοτάνη*, nimirum herba viperina, quàm eandem cum dracontea esse voluit Macer. Alibi Plinius tradit se in Lusitania nouisse herbam nuper ibi repertam eiusdem cum dracunculo nomenclaturæ, caule crassitudine pollicari, & altitudine bipedali, versicoloribus maculis nempe viperinis insignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore spectabilem, & floris stamina quasi Serpentis linguas exerentem, quam si haberemus, meritò viperariæ nomine donare possemus. Buglossa syluestris Herbariorum dicitur echium, nempe *ἐχίον*, & in antiquis Dioscoridis nomenclaturis alcibiadion, *κατὰ τὸς ἐχίς*, nimirum à viperæ; quoniam viperarum moribus medeatur, aut quia semina huius plantæ viperinis capitibus similia procreat: herba hæc est vulgaris flore subcæruleo, aliquando subcinereo, & interdum profus albo. Verum præter hoc vulgare echium, Clarissimus vir Carolus Clusius echium pullo flore, echium rubro flore, & echium creticum describit, atq; depingit. Item cynoglossa minor seu heliotropium minus primum Cesalpino, siue Scordio-ides cæruleo Dodonei, à Cordo echium palustre nuncupatur, fortè quia aduersus vipers valeat. Numenius author non proletrarius aliud Echij, seu viperariæ genus ocymoides appellatum reperiri scripsit: quoniam folia ocymo similia proferat, quod sanè Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinæ Dioscoridis, & Plinij adherentes hanc plantam capitula viperinis capitibus similia producere, & in vino moribus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio similis, hodie desideratur. Nicolaus Myrepsus in antidoto septuagesima supra trecentessimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana, chelidonium, & chidrion ponere. Fuchsius hunc locum Nicolai ponderans retulit in eodice græco legi *ἐχιδνιον*, licet alij legant, *ἐχιδνα*: siquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram seminis, quod viperæ caput repræsentat. Verum Gesnerus echidrion esse nomen chelidoniij minoris, ad mentem Her-
molai Barbari, existimat. Amplius scorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in moribus viperinis summopere commendetur.

Inter lapides, gemma reperitur *ἐχίς* dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fusco, & rubentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini spirat, & quod magis mirandum est, ebrietati resistit. Insuper, ex eodem Plinio, lapis viperinus nuncupatur, qui ex dissecto viperæ viuientis capite eximitur: quemadmodum Scythæ præstant, quando Serpentis caput inter aures dissecant ad eximendum lapidem, quem postmodum ab eo territum deuorari tradunt.

Non sunt omittenda loca à viperis nomen desumentia, veluti Echidnon vrbs ad mare Aegeum sita, vt Pomponius Mela annotauit. Reusnerus quoq; meminit cuiusdam loci, qui à conspecta vipera nomen sibi vendicauit; idq; exprimit infrascriptis versibus.

*Max. Quedleburgi dextra conspeximus urbem,
Aucupis Henrici quæ studiosa fuit;
Qui sibi præ reliquis sedem delegerat istam,
Vipera visa prius non procul inde fuit.*

Item Petrus Martyr sermonem habens de insulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali prospectu Iamice insulæ Hispaniolæ, atq; Cubæ meridiem versus repetitus vor-

tex

A tex in arenosas spirat fyrtes : ea autem voracia , & cæca vada Hispani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehensæ implicentur.

Cæterum vipereus, & viperinus sunt nomina adiectiua, quæ ad viperas spectantia denotant. Immo Apuleius hoc nominè (viperæ) vitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentina, & potissimum viperis resistat. Mirandum est, quod sermo interdum vipereus quasi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud

dictisq; furorem

Vipereum inspirant.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιδνητος apud Dioscoridem ictus, vel demorsus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, significat etiam medicamentum, quod paratur ex vipera combusta in fictili nouo, additis succo feniculi, & manna thuris, quod in suffusionibus tanquam vtilissimum commendatur hoc Syluaticus echeon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus scribens ad Glauconem Theriacam δ'αχιδνῆν, nempe diacidnen

B nuncupauit? quoniam sit τὸ ἐχιδνῆς φάρμακον. Et τὸ διαχιδνῆς dicitur, quia vipera hanc ingrediens compositionem ἐχιδνα Græcis vocatur. Putant autem viri docti diacidnen per aphæresim τὸ ε, & χ in x, mutatione densa in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Galenem, nimirum tranquillam indigitauit, si veritatem fassus est Galenus: cum Græcis γαλήνη serenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, idest à feris, & venenatis animalibus, quorum moribus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacæ à viperis etiam deduci possit: cum vipera tam mas, quam femina Græcis interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat.

Clarissimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax sit aduersus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia ad mentem Galeni, Theriaca ex viperarum carne parata, Diacidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, sed secundariò fieri arbitrat: nimirum vt caro viperina sit fomentum quoddam in pristinam appellat ionem: siquidem

C ærate Andromachi medicamenta venenis reluctantiæ, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis esse denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda esset: cum ἐχιδνα viperam, θηρίον autem non solum viperam, sed quamlibet aliam Feram venenatam designet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum moribus opulantur.

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Pisonem colligit Andromachum huic antidoto τὰ θηρία miscuisse; ideoq; theriacam dictam fuisse, & quia moribus eorum medeatur, & quia ipsas Feras recipiat, vtroq; scilicet ad erymum theriacæ concurrente significato. Verum licet Andromachus nomine τῆς viperæ priuatim designet, & trociscos viperinos panem θηρίων nominet, nihilominus, cum Antiochi, & Mithridatis compositio theriaca à Plinio cognominetur, nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam esse arbitramur; scilicet medicamina Serpentum ictibus, alijsq; venenis resistentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligimus ex Galeno; qui theriacam, antè viperarum admixtionem, non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Gale-

D nus allium theriacam agrestium esse asseuerauit. Quæ cum ita sint, prædictæ compositioni, & antidoto viperæ ab Andromacho additæ esse opinamur, vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cætera venena præsentaneum sit remedium.

Nomina multa ari peris deducit.

L. 2. de mal med.

Echeo medicamentum quædam.

Diacidnis quoddam medicamentum sit.

Galenis medicamentum est.

L. 1. de An tid.

Theriaca cur ita vocetur.

Etymum theriacæ secundum Oddum.

Etia meth med.

Viperæ diabolici Symbolum.

Vir iustus comparatur smaragdo.

Indei cui progenies viperarum dicantur.
Cap. 3.
In com. ad actus A. post. cap. 2.
Cap. 20.
Mulier viperæ assimilatur.

Nouerca viperæ dicitur.

Peccantes viperæ imitantur.
In Ecclesiast. c. 20.

Homil. 3. in Matth.

VM multa ex natura, & moribus viperarum ad rectum vitæ institutum attinentia eliciantur; non erit ab re illa hoc in loco recensere. Itaq; vipera Diaboli symbolum esse perhibetur; siquidem ex doctrina Plinij, solet interdum vipera lapidem quemdam pretiosum deglutire, quem postmodum Scythæ diligenter extrahentes aduersus venena felicissimè adhibent. Diabolus & ipse aliquando lapides pretiosos,

nempe viros iustos deuorat: nihilominus, Scythæ nimirum probi viri omittentes vitia de ventre Diaboli omni sedulitate se extrahunt, deinde sancto vitæ instituto, tanquam alexipharmaco, aduersus criminum virus vtuntur. Rursus secundum Physiologos, si vipera smaragdum intueatur statim visionem amittit: sic Diabolus, vel etiam mundus eiusdem conditionis esse feruntur: quoniam smaragdum scilicet virum diuinis insignitum virtutibus intueri non potest, quia oculi ob inuidiam læduntur. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat assertum. *Vtinam oculi Inuidorum essent in omnibus ciuitatibus, ut felicitatibus omnium torquerentur.* Vel possumus etiam smaragdum Beatæ Mariæ semper Virgini assimilare, cuius diuino aspectu Diabolus excæcatur, dum omnes eius vires eneruantur.

Rursus quædam viperæ species, vt rerum naturalium indagatores referunt, tempore permixtionis ad litus proficiscens sibilo muranâ euocat, quæ ab vndis pelagi egrediens, venero congressu, ei assentitur. Hæc vipera Diabolus esse perhibetur, qui sibilo tentamenti muranâ, idest animam in diuinæ gratiæ vnda versantem euocat, vt lethali erimine ei assentiatur. Vel hanc similitudinem de Apostatis pronuntiare possumus. Quos Diabolus sibilo de flumine ordinis religiosi seducit. Immo in hoc sensu Iudæi apud Mattheum progenies viperarum dicebantur, quia Diaboli essent æmulatores. Lyranus verba faciens de vipera, quæ manum Diui Pauli momorderat, per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apostoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quod Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo, quando Iob scripsit. *Venenum aspidem suget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aspidem, violenta, & subita tentamenta, & per viperam leuia, & diuturna designant. Præterea mulier hanc viperæ similitudinem effugere non potest: siquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum, & interdum vitum fatum enititur; ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen,

Feminâ femineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificiosæ, mulierem viro insidiatæ, insinuate volentes, figura viperæ vtuntur. Verum inter mulieres nouerca potissimum, viperæ nomine, donanda est: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolentiamq; simulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum distichon.

Ira nouercarum quid non designat amando
Ledens, Hippolyti me docet ista malum.

Similiter reliqui peccantes viperæcos mores imitari solent: etenim, si vipera, aduentante hyeme, secundum Physiologos, venenū euomens sub humo se occultit, & Vere ingruente à cauernis egrediens aliud venenum primo deterius generat; criminosi hyeme ægritudinū, & calamitatū virus vitiorum deponunt, & sub terrâ penitentia, pietatis, & memoriæ mortis se occultant. At prætereunte ærumnarum bruma, & verno secundæ valetudinis, & prosperitatum tempore accedente, latibula pietatis, & penitentia relinquentes nouum peccati venenum generant. Iuxta illud sacre pagine. *Est qui præ inopia peccatur peccare, & si inuenerit tempus male faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta si vexari fertur, vt, nisi quamprimum aquam inuenerit, disrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, pristinam incolumitatem adipiscitur. Hæc igitur viperæ proprietate ductus Diuus Chrysostomus viros lethali-bus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, nisi aquam penitentia potant, proculdubio intereunt.

Amplius

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis concinnanda est, prius Fera bacillo leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem tradatur, quæ postmodum præscinditur, vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca. Homines igitur multi veneno vitiorum scatenentes, cauda longa, nimirum spe longè vitæ nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduersus criminum virus parare, quando, scilicet, criminosos à vitij vult reuocare, illos virga calamitatum affligit, deinde caudam longam, idest spem longè vitæ adimit, dum eos ad meditationem finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina & exempla cæteris medicinæ esse solent. Talis vipera Paulus Apostolus natione Iudæus fuisse perhibetur, qui primum veneno peccati plenus, tandem exemplo, & doctrina alijs medicamen fuisse dicitur: nam ipse scribens ad Thimotheum pronunciauit, quòd primò fuit persecutor, & blasphemus, sed à Domino percussus ærumnarum virga, doctrina, & exemplis, aliorum medicina euasit.

Vicissim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum si hæ bestię visionem in cauernis hebetatam, Vere excentes faniculo recreant: ita criminosi visionem mundanis negocijs, & impietate obsecratam, aduentante diuinæ gratiæ tempore, illustrare, & à peccatorum cauernis per confessionem piacularum egredi debent, nec non faniculo sacre doctrinæ tenebrosos intellectus oculos recreare. Iuxta illud Apocalypsis. *Calhrio in iugè oculos tuos vt videas.* Immo veluti vipera pellem exuit inchoans à capite: pariter peccans pellem veterem vitiorum, sacra totius antea vitæ confessione, deponere debet, & nouam penitentię vestem induens semetipsum renouare. Iuxta illud Psalmi. *Renouabitur vt Aquila iuuentus tua.* Hac etiam ratione, possumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione sibilat, & venenum peccati confessione euomit; sicq; muræ, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduertendum, ne peccans ad morem viperæ virus criminum iam iam depositum resumat.

Si accedamus ad criminosos in specie. Prima facie, se se offerunt improbi regligiosi, qui aliquando tot viperulæ esse videntur, quæ in ventre matris crescentes totum hauiriunt nutrimentum, deinde statutum seruire tempus non expectantes, disrupta aluo, in lucem exeunt: quare hi, viperularum ritu, in ordine religioso degentes, neq; expectantes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religiosi ordinis leges aspernando, matrem corrodunt, omniaq; perurbant. Propterea ad rem scribebat Baruch: *Exacerbasti eum qui nutrit vos, & contristastis nutricem vestrā Hierusalē.* Succedunt raptōres, & sanguinarij, qui & ipsi viperis assimilantur. Ideoq; Sydonius Apollinaris (referente Celio) de his loquebatur hunc in modum. *Likenter incedunt armati ad epulas, albat ad exequias, pellati ad Ecclesias, pullati ad nuptias, castorinati ad letanias, in foro Scythæ, in cubiculo vipera, in exactionibus harpie.* Præterea viperæ, impostores, simulatores, & iustitiæ insidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus. Vnde in hoc sensu apud Lucam, Iudæi *ἐχιδνὰ γεννηµένα* idest viperarum progenies appellabantur, non solum quia Sanctis Prophetis aduersarentur, sed etiam quia venenatæ malitiæ pleni doctrinam Dei suspectam redderent.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt, viperæ iure optimo appellandi sunt, quoniam vnico linguæ ictu, & se, & audientem, & proximum perimunt. Immo ad garrulitatem vipera attinere videtur: quandoquidem Erasmus scribebat; quemadmodum viperini fetus matris aluum discindunt; ita garruli in suam perniciem accana promunt. Sequuntur considerandi illi, qui in iracundiam præcipientes feruntur, perinde atq; naues sine retinaculis: siquidem Diuus Chrysostomus in demonstranda horum natura, viperæ exemplo vitur. Dicebat enim quod nulla vipera ita potest animal aliquod venenare, veluti iracundia hominem, quæ ferreis quibusdam vnguibus eum lacerat; neq; solum nocet corpori, sed animæ etiam valetudinem corrumpit; cum omnes eius vires dissipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inutili reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obrectationibus? quorū naturam Basilii Magni exemplo viperæ manifestat; id enim pronuntiabat. Veluti vipera, dilaniato matris vtero in lucem exeunt; sic inuidiam concipiētes semetipsos corrodere, & tabefacere solent: cum homines malignos, & inuidos continuus dolor comitetur. Hæc de re Ouidius ades Inuidiæ representans, inuidiam vipereas edentem carnes describebat hunc in modum.

Criminosi dicuntur vt.

Paulus apostolus dicitur fuisse vipera.

Cap. 3. Peccans debet quædam que viperæ imitari.

Præuicelios.

Cap. 4.

Raptōres.

In epist. hortat. ad Græcos.

Detractores viperæ dicuntur.

In Math. homil. 17. Iracundi viperis comparantur.

L. 2. Metā.

*Concussa patere fores, videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum
Innidiam.*

E

*In Matth.
homil. 57.
Generato-
res viperę
sunt.*

*Heresiar-
chę viperę
dicuntur.
Cap. 28.*

*Viperis Hę-
retici aspi-
milantur.*

Insuper sęnus, quod nil aliud est nisi satus quidam pecunię parentis, atq; incrementis, similitudinem viperę non effugit, cum satus viperarum parentis viscera corrodentem imitetur: etenim vsura sęnatoris pręcordia dilaniat. Vnde Diuus Chrysostomus solebat pronunciare, quod sęnator rebus suis nunquam iucundę vtitur, neq; lætatur, dum possidet: immo quando sęnus sibi collatum est, non tam exultat, quod additio facta sit, quàm tristatur, quod nondum vsurę sortem adæquarunt. Tandem, quamvis viperę quemlibet hominem nequam denotare possit; nihilominus hæreticos præcipuę, & scismaticos designare potest: ideo iure merito Diuus Chrysostomus promulgauit hæresiarchas, ad morem viperini satus, matris vterum diserpentis, dilacerasse, & dissipasse fidem Sanctę Matris Ecclesię, atq; ad principatum processisse. Item quemadmodum viperę mordicus apprehendit manum D. Pauli Apostoli, vt in Actis Apostolorum recitatur, quę tandem in ignem ab Apostolo excussa fuit: ita hæretici pertinaciter Christi fidelibus aduersantes, ingenti flammarum globo debellandi sunt. In maiorem asserti confirmationem ferunt viperam semen per os à mare recipere, & libidine intemperatę cupiditatis exardescētē caput maris abscindere, satusq; inde conceptū ventrem matris laniare: sicq; viperę femina pariendo obit, veluti mas generando perierat. Viperę mas, in morali doctrina, nil aliud est, quàm hæreticus, femina verò anima hominis simplicis, & synceri: propterea si ille doctrinam, & verba Christianę fidei aduersantia, in corda simplicium audientium disseminauerit, proculdubio mala concipiens opera, quę tandem, & audientem, & doctorem periment. Iuxta illud Psalmi. *Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.*

F

*Scismatici
ad viperas
cõparatur.
Viperę cõ-
paratur ad
mortem.*

His addamus scismaticos viperę filios imitantes, qui in ventre Ecclesię nutriti, non expectantes, neq; sustinentes correctionem, eiusdem vnitatem scindunt, & rebellantes ab illa recedunt. Demum si viperę hominem necare conatur, vicissim salua hominis viperę extinguere nititur. Liceat igitur in præsentia viperam ad mortem, & hominem ad Christum comparare: quamobrem si mors conata est, ictu, Christum superare; tandem ipse in cruce pendens, salua proprii sanguinis, viperam, nempe mortem debellās triumphauit. Quamobrem possumus cum Diuo Ambrosio, & Augustino decantare. *Tu, demitcto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna Celorum. Quam sententiam vir quidē omnigena eruditione clarus, hoc disticho, apprimē recitauit.*

*Mors mortis morti mortem, nē morte dedisset,
Celorum nobis ianua clausa foret.*

Deniq; cum iam, liquidò omnibus constet viperę ictum esse lethalem: nihilominus non est talis, quin alius, nimirum aspidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinę præceptores colligunt, hominibus primarijs, & validis honorem, maioribus verò, & validioribus maiorem habendum esse, iuxta vulgatum distichon.

*Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit;
Maiori timeat obuius ire minor.*

L. 13. epist.

Ad finem Seneca, & ipse similitudine viperę vtitur ad demonstrandum, quod veluti honestum ex turpi non nascitur; ita nec ex malo bonum: cum idem bonū, & honestum esse perhibeatur, his verbis. *Quidam ex nostris aduersus hoc sic respondent putemus pecuniam bonum esse vnde cumq; sumptam, non tamen ideo ex sacrilegio pecunia est, etiam si ex sacrilegio sumitur. Hoc sic intellige: in eadem vna, & aurum est, & viperę. Si aurum ex vna sustuleris, quia illic & viperę est, non ideo mihi vna aurum dat; quia viperam habet, sed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex sacrilegio lucrum fit: non quia turpe, & sceleratum est sacrilegium, sed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vna viperę malum est, non aurum, quod vna cum viperę iacet: sic in sacrilegio malum est scelus, non lucrum, quibus opponitur dissimilis vtriusq; rei conditio. Illic aurum possum sine viperę tollere, hic lucrum sine sacrilegio facere non possum: lucrum in hoc non est oppositum sceleri, sed immixtum.*

H

Ad finem moralia præcepta docent, ne in peragendis negotijs opera pereat, aliquando consulendos esse sapientes; quod demorsu à viperę præstabant, qui olim solebant petere ab alijs ab hac Fera percussis, quibus præsidjs, in tali casu, vsi fuerint. Id eleganter

tce

Ater explicat Plato in symposiacis (referente Calio Rhodigino) hunc in modum. Porro non secus prorsus afficior ac is, in quem vipera mordicus incurrit; hunc siquidem produnt affectionem suam, & lesionem ijs tantum velle patefacere, quos eadem morbi i quandoq; affectatos compererit, ceu hi demum, ut qui egritudinis non sint expertes ignoturi videantur, si quid dictum, factumue sit absurdi, morbo violentius crassante. Quamobrem ego quoq; sapientia stimulis conuulneratus, quæ cæteris potentiùs ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiusmodi expectans, quæ validius, quàm vipera denticulus insigitur, omnia statui conari, ut Socratem mihi asciscam, cuius è fonte, sui æscientia præcordia uberius queam rigare; nec ista nunc prouerem, nirem cum philosophia mysterijs diu initiatis esse mihi animaduertentem.

Lib. 6. le. 27.
antiqu. c. 10

PROVERBIA.

PAVCA sunt adagia, quæ ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamen quæ, & qualia sint, breuibus recitare conabimur. Primum dicitur. *E vipera rursus nascitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire posse. Ideo solet pronuciari de illo, qui cum sordidis, & contaminatis sit moribus, alijs morum integritatem persuadere conatur. Aliud prouerbum est tale. *Aspis à vipera*. Subin-

*E vipera
rursus vi-
pera.
Aspis à vi-
pera.*

colligendo venenum sumit; referturq; ad homines improbos inter se colloquentes. Multi volunt hoc adagium desumptum fuisse ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidisset mulieres quasdam inter se colloquentes, hæc verba protulisse dicitur. *Ασπίς τῆς ἰχθύνος φασγάνων δαείσεται*. scilicet Aspis à vipera venenum sumit. Quæuis adagium hoc possit etiam vsurpari, quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulentius deterior euadit: item quando duo homines verborum præstigijs vtentes simul loquuntur. Ideo in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum *Συροι πρὸς πολίνας*. Quoniam Syri, & Phænices sunt populi, qui **C** impostura verborum fucum semper facere nituntur. Demum aliud prouerbum huius generis promulgatur. *A vipera demorsum culpas*. Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati insultat. Hoc recitatum fuisse ab Aristide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum esse ab illa fabella, in qua auceps visco turdum in arbore morantem comprehensurus, incautè conculcans viperam; ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciassè perhibetur. Memiserim, animal capturus, ab alio ad interitum captus fuisse. Hinc postea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs in fidiis tendunt, sæpe sæpius in eandem incidere.

*Syri ad
Phænices
prouerb.
A vipera de
morsu cul-
pas.
In Adag.*

MIRACULA.

QUÆ supra vim naturæ in genere viperarum à Sanctis Dei patraa sunt, non longè petenda esse censemus: propterea quod legimus in Actis Apostolorum, cum Diuus Paulus ad Melitensem insulam copia viperarum redundantem peruenisset, & ad ignem accendendum, multitudinem sarmentorum congregasset, viperam flammæ violentia pulsam, & à sarmentis egressam manum Apostoli Pauli inuasisse. Vnde Bar-

Cap. 28.

*Manus
Pauli Apo-
stoli demor-
sa à vipera
illæsa man-
sit.*

bari incolæ, viperam de manu Sancti Apostoli pendentem intuentes, ipsum non minuitula labecula, sed maxima labe, & quidem illuibili inquinatū esse existimauerunt. Ideoq; dum sanctum lethali vulnere affectum credebant, ipse excussa in ignem vipera, nullam prorsus læsionem percepit. Tunc spectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuisse, neq; quicquam mali passam conspicerentur ipsum Deum esse opinabantur.

*Tom. 5.
Vipera S.
Charitonis
iniuriæ ul-
ciscitur.*

laborem nefarium incumbenribus, domiq; dimiffa lagena vino plena, hæc à vipera venenoso humore inquinata eft. Interim illi defeffi, & graui fiti, ob iniquum laborem, oppreffa, domumq; reuerfi auidiffimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò poft omnes animam efflarunt; ficq; Sanctus Charito fupra vim naturæ à vinculis liber euafit.

HIEROGLYPHICA.

*Maretriciæ
hierogly-
phicum.*

*Hierogly-
phicū mu-
lieris mari
in odio ha-
bentis.*

*Paricidarū
pana.*

*Li. 14. hie-
rogl.*

*Vulneris a
matorij hie-
rogl. phicū.
Car viperæ
voluptatē
designet.*

*Lib. 2. Hie-
rogl.*

*Homini
incurfu ve
locis hie-
rogl. phicum*

VAMVIS fuperiùs, per Serpentis figuram, falus hieroglyphicè demonftrata fuit: nihilominus hoc in loco atreftamur fatius eſſe ſalutem, iconè viperæ, designari; cum hæc beſtia non ſolum ſuomet iſtū medeatur, ſed etiam innumeris ſerè morbis opituletur. Tradidimus quoq; in capite antecedenti Serpentis figura, ſalacitatem indicari: attamen in præſentia fatemur cōuenientius eſſe, pictura viperæ, eandem ſalacitatem denotari: propterea quòd Scythæ, ad exprimendam famoſam maretricem Araxam, quæ grandem pecuniam propudio ſui corporis emerebatur, ſemiuiperam, nempe fæminam vmbelicorenuſ, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Verum cū viperæ extra ordinem aliorum Serpentum, ſua ſibi vendicet hieroglyphica: prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expreſſa viperæ iconè, ſignificabant mulierem odio maritum habentem, neq; illi, niſi congreſſus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphicum inde ortum eſſe ſcribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fæmina, in cōgreſſu, amputari crediderunt. Veluti demonſtraturi filios aduerſus matrem conſpirantes, viperæ fæminæ hieroglyphico utebātur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd fætuſ viperini, lania to matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli collegerunt cauſam, propterquam Priſci viperam, vnà cum gallo, & ſimilia in culeo, paricidæ fueretur.

Amplius inter nuperos authores, aliqui ſcriptis mandarunt abortiuum incommodum, iconè viperæ pedi, mulieris ſuppoſitæ, monſtrari poſſe: cum prodiderit Plinius, quòd mulier prægnans ſi ſtudio, aut incuria viperam tranſcenderit, illicò abortit. Item designaturi perniciem, viperam inſilientem in hominem effigiabant: quamobrè apud oraculum delphicum, ſerpens, vel ad mentem aliorum viperæ, ſingulari certamine prouocans Apollinem conſpiciebatur. Immo, ex multorum opinione, ob eandem rationem, noſtra etiam ætate, multis in locis Romæ, ſtatua Apollinis innixa trunco lauri à vipera circumdato viſitur. Inſuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis conatur, morſu viperæ, vulnuſ amatorium nobis inſinuare; dū inquit morſum viperinum attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in ſacris litteris indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatiſſimi authores promulgarunt, in illo fomitem voluptatis, nequitie, & mollitiei delituiſſe: cum viperæ cutis maculis inſignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illecebras repræſentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate afficitur, quia & ipſa natura varietate ad laſciuiam vſq; delectari videtur. Quibus ſi ſummo perè delectemur, inhæſitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre ad morem viperarum, ſerpere videmur; ſicq; terreſtri cibo, poſthabito cæleſti, veſcimur. Ad finem Orus Apollo ſcribit, quòd Aegyptij ſignificaturi hominem in curſu celerem, & ſine cauſa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus viſa vipera, celeri curſu aliò proficiſcatur. Immo Boream ventum viperinis caudis loco pedum denotabant: nam olim hæc figura in olympia vnà cum rapta Orythices conſpiciebatur.

A

NUMISMATA.

N multis numismatibus figurę Serpentū cōspiciūtur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verū ab his Serpentū iconibus viperas representari multi auctores attestantur: quomobrem in quadam Augusti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem stringentem, viperam esse multi tradunt. Deinde in altera eiusdem Augusti, quę representat figuram humanam manu sinistra pateram tenentem, & dextra Serpentem, viperam, in symbolum salutis esse fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium auctor, & conservator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex sententia aliorum, viperę resulgebant; quibus longiorem, salubrem, & tutam vitam significabant. Item cusa fuit moneta quędam à Republica Coorum, ut suum ciuem Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato visebatur, quem serpentem esse viperam auctores non proletarij perhibent, ut vitę humanę adminiculum denotarent. Pariter hoc Insigne in monumentum Aesculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Faustinae multi referunt in quibus figuras Serpentum licet conspici. Vnde Higea Dea quę à sanitate, secundum Priscos, non discrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in sinistra pingebatur, quę icones in pluribus Imperatorum numismatibus visuntur, quibus salubritatem, & noxam indicare volebant.

*Numisma
Solis quale*

*Nummus
Coorum ad
memoriam
Hippocratis*

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

CVLTIORIS litteraturę viri, qui iuandis studiosorum rebus nati sunt, ex varijs viperarum proprietatibus varia emblematum argumenta hausert. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus viperis emanantia contemplantes, iconem viperę exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICES. Hoc argumentum desumpsisse videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figuravit hominem capris Elleborum portigentem cum inscriptione. IDEM SALVTIS, ET EXULTII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet dum canit:

*Remedium
ex vipera
Emblema-
tis argumē-
tum.
Embl. 31.*

*Nos necat elleborus, capris adipem auget, autq̃
Idem ignis fomes, & populator opum est.
Infantem, & fontem facundia prestat eundem:
Nunc est exitium, nunc medicina salus.*

Alij non vulgariter eruditi meditates virus viperinum, ut Florētius, effigiauit hominem expuentem in fauces viperę, cum inscriptione. SOBRIETATE VENVS SVPERA-
TVR. versus autem adscripti sunt huius tenoris,

Embl. 57.

*Vipera ieiunis hominum conpersa salinis
Exspirat: medicis si sit habenda fides.
Sic lasciuia caro, si tractes durius illam,
Concider; & mentis sub iuga colla dabit.*

Quare auctor, in hoc loco, viperā pro lasciuia representare videtur, ad quā domandā nihil prestantius, & efficacius ieiuno esse potest, cuius vi carnis vitia extinguuntur, & castę cogitationes resultant. Vnde D. Augustinus non iniuria scribebat. Ieiuniū purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, nebulas cordis dissipat, libidinum ardores extinguit, & castitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri si sancta Romana Ecclesia quadragesimali tempore, in diuino celebrando sacrificio, hæc verba pronunciet. Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & premia. Alij pinxerunt viperam se se iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infra scriptis versibus suam sententiam sic explicarunt.

*Fomes libi-
dinis quo-
modo extin-
guatur.*

Qui vo-

Qui vomitas rabidum mordax sermone venenum.

Et latras lingua verba canina truci.

Vipera, quæ superat superante venena veneno.

Constringet vires, nî fugis, illa tuas.

Alciatus autem id melius expressisse videtur, quando pinxit mulierem viperas vorantem cum titulo INVIDIA, cuius carmina sunt hæc.

Embl. 71.

Squalida vipereas manducans femina carnes,

Cuiq; dolent oculi, quaq; sumum cor edit.

Quam macies, & pallor habent, spinosq; gestat

Tela manu: talis pingitur Invidia.

Invidia de scriptio secundum Ovidium.

Non mirandum est talia ab authore de Invidia pronunciari: siquidem Ovidius in libris transformationum descripsit, & ipse Invidiam viperinis carnibus vescientem; nam tales carnes potius absumere humanum corpus, quam nutrire dicuntur. Ideo qui delectantur griphis huc respicientes, solent proferre quamdam belluam semetipsam absumentem in terrarum orbe versari, & per hanc Invidiam interpretantur. Invidia enim viperae prudenter assimilatur. quoniam si vipera fatum in lucem non edit, nisi aluo abrofa pariratione liquor illum, in quo gignitur, primo afficit; & quasi conficit. Hinc colligendum est, quàm cæca temeritate capiantur illi, qui melioribus invident. Nullum enim vitium est, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Invidiam, quæ perpetui maroris causam producit.

Invidia est vipera.

Ex altera parte Florentius contemplans congressum viperarum exhibuit iconem, viperæ coeuntis, & maris caput præidentis, cum titulo. VOLUPTATIS PRÆMIUM. Tetrastichon autem subscriptum est tale.

Embl. 47.

Cum coit, & dulci Veneris iacet ebria motu

Vipera, contruncat insidiosa marem.

Hoc venus omnis habet, primò sua gaudia fundit

Postmodo, sed, stimulis: corda fruētis agit.

Vnde quidam vir acris ingenij scriptis mandavit: voluptatem ore suo mel gerere, corde fel, & in dorso anxios morsus. Quocirca non est admirandum, si Prisci fabulati sint, Saturno cælestibus regnis pulso, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram eo, grauius iurgijs, & criminibus, quibus se mutuo prosequabantur, adfuisse. Hinc Iuppiter ratus bono esse Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit æruos, ut hi duo litigantes conciliarentur: sed cunctis conaminibus incassum adhibitis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, ut simul perpetuò manerent. Quamobrem, qui horum vnum, necessariò, & alterum habet; quoniam vbiunq; est mel, ibi quoq; si diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, ut influent hominibus dulce inquirentibus, tandem amatorem etiam inueniri. Id priscis Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, scilicet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatam venerabatur, ut cunctis hominibus patefacere, extrema gaudij merorem semper occupare.

Cur voluptas, & dolor simul iungantur.

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congregientes delineauit, quarum femina caput maris amputare videtur, cum inscriptione. FEMINA IMPROBA. Comparat enim feminam, vel malam vxorem vipere femina his versibus.

Embl. 38.

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito;

Mox satura insertum præcidit ore caput.

Improba palpat, tentigine feruida coniux;

Continuò lethum possit anhelare viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumenta inueniunt. Nam Florentius delineauit viperinos fetus ex laniata ventris aluo prodeuntes, cum inscriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit.

Embl. 51.

Vipera, quæ coeans, occiderat ante maritum,

A sobole hoc idem supplicium patitur.

Tarda licet, Nemesis panam differre videtur,

Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Probæ.

Conatur author, hoc emblemate, cunctis influare hominibus panam quandoq; differri, non tamē auferri: etenim scripsit Plutarchus Tyrijs fuisse in more, vinculis Deorum

simu-

A simulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum ultionem, lento pede incedere, sed tamen aliquando de maleficijs penam sumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronuntiabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, sed tarditatem supplicij grauitate pæne compenfat.

Similiter Paradus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt *In symb. heroic.* aura vitali fruereatur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quæ in congressu, admissum marem necat, & eadem à fætu conceptio tandem necatur. Et quoniam vipera non solum cum fæminis eiusdem speciei, sed etiam cum murænâ permisceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, secus mare, murænâ euocantem, hac inscriptione coronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI, deinde subscripsit tale hexastichon. *Embl. 191*

*Cum furit in venerem pelagi se litore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Murenâq; ciens ingentia sibila tollit:
At simul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi, & obsequium.*

His versibus significat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio seruandam: qua de re Basilius Magnus, exemplo congressus viperæ, & murenæ, honestos coniugum mores hominibus insinuat: etenim vipera nocētissimum animal sibilo murænâ ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Basilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murenæ eliciendum esse: siquidem hæ bestiæ, cum sint diuersi generis, adulterium, quoddam nobis repræsentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, similes bestiis esse videntur. Ad finem Alciatus expressit figuram Cadmi, Draconis dentes ferentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIIFICAT. Deinde in subscriptis versibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura icocem draconis præ se fert. ideo de hoc, in capite de dracone verba faciemus. *In Hexamer. orat. 2* *Adulteri similes bestiis esse feruntur.*

Choc, in capite de dracone verba faciemus.

PHRENOSCHEMATA.

FFINIA emblematis phrenoschemata hoc in loco recensere operæ pretium esse duximus: quandoquidem ex iisdem argumentis, ex quibus emblemata, sumpta esse videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per alium vulneratam parientis cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congressum viperarum, *Insigne de sumptum à partu viperæ.*

quarum mas in coitu, & fæmina in partu perit,

Immo Perciuallus à prædicto non recedens argumēto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata vipere aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud phrenoschema viri nō vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracundiam præcipiti nubere, effigiauit murænâ à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit superius, ad mentem nonnullorum, viperam euomere virum, antequam cum murænâ permisceatur. Alius omnibus disciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale misit phrenoschema: nimirum iconem vipere hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem vipere morsus necē affert, sed vicissim viperina caro proprio ictui medetur. *In lib. insign.*

MONSTRA.

*Li. 2. Mag.
nat.*

*Vipera bi-
ceps visa
fuit Nea-
poli.*

NIL est apud nos controuersum aliqua monstra in genere vipera-
rum reperiri; quoniam vipers bicaudas ex viris fide dignis aliquan-
do visas fuisse intelleximus. Item clarissimus vir Ioannes Baptista
Porta, Neapoli, viperam viuam bicipitem à multis conspectam fuisse
fatetur, quæ vtrumq; flectebat caput, & linguas trifurcas exerebat;
dum ipse adhuc opus magiæ naturalis conscriberet, & propterea hu-
ius viperini monstri illo in libro meminit. Hoc autem alicui mirum non videatur:
siquidem in primo capite huius libri, bicipitis Serpentis iconem representauimus,
quem diligenter exsiccatum quidam vir nobilis, ex remotis partibus, tanquam rem
admirandam Illustrissimo Comiti, & Senatori Philippo Aldrouando attulit. Hic Ser-
pens adhuc in publico Illustrissimi Senatus Museo conseruatur.

SIMVLACRA.

*Simulacrū
Ingratitu-
dinis quale*

*Simulacrū
humilita-
tis.*

CLARISSIMVS vir Ripa in omnibus disciplinis exornatus perpen-
dens & ipse varios viperarum mores, & dotes, ad varia significanda,
quædam simulacra non spernenda exhibuit. Primum in demonst-
rando ingrati animi vitio, pinxit mulierem folijs hederæ indutam cum
duabus viperis, quarum mas caput in os fæminæ inserit: cum supe-
rius fuerit exaratum fæminam, in hoc bestiarum genere, congregien-
do caput mariti amputare; quod maximæ ingratitude nota esse videtur. Amplius ad
monstrandā humilitatem, delineauit mulierem suspicientem, & pedibus viperam semi-
mortuam calcantem. Vipera in hoc simulacro pingitur, ad indicandum Odium, &
Inuidiam: hæc enim duo pedibus premenda sunt ab eo, qui veram humilitatem exer-
cere proficitur.

*In 2. part.
Icon.*

*Periculi si-
mulacrum
quale,
Matrimo-
nij simula-
crū quale.*

Rursus idem author in figurando Periculo, exhibet picturam iuuenis per florulen-
tum pratum gradientis, & incautè viperam calcantis, quæ reuoluta, pedem iuuenis
mordet: etenim, hoc simulacro, admonemur; quod homo per floridas mundanarum
prosperitatum vias proficiscens interdum in aliquas calamitates inopinatè incidit. In-
super idem author, ad manifestandum matrimonium, effigiauit iuuenem eleganti in-
dutum veste, cum vipera sub pedibus, & iugum supra humeros. Vipera, in hoc simula-
cro, locum habere videtur, quatenus insinuare potest viles cogitationes omittendas
esse, quæ coniugi damno esse solent, vitando morem viperæ caput mariti, in coitu,
amputantis.

Li. 4. Metæ.

Tandem pro significanda Africa, idem author figurauit mulierem cornucopia exor-
natam, nec non viperis, & alijs animantibus venenosus circumdatam: vt ostenderet ra-
lem regionem prædictis animalibus redundare: quapropter Ouidius non sine ratione
canebat.

*Cumq; super libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis gutta cecidere cruenta.*

Nam, ob redundantiam venenosorum animalium, quæ in Solo Africano diuagantur,
poetæ fabulati sunt ex guttis sanguineis Medusæ capitis in illam Regionem cadenti-
bus, vipers, & alia venenatorum animalium genera nata fuisse.

VSUS IN CIBIS.

VISSE homines, qui ex porrecta fronte carnibus viperinis olim vescerentur, ex Galeno manifestum habemus: quandoquidem multi populi viperis assis, & elixis, in commestationibus, tanquam anguillis utebantur: quemadmodum Aegyptij, Arabes, & Trogloditæ, qui pro epulis, has bestias passim conquirebant, uti Galenus multis in locis estat testatus. Item, ex Plinio, Cigni, & Indi ultra flumen, & qui mon-

tem Athon incolunt, nec non Aethiopes, Macrobij, & Seræ viperinis carnibus aluntur: ideoq; ad centum, & quinquaginta annos vitam prorogare perhibentur; cum hoc salubri alimento nutriantur; quemadmodum vicissim, eodem Plinio authore, Parthi populi cicadis, & locustis sumo, & sale exsiccatis vescentes, ultra quadragesimum annum, vitam non protrahunt. Hinc viperas non solum esse ediles, sed etiam ad vitam prorogandam, utilissimas colligendum est. Quapropter Athenæus ad cœnam insigni magnificentia, ingentisq; epularum apparatu instructissimam, viperas, ritu piscium conditas, pro obsonio deferebat. Etenim Prisci non modo recentibus viperarum carnibus, sed assis quoq; & salitis, ad morem piscium, vsi sunt. Nostri ætate in Italia caro viperina, non in epularum lautitijs adhibetur, sed ob vitæ longitudinem, & à mulieribus ad comparandam pulchritudinem comeditur, quam obrem unusquisq; eundem his carnibus uti potest: dummodo viperæ recentem captæ, & summa diligentia præparatæ sint.

Harum autem præparandarum ratio pro cibis, apud Galenum legenda est; quoniam caro harum belluarum omni prorsus veneno caret; & licet, in elixandis carnibus viperinis, anethum, & aliæ herbæ huius generis addantur: nihilominus non ad tollendum venenum, sed potius ad ferinum odorem emendandum adijciuntur. Quod autem ex usu, & esu viperinæ carnis morbis pedicularis procreetur, ut nonnulli scriptis mandant, hoc ridiculum esse existimavit Dioscorides; cui non refragatus est Galenus, tradens hoc affectu illos tantummodo corripit; quorum corpora pravis succis redundant: verba autem Galeni sunt hæc. *Commiens est generalis facultatis meminisse carnem viperinam dicendo exsiccatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excoalscentem: propter autem, ut videtur, vis ejus ad cutim, per eam videlicet, quæ in corpore sunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim est mali succi in corpore, ijs ingens provenit pedicularum numerus, & à cute cœsquamma abscedit, & decedit extrema cutis, quam Greci vocant eridippida, ad quam si sunt, & retinentur adusti, terrestresq; humores ad cutem protrusi, à quibus psora, lepra, & elephantiasis nascuntur.*

VSUS IN MEDICINA.

MEDICI utilitatem nonnisi immensam ex hoc animali recipere possunt, quoniam nulla est pars huius bestię etiam minima, & excrementis destinata, quæ vsui medico non simuletur. Inchoando igitur à capite, unā cum Viæcherio possumus asseverare, caput viperæ collo appensum aduersus gutturis affectiones, efficax celebrari. Idem reperit Antonius Ludouicus in libro de occultis proprietatibus. Idem recitat Marcellus medicus antiquus, dum anginas nascentes prædicto remedio prohibet, & natus curat. Constantinus Africanus caput viperæ filo laneo, vel sericeo purpurei coloris strangulate, collo egrotantis appendit; illumq; ab omnibus colli tumoribus subleuat. Quod postmodum multis in locis stabilivit Galenus. Hinc Porta elicit signaturam; quoniam vipere, ut ceteri Serpentes, collo careant; ideoq; morbos colli curare dicuntur. Deinde cerebrum huius animantis in pellicula ligatum dentitiones, ex Plinio, adiuuare perhibetur. Sunt qui dentem viperinum in vsu medico commendunt; quia hoc dente tactus impofterum nulla venena formidare feratur.

Secur viperæ coctam magno vsui illis futurum arbitratur Plinius, qui morsus Serpentum

L. 3. de Aliment. fac.

Populi vescientes viperis, qualis.

L. 7. cap. 2.

Li. 11. cap. 26.

Li. 8. c. 13. Vipere quomodo condisantur.

Lib. 2. ad Glauc.

Ferinus odor viperarum quomodo tollatur.

Li. 11. de simp. med. fac.

Quando generetur pediculi in cuti.

Cap. 21.

Remedia Angine.

L. 6. de simp. pl. med. fac.

Lib. 6. Phyr. cap. 11.

*Fel viperae
suspectam
in morbis
oculorum:*

*Li. 29. c. 4.
L. 2. de mat.
med.*

*Lib. 2. de
morb. mu-
lier.*

*L. 6. Phyt.
cap. 16.*

*Pinguedi-
nis viperinæ
preparatio
Lib. 2. de
mat. med.
L. 7. de cõp.
med. sec. loc*

*Ceratum
viperinum*

*L. 2. Antid.
spec.
Oleum com-
positum ad
paralyfim.*

L. 23. c. 24

*Carnes vi-
perarum vi-
tam proro-
gant.*

*Affectio-
nis
oculorũ re-
media.*

pentũ timent: Hinc forsitan nonnulli opinantur à Psillis, & Marlis populis viperinum E
hepar in edulijis misceri, quippe qui ictus earum lethales minimè metuant. Fel viperae
pro abstersione oculorum ab Alberto extollitur: sed Plinius illud tanquam suspectum,
& venenosum reprobatur: Extã quoq; viperina imposita omne genus serpentini vulne-
ris, ex Plinio, quamuis insanabile expugnant. Item ossa huius bestię in purpurea sin-
done ligata si deferuntur, omnem affectum venenosum superant, nec non epilepsiam,
& vertiginem, vt scribit Periander, amoliuntur. Insuper spoliũ viperae, auctore Dio-
scoride, medicamentis ophthalmicis miscetur: Immo, ex sententia Hippocratis, in de-
lenda impetigine commendatur. Pellem postea, ad facilitatem partus valere, inde
colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara sit. Quocirca
consuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturientis scemori apud vulgũ inqua-
luit. Pinguedo, prater alias partes, in medico vsu miras habet prerogatiuas: verum
prius hoc modo diligenter præparanda est.

Primum adeps vnũ cum tunicis aqua limpida, & frigida pluries, & toties lauatur, do-
nec aqua syncera remaneat: deinde separatis membranis, adeps in duplici vase, spatu-
la lignea semper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidam inijcitur, qua abiecta, F
solus adeps in vase nitrato seruatur. Hunc Dioscorides aduersus suffusiones cum cedriã
commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambustis probat. Pariter Galenus non-
solum ad suffusiones, sed etiam ad omnes cutis emicentias, liquidis compositionibus
permisset. Alij, ad coercendum pilorum ortum sub axillis, hoc vsi sunt: sed Amatus
Lusitanus huius periculum fecisse, & veritatem non inuenisse fatetur. Præterea pingue-
do huius animalis ingreditur multa medicamenta composita, quæ in officinis ad varios
vsus seruari possunt. Itaq; ex pinguedine viperina & puluere spinæ eiusdem animalis,
cum vnguento populæone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum
quod in discutiendis tumoribus duris, & in dissipandis gummatibus gallicis, tanquam
efficacissimum præsidium celebratur.

Vuecherius, & ipse, ad mentem Guainerij, in paralyfi, compositum proponit oleum,
quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur
olei costini vnciæ tres, & semis, olei nucum tantumdem, pinguedinis vulpis libra, pin-
guedinis viperarum vnciæ tres, primulae veris libra dimidia, saluæ viridis tantumdem; G
herbæ contusæ miscentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam, semissem Ca-
storei, libram vnã resinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij singulorum dra-
chmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, destillatur,
& tertius liquor qui emanat omnium est efficacissimus.

Sequuntur carnes viperinæ considerandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In
primis Dioscorides ad prorogandam vitam, & arcendam senectutem illas commendat.
Quamuis Renodeus huic sententiæ nõ libenter adstipuletur, quoniam huiusmodi car-
nes pessimi sunt succi, valenter digerant, atq; siccent: præterquam quod, id, ex aliorum re-
latione, Dioscorides scripsisse videatur. Nihilominus possumus tueri partes Dioscori-
dis, quia caro viperina calorem natium auget, & roborat, sicq; senectutis, & aliorum
marborum causam per cutim explodit: cum peculiarem prerogatiuam possideat cor-
roborandi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conseruatur.
Neq; admirandum est medicamentis id posse præstari: quandoquidem Plinius scriptis
mandauit; quod Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interroga- H
tus ab Augusto, quo præsidio fuerit vsus: Respondit, intus mulso, & foris oleo. Amplius
narratur, quod agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cele-
stem rorem esse ratus, non solum eo faciem abluir, sed illius quoq; tantillum potauit;
ideoq; & corpus, & animus renouauit: Rursus recitatur, quod quidam Alemanus, à Sa-
racenis deprehensus, sumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurã vitalem,
hausit. Insuper in maiori Britania, dum cerua alba, quæ reſeret, custos nemoris ynguen-
tum reperit, quo perunctus ad annos trecentum vitam protraxit. Præterquam quod id
stabilire possumus experientia animalium, & præcipue ceruorum, aquilarum, & serpen-
tum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus vescuntur, interdum vitam
longissimam ducunt, quod etiam esu carnum viperarum assequi possumus.

Incertus author carnes viperarum cum faniculo decoquebat, & iusculo exhibitò,
oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem sanare profitebatur. nam hæ carnes morbos

con-

A contumacissimos superare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abstinentia ab animalibus, scriptum reliquit, quod cum Seruus Crateri medici in morbum peregrinum incidisset, itaut caro ab ossibus separaretur, & ceteris medicamentis nihil conferentibus tandem esu viperinæ carnis, ritu piscium, præparatæ sanatus est. In vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio, qui recitat Antonium Musam Augusti Cæsaris medicum celeberrimum, carnes viperarum exhibuisse patienti vlcera insanabilia, & mira celeritate persanasse: siquidem huiusmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intemperiem ex cachexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis affectibus præsto est, dum tollit solutionem continui venenatam, auferendo intemperiem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento.

Cum igitur liquidò constet hanc carnem aduersus omnes morbos instrumentarios venenatos valere, strumis etiam conducet, quæ, si veritatem fassus est Galenus, quandoq; ex venenata materia procreantur.

B Cum igitur caro viperarum plurimum siccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, huius virtus ad cutim facile penetrat, corporisq; excrementa ad eam trudit, & deniq; virus humana occupans corpora expugnat. Quamobrem non iniuria medici his carnibus in lepra, elephantiasi, & alijs morbis cutaneis scilicet cum successu vtuntur: vnde Aueroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus causam ad extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, signaturam in vipera considerat: cum hæc bestia leprosi corpus, & vicissim corpus leprosi maculas viperarum æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generosis pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ feminæ cum galanga, & croco decoctis vsus est. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius præscripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius se se habere retulit. Hoc intellecto, ius ex vipera mare paratum, spatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem vehementissimo sudore correpta est: hic sudor syrupo violaceo cum aqua simplici mixto repressus fuit, & post sex dies, squammæ deciderunt, & ægra perfectè sanata est: iminò **C** concepit masculum, cum antea per annos quadraginta, fuerit sterilis. Pariter alteri mulieri eadem affectione laboranti columbos ossis ex carne viperina confectis nutritos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata est.

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam squamosa cute præditi in elephantiasi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu squamosam cutim, ad similitudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amarus Lusitanus, de victu elephantiorum sermonem habens, carnes viperinas, instar veruecis elixas, & ius potandum elephantiscis præbebat, ieiuno tamen stomacho, & per spatium sex horarum ante prandium: quantitas erat dimidia vipera singulo die, & aliquando, virium robore permitte, carnem vnus viperæ concedebat. Aerius viperæ carnem, amputatis capite, & cauda, pelle dempta, & visceribus abiectis, in olla, addita sufficienti quantitate aquæ fontis, instar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: deinde ius moderato sale conditum ægrotanti, ad solares radios, sedenti semel, bis, atq; iterum propinat. Alij, loco prædictarum carniū patientibus elephantiasim pastillos viperinos, ad pondus drachmæ, & ipsam quoq; theriacam præscribunt. Quocirca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiasi, & lepra, viperis miram prærogatiuam assignare.

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Fernellius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephasia esse morbum venenatum immò venenatam qualitatē in dies acquirere, quam sent etiam in libro quoq; de abditis rerū causis approbat. Vnde Iulianus Constantinus Palmerius Fernelij auditor promulgauit se intellexisse à Fernelio, hoc viperarū remedio neminem elephasia laborantem seruatu fuisse: quare siccantibus præsidijs non esse vtendū censuit, & ad mentem præceptoris, theriacam prohibuit. Verū animaduertendū est, si Fernellius hunc morbum esse venenatum censuit, proculdubio theriaca, & alia alexipharmaca conuenient, quæ venenosam qualitatem per cutim trudent. Deinde notandum est, hunc morbum, vel calida aeris temperie, vel pessima ciborum qualitate auctum euinci panitus non posse, nisi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potissimum

Vipera sanant vlcera.

L. 4. Meth. med. cap. 5.

In l. de diff. morb. c. 9.

Vipera lepre elephantiasi, & alijs morbis cutaneis medetur. In li. de i. tern. rerum sign. Casus mulieris leprose.

Centur. 2.

Serm. 13. o. 123.

Opinio omnium auctorum circa carnes viperinas.

L. 1. cap. 9.

Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiasi.

L. 1. c. 6.

*L. 2. de Pe-
re.*

*Confutatio
opin. Fer-
nelij.*

*Cardanus
phthificos
curat vi-
pera.*

*Inunctio
facta ad
pe viperæ.*

*Li. 11 de
simp. med.
fac. cap. 1.
Historia le-
prosi libe-
rati recita-
ta à Galeno*

*Alia hi-
storia lepro-
si.*

*Tertia le-
prosi histo-
ria.*

*Lib. 3. de
morb. cur.
cap. 62.*

*Galline car-
nibus vipe-
rinis nutri-
te.*

innum quia, ex Hollerio, elephantiasis confirmata non curatur, sed tantummodo re-
cens, & quæ nondum annum excedat. His addamus assertum Alexandri Massaria
scribentis elephantiasin usu viperinæ carnis aliquando non sanari, non quia caro vipe-
rina ad hanc affectionem idoneum non sit præsidium, sed quia interdum hic affectus
omnium contumacissimus cunctis medicamentis relinquitur. Neq; officit eorum ratio,
qui afferunt viperinis carnibus nutritionem impediri: quandoquidem tantum abest, ut
nutritio his impediatur, ut potius hæc carnes sint in causa, ut alimentum melius per vni-
uersum corpus distribuat. Neq; multi faciendæ est sententia Alexandri Traliani,
qui obseruans Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæsitasse, in tractatu de
victu Romanorum, viperas non sine graui periculo esui inferuire existimauit. At in
præsentia, ut libere nostram sententiam aperiamus, ex usu viperinæ carnis diligenter
preparatæ nullum impendere periculum attestamus: cum id quotidiana cõprobet ex-
perientia, cum tot populi illis vescantur, ut superius fuit exapatum, cum tot historiae
à Galeno recitatæ id confirmet, cum denique tot authores, quorum libros hæc tenui-
euoluimus, nostræ opinioni faueant.

Immo Cardanus non solum elephanticos, sed etiã phthificos, & lue gallica labo-
rantes hoc præsidio curare proficitur. Sumit enim viperam illam rubram in Galli-
Cisalpinâ Milore nuncupatam (quamuis hæc non sit verâ viperâ, ut suo loco dicitur)
abscissis extremitatibus, abiectis interaneis, & collectâ pinguedine, in frustra secat,
& vnâ cum modico salis, & beniouin, in aqua fontis coquit, additis in fine cocturæ
petroselini folijs; deinde in hoc iure panem pro agrotantis prandio madescit, car-
nem quoq; & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vsq; septimum linit, agroto
tamen in loco calido morante interim materia pœcans rota per vlcuscula, tube-
cula, & sudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, ut rectius, & faci-
lius causa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc usum carniū viperæ in le-
pra, & elephantiasis; Authores didicerunt à Galeno, qui historias nonnullorum à le-
pra, & elephantiasis liberatorum memorauit.

Primitus in Asia, eodem teste, quidam elephantiasis laborans à ceterorum confor-
tio segregatus, sub tugurio in agris constructo, alebatur. Accidit autem vi viperæ in
vas vino plenum caderet, & messores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis
contingeret, misericordia mori elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei
potius mori, quam calamitosè viuere. At cū bibisset, omne tuberosum cutis veluti ani-
malium testa excidit, & sanitati restitutus est. Idem alteri eleph. morbo accidisse in
Myfia narratur, qui ad balnea profectus sperans inde non vulgare commodum haurire,
bibit & ipse vinum ab ancilla porrectum, in quo viperæ casu extrinsecta fuit, & eodem
modo sanatus est. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur,
pro salute admonitus, viperas, quas venabatur, frustatim incisas, & anguillarum mo-
do, coctas escitauit: deinde ægrotudo per halitum discussa est. Similiter vir quidam di-
ues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Esculapio, ut
medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multo post perfectam va-
letudinem est adeptus.

Oribasius quoq; in elephantiasis, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in
modum. Abscissis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum plu-
ries in aqua fontis lauat; deinde in sartagine ex albo iure condit. Ius verd album aqua
copiosè imposita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur.

Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt ad varios vsus
medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum expetiri profitentur. Neq; officit ra-
tio dicentium gallinas hoc cibo altas, ob virus viperinū, humano corpori obesse: cum ra-
tio, & experientia totum oppositum demonstrent. Anares enim in paludibus de gen-
tes bufonibus, & hirudinibus vescuntur, gallinæ scorpiões, & coturricanes hellebo-
rum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiujs quotidie adhibentur,
deinde ratio fauet experientia; etenim hæc animantes animalibus, & herbis venter-
taria nutrita; proprio calore natio; virus adeo alterant, ut ab eis aliqua pars alimen-
taria separatur, siq; earum carnes absq; periculo ediles cūdunt. Quare non inue-
nitur Lucretius canebat.

Præterea nobis veratrum est acre venenum,

At Capris

A

*At capris adipēs, & coturnicibus auget;**Quippe videre licet pinguescere saepe cicuta.**Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.*

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam catum decoctionis, pro potu, quantitatē gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medicamento ad intimas gallinarum partes penetrasse, quas postmodum elixas ægrotantibus præscribunt; Hoc præsidio, felici cum successu, in delenda lepra Ioannes Mattheus Gradi vsus est, fama; (referente Gattinara) vsq; in Galliam diuulgata est: propterea, quidam Gallus lepra vexatus Papiam se contulit, prænominato medico iam defuncto: ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij deglubtam, & euisceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum quatuor partibus fursuris, aut panis triti, vnâ cum iure, vel aqua, vel lacte parant pul-tem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij satius esse arbitrantur (cum pro nutriendis pullis viperæ semper haberi nequeant) puluerem carniū viperarum seruare, quo cum decem partibus fursuris, aut panis triti pastillos pro alimento gallinarū concinnat. quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes vipereas cum farina hordeacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quæ postmodum sumpta, virtutem conseruandæ iuuentutis, instar theriacæ possident, cum hæc humanæ temperaturæ sint conformia, & in sanguinem facillimè vertantur, necnon calorem naturalem augeant, & optimum corporis habitum procurent. Tempus autem alendi gallinas prædictis carnibus erit, quando pulli sunt iuniores, nō solum vt prædicto nutrimento assuescant, sed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis sibi comparare possunt.

B

C

Ceterum quando medicus humanum corpus exsiccare voluerit, puluere carnis viperæ in furno exsiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum puluerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate salis communis aspergunt, qua aliæ carnes conseruari solent: deinde supra cribrum illas collocant, & subtus pri- nas asperfas puluere confecto ex bacis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, granis alcher mes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes penetrare possit: sufficientum quater spatio viginti quatuor horarum repetitum, quinque diebus continuis reiterant: postmodum carnes suffimine imbutas in olla luto diligenter munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiū detinent, donec tota caro in subtilissimum puluerem redigatur. Hic puluis non solum pro antidotis, sed etiam in cunctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

D

Lactantius hunc cinerem in ictibus à vipera inflictis probat. Plinius, ad strumas dissoluendas, ter septennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis comprehendipossit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articulare morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tantummodo viperini capitis cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto, ignem sacrum de leri promulgat. Alij ex signatura, quia vipera maculosum sit animal, ad tollendas oculorum albugines, cinere viperarū vtitur. Sed Matthiolus ad illustrandam oculorum aciem, collyrijs permiscet cinerem viperarum, quem parat hunc in modum. Viuam viperam cum duabus vncijs succi feniculi, & modico thuris in vas fictile argilla optimè munitum coniecit, & in fornacē comburit; donec fiat puluis tenuissimus. Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & puluerem potionibus aspergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diurna oculorum fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus applicato vtitur. Verum aduertendum est, quod hic cinis virtutem causticam participat: siquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium excessum, memorat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis sit acerrimus, & vim causticam possideat. Puluis etiam solius pellis viperinæ in vsu medico laudatur; nam Author de Theriaca ad Pisonem, hoc solo remedio, alopecij medetur. Immo Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis sic canebat.

*Defluit expulsus morbo latitante capillus,**Si raro eluitur: seu vis epota veneni,**Cap. de en-
ra debilit. vñ
Jus.**Modus ma-
trici di gal-
linas, &
capos car-
ne viperæ.**Oua galli-
narū medi-
cata, qua
arte parantur.**Ratio con-
ficiendi &
preparandi
pulueris vi-
peræ.**Vires pul-
ueris vipe-
ræ.**Collyriacū
cinere vi-
peræ.**Serm. 2. 8.**155.**In lib. de**Cauter. c.**10.**Causticū ex
vipera quo
modo fiat.*

*Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.*

*Nonnunquam variant macula, parvisq; parumper
Orbibus aspersum ducit noua vulnera tempus;
Viperea pellis cinerem his addito morbis.*

*Sales ex vi
peris.*

L. 4. c. 97.

*Sales vipe-
re ex men-
te antiquo-
rum.*

*Preparatio
salis vipe-
rini ex mē-
te Galeni.*

*Sal theria-
calis Myre-
psi.*

*Sal theria-
calis ad mē-
te Brasauo-
li.*

*In Phar-
mac. c. 23.*

*Nostra et a
se sal vipe-
re sic pra-
paratur.*

*Bellunenſis
opinio cir-
ca salē vi-
perae.*

*Serm. 13.
c. 97.*

*Virtutes
salis vipe-
rini.*

Item Brasauolus verba faciens de lue venerea, pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum sinapi adhibet. Prisci quoq; ex viperis, salem conficiebant. Huius meminit Dioscorides, & post ipsum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & postea Plinius, qui scriptum reliquit, hunc salem lingentes claritatem oculorum faciliē consequi. Verū, inter ceteros, Aetius de his longum sermonem habuit. Antiqui igitur sumebant quatuor vias viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti salis ammoniaci, aut salis albi communis aspergebant, addendo pastilos ex gentiana, aristolochia rotunda, centaurea minori, cardamomo, marrubio, scordio, apio; chamædri, & semine rutę domesticę paratos, immo prægrandes scillas in frustra dissecas: Ollam verò operculo, & luto probe munitam in igne adurebant, donec, post caliginosum, clarus exiret fumus, cineresq; exemptos per inceniculum transmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, semina feniculi, & coriandrorum; necnon alia simplicia huius generis, quæ theriacæ compositionem ingrediuntur, & postea hunc puluerem salem theriacalem nuncupabant.

Galenus tamen in parando hoc sale, viperas non exurebat. Scribit enim. *Bestias ipsas non exuro, sed pastillos ex ipsis, quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quę cum ipsis vruntur, commisco, & simul exuro, ut eam, quam in se habent amaritudinem, per exustionem abijciant. Tantam autem pastillorum mensuram adijcio, quantum coniectura affequi possum, quatuor numero viperas excipere, & sanę sales optimi euaserunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas adustione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis stabilivit. Nicolaus Myrepsus suum salem theriacalem hoc modo concinnat. Recipit salis ammoniaci, & interioris scillæ libram semisem, sulphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, costi vncias duas, gingiberis, cyperi, baccarum lauri, & dauci cretici singulorū hexagia duo, ammoniaci, & thymiamatis drachmas duas, petroselinij, & pastilli viperini hexagia duo: salem cū scilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Brasauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur sal theriacus ex libris viginti salis albi, libra vna cum dimidia gentianæ contusæ, libris duabus aristolochię rotundę, & sumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi, amoniaci, & marrubij, libra vna scordij, & chamædrios, & duabus viperis: omnia simul mixta in vase ferreo, supra prunas comburuntur, & in puluerem rediguntur.

Querceranus inter nuperos authores celeberrimus, ex simplicibus bezaarticiis, & aromaticis, chymicis organis sublimat liquorem, & postea conseruat feces, ex quibus omnibus, vnā cum frustis carniū quatuor viperarum, omni solertia, parat sales theriacales, quorum omnium descriptionem apud ipsum licet videre, qui proculdubio ori, & stomacho egrotantium, quā sales antiquorum magis gratificari poterunt. Nostra ætate Ioseph de Sauijs pharmacopola Bononiensis celeberrimus salem ex viperis sic præparat. Sumit sexaginta viperas, quarum viginti in quantitate sufficienti aquę fontis, vnā cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris destillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fecibus, quę remanserunt in fundo alembici, ita adurit, ut omnia in cinerem vertantur, supra quem affundit aquam iam elicitam, & sal secundū artem extrahit. Andreas Bellunenſis fuit huius opinionis salem viperinum illum esse, qui ex viperis salitis colligitur: neq; præter rationem, quandoquidem Alysius scriptis mandauit Marassos, seu viperas in montibus Patauinis diuagari, quę sale condiuntur, deinde hic sal collectus, & adhibitus doloribus à lue gallica contractis remedio est.

Si theriacalis seu viperi salis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras esse inueniemus: propterea quod huiusmodi sale Prisci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus mensas exornabant; quia valetudinem, eiusq; conseruationem huic sali acceptam referebant, ut licet apud Aetium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiasis, impetigine, scabie, & defluuio capillo-

ruina

Arum, huiusmodi salem commendabat: cum excrementa per cutim discutiatur, & sudorem prouocando corruptam substantiam expellat, adeo ut in principio, nonnulli pediculos etiam excluderint, & potissimum intra spatium dierum quatuordecim, quo tempore transacto, nullus in corpore pediculus appareat. Alij huius salis vsu, in edulij, excrementa pituitosa per os eiecerunt. Deinde tantam suauitatem Antiqui in hoc sale inueniunt, ut voluptatis potius, quam suauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad mensuram terni cochlearij, sumebant, ut appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, suffusionem dissoluerent, suppressas lunares purgationes prouocarent, easdem immodicas suppresserent, & tandem, ut omne venenorum genus domarent, cum in constitutione pestilenti praestantissimum celebraretur praesidium.

*Dosis salis
theriacalis
ad mentem
Antiquo-
rum.*

Loco cito

Amplius, ex mente eiusdem Arij, hic sal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos sanat, epilepsiam corrigit, dummodo patiens, anni integri spatio, hoc remedio utatur, icteritia, splene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aqua exsiccantur, & fames, quam Graeci vocant bulimon, dissipatur.

*Vsus salis
viperini in
itinere.*

*Vsus salis
huius in
podagra.*

Insuper itinerantes hoc sale videntes ab aeris frigidioris iniuria non laeduntur: hoc febrium rigores mitigantur, & tabidi ad bonum corporis habitum reducantur; Ad podagram maxime incipientem & omnes articulares affectas commendatur, febres diurnas, & potissimum quartanas remouet, si ante accessiones, & praecipue in febrium intervallis sumatur. Omne lumbricorum genus a corpore expellit, dentes eo confecti albiore redduntur, & stuporem non incurrunt. Itaq; sal viperinus eadem ferè castigat vitia, quae carne viperina superari solent.

Oleum quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clarissimus vir Alexander Masaria Vicentinas, crassante pestilentia, commendat, si hoc, à principio morbi homines inungantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei sesamini sesquifextarium in vase fictili, & vitreato angusti orificij decoquit, donec caro ab ossibus decidat. Manardus Serpentes nigros interpretatur vipers nigriores, & apud ipsum sit oleum hunc in modum. Sumuntur vipers quatuor, demptis visceribus, caudis, & capitibus, quae decoquuntur in libris quatuor olei veteris, & spatio sex dierum in obturato vase manent: postmodum in duplici vase, facta non leui ebullitione, vipers cum duabus vncijs aquae ardentis, & olei, tandiu coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum colatur, addita vncia salis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophyllorum, sicq; seruatur ad vsu: nam in omnibus cutis vicijs commendatur. Amatus Lusitanus saniem ex viperis dissectis, ad ignem lentum, vitreis organis, destillabat, ut inde oleum, & aqua prodiret. Immo Vincencius Stochetus Anconitanus viperarum saniem, per vitreâ campanam destillabat & cutim elephanticorum linibat.

*Tō. 2. Dia-
log. 8.*

*Oleum vi-
perini quo
modo para-
tur.*

Cris, & spatio sex dierum in obturato vase manent: postmodum in duplici vase, facta non leui ebullitione, vipers cum duabus vncijs aquae ardentis, & olei, tandiu coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum colatur, addita vncia salis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophyllorum, sicq; seruatur ad vsu: nam in omnibus cutis vicijs commendatur. Amatus Lusitanus saniem ex viperis dissectis, ad ignem lentum, vitreis organis, destillabat, ut inde oleum, & aqua prodiret. Immo Vincencius Stochetus Anconitanus viperarum saniem, per vitreâ campanam destillabat & cutim elephanticorum linibat.

*Vires olei
viperini.
Centur. 2.*

Apud Leonellum Faentinum, hoc oleum sic describitur. Recipiuntur tres vel quatuor vipers, abscissis extremitatibus, in quatuor frusta dissectae, & in olla perforata locantur, quae in alia maiori, clausis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno feruescit, duarum horarum spatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralyti inungitur. Alij ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis ossibus, coquebant, & euulsis prius pillis, quos renasci nolebant, loco psilothri utebantur. Doctissimus Fa-

*Oleum vi-
perinum ex
mente Leo-
nelli Fau-
tini.*

*Descriptio
olei viperi-
ni ex Fallo-
py sētētia.*

Dloppius verba faciens de scabie, oleum viperinum sic conficit. Duas vipers in frustula dissolutas, cum sanguine ab illis manante, in phiala oleo plena locatas, aestate insolat, fitq; oleum rubrum, & fetidum, quo elephanti linuntur, & similes liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum sextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis stillis oleo communi additis, ad omnes bestias fugandas homines perliniendi sunt. Itaq; vnusquisq; elicere potest, quod vipers omnibus venenis resistent, antequam ad cor properent, vel cum priscana, vel cum aqua vitæ, cum aqua scorzonerae, & deniq; cum aqua rosacea: In febribus mali moris, in peste, & in febre pestilenti cum syrupo de succo limonum, vel de acido citri, vel cum syrupo de acetosa, & similibus. Vnde non immerito quidam Poeta canebat,

*Si vinens infensa necem mortalibus offert,
Viperæ, dum rabido corpora dente petita,
Hæc etiam potis est moriens præbere salutem,
Atq; agris vitæ reddere sarporibus.*

*Extractum
viperarum.*

*Tinctura
viperarum.*

*Lit. II. de
simp. med.
f. 4.
Vini vipe-
rinu quale.*

*Aqua ex vi-
peris qua-
lis.*

*Decoctio
viperarum
quid valeat*

Nuperi authores, multa præidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymia-
tri Extractum viperarum conficiunt, quod in lepra, in lepra, & in peste summo opere pro-
bent. Quercetanus exhibet Essentiam viperarum cum spiritu terebenthina paratam.
Item arcanum viperarum, cum solo spiritu balsamico sulphuris, nec non Tincturam
viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentissimum
occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in om-
nibus medicorum officinis summa cum industria paratam, describit theriacam benedi-
ctam, theriacam caelestem, aliam caelestem redactam in sublimiorem essentiam, nec non
theriacam diatesseron regiam, quæ omnes compositiones, aut viperas, aut tincturas
viperarum recipiunt.

Vinum verò viperinum non esse novum medicamentum ex Antiquis colligimus:
propterea quod Galenus illud in elephantiasi, in lepra, & in scabie tantoperè celebra-
bat. Hoc autem vinum, postquam in eo extinctæ fuerint vipere, per incerniculum colatur, &
ab agrotis, absq; vlla veneni suspitione, potatur. Raimundus Lulus, a quam ex viperis
ad iuventutem conferuandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduersus pestem,
& omnia venenorum genera magnificat. Demum aquam ex viperis cordi maximo pe-
re salutarem clarissimus Medicus Bartolomeus Galleus Bononiensis conscribat hunc
in modum. Sumebat decem viperas feminas Maio Mense captas, & preparatas, libras
quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetosæ, melissæ, & boragi-
nis, decem lipones vna cum seminibus incisos, drachmas tres santalorum citrinorum,
manipulos tres scordij, & tormentillæ, seminum frigidorum maiorum, & minoru sin-
gulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci scrupulum, castorei scrupulum
dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ caprarie, violarum, agrimonij, cetrach
singulorum manipulos duos, drachmas duas cum dimidia cornu cerui vsti, terræ sigilla-
tæ, & boli armeni, manipulos sex, cardui sancti, & scabiosæ: deinde omnia in libris sexan-
ginza aque Castri Sancti Petri, quam vulgò figatellam appellant, secundum artem feruæ
faciebat, & postmodum decoctionem hanc chymicis organis sublimabat. Alij Medici
nostræ ætatis, in scabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes ea-
rundem Conseruis miscent, & spatio multorum dieru, illas agrotantibus ante syrupum
marutinum exhibent.

VSVS IN THERIACA.

ALENVS, siue Author de Theriaca ad Pisonem, nec non alij autho-
res Medici vni tantum Andromacho in fabricanda theriaca, quæ an-
tea sine viperis parabatur, vipereos passillos acceptos referunt: nam
ipse primus determinatam quantitatem trochiscorum viperæ tali an-
tidoto apponi excogitauit. Verumtamen Andromachus, velit nolit,
cogitur confiteri vsum viperæ in medicamentis à Nicandro Poeta, &

Medico antiquissimo didicisse, qui in Theriacis sic canit.

Semina quinq; capias dissecta ex hippofelino,

Drachmarumq; duum myrrha addes pondus amara,

Detonsamq; & granum, quod munit arista cumini.

Certa lege librato, & echidnam, vel cardama miscens

Sana sorbenda tibi cyathis pernixta lyæ.

Fuit quidem Andromachus omnium primus, qui ad conficiendam theriacam viperinam
carnem adhibuit; quamvis paulò post in abusionem abierit. Verum ab Antonino Im-
peratore, vsus huius antidoti fuit reuocatus; quando munus conficiendi regia antidota
primum Demetrio, deinde Archiano, & postmodum Claudio Galeno commissum fuit.
Immo tam frequens vsus huius antidoti Romæ fuit, vt omnes Urbis Præmices, in pro-
prijs aedibus; omni studio, & diligentia theriacam componerent: veluti apud Galenum
passim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Pisonem, & in libro de vsu theriacæ
ad Pamphilianum legere licet. Quamvis libri de Antidotis postremo à Galeno scripti
esse videantur; quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in
illis

*Quis sue-
re primus,
qui vsus sit
carne vipe-
rinæ in the-
riaca.
Vsus theria-
cæ olim fre-
quens.*

At illis multa Galenus reprober, quæ in alijs libris ab eo probantur: siquidem in libro ad Pamphilianum, in permiscendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo vipera prius decocta fuerint: hoc autem assertum in primo libro de Antidotis expodit. Rursus in libro de theriaca ad Pisonem, pro assandis scillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc sententiam non admittit. Hinc colligendum est primum à Caleno scriptum fuisse librum de theriaca ad Pisonem (sic tamen Galeno hic liber est attribuendus) secundo librum de usu theriacæ ad Pamphilianum, & ultimo loco voluminem de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verum theriacæ apparatus docet. Cæterum, temporis tractu, vipera ad tantam disueritudinem venerunt, ut ab alijs Serpentibus non dignoscerentur. Unde Nicolaus Leoniceus, iustis de causis, calamitatem, & cæcitatem illius ætatis deplorauit, cum tantis antidotis eaereret.

Huius autem ærumnæ causa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam, et transmigratio: hinc Maiestas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & scientia deleta est. Idcirco medicamina ad tutelam sanitatis spectantia, & æterna medicata obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium præstantissimam ita deprauarunt, ut germanâ eius compositionem non agnoscerent. Quare vipera huius antidoti basis olim notissima, per multum temporis spatium, ignota fuit, sicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verum aduertendum est, quod, ante theriacæ inuentionem, eius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebatur; idq; ex Dioscoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto à se fabricatæ proprium nomen indidit, & maximam gloriam conciliauit.

Itaq; Dioscorides de viperis sermonem habens, docet rationem deglubendi viperas, easq; coquendi in oleo, vino, sale, & anetho, ut exhibite strumas deleant, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum esse, ne reliqua Serpentum genera viperæ similis, pro antidotis componendis sumantur, nam similis vipera est Amodytes, hamorrhous, cenchrias, & seps, qui serpentes colore inter se distinguendi sunt, cum vipera colore sublauo insignita sit, & prædicti Serpentes fusci, & nigricantes, nec non colore arenæ simili præditi sint. Aspides quoq; viperis aliqua ex parte similes, videntur: etenim Author libri de theriaca ad Pisonem viperas ab aspidibus manifestè segregat. Immo ad fabricandam theriacam, viperas cæteris Serpentibus, præstare assuevit, quoniam huiusmodi bestia alijs Serpentibus minus tabificam vim participat: quamuis alijs tradat viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat sympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humina vita usu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquam quod Pythagoras scriptum reliquit, ex corrupta hominis spinali medulla viperam, & Serpentem nasci. Deinde Antigonus, Talianus, Appianus Alexandrinus, & alij historici non proletrij, ex mulieribus quandoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

His addamus quod vipera viua in dolio vino pleno suffocata, ob singulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in pristinum statum restituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminentissimi Cardinalis Vrsini accidisse retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus, viperam eligisse, quoniam multò ante, caput vipera Nicander ad Serpentum ictus apponi iussit, & quoniam medicina experta potius quàm non experta semper probatur: ideo Andromachus diuturnæ obseruationi, & authoritati Nicandri obnoxius, viperam in theriacali antidoto collocandam esse iudicauit.

Non desuerunt tamen nostræ ætatis viri, qui aspidum, & reliquorum etiam Serpentum carnes antidotis addere non erubuerunt, quod magna temeritate potius quàm ratione præstare ausi sunt; cum longa experientia comprobatum sit viperam in medicamentis, ad accendendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperam, pro conficiendis trochiscis theriacam ingredientibus dissecetur, diligenter examinanda sunt conditiones, quibus vipera huic usui destinata gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, seu humidioribus collectas reprobat: siquidem Aristoteles scriptum reliquit à locis morum diuersitatem produci: cum loca montana bestias ferociiores, & viribus robustiores reddant. Secundo considerandum est tempus, quo vipera sunt colligende: Etenim multi fuerunt huius

opinio-

In quolibet
bro Galeni
venit the-
apparatus
legatur.

Cur cogniti-
viperarum
olim igno-
ta fuerit.

Is. 2. c. 16.

Decollatio
viperarum
ex m. e.
Dioscori-
dis.

Serm. 13. c.
90.

Cur vipere.
Enon alijs
Serpentes in
theriaca lo-
cū habeant

Viperam cor-
ruptam qua-
ratione in
pristinum sta-
tum resti-
tuatur.

Is. 2. c. 16.

Is. 2. c. 16.

L. 2. de An-
tia.

L. 11. c. 1.
hist. An. c.

29.

Tempus capiendi viperas pro magnis antidotis quibus sit.

opinionis viperas esse capiendas eo potissimum tempore, quo senectam deponunt. Alij tradiderunt non esse capiendas statim atq; à cauernis exeunt, quoniam tunc frigida, & sicca, & inedia maceratae sunt, neq; æstate, quoniam hæc sicim inducunt; sed vere potissimum fiiente, & æstate inchoante. At si ver naturam hyemalem participauerit, tunc circa initium æstatis comprehendendæ sunt, non multo post ortum Pleiadum, vt Galenus significauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animalium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas esse affirmant. Verum tamen tempus ad id magis opportunum. Ver esse arbitratus est Andromachus primus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit.

Πρώτα μὲν ἀγρεύονται κακὴ βίαις ἐμστέριμος φῶς
Τολμήρῃ μὲρπτον χυρὶ θοοὺς ὄφιας
Τοὺς, ἢ δὴ κρυερὸν ἀπὸ χύματος, οὐκ ἔτι γαίης
Κρυπτοῦσι σῆνοι παμπαν ἐνερθε μυχῶ.

Qui versus sic latine vertuntur.

*Primum quidem venabitur veneficas expertus vir,
Audaci capiens manu celeres angues.
Hos iam horridam post hyemem, neq; amplius terre
Latente conclusi prorsus subitis latebras.*

Fæminæ viperae, & non mares eligendæ sunt.

Tertiò viperae ad trochiscos pro theriaca parandos fæminæ, & non mares sunt eligendæ, & potissimum quæ feminarium æquale seminibus papauerum habuerint: nam quæ ouis caruerint tanquam incompletæ, & inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus referta fuerint, reprobantur: quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouorum famuletur, necessariò viperae macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis, quæ de causa scripserit Galenus viperas theriacam ingredientibus non debere esse prægnantes; cum tamen omnes viperae fæminæ, quæ in gratiam medicamentorum dissecantur, ouis magnis, vel paruis redundant: hac de re omnes erunt grauidæ, consequenterq; ad theriacam ineptæ.

Vipera pro antidotis an prægnantes esse debent.

Difficultas dissoluetur, si dixerimus, viperis accidere, quod gallinis, & piscibus contingit, quæ animalia, etiam si ouis referta fuerint, prægnantia esse non dicuntur, nisi prius à maribus compressa fuerint. Quare ante congressum illa oua ad generationem prorsus inutilia appellantur. Quapropter, licet in viperis fæminis oua instar granorum milij, vel seminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas, nisi post congressum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum semen, parua semper manere existimamus. Itaq; viperae tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis scateant, sed quia semen maris receperint, quia tunc oua augeri incipiunt. Quamobrem prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & puritate, distinguuntur. Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, si dicamus viperas ouis redundantes, etiam postquam semen receperint, ad antidota esse idoneas, antequam oua augeantur, quæ nisi crescant, non possunt tale detrimentum carni viperarum asserere, quin hæc bestie in theriaca adhiberi possint.

Vipera quando prægnantes appellandæ sint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis, alias ineunte Mense Maio captas in distinctis capsulis seruauimus: siquidem hac diligenti obseruatione, à comprehensis initio Aprilis fetus eo anno edi non vidimus. Vicissim viperae captæ circa initium Maij, aduentante Augusto mense, catulos enixæ sunt, quoniam tempore prædicto capte, erant prægnantes, quotiescunq; malè affectæ non essent, & ad generationem ineptæ. Itaq; vipera quamuis sit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non iniuria scribebat Crollius venenum redactum in arcanum, non veneni, sed præstantis medicamenti naturam sapere. Quapropter vipera, ad mentem Galeni, vtrinq; per quatuor digitos infra caput, & caudam resecanda est. Caput aufertur, quia pessimo redundet humore; cauda verò tanquam portio sordidioris substantiæ, & etiam quia, instar caudæ piscium, ob frequentem motum, minus pinguis sit. Idem repetit Andromachus, quando de trochiscis viperinis canit hunc in modum.

Δεπρενσὶς ἰγὶτὺρ ἄκρον κεφαλῆς ἰνῆς, καὶ
Δεμνδῶ, ἢνὸς ὅτις κινδύνησεν ἰνῆς, καὶ
Ἰνὸς ἔστιν ἡνὸς ἰνῆς, καὶ ἰνῆς ἰνῆς ἰνῆς.

Et si quædam caudæ circa venena regit.

In Basil. Chymic. Lib. 1. de Antid. Cur capita & caudæ viperarum amputentur.

Cerus-

A *Cervicisq; ideo tantum, caudaq; secabis*
In pugnum quantum est alia reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifestè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos secandas esse. Sed aduertendum est, dum viperæ pro compositione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua positis protinus exanguës, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ essent; quæ verò diutius in aqua volutantur, & dissectæ copiosum effundunt sanguinem, optimè, & præstantissimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quæ autem careant prædictis conditionibus, si adhibeantur, theriacam prorsus inualidam reddere feruntur.

*Lib. 2. de
Antid.*

Ex preparata viperarum carne trochisci theriaci componuntur, ex quibus postea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & ad morsus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cæsar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinas callida arte pastillos.

Olim Dioscorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat: hinc nuperi auctores eum secuti, ad diuturniorem carniū durationem, his panem addiderunt, indeq; pastillos confecerunt. Addit Galenus trochiscos viperinos à nonnullis solere contundi; & denuò in pulverem redigi, eiq; nonnihil salis cum iure admisceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & spinis exemptis, & addita similitudine trochiscos parari, & in ymbra sicari tradit.

*Lib. 11. de
simp. med.
fac. c. 1.
Trochisco-
rum viperæ
compositio.*

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, sine vllò iure miscentes, pastillos concinnabant; ne addito iure, citius corrumperebantur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiscorum, meritò scribebat (si fieri potest) sine iusculo parandos esse, aut saltem cum illius exigua portione, quod præstitit Aetius, qui trochiscos sic parat. Viperas ab utraq; parte concisas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum sufficienti quantitate aquæ fontis, viridiq; anetho, supra prunas coquit. Salis autem, si viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, si ætate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probe coctis (cocturæ aut è inditiū erit, quādò spinæ à carnibus separantur) lebere ab igne deposito, carnes à spinis segregat, quibus seorsim positis parum iusculiearum adiicit, vt pastilli exsiccati melius conterri possint. Itaq; carnes diligenter expressas, & ponderatas in pilam conquinariam asperiores conijcit, isq; aliquandiu tritis panis ex purissima farina optimè fermentatus in furno, & non sub clibano coctus admiscetur.

L. 3. ca. 97.

Nonnulli tamen in permiscendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem seruandam præcipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs sit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipse interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm nisi panis probè coctus fuerit, impender periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter satius erit, panem hunc aliquot dierum spatio in loco sicciori priùs exsiccare. Demùm

*Quantitas
panis admi-
scendi cum
carne vipe-
rina.*

D quando viperæ pani iunguntur tuæ ita diligenter subigendæ sunt, vt nulla portio viperinæ carnis inconfusa remaneat. Tunc ex illa massa, affuso nonnihil iusculi, & contractu opobalsami, pastilli tenues, & non crassi finguntur, vt citius exsiccare possint.

Cella autem, in qua pastilli siccantur, in superiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem sit conuersa, vt radios solares, tota ferè die admittat. Sed pastilli frequenter vertendi sunt, vt melius siccescant, qui postquam probè exsiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs solaribus relinquuntur: postea opobalsamo liniendi, & in vase vitreo, stanneo, vel aureo condendi sunt, donec ad conficiendam theriacam promantur. Vitium autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat; cum stannum mixtione plumbi sæpè sæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum est, magisterium trochiscorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura consistere, quæ, sicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti est, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni solertia cocta viperini trochisci formantur, ea ratione, quæ

*Trochisco
vipe. qua
ratione cō-
seruandi
sint.*

in

in antidotario Bononiensi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum anetho, sale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis tritici purissimi, triti, & cribrati, ex quibus omnibus trochisci concinnantur oleo nucis myristicæ liniuntur, in loco opaco à vento boreali perflato siccantur, & demum ad vsum theriacæ seruantur.

*In Phar-
mac. c. 24.
Dubitatio
Querceta-
ni circato
chiscos vi-
perinos.*

Clarissimus vir Quercetanus circa compositionem horum trochiscorum trifariam dubitat. Primò num quædam sit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiscorum præparationem impellat; deinde an huic compositioni aliquid addendum, vel demendum sit tertio, an viperina caro, præter trochiscos in præstantiores remediiorum formulas trahi possit. Quibus difficultatibus discussis, conatur Quercetanus ad varia theriacarum genera componenda, viam referare, quibus omne venenorum genus profligari possit. Quoad primam quæstionem, confugere ad consuetam, & vulgarem trochiscorum viperinorum præparationem absurdum esse arbitratur, nam asserit viperinam carnem in alijs etiam remedijs suam efficaciam exercere posse. Id etiam nos affirmamus; propterea quod citra vsum trochiscorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teste, in vino suffocata lepra laborantibus præstò fuerunt: attestamur quidem præparationem trochiscorum, ad compositionem theriacæ, esse necessariam, quæ, nostra ætate, fre-

*Responsio
ad secundam
quæstionem.*

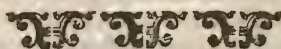
quenter vtimur. In secunda quæstione tradebat Quercetanus vulgarem trochiscorum parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præstantiores, & vtiliores inueniri possint. Sed animaduertendum est vulgarem trochiscorum formulam nulla egere correctione; cum in vsum medico suum sortiatur effectum, dum mirandum in modum ægris opituletur. His addamus non esse admodum difficile, inuentis addere, dum ipse Quercetanus varias confectiões viperinas aromaticas describit. Demum circa tertiam quæstionem, concedimus viperas ad varias præsidiorum formulas trahi posse, intacta tamen methodo parandi trochiscos, & theriacam, quæ in affectibus venenatis, nostra ætate, ægrotis immensam vtilitatem, & Medicis non vulgarem gloriam conciliat. Præterea commendamus confectiõnem viperinam aromaticam, confectiõnem viperinam saccharinam, & confectiõnem viperinam iuuiperam à Quercetano descriptas, & ab alijs describendas: cum viperæ sexcentis modis ad varias affectiões expugnandas, præparari, & concinnari possint.

*Responsi ad
tertiam quæ-
stionem.*

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina constans, inter cætera antidota, locum eminentissimum proculdubio occupat: cum non solum ad ictus Serpentum, & ad cætera castiganda venena adhibeatur, sed etiam quia articulorum dolores iuuat, fluxiones, & hydropicorum aquas exsiccat, elephantiasin laborantibus opituletur, febres quartanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus anhelantis pectoris tollat, nephriticis præstò sit; hepatis, & lienis affectibus, necnon dysentericis, epilepticis, & cardiacis prosit. Omne lumbricorum genus ab intestinis auferat, & deniq; quia præstantissimum sit pestis remedium. Immo in sanis theriacæ frequens vsus est salubris, quoniam valetudinem stabilem promittit, omnia excrementa consumit, actiones naturales roborat, necnon sensus, & mentem acuit: Amplius itinerrantes aduersus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs medicamenti tuctur, sanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia emendat. Alijeriam innumeræ virtutes passim legendæ sunt apud Galenum in libro de theriaca ad Pisonem, & in libro de vsum theriacæ ad Pamphilianum.

*Vtilitates,
vires the-
riacæ An-
dromachi.*

Verum antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præscribant, illorum interest conditiones eius diligenter examinare; num scilicet legitima, & genuina sit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægotantium damno decipiantur. Propterea Galenus admonebat medicos, ut huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera demorsis, priusquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immo in libris citatis, nempe de theriaca ad Pisonem, & de vsum theriacæ ad Pamphilianum, promulgabat theriacam illam esse optimam, & genuinam, quæ data homini, qui sumperit catharticum medicamentum, citra ullam ægotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in praxi quotidiana experientia demonstrare solet.

VSVS IN VARIIS.

CARIS SIMVS vir Ioannes Baptista Porta, & alij authores non proletarij monumentis mandarunt pennas accipitrum citius trutari, si carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum temporis spatium, incolumes seruari. Hinc forte didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab egritudinibus contumacibus liberarent, quibus viperina

caro præstò esse solet. Insuper Scythæ populi suas sagittas toxico inficere consueverunt: hoc autem, vt nonnulli obseruarunt, ex humano sanguine, & viperina sanie concinnari solebant. Amplius habemus in historia morali Indiæ occidentalis, vbi sermo fit de superstitionis Mexicanorum Sacerdotum inunctionibus, quòd huiusmodi Sacerdotes domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vsq; ad pedes se linibant; itaut Aethiopes ad vnguem representarèt. At in syluis, vel specubus sacrificaturi, vel timoris auferendi, vel semetipfos animandi causa, aliud vnguentum vsurpabant, quod ex venenosis animalibus, veluti ex araneis, scorpionibus, salamandris, & viperis in templo Deorum parabatur, cui postmodum puluis ex peto, nempe nicotiana, vel tabaco admiscebatur.

*Viperinae
carnis usus
indeplumâ
dis accipi-
tribus.*

*Li. 5. c. 26.
Vnguentum
Mexicanorum
ex viperis.*

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

AUTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperatum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius serpentis, etsi Dioscorides non meminerit: nihilominus eius natura silentio non est inuoluenda. Primitus igitur aduertendum est; appellationem huius Serpentis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam species piscis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quali anguilla arenæ (cum arenam sæpè sæpius subeat) quæ Gesnerò, græco vocabulo, Ajimodites nuncupatur. Pariter Gallionymus piscis, Hesychio teste, Ammodites, vel Psammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Græcis ἄμμος, seu ἄμμος dicitur, se condit. Horum piscium natura in Historia piscium vbertim examinata fuit; ad quam lectorem, breuitatis studio, relegamus.

*Sandilz
quid sit.*

Li. 2. c. 57.

SYNONYMA, EORVMQVE

ETYMVVM.

ATINI hunc Serpentem, desumpto à Græcis vocabulo Ammodityem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ἄμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδύτης, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypsilon in tercia scribere malunt, deriuando nomen; ἀπό τοῦ ἄμμου, καὶ τοῦ δύτης, quoniam hoc Serpentis genus arenam subeat; veluti τρωγλοδυτης dicitur, qui cauernam subit: cum ἄμμος, vel ἄμμος arenam, & ἄμμος lumen denotet, & δύτης subeo: exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβύτης apud Lexicographos prospectie cuiusdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq; vt habetur in Thesaurò linguæ græcæ, ἀμμοδύτης speciem quendam Serpentis esse astringit, quæ forsitan ab Ammoditye non discrepabit. Ceterum neq; à ratione alienam esse eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδύτης, per iota scribunt: siquidem

*Quomodo
nomen hu-
ius Serpen-
tis scriben-
dum sit.*

quidem nomen deducunt ab *ἀμμος* arena, & *διόρυττο* perfodio, & fodiendo penetros; E cum hac Serpentis species, rostro curuo, ritu suis, arenam, & sabulum facile perfodere possit. Aliter Aetio, secundum nonnullos, *νεγχιπας*, nempe cenchrias idest serpenti- miliaris, ob duritiem caudæ instar granorum milij, nuncupatur.

Alioquin *νεγχιπας* siue cenchrites est aliud serpentis genus, nimirum Acotia apud Actium, quamvis improprie. quoniam *νεγχιπας* videlicet cenchrus Dioscoridis non est

Cenchrus
Dioscoridis
nō est Acō-
tias, neq;
ammodites

Cencria, &
centrites
quid sit.

Lib. 5. hist.

plant. c. 3.

lib. 16.

L. 6. de hist.

anim. c. 51

L. 9. c. 11.

lib. 4. sen. 6.

tract. 3. ca.

49.

Nomina A-
rabica hu-
ius serpen-
tis.

Aspis cor-
nutus cir-
cumfora-
neorum.

Acontias, neq; Ammodites, de quo in præsentia verba facimus, cum illis enim nullam habet similitudinem, vel cognationem, quia talis serpens maculis perquam minimis, milij magnitudine, respersus sit, quamvis in aliqua Actij latina editione, hæc nomina non legantur. Qua de causa alij hunc serpentem non cenchrian, sed cenchrian appellandum esse existimarunt, quia *νεγχιπας* durum exposuerunt; cum tamen hæc vox nullibi apud Græcos reperiatur. Hunc potius *νεγχιπας*, nempe asperum indigitare debuisse; quoniam verbum græcum *νεγχιπας* exasperare significat, seu paruulis punctis, veluti granis milij, asperum reddere, cuius naturæ, cauda huius serpentis esse perhibetur. Quamquam nonnulli sint huius sententiæ Ammoditem, cenchrian, aut centritem, ob duritiem caudæ, nominandum esse: cum centrum pro duritiæ ab authoribus vsurpetur: etenim *νεγχιπας* dicuntur quædam lignorum, & lapidum vitia, de quibus Theophrastus sermonem habuit. Vnde Plinius in quibusdam arboribus, veluti in marmore, centra quædam, idest duritias clauis similes, & ferris inimicas esse asseueravit.

Hanc opinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipśadem melanurum, Ammobatem, & centridem cognominauit. Hinc eliciendum est, cum Ammobates, etiam centris dicatur, Ammoditem quoq; licet à Dipśade serpentem diuersum, alio vocabulo centridem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus scriptum reliquit, quod Aspis solo tactu interdum interimit: quemadmodum solo afflatu centrias, & rubera. Apud Arabes hic serpens Ammiolutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de Ammiolutis, & Caubaro, horum serpentum colorem arenæ similem esse pronunciat, qui color in Ammodite obseruatur, præterquam quod hæc vox (Ammiolutus) cum Ammodite Græcorum maximam convenientiam habere dicatur. Insuper Ammodites cornutus serpens nominatur, non quia cornibus, vt Ceraſtes sit insignitus, sed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, supra nasum gerat. Neq; admiratione teneri debemus cornua serpentibus inesse: siquidem vt inferius explicabimus, Hac de causa Matthiolus admonuit hunc serpentem à circumforaneis aspidem cornutum cognominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aspis nominetur, deinde, rostro repando, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica à nonnullis appellatur, cum in illa regione frequens conspiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob calum, qui summam partem oris exornat.

FORMA. ET DESCRIPTIO.

LAVS magnus scriptis mandauit quosdam esse serpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris distinctos, habentes supra dorsum linearum vestigia: deinde inter horum serpentium genera Ammoditem connumerat. quamobrem Lucanus colorem arenaceum huius serpentis contemplans canebat hunc in modum;

Concolor exustis, atq; indiscretus arenis
Ammodites.

Est igitur fera hæc vipera perquam similis, capite tam ampliore, & maxillis latioribus, & in superiori parte rostri eminentiam quamdam acutæ verrucæ similem gerens. Propterea vulgares, non iniuria, cornutum serpentem, vel cornutam viperam nuncupant. Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris esse statuit. Immo pellem maculis nigris præditam, & caudam prædurā ei assignauit: has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

Ammo-

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
Vipera monoceros.
Aspis Bellonij.

P

NATVRA. ET LOCVS:

*Quare mul-
ti Serpen-
tes viperis
similes esse
dicantur.*

*Locus pro-
prius Am-
moditis.
In cōm. ad
Diosc. l. 6.
cap. 45.*

AMMODITE M vipereæ naturæ authores non vulgares esse statuunt: quandoquidem Quatramius: in tractatu de theriaca, & mithridato retulit se in capsulis circulatorum sæpius hoc Serpentis genus obseruasse, quod catulos, ritu viperarum, enitebatur. Quocircà optimo iure Etius Ammoditem, Hemorrhoum, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam similes esse tradebat, quam similitudinem non in colore, sed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei, fusci, nigricantis fiat coloris, qui color nigricans colorem conereti sanguinis propriè exprimitur: cum alioquin vipera à flauo, & subflauo colore non recedat.

Si locum natalem consideremus, habemus ex solino Ammoditem in Libya stabulari: cum tamen pluribus alijs in locis, & potissimum in montibus Illyriæ, ex Quatramio, versentur. Matthiolus non solum in multis Italiæ, & Illyriæ locis, sed præsertim in comitatu Goritiensi, & montibus Iapidiæ, hoc Serpentis genus obseruari tradidit.

SIGNA. ET REMEDIA
VENENI.

Locus cit.

*Animi deli-
quium se-
quitur mor-
sum huius
Serpentis.*

*Remedia
veneni Am-
moditis.*

*In cōm. ad
Diosc. l. 6.
c. 47.*

VICENNAS verba faciens de Ammoduto, & Caubaro, promulgabat demorsos ab huiusmodi feris incidere in vehementissimum dolorem, partemq; affectam apostemate corripì. Hinc fortè Olaus Magnus describens signa veneni huius Serpentis ea esse protulit, quando particula demorsa non solum ingenti dolore, & tumore afficitur, verum etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea si patiens tertio die non perit, quandoq; ad septimam vsq; diem vitam protrahit. At, Inter cæteros authores, clariora huius veneni signa assignat Matthiolus, dum percussos ab Ammodite, festina morte opprimi scribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, sanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumescere, deinde paulò post saniem effluere, capitq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immodò addit homines etiam rubustos ab hoc Serpente ictus triduo interire, & celerius qui à femina lauciantur. Quamuis obseruauerit nonnullos ab hoc Serpente percussos, ad septimam vsq; diem vitam protraxisse.

Præsidia hoc venenum castigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, castoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cum vino exhibet. Item radicem Aristolochiæ longæ, & Gentianæ probat. postmodum pro emplastris parandis, mel exsiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, semen lini, harmel, lactuca, & volubilis præscribit. Verum Matthiolus admonet primò appositis cucurbitulis ambitù vulneris scarificandum esse, iniectis tamen vinculis arctissimis partibus superioribus. Deinde tanquam præsidium peculiare mentam ex aqua mulsa potam, castoreum, cassiam, & succum artemisiæ cum aqua commendat. Præterea theriacam in poru exhibet, eademq; vulnus linat, & tandem emplastris attrahentibus vitur. Immodò in hac affectione cataplasmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia summopere celebrat.

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POSIT. Ammodytem de Ceraſte verba facere libuit; cum ambo hi ſerpentes in locis arenosis libenter ſtabulentur. Cauendum tamen eſt, ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: ſiquidem Ceraſtes, & Græcis κεραſτης; aut ſecundum Heſychium, κεραſτης, cornutus quidem exponitur: ſed poſtea hoc nomen interdum quandam inſecti ſpeciem deſignat, quæ ſecundum Philiſologos, in olea gignitur, deinde in ſicu parere perhibetur, de qua Theophrastus vbertim egit. Aliquando ex ſententia Scholiastis Ariſtophanis, Ceraſtes tãquam Cerui epitheton uſurpatur, cum hoc animal magnis cornibus inſignitum ſit. Amplius apud Heſychium legitur. κεραſτης κομήτης, αλγεύς, πολεμικός, είδος όφως, και ό κεράτα έχων. Quare ex his verbis Heſychij colligere oportet, prædicto nomine, ſignificari quandam cometæ ſpeciem, quam etiam Plinius Ceratiam à cornu appellauit, deinde piſcatorem, vel piſcis quamdam ſpeciem, item bellicoſum, necnon ſerpentis ſpeciem, & quodcumq; cornibus eſt præditum. Præterea Ceraſtes Pauſaniæ pater nuncupatus fuiſſe perhibetur, necnon iuuenis ille Comates, vel cincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore inclufus fuit, & per ſpatium annuum ab apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum.

Non Ceraſtem, quem olim nutritiſſe ea, quæ Taurum habuit patrem.

Tandem Ceraſtæ apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nuncupati: nam olim in quodam Inſulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolæ ſupram aram Iouis, trita conſuetudine, aduenas ſacrificarent. Venus horum crudelitate læſa, ne ſedes proprias deferere cogeretur, illos in boues vertit; quorum meminit Ouidius dum cecinit.

*Atq; illos gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Ceraſtæ.*

Quocirca Tritonius in Mythologia huc reſpiciens dicebat. *Quid verò de populis illis dicendum, quos Ceraſtas vocant? qui tantum abeſt, ut hoſpites benignè, ac liberaliter tractarent, ut illos etiam crudeliſſimè cadentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli ſcriptis mandarunt Cypri incolæ tanquam cornibus inſignes Ceraſtas cognominatos, & Inſulam quoq; Ceraſtiam nominatam fuiſſe. Nihilominus Xenagoras Inſulam hanc potius à ſitu quàm à cornibus Incolarum, Ceraſtiam vocatam fuiſſe arbitratur: quandoquidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti inſectis, & manifeſtis cornibus aſſurgat. Immo, ad mentem Plinij, Ceraſtæ dicuntur etiam Inſulæ, quæ ſecus Arabiæ latus propè Syenem in fine Aethiopiæ ſitam, conſpiciuntur.

Inſecti genus.

L. 4. de hiſt. plant. c. 3.

Cometæ ſpecies.

Piſcis ſpecies.

Ceraſtes nomen propriũ viri.

Idyll. 30.

L. 10. metæ

Populi Ceraſtæ nuncupati.

SYNONYMA. ET ETYMVVM.

ATINI hanc ſerpentis ſpeciem Græcos imitati Ceraſtem appellarunt. Illis enim dicitur. κεραſτης από τῶ κεράτος, nimirum à cornu, quia hoc animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, ſed ſolidiores, & robuſtiores, non autem arietum cornibus ſimiles, ut perperam voluit Iſidorus. Horum Ceraſtis cornuum meminit etiam Nicander in Theriacis, quando cecinit.

*Nec pare conſimiles forma ſit ubiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hæc Europa minores.
Tam qui molle ſupra prætendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.*

Itaq; vocabulum (Ceraſtes) in vtroq; genere, ſcilicet tam in maſculino, quàm in ſæmini- no inſectitur: propterea canebat Lucanus.

Eralibi.

— spinag. vagi torquentis Ceraſte.

L. 2. c. 54.

Synonima
Ceraſtis ex
Alberto.

Trifcalis,
& Trifca-
lis.

Præterea Bellonius in obſervationibus animaduertit, quòd Aristoteles hoc Serpentis genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munſterus verò in Dictionario trilingui tradit. Schephiphon eſſe nomen Ceraſtis apud Hebræos. Aliter Arabicè dicitur Ceruſti, & apud Syluaticum Ceruſtes Alberto, & Olao Magno Criſtalis, Ceraſtis nomine in Criſtalim, deprauato. Immo non ſolum Criſtalim, ſed Ceriſtalim, Sirtalim, & Triſcalim in ſcriptis Alberti Synonima Ceraſtis eſſe opinamur. Et licet G. ſerius Criſtalim Dryinum poſſe eſſe dubitet: nihilominus ſymptomata ab Authoribus assignata, quæ Ceraſtis, & Criſtalis morſum concomitantur, eadem eſſe liquidò conſtat. De hoc etiam ſcribit Ardoynus ſub nomine, Teriſtali, additq; de hoc nihil peculiare ab Authoribus ſcribi. Auicennas quoq; meminit Criſtalis Serpentis, quamuis in quibuſdam alijs codicibus Trifcalis legatur: Nicolaus tamen Leoniceus legit Sirtalim; cui eadem morſus ſigna, quæ Ceraſti, assignat. Idcirco Leoniceus eandem ſpeciem Serpentis cum Ceraſte eſſe opinatur. Italis vocatur Ceraſte, Gallis Vne Ceraſte, On Serpent cornu, Germanis Ein Gehirnte Schlang.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

Due ſpecies
ſecundum
Nicandri.

MNES ferè authores tam Græci, quàm Latini hanc Feram ad ſpeciem viperæ referunt. Albertus tamen inter aſpides cornutas reſenſet videtur. Reliqui Arabes hanc ſpeciem anguim ſub genere aſpidum comprehendunt. At Paulus Aginera de aſpide, & Ceraſte tanquam de ſpecie ſimili in vno, & eodem capite verba fecit: Nicander duo Ceraſtum genera conſtituere videtur, quando de illis canit hunc in modum.

— ſed quatuor, aut duo proferre

Cornua, cum mutila videatur vipera fronte.

L. 4. cap. de
Ceraſte.

Nicandri interpretes affirmant quoddam Ceraſtis genus mutilum, & imperfectum vocatum assignari, aut quia cornibus careat, aut ſi illa habeat, non ita pateant: hæc doctrina à veritate prorsus aliena non videtur; cū Auicennas ſcripſerit, Ceraſtis quoddam genus eſſe quod curtum, & recuruum dicitur vel quia cornua breuiora proferat, vel quia deciderint. Immo maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet & propterea, ad aliorum differentiam, Ceraſtis maxillaris appellatur. Niſi voluerit intelligere illam viperæ ſpeciem in Illyrio naſcentem vnicò cornu inſignem, capite tamen latiore, & compreſſiore eadem ſymptomata morſu, quæ viperæ, afferentem.

Lib. 4. de
Med. Ac-
gypt.
Lib. 25. de
Anim.

Ceriſtalis
quis memi-
nerit.

Serpentes
hominibus
innoxij: v-
bi.

Hanc Proſper Alpinus ſcribebat ab Egyptijs ſua theriacæ imponi, & lingua vernacula vocari Thair, voce non longè abſimili à ſhip. Quam Serpentis ſpeciem fortè ab Ammodyte, ſcilicet vipera cornuta illyrica non diſcrepare obſeruabimus. Albertus Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempe, de Ceraſte, & Ceriſtali, tanquam diuerſis ſpeciebus ſeorſim agit. Nicolaus tamen Leoniceus vnā, & eandem Serpentis ſpeciem eſſe manifeſtè oſtendit, tum quia ſigna morſus eadem eſſe, experientia docet, tum etiam quia Græci, qui Ceraſtis naturam monimentis mandarunt, nullam prorsus Ceriſtalis mentionem fecerunt. Semerion verò quem ſecutus eſt Albertus de Ceriſtali tantum ſermonem habens; Ceraſtis penitus non meminit: hinc errandi anſam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Ceraſtis legerit, & poſtea ſeorſum apud Semerionem, naturam Ceriſtalis obſeruauerit. Tandem ex Herodoto, circa Thebas Egyptias, ſacri Serpentes, hominibus nihil noxij puſillo corpore binisq; cornibus præditi eſſe perhibentur, quos mortuos in Iouis aede ſepeliunt: huc enim Deo ſacros eſſe prædicant. Verum cum omni prorsus veneno careant non videntur Ceraſtis naturam animalis pernicioſiſſimi participare. In præſentia duas Ceraſtis icones exhibebimus, primam ad Greuini mentem, ſecundam à viuo Ceraſte delineatam ad Sereniſſimum Icturiæ magnum Ducem ex Libya delatam; de qua fortè ſpecie Ioannes Fauconerus Anglus in quadam epiſtola ad Geſnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex*
Cairo

A Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentissime in vitro magno, & arena prope focum servabantur. Tres numero erant, quorum unus ferme erat triplo reliquis maior, idq. femina, quæ tum forte quatuor, aut quinque, ova in ipsa arena cecidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum crassitudo ferè brachij: caput duos digitos latum, idq. compressum. Oculorum papilla nigra, reliqua parte alba ex quorum cilijs utriusq. prominebant cornicula duo brevia non carnea, ut in quibusdam alijs, sed verè cornæ. Collo erat pro magnitudine corporis tenuissimum, & satis longo. Totus parte superiore tetus erat squamis cinereis, suprema squamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & subfusca. Alijs duobus eadem erat forma, nisi quod cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios esse illius maioris: hæc genus Fauconerus. Censuit Gesnerus hos Serpentes fuisse Cerastes, cuius opinionem descriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ faciliè confirmare poterunt.

*Epi stola
fauconeri
ad Gesne-
rum de an-
guibus cor-
natis.*

FORMA. ET DESCRIPTIO.

OLINVS agens de Serpentibus, Ceraſtis meminit, huncq; quatuor cornibus prædictum esse pronuntiavit. Albertus verò ab aliorum doctrina recedens, Ceraſti octo cornua assignavit, huiusq; spinas cartilagineas esse tradidit. Hanc sententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui se se mutuo se-quantur, posteriores priorum errorem suscipiunt; ita Albertus, & alij, Priorum verba secuti perperam scripserunt, Ceraſtes octo cornua habere. Contrarium enim experti sumus: cum Ceraſtes habeant bina tubercula, instar granorum hordei supra oculos geminam minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis similes in Ceraſtibus observavit; hosq; æquales, & non recurvos esse protulit Avicennas. Immo veluti Scincus, lineis quibusdam puniceis in dorso transversis distinguitur: ita ad mentem Bellonij Ceraſtes variegatur, & tandem pellis Ceraſtis faciliè cedit: propterea Bellonij pellem ab animali detractam stamine replevit, & duplo crassior è Fera naturali cõperit.

*In Polyphi.
cap. 40.*

*L. 2. obser.
c. 54.*

*Opinio Bel-
lonij circa
cornua Ce-
raſtis.*

C Gillius in Aelianum Ceraſtem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ assimilari promulgavit: ita ut, cum non dignoscatur, multi per arenâ proficiscentes, colore decepti Ceraſtem calcantes, vitæ periculum subeant. Aetius autem melius formam Ceraſtis exprimere videtur, dum scribit hunc Serpentem cubitalis esse magnitudinis, longissimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam delinquamato, habentem in capite duas eminentius cornua representantes. Partibus ventris squamas ordine quodam digestas attribuit: ita ut oblique serpendo sonum sibilo similem edat. Id optimè expressit Reusnerus in Paradiso poetico his versibus.

L. 9. c. 39.

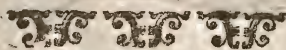
*Descriptio
Ceraſtis ad
mentem Ae-
lij.*

*Cornua pretendens immania fronte Ceraſtes,
Dum torquet spinam sibilat ecce vagus.*

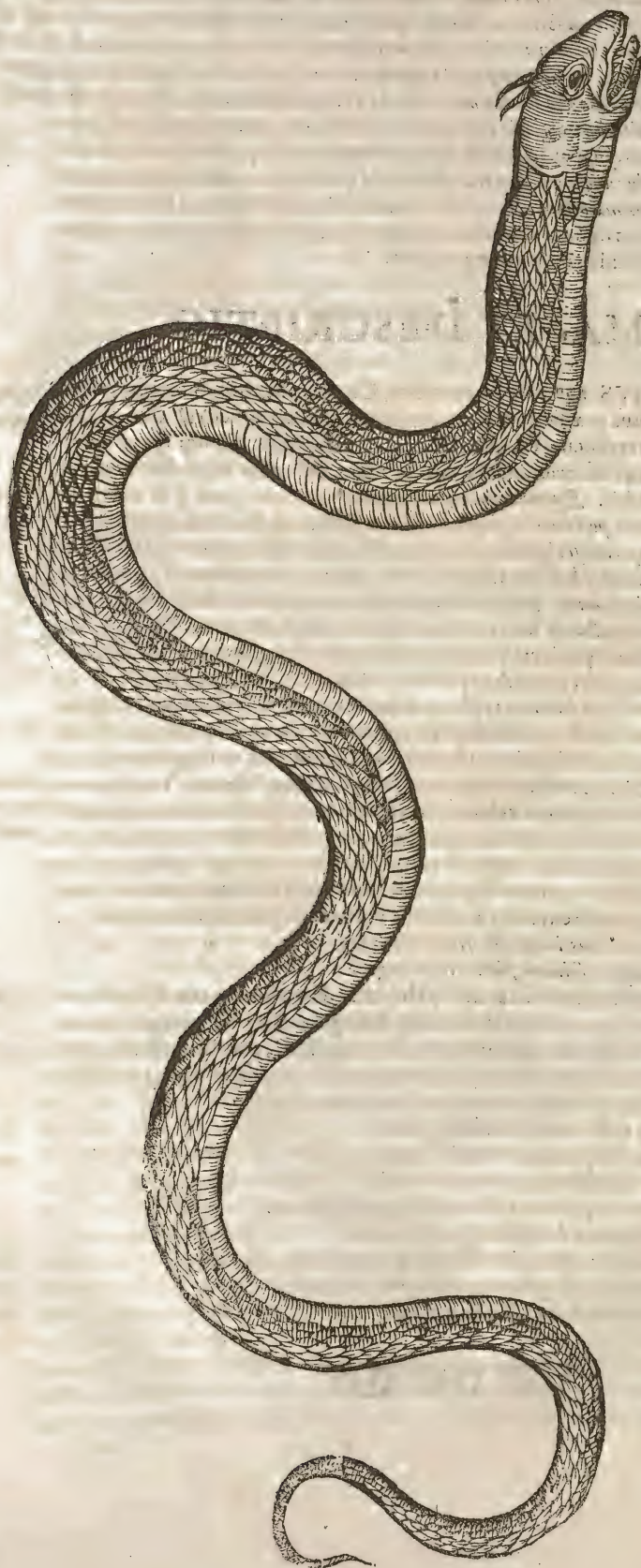
Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraſte confert, ut hac ratione, facilius, & melius ab invicem distingui possint. Quapropter prodidit viperam tramite recto serpere, quoniam brevis, & crassa sit; cum Ceraſtes squamis ordine quodam digestis ornatus, & oblique incedens, non secus, quam navis vêtô Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

*Cõparatio
Ceraſtis
ad viperam.*

*Ex ijs alter echis velocibus obvia spinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffusius hic, se corpore voluit
Curvum errans per iter resonantibus aspera squamis.
Qualiter aequoreo longissima gurgite navis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africanus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore suorum
Extra sulcandas sinuose fluctuat undas.*

Vlyffis Aldrouandi
Ceraſtes Greuiki.

Ex Libya, qui vivus ad Serenissimum Hecuriæ Magnum Ducem delatus fuit
vna cum Ammodyte.

NATV

NATVRA. ET MORES.

In Poly-
hist. c. 40.

ARRAT Albertus, ex mente Solini, id Ceraſtibus inditum eſſe à natura, vt homines cornibus petant, quod veritati conſonum eſſe non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Ceraſtibus congenitam à natura fuiſſe aſtutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obruant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes eſſe putantes aduolant, & protinus eſca cornutorum Serpentum euadunt. quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

*Crinalem attollunt ſquamæ ſpidoꝛe Ceraſtem
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.*

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc doſoſum, & inſidiatorem appellauit his verbis.

*Nunc potes aſtutum, inſidiatoremq; Ceraſtem
Noſcere.*

Greſſus flexuoſus Ceraſtis.

Inſuper greſſum flexuoſum Ceraſtes à natura comparauit. Idq; inde ortum eſſe narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcaret Canobus Menelai gubernator, icu huius interiijt. Ideo hoc conſpicata Helena, & ægrè ferens, ſpinam hæmorrhoi confregit, vnde factum eſt, vt hoc Serpentis genus, vnà cum Ceraſte ſpinam contrafactam habere, & obliquo greſſu incedere conſpiciatur. Rurſum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obſeruauit, primò, quòd viperarum ritu, ſatus viuos edant: ſecundò, quòd inter omnia ſerpentum gênera, diutiſſimè potu carere poſſint.

Temperamētū Ceraſtis quale.

Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Ceraſtibus temperamentum in exceſſu calidum, & maximè venenoſum aſſignat: præterquamquòd, ex Cardano, ſerpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè ſicci, & pernicioſi eſſe feruntur. Verum, licet Ceraſtes peſtiferi ſint ſerpentes; nihilominus Pſyllos populos, vel inſtinctu quodam naturali, vel ob naturalem ſympathiam, non attingunt. Idcirco Pſylli volentes hominem quempiam num ſit ex ſua natione, explorare, inter Ceraſtes collocabant; namq; ab illis intraſſum ex Pſyllorum progenie dimanare aſſeuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Pſyllis progenito ſic canebat.

*Atir ſerpentes veneno ſpoliare nouit,
Dignosq; tardos incantare,
Poſtremò cum Ceraſtis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.*

Demùm Ceraſtes, & Elephas naturaliter ob antipathiam quamdam à ſe inuicem diſſentire dicuntur niſi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Ceraſtem, reddiderit: qua de cauſa Serpentes, & Ceraſtes, ex Dioſcoride elephantiaſi mederi perhibentur.

LOCVS.

ON eſt in dubium reuocandum Africam Ceraſtibus redundare: cum ſcripſerit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arena- rum reſerta eſſe; ideoq; quòd plus vitæ neceſſarijs carent, eò varijs, magniſq; Serpentibus, & ijs præſertim, quos Ceraſtas vocant morſu lethali inſignes, ſunt fertiliora. Ferunt hos quondam ſerpentes in Aegyptum tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem red- didiſſe. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum.

L. 9. phar-
ſal.

*In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades, & peragunt ciuilia bella Ceraſte.*

Lib. 6.

Alibi quoq; idem Poeta ad rem ſcribebat.

Aut viuentis adhuc libyæ membrana Ceraſte.

Inſuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Ceraſtes in Africa

A frequenter gigni tradit: de qua regione agens Baptista Mant^{ua} nus sic cecinit.

Rura, ubi serpentes habitant, ubi regulus inter

Mille Cerastrarum stabula immansissima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Montem Sinai, non solum viperas, sed etiam copiosos Cerastes conspicatus est. Alioquin si locum peculiarem huius serpentis inuestigemus, ipse libenter degit in vijs, per quas plaustra aguntur, in quibus occultatus obuium quempiam aggredi, & perimere possit: quapropter auctores non immeritò hunc serpentem vastum, & dolosum nuncuparunt.

L. 2. obser.
cap. 56.

SIGNA VENENI CERASTIS:

B Ioscorides venena perpendens scriptum reliquit partem à Cerastibus percussam intumescere, & pustulis oborientibus duram fieri, ex qua postmodum sanies modò nigricans, modò subpallida effluit. Deinde patiens vertigine correptus, & tenfis genitalibus conuulsus obit. Prædictis signis addit Aëquarius alienationem mentis, quam ictus Cerastris inducere solet. Quamobrem Nicander hæc omnia signa his verbis complectitur.

Lib. 6

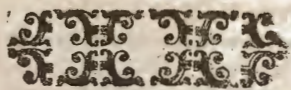
Signa veneni Cerastris, ex Nicandro.

*Is si fortè grauem. Serpens impresserit ictum,
Fit similis clauo tumor, obscuraq; leuatur
Pustula, & afflicta non magnum parte dolorem.
Exagitant, verùm tristes magis inguina tentat.
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractisq; fatiscens viribus, æger
Conspicitur, ter, tresq; dies superum æthera cernit,
Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.*

C Quare ex doctrina huius authoris colligendum est, præter narrata signa, duritiem quamdam instar capitis clauī, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia causa, nisi à malitia veneni partem indurantis, provenire potest. Ideoq; Auicennas, & eius Affecclæ, per tumorem clauo similem, dolorem partis affectæ instar puncturæ acus, vel clauī exposuerunt, quam sententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioscorides, neq; Aëtius huius symptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem sed duritiem capiti clauorum similem, quæ ictum Cerastris semper concomitatur. Dolor vero inguinum, & poplitis obseruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio visus hebetudo, & labiorum inflatio ex copiosis dimanant humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem disseminantur. Genitalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mirum in modum exsicantis generat. Causa pustularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpente elicienda est. Ad finem ex Aëtio, eadem accidentia in morsu Cerastris, quæ in morsu viperæ, sed sæuiora, & vehementiora contingunt.

Duritia i-
ctum cera-
stris con-
comitans.

Reliqua ac-
cidentia à
quacausa
dimanent.

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib. 6.

VM Dioscorides virus Cerastis veneno Basilisci simile existimauerit præcisionem membri à Ceraſte percuffi ſtatim à chirurgo faciendam eſſe probauit: nam qui diſert hoc præſidium, ex eiufdem authoris ſententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorſam illico ſcarificandam, & ferro candenti inurendam eſſe aſſeuerant; cui opinioni Paulus Aegineta, & Actuarius adſtipulantur. Non ſunt

Li. 4. Phyt.
cap. 2.

*Simplicia
medicamē-
ta morſui
Ceraſtis cō-
ferentia.*

præterea omittenda multa ſimplicia medicamenta, quæ huic vulneri non vulgarem opem afferre poſſunt. Etenim Porta plantas ſquamis reſertas morſibus animalium ſquamoſorum mirum in modum opitulari pronuntiabat. Ideoq; pix ex arbore picea ſtillans, ad mentem Dioſcoridis, Ceraſtum iſtibus cum ſale illinitur. Item cedria tum ſale impoſita commendatur. Celſus farinam hordeaceam, nec non rutam ex aceto coctam, & nepetam cum ſale, & melle permixtam præſto eſſe arbitrat. Immo ſtercus caprillum cum aceto coctum, & parti faucis imponendum iudicat: deinde aſphodellum arefactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item trifolium, mentaſtrum, & panacem cum aceto, nec non caſſiam, coſtum, & cinamomum in portione præſcribit.

*Accipitres
valent ad
morſu Ceraſtis.
Lib. 9. de
Anim. c. 38*

*Psylli qua
ratione ſa-
nent ſau-
cium à Ce-
raſtibus.
Loco cit.*

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Caſtoris reſtibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; ſemine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet Auicennas capram cum aceto tritam parti affectæ applicat, interdum ſeſamum laudat: immò ſemen raphani, vel caſtoreum, vel calamentum campeſtre cum vino, tanquam præſidium mirabile extollit. In hoc caſu non ſunt ſpernendi accipitres: ſiquidem Diodorus Siculus ſcripſit has aues ab Egyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Ceraſtes expugnandos, & delendos proſint. Deum Callias (referente Aliano) in hiſtoria, quam conſcripſit de Syracuſano Agathocle, & homines, & beſtias peſtifero Ceraſtis iſtu perimi aſſeruit, niſi vir Libycus natione Pſyllus ad ſanandum morſum acceſſerit. Hic ſiue accerſitus, ſiue fortuito adueniens, & patientem dolore afflicto inuenerit, ſola ſaliua dolorem mitigat: ſin ægrum vehementi dolore vexatum, & quaſi exanimem compererit, illico hauſta aqua, os ſuum primò colluit, poſtmodum eam in poculum proiectam faucio ſtatim propinat. At ſi venefica vis in patientem mirandum in modum ſauiat: tunc Pſyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenoſi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Alianum quod quando virum Libycum adulterij vxoris ſuſpicio inuadit, infantem recenter natum in dolio Ceraſtarum pleno locat, cuius infantis à Ceraſtibus intracti ſe legitimum patrẽ eſſe arbitrat.

EPITHETA.

*Ceraſtes
er Crina-
lis dictus
ſit.*

OCVS natalis occaſionem dedit Poetis Ceraſtem nuncupandi Libycum quandoquidem, vt ſuperius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentiſſimè ſtabulatur. Staius Ceraſtem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos eſſe fabulati ſunt Lucanus aliquando Ceraſtem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, ſeu inſtar litteræ S. curuus gradiatur: ideo non eſt mirandum, ſi à Nicandro in Theriacis *σκολιοπλανής*, nempe obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, aſtutus, & inſidiator eſt appellatus: propterea quod vaſtra-mentis plenus in ſemitis deliteſcens, tranſeuntes inuadat: non immerito igitur Nicander *νεράςνη δολώτω* indigitauit.

ALLE-

ALLEGORICA ET MORALIA.

LAVRETVS in Sylva allegoriarum meditans improbos, & malignos Ceraſtum mores, retulit hoc Serpentum genere, designari illos, qui nimia freti poteſtate, alios perterrefaciunt. Vnde in ſacris Biblijs legitur: *Dan Coluber in via Ceraſtes in ſemita mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor eius retrò.* Propterea Ceraſtes Antichriſtum etiam ſignificare poterit, qui Chriſti fideles, morſu peſtiferae prædicationis, & cornibus poteſtatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipſe, ratione morum, Ceraſti aſimilatur: nam ſi Serpens hic fabulo occultatus, & cornibus ſupra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iuſtos inuadens, blanda tectus ſpecie, defraudat. Amplius ſimoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; ſi Ceraſtes obliquo greſſu ſuum peragit iter; item ſimoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde ſi Ceraſtes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues inefcat: ita ſimoniaci, occultata omni ſeueritate, ceteros ad ferendam opem alliciunt, ſed cum honorem deſideratum fuerint aſſecuti, alios inſtar Ceraſtis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iuſtis de cauſis, ad exprimendam Simonia iconem delineauit iuuenem, quæ ſiniſtra manu Ceraſtem ſtringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in ſylua Allegoriarum Ceraſtes pro Iudice prudente, & potente intelligi poteſt: immò pro Chriſto, qui nouiſſimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

In Genes. c.
49.

Antichri-
ſtus per Ce-
raſtem ſi-
gnificatur.

Simonias
mulacrum.

VSUS IN MEDICINA.

EX cornu Ceraſtis vtilitatem incredibilem ad prædendum venenum homines recepturos eſſe; multi affirmant. Etenim promulgauit Græcinius ſe intellexiſſe cornu Ceraſtis, præſente vipera, aut in apello, aut felle Pardi, exudare. Id Petrus, de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis atteſtatur: quandoquidem monimentis mandauit à cornibus Ceraſtum, præſente veneno, ſudorem emitti: quo circa Principes his cornibus in menſa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2 de
Venenis. c. 1

DE HÆMORRHOO Cap. V.

ÆQVIVOCA.

DPLICI ratione moti, hiftoriæ Ceraſtis illam Hæmorrhoi adiungere neceſſarium eſſe duximus: primum quoniam hic Serpens inſtar Ceraſtis, quibuſdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Ceraſtis greſſum apprimè æmulatur, ita ut ratione inceſſus à ſe inuicem diſtingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiocationem effugere non potuit: quandoquidem ſi appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus *αἱμορροῖς* nempe hæmorrhois, apud Græcos, ſanguinis effuſionē paulatim factam ſignificat, à verbo græco *αἱμορροῦν* ſanguinem fundo. Hac de cauſa hoc eodem vocabulo à medicis Græcis *αἱμορροῖς* illud genus venarum ſedis deſignatur, à quibus identidem reſeratis earum oriſicijs ſanguis effluit. Pariter *αἱμορροῖς*, & contractè *αἱμόρρος*, nimirum hæmorrhous, ſiue hæmorhus non ſolum indicat illud Serpentis genus, de quo in præſentia diſſeritur; verum quoq; mulierem, quæ menſtruas fluxiones patitur.

Hæmor-
rhois in
quo diſſe-
rat ab hæ-
morrho.

SYNO

SYNONYMA. ET ETYMVVM.

HÆMORRHOVM Latini Græcos, vt solent, imitati, hunc Serpentem indigitarunt. Nam *αἱμορροῖς* dicitur apud Eustathium legitur: cum tamen apud alios auctores, *αἱμορροῖς* ὁ pro mare Serpente huius generis, & *αἱμορροῖς* ἡ pro fœmina vsurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τοῦ αἵματος, nempe à sanguine; cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim sanguineo colore refertum esse scripserint. Verum Satius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τοῦ αἵματος, scilicet à sanguine, & à verbo *ῥέω*, nempe fluo. cum solo huius Serpentis ictu, sanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: scribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Pisonem, quoddam hæmorrhous, & hæmorthois, suis nominibus, similem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem faucibus hoc serpente, sanguinem per os, nares, & deniq; per omnes poros corporis effundentes intereunt. Idcirco non fuit hoc ignotum Lucano, qui meditans naturam huius serpentis à sanguine profluente nomen inuenientis, sic canebat.

*Hæmorrhous
etymum.*

*L. 9. Phar.
sal.*

*At non stare suum miseris passura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhous explicat orbes*

Reusnerus quoq; in Paradiso Poetico Lucanum æmulatus sic canit.

*Squamigeros ingens hæmorrhous explicat orbes
Læserit hæc, toto corpore sanguis abijt.*

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percussum cecinit hunc in modum.

*Impressit dentes hæmorrhous aspera Tullo
Magnanimo, fluxu sanguinis, & perijt.*

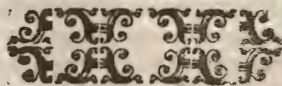
*L. 4. fem. 6.
tract. 1. ca.
36.*

Præterea hic serpens apud Isidorum aspis hæmorrhous, apud Arnoldum, Afrodium, apud Syluaticum Afudius, & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: siquidem hic author verba faciens de Serpentibus, quorum ictu, sanguis ab omnibus corporis partibus dimanat, ibi Afudium, & Sabrin memorat, omniaq; recenset symptomata, quæ in morfu hæmorrhoi contingere solent.

*Alfordius
serpens apud
Albertum.*

Insuper hic Serpens Alberto Alfordio vocatur: immò tribus diuersis nominibus ipsi cōprehendere videtur, dum primū de Alfordio deinde de hæmorrhoo, & demū de Sabri sermonem habet; cum hæc vnus, & eiusdem Serpentis Synonyma esse non animaduertet; quoniam tantummodo inter hæc nomina non autem inter naturas horum animalium differentia assignanda est: quamobrem in progressu sermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire symptomata recitat, quæ in morfu hæmorrhoi obseruantur. Rectius igitur scripsit Auicennas, qui hæmorrhoum silentio inuoluens, Afudium tantum, siue Sabrin nominauit. Cæterum Olus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis species enumerauit, dum prima fronte de Sabri disseruit, cuius ictu omnes recludi venas asseruit, & paulò post addidit Serpentem esse hæmorrhoum nuncupatum, cuius morfu homo percussus, sanguinis fluxu perit, & tandem capite subsequenti meminit Alfordij similem Sabri naturam participantis. Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnus, & eiusdem Serpentis esse synonyma colligendum est.

*Alfordius
serpens qua-
lis.*

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ARVVM serpentem hamorrhoum, & in genere viperarum esse asseruauit Aelianus; quoniam fortè viuos fatus, ritu viperarum, edere crediderit. Postmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere, colore partim flammeo, partim nigro insignitum, caput tanquam quibusdam cornibus inhorescere, lento gressu serpere, obliqua, & non recta via proficisci, gradiendoq; lenem quemdam strepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis desumpta esse videntur: vbi infra scriptis versibus in latinum sermonem translatis, huius Feræ descriptionem sic assignat.

Gressus hæmorrhoi qualis,

B

*Vnum longa pedem, totoq; gracillima tracta,
Ignea quandoq; est, quandoq; est candida forma;
Constrictumq; satis collum, & tenuissima cauda.
Bina super gelidos oculos frons cornua proferit
Splendens quadam radiorum albertia luce,
Sylvestres, ut apes populari vicesq; locustæ.
Insuper horribile, ac asprum caput, horret, & instat
Ipsius obliqua sua paruula verga Cerasia
Claudicat, ex medio videas appellere dorso
Paruum nauigium terit imam lubrica terram
Aluus, & haud alio tacite trahit ilia motu,
Ac per arundineum si transeat illa grabatum.*

Quamobrem cæteri Authores sententiæ Nicandri adherentes, non solum huic serpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, sed etiam oculos igneos, & locustæ similes assignarunt. Idem Aetius, & Auicennas attestantur. Immo addit Auicennas dorsum multis notis albis, & nigris variegatum esse, & collum, in comparatione ad viperam, esse angustum, & caudam tenuiorem, & dentes equales ei inesse.

Deinde hic Serpens squamis ita siccis est munitus, vt proficiscens strepitum sono arundinum vento concussarum similem edat. Quare vnâ cum Pareo possumus affirmare hunc Serpentem esse corpore pusillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, cute splendidissima, dorso multis notis nigris, & albis maculato, ceruice angusta, & cauda pretenui cum corniculis supra oculos, & tandem obliquè instar Cerasitis reptat. Quibus omnibus Matthiolus in Dioscoridem adstipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti rufos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, sed perperam, quandoquid hæmorrhous omni prorsus pede caret vt in sequenti figura licet intueri.

L. 20. c. 18

L. 6. c. 50.

NATURA.

D

OC Serpentis genus id sibi à natura comparasse Aelianus retulit, vt, in motu, admodum segne, & pigrum sit. In gressu autem marem, à fæmina dignosci tradit Aetius; non ratione tardi motus, vel symptomaticum, quæ, ob morsum, patientes vexant; sed quoniâ fæmina infernè gressum circa caudam firmat; cum mas ventri tantummodo innitatur, & collum serpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non fecus, ac nauis mare sulcans: cum reptet more vndæ, quæ assurgit, & deprimitur: siquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit, cum posterior est depressa, & vicissim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Feræ motum nauigij vocabulo vsus est: veluti in recitatis versibus est legendum.

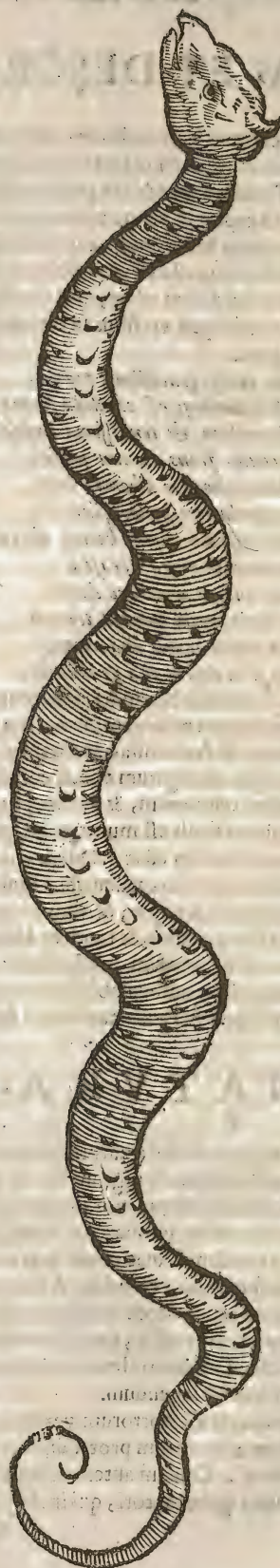
Animal pigrum, & segne.

Incessus huius serpentis qualis.

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quasi essent elumbes, reptare videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam posteriora trahunt. Causam autem obliqui incessus hæmorrhoi, nonnulli attribuunt Canobo Menclai gubernatori, qui in Egypto, Thonide regnante, in

Causa obliqui gressus huius serpentis.

Q

A hanc Feram incidisse fertur; unde Helena; vi huius veneni intellecta, Serpentis spinam confregit, & pharmacum exemisse dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum, & medicamentum intelligunt) in quem verò usum, Aelianus se ignorare asseuerat. Nicandri verò sententia fuit ab Helena irata spinam huius bestię contractam; non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuisse. Quamvis spondylos Serpentum interdum aduri, & adustos elephantias, & lepræ mederi manifestum sit. Versus autem Nicandri in latinum sermonem translati sunt tales.

*Quondam animosa Helena cygni Iouis inclita proles,
Eversa rediens Troia (nisi vana vetustas)
Huic indignata est generi, Pharias ut adoras
Venit, & aduersi declinans flamina venti,
Fluctuagantem statuit iuxta Nilī ostia classem.
Namq; ubi Nauclerus se fessum foris Canobus
Sterneret, & bibulis fusus dormiret arenis,
Lasa venenosos hæmorrhoids impulit ictus,
Illatamq; tulit lethali dentē quietem.
Protinus ouipara cernens id filia Leda,
Oppressa medium Serpenti feruida dorsum
Infregit, tritaq; excussit vincula spina
Quæ fragili illius sic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoids, obliquiq; Ceraiste
Ex hoc clauda tradunt iam soli tempore membra.*

Ex quibus versibus eliciendum est hanc fabulam ita sese habere. Cum Menelaus, post vastationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciā reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempestate oborta, ad Nilī quoddam ostium à Patrono navis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires rescicere veller, pede hæmorrhoidum calcans, ab eoq; demorsus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflicta, accurrens tanto impetu hæmorrhoidi dorsum calcavit, ut inde huius Serpentis; & Ceraistis species obliquè & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priscorum meminit, præter Aelianum, qui omnia ex Nicandro desumpsit. Immo apud eundem Nicandrum Ronfardus quoq; hanc fabulam legisse videtur dum sic cecinit.

*Non debuisses, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquassare, sed perdere prolem.*

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenosi anguis, ipsam esse in excessu calidam iudicavit; cum huius ictu orificia venarum & meatus totius corporis iam facile aperiantur ut inde sanguis veluti sudor egrediatur.

L O C V S.

D **H** VNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quoniam Celsus Rhodiginus monumentis mandauit, quod Hæmorrhoids ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs, quibus olim imperauit Thonis, summopere delectaretur. Immo in regionibus etiam Indicis versari non esse absurdum opinamur: cum Diodorus Siculus scriptum reliquerit, in eo tractu Indiæ, quod Alexander Porum persequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum stabulari, qui cum essent parui, varietate tamen corporū distinguebantur: etenim alij æreis virgis specie erant consimiles, alij densam, & hirsutam cristam arrigeabant, & talis erat illorum vis morsus, ut percussis citissimam necem afferrent. Verum si aliqui etiam leuiter lædebantur, grauissimo torquebatur dolore, & à toto corpore sanguineus quidam sudor dimanabat. Quapropter si huiusmodi Serpentes non erant hæmorrhoids, ijs tamen congeneres esse credebantur. At si particularem huius Serpentis sedem inuestigemus: scribebat Aelianus saxorum cauernas ab hac Serpentum specie sumopere diligere, quod à Nicandro proculdubio desumpsit; qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoids hos protulit versus, qui latino sermone sic sonant.

*Fabula
narratio.*

*Quis me-
mineris hu-
ius fabule*

*Li. 16. lect.
Antiq. c. 9.
Hic anguis
cur. Tho-
nius dictus*

*Lib. 9. de
Anim. c. 43*

Q 2 Cui

*Cui noscenda sit hic serpens hamorrhoids, audi;
Rimosas colit illa petras sibiq; aspera, tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile.*

SIGNA VENENI

*Signa alla
za à Galeno*

*L. 9. phlegm
solida.*

ALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem percussos ad hamorrhœo in hoc horrendum symptoma incidere pronunciauit: quod sanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id poëta eleganter expressum fuit à Luciano his versibus.

Impressit dentes hamorrhoids aspera Tulla

Magnanimo iuueni, miratoriq; Catonis,

Viq; solet pariter totis se effundere signis

Corcyj pressura croci: sic omnia membra

Emisere simul, rutilum pro sanguine virus,

Sanguis erant lacrymæ, quæcumq; foramina nouit.

Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redundant;

Et patula nares, sudor rubet, omnia: plenis

Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.

*Lib. 9. de A
nim. 6. 43.*

Deinde Aelianus prædicto symptomati alia magis peculiaria addit signa: nimirum quod punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens stomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & si quæ sint in corpore patientis cicatrices recrudescunt; quæ omnia à Nicandro desumpta esse videntur quoniam in Theriacis sic canit.

Prætinus horrendos, ubi mordens intulit ictus,

Decolor accurrit species, quædamq; nigredo

Anxia corda dolent, gelide suis ingruit undæ.

Quin & sanguinei prima sub nocte fluores

Ipsis præstiliunt è naribus, auribus, ore,

Vesicæq; simul, quæ sunt in corpore, plage

Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marces;

Ergo caue, in primisq; suum ne femina virus

Innomat: hæc quoniam dira quem presserit ore

Ignitas queritur gingiuas, atq; per ipsos

Erumpens ungues miro fluit impete sanguis

Et male olente madent fædi putredine dentes.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quod inter accidentia, quæ hamorrhoidi morsum concomitantur, primum recensetur color læsa particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem nativum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde sequitur dolor cordis, nempe ventriculi: cum Priscios superius stomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Crassantur circum præcordia summa granique

Errore infestant morsus in corde molestos,

Oreque ventriculi pariunt sublata patent,

Quod cor, ventriculi quidam cellamq; vocant.

Oritur autem prædictus dolor ab exquisito oris ventriculi sensu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc symptoma, crassante pestilentia, obseruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti sensim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactus suo fungi munere minimè potest: immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricæ intestinorum facultate debilitata, subsequitur. Item sanguis à cæteris partibus funditur, dum à vengno retentrix membrorum facultas paulatim dissoluitur, & dissipatur. Tandem vulnera iam in patiente consolidata recrudescunt ob nimiam veneni siccitatem: quemadmodum, æstiuo tempore, vrgente insigni siccitate, terram sciendi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potissimum in loco accidit, ubi antea terra disrup-
pta fuit.

Præterea alia infinita succedunt symptomata, vt difficultas respirationis, vocis priuatio

*Os ventria
culi aliquâ
do cor no-
minatur.*

*Causa do-
loris ven-
triculi.*

*Cur sangui
s manet ab
omnibus
partibus.*

A uatio, & animi deliquium, quæ à nimia sanguinis euacuatione originem ducere possunt. Signa uero quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Afudius, siue Alfodius, & Sabrin mordent, sunt hæc. Porro cutis effundunt sanguinem, vomitus excitatur, venter soluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impeditur, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit aeger. quæ signa à symptomatibus morfu hæmorrhoi genitis discrepare haud quaquā videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, ex prædictis omnibus concinnatū quasi epilogum assignat, dum inquit. In morfu hæmorrhoi color loci percussus fit cruentus, ex quo ab initio nihil, præter aquosum quoddam, effluit; ventriculus dolore afficitur: deinde sanguis non solum ex foraminibus morsus, sed etiam ex naribus fluit: spirandi difficultas subsequitur, & si quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudescunt. In morfu foeminæ, scilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices unguium sanguinem fundunt: immò sanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt.

L. 6. c. 50.

Signa mor-
sus hæmor-
roidis.

MEDELA.

ORSVS hæmorrhoi, & dipsadis, nonnulli immedicabiles esse arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus serpentum præsidia consuegiunt: alij partem læsam prius scarificatam ferro candenti, inurunt: alij partem immediatè præciunt; deinde cataplasmati validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc casu prima facie præscribenda sunt medicamenta, quæ sanguinem vnde quaq; implacabiliter dimanantem

Quæ medi-
camēta pri-
mo præseri-
buntur.

L. 6. c. 50.

supprimere possint: nam Dioscorides plagæ imponit emplastrum ex folijs vitium coctis, & vnà cum melle tritis: postmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præscribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem vesicæ spongijs calidis fouet. Paulus Aegineta caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: postmodum allium cum vino, & oleo necnon vvas passas minimè improbat.

Auicennas, præter medicamina præscripta, In primis sanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui subactam memorat: deinde semen raphani cum vino, succum papaueris, cum radice lilij cælestis, necnon emplastrum, cum farina hordei, arnoglossa, & gallis summopere extollit. Celsus tam in ictu Cerastris, quàm Hæmorrhoi, & Dipsadis, asphodellum arefactum, ad fabæ ægyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentastrum, costum, cassiam, & cinnamomum præscribit Plinius scriptis mandauit mustum serpentibus, sed præcipuè hæmorrhoidi, & salamandracæ aduersari: deinde vitellum oui in hoc casu summopere probat; quamuis Dioscorides hanc virtutem albumini potissimum attribueret. Rursus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morfui non vulgariter prodesse possunt. Demùm non est omitenda portulaca syluestris, quam nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, sagittarum venena retundit, & in cibo sumpta, & ictibus superposita, virus serpentum, sed præcipuè hæmorrhoidum, & presterum superat. Si desideratur herba, eius semen simili facultate præditum esse Plinius testificatur.

Medicamē-
ta ab Aui-
cenna præ-
scripta.Albuminis
oui virtus.

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCÆ.

L. 20. c. 18

VM Ambrosius Pareus hunc Serpentem Hamorrhoo per similem, & obliquè incedentem, pronunciauerit ita consonum esse iudicauimus, huius bestię historiam hoc in loco exarare. Verum hoc nomen inter vocabula ambigua est collocandum, nam in primis apud Helychium, & Varinum leguntur omnes *Couipera*, & *Opusacæ* præter rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere

recensetur. Nicander enim Seps pusillo corpore, exiguè lacertis non dissimilem esse statuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac sententia Dioscorides non recedens, post lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis similis meminit: deinde ab eodem Dioscoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulsum aduersus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica quę etiam Seps cognominatur, plura legenda sunt in historia Quadrupedum ouiparorum. Aelianus quoq; seps Serpentis meminit, & capite subsequenti idem nomen lacertę chalcidicę conuenire astruit: cum aereis quibusdam virgis insigniatur, & putredinem mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percusso afferat. Alioquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vsurpatur dum in Theriacis sic canit.

Præterea candens niues, & asper vepribus atribusque montibus.

Rufis reptilibus scaret, & caua vallis, & alia rupes, & montes.

Ac rigida, silebris rupes, memorosaq; saxa.

Qua sibi bundus, & hand apparere colore cubile.

Visus seps habitat, seps semper concolor illi.

Qua sub fassa tenet tecta, atq; cubilia terræ.

Doctissimus vir Greuinus, per Othrym Gręcię montem, à Nicandro quoscumq; montes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in præsentia differitur, conuenit lacertę chalcidicę, de qua suo loco actum fuit; item quibusdam Insectorum generibus; cum hæc omnia animatia septicam facultatem participant. Siquidem apud Arnoldum, quoddam exigui apis genus seps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ species: scribebat enim è vermibus terrę quemdam esse pilosum, multis pedibus referum arcuatim repentem, tractuq; se contrahentem oniscum Gręcis nuncupatum, aliud verò huius generis Insecti est, quod non arcuatur, sepa Gręci, alij autem scolopendriam minorem, & perniciosam appellant.

Insper apud Hippocratem Seps tuberculi pestilentiæ nomen est, quia erodendo partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; pustulam sepa dictam memorat.

Li. 3. Epid. sect. 3.

Li. 6. Epid. sect. 8.

Lib. 9.

Seps vel Sepes femini generis quid denotet.

Sepedones ulcerū species.

Sepes vel Sepes femini generis quid denotet.

Sepedones ulcerū species.

Phanias etiam, ut citat Athenæus, hæc scribit. *Κατὰ δὲ τὴν αὐτὰ τὸ σπάρματος φύσιν, ὁ καλόμενος σὴψ, καὶ τὸ τὸ σαφὲς σπέρμα.* Vnde aliqui colligunt nomen seps cuiusdam etiam plantę competere posse. Aliter Seps, vel Sepes femini generis quodcumq; denotat obstaculum, quod in agros vel hortos ingressum prohibeat. Caterum quia hoc animal non solum Sepis, sed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum est hanc etiam vocem æquiocatione laborare; cum *σπινθὼν* apud Gręcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in præsentia agitur, quoniam partem dente percussam insigni putredine afficiat. Quamuis Author Thesauri linguę gręcæ scripserit *σπινθὼν* esse lacertę genus, sed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantummodo ad significandam lacertam chalcidicam vsurpatur. Verum quidem est quodd Cælius Sepedones vlcera putrescentis appellauit: immò apud Pollucem *σπινθὼν* significat vlcus os potissimum infestans; itaut dentes, & ossa interdum summopere vexet. Deniq; Celsus apud Hippocratem *σπινθὼν* cancri interpretatur.

SYNO.

SYNONYMA. ET ETYM VM.

ETRVS Crinitus, in libro de honesta disciplina, reperiri tradit in veterum monumentis hæc nomina in numero singulari vsurpata, scilicet canes, plebes, & his similia, veluti etiam sepes animal apud Virgilium, annotante Ausonio: cum alioqui à Marco Tulio Cicerone Seps dicitur. Græcis σήπειν γένος: quamvis sæpè sæpius à Theophrasto, & Nicandro genere masculino inflectatur. Scholiastes Nicandri

hunc Serpentem σήπειν nominari putat παρα τὸ σήπειν τὸς πληγέντας (σήπειν enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percussa illicò putrefiat. Vnde Ambrosius Pareus iure merito promulgauit hæc Feram tali nomine donari, quia morfu subitam inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria

Putriam indigarunt. Aliiter etiam hæc Fera σιπεδών, idest Sepedon appellatur; & quamvis Nicander diuersis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedō tanquàm synonyma denotant illam Feram, cuius historiam in præsentia exaramus: tum quia descriptiones Sepis, & Sepedonis inter se discrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam quia symptomata morsus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quæ Nicander recensuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Sepedone non differuit, & Dioscorides nisi de Sepe verba fecit.

Aelianus quidem duo constituit distincta capita, in quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm si diligentius animalis vtriusq; colores ab Aeliano assignatos, & morsus symptomata contemplemur; proculdubio eadem esse comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonem vnum, & idem animal esse coniectamus. Præterquam quòd grauissimi authores, vt Gesnerus, & Greuinus Sepa, & Sepedonẽ esse synonyma minime dubitant. A veritate quidem alienum esse opinamur, quod Matthi-

olus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Ceraſte eundẽ Serpentem esse scriptis mādant. Postmodũ Selsir, & Hellsir nomina sunt arabica hunc Serpentem indicantia: quoniam Auicenna de serpente putrefaciente agens, prædictis nominibus vtitur. Spectasticus verò Sepedon Albërto esse perhibetur, vt notauit Gesnerus. Demum Belonius refert, quòd hodie in Græcia circumferuntur huiusmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem designare nituntur.

Seps mor-
su subitam
infert pu-
tredinem.
Putri ani-
mal quod
sit.

Seps, & Se-
pedō idem
sunt.
L. 9. c. 53.

Nomina A-
rabica, &
barbara Se-
pedonis.

DIFFERENTIÆ.

D vnum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter se distingui multi voluerunt: quoniam ambobus serpentes partẽ morſu læsã insigni putredine virient; distinctionẽ verò ratione coloris obseruauerunt, nixi authoritati Scholiastis Nicandri, qui Sepi vni-
cũ colorẽ coccinũ, Sepedoni autẽ diuersos colores assignat: immò in varios colores pro diuersitate coloris loci, transmutari aſtruit. Verum-

tamẽ ex verbis Nicandri conijciẽdũ est, ipsum noluisse intelligere de colore Sepedonis, quòd Scholiastes expressit; vt paulò inferius in descriptione huius Serpẽtis differemus: quoniam ad mentẽ clarissimorũ viroꝝ Sepedonẽ à Sepe minime discrepare opinamur.

Obseruamus quidẽ in iconibus huius animalis differẽtiã penès caudã; cũ Pareus hũc serpentẽ cũ cauda obliqua ad instar caudæ suis delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, similẽ caudã nõ describit. quapropter ambas icones ante legentiũ oculos representare libuit. Præterea Aristoteles meminit cuiusdã pusilli anguis, quẽ aliqui faciũ vocant, & cæteri Serpentes, etiã permagni cũ vitant: hic quicquid momorderit, continuò putrefcere aſſerunt: quamobrẽ ad Sepedonis genus quodãmodo referẽdũ esse videtur. Aristoxenes, etiam ex Aeliano, tradidit virũ quẽdã nullo morſu, sed solo serpentis tactu perisse, & ve-
lẽ patientis paulò post putrefcere. Id indicat temperaturam illius serpentis à natura Sepedonis non valdẽ discrepasse.

Scholiastes
Nicandri se-
parat Sepe-
donẽ à Sepe
ratione co-
loris.

Differẽtia
penès cau-
dã.

Lib. 8. de A-
nim. c. 7.

Seps

Serpis Serpentis effigies
admentem Parei.

DESCRIPTIO.

VM Auicennas insolenti oratione Serpentem Selsir describit, ei caput latum, collum paruum, caudam breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuersi coloris variegatum cōsiderat. Aetius verò hoc animal longitudine duorum cubitorum tardi incesus, capite amplo, ore acuto refertum, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, quatuor

Selsir Auicennae.

Li. 9. Phar-
sal.

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morsu, exanimat. Itaq; præter caput, quod magnum est, paruus anguis quoad reliquum corpus potest nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit. Reusnerus quoque in Paradiso poetico meditando formam, & naturam huius Ferae sic canit.

*Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem moribus ille facit.*

Omnes tamen authores descriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquissimo mutasse videntur, cuius carmina in latinum sermonem translata sunt hæc.

*Iam qua Sepedonis species sit, qualeq; corpus
Accipe diuersa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutila nulla insunt cornua fronti,
Et color hirsuti, qualem est spectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit, cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem et amite ducit.*

Tapetii co-
lor qualis
esset.

Idcirco ex doctrina Nicandri colligendum est Serpentem hunc carere cornibus, & varijs coloribus, instar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiastes græcus Nicandri hunc colorem coccineum interpretetur: cum tapetes multi hoc colore infecti conspiciantur. Nihilominus credendum est Nicandrum intelligere voluisse hunc Serpentem varijs coloribus instar tapetum, à natura fuisse decoratum: cum tapetia diuersis coloribus picta, vt plurimum fabrescant.

Li. 1. de Fe-
nem. c. 13.

At doctissimus Greuinus Sepis colorem pallidum esse autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquissimum poetam, mulierem timidam tapetis colore esse scripserit: nam pallor metum statim concomitatur. Hincq; antiquos tapetes pallido colore infectos fuisse credit; hancq; opinionem à veritate alienam esse non arbitratur; quoniam Ætius, vt superius annotatum fuit, hanc bestiam multis notis albis respersam esse tradidit. Præterea Nicander in descriptione huius Serpentis admonet non facile comprehendi posse longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, instar caudæ suis, intortam gerat. Aelianus autem, versibus Nicandri perperam expositis, obliquitatem caudæ, toti copori Serpentis attribuens, incessum obliquum huic animali assignauit. In eundem errorem incidit Pausanias, qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe infecti, hunc Serpentem minimè viperæ similem, cinerei coloris, maculis varium, lato capite, angusta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo incessu, instar cancri; qui gressus Ceraſti etiam proprius esse perhibetur. Ex quibus Pausaniæ verbis obliquitatem incessus huius animalis colligimus, quam Nicander soli caudæ animalis assignauit. Ideoq; cum Nicander, in describendis cunctis Serpentibus summam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm sententiæ Pausaniæ adhaerendum esse existimamus.

Gressus huius
Serpentis
qualis.

NATURA, ET LOCVS.

Venenū Se-
pis quale.

OC animal à natura tam validum sibi comparauit virus, vt morsu illud imprimens, patientem illico tæbe destruat. Et licet, quoad molem corpoream, parua sit Fera, ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari. Id præstitit Baptista Mantuanus, quando cecinit.

*Mole breuis Seps peste ingens, nec viscera tantum,
Sed simul ossa vorans.*

Tabifica
aspis qua-
lis Serpens.

Quamobrem Isidorus optimo iure hanc bestiam tabificam aspidem indigitauit: cum moribus hominem statim consumat; itaut totus in ore Serpentis liqueat. Optima igitur de causa Lucanus de hac Fera sic canebat.

Ossaq; dissoluens cum corpore tabificus Seps.

Anicennas autem de temperatūra Selsiris sermonem habens, venenosam, & valde calidam esse statuit: hac de causa Georgius Pictorius, & ipse calidum huius Serpentis meditando temperamentum, iniurias hyemis ab ipso non formidari canebat hunc in modum.

Hic

Hic hyemis oalidus frigus nulla timet.

Quodd autem naturalem gressum obliquum instar Ceraſtis habeat, vt Pausanias in Arcadiis recitauit, in præſenti non diſputabimus: cum ſuperius noſtram ſententiam reſulerimus: regiones tantummodo, quas liberiter incolit hæc Fera, manifeſtabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente ſeſſu putrefaciente, in Regionibus Aſſem, nimirum Syriæ ſtabulari tradidit. His addamus quod etiam in Peloponeſi Regione, & poſſiſſimum in Arcadia diuagatur: cum in hiſtorijs Pausaniæ legerimus Egyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali conſectum fuiſſe.

*Greſſus
qualis ſit
huius Fere
Loca liben-
ter habita-
ta ab hoc
Serpente.*

SIGNA VENENI.

ORSVM huius Serpentis, ex Auicennâ, apoſtema acerbiffimo iunctum dolori concomitatur: deinde capillorum deſtiumum, & putrefactio totius corporis ſequitur. Verum, ad mentem Aetij, primum ex vulnere manifeſtus ſanguis, & paulo poſt ſanies graueolens diſſanat: tumor, & dolor conſequitur: partes putrefactæ dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum eſſe videtur. Hæc ſigna ex Nicandro proculdubio deſumpta fuiſſe, inſcripta carmina docent, quæ ſunt huius tenoris.

*Quod ſit ab hoc vulnus, magnas noſcuſq; dolores
Excitat, interimens, quia fundit, & ipſe venenum,
Quo ſata marcentes rabes depaſcitur artus;
Indeq; ſiccata reſolutus pelle capillus
Spargitur, & volitans candentis pupus acanthæ
Præterea ſedum carpi vitiligine corpus,
Et veluti vrenti maculas à ſole, videre eſt.*

Itaq; inter ſymptomata huius morſus à Nicandro recitata primum reponitur dolor vehementiſſimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Poſtmodum pili deſcunt; quoniam viciuſ non ſolum per intimas, ſed etiam per extimas diſſeminatum partes, pilorum radices corrodit atq; corrumpit; indeq; totam occupans cutim, illam ſubalbam reddit; quod vitium à Græcis ἀλκος, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc ſymptomata, Aetius poſtea addebat ſanguinem primò à vulnere manantem, quod ſignum omnibus iſtibus venenofis commune eſt: quamvis paulò poſt ſanies terri odoris fluat ob inſignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuerſum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita abſumatur. Id diligentiffimè expreſſit Lucanus quando cecinit.

*Cur pilica
datis mor-
ſu huius
ſerpentis.*

*L. 9. Phar-
ſal.*

*Mors erat ante oculos, miſeriq; in crure ſabelli
Seps ſtetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulſitq; manu, pilosq; affixit arenis
Parua modo Serpens, ſed qua non ulla cruentæ
Tantum mortis habet; nam plaga proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; oſſa retexit:
Iamq; ſinu laxo nudum eſt ſine corpore vulnus
Membræ natant ſanie, ſuræ fluxere, ſine villo
Tegmine poples erat, femorum quoq; muſculus omnis
Liquitur, & nigra diſtillant inguina rabe,
Diſſoluit ſtringens vterum membrana, fluuntq;
Viſcera, nec quantum toto de corpore debet
Eſſuit in terras, ſæuū ſed membræ venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula nervorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abſtruſum fibris vitalibus omne
Quicquid homo eſt, aperit peſtis, natura profana
Morte patet; manant humeri, ſortesq; lacerti,
Colla, capatq; fluunt oalido non ocyus Auſtro
Nix reſoluta cadit, nec ſolem cæca ſequetur.*

Parua

parua loquor, corpus sanie stillasse per tunc:

Hoc & flamma potest, sed quis rogus abstulit ossa

Hæc quoq; discedunt putresq; secunda medullas

Nulla manere sinunt rapidi vestigia vati.

Cinypheas inter pestes tibi palma nocendi est;

Eripiunt omnes animam, tu sola cadaver.

Veneri ma
lignitas
qualis.

L. 3. Epid.

Præterea quando à Nicandro in Theriacis *ὀνὸς δόληος* fuit appellatus : Scholiaſtes græcus addit id forte à Nicandro fuiſſe ſcriptum, quoniam *ὁ ἐμπὸς, ὁ πρὸς τὸν δόλον τοῖς δαίμονι
λέγεται*, vel ob ariditatem, vel quia percuffis ſuim afferat. Quod verum verum ſit necne, liquidò non conſtat : omnibus quidem eſt manifeſtum, ob venenī malignitatem, ſpiritus non ſolum diſſipari, ſed totum etiam corpus, tanquam ab igne conſumi, quod non modò à veneno huius Feræ, ſed ab omni quoque putredinis genere, materiæ venenofæ coniuncto oriri poteſt. Id in peſtilentia frequentes pluuias concomitante obſervatum fuit : tunc enim particula bubone peſtilenti, vel anthrace occupata, tanta putredine afficitur, ut totum membrum vñ cum vita abſumatur, & pereat. Id Hippocrates poſt annum pluuiolum accidiſſe recitavit.

M E D E L A

Salsamēta
venenis re
sistunt.

Actij reme
dia.

MORSIBVS Sepis, vt voluit Dioscorides, non solum portulaca, & acetum mulsum profant, sed etiam meconium, & ixia medentur. Auccennas verò presidia istibus viperarum conuenientia comendat, deinde symptomatibus occurrendum esse asserit. Plinius corticem, & baccas lauri, in Serpente veneno profigando, sed potissimū in morsu Sepis, Dipdasi, & viperæ adhibet: item oximel aduersus eiuſdem Sepis ictus præscribit: immò salsamētorum nempe piscium salſorum cibus ab ipso probatur, dummodo à patiente sumptus, subinde vesperi vomitu reijciatur; quandoquidem percussus à Chalcide, Ceraſte, & Sepe, summopere adiuuatur. Aetius in hoc casu confugit ad illa remedia, quæ ab eodem in morsu viperæ, cerasſtis, & ammodytis probata fuerunt: præterea portulaca, & vinum myrrites laudat: item spongiam aceto calido imbutam morſui applicat, nec non butyro, cum melle mixto lesam particulam linat, & paleas exustas imponit. Demum, ex Pareo, ijs omnibus antidotis vtendum est, quibus vipereum venenum superatur.

DE ASPIDE. Cap. VII.
ÆQUIVOCÆ.

*Ambigui-
tas nomi-
nis est tol-
lenda.*

Aspis scutum significat.

Aspis In-
sula.

L. 5. t. 13.

C in capite antecedenti, Aspidis mentio sæpius facta fuerit : Isidorus enim sepa tabificam Aspidem appellauit ; deinde ex nonnullorum sententia , vt inferius adnotabimus , non solum seps , de qua superius egimus , sed etiam hæmorrhous , & alij huius generis serpentes , venefica vi , celerem interitum afferentes , ad Aspidē tanquam ad proprium genus (quamuis perperam) reducuntur . Quocirca hoc caput historię Aspidis destinauimus . Verùm ne ambiguitas nominis huius Færæ lectores in errorem inducat , aduertendum est , quod *ἀσπίς* , nempe aspis , apud Græcos propriè scutum rotundum , & in longitudinem minimè extensum significat : ideoq; Eustathius hoc nomen ab *α* particula priuatiua , & verbo *σπίζω* nimirum extendo deriuat ; quoniam hoc scuti genus artifex ad speciem rotundæ , & non oblongæ figuræ fabrefecerit . Scholiastes verò Aristophanis nomen Aspidis nempe scuti ab aspidē animali deducit ; quandoquidem hoc animal instinctu quodam naturali ductum in orbes multos , ita conuolutum dormit , vt scutum rotundum repræsentet . Alioquin Aspis insula in Mari Lycio à Plinio memoratur . Item Aspis est *Promontorium* ad formam clypei à natura fabrefactum ,

A factum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiusdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminisse Silius Italicus hoc versu.

In clypei speciem curvatis iuribus Aspis.

Cosura etiam insula ante Aspidem sita, Carthaginensem urbem, quam clypeam vocant, à Strabonè celebratur.

Aspis vrbs.

Lib. 5.

SYNONYMA. ET ETYMVVM.

SPIS, vt ex scriptis Isidori colligere possumus, nomen proprium ab aspergendo sortita est: propterea quod venenum quodammodo morfu aspergat. Quamuis, secundum Arnoldum, ab asperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ auctoritati ab aspiciendo, aspidem indigitarunt: cum Auicennas scriptum reliquerit, quod aspides acutissimo intuerentur lumine, nisi eorum oculi à quibusdam carunculis

comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aspide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera instinctu quodam naturali ducta, statim atq; aliquem senserit frepitu, somno excusso, sese in orbem contrahit, atque ex medijs spiris terribile caput attollens, aspidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verum si rem accuratè perpendamus, *aspis* est nomen græcum, à Latinis tamen vsurpatum: vnde Scholiastes Aristophanis dici existimat *ἀπὸ τοῦ α, ἐπιτατικῆ μορίῃ, καὶ τῷ ἐπιζῶ τὸ ἐκτείνω, διὰ τὸν ὅσον αὐτῷ σπιγμός, ἢ διὰ τὸν σάματος αὐτῷ μήκος*. nimirum ab, α, particula intensiua, & verbo *ἐπιζῶ*, quod extendere significat, propter acutum ipsius sibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Ceterum hæc Fera à doctissimo Quatramio Marassus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; secundum Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Aegypto tantum sit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de mysterijs Iliacis verba facit.

Plenâq; somniferis Serpens peregrina venenis.

Hanc etiam ob causam, Propertius appellauit aspidem sacrum Colubrum, quoniam in simulacris Isidis adhiberetur sic enim canit.

Brachia spectanti sacris admorsa colubris.

Si nomen hæbraicum aspidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij. *Pethen*, quam vocem pro aspide interpretantur: pariter apud Psalmographum in codice hæbraico; vox *Akschuh*, à multis aspis, vel species aspidis exponitur: propterea quidam hanc aspidem *ptyadem* esse asseuerant. Item apud Esaiam, & Ieremiam, vocem *Zipheoni*, Interpretæ aspidem, vel Regulam vertunt. Albertus, ex Auicenna, aspidem reddit *Hafyos*; quamuis alij *Hafcos* scribant. Similiter apud Albertum, *Arunducus* Serpens fortè erit *aspis* chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum *Athæas Aspis* sit diuersis insignita coloribus. Italicè dicitur *aspide*. Bononiensibus *Magarasso*, loquendo tamen de aspide nostrate. Hispanicè *Biuora*, Gallicè *Vn aspic*. Germanicè *Ein schlang* genant.

Verabius animalis etymologia.

Marassus, & vipera dicitur.

Lib. 9. Metam.

Serpens peregrina qualis. Lib. 2.

Cap. 2.

Psal. 140.

Cap. 59.

Cap. 8.

Nomina Hebraica, & Arabica Aspidis.

Species Aspidis ex Solino.

DIFFERENTIÆ.

ELIANVS monimentis mandauit aspidum genus in sexdecim species ab Aegyptijs distribui solere: sed postea quæ, & quales nam sint huiusmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipse plures, diuersasq; huiusmodi animalis species (quamuis perperam) constituit. Et enim *Dipsadem* inter species aspidis collocat; cum tamen *Dioscorides*, *Lucanus*, & alij authores non proleteri *Serpentem* *Dipsadem* ab aspide valde discrepantem esse statuunt. *Lucanus* enim sic canit.

stabant in margine sicca,

Aspides, in medijs sitiebant Dipsades undis.

deoq; colligendum est ex verbis *Lucani*, inter aspidem, & *Dipsadem* maximam cadere dif-

R

re dif-

*Differentia
aspidis ter-
restris, &
aquatilis
non admit-
titur.*

*Hypnalis
ansit spe-
cies aspi-
dis.*

*L. 14. His-
tori-
coloris as-
pidum qua-
les esse de-
beant.*

*Aspis che-
lidonia, cu-
ius sit lon-
gitudinis.*

*Aspis Ni-
candari, cu-
ius sit ma-
gnitudinis*

*L. 5. Nauti-
cap. 21.*

*Lib. 3. ob. c.
51.*

*Cap. 8.
Species as-
pidum fe-
cundum Ga-
lenum sunt
tres.*

*Trym-
nini spe-
ciem as-
pidis.*

L. 10. c. 2.

L. 13. c. 20.

re differentiam: quandoquidem ex illius sententia, altera species terrestris, altera aqua-
tilis esse perhibetur: neq; officit Galeni, & Actij opinio, qui triplicem aspidum consti-
tuentes speciem, vnam terrestrem nominant; cum illo in loco, terrestris, non ad dif-
ferentiam aquatilis nuncupatur, sed dicitur aspis terrestris, quia in locis mediterraneis
versetur: cum alia species chelidonia dicta circa ripas Nili libenter stabuletur. Pro-
terea Solinum secutus Isidorus non solum hemorrhoum ad genus aspidum reducit, sed et-
iam Presterem, & Sepa aspidem tabificam appellat. Immo prædicti authores ab effectu
nocendi, has species inter se discriminant: propterea quod Dipsadem siti, & Hypnalem
somno interire afferunt; quoniam Hypnalem speciem aspidis somno necantis esse
arbitrantur: cum tamen hæc vox (hypnalis) non speciem, sed epitheton aspidis de-
notet. Licet apud Lexicographos græcos legatur ὑπναλὴ species aspidis somno necan-
tis. Albertus meminit hippupici, additq; esse illam aspidis speciem, cuius morsu sua-
uis sequitur interitus. At Nicolaus Leonicensis hippupicem pro hypnali intelligen-
dum esse tradidit.

Alij, ratione coloris, has Feras inter se distinguunt. Pausanias atro colore, & Olaus
magnus cinereo aspidem refertas esse narrat. Cæterum non modo nigras, & cine-
reas, sed fulvas quoq; in agro Bellunenfi Pierius se conspiciat fuisse testatur. In-
super alij aspidi chelidoniae colorem hirundinis, Pryadi cinereum, & viridem assignant.
Demum aspidi terrestris, ut plurimum, colorem cineris attribuunt, quamvis subitrides
etiam reperiantur. Nec ideo quoq;, qui vnam tantum agnouit aspidem, in colore va-
riam constituit, dum aspidem cineream, luteam, fuliginosam, & nigram esse promulgat.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aspidum differentias esse astruit:
nam alteram spithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis esse, hancq;
breuiorem, & morsu ὀφθαλμοκτενέαν nempe feracioris esse fatetur; hæc species cum
aspidi chelidonia Actij conuenire videtur: siquidem prædictam longitudinem non ex-
cedit, & celerem percussis interitum affert. Deinde Strabo alteri speciei ὀφθαλμοκτενέαν men-
suram inter ambas manus extensas contentam assignat; vnam Latini dicunt. Quare
hæc aspidis species, vel ad chersæam, vel ad pyradem referetur: nam Strabo, cum duas
tantum huius Serpentis species agnouerit, pyradas cum chersæis confundere videtur.
Nicanor verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aspidem agnouit, cui μέγεθος
ὀφθαλμοκτενέαν attribuit. Quocirca mirum non videbitur, si nonnulli authores, Feras hu-
ius generis quinque cubitorum obseruauerint.

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vasti serpentes (Cussi dicti) versantur, qui aspidem
perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quæ in legitimis
aspidibus obseruantur. Immo in Calecuti etiam, authore Ludouico Romano, magni
angues diuagantur, inter quos sunt, qui ad illius mentem, magnitudine aspidem repre-
sentant: modò ambigimus, an verè aspidem esse possint. Si confugiamus ad Dioscori-
dem, is vnam tantum aspidem describit: etenim quas hodie vulgus nuncupat aspidem,
nullis ferè gaudent notis; quas Prisci suis aspidibus attribuebant; anteriorem enim
partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Isidis pingebantur.
Bellonius conspiciatus est apud Brutios in Italia, serpentem, habentem in fronte cal-
lum instar tuberculi, huncque aspidem veterum esse existimauit. Galenus autem in li-
bro de theriaca ad Pisonem, tria aspidum genera assignat: cum quedam apud eundem
χρυσία, quedam χελιδονία, & quedam πύαδες cognominantur. Primitus χρυσίος
Græcis exponitur terrestris, ideoq; sic nuncupatur illa species aspidis, quæ loca incolit
mediterranea. Item χελιδών hirundinem significat; quare quedam aspis colorem hi-
rundinis æmulans chelidonia nominatur. Demum quoniam πύαξ est verbum græcum,
quod spueri significat, hinc πύαδες sputatrix exponitur, estq; species quedam aspidis ad
inspuendum veneno ita nuncupata. Et quamvis Ammianus quandam aspidis speciem
aquatilem constituere videatur, dum inquit. Quas omnes serpentes magnitudine, & de-
core aspis facili supereminens, nunquam sponte sua fluantem egreditur Nilum. Nihilominus hic
author fortè per flumen Nili, regionem Ægypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit:
nam si aspidem in vndis Nili morantem intellexisset, à veritate valde declinasset: cum
alij authores superius memorati, terrarum, & non aquarum incolam aspidem esse statuunt.

Actius prædictis nixus fundamentis reculit apud terrarum scriptores, tres aspidum
differentias obseruari, nimirum terrestres, in mediterraneis commorantes locis, cheli-
donias

A donias circa Nili ripas latibulantes, & pryades, quæ sputo venenato animalia inficiunt. Terrestres maiores prædicat, cum longitudinem quinque cubitorum æquent, chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: pryades verò cinereo colore, viridiq; ad aureum declinante conspersas describit.

Ponzettus quoq; aspidem primò siceam, & longiorem, necnon oculos, instar acceti carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & constrictis dentibus sputum venenosum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris similitudinem ægnominat. Harum igitur specierum icones, ad mentem Greuini ante oculos legentium representare non piguit. His addere etiam libuit duas aspidum icones, quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, estq; coloris ferruginei, altera verò colore subuiridi maculoso est insignita, & interdum in nostris etiam regionibus reperitur, vulgoq; *aspido tormento* appellatur; quoniam morfu forsitan tormentum, & cruciamentum, non autem interitum hominibus afferat.

Tres aspidum species describuntur.

Aspido tormento qualis.

B Legimus in historijs, apud Chiribrehenses diuagari aspidem caudæ aculeo ferientes: immò caudæ cuspide ab Incolis sagitta imbuuntur, ut vulnerando lethali feriant. Villa quædam Bononiensis secus valles sita, & Malalbergo nominata scatet copia aspidum varijs decoratarum coloribus: *magarasse* vulgo dicuntur, qui dentibus vulnerant, & oblongo caudæ aculeo ferire nituntur. Villici ab his faucij partem tumefactam ligant, deinde lentibus adhibitis prædijis tridui spatio liberantur. Quamobrem hæc aspidum species cum aspidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum superius etiam adnotauimus.

Aspidem magarasse.

DESCRPTIO.

LOSSA in vigesimum caput Iob, aspidem paruum esse serpentem, viperamq; prolixiori corpore diuulgat. Belluacensishanc Feram caruleo colore exornatam describit; eiq; dentes longos, & extra labia exporrectos, ad instar dentium apri, assignat. Plinius in hoc Serpente, duos dentes in parte superiori, dextra, læuaq; more tenuis fistulæ perforatos, venenumq; ritu aculei scorpionum, infundentes perpendit.

Lib. II.

Dentes quales sunt.

Agricola in libro de Animalibus subterraneis duo in hac Fera, nempe tetrum odorem, necnon longitudinem, & crassitudinem mediocris anguillæ meditatur. Quamvis, ut notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum sit orgiæ, nempe fenum pedum, & latitudo, quanta est venabuli, quo venatores ad tauros, leonesq; conficiendos uti solent. Aelianus, prolixiori oratione, aspidis descriptionem ante mentis oculos representare conatur, dum hoc animal squamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, somniculosis oculis innuere, geminas carunculas callo valde similes in fronte gerere, ceruice squalida turgere, & in obuio, aut viatores anhelando virus ab ore emittere asseuerat.

At inter cæteros scriptores, Nicander dicendi maiestate clarissimus, & antiquissimus, ex quo cæteri authores multa desumpserunt, aspidem describit hunc in modum

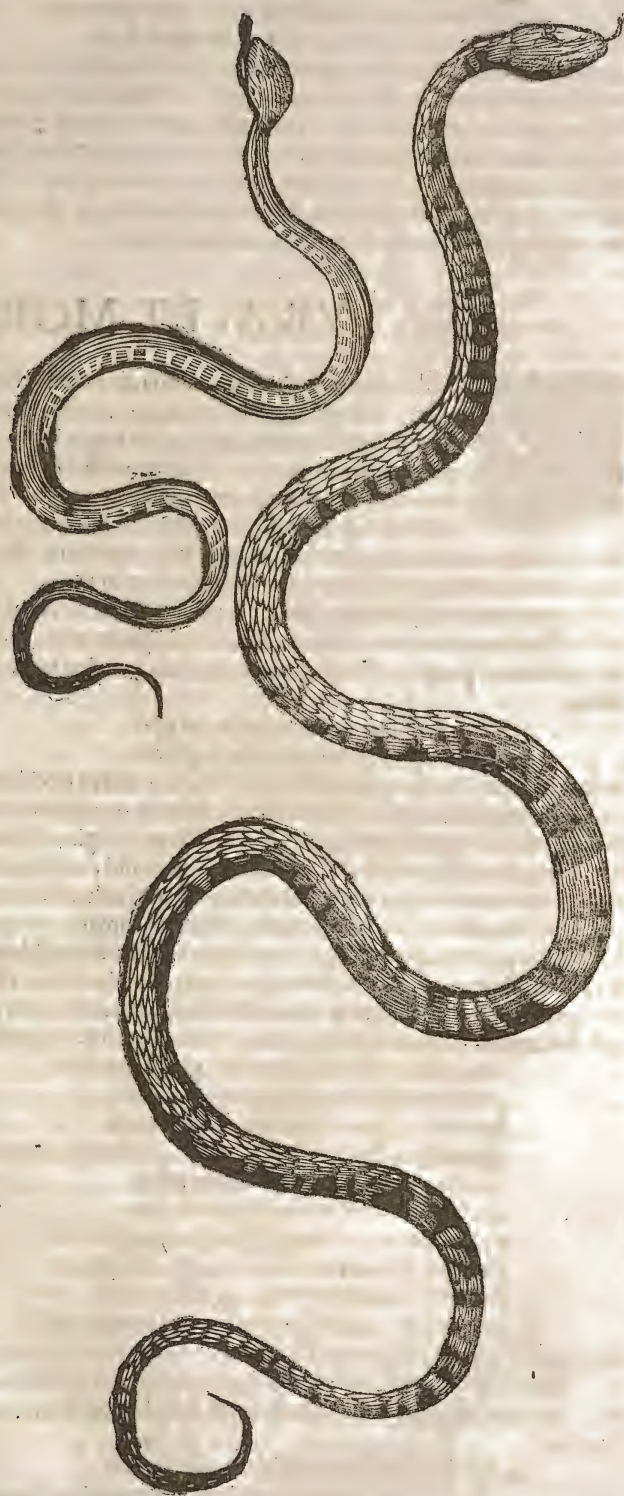
Nicandri descriptio.

D versibus in latinum sermonem sic translatis.

Tam procera, extensa queunt quàm brachia duci,
Tantaq; crassities est, quantum missele telum,
Quod faciens hastas docta faber expolit arte;
Pro truciū horrissona taurorum, & cade leonū.
Squalidus interdum color albet, sæpè virenti
Cum maculis, sæpè est cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti succenditur igne;
Idq; nigra æthiopum sub terra, quale refusus
Nilus sæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Platera gemine calli instar, fronte caruncle
Hærent sanguineis scintillant lumina flammis,
Turgida squalet item ceruix, graue sibilat ipsa
Bestia, dum certam vomit ira concita mortem.

Aspidis species colore
ferrugineo, vipera par-
ua vulgo dicta.

Aspidis alia species co-
lore subvirens maculo-
sa.

*Quatuor hinc intra maxillæ cōcava dentes
Radices fixere suas, quos iuncta quibusdam
Pelliculis tunica obducit, triste unde venenum
Effundit, si forte suo hæc approximet hosti.*

*Tubercula
aspidis ubi.*

Quamobrem ex Nicandri carminibus longitudinem aspidis vnus vlnæ, & crassitudinem, quæ telo missili est similis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquādo squallidum sæpe cinereum cum multis maculis: immò quandoq; instar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc bestia stabulatur. Ipsuper author gemina tubercula in fronte, oculos instar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tapdem quatuor dentes pelliculis quibusdam obductos, visionemq; humanam effugientes huic Fera assignat, ex quibus postea morsu disruptis, venenum stillat,

NATURA ET MORES.

Li. 1. Orig.

*Li. 2. de
An.*

*Alia pro-
prietas as-
pidis.*

MODO contemplantibus omnia, quæ natura his animantibus ingenuit, primò se se offert ponderandum; num sit verum assertum Isidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cantoris vocem, alteram aurium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, nè, cantionibus auditis, ad excantantem confugere cogatur: siquidem id fieri ab hominibus scribit Albertus Magnus; quoniam in capite huius animalis, lapis pretiosus custoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum esse in primo capite huius libri vbertim docuimus.

Si properemus ad alteram aspidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiusmodi animantibus congenitum esse, vt nunquam mas, nisi comite femina, à specu egrediatur: propterea Reusnerus in paradiso poetico hanc proprietatem sic decantabat.

*Non prius è fovea visu truculentior aspis
Exit, quam comitem senserit esse sibi.*

*Visus imbe-
cillus aspi-
dis, & cur.*

*Auditus
qualis.*

Immò addebat Plinius, quòd si harum Ferarum altera occidatur, tunc superstes iniuriam non impunitam relinquens, sociæ consortis occisorem in numero etiam hominum cætu inuestigare audet, vt illius vindictam suscipiat. Præterea aspidem visum imbecillum, incessum tardum, & auditum subtili sibi compararunt. Visum horum animalium hebetem callosa quædam tubercula fronti adherentia, oculosq; comprimant reddunt; idq; naturæ beneficio, multi factum autumant: quoniam si visionis acumine hæc bestia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxam esset allatura. At postmodum ingeniosa, & prouida natura, ob imbecillam visionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter, leuissimo audito strepitu, quasi à quodam expectata somno, statim se se erigit. Hæc omnia Nicander expressit hunc in modum.

*Nunc age terribilem sitientibus aspidæ squamis
Pestile plus alijs hoc ex grege reptile, nosce,
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem transuersa via est, prolisq; ventris
Spira, veterinosq; nuere videntur ocelli,
At simul ac facili fortè obseruauerit aure
Vel minimum strepitum, segnes è corpore somnos
Excutit, & teretem sinuat mox aspera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extensa queunt, quam brachia duci.*

*Ex huius
Serpentis.
Li. 2. de
falsis.*

Ex quamuis poetæ cuiuscumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum describant: nihilominus hæc nota aspidis propria esse perhibetur. Id colligendum est ex Plinio, qui aspidum colla intumescere scripsit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Aspida somniferam tumida ceruice leuigit.

Itaq; aspidem duabus potissimum proprietatibus gaudere dicuntur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumescat, & eorum venenum vnà cum sopore

A sopore artus patientis occupet. Scribebat Dioscorides, quod virus Aspidis, & Basilisci, more taurini sanguinis, in arterijs vulneratorum, sanguinem cogit. His addit Volateranus à punctura aspidis ranam depasti vulnus immedicabile fieri: propterea, ex Arnoldo, percussus ab aspidē, duarum, vel trium horarum spatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Pareo) se Florentia novisse circulatorem, qui ut melius propria pharmaca populo venderet, digitum aspidi mordendum porrexit, & post horas quatuor interijt.

Malus aspidis quando lethalius.

Habent præterea aspides hoc peculiare, ut mordendo tumorem non inducant: deinde (cū dentibus adeo exilibus, & mēbranula rectis sint præditi, ut à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant, ut visionem penè effugiat. Hac de causa multi Cleopatram interitum cognitu difficilem fuisse arbitrantur, quæ morfu aspidis vitam terminavit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Pisonem colligendum est. Nam cum Augustus, superato Antonio, viam Cleopatram tanquam faminam præstantissimam in triumphum ducens Romanis ostendere decrevisset, studiosius servandam curavit. At illa malens Regina ex humanis decedere, quam captiva Romanis esse spectaculo, hoc Serpentis genus, ut, citra suspicionem, sibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidissimis mulieribus, Naera scilicet, & Carmione indies operam suā Regine præstantibus iussit aspidem vis, sicubusq; contextam ad fallendos custodes in calathio deferri. Itaq; facto in prædictis feminis periculo, num Serpens illicò perimeret; vnde statim atq; Cleopatra illas exanimis conspicata est, eodemmet animali sibi exitium attulit. Hæc fortè aspidis species fuit chelidonia, quæ nulla interposita mora morfu venenans, illicò percussos vita priuat. Hæc etiam species in sinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas moretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aegypti, alluvione secundet. Chersæa verò aspis non confestim, sed interposita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demum aspis ptyas præter, morsum saluam habet venenosam, & adeo tenuem, ut angustissimos etiam cutis porros facillimè penetrare possit. Quamobrem Galenus, scribens de Theriaca ad Pisonem, tradebat ptyadas aspides, C exporrecta ceruice, & mecha interalli longitudine, instar rationalis cuiusdam animalis, venenum in transeantes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò scripsit. *οἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσματι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτύαδες καλῶνται, καὶ τυφλοὶ τὰς ὄφεις τῶν ἐπιπυόντων.* Nimirum Serpentes, qui in Agypto sunt, sputo utuntur, vnde & spuantes vocantur, & inuadentium oculos excæcant. His addendum est assertum Aui-cennæ, qui solo serpentini huius sputi odore animantes perire existimauit.

Interitus Cleopatrea qualis. Cap. 6.

Non in antiqua Cleopatra.

Aspidis chelidonia.

Aspis ptyas qualis.

Lib. 3. περι αποχης των επιφυων.

L. 19. c. 88.

Oua aspidum qualia.

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus differens de aspidibus aquilonaribus, quæ eleuata supra pectus incedunt, sputumq; venenosum in gutture collectum, in resistentem, vel obuium ei aculantur, deinde celeri cursu ad antra, & faxorum cauernas sese recipiunt. De natura autem ouorum aspidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quod hæc parua, rotunda, liuida, viscosa, fetida, summè venenosa, & filamentis quibusdam conglobata sunt, quæ si contingat, ut inuenta à Rubeta, vel ab alio animali venenoso foueantur, tunc vermis procreatur, qui visu, & halitu, more Basilisci, primo fouentem, deinde alios etiam animantes perimit: Deniq; de tempera D tura aspidis, si lector multa scire desiderat, confugiat oportet ad primum caput huius libri, vbi prolixiori sermone de temperamento anguium agitur.

L O C V S.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius attestatur: quamuis ibi multi versentur serpentes, qui vulgò aspides nominantur. Insulæ quidem Hispaniæ, ut recitat Christophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) aspidibus; omniq; venenato Ferarum genere redundant. Neq; hoc à veritate recedere videtur; cum calidiori regione delectentur. Etenim Aristoteles in historia animalium tradidit aspides gigni

Li. 8. c. 29.

in Africa, quarum ictus omni præsidiorum generi reluctantur. Sed animaduertendum, ex Ioanne Bohemo, quod Africa producit etiam Ichneumones, qui malitiam aspidum reperi-

reprimunt, atq; castigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca diligē calidiora: quapropter Africam, & potissimum Aegyptum, ripasq; Nili tanquam peculiarem propriumq; locum incolī: vnde si accidat, vt huiusmodi Feræ in frigidioribus locis conspiciantur, illue delatas esse Lucanus arbitrat, dum inquit.

L. 9. Pharsal.

*Ipsa caloris egens gelidum non transit in orbem
Sponte sua, Nilq; genus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libya mortes, & fecimus aspidamerces.*

Quamuis Strabo quodammodo dissentire à Lucano videatur, dum propriam speciem Aegypto assignat, præter illas, quæ in alijs diuagantur locis: vnde statuere videtur alijs etiam in locis aspidēs procreari. Salmasius tamen in Solinum sententiæ Strabonis quodammodo fauens, de alijs Libyæ locis fortè locutum fuisse Strabonem pronunciauit. Veteres enim aspidum patriam Libyam, & Aegypti fines circumscripserunt: nam reulit Nicander fuliginosam aspidem sub Aethyopum gleba ab vnda Nili in mare veta delitescere, & per hanc speciem, ad mentem Aetij, aspis chelidonia Nili ripas incolens intelligenda est: quandoquidem colorem hirundinum fuscum esse omnibus constat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter aspidum tres species nominatas, chelidoniæ Aegypti peculiare esse feruntur. Et eò magis, quoniam Olaus Magnus aspidēs in plaga Septentrionali (licet quoad venenatam naturam Africanis debiliores) obseruauit, quæ pariter scabrosa cute, cinereo colore, oculis scintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morsu feriant, cui præsentissimo occurrendum est remediū.

Opinia veterum circa locū aspidum.

Quæ species colas Nili ripas. Quoniam aspis Aegypti magis familiaris.

ANTIPATHIA ET SYMPATHIA.

MVLTIS animantibus, & plantis aspis dissentire videtur, dum primo in odium Ichneumonis rapitur: quod Nicandro non fuit ignotum, quando in Thetiæ cecinit his versibus in Latinum sermonem translatis.

*Solus eam potis est Ichneumon vincere pestem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; ora*

*Quæ fouet in multorum hominum insuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq; dente lacescit.*

L. 9. Pharsal.

Bellum quoq; Ichneumonis, & Aspidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

*Aspides vt Pharias cauda solertior hostis
Ludit & iratas incerta prouocat umbra,
Obliquasq; caput vanas Serpentis in auras
Effuso tuto comprehendit guttura morsu,
Lethiferam citra saniem tunc irrita Pestis
Exprimitur, faucesq; fluunt percussæ veneno.*

Cimices aspidibus contrarij.

Præterea aspis acri odio quoddam angues Argolas nuncupatos prosequitur: quandoquidem ad illius internecionem à natura procreati esse videntur; cum scripsetit Suidas, Huius Alexandri Magni, hoc Serpentis genus Argo Pelasgico Alexandriam, ad perimendas aspidēs, delatum fuisse. Item aspis Ranarum sætus cauda insignes prosequitur; quod Agricola in libro de animalibus subterraneis annotauit. Amplius cimices aspis abominatur; ideoq; contra eius morsum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die cimices ederint, ab aspidē non morderi perhibentur.

Ari radice aduersatur aspidi.

L. 7. Phyt. cap. 24.

L. 7. de rer. var.

L. 3. de Ira.

Sunt præterea nonnullæ plantæ, à quibus aspidēs naturaliter abhorrent. Primitus Ari radice omnes Serpentes, & potissimum aspidēs fugantur; siquidem eius fumo adeo inebriantur, vt, ex Porta, torpidæ interdum reperiantur. Plinius addit naturæ aspidum halicacabum ita aduersari, vt radice huius plantæ propius admota, aspis soporetur: id autem mirum non esse tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & semina hominibus quoq; soporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligē, vel potius odio haberi asserunt, vt proprium sit huius Feræ in umbra tantummodo exurgere: vnde scriptum reliquit Seneca: sicuti taurum color rubicundus excitat, & vrsos, bouesq;

Aboueth; mappa procreat, ita aspis ad umbram exurgit.

Insuper aspidem ob sympathiam quandam Aethiis, & Syris minimè obesse dicuntur: quae de causa praedicti populi proprios filios, ut narrat Vincentius Belluacensis, sijs obijciunt, quos si laeserint tanquam adulteros respiciunt, si secus eos tanquam legitimos nuntiant. Verum id non de omnibus Aethiis, & Syris, sed tantum de Pylis Libyæ populis intelligendum est, de quibus, in historia Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiusdem speciei tam singulari amore se inuicem complectuntur, ut nec viperam viperam, nec aspis aspidem ledat. Hec fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Ita virgæ & Scorpionum necaueris si ieiunus illi inspueris. At non homo hominem morfu interfecit, nec viperam viperam, nec aspis aspidem: siquidem quod simile est, id congruum unicuique est, quod contrarium, inimicum, & noxium.*

*Sympathia
aspidum cum
varijs po-
pulis.*

Cap. 6.

VENENI ASPIDVM

SIGNA.

EST IGLIA, iustus aspidum tam obscure apparent, ut acrem etiam oculorum aciem effugiant, & eo magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes internas penetrat, ideoque cutim subiens ita ad peniciora delabitur, ut vel parum, vel nihil in supericie cutis emineat. Hac de causa mors Cleopatæ cognitu fuit difficilis, & non nisi serò ab Octavianis, ex duobus

*Mors Cleo-
patæ cur
fuerit diffi-
cilis cogni-
ta.*

paruis punctis deprehensa fuit. Unde non in ista sic cauebat Nicanor in Theriacis.

*Nec tamen vlla vidēs impressæ vulnera morsus,
Nec dixit fatus tumor ictum corpus adurit:
Sed qui laesus homo est, citra quærem, fata laborem
Clandit, & ignauo moriens torpore fatiscit.*

Hec & alia signa huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morsu aspidis perempti enarrauit hunc in modum.

*At tibi Læue miser fixus præcordia pressæ
Niliacæ Serpente cruor, nullaq; dolore
Testatus morsus subita caligine mortem
Accipis, & stygias somno descendis ad umbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ dira virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt maturæ Sabæi.*

*L. 9. Phari-
sæi.*

Per Niliacum Serpentem à poeta hoc in loco aspis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili versetur, citiusque dicitur hoc animal morsu interimere, quam toxicum arboris apud Sabæos populos nascentis. Reusnerus quoque in Paradiso poetico meditando somnium morsu aspidis indutum, pronunciauit distichon huius tenoris.

*Serpēs Ni-
liacæ qui.*

*Brachia si fuerint sacris admorsa colubris,
Iam trahit occultum membra soporis iter.*

Huius etiam symptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum, dū cecinit.

*Aspidis & morsu laesum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuisse ferunt.*

Itaque cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præsentia pronunciare virus aspidis principaliter cerebro aduersari; quem id modum ex enarratis symptomatibus hunc morsum concomitantibus colligendum est: veluti sunt sopor, & oculorum nictationes. Scribat enim Dioscorides, quod statim post ictum aspidis, caligo oculos obumbrat, nullus penè conspicitur tumor, mediocri insurgit stomachi dolor, & vulnus est adeo exiguum, ut ab acutissima aculei aculei esse videatur. Addit postea Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, quod ictum aspidis consequitur stupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus assiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, sequitur lapsus in profundum somnum, & tandem conuulsio. Immo addit quoque ex

*Symptoma-
ta morsus
huius Ferae.
L. 6. c. 56.*

Loco cit.

morsu

*Symptoma
tu morfus
chelis a
spidis.*

*Signa mor-
fus pyadis*

*Symptoma-
tum huius
veneni cau-
sa.*

in ictu aspidis chelidoniae presentissimam esse necem, & ex ictu chersæ non nisi post spa-
tium quatuor horarum accedere: cum pyas multò tardius interimat: Auicennas au-
tem signa morfus aspidis chelidoniae, necnon aspidis sicæ, seu chersæ eadem esse asser-
mat: harum namq; alterutra, si mordeat, accidunt, ut inquit ipse, frequentes singultus,
alteratio caloris, stupor, & frigus membrorum, & somnus profundus cum pulsus vehe-
mentis. Sin mordeat pyas, idest spuens: tunc patiens, ad mentem eiusdem Auicennæ
sensu, & motu penè priuatus, post continuos saltus soporatur: cum torsione colli, spa-
suo, pullu inordinato, & absq; dolore, vita priuatur: quamvis ab initio dolorem inte-
riorum senserit, & ad vomitum prouocandum, digitos in guttur introduxerit.

Accidit quoq; patientis colorem in viridem, & herbaceum permurari asserit: de-
inde in reliquis symptomatibus assignandis, sententiæ Nicandri, & Auicennæ adhi-
patur. Tandem Ponzettus non modò symptomata ictus aspidum, sed etiam eorum cau-
sas in medium asserere donatur, dum inquit nigredinem quandoq; circa locum affectum,
dimanare à nimia caliditate veneni partem adurentis, & oculorum obscuritatem à va-
poribus venenatis oriri attestatur, qui interdum capitis dolorem asserere solent. Postea
humores in stomacho venefici vi infecti agitantur, & vomitionem prouocant: immò
sæpè conuulsionem, quoniam tunica stomachi contrahuntur, & coarctantur. Deniq;
materia descendens ad intestina dysenteriam, syncopem, & interitum procreare di-
citur.

VENENI ASPIDVM MEDELA:

L. 6. c. 29.

VLTI, antequam præsidium aliquod ad profligandum aspidis virus,
præscribant, vitæ egrotantis periculum facientes, centaurium in vi-
no tritum propinant; nam si pharmacum euomatur, patientem peritu-
rum, sin secus, victurum esse pollicentur. Aristoteles tamen, in histo-
rijs animalium, aduersus ictum aspidis Africanæ nullum valere præ-
sidium attestatur. Quare hinc colligere possumus, pro castigando aspi-
dum aliarum regionum veneno, medicinam aliquam habere loci. Vnde Dioscorides,

*L. 6. c. 54.
Partis mu-
tilatio, ubi
conueniat.*

dum aliarum regionum veneno, medicinam aliquam habere loci. Vnde Dioscorides,
ad aspidum virus, remedia in capite de Ceraſte proposita commendauit. Plinius vnam
tantum opem, nimirum partis mutilationem inueniebat; cui sententiæ Paulus Aegine-
ta subscripsit.

*Exaltis
partis mul-
tatione
medicame-
ta tenuium
partium ad-
hibenda.*

Aelianus quoq; non videtur recedere à prædictorum virorum opinione, dum inquit:
Serpentum venenum pestiferum est, sed pestilentius aspidis: viperæ, & aliorum anguim
morfus non carent remedio, aspidis tantummodò ictum curari non posse intelligo.
Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni esse sollicitandam, consequen-
terq; ad plagæ exustionem deueniendum esse, vel podicem galli, aut columbæ vulneri
esse applicandum. Et quoniam vulnus exiguum esse solet, scarificationibus, aut sicya-
rum appositione dilatandum esse docet. Amplius, ex Pareo, quoniam veneno aspidum,
sanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium
utendum est: veluti sunt magna antidota, scilicet theriaca, & mithridatium, quæ in
aqua vitæ dissoluta intrinsecus, & extrinsecus, adhiberi possunt. At si accidat, ut pars
læsa nigricet, satius esse putat Pareo, si vires ferant, partem esse amputandam.

*Simplicia
medicame-
ta que con-
ueniant.
Oculorum.
Albim.
Anisi u.
Euphor-
by, sicut
Aristolo-
chia.
Gentiana.
L. 3. c. 5.*

Cæterum, ut in his præsidijs proponendis ordinatim incedamus, à simplicibus per os
sumendis exordiemur. Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus desumuntur. In
primis nonnulli origanum virens, ad vomitum excitandum, cum vino tritum propin-
ant, deinde antidotis feliciori cum successu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho
adhibet. Plinius clematidem aegyptiam contra Serpentes, & potissimum aspides ex
aceto efficacem prædicat. Deinde anisum, lupinum, necnon hyosciamum contusum in
vino præbet. Ponzettus aristolochiam cum rosis, & semen apij cum mero, item carpo-
balsamum, & puluerem gentianæ cum vino, vel modico menthæ succo commendat.
Pariter mira vis citri aduersus aspides, apud Athenenum legitur. Scribit enim prædones
quosdam ultimo damnatos supplicio tamquam Ferarum cibum in theatrum à militibus
intro-

A interductos, & ab aspidibus percussos nihil passos fuisse. Ideò Princeps id admiratus, de cibo reorum militem custodem interrogauit: sed statim atq; cognouit: eorum cibum fuisse citrum, postero die talem cibum vni, alteri verò nequaquam dari iussit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aspidibus punctus interijt.

Praeterea in hoc casu multum adiumenti affert acetum, & praecipue acerrimum, cuius tanta quantitas sumenda est, donec qualitas aceti circa dextram praecordiorum partem ab aegro percipiatur: Hepar enim in morsu aspidis sensu priuari aiunt. Ad conficiendum, & extollendum hoc praesidium, addere possumus historiam cuiusdam hominis à Minio recitatam, qui vitem aceto plenum ferens incautè calcauit aspidem: à quo fuit vulneratus, & quosies deponebat vitem, toties se esse fauciatum sentiebat; sicq; remedium huius morsus acetum esse intellexit. Id rursus stabilire potest casus cuiusdam pueri, qui cum ictus esset ab aspide, & ob ingentem aestum siti premeretur, aliumq; non haberet humorem, acetum, quod fortè secum habebat, hausit, & liberatus est. Cornelius Celsus credidit hoc accidisse, non quia acetum facultatem refrigerandi, sed quia vim dissipandi possideat: ideoq; verisimile est hoc praesidio, humorem intra corpus densatum discuti, & sanitatem restitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non iofrugiferam, in hoc casu, Plinius existimat. Verùm Marcus Varro octuagesimo nono vitae anno tradidit, ictus aspidum sanari, ipsa percussorum vrina, quod postea confirmauit Quintus Serenus his versibus.

*Si verò horrendum vulnus fera fecerit aspis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit ista senis sententia, nec non
(Plinius ut memoral) sumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.*

Ab Animalibus etiam homo percussus ab aspide non mediocrem fructum est consecutus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, stomachum ciconiae cum vino tanquam singulare auxilium extollit. Plinius fel muscellarum, quas Graeci ictidas vocant, contra aspidum punctiones vtilissimum; immò vrinam testudinis cimicibus tamen admixtis efficacissimam esse iudicat. Vnde postea Kiranides non solum testudinis vrina, sed marina quoq; testudinis sanguine haulto, omnes ferè morsus, sed praecipue aspidis sanari opinatus est. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in vino potum ab aspide punctis quamplurimum prodesse fatetur. Item in Pam prouincia Regni Malacensis inuenitur quandoq; in felle histricis lapis, ob raritatem alicuius aeris, coloris est dilutioris purpurae, amari gustus, & tandem levis, & instar saponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar sit frequens; nihilominus Incolae lapidem hunc in felle histricis Malacensis repertum, ad resistendum cuiusq; veneno longè praeferrunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam postmodum patientibus propinant; vnde stomachus roboratur, & venenum eis nihil obest.

Si ad composita alexipharmaca mentem conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quae venenatis nō mediocriter confert: propterea Galenus in libro de vsu Theriacae ad Pamphilianum haec habet. Percussus à vipera, vulneratis à serpente, ictis ab aspide, commotis à rabido cane, demum laesis ab aliquo animali, quod dentibus, aculeo, vel cōtactu venenum relinquat, recens theriaca satis superq; efficax remedium est. Recens autem est, quae sextum, & trigessimum annum nondum attigerit. Quapropter Septentrionalem plagā incolentes, si ab aspide demorsus fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta salutare remediū percipiunt. Hac aut deficiente, teste Olao Magno, allium contusum, & in cereuisia dissolutum bibunt, & aliud similiter supra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quae & theriaca nuncupatur: ex hac autem sumpta ante, & post ictum aspidis non parum vtilitatis patiens est percepturus. Recipit igitur, Galeno teste, gentianae vnciam dimidiam, radicis trifolij tantumdem, seminis eiusdem drachmas duas, polij drachmas tres, aristolochiae tenuis drachmas duas, radicū peucedani, & galbani tantūdem, petroselinij drachmas quatuor, rutae syluestris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbe pedicularis tantumdem, radicū vitis albe drachmas duas, leucopiperis tantumdem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbasci, chamæpytios, chamæleæ, marrubij, conizæ,

Citri virtus admiranda.

Aceti virtus in morsu aspidis.

Casus pueri ab aspidis ictu.

Cur aceti sanet morsus.

Vrina impubium laudatur.

Stomachus Ciconia.

Vrina, & sanguis testudinum.

Lapis Malacensis.

Lapis Histricis.

Composita medicamentum ad morsus Aspidis.

Theriaca magna Andromachi vis.

L. 2. de Antid. c. 10.

Antidotus Antipatri, quae recipiatur.

cymini

cymini æthiopici, succi papaueris, castorei, seminis, feniculi, agarici, cassiæ rufæ, florum iunci odorati, rhei, singulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obulos tres, opopanax tantundem, sagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni drachmam, & obulos tres, dictamni, & styracis tantundem, cinamomi drachmas tres, nardi tantundem, myrrhæ vnciam dimidiā, thuris drachmam, anisoforum, & succi cyrenæici tantundem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici, quod satis est: deinde ad nucis auellanae magnitudinem exhibetur.

*Quantitas
sem Dos
prædictæ
antidoti.
L. 2. de An-
tid. c. 10.*

*L. 2. de An-
tid. c. 15.*

Neq; omittenda est theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam ut ipse referebat, aduersus aspidum morsus composuit. Recipit autem, ut videre licet apud Galenum, castorei drachmas sex, opopanax, sagapeni, seseleos, cachrysos, chamædryos, chamæpityos, Marrubij singulorum vncias duas, styracis, bituminis iudaici, myrrhæ, singulorum drachmas septem, succi papaueris vnciam, & mellis libram. Percussis à Serpenticibus prius vomere debent: deinde huius drachmam, cum succo fraxini, vel cum vino bibant. Præterea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in mor-

Nunc autem tradere medicinas volo

Quæ morsus tantum venenatos sanant

Cornutæ, viperarum, aspidis, chersyari:

Ictus Ferarum, & puncturas quoq;

Apum, vesparum, scorpij, phalangij.

Hæc arte struas. Iridis bis quatuor

Assume drachmas primum: tum Zingiberis,

Succi panacis, & succi papaueris,

Radicum libanotidis, semen trifolij

Cuiusq; creticum tamen bis quatuor.

Aristolachie, longam dico, & ruta

Agræstis seminum drachmas duodecim.

Radicum vitis albæ sex, & decem:

Serpilli verò pariter, & smyrnæ,

Pontog; misse nobilis castorij.

Tantumdem: sed eryngij, & seminum apij

Æthiopici præsertim, & adhuc noui,

Cuiusq; drachmas appendo ter duas:

Eruiq; candidi, & mundi bis duodecim.

Hæc cuncta sicca, & transmissa cribro

Excipe vino: paruos inde fac orbes,

Rotasue paruas, vnicam drachmam dabis

Huius medicamenti ex hemina meri

Boni, non commisti, pinguis, & non noui.

Facit dimidium resolutum aqua

Tumori ventris, atq; turgido colo,

Et quibus incerta causa quicquam dolet.

Item Christophorus Andreas in Oecoiatria (referente Paro) præter theriacam, proponit ad morsus aspidum, singulare præsidium, quando ait. Insulas Hispaniæ aspidibus, omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduersus eorum ictus, theriaca postposita, sequenti antidoto, felici successu vri, quæ vires insignes, & adeo multiplici experientia comprobata habet, ut Incola non dubitauerit se quantumlibet effere aspidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia taxi barbati cariophilatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto accerrimo, & vrina sani hominis, profotu læsæ partis feruere debent. Sed satius esse existimat auctor, si patiens ieiunus tres vncias huius decoctionis, duabus horis ante pastum, hauerat.

*Nova anti-
dota ad
morsu aspi-
dum.*

*Aqua cu-
iusdā circu-
laris.*

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam, qua pota, de morsu ab aspidē sanabantur: eo potissimum tempore, quo Pompeius Rufus Romæ adilitium munus obibat; quamuis postea hic circulator, permultis, qui eandem facitabāt artem circumstantibus, ad suam ostendendam virtutem, & ad specimen de se præbendum, aspidem brachio admouerit, sed cum propriam sorbere non potuerit aquam, quæ

ex

A ex insidijs euerfa, vel subducta fuit, paulò post, veneno ad intima penetrante, vita priuatus fuit. Postremò Petrus Andreas Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, mirandum in modum extollit suam quintam essentiam ex aqua vitæ tanquam præstantissimam antidotum contra virus aspidum; quod medicamen, cum sit tenuium partium, celerimè per vniuersas corporis partes diffunditur, & venas, arteriasq; confestim penetrat, ideoq; prohibet, ne sanguis, & spiritus in venis refrigerati desentur, pariterq; adaucto calore innato, venefica vis citissimè superatur.

Li. 6. c. 54.
Quinta-
essentia Mat-
thioli.

B Ennumeratis internis alexipharmacis ad externa recensenda properandum est, quibus interdum pars affecta fouenda, & refocillanda est. Dioscorides sermonem habens de cimicibus lectularijs, illas ictibus aspidum vtiliter illiniendas esse tradebat: item butyrum circa vulnus esse ducendū, & folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquam maris contra ictus scorpionum, phalangiorum, & aspidum vtilissimam prædicabat; dummodo patiens in eâ calidâ sæpius descenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in hoc casu, utebatur. aliquando has herbas polium, & rutam syluestrem, ex aqua cælesti tritas, ad mitigandum aspidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoq; post scarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha, & modico opio, aliquando rumex instar emplastri accommodatum parti læsæ apponebat. Preterea non est omittenda theriaca, quæ extrinsecus etiam adhibita præcipuam vtilitatem, parti vulneratæ afferre solet. Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non modo theriaca, sed fursure quoq; instar emplastri accommodato vtuntur. Vincentius Belluacensis scriptis mandauit, quòd quidam citra vllum remediorum intrinsecorum, & extrinsecorum vsum, verbis, aspides excantant, ne veneno nocere possint, & vt de illorum capite lapis à multis expetitus erui possit. Author anonymos, tradit excantari aspides, ne lædant, quoniam Dæmones discurrunt cum verbis ad serpentes, & infectione interiori hoc faciunt, vt serpentes ad nutum eorum moueantur, & sine læsione tractabiles fiant. Verùm de his vanis cautionibus in capite primo huius libri multa scripsimus.

Lz. de mat-
med.

Aqua ma-
rine virtus

Theriaca
Androma-
chi.

C E P I T H E T A.

QUADAM huius animalis epitheta locum natalem, & naturales quasdam eius proprietates respiciunt, quædam verò cum alijs anguium epithetis sunt communia. Quoad primum aspis aliquando Niliaca, & quandoq; Aegyptia nominatur; interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti insula: cum aspides prædictis delectentur locis. Surda quoq; vocatur aspis, non quia auditu careat, sed quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab effectu, quoniam morsu soporem inducens patientem surdum reddat: idcirco apud Apollinarem legitur aspis κωφή, nimirum surdastra: quamuis ab Hesychio, hoc epitheto donetur illa serpentis species, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratione alterius proprietatis, aspis apud Latinos somniculosa, somnifica, & somnifera dicitur. itè Græcis ασπίς ὑπνέλη ab ὑπνος somnus, quoniam morsu soporem percussis afferat: Vnde Lu-

Aspis cur
surda dica-
tur.

Cur somni-
fera dica-
tur.

D canus canebat.

L. 9. Phar-
sal.

Hic quoq; prima caput mouit de puluere. tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huic sanguis, & crasse gutta veneni
Decidit &c.

Hac de causa nonnulli, etiam expositores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram Serpentem, aspidem à Poeta intellectam fuisse, quando libro secundo Amorum sic cecinit.

Pigra ser-
pens qua.

Pigraq; labatur circum donaria Serpens.

Nonnulli siccam aspidem vocarunt fortè quia incolens Nili ripas, nunquam aquæ se se imergat: quamobrem Lucanus decantabat.

stabant in margine sicca
Aspides, in medijs &c.

S

Aut.

*Aspis cur
ſicca dica-
tur.*

*Epitheta
græca.*

Auicennas tamen idèd ſiccas aſpides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis E ſiccitate præditæ ſint. Inſuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aſpis à Lucano, à Græcis *τοξαια*, idèſt veneno gaudens, & apud Orpheum *τολαμναίμ* nimirum cede contaminata: quamvis hac etiam voce græca, peſtis, & pernicies ſignificetur. Aliter etiam hic Serpens Græcis dicitur *ἀνδρόπορος*, nempe homicida, item *τοβολός* venenum proijciens: quamvis hoc eodem nomine denotetur, qui ſagittas eiacularur; aliquando Græcis vocatur *πενκιδανός*, ſcilicet exitioſus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus deſignetur; nam herba *πενκιδανόν* ab amaroꝝe proprium nomen fortita eſt. Quandoq; dicitur *πυρίπνοϊς*, videlicet ignem ſpirans: quamobrem tumefcens, formidabilis, & Græcis *σμέρδαλιν* cognominatur. Pariter *λεχμύρος* linguam excrens, & in epigrammatibus græcis *ἀναίδης* impudens, & tandem Nicandro in Theriacis *εὐλκώσαι* ſimulofa indigitatur.

DE NOMINATA.

*Aspidoro-
phi populi
qui.*

*Synaspif-
mum quid
vocaerint
Prifci.*

*L. 25. l. c. 1.
antiq. c. 31*

QUÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aſpide tum animali, tum elypeo denominationem fortiuntur. In primis *ἀσπίδοθητος* nuncupatur ille, qui ab aſpide percuſſus fuit. Item *ἀσπίδοτρόφος*, qui aſpidibus veſcitur: quamobrem Galenus ad calcem ſecundi libri ad Glaucōnem, Marſos populos *ἀσπίδοτρόφες*, nempe aſpidum carnem vorantes indigitauit. Synaſpiſmum poſtea Veteres vocabant, quando, in phalange, ſinguli cubitum occupabāt, nam Phlethon Græmiſtus, referente Cælio Rhodigino, prodidit Philippum Amynte omnium primum Macedonicæ phalangis ſynaſpiſmum conſtituiſſe. Amplius Aſpidiſcos, eodem Rhodigino teſte, quoddam ornamēti genus in ſcutis eſſe perhibetur. Immo partem in naui ad puppim vergentem, aſpida vocabant. Inſuper, ex eodem Rhodigino, Aſpidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aſpides veſabantur. De parte tandem Urbis Argiuæ, Aſpida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monumentis mandauit, ad quem locum lectorem relegamus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Cap. 11.

Cap. 59.

*Oua aſpi-
dū myſticè
quid ſigni-
ficent.*

Cap. 2.

Cap. 20.

LEGUNTUR in ſacris Biblijs, nimirum apud Eſaiam hæc verba. *Letens delectabitur ſuper foramen aſpidis.* Multi exponunt, quòd quicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum reſerti ſunt, ſub regno Chriſti, murato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eundem Prophetam leguntur talia verba. *Oua aſpidum ruinent, & telas araneæ texunt; qui comederit de ouis eorum, morietur; & ſi comprimentur, producentur regulus.* Aliqui expoſitores de peccatis Iudæorum Prophetam egiffe aſſeuerant: quaſi hic ſit ſenſus: vos eſtis ſimiles ouis aſpidum, quibus fractis, nil aliud quam aſpis emegit, & omnes veſtri labores telis aranearum aſſimulantur, quæ nullius ſunt uſus; cum ex ipsis, nulla veſtimenta parari poſſint. Gloſſa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aſpidum naſcitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichriſtus. D. Hieronymus prædictum Eſaiæ locū interpretans prodidit, fractione ouorū aſpidum, myſticè denotari manifeſtationē errorū, qui veritatis, & bonitatis ſpēciem præ ſe ferunt, vt eorū ſector omnium naribus cōmunicetur. Lauretis autem in ſylua Allegoriarum id myſticè interpretatur venenatam doctriinam, vel Improborum conſilia in humanis cordibus deliteſcentia, quæ tandem peruerſis operibus manifeſtantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconū vinum eorum, & venenam aſpidum crudele.* Interpretes per hæc verba myſticè indicari fatentur Daemones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum præſtigijs, & vaniſſimis commentis, hominum ſimplicium mentes decipere conantur. Demum quando apud Iob legitur. *Panis eius in utero illius vertetur in aſpidum inſtruncus,* ſcribunt Interpretes pro expoſitione huius loci, malum illud, quo impij deſtantur, tanquam cibum immutaturū naturam, & tanquam venenū maxime noxium.

A noxium, quale aspidum ab omnibus conspiciendum fore : & quoniam in eodem capite lob habet hæc alia verba . *Caput aspidum suget, & occidet eum lingua vipera.* D. Gregorius in *Moralibus* id mysticè declarans inquit ; Demonstrari initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur : sed postea mens capta violenti veneno, tentamenti opprimitur, & necatur : cum aspis latentes malorum suppeditationes denotet, & vipera violenta designet tentamenta .

Li. 15. c. 9.

MORALIA.

B VTHORES morales vnanimes produunt Diabolum, meritò aspidi assimilandum esse : nam si aspis morsu patientem soporat ; Diabolus quoq; si dentibus lethaliū criminū peccantem momorderit ; illum somno mundanarum deliciarum aded obruit, vt omnibus priuetur sensibus . Prind enim propriam fragilitatem, mortem appropinquantem, & Demonum crudelitatem non conspiciatur, æternarum suauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iustorum non audit, confessio-

*Diabolus
assimilatur
aspidi.*

ne non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; sceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ita dormit, donec diabolicum virus eum interinat. Cum tamen manifesta sit Christi doctrina apud Mattheum. Vigilare oportet, quoniam si sciret pater familias, qua hora suū veniret, vigilaret utiq; neq; fineret perfodi domum suam; Deinde si aspis ita cognominatur, quia venenum aspergat : Diabolus quoq; tentamenti virus disseminat . Immo si, ad mentem Plinij, hic serpens Mauros, & Afros non laedit : pariter Diabolus viris iustis nocumento esse nequit, qui Mauri iure merito cognominari possunt ; cum assidua pænitentia nigri esse ferantur. Amplius Dæmon erga viros iustos interdum ita se gegerit, veluti cantator magicus erga aspidem, qui cantionibus, eum de cauerna educere nititur : sic Diabolus assiduū mollium monumentis deliciarum, prædictos viros de profunda status fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demū si quis ab aspide demorsus non nisi per mutilationem membri sanatur : pa-

Cap. 24.

*Iterum da
mon com-
paratur ad
aspidem.*

C rirratione, membra corporis Ecclesiæ à Diabolo per hæresim infecta totum corpus inquinabunt, nisi separentur. Dicebat enim Christus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam esse.

Cap. 3.

Caterum non solum Diabolus, sed homo etiam auri sitientissimus, assiduūq; lucris, & opibus inhiatis aspis nuncupari poterit : cum, ritu illius venenosi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat ; non enim anteriora, & æterna conspiciat, sed lateralialia, nimirum mundi diuitias, & vsuras meditat : nam vsuræ, non sècus ac aspidēs sæuiunt, mordent, inficiuntq; & necant eum, qui fæneratur. Vnde Author sub nomine Chrysostomi præclare id significat, vbi aduersus fæneratorem declamat hunc in modum. Similis est pecunia vsuraria aspidis morsui : sicut enim, qui ab aspide percutitur, quasi delectatus cadit in somnum, & sic per soporis virtutem moritur, sic qui accipit pro vsuris ad tempus delectatur, quasi qui beneficium accipit, & sic per suauitatem beneficii non sentit quomodo captius efficitur : nam sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit. Sic vsura per totas facultates eius discurrit, & conuertit eas in debitum.

*Avarus &
mulatur as-
pidem.*

*Homil. 12.
in Matth..*

D itius etiam Augustinus in expositione psalmi nonagesimi, obstinatum aspidi assimilandum esse. Nam cantator magicus est concionator, qui blandis hortationibus illos de victorum specu eruiere conatur. At illi aures animæ, scilicet intellectum, & voluntatem obturant : siquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, idest sine vitæ cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pænitentiam agere sperent. Iuxta illud Ieremias. *Indurauerunt cervicem suam, ne audirent legem, & ne susciperent disciplinam.* Sed exemplū obstinati peccantis expressum habemus in libris Decretalium : vbi summus Pontifex iurè optimo vehemēter inuehitur in Fridricum Imperatorem his verbis. *Sed licet sic apud eum pro pace, paternis monitiis, & precum curam insistere lenitate ; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans, more aspidēs, aures suas preces hominum, & monita, elata obstinatione, & obstinata elatione despectu, propter quod &c.*

*Peccantes
obstinati si-
miles aspi-
dibus.*

Cap. 17.

Lib. 6. c. 2.

*Obstina-
tus, ex D.
Augusti-
no, assimi-
latur aspi-
di.*

Diuis etiam Augustinus in expositione psalmi nonagesimi, obstinatum aspidi assi-

milandum esse retulit; dum dixit: Hic verè nominatur aspis, quia alteram autem quam proxime potest terram insigere; alteram vero caudæ immissione obturare conatur, ne audiat. Quid ad hæc excantantis vox; quia sermo facit predicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo; uberrimo quodam prostrato lacrymarum: apud quem viderim nihil humane ex-cantationis quamlibet sapientiam, nihil quantumcumque admonitionis industriam, preuale-re. Noverit tamen vir sapiens non Celo se se, sed solo insigere caput, quod sapientia, quæ à supernis est, non modo pudica, sed etiam pacifica sit. Hæc autem Magis (ut ita dicam) aspidi-ea, nisi terrena esse non potest, sed nec idcirco obscuræ sciet, nisi cauda quoque obturaret auditum, cauda est finis intentionis, hæc sordidas desperationes, cum hic quidem velut terre infixus proprie inheret voluntati, inde velut reflectens caudam, sinem aliquem meditatur, & insigit animo, quem desiderat adipisci. Inde tam mordax, & amarus sermo inuenitur in oculis hominis ob-stinatis, quod nulla ad eum penetrare queat benevolentia monitoris. Inde aspidis virus in lingua aculeo persenerat, quod aduersus linguam excantatoris tanto se sordidius obturavit.

*Detrahto-
res similes
sunt aspi-
dibus.*

*Tyranni
aspidi si-
miles.*

*L. de Ami-
cit. c. 48.*

*Improbis,
& scele-
ris Prin-
ceps.*

*Iudex quæ
do debeat
imitari.*

Illiteriam, qui alienam famam passim debacchantur, aspidibus optimè de causa, in sacris Biblijs, assimilantur. Hæc sunt verba. Venenum aspidum sub labijs eorum supul-crum patens est guttur eorum, sanæ ora bonorum, non sunt talia, sed odoris plena sua-uissimi.

Insupet importuni, & immites tyranni aspidum similitudinem effugere non pos-sunt: nam veluti aspis non nisi cum socia vagatur, & alterius interfectorem pertinacis-simè persequitur: saeuus quoque tyrannus, cui, ut dicebat Cicero, nulla est fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolentia fiducia, omnia enim illi semper suspecta sunt; aut filium, aut alium tyrannidis successorem sibi adiungit, ne si quid acciderit, ultor defir. Importuno tyranno adiungere possumus improbum, & sceleratum Principem, qui mo-re aspidis Afris minimè noxijs, proprijs consanguineis, aut libere ob munerum copiam, amicitia deuinctis peccantibus parit; aliorum verò scelera libera, & impunita non relinquit. Immo Princeps, & iudex iustus mores illius ægyptiacæ aspidis imitari debe-ret, quæ vnà cum catulis quotidie ad mensam cuiusdam viri accedebat: sed cum acci-disset, ut catulus filium hospitis venenauerit: illico mater proprium catulum coram hospite, morte puniuit. Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam aspides, qui essent causa inuitabilis mali, nisi natura hebetudinem visus illis commu-nicasset: pariter prædicti homines essent pestilentissimi, si vis ingenij propriae cupidita-ti accederet. Quare non immerito Sinesius in epistola quadam ad fratrem, recitat di-schichon græcū incerti Authoris; in quo homines, quidam notantur tanquam ma-ximè venenatis bestijs, nimirum aspide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores: versus sunt.

Ἀσπίδα, ὄφιν, καὶ λαδικίας περιφύγει,

καὶ κύνα λυσστικὴν, καὶ πᾶσι λαδικίαις.

Hi autem versus in latina carmina sic verti possunt:

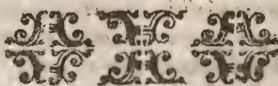
Aspida, bufonem, necnon vitabis echidnam,

Atque canem rabidum, non secus ac homines.

*Laodiceæ
homines
vitiosi.*

*Vitia abla-
tu diffici-
lia quæ.*

Quibus verbis λαδικίας homines tanquam nocentissimi taxantur: putat enim Gesue-rus hoc in loco λαδικίας per syncope pro λαοδικίας dici; ut sit gentile nomen à Lao-dicea Ciuitate Asiae, cuius ciues dolosi, auari, & omni improbitatum genere referti es-se ferebantur: ideoque summis rationibus tales homines aspidibus comparantur. Nam quemadmodum pro ictibus aspidum nullum inuenitur remedium, nisi partes demorsæ amputentur: ita quædam sunt innata vitia, quæ non nisi solo interitu auferri possunt. Ad finem, ex moribus aspidum aliquid etiam boni haurire possumus: quandoquidem si aspis mas ita immoderato affectu propriam prosequitur coniugem, ut nunquam sine illa diuagetur, atque nunquam quiescat, nisi illius interfectorem venenauerit: pariter hinc homines Christi fideles discere debent rationem benevolentia, qua uxorem suam in dies complecti debent.

HISTORICA.

RECITAT Aelianus in historia Animalium, quod in quadam Aegyptiorum L.9. c. 25, pastione ab Hercule denominata vixisse formosum puerum anserum & 27. custodem ab aspide ita adamatum, ut dormiens ab illa excitaretur ad declinandas insidias, quas aspidis coniux ei machinabatur: hic interio expergefactus ab illis sibi diligentissime cauebat. Item Aelianus addit aspides ab Aegyptijs mansuescieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter neque illis, neque eorum infantibus obsunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Aegyptij statim post prandium farinam vino, & melle temperatam supra mensam exponunt, deinde aspides tanquam conuiuias plausu dato, ad prandium inuitant: tunc illae à varijs erumpentes cryptis, caputque eleuantes sensim, & moderatè expleantur. Rursus si accidat, ut Aegyptij, nocturno tempore, de cubili surgere velint, ne aspides in tenebris conculcent, digitos percutiunt, indicantes de via esse decedendum; at aspides sonitus discrimen intelligentes cōfestim ad latibula confugiunt. Item Aelianus ad confirmandam aspidum apud Aegyptios venerationem, narrat, quod vinitor cum scrobem foderet generosam plantaturus vitem, ligonis ictu, aspidem illic fortè latibulantem dissecuit, postea dimouendo terram, posteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc eruentata, & reptante: quam obrem obstupescens statim rationis impotens redditus est, ut non solum diu, sed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & se persequi aspidem indicaret. Immo veluti morsu laesus opem implorans vociferabatur, & interemptae aspidis simulacrum se conspiciari referebat. Cum autem diu hac capitis debilitate vexatus esset; tandem eius consanguinei ipsum supplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenq; rogarunt, ut illud aspidis spectrum amoliri dignaretur, tuncq; patiens sine haustu hellebori, inde liber egressus est.

pauis.

Deniq; Aelianus aliam exarat historiam cuiusdam iuuenis insatiabilem profundumq; ventrem semper estando distendentis, qui pauonis cuiusdam potiundi à Rege Aegyptiorum Ioni dicati, ad suae deseruiendum voracitati, miro desiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi ministrum, mercede sacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; ministro inani spe inducto ad locum accedenti, ubi ales morari solebat, ut comprehensam guloso afferret iuueni, non pauo, sed horrida aspis visa est, quare perterritus, opere infecto, illinc recessit.

Pauo in Aspidem versus.

PROVERBIA.

NON multa sunt adagia, quae ex natura huius animalis desumuntur. Inter haec primò hoc recitatur. *Aspidi, & Basilefco insisistis.* Proferturq; de re inuitabili, quoniam horum animalium alterum, virus in obuios expuit, alterum verò visu nocet. Non absimile est hoc adagium alteri. *A fronte precipitium, à tergo lupi.* Desumptum esse videtur ex doctrina Horatii, quando in satyra secunda primi libri scripsit. *Hac urget Lupus, hac angit, canis.* Vel ex satyra tertia libri secundi, ubi legitur. *Hic fossa est ingens, hic rupes maxima.* Deinde aliud recensetur. *Áνγνα άσπίδος,* idest *Morsus aspidis.* & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc spectat ille versculus.

Morsus aspidis proverbium.

Idem. *Idem áσπιδος ναυλ γυνή.*

Idest.

Tellus aspidis profectio mulier improba.

Quoniam Aelianus tradidit aduersus omne serpentis virus, excepto morsu aspidis, remedium inueniri. Immo Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiu trahi posse ad hostem clancularium: cum aspis, citra dolorem, venenum infundat, & post demorsam partem, nullum ferè in ea vulneris vestigium appareat. Tandem solet etiam hoc promul-

Mulier improba aspidi comparatur.

*Aspis à vi-
pera promer-
him.*

promulgari. *Aspis à vipera.* Et præcipuè quando scelestus homo, virum improbum con-
sulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conspectus duas mulieres col-
loquentes, hæc verba protulit. *Aspis à vipera mutuo venenum sumit:* nec immerito,
quoniam mulier à multis *ιδίαις νακίων* dicta est. De hoc prouerbio confugiendum est ad
caput de vipera, vbi latius de hoc agitur.

MIRACULA.

EVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium,
narrat quòd cuidam iuueni, qui penitentia ductus nuper ad Eremum
secesserat, tabernaculistiq; nonnisi per spatium sex mille passuum à
monasterio sibi constituerat, Abbas panem, per duos pueros miserat,
quorum natu maior annum quintum decimum, minor verò duodeci-
mum agebat. His ergo pueris inde reuertentibus aspis miranda mi-
gitudinis fit obuiam: ipsi autem nihil perterrefacti bestiam collum tumidum depo-
nentem conspicij sunt: interim minor natu Feram manu comprehensam pallio in-
uoluit, deinde Monasterium ingressus quasi victor, spectantibus cunctis Fratribus, reuo-
luto pallio, captiuam aspidem non sine iactantiæ tumore ostentauit. Cum autem pue-
rorum fidem, atq; virtutem ceteri prædicarent: tunc Abbas hanc infimæ ætatis ia-
ctantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compescuit obiurgas eos, cur prodidissent, quod
Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non suæ fidei, sed diuinæ virtuti at-
tribuendum erat; illisq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, &
non signis atq; virtutibus gloriarentur. Item Christiana virgo diuinis munita auxilijs
multitudini aspidum, quarum simulacra Magus quidam excitabat obiecta, illæsa, & in-
columis euasit. Hec & alia huius generis miracula legenda sunt apud Surium, & alios
Autores qui mores, & gesta illorum Martyrum prodiderunt, qui iussu Tyrannorum in
lacum serpentibus plenum ducti fuerunt.

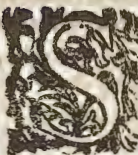
*Puer aspi-
dē pertra-
ciat illas.*

*Christiane
Virginis
miraculū.*

HIEROGLYPHICA.

*L. 14. Nic-
vogl.*

*Diadema-
ta Regum
Ægypti
qualia.
Lib. 4.*

ACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad ostendendam quam-
dam vim inuictam principatus, iconem aspidum representabant, quo-
niam longa experientia compertum est, paucos ab aspidē percussos
euasisse. Ideoq; olim peruulgati moris fuit diademata Regum in Aegy-
pti imaginibus aspidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphica sta-
bilitatem regni designabant: nam quemadmodum amor aspidis erga

coniugem firmus, & stabilis esse perhibetur: ita per aspidis simulacrū, regnū suum inter
reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus scribebat. *Tamq; aspidē
simulæ somas, & onanti persona sistro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacer-
dotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos gestari, circa quos inuoluti aspi-
des conspiciebantur, vt, qui contra Reges insurgere audebant, læthalibus moribus sub-
esse demonstrarent. Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magistratum edi-
ctis, vel Dynastarum iussis obtemperare nolentem, significant icone aspidis aures obtu-
rantis: nam aspis statim atq; cantionibus accersiti senserit, aures claudere conatur, ne
verba excantantium audire queat.

*Cur aspides
in pileis.
Viri inobe-
diēti: hiero-
glyph.*

*In lib. de
rebus ægypti.*

Alij, per duas aspidum icones, tenacem, & synceram amicitiam denotari posse arbi-
trantur: quandoquidem perhibent aspidem nunquam absq; comite à specu egredi, vt si
earum altera occidatur, superstes alterius mortem videri possit. Postremò addit Cæ-
lius Calcagninus, simulacro aspidis tanquam à fenestra immunis, & ad motum nullo
vtentis instrumento, & facili reuolutione se contorquens, astrum designari posse: cum
quauis hoc hieroglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monstrari possit: cum
quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

EMBLE.

E M B L E M A T A :

LORENTIVS vir præstanti litterarum scientia conspicuus, in suo Emblematum libro, delineavit chirurgum secantem brachium hominis ab aspide demorsæ, cum hac inscriptione. PRINCIPIS MALI OBSTANDVM. Deinde subscripsit hexastichon huius tenoris.

Embl. 66.

Aspidis haud ulla morsus curabitur arte,

Ense recidatur pars nisi læsa statim:

Nec aliter si seditio teterrima pestis

Ingruat, & secum crimina multa trahas.

Omnia sunt sentanda quidem, sed tollere præstat

Vnum, ne totus grex male dispareat.

Principi cuiuscumq; mali confestim occurrendum esse monet, etiam Persius satyra tertia, quando canit.

Helleborum frustra, cum iam cutis agra tumebit.

Postcætes videas, venienti occurrere morbo.

Neq; hoc est valde dissimile illi, quod recitabat Ovidius in libris Amorum, quando dixit.

Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus,

Dilatatum longa æmna tulisse mora.

Vel iuxta alium

Opprime, dum nova sunt subiti mala semina morbi.

Hoc igitur præceptum seruandum est in demorsæ ab aspide, qui nullo modo sanantur, nisi partes læsæ illico amputentur. Itaq; hoc emblemate mouentur Principes, vt seditiosos ciues merita pena puniant, atq; à Republica eiciant: siquidem ille, cui neq; natura, neq; industria rectè viuendi studium conciliare potest, ad mentem Platonis, vita est priuandus: cum in hoc casu Clementiam esse, non esse clementem, multi opinantur, iuxta vulgatum carmen.

Impius huic fueris, si pius esse voles.

Dum vnus interitu multi seruantur, propterea quod optimum misericordiæ genus est scelestos interimere, non tantum vt ipsi pereant, sed vt pereundo alios à maleficijs detercant. Quare ad rem nostram reuertentes attestamus satius, & melius esse, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata, videnda sunt apud Authores politioris musæ studiosissimos, quæ breuitati studentes omittimus.

Misericordia genus est scelestos interimere

PHRENOSCHEMATA.

VCAS Contilis scriptor Italicus, in suo erudito Phrenoschematum libro, figurauit aspidem aures obturantem hoc titulo coronatam; MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quod Author huius symboli profitebatur se agresti odio prosequi illos, qui modestia nescij, & pudoris improbi in dies conuicijs, & maledictis aliorum nomen laecessunt: ideoq; instar aspidis claudit aures, qui magici

Aspis obturans aures, quid significet.

cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in suo opere Phrenoschematum, scriptum reliquit, quod vir quidam palestræ litterariæ miles exercitatus effigiauit aspidem cauda aures obstruentem, vnà cum simulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO OND'IO SPERAVO. Itaq; author huius Insignis voluit omnibus manifestare quomodo aspidicam naturam indignatæ cuiusdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle suauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in suo volumine Insignium memorat nobilissimum virum, qui ad demonstrandam cuiusdam femine crudelitatem, exhibuit iconem aspidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Quasi velit innuere, quod omnis aspis,

Femina quomodo aspidi comparatur.

verè-

vt relatum fuit in historia huius animalis, nunquam sine comite diuagatur : hæc autem famina, quæ in actionibus aspidis esse videtur comitem respuit.

SIMVLACRA.

EMINI dubium esse arbitramur, quodd olim Aegyptij æternos honores multis brutis, & potissimum aspidibus decernebant : quapropter hæc animantia laedere nefas esse opinabantur. Ideo Ciceron non sine causa hæc scribebat : Aegyptiorum mores quis ignorat, quorum imbutæ sunt mentes prauitatum erroribus, nam carnificinam potius subirent, quam ibin, aut aspidem violare. Idcirco refert etiam Aelianus ab Aegyptiis simulacra Isidis iconibus aspidum tanquam regio quodam diademate coronari. In cuius rei confirmationem fatetur Giraldus agens de Iside, se vidisse hoc simulacrum in vetusto quodam numismate apud Augustinum Mustium. Icone autem aspidis penes Isidem utebantur, tum quia aspides sexdecim ætates viuere ferebantur, tum quia aspides in hominum perniciem natas esse negabant : cum notum esset ab aspidibus necem tantum impijs afferri. Quod si ita esset, Feram hanc tanquam Iustitiam honoribus cumulandam esse fas esset, quippe quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, & verum à falso distingueret.

Addunt alij ab Iside scelestis tantummodo hominibus aspidem immitti, hancque solum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq; sacrarum ædium angulo, sacella ædificabant, & bubulum adipem intervallis quibusdam obijciebant. Quapropter aspis, in Sacris Isidis, cum collo tumido, & capite elato circumferebatur : nam Isiaca tabula (teste Salmasio in Solinum) aspidem hæc forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in sexta satyra sic canebat, huc allu-

Isidis corona qualis.

Syme. ag. 12

Isis iustitia simulacrum.

Isiaca tabula quid representet.

Et monisse caput visa est argentea Serpens.

Apuleius quoq; ad rem, de gestaminibus Isidis scribebat, quodd læua cymbium dependebat aureum, ex cuius ansulis surgebat aspis caput attollens arduum, cervicibus late tumescentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter simulacra ad Isidem spectantia, chelidonium aspidem, & fistrum recensent : quamuis postea tradant id inde factum esse, quoniam fistrum edat sonum voci hirundinum similem, cum tamen chelidonia aspis tanquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippe quæ cum fistro, & ofside inter mysteria Isiaca recensebatur. Id innuit Ouidius, quando canit.

Sistræq; erant, nunquamq; satis questus Osyris,

Plenæq; somniferis Serpens peregrina venenis.

Lib. 2. c. 2.

Insuper recitat Matthias à Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, sylvas, & aspides venerabantur. Ignis enim per sacerdotes solum subiectis lignis accendebatur, sylvas sacrosanctas vocabantur, & deniq; aspides tanquam numina in priuatis ædibus seruabantur.

Simulacrum Furoris quomodo pingatur.

Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad representandum Furorem implacabilem, aspidis simulacro vititur, dum delineat hominem saucium omni armorum genere munitum, in cuius dextra manu stringitur aspis, quæ in hoc simulacro locum eatenus habere videtur, quatenus in sacris paginis legitur, quodd nullus furor potest comparari furori aspidis, quæ statim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumescit, semperq; furit, donec aliquem morfu venenauerit. Iterum Ripa, in secunda Iconologiæ parte, ad exprimendum Inobsequentem, figurauit mulierem habentem secus pedes aspidem,

Simulacrum Inobsequentis quale.

altera aure ad terram apposita, altera verò caudæ extremitate obturata : cum Physiologi aspidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Postremo idem auctor, ad ostendendam obstinatam mentem, effigiauit anopsam mulierem alas supra caput habentem, cum aspidem in sinistra manu, quæ malam eorum denotat naturam, qui proprijs tantummodo assentientes opinionibus, aliorum etiam optima non libenter audiunt consilia : cum sint instar aspidis aures claudentis. Ideo Galenus falsæ opinionis effectus exprimens dicebat. Falsæ enim opiniones animos hominum præoccupantes non solum surdos, sed etiam cecos faciunt, itaut videre nequeant, quæ

Li. 8. de comp. med. c. 1.

alijs

Alijs conspicua apparent. De statu is non multa in praesentia recitabimus; solum enim referemus, quod Romae in Viridario *Belvedere*, nuncupato conspicitur statua Cleopatrae Aegypti Reginae, quae brachio dextro caput sustentat, cum aspide regionem cordis, sub sinistra mamma, mordeute.

Statua Cleopatrae.

VSUS IN CIBIS.

VLGI monumenta personant, quod Marfi populi viperis, & aspidibus in eduljijs vtantur; propterea Galenus scribens de arte curatiua ad Glauconem, loquensq; de viperis, haec verba proferebat. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidisti Marfos, qui Feris venenatis, & aspidibus nutriuntur; capite quidem primum abscisso, & cauda ad digitos vsq; quatuor, deinde omnibus interaneis exemptis; immò &

L.2.c.16.

Aspides quomodo condiuntur.

Cap.8.

Difficultas in verbis Galeni.

Bcute adempta, necnon aqua corpore ipsarum diligenter abluto. Clarissimus Mercurialis in suo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni scribentis de Theriaca ad Pisonem, admiratur, quare scripserit Galenus carnem aspidum non ingredi posse antidota, cum vniuersum earum corpus sit venenosum, & nihilominus idem Galenus loco supra citato asseruit Marfos his carnibus absq; noxa vesci. Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Respondet Doctissimus Mercurialis totum quidem corpus aspidum veneno redundare, sed Marfi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè sub ipsorum caelo aspides non sunt venenatae, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum esse putat cum Fracastorio, quod huiusmodi populi cum aspidibus naturalem quamdam habent sympathiam, vt nunquam ab ipsis laedantur.

VSUS IN MEDICINA.

ET IN VARIIS.

GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem, senectam aspidis in medicina commendat, & præcipuè si trita cū melle in suffusionibus oculorum adhibeatur, quando quidem acutissimam reddere visionem perhibet. Plinius verò ad clarificandum visum, membrana aspidis, quam exuerit, vtitur, sed illam cum ædipe eiusdem animalis permisceet. Im-

Suffusionis remedium.

mò, ex eodem Plinio, cutem aspidis pondere sexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo li- quore hauriunt. Item Galenus agens de compositione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplastra, memorat vnum ex aspidibus ad discutiendas strumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis asij, bituminis singulorū denarium pondo trecentorum sexaginta, Aphonitri, ceræ, baccaeum lauri, gutæ ammoniaci singulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aspidum cineris podo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, posu emò cinis, pharmaco refrigerato, inspergitur.

Febris

quartanae auxilium.

L.6.c.14.

Præsidium

strumarū,

& podagre

DOlim etiam præter vsum medicum aspidibus in supplicijs utebantur: quoniam Galenus scribens ad Pisonem recitabat, se in magna Alexandria obseruasse, quàm citò mortus aspidum necarent: quando quidem pectori damnatorum capitali supplicio aspidem admovebant, & reum obambulare iubebant, sicq; confestim illum de medio tollebant.

Vsus aspidum in supplicijs.

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

ON erit necesse, vt longo verborum circuitu ostendamus, cur de Dip-
sade hoc in loco agendum sit; cum superius exaratum fuerit hunc Ser-
pentem à Solino inter species aspidum connumeratum fuisse: dum
plures, & diuersas aspidum species assignans, inæquales ad nocendum
esse scripserit; quoniam Dipsas, Siti, & Hipnalis, somno, ex illius sen-
tentia interimant. Dipsas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, mul-
ta significare videtur: cum *Dipsas* & *Dipsadas* in Græcorum scholis sit nomen adiectiuum;

Terra ari-
da Dipsas
dicta.

quod striculofum, & aridum indicat: ideoq; Apollonius poeta terram aridam, aliquan-
do Dipsadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipsa-
dis nomine insigniuit, quando cecinit.

L. 1. Amor.
eleg. 8.

est quedam nomine Dipsas annus.

Item Dipsas, quando substantiuè ponitur, viperæ speciem designat, vel potius Serpen-
tem, de quo in præsentia differitur; quoniam ab ipso demorsus, inexplibili potandi de-
siderio crucientur. Pariter Dipsas apud Theophrastum, spinæ quoddam genus esse
dicitur. Scribit enim in Arabia supra Copton *αἰσάρας διψάδα* prouenire; & Plinius
vertit spinam sitientem; quapropter multi opinati sunt hanc spinam nomine Dip-
sados fuisse appellatam, quia in locis admodum aridis nasceretur: quamuis nonnulli au-
thores, nec præter rationem, existimauerint hanc esse illam spinæ speciem, quam alij
Græci, vnica voce, *διψάρον* nominarunt. De hac re legendus est doctissimus Salma-
sius in Solinum, qui huius rei veritatem est assecutus.

L. 4. Hist.
plant. c. 8.

Dipsas spi-
ne genus.

Prætera in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inscribitur, herbæ chamælaæ,
& chamæleon confunduntur, ibiq; varia nomina assignantur, inter quæ, Dipsas, con-
numeratur. Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant
chamælaeam, alij crocodilon, alij Dipsada, alij onocardion, alij encoron, Itali labrum
veneris. Quare periti Botanici hinc colligere possunt, nomina chamælaæ, & chamæ-
læontis, tanquam eiusdem plantæ confundi, & permisceri; etenim encoron chamælaæ,
vel thymelaæ nomen est; Dipsas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon cha-
mælaëonti competere videatur, quoniam hanc plantam multi Prætorum cum carduo
dipsaco eandem esse crediderunt.

Quæ plan-
ta dicatur
Dipsas.

Dipsades
Danaï si-
lis.

Amplius Danaï filij ab aliquibus poetis Dipsades, quasi semper sitientes cognomi-
natæ fuerunt; cum semper circa aquas infernas versentur: notissimam enim esse con-
iectamus Danaïdum puellarum fabulam, quæ ob necatos sponfos, has penas apud Infe-
ros dare feruntur, vt situlis perstillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertulum,
gravi quidem, sed inuiti labore infundant. Harum Dipsadum fabulæ meminit Hora-
tius hunc in modum.

atq; notas
Virginum penas, & inane lymphæ
Dolium fundo percuntis imo.

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danaï proles Veneris quæ numina lesio
In cana lætheas dolia portat aquas.

L. 1. c. 33.

Cælius autem Rhodiginus in suo volumine lectionum antiquarum, narrat, quod Dip-
sas nuncupatur in re sacrificali, & pariter hepatis quoddam signum. Demùm apud
Salmasium legitur, Dipsas *χρῆς*, idest anguis, Aspis *ὄφις*, idest Serpens. Insuper cum Dip-
sas serpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; opere pretium erit hoc in
loco ambiguitate laborantia recensere. Itaq; Dioscoridi, & alijs authoribus, hic Ser-
pens non solum Dipsas, sed etiam Causos vocatur: cum tamen Græcis *καὶ δόσις* sit æstus,
& febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipsas quoq; hoc nomine insigni-
tur; cum ab hac percussus tanquam feruenti calore agitati æstuent. Item vocatur Me-
lanuros;

Causos Ser-
pens.

A lanuros; cum tamen *μελανυρος* Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immo Melanurus piscis est apud Aristotelem, qui nigris maculis in cauda est insignitus. Huius piscis meminit Reusnerus in Paradiso poetico, quando cecinit.

Melanurus anguis qualis.

Melanurus piscis.

Insignem caudæ melanurum nomine nigre,

In gustare (bonus si cupis esse) caue.

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioseoridis, Prester, cum tamen Prester sit genus vorticis, quod typhon, nempe vibratum cœnephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens prester esse dicitur, ut author est Plinius. Immo *πρησῆρ ἀνέμος* igneus turbo est, ut apud Hesiodum in Theogonia legitur. Ideoq; Species est fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius disserit, dum inquit.

Prester anguis. item igneus turbo.

Lib. 6.

Quod superest facile est ex his cognoscere, rebus.

Presteras Graij, quos ab re nominatarunt,

In mare, qua misse veniant ratione superne,

Nam fit, ut interdum, tanquam demissa columna

In mare de calo descendunt.

B Hic admonet Lucretius, quod Græci ab effectu, nimirum hunc ventum prosterem *πρησῆρ*, nempe ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immo addit Lucretius, quod hic status ignescens, figuramq; columnæ imitans quandoq; in terram descendit. De alio autem paulo inferius sic loquitur.

Ventus prester unde dictus.

Fit quoq; ut inuoluat, ventis e nubibus ipse

Vortex contrahens ex aere semina nubes,

Et quasi demissum calo prester a imitetur;

Hic ubi se in terras demisit, dissoluitq;

Turbinis immanem vim pronomit, atq; procelle.

Demum *πρησῆρ*, idest prester apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis faucibus subiecta, quando ira effervescentes intumescit: cum tamen *πρησῆρ* serpens nominetur ob ardorem inextinctæ sitis, quem morfu patientibus affert.

Lib. 2.

Prester pars gutturis.

SYNONYMA, ET ETYMVN.

ATINI hunc Serpentem Dipśadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellant. Græcis autem *δῖψας* nominatur; cum *δῖψα* sit sitis, & *δῖψα* sitio. Quandoquidem isti ab hoc angue, implacabili siti agitantur. Hæc eadem ratione ductus Isidorus, Dipśadem Situlam cognominavit, & Avicennas viperam facientem sitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur *δῖψας ἐχιδνα*, nimirum vipera siticulosa.

L. 12. orig. Vipera siticulosa quæ.

Ab alijs dicitur *μελανυρος*, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs *ἀμμοβάτης* Ammobates per arenam incedens. Est enim nomen compositum ex *αμμος* arena, & *βαίω* vado. Ab alijs cognominatur *πρησῆρ* Prester à verbo græco *πρησῆρ* incendio, quoniam Serpens hic patientes, istibus, veluti quibusdam flammis adurat. Ideo Bellonius solebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Prester, veneno veluti igneo hominem necat. Non immerito igitur Dipśas nuncupata fuit Serpens vrens; cum percussorum viscera adeo exsiccentur, ut continua aquæ potio ab illis desideretur. hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipśade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tusco milite Catonis, qui à Dipśade percussus interiit; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipśadem Serpentem vrentem appellare, propterea quod in sacris Biblijs legitur, quod Deus in populum Israeliticum murmurantem misit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Presteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Presteras, ob internum ardorem, ore semper hiantes, & vaporem exhalante calidissimum incedere. Huius conditionis Lucanus sic meminit.

Ammobates anguis qualis. Serpens vrens qualis.

C. 21. Num.

Ora q; distendens avidus fumantia Prester.

Idem exponit Baptista Mantuanus quando canit.

Nec non inflatis Prester, qui faucibus æstuat.

Expuit.

Fig. Pharsal.

Nulla

*Causos an-
guis.*

Nulla igitur teneri debemus admiratione, si interdum hic serpens *καυσος*, scilicet Causos cognominetur: cum hæc vox nimium calorem, & æstum significet. Cæterum animaduertendum est ad mentem Agricola, in libro de Animalibus subterraneis, inter Presterem, & Dipfadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter se non dissentiant) quoad effectum à se inuicem discrepare: cum Prester, percussus extemplo, veluti syderatione quadam immobilis, menteq; alienum reddat, mox pilis defluentibus, & urgente pruritu, aluiq; fluxu, patientem absumat. Aelianus etiam quandoq; inter morsum Dipfadis, & Presteris, aliquid obseruauit discrimen; quamuis postea alibi symptomata genita à morsu Dipfadis, & Presteris eadem esse asseuerauerit. Pariter Solinus, & Lucianus de utroque Serpente seorsim egerunt, illiq; diuersas proprietates assignarunt. Cæterum in hac difficultate confugiendum est ad Dioscoridem, qui scriptis mandauit, Dipfadem Presterem, & Causum vnius, & eiusdem Serpentis esse synonyma, propterea quod Prester, & Causos ab vrendo, & Dipfas à sitiendo cognominatur. Cui sententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adstipulantur.

*Discrimen
inter Pre-
sterem, &
Dipfadem.*

Li. 6. c. 50.

GENVS. ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhistora hunc serpentem inter species aspidis connumerauit; cum tamen Dioscorides, & alij authores non vulgares Dipfadem ab Aspide toro genere discriminauerint: siquidem hæc animalia adeo inter se sunt diuersa, vt alterum aquatile, alterum terrestre esse feratur. Lucianus id explicat, dum canit:

*stabant in margine sicca
Aspides in medijs siccabant Dipfades undis.*

*L. 9. Phar-
sal.*

*In lib. de
venen. cap.
14.*

*Differētia
inter Dip-
fadem, &
Viperā, ex
opin. Mar-
forū.*

*Lib. 11. de
simp. med.
fac.*

Aetius hanc serpentis speciem ad illud viperarum genus reducit; quod in locis maritimis libentissime stabulatur. Verumtamen Greuinus Dipfadem à vipera bifariam distinguit; primo, quoniam à Dipfade percussus citius intereunt, deinde, quoniam in cauda huius animalis quasdam paruas nigras maculas obseruat. At Marfi populi (referente Galeno) nullam inter Dipfades, & vipersas differentiam, nisi ratione loci, inuenire videntur: etenim degentes in locis salislagine refectis Dipfades, & viucentes in solo vligioso vipersas indigitarunt, hasq; minime siticulosas esse affirmarunt. Quapropter in Libya, & Aegypti arenis salsedine præditis Dipfades versabuntur, quæ vero in Italia, viperae esse feruntur: Hanc autem sententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. Sanè viperarum caro adeo ingentem obtinet desiccandi facultatem, vt nonnulli, qui eam ederunt, vehementissima siti cruciati sint, & proinde illas Dipfades cognominant.

Sunt autem, qui dicant demorfos ab his viperis sanari non posse potando, sed dirumpi potius, quam siti liberari. Quocirca eos, qui Romæ vipersas venantur siccitatus sum, num aliquam haberent notam, qua genus utrumq; viperarum distinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipfadam esse negabant, sed iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marforum verbis assentiri non est visus, dum paulò inferius nullum esse genus Dipfadam negare non audet.

FORMA. ET DESCRIPTIO.

*Exiguitas
Serpentis
quoad cras-
sitie.*

SIDORVS, & Arnoldus Villanovanus retulerunt Dipfadem esse serpentem tantæ exiguitatis, vt dum caleatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quam sentiat. Qui Authores de exiguitate serpentis fortè, quoad crassitiem, verba faciunt, cum in icone Dipfadis à Greuino exhibita longitudo potius, quam crassities obseruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic serpenti assignatur, quæ paulatim ex crassa in tenuem definit, corpore albicæte, necnon maculis partim rufescentibus, partim nigris variegato. Solstratus hunc serpentem à reliquis

A liquis ita distinguit, dum scribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus esse insignitam. Auicennas autem collum magnum, & tergum ad extremitatem usque nigricans, & caudam valde tenuem Dipladi attribuit; quæ bestia, ut plurimum, eodem Auicennas autore, in Regionibus Iokiat, & Assin, nempe in Regionibus Libyæ, & Syriæ versatur. Itaque Diplas est animal corpore exili viperæ perquam simili, & ictu violentissimo. Unde non erit cur Matthiolus admiretur Leoniceum virum alioquin eruditissimum, qui Dipladem corporis forma, nullis notis à vipera diuersam esse existimauit: nam similitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non discriminauit: Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

*Exiguæ similis spectatur Diplas echidnae,
Sed festina magis mors ictus occupat agros
Parua, & lurida, cui circa ultima cauda nigrescit.*

Et Georgius Pictorius in Lerna malorum paruitatem huius serpentis meditans, sic canebat.

*Situla paruos item serpens sputamine ledit,
Et sensus tollit, tollit itemque motum.*

B

Author libri de natura rerum scriptis mandauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, ut miræ specie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. Ceterum Solinus, & multi alij authores hanc figuræ serpentinæ elegantiam non Dipladi, aut Situlæ, sed Scythali assignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius descriptionem alteri attribuit; quemadmodum, ex delineatione vtriusque serpentis innotescere potest: Hoc igitur in loco lector iconem Dipladis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

*Locus natalis huius anguis.
In Comm.
ad Diosc. l.
6. c. 50.*

Colorum varietas non observatur in Diplade

NATURA, ET MORES.

C

IPSADI natura adeò tetrum congeniuit virus, ut inter perniciosissima animalia ab Authoribus recensetur. Quamobrem iure optimo Moses in Deuteronomio, terrificam illam describens solitudinem, Diplades in illa versantes memorauit. Est enim hoc animal fraudulentum, quoniam inter ova struthionum in arenis locata malitiosè stabulatur, ut Garamantes huiusmodi ova colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vasa finguntur, ovis struthionum per medium dissectis, loco vasorum vtuntur: immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiusmodi gestamine plurimum delectentur. Insuper natura tam feruens indidit Dipladibus venenum, ut ab illis percussis ardente siti crucientur. Quapropter Textor ad rem sic canebat.

Non adeo feruet, quem læsit aquatica Diplas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuias positura suas, & torrida Diplas.

Hoc enim animal acri semper ardere siti perhibetur, quæ nulla vnda restingui potest: Unde Lucanus canit.

— in medijs sitiabant Diplades undis.

D Immò Reusnerus in Paradiso poetico ad rem, infra scriptum recitat distichon.

Tu colis immundas tristis velut hydra paludes,

Aut qualis medio Diplas in amne sitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciaré de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ.

*Queris aquas in aquis, & poma fugacia capiat
Tantalus.*

Non erit igitur admiratione dignum, si demorsi ab hoc animali confestim rabidam, & tantaleam concipiant sitim: Id non latuit Galenum, qui in tractatu de symptomatum causis, causam implacabilis sitis assignans, scribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti qui comedit viperam fortè Dipladem, ignea afflicta sitis interijt. Immò quoniam hoc animal mordendo siccitatem

*Dipladis vasfractum
Ova struthionum ad quid.*

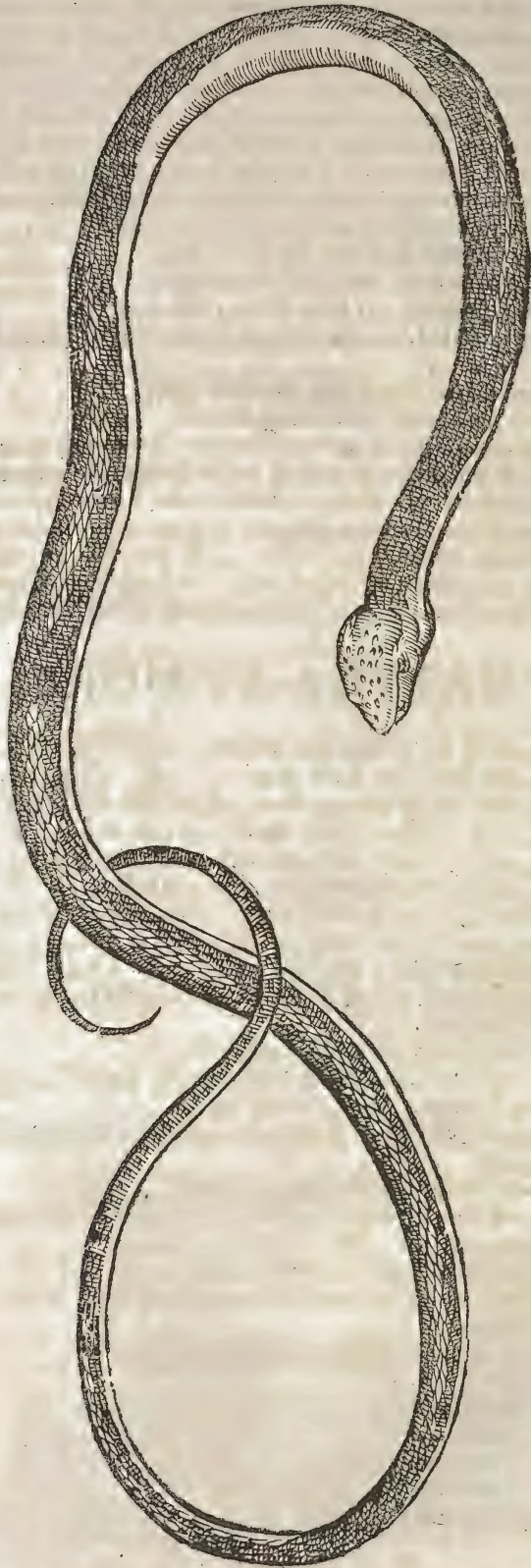
*L. 9. Pharsal.
Loco cit.*

Diplas Tantalo similis

*L. 1. c. 7.
Causa sitis intensa ex Galeno.*

T

tatem

A tatem generat, à multis os siccum habere fertur. Vnde Reusnerus sic canit.

Respicit auerso maculosum lumine tergum,

Et sicco Dipsas virus in ore gerit.

Itaq; ob istum huius serpentis, tanta siccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum absorbere humorem videatur. Reusnerus id testatur, dum inquit.

Imbibit humorem, lethali noxia morfu

Dipsas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis sit (quemadmodum Physiologi referunt) vt semper feruida ardeat siti, quam postmodum ab hoc animali percussi facie concipiunt, id patet in infra scripto Reusneri disticho.

Vt sitis hanc torquens nullis extinguitur undis,

Sic rabidam morfu concitat illa sitim.

*Sitis ardēs
excitatur
ab ictu hu-
ius serpētis*

Si quis autem naturam huius venenosi serpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia symptomata, quæ vexarunt Aulum Tuscum militem Catonis in Africa à Diplade demorsum: vbi legitur, quod nullo aquæ potu etiam copioso, neq; proprio etiam hausto sanguine sitim ob morsum Dipladis conceptam, sedare potuerit: carmina igitur Lucani sunt hæc.

Signiferum iuuenem Tyrreni sanguinis Aulum

Torta caput retro Dipsas calcata momordit

Vix dolor, aut sensus dentis fuit, ipsaq; leibi

Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatu

Ecce subit virus tactum, carp itq; medullas

Ignis edax; calidaq; incendit viscera tabe.

Ebibit humorem circum vitalia fuscum

Pestis, & in sicco linguam torrere palato

Capit, desessos iret, qui sudor in arius

Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.

Non decus imperij non mæsti iura Catonis.

Ardentem tenuere virum; quin spargere signa

Auderet; totisq; furens exquireret agris.

Quas poscebat aquas sitiens in corde venenum

Ille vel in Tanaim missus, Rhodumq; Padumq;

Arderet, Nilumq; bibens per rura vagantem

Accessit morti Libya, fatiq; minorem

Famam Dipsas habet terris adiuta perustis.

Scrutatur venas penitus squalentis arena,

Nunc redit ad Syrtis, & fluctus accipit ore,

Aquoreusq; placet, sed non sibi sufficit humor,

Nec sentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;

Sed putat esse sitim, ferroq; aperire tumentes

Sustinuit venas, atq; os implere cruore.

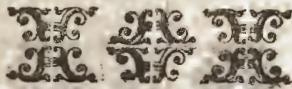
*L. 9. Phar-
sal.*

*Symptomata
morsus
Dipsadis.*

Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam esse malam huius veneni qualitatem, quæ vehementer calida, sicca, & crassa est; cum penitiores partes exsiccet adurendo, & corrugat vias vrinæ, totiusq; corporis porros adstringat, itaut

*Qualitas
veneni.*

quidquam potus haustæ aquæ, neq; per lotiū, neq; per sudorem reddatur: quamobrem æger ob copiosam potionem necessario dirumpitur.

L. 11. de
Simp. med.
fac.
Garaman-
tes populi
Libyæ.
Lib. 13.

IPSADES, auctore Eliano, tum in Africa, tum in Arabia nascuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multum recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam sicciora his animalibus valde accommodata celebrat. Verum licet per totam Libyam diuagentur, plerumque tamen apud Garamantes Libyæ pariter populos, Psillisq; finitimos libenter stabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

*Quippe atro rabidas efferuescente veneno
Dipsadas, immensis horrent Garamantes arenis.*

Qui plura de loco natali horum Serpentum scire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialoge de Dipsadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad Austrum tendit, copiosis referta est arenis, terraq; Solis ardore exusta, deserta, vt plurimum, & infæcunda non gramen, non fenum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concavitatibus, imbris, & pluuiarum reliquiæ consistere int, quæ tamen minimè sunt potabiles, cum densæ sint, & terrum spirent odorem. Has igitur ob causas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari posset locus ita aridus, frugibusq; & arboribus carens, & tam molestis feruoribus ita subiectus, vtaer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipsæ maximopere feruentes regionem profus inuiam, & inaccessibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, intentorij vitam degentes, venationum fructibus victitantes nonnunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solstitium hybernum, sydere maximè pluuiæ obseruato; quando scilicet maior ardoris pars deferuit, arenis assiduo imbæe madefactis. Venduntur autem onagros, struthiones humi volantes, aliquando simias, interdum elephantos: hæc enim animantia sola aduersus sitim perdurant, & molestiam feruentis Solis perferre possunt.

*Aer igneus
vbi sit.*

*Garaman-
tes homi-
nes fruga-
les.*

*Cur Regio
reddatur
inaccessa.*

*Vbi omne
Serpentum
genus ver-
seitur.*

*Dipsadis
descriptio
ex Lucian.*

Cæterum Garamantes, postquam comæatum, quem secum ingredientiæ Regionem detulerunt, omnem consumpserunt, rursus ad proprias pergunt habitationes, ne iterum arenæ accensæ, aut redditum intercludant, aut eundem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas sublata est, quando Sol sublato ex regione humore, ardentibus radijs feruere inceperit. Et sanè hæc omnia, quæ hæcenus dicta sunt, feruor, sitis, solitudo, sterilis soli infæcunditas minus nobis videbuntur grauiæ in comparatione ad illud, quod dicturi sumus. Idcirco omnibus modis hæc regio fugienda est. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præsentissimo inexpugnabiles partim in cauernis subterraneis stabulantes, & in arenæ recessibus cubantes, partim verò supernè reptantes, nimirum Aspides, Viperas, Cerastes, Buprestes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terrestre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebribus insignè, alterum aereu, & volatile alis tenuibus refectum, ad instar alarum locusta, aut vespertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inaccessibilis, & infesta redditur illa Libya. Verum Serpentum omnium nocentissimus, quos arena illa nutrit, Dipsas est, anguis non admodum magnus viperæ aliqua ex parte similis, quæ violento itæ ardore accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc ille. Vnde colligere possumus verum locum natalem Dipsadum esse Libyam, sed potissimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi est finitima.

SIGNA VENENI DIPSADIS.

I pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioscoridem, is scriptis mandauit, quod percussus ab hoc Serpente talem concepit sitim, quæ

Li. 6. c. 50.

copiosissimo etiam aquæ potu extingui minimè possit; & quamuis pa-

tiens affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confectum in eam-

dem bibendi appetentiam relabitur; immò toto habitu ijs sit similis, qui

antea nihil potionis hauserunt; hinc Auicennas iustis de causis scribe-

bat, quod venter huius patientis, & interanea adeò adurantur, vt aqua satiari nequeat:

deinde cū aqua pota neq; per lotium, neq; per sudorem exeat, per venas ventris meat,

& abdomen ita tumidū reddit, vt patiens hydropē laborare videatur. His addit Aetius,

quod, in ictu huius Serpentis, præter symptomata morsum viperæ consequentia, ori-

tur sitis, quæ potu non sedatur: idèd; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomit-

um, nec per sudorem egrediatur, necesse est, vt ægotans alterutro horum modorum

percat, nimirum aut internæ partes vehementi adurantur siti, aut ob copiam potio-

nis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuersum diuagans cor-

pus, illud ita exsiccat, & adurit, vt instar membranæ, aut corij ante ignem locati con-

trahatur; quamobrem meatibus excrementorum interclusis, aqua hausta in ventre ne-

cessario contineatur. Vnde in hoc casu magna internarum, & externarum partium in-

flammatio, ob insignem veneni siccitatem accidit, quod per vniuersum corpus desse-

minatum totum sanguinem in suam conuertit naturam,

Prædictis addit Gillius in Alianum, quod percussus à Dipsadè tanta cruciatur siti,

vt tanquam taurus, ore hiantè, ad flumen confugiat, vt potu desiderato se expleat.

Verùm signum hoc desumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpen-

tis sic canit.

*Quem ferit accenso miseris is corde quarelas
Fundit, & arenti sitibundus fauce dehiscit,
Quæsiitq; velut taurus superincubat undis.
Immensaq; replet, sed frustra viscera potu,
Dum crepet inter sus rupto mox sumine venter.*

Percussus
à Dipsadè
sit similis
hydropico.

Venenum
exsiccat
quale.

Patiens
tanquam
taurus ad
flumen co-
fugit.

Qui plura de his signis scire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis,

vbi multò plura narrantur,

Cæterum illi authores, qui Dipsadè à Prestere discriminarunt, signa vtriusq; morsus

diuersa assignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Prestere reddi immobilem,

mente alienum, & defluentibus pilis, ventris solutione absumi. Lucanus hæc sympto-

mata recenset, dum inquit,

*Eccè subit facies letho diuersa fluenti,
N asidiæ Marsi cultorem torridus agri
Percussit Prestere; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, percunte figura,
Miscens cuncta tumor, toto iam corpore maior,
Humanumq; egressa modum super omnia membra
Efflatur sanies late tollente veneno.
Ipse laetè penitus congesto corpore morsus,
Nec lorica tenet distenti corporis auctum,
Spumeus accenso non sic exundat abeno,
Undarum cumulis, nec tanto carbasa Cora
Curuare sinus, tumidos iam non capit artus
Informis globus, & confusa pondere truncus
Intactum volucrum rostris, epulasq; daturus
Haud impune feris non ausi tradere busto,
Nondum stante modo, crescens fugere cadaver.*

Li. 9. Phar-
sal.

Symptoma-
ta Dipsa-
dis, & Pre-
steris eadè.

Ex hæc Lucani doctrina non possumus colligere, nisi enormem totius corporis tumor-

em Prestereis ictum concomitantem, qui tumor etiam in percusso à Dipsadè, ob immo-

T a

dicam

Lib. 12. O.
rig.

dicam potionem, obseruari potest. quapropter satius esse existimamus vnà cum Dioscoride, & alijs auctoribus non spernendis, symptomata Dipsadis, & Presteris tanquam vnus, & eiusdem animalis promulgare. Isidorus quoq; huius insignis meminit tumoris, quem postea putredo sequitur. Sed obseruandum est, quòd Isidorus ex doctrina Solini transcribens, hallucinatus est: etenim Solinus statim atq; protulit ingentem corporis tumorem Presteris ictu oriri; mox addidit ictum Sepis còfestim putredinem contrahere. Ideoq; non est legendum, ad mentem Isidori, quòd putredo mortuam Presteris còtèom itetur.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

Lib. 6. cap.
50.

DIOSCORIDES, diligenter ponderata huius veneni natura, pronuntiavit, quòd morsus Dipsadum tanquam immedicabiles à plerisq; Veterum relinquebantur. Quocirca, si peculiaribus contra Dipsadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem scarificationem loci affecti, & inuulsionem (si pars id ferat) necnon amputationem faciendam esse opinamur: deinde varia cataplasmata ad-

Amputatio
& scarifi-
catio par-
tis laesae.

hibenda sunt, quae in primo capite huius libri fuerunt proposita. Immo acres cibos, & meracas portiones, & lauacra probat Dioscorides, quae subinde, breui spatio assumenda sunt, priusquam morbi genus emergerit, quo semel erumpente, opem ferre non potest vlla medicorum opera: haec Dioscorides.

Theriaca
Andromachi
laudes.

Verum Galenus scribens de Theriaca ad Pisonem, inter alia praesidia ad expugnandum Dipsadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus caelo tenus effert, atq; extollit. Hac de causa in poemate Andromachi sic canitur.

*Non, si quis cupidis expressa vapora labris
Hauerit, exitium pocula sumpta ferent.*

Et paulò inferius.

*Arida non Dipsas, non clausus fraude Ceraſtes,
Non feret impresso vipera dente necem.*

Lib. 1. Pro-
bl. Theria-
ca, quava-
nime inueni-
demorsum
à Dipsade.

Aphrodisaeus admitatur hoc praesidij genus, scilicet cur theriaca in hoc casu sumpta possit sedare sitim, quam morsus Dipsadis in percussis animalibus acendere solet; quandoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & siccis simplicibus integratur. Neq; adduci potest id alia ratione fieri posse; nisi mutuo quodam viperarum consensu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduersus quodcumq; animal venenosum potiuntur. Auicennas demorsis ab hoc Serpente plurimum olei, ad ciendam vomitionem, propinat: deinde enemata faeces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica praescribit, veluti sunt decoctiones apij, spicae Indae, asari seseleos, petroselini, & similia. Exterior autem, cum sate, calce, & oleo componit emplastrum, & tandem cuncta medicamina moribus canis rabidi conferentia summo opere celebrat.

Vomitibus
prono can-
dus est.

Præterea Castoris testes, ex Plinio, aduersus Presteres, cum panace, aut ruta in vino præcipuam afferunt utilitatem. Insuper salamentorum cibus, ex eodem autore, merito subinde hausto; itaut circa vespertas vomitu reddatur, percussos à Chalcide, Elape, & Dipsade maximopere iuuat. Iterum Plinius steres, & nota rebi, edricem, baccas, & folia lauri in moribus Hamorrhoi, & Presteris minime infrugita esse putat: quem admodum, & portulacam in hoc casu utilissimam esse opinatur, cum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum satius efficacior est, cuius memorabiles vsus traduntur: sagittarum venena, & Serpentum Hamorrhoi, & Presteris extingui pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahi afferunt. At cum ipsi obitum tempus, non reperiatur, semen eius simili efficacia prodest: accipio portulacam vulgarem, non autem peplium Dioscoridis: haec tenus Plinius. Prode praesidium in alio casu non parum momenti habere videtur; posteaquam Paulus etiam Augithera, in simili casu, portulacae folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle lenigata, plantaginem, hisopum, al-

Quae portu-
laca sit ad-
hibenda.

lium

A liem, porrum, rutam, & vrticam celebrat. Acrius remedia moribus viperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: postea vulnere, post scarificationem, & cucurbitularum, necnon discarum gallinarum, appositionem, emplastrum ex oleo, calce, & vino imponit. Tandem Celsus, ad exterminandum Dipsadis venenum, portionem asphodelli arefacti cum modico ruta, trifolium quoque, & mentastrum cum acetolibentissimè admittit.

*Gallina per
mediū dī-
secta quā-
do conue-
niat.*

MYTHOLOGICA.

Recitat Aelianus, in historia Animalium, cum Prometheus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus esset, Iouem indignatum furti indicibus nobilissimum pharmacum, ad arcendam senectutem largitum esse. Sed qui hoc acceperunt munus, illud asino vectandum imposuerunt. At bestia, æstiuo tempore, itinerans tali onerata sarcina, grauique oppressa siti, ad limpidissimum fontem à Dipsade custoditum, potandi gratia accessit. Asinus autem à custode fontis repulsus, sitisq; impariens, pretiosum, quod gestabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipsadi obrulit. Ceterum Nicander in Theriacis sic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempe Temporis filius natu maior, distributa fratribus minoribus hereditate, nimirum cum Nepruntus æquora, & Pluto tartara occupasset; solemnem, celebrique pompa, numeroque Deorum associatus æthereum regnum ingrederetur, vt hominibus in signum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus est. Mortales autē tali grauati onere, illud gestandum asino imposuerunt: Hic cum longum iter consecisset, siti æstuans, conspicatus fontem à Dipsade custoditum, eam rogauit, vt sitim illa exstringi aqua permetteret: Dipsas autem, nisi accepto iuuentutis munere, asini voluntati obtemperare noluit. Qua de causa deinceps homines aureo iuuentutis dono priuati, senio obnoxij fuerunt, & angues, quot annis; senectam exuerunt. Verum ex altera parte Dipsadem ab asino vnā cum iuuentutis dono sitim recepisse ferunt: hinc postea factum est, vt ab hoc demorsū angue, aspera, & ignea siti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum verbis in latinum translatis sic loquentem.

*Lib. 6. cap.
51.*

*Opinio Ni-
candri cir-
ca hanc fa-
bulam.*

*Cum percussus
sit dīpsade
siti cruci-
entur.*

*Peructus est iuuenum; & narratur fabula; quod, cum
Maximus ætheream cepisset Iupiter arcem;
Diuiso in fratres maris: & quod Tartara, regno;
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Et dignum meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam supero surreptæ ex æthere flammæ
Prædonem amentes, odere Promethea, quod non
ipsos perpetuum viriades fecisset in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam suscepisse Tonante,
Quandoquidem pigro fesso tandem illud asello
Imposuere grauis qui mox sub pondere doni,
Arida dum tentat vicino guttura fonte
Colluere, aspecto subito Serpente stupefcit,
Vtq; sibi tutum velis is concedere potum;
Supplicat: ille bonum fore se responder, at ista
Conditione, suo se det quæ pondera dorso
Baiulet inspiens (suasit suis) annuit ille:
Hinc est quod veterem Serpentes corpore pellem
Abijciant, & quoq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, sequenti
Perpetuo senio, certog; sub infera fato.
Ipseq; sic Serpens, velut ante accensus asellus
Ferneat, & petore hominem clam vulnere ledat,*

Qui

Qui plura de hac fabula scire cupit, adeat primum caput huius libri, & secundum caput libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valde curiosa lector inueniet.

MORALIA.

Ipsas, siue Situla, in doctrina morali, merito auaritię assimilatur, quando quidē si percussus ab hoc Serpente ad interitum vsq; siti ardet; pariter ab Auaritia comprehensus ad finem vsq; vitę aurum immodicę sitit. Et ratio est, quoniam

*Gaudia magna putat nummos seruare dolosos,
Nec fruitur partis scultus ubiq; suis.*

*Auari ho-
minis con-
ditiones.*

Immo ea quandoq; est hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum sitis, vt, cum iam alterum pederi in cymba Charontis habuerit, nondum suę cupiditati sit descripturus modum. Ideoq; ad rem canebat ille.

*Qui legit immensum nummorum pondus & auri,
Partaq; de partis capiat solatia rebus:
Scilicet ad illecebras, & gaudia sena nepotum
Congerit hos sumptus, terraq; vorace recondit.
Ad stygios penetrat sed cum defunctus auernos,
Et vada Cocytii tenebroso pallida lustrat:
Nil sibi diuitia profunt, nil sortis anarę
Congeries, sitiens Acherontis flumina gusse.*

Ideo D. Ambrosius in expositione Euangelij de hydropico in ædibus Pharisei sanato, scripsit impium esse sitire, dum quis, vel diuitias, vel cetera huius mundi bona concupiscit.

*Bibones cõ-
parantur
Dipsadi.
L. i. Amor.
eleg. 8.*

Verum satius erit hominem vini intemperantissimum Dipsadi comparare: etenim si Dipsas acri semper siti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare desiderat. Idcirco Quidius quamdam anum lenam Dipsadem indigitauit (hanc Plautus meribibam, & multibibam appellasset) & non immerito; siquidem vetulę lenocinium exercentes, ob siccitatem senij, semper sitiunt. Carmina autem Ouidij sunt hæc.

*Est quedam quicunq; volet cognoscere lenam
Audiat, est quedam nomine Dipsas, anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem,
Memnonis in roseis sobria vidit equis.*

Item sunt, qui baccheis liquoribus adeo delectantur, vt spreto omni diuitiarum genere, nec non postpositis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantum se obruere desiderant. Meminimus, in hoc genere, legisse apud Scaligerum Epigramma laus tenoris.

*Optarem mihi non aurum, non oppida terre,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verum ut plena mero spument mihi pocula Baccha,
Summaq; perpetuus proluat ara latex.
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricolę falce puerente colant:
Hęc, quas testor opum, sunt argumenta, valete.
Pascēs, cum teneo pocula plena manu.*

*Illic, quid
presens in
mensa.*

Huius ratio inde nascitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem felicitatem in bibendo collocant, & quasi in gremio Iouis sedentes assidue canunt.

*Felix est, ter felix quater,
Cui dat potum Bacchus pater.
De spumanti cantharo.*

Quare iustis de causis quidam poeta agens de turpiudine mensę, in qua gurgites, & helvones vini discumbunt, canebat hunc in modum.

*Non pudor in verbis, non est reuerentia mensę,
Porcorum ritu, gens mala vixit ibi.*

IXXV.

A Irreuerenter agunt, panesq; & fercula mensæ
More suum potant, pocula lata vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Christo
Votaq; pro tacitis sacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius spumante salua,
In manibus crassis stercore spurca gerunt,
Ex naso stillant muci, nimbq; madentes,
Ex oculis lippis sordida gutta fluit.
Maxilla squallent, nigra rubigine dentes.
Sordent, mundities corporis omnis abest.
Præterea inuitant se se ad munera Bacchi
Consocij, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhaustum donec spumare salernum
Possent, & vino sordida mensa fluit.
Inq; vicem Bacchi madido certamine se se
Sollicitant, haustus continuantq; meri.

B Quid plura? non defuerunt etiam temulentia nota infames, qui à Diplade feriri desiderauerint, ut acri exardentes siti, in assiduam bibacitatem, & crapulam (quam semper detestari debemus) incumbere possent. In hoc genere legitur apud Pierium Valerianum pulcherrimum epigramma de Framariano Scurra, quod sic se habet.

Continuu
bibendi desi-
derium.

Narrabat quidam vim Diplados exiitalem,
Perpetuam infundat, qua pede fixa sitim,
Nempe sitim, tria quam neq; ante extinguere Nili.
Ostia, vel magnis stagna perhausta cadis,
Interiore loco Libya Garamantas ad ipsos,
Qua fouet arenti struthibus oua solo;
Quippe ubi quis misera spatiatus foret per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Ride dua dextra famule, totidemq; sinistra
Hac gerit, hæc pleno vase propinat aquas,
Illa propinatis, alias superingerit illa,
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus ad hæc, hæc o mihi querite amici,
Figat, ut illa meos officiosa pedes.

Hic ambiger aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, & sitis exciteretur, cum eorum vasa repleta sint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant. Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinque motus necessariò præcedere debere asseuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris natui in humidum, tanquam in propirum pabulum semper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs venis, & à iecore attrahunt, tertio aliæ à meseraicis, & à ventriculo, quarto in ventriculo fit succio, & tristis sensatio, quinto insurgit animalis facultas, & gignitur appetentia. Itaq; si in appetitu excitando, ordo prædictorum motuum est seruandus, sequeretur quòd nullo modo fieri appetentia, nisi præcedente tristi sensatione quæ non aderit, nisi fiat succio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, nisi partes corporis vi caloris exinaniatæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præstari potest, cum quia non solum horum membra non sunt exinaniatæ, sed potius adeo extensa, ut maiorem extensione perferre nequeat, etiam quia venæ sunt ita repletæ, ut magis impleri non possint; quare cum non egeant, non attrahent, nec in ventriculo fiet succio, nec tristis sensatio, consequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo isti Bibaces, & Edones poterunt absq; appetitu indies voracitati suæ deferuice?

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempe naturalem, & voluptuosum possumus assignare naturalis non potest fieri, nisi præcedant quinque illi motus à Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, sed tantummodo voluptuosus excitatur. Neq; officit omnium vasorum repletio; quandoquidem calor naturalis semper concoquit, & semper alimenti distributionem exercet, cum natura, seu facultas vegetatiua semper sit in actu secundo, quia eius quies est interitus. Idè vasis, etiam

Lib. 1. de
Symp. cas.
sis c. 2.

Quinque
motus con-
currunt ad
excitandum
appetitum
naturalem
Dubitatio
circa appe-
tentiam.

Solutio præ
dictæ diffi-
cultatis.

etiam repletis operatur, licet lentè, donec vel ob prohibitam euertationem calor suffu-
cet, vel aliquod vas disrumpatur: hac de re hominibus temulentis repentinus interi-
tus semper impendit. Vnde Hippocrates iure optimo scribebat habitum Athletarum
gulæ singulis horis inferuentium periculosum esse; verba autè Hippocratis sunt hæc.
Habitus Athletarum, qui summum bonitatis attingunt periculosi, si in extremo constiterint,
neq; enim possunt in eodem permanere, neq; quiescere, cum vero non quiescant, neq; possint
proficere in melius. Reliquum est igitur ut decidant in deterius. His de causis bonum habi-
tum statim solvere expedit, ut corpus rursus nutrirî incipiat.

Crapula Quare prudentes viri ex assertis colligere debent huiusmodi vitium prorsus vitandum
est fugien- esse, quoniam qui crapulantur, animam, & corpus indignis modis polluant; iuxta sen-
da. tentiam cuiusdam poetæ sic canentis.

Polluit hic animam ritus, corpusq; lacescit,

Affidua est peius ebrietas, nihil.

Inducit morbos varios, & corpora soluit,

Et frangit nervos, contaminatq; caput.

Nec præter rationem, cum Galenus, in Commentarijs, ad Aphorismos Hippocratis,
scriptis mādauerit omnem noxam à vino genitam Græcis κραττελν, idest crapulam
nominari, *παρα το καρνον, κα πάλισθαι*, quia caput concussum valde patiatur.
Præterea vinum immoderatè haustum non solum capiti obest, sed nervos quoq; omnes
à capite ad artus descendentes, valde debilitat: iuxta illud distichon.

Ut venus enervat vires, sic copia vini,

Quæ tentat gressus, debilitatq; pedes.

Vini effe- Sin autem lector omnes vini immoderatè sumpti effectus, & affectus scire cupit, memo-
ctus qui, riæ mandet infra scriptum epigramma, quod sic se habet.

& quales.

Bacchus alit lites, lites dissolvit easdem

Ad pacem Bacchus, bellaq; senu trahit.

Hic sepelit curas, animos coniungit, amico s

Disiungit, longo membra sopore lenat:

Ille aperit verum, mundi q; arcana recludit,

Audaces timidos Bacchus & ipse facit.

Suscitat exangues, languentia corpora reddit

Ardenti humanos vulnere sape necat.

Quid vultis? summi sunt munera, maxima Bacchi,

Armatus nudus sternere namq; potest.

Itaq; oportet ut homines sint ciborum, & potissimum vini potus continentissimi, quo-
niam vinum moderatè sumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famula-
tur, alimenti distributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem
conducit, iuxta vulgatum tetrastichon.

Vini com-
moda que
sunt.

Suaue Dei munus vinum est, hominumq; saluti

Conducit, præsit dummodo sobrietas.

Immodico sed si tua proluis ora lyæo,

Pro dulci potas tetra aconita mero.

Præterea virus Diphsidis iustis de causis veneno venereo assimilari potest, primò, quia
Diphsidis ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier
icth oculorum flammis amantibus insinuat dicitur: idcirco poetæ Venerem flagran-
tem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ovidium.

Veneris ef-
fectus qua-
les.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Pariter author ille, qui Messalinam muratis vestibus, ad lupanar se contulisse decan-
tat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti assignat hunc in modum.

Non calidum intrasset (proh) Messalina lupanar,

Si bene casta faces Veneris vitasset, & arcus.

Ad rem nostram pertinet illud epitaphium mulieris cuiusdam, quæ lecta venustate, &
formæ dotibus insignita fuisse perhibetur. Hoc autem sic se habet.

Compara-
tio Veneris
ad Diphs-
idem.

Occidit, benè postquam multos occidit amantes,

Et cinis est hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamvis hanc similitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus autho-
ritate

Aritate clarissimi viri Scaligeri illam roborare placuit; qui elegantissimo epigrammate virtus venerem ad virus Dipsadis sic comparat.

*Est in Desertis Libyes; ubi lethifer atros
Per populos rapidis Ausfer anhelat equis,
Tristis & infesto metuenda simillima Cælo,
Reptilis infami bestia Dipsas agro:
Insidijs pollens, morsusq; inspirat acuto
Perpetuam; illato vulnere dira sitim.
Haud aliud mea nunc obsedit corda venenum
Lethali cuius luminis ista acie.
Verum aliter cecidit, flammam namq; inter acutas,
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.*

Reliquum est modò, ut alterum huius comparationis membrum stabiliamus, meditantem, nùm veneris accensi facibus, veluti à Dipsade icti in talem agantur furorem, ut præsidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non esse opinamur: siquidem

*Amantes
dicuntur fa-
turi.*

B. canit Ausonius.

Myrieus amantes ubi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena vivunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoscunt vitia faminarum, quas diligunt, eos nuncupavit fatuos sic.

Nutibus, & torvis oculis fatuantur amantes.

Ovidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

*Quisquis amat, ratione caret, sine lege, modog,
Discurrit.*

Insuper meminimus legisse pulchrum distichon, quò pulchrius in hoc genere, ut nostra fert opinio, inueniri non potest, in quò non amens ad amantem comparatur, sed amantem, & amantem eundem esse sic astruit.

*Sunt amens, & amans idem; nam mentis uterq;
Nil habet infelix, quòd sine lege furit.*

*Compara-
tio Aman-
tis ad amē-
tem.*

C. Immodò ad magis roborandam hanc opinionem, insania hæc amatoria, veluti & furor à Dipsadis ictu excitatus remedia expostulare videtur. Quapropter Ovidius libro primo de remedio Amoris sic canebat:

*Discite sanari, per quem didicistis amare,
Una manus vobis vulnus operi, feret.*

Sed quod magis nos trahit in admirationem, est, quòd Paulus Aegineta medicus celeberrimus, post caput de Insania, sermonem habet de passione Erotica, nimirum amatoria, & præsidia huic affectui convenientia præscribit.

Postremò, in hac morali doctrina, occasione illius, qui cælum suspiciens, ictus fuit à Dipsade, de quo in subsequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta scit, & sua minimè noat, iuxta vulgatum carmen.

*Quicquid delirant alij, mox capiti iniquo
Dente theonino, nec sua facta videt.*

*Medela af-
fectus Ero-
tici.
Detrecto-
res taxan-
tur.*

Hic etiam auceps, de quo mox agetur, gestus, & volatus auium animaduertens, & quæ circa pedes erant non observans, lethali vulnere Dipsadis affectus fuit: propterea illi accidit, quòd Thaleti contigisse fertur, qui noctu cælum contemplans in scrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Astrologi, qui cælestium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propius sunt admota, ignorant: immodò cum præsentia ignorent, futurorum, quorum cæca est cognitio, scientiam possidere profitentur, Idcirco Morus in hos, lepido epigrammate, sic lustr.

*Astrologi
quare ta-
xentur.*

*Saturnus procul est, iamq; olim cæcus, ut aiunt,
Nec propè discernens à puero lapidem:
Luna verecundis formosa incedit ocellis,
Nec nisi virginum virgo videre potest.
Iuppiter Europam, Mariem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.
Hinc factum, Astrologe, est, tua cum capiti vxor amantes,
Sidera significant, ut nihil inde tibi.*

Sed ad-

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur. Sed aduertendum est, quod in præsentia hæc non sunt exarata, vt Astrologia damnetur, sed tantummodo vt ex assertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima consilia alijs impartiri proficuntur; cum tamen sibi met ipsis consulere nequeant. Iuxta illud.

*Sunt plures alijs bene consultare sciunt, qui
At sibi met nequeunt licitum suadere, & honestum.*

Dipsas diabolus, & heretico assimilatur. Ad finem, cum Dipsas, ob nigredinem caudæ, melanura appellatur: monuit sapienter Pythagoras animal cauda nigra non esse attingendum, innuens declinandum esse à vitio, cui succedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio molesta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitæ miserabilis difficultas consequitur Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipsadē in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hereticum exposuit.

E M B L E M A T A.

*Viator siti-
būdus à Di-
psade mor-
detur.*

VIDAM vir multa exercitatus lectione, sumpto a veneno Dipsadis argumento, effigiauit hominem, lassum, & sitibundum per frondiferam, & vastam syluam diuagantem, vt salientes gelidæ alicuius scatebræ aquas, ad sedandam sitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipsadem, viatoris pedem pungentem, cum hæc inscriptione INFORTVNIVM. Postea subscripsit hoc tetrastichon.

*Dum lustrat syluam sitibundus forte viator,
Vt possit gelido fonte leuare sitim:
Vritur en cæco percussus Dipsadis ictu,
Atq; bibens medias hic fuit inter aquas.*

*Auceps à
dipsade de-
morasus.*

Itaq; non sine causa hoc emblemata inscribitur hoc titulo. INFORTVNIVM. quandoquidem hic viator arida oppressus siti, aquam queritans à Dipsade mordetur, cuius ictu vniversum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta sitis extingui possit. Alciatus quoq; delineauit hominem sagittis, & arcu aues petentem, cuius sinistro cruri mordicus adheret Dipsas, cum titulo. QVIALTA CONTEMPLATVR CA-
DERE. Postmodum addidit picturæ tale hexastichon.

*Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta alti uolam figit arundo gruem.
Dipsada non prudens auceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emissum virus ab ore iacit.
Sic obit, extenso qui siderare specit arcu.
Securus fatis, quod iacit ante pedes.*

*Emblema-
tis argumē-
ta unde sū-
ptum.*

Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aesopico desumptum fuisse, in quo introducitur auceps insidias turdo in alta arbore sedenti tendens, dum interim vipera in terra versans, aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protulisse dicitur: alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuisse ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui assidue cælum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra versabantur, à Dipsade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipso Dipsas memoratur, tum quoniam est scitu dignum, nos non tædedit in medium afferre.

Ο' πρην, ἐγὼ καὶ ψῆρα καὶ ἀρπάκτειραν ἐρύκων
Σπέρματος ὑψιπέτη βίβονιαν γέρανον,
Ρ' ἢ ἡέρμας ἥρος ἐν σπορά κῶλα τιταίνων
Α' λυμένης πτανῶν ἔργον ἀπαθεῖ νεφός
Καὶ μὲ τις ἐτήτειρα παρὰ σφύρα διψᾷς ἐχιδνα
Σαρκεὶ τὸν ἐκ γενέον πικρὸν ἐνείσα χόλον.
Ἡ' ἐλὶς χείρῳσεν ἰδ' ὡς τὰ καθ' αἶθερα λεύσσω,
Τὲν ὄσον ἐκ ἰδάλην πῆμα κυλινδύμενον.

Hoc autem epigramma latine sermoni redditum sic sonat.

*Qui sturnum, iactis sementibus ante, rapacem
Acerbam aliuolam, Bistoniamq; Gruem
Extensis manibus, bubuleq; it verbera funda
Alcimenas abigens ipse procul volucres;
Instigit pedibus serpens en vulnere Dipsas,
Lethiferog; nigrum virus ab ore vomit.
Mec; dat ipsa nec; attentus dum sacra spectro,
Nescius exitij, quod foret ante pedes.*

HIEROGLYPHICA

D exprimendum hominem siticulosum, & bibacem, veteres pingebant simulacrum hominis, cuius cruribus Dipsas serpens mordicus adhærebat. cognita enim illis erat huius serpentis natura, cuius ictu, talis in visceribus patientis accenditur flamma, ut (veluti superius relatum fuit) hæc sitis aqua, etiam copiosa extinguere minimè possit: immò ad instar olei super ignem infusi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur

Hieroglyphicū hominis bibacis.

hieroglyphicum, teste Pierio Valeriano, olim poterat observari in litore, quod è regione maioris syrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, ubi quædam columna viscebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipsadis pedi adhærentis cælatus erat: immò ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum sculptæ erant, quarum alie aquatum ire, alie decumbenti vasa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legisse, apud alios auctores, in eodem narrato loco non fuisse columnam, sed sepulcrum, in cuius lapide marmoreo sculptus erat homo in actu potandi, qualem solebant Prisci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoq; Dipsas pedibus simulacri dentibus hærens effigiata conspiciebatur, vñ cum iconibus mulierum aquam vasibus præbentium; Amplius multa struthionum oua ibidem sculpta intueri licebat, sub quibus Dipsades libenter latibulantur: deinde infra scriptum, erat epigramma huius tenoris, in quo percussus à Dipsade, cum Tantalò, & puellis Danaidibus comparatur hunc in modum.

Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædictus erat cælati hieroglyphicū.

Talia passus erat quoq; Tantalus aethyope cretus,

Qui nullo potuit fonte leuare sitim;

Tala nec Danao natus implere puellas

Affoduis vasis vas potuisse reor.

Ascribitur etiam Pierius Valerianus, per simulacrum huius animalis, posse hieroglyphicè appetentiam demonstrari; cum sitis per metaphoram, pro vehementi cuiuscūq; rei desiderio, & appetentia sumatur: siquidem homo alicuius rei maximè cupidus, sitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines sanguinem, virtutem, voluptates, & honores sitire dicuntur.

Lib. I. 6. hic regl.

DE SCYTALE. Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

VM in capite antecedenti, Dipsadis, aut Scytula nuncupatæ natura ponderata, & examinata fuerit, in præsentī de Scytale necessariò agendum esse duximus: quoniam nonnulli auctores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum Scytale, considerunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem esse credidit, dum altero in loco Situlam alibi vero scyseculum nominavit. Quandoquidem Situlam in duas species distinxit, nempe in illam, quam græco vocabulo Dipsadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas postremas condiciones Solinus Scytali, & nō Situlæ assignavit.

Situle, & Scytalis distinctio.

Præterea tradit Albertus scyseculum esse similem Serpenti in vtramq; partem salientem, quem Græci amphibænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifestum esse coniectamus, qui pro scydale, Siculam usurpauit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis speciem in duas perperam, distribuit. De hac re, ne protiores simus, plura legenda sunt apud Nicolaum Leoniceum in libro de Dipfade.

*Aequinoca
tio scytalis.
Scutica.
Saccus co-
riaceus.
Claua vel
fustis.
Turma E-
quitum.*

*Li. 1. de Of-
fibus c. 4.
Ossa digito-
rum.
Lib. 4. hist.
plant. c. 5.
Lib. 4. c. 9.
Vmbilicus
Veneris.*

*Planta scy-
talion car-
dicta.*

*Quia quæ
significan-
tur voce scy-
talis.*

*Scytale nū-
fir mus ara-
neus.*

Interea ad æquiuocationē huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & secundum Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel scuticam denotat; item saccum coriaceum; nam leguntur apud Hesychium hæc verba σκυτάλαι, θήλακες δερμάτινοι, nimirum sacci coriacei. Immo σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in summa parte corio obductam, vel etiā clauam simpliciter, vel fustem, vel quamlibet virgam, & baculū significat. Amplius σκυτάλη turmam equitū designare videtur: dū ab Hesychio hæc verba scribuntur. σκυτάλαι ἱππικαὶ ἴλαι, nempe agmina equestria. Hinc σκυτάλιδες apud Galenum, ossa digitorum nominantur: cum tali ordine disposita sint, vt tanquam milites in acie stare videantur. Quamuis apud Suidam σκυτάλιδες instrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterum, ex mente Etymologi, σκυτάλιδες ἄσδες καμπῶν, fortè animalculū quoddam, & ἴσδος ἀκρίδων apud Alexandri- nos dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem quod σκυταλὶς pen- nēs Theophrastū, & regula exponitur. Et in antiquis Dioscoridis nomenclaturis, scytalion altera species ymbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam serie, veluti milites in exercitu ordinata sunt, aut quia folium plantæ crassitudinem corij æmuletur. Verum Salmastius in Solinum animaduertit, pro σκυτάλιδος, fortè legen- dum esse σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ scutum, vel figuram scuti representet.

Quapropter non erit mirum, si Ioānnes Tzetzes scripserit, hoc vocabulū (scytale) sex significari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piscem instar scu- ticæ formatum, tertio ordinem ossium digitorum, quarto virgam quadrangularem fa- brorum marmorum, immò quancumq; virgam, & baculum, quinto speciem Serpentis, de qua modò agitur, & sexta est digna auditione Laconum scytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Pliniana authoritatē scytalem murem araneum interpretantur: cum tamen Plinius libro trigésimo secundo naturalis histo- riæ, & capite quinto, scytalem quidem nominauerit, sed postea murem araneum esse non expressit. Debeant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principioca- pitis sexdecimi libri sexti, expressis verbis, scytalem murem araneū esse affirmat; dum inquit. *Est etiam mortifer hīs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxiūm virus: nam & Vipera, & Cæcilia, sapē cum in pascua bos improvide superuenit, lacessita onere morsum imprimat, missq; araneus, quem Græci σκυτάλην vocant, quatuor exiguus dentibus, non exiguum pestem molitur.* Multi authores hunc Columellæ textum pōderantes, & potissimū Gesnerus, hoc mendum esse opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè potest: Quamobrem pro, σκυτάλην, legendum esse μυγάλην iure opti- mo arbitrantur: cum μυγάλης propriū muris aranei nomen esse perhibeatur; veluti in Historia Quadrupedum digitorum explicatum fuit.

Est quidem verum, quod Oppianus in Alyeoticis, scytalem inter pisces recenset, dum canit hunc in modum.

*Οραύνων γενεή, καὶ πρωάδες ἢ δὲ κυβείαι
καὶ σκολιαὶ, σκυτάλαι τὲ, καὶ ἱππυροιο γένεθλα.*

Hi autem versus ex Lippij versione sic sonant.

*Oremon gentes, & pranades atq; cybia
Obliqua, scytalæq; hippuron maxima turba.*

Hæc autem species piscis, scytale nūcupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens, an sit eadem quæ scylla, an verò Oppiani exemplaria sint mendosa, hoc in Hi- storia piscium videndum est. Insuper scytalam Plinius insulam quamdam penēs intin- tum recessum sinus Arabici strā appellauit.

Demum scytale genus est laconicæ epistolæ, quæ (annotante Gellio) in loro scri- bebatur. Nam Lacedæmonij ad suos Imperatores scripturi, vt litteræ interceptæ oc- culta hostibus consilia indicarent, ex industria hanc scribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei cōmentum Archimedi referant) surculos duos teretes, &

*Scytala in-
sula.
Lib. 17. no-
tium Atti-
car. c. 9.*

torno

A torno perpolitos æquababant, ut par utriq; & longitudo, & crassitudo inesset: Horum alter Imperatori ad bellum proficiscenti dabatur, alter verò penes magistratum diligenter seruabatur. Itaq; quoties scribendi ad Imperatorem occasio se se offerebat, pagina instar oblongi lori cessa, furculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebant, ne rimæ ullæ apparerent; tunc litteras à summo capite per transuersum ad imum usq; exarabant: perscriptum inde lorum à furculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, syllabas, & dictiones ostentabat: ideoq; hostes etiam ab hoc lora intercepto nihil in eo scriptum coniectare poterant. Is verò, cui scriptum destinatur, applicato lora, & circa furculum circumuoluto, itaut continuata scripti series sequatur, legit, intelligit epistolam, quæ Græcè *σκυτάλη* nuncupatur. In hunc modum scriptam epistolam Lyandro ad Hellepseum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vitur filo, quemadmodum ipse narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epistola quallis.

Alius modus utendi lora.

SYNONYMA, ET ETYMVN.

CYTALÉ in casu recto, & scytales in casu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut secundum alios, scytala, scytalæ; postea pronunciant, ita vocari quasi sistale; quoniã ob spectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & sistat. Id autem prolatum fuisse ab ijs opinamur, qui perpetuas agitant nugas, aut qui linguam græcam parùm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius

Sistale nomen barbarum.

Serpentis nō nisi Græcis, habent, quibus *σκυτάλη*, καὶ *σκυτάλις* ἡ, aut τὸ *σκυτάλιον*, nimirum à forma τῆς *σκύταλις*, quæ vox baculum significat. Aut vocatur scytale, quoniam figura huius Serpentis teres, & oblonga, *σκυτάλη*, nempe lorum coriaceum, aut scuticam, aut baculū æquet: *σχύτος* enim corium, & pellem indicat. Idcirco Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum sermonem verteret, fatetur se græcū nomen huius Serpentis retinuisse; cum illud gallicè reddere non potuerit, nisi linguæ, iniuriam facere voluisset. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuscumq; instrumenti designatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de causa nomen, scytale, in versione retinere maluit. Itaq; ex sententia Greuini, sic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Etyml græcum.

L. 1. de Venen. s. 17.

Addit Greuinus hunc Serpentem à nōnullis Latinorū dici Cæciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, faniculum viat, ne visionem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Historia septentrionalium scriptis mandauit, quod Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothice nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Sisicetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis sciscitalim potius legendum esse multi existiment.

Cæcilia, & Typhlops.

L. 21. c. 16 Nomen Arabicum.

DIFFERENTIÆ.

D

LAVS Magnus in septentrionali història Scytalem duplicis generis esse constituit, alterum insigni pulchritudinis præstantia prædicat, alterum verò Amphibænam appellat. Primum genus, quod admirandum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothice vocari affirmat; deinde frigidissima etiam hyeme senium deponere astruit, & ritu aliorum serpentum, intra viscera terræ, post ingressum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab ultima parte Arietis exierit. Immo si accidat (eodem Olao teste) ut vigente bruma, à Solis radijs hic serpens attractus, iisdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ constructo, & recedente Sole facile moritur. Hinc colligendum est, quod Olaus Magnus, Albertum secutus, in grauem incidit errorem, dum scytalem sui generis serpentem in duas species distribuit, consequenterq; scytalem, cum Amphibæna confundit.

Error Olai Magni.

Scytale chalcidica, qd animal sit.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem, & chalcidicam discriminarunt: cum tamen scytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morfu, patienti afferat eadem symptomata, quæ ab ictu viperæ producantur, & serpens, de quo in præsentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab aculeis vesparum, & apum prodire solent: quamobrem, pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Historia Animalium digitorum ouiparorum actum fuit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Scytale similis Amphibæna.

Discrimen Scytalæ, & Amphibæna.

ÆTER I serpentes, ut cunctis est manifestum, ex crassiori corpulentia semper in caudam tenuem desinunt. At scytale, ab aliorum angulium figura recedens, formam corporis teretem, & utrimq; ita æqualiter crassam habet, ut spectator discernere nequeat partem, in qua caput, vel cauda sita sint. Ideoq; ratione huius notæ, similis amphibæna esse perhibetur. Præterea ab invicem postea discriminantur, quia amphibæna in utramq; partem, scilicet antrosum, & retrosum gradietur: qua de causa Græci propter hunc gressum amphibænam meritò cognominantur. Scytale verò in anteriorem tantum partem proficiscitur. Insuper Scytale ab amphibæna discrepat, quoniam hæc apprimè duo capita, illa verò nequaquam repræsentat. Tertiò non sunt æqualis crassitudinis: cum scytale crassitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphibæna corpulentiam vermis terrestris non excedat. Id optime exprimit Nicander in Theriacis dum canit.

*Bifronti similem reperis scytalam Amphibæna
Pinguior est tamen, & cauda, quæ nulla ferè exit.
Crassior, ut quantum solita est comprehendere lignum
Curua manus strictum quoties tenet ipsa ligonem.
Tam proluxa, vagans, pluvio quàm reptile Caelo.
Quod secunda genus sua gignit viscera tellus.*

Colorum varietas in tergo.

Lonicerus autem, qui versus Nicandri sermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in suis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè assecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea, manubrium ligonis, longitudine verò, lumbricum terrestrem adæquare. Cum Nicander crassitudinem utriusq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphibænam vermi terrestris assimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifestum. Addunt alij, huic serpenti tantam colorum in tergo varietatem, ut homines bestiam intuentes, admiratione stupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum serpentem nominavit Baptista Mantuanus, canens, hunc in modum.

Picta cutem scytale, turpi Boa flexilis alua.

*Solini erratum in descriptione Scytalis.
L. 9. Phæsalæ.*

Quod autem oculi spectantium picti huius serpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmasius in Solinum optime animadvertit. Scripserunt quidem scytalem Amphibænae esse similem, non quoad picturatum dorsum, qua conditione amphibæna caret, sed fortè quia amba hæc bestia caput in utraq; corporis extremitate habere videntur. Solinus autem, in describenda huius animalis forma, multa desumens à Luciano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cenchri, picturati corporis meminit, & paulò post de Scytale egit. Quamobrem notas, quæ Cenchri à Luciano assignantur, Solinus Scytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum sic canentem.

*Quam semper recto lapsurus, limile Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam parvis tinctus maculis Thebanus ophites,
Concolor exussis, atq; indiscretus arenis
Ammodites, spinæq; vagæ, torquente Cerasse,
Et scytale sparsis, etiam nunc sola, prius
Exuvias postura suas.*

Quapropter hoc in loco Cenchris serpens varijs notis ad similitudinem granorum milij intiguis, & ophite marmore maculosior celebratur; quæ notæ in scytale non observantur à Lucano. Sed quia paulò post scytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas scytali assignavit.

Scytale.

NATURA. ET MORES.

T omittamus, quod scripsit Solinus de fulgore tergi, quo natura scytalem nobilitasse dicitur, ut quos pigro gressu comprehendere nō posset, varij, & fulgentis tergoris admiratione allectos tandem assequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates, inter quas hæc non est spernenda; quod scytale prima omnium serpentum cavernam relinquat, & nondum dissipato hyemis algore, spoliū deponat: hæc proprietas non latuit Lucanum, qui de hoc serpente sic cecinit.

Ergo cit.

*Et scytale sparsis, etiam nunc sole primum,
Exuvias positura suas.*

L. 9. c. 52.

Immo, ut alij authores referunt, hoc animal ad locum quemdam sibi familiarem proficiscitur, neq; faniculo, more aliorum serpentum, ut scitur. Quamvis Gillius in Aelianum, totum oppositum scripserit. Videlicet quod scytale, relicto specu, statim ad pastum faniculi se conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minime intellectum fuisse: ubi aperte docet pabulum faniculi ab hoc serpente minime appeti. Audiamus igitur Nicandrum latinq; sermone sic canentem,

An hic serpens fanicula vescatur.

*Nec postquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert serpentina mater
Liquerit obscuram consueta cubilia petram,
Et nitidos tepido sub sole exaruerit arvens,
Pendentes se faniculi teneram excole herbam,
Sed per opaca morans imi declivia montis
Se tenet, & multo grauius latei obruta somno
Aequè alia sua conquirat sibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, studeatq; libore,
Arescente sitim potis est depellere satie.*

*Venenum
Scytalis
quale.*

Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit, ut ictu necem inferre posset: siquidem punctura huius animalis obscura est, quæ inflammationem generat, ita ut fiant G induciæ, donec opportuna remedia adhiberi possint,

SIGNA. ET REMEDIA VENENI
SCYTALIS.

ERCVSSI à Scytale, & ab Amphibæna, obscurum, & vix apparentem morsum reportant, sed in loco affecto talis gignitur inflammatio, qualis ab aculeis apum, & vesparum prodire solet. Quamobrem ad illa præsidia confugiendum erit, quæ in puncturis prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intensiori virtute sint prædita; cum Dioscorides scriptum reliquerit accidentia morsus Scytalis, à

*Accidentia
morsus Scy-
talis.*

symptomatibus morsus viperæ non esse valde dissimilia. Aetius quidem prædicta Dioscoridis sententiam amplecti videtur, sed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præsidia etiam virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aegineta consimilia in hoc casu præscribit medicamenta, quæ in tractatu morsus viperini recitauit, Auicennas, & Albertus ponderantes eadem symptomata morsus Scytalis, & Amphibænae, eadem etiam remedia esse promulgarunt. Verum quis ab illis merito petere posset, quæ nam symptomata, & auxilia morsus utriusq; serpentis esse debeant; cum neuter eorum illa, expresserit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ, & Alberti ex Dioscoride, & Paulus Aegineta desumpta sunt, qui Authores postquam de accidentibus, & auxilijs morsus viperæ egerunt, mox similia in ictibus Scytalis, & Amphibænae pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præscripserunt. Auicennas autem, & Albertus describentes, à postremis verbis inchoarunt, & propterea in prædictum erro-

*Error Al-
berti circa
remedia hu-
ius serpen-
tis.*

rem

A rem inciderunt. Quare eundem sequi ordinem debuissent, si accidentia, & pharmaca morsus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

OLYPTAS, & porissimum libidinosa omnium malorum esca ad Scytalem non iniuria comparanda est, si veritatem continet infra scriptum distichon.

*Simplicitate rudes ad se lasciuia voluptas
Allicit; atq; homines vt Scytale perimit.*

Nam, si Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus inuentes reddens stupidos remoratur, vt illos tandem venenet. Pariter gustata semel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonnisi extinctus recedat. Est enim lasciuia voluptas, instar Scytalis, varijs coloribus, idest purpureis vestibus decorata, & specie adeo spectabilis, vt homines ad summa, diuinaq; natos, scorto putidissimo supplices esse cogat. Hæc autem voluptas sic describitur.

*Conspicitur pulchro hæc semper redimita capistro
Sunt oculi molles, fronsq; petulia nimis.
In capite insignis fulgor, redimicula vittæ,
Sertaq; dependent, purpureusq; color.
Hanc chlamides tyria velant, & balteus ornat;
Atq; hanc sydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet speculum, quo splendet turba malorum,
Laeva tenet luxus, & genus omne mali.*

*Lasciuia
comparatur
Scytali.*

*Voluptatis
lasciuia de-
scriptio.*

Quocirca si pictata Scytale omni conatu vitanda est, ne humanum corpus ad necem inficiat; multo magis lasciuia voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneam titillationem, simul animam, & corpus indignis modis polluit, atq; perdit. Ideo optimo iure hæc carmina moralia canere poterimus,

*Accipe stulte precor, quàm sit fugienda voluptas,
Hæc animam damnat, stygijs, & mergit in undis,
Hæc sensus lacerat, confundit semina mentis;
Contaminatq; malo præcordia rectæ sapore.
Parua voluptatis quamuis sint gaudia; longa
Pena tamen sequitur misero permixta dolore.*

Id, quod hæcenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus, de meretrice possumus attestari: quandoquidem hæc descriptæ voluptati, consequenterq; Scytali assimilatur: etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina.

*Aequiparat se se meretrici blanda voluptas,
Quæ compta in platea sedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, spurcum mercatur amorem,
Pellicit, & molles ad se, blandumq; cubile.
Mox referat, vilem sumens de crimine mercem.*

*Comparatio meretri-
cis ad vo-
luptatē la-
sciuam.*

Hinc videmus, quod callida, & dolosa mulier non solum vestium luxui indulgens, sed faciei quoq; varijs manganij nitorem concilians, se adeo venustat, vt instar Scytalis inuentes ad se trahat, stupidos reddat; per concupiscentiam rapiat, & tandem veneno mali consensus extinguat. Quapropter optima de causa poterimus cauere hoc distichon.

*Quem coram vultum cernis proferre serenum,
Clam te fortassis ledit hic, atq; nocet.*

Etenim mulier nequissima, quod nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, se fouet, dum tibi ridet, te radit, & rodit, corpus lætanter carpit, aurum lætanter haurit; non est virgo, nec virago, sed vorago, quæ viros vorat, & amando mandit. Hinc lector coniectare potest, num mulier varijs decorata ornamentis, & pictata sinigmatibus, tot damna, quot Scytale, suis coloribus, humano generi afferre possit. Ad rem D. Hieronymus feribebat, si vir, aut mulier vestium luxui indulgens, ita se ornauerit, vt vagos ho-

*Mulieris
nequissimæ
descriptio.*

*D. Hierony-
mi senten-
tia.*

minum oculos ad se trahat; et si inde nullum sequatur damnum, iudicium tamen patitur æternum.

PHRENOSCHEMATA.

Phrenos-
chema ex
Panthera.

Phrenos-
chema ex
Scytale.

VI, in Musarum sacris, iugiter se exercent; ne momentum quidem horum oscitanter perire; aut somniculosè dilabi sinunt, quin in palestra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Insignibus, qui ad indicandum ferum aliquius femine animum, varia phrenoschemata excogitarunt. Sed inter hæc, duo, desumpto argumento à Panthera, & à scytale, digna esse animadversione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal singularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLECIT OMNES. Panthera enim, ut enucleatū est in volumine de Quadrupèdibus digitatis, occultato capite, ne ceteræ perterrescant animantes, illas tergòris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc ianuerè volebant, quod aliquando reperitur mulier, quæ rare pulchritudinis velamine ferum tegat animum. Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aspectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoschemate quadam mulier assimilatur Scytali, quæ est Serpens tantæ pulchritudinis, ex Poetarum sententia, ut intuentes, & admirantes reddat stupidos, consequenterq; allectos perimat.

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

Isis am-
phisbæna
dictus.

N anteedenti capite de scytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbæna non multum dissimilis esse ibi tradebatur. Ideo rationi consonum esse existimamus in præsentī historiam Amphisbænae exarare. Primò igitur circa nominis ambiguitatem, aduertendum est, quod non solum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verum quoque piscis quoddam genus in mari Anglico versans, duobus utrinq; capitibus præditum, quod olim ad nos missum fuit. Immo, & inanimata quadam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini assimilatur, nomine Amphisbænae donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam possumus indigitare, de qua Scaliger in Animatibus, hoc protulit tetrastichon.

*Ambigua ceruice biceps velut Amphisbæna,
Rostrum utrumq;, æcum, more trirēmis habens,
Arcta cauum subeo, mox ut traiecta rediui
Inuolvens spiris dissita nectō meis.*

SYNONYMA. ET ETYMVM.

Etymum
græcum.

Utrinque-
gradadici-
tur amphis-
bæna.

Amphice-
phalon vo-
catur.

OC animal Græcis ἀμφίβαϊνα, & pariter Latinis Amphisbæna nuncupatur παρὰ τὸ ἀμφί, καὶ βαίνα, quoniam sicut geminum habet caput, sic & geminum incesum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφίβαϊνα, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: est enim compositum ex ἀμφί præpositione significante, circum, & βαίνα gradior. Nam Amphisbæna circularibus tractibus, nempe antrosum, & retrorsum incedere videtur: propterea Latinis quibusdam utrimquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non solum Amphisbæna, sed etiam Amphicephalon dicitur. Apud Hesychium, pro ἀμφίβαϊνα legitur etiam ἀμφίκυαυα, cuius vocabuli Scholiastes Nicandri non meminit. Immo apud Etymologicum, legitur

quod

A quoq; ἀμφίβηται, quæ vox eadem cum Amphibana esse perhibetur. Præterea scribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicenna tradidit quemdam Serpentem ad duas partes salientem, cuius duæ extremitates, ratione crassitiei, sunt medio æquales, Ankelimen appellari. Syluaticus Alcismum, & Albertus Amphisilenen hoc animal cognominant, reliqui verò Authores Barbari Anfibenam, & Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino, dicitur Doublemarcheur, est enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compositum.

Nomina
Arabica hu-
ius anguis.

DESCRIPTION.

AMPHIBANA, & Scytala animalia sunt inter se valdè similia: non enim ex crasso capite in tenuem caudam abeunt, sed adeo equalis sunt crassitudinis, vt intuentes discernere nesciant, in qua animalis extremitate caput, & cauda sita sint. Discrepant autem ab inuicem, teste Aerio, quoniam Amphibena in vtramq; partem progrediatur; cum duo capita à natura sortita sit; quasi non satis esset, ex Plinij sententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens.

Et grauis in gremium surgens caput Amphibæna.

Baptista etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphibæna biceps, & formidabilis ictu

Aspis.

Albertus autem hoc animal duobus insignitum capitibus esse negat, dicens hoc inde esse natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & posteriorem partem se vergat. Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioscoridem, id fabulosum esse censet, quemadmodum, & hydram septicipitem. Non negat quidem id monstrificè fieri posse in genere Serpentum ouiparorum, veluti, & in genere volatiliū: nam pluries compertum est ex vno tantum ovo duobus vitellis referto nasci pullum habentem quatuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immo lacertas visas esse interdum bicipites, sed fuisse monstrosas asseuerat. Præterea Matthiolus suam roborat sententiam autoritate Aristotelis, qui agens de generatione Animalium, pronuntiabat monstra rarè admodum fieri in illis, quæ singulos pariunt foetus, sed crebrius in illis, quorum parrus est numerosus, & potissimum in auium genere, & præcipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus coherent. Quare si vitelli ouorum membrana discriminantur, pulli discreti, absque vlla parte superflua, nascuntur. At si vitelli continuantur, neq; vlla segregantur membrana, ex his pulli monstruosi prodeunt, corpore, & capite vno, cruribus quaternis, alisque totidem.

Pariter eadem de causa Serpens etiam biceps interdum visus est: cum etiā hoc genus animalium ova numerosa enitatur. Hæc Philosophi verba Matthiolo persuaserunt, vt crederet omnino falsum esse, Amphibenam, ex sui generis natura, perpetuò bicipitem nasci. Immo tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtriusq; extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari: qui de re non nisi difficillimè caput à cauda discerni potest: etenim hoc in terrenis vermibus, in tinicis alui, in crucis quibusdam, atq; etiam in hirudinibus conspicitur. Et quamuis Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem Amphibenam bicipitem promulgauerit; nihilominus huic sententiæ Matthiolus non fauet; quando quidem hunc librum non Galeni, sed Galeno adscriptum fuisse asserit. Idcirco Matthiolus concludit caput Amphibenæ capitibus vermium adeo esse persimile, & caudæ emulum, vt nonni si difficile à cauda distinguatur queat. In eandem sententiam venit Greuinus, qui in tractatu de Venenis, magnitudinem Amphibenæ ad corporaturam vermis terrestris comparat; quæ magnitudo nō ex crassa in tenuem finit, instar corporaturæ aliorum anguim, sed ritu vermium, est æqualis. Hinc factū est, vt intuentes hanc bestiam, locum caudæ à loco capitis distinguere nesciuerint, & potissimum, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur.

Predictis opinionibus ad stipulari videtur Hesichius, cuius verba sūt hæc, ἀμφίβηται ἀνδρὸς ὄψεως μακροκέφαλον ἰσότητι τὴν ἐρὰν καλοῦσιν ἔχον, καὶ ταύτην πολλὰκις πύρεϊαν

L. 9. Pharsal.

Lib. 25. de Anim.

Li. 6. c. 48.

In quibus animalibus frequētius monstrantur.

Opinio Matthioli de Amphibena.

Li. 1. c. 16.

Opinio Hesichij circa amphibenam.

ποιέ-

*Animal in
Basiliduo
habens ca-
pita.*

Tom. 1.

*Animal Te-
tracephala.*

*Amphisba-
na marina
ubi capia-
tur.*

*Quare Am-
phisbena
cacutiens
vocetur.*

*Gressus hu-
ius serpentis
qualis.*

*Descriptio
huius ser-
pentis ex
Nicandro.*

ποικίμενον, ὡς τὲ τινας ἀμφισβητεῖν μὴ δύο ἔχειν κεφαλὰς, idest, Amphisbena species est E
Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & decurtatam habens, & ea sepè incē-
dens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non est negandum rationes
Matthioli, & aliorum Authorum esse maximè probabiles, quibus Amphisbena duo-
bus capitibus à natura non esse insignitam affirmant. Nihilominus hoc genus anima-
lis in rerum natura dari, non esse impossibile attestatur. Primò, omīssis authoritati-
bus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioseph Iesuita, anno sexagesimo supra millesim-
um, & quingentesimum, ex Brasilia scripsit dari quoddam serpentis genus, cancri mo-
do incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, ut toti corpo-
ri adæquaretur, alterum verò corporis proportioni respondebat. In ipsa etiam Tapro-
bana insula, ut legere licet apud Ramusium, versatur quoddam genus serpentis qua-
drangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine disposita, ut aliud Orientem,
aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem semper spectent; & quò
gradiendo vnum horum capitum se dirigit, illicò, nulla conuersione, reliquum corpus
sequitur. Multipedum est animal, & unicuiq; capiti suus inest oculus. Mirabile tamen
est, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immodò ceteris animalibus, &
etiam hominibus est salutare: nam si alicuius membra dissecta sint, statim huius anima-
lis sanguine consolidantur. Hinc colligendum est nullum esse dubium, quin Amphisbe-
na duobus capitibus insignita, & potissimum marina reperiatur; cuius in historia Aqua-
tilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, ubi multæ aliæ reperiuntur. Vi-
de monstrificum fuisse animal non possumus attestari, quoniam monstra raro, & non
sepè fiunt. Habebat talis bestia bina capita geminis ornata oculis; vnūq; caput ab alio
figurà, discerni non poterat, nisi quòd alterum altero aliquanto maius conspiciebatur.
Quatuor lineæ coloris amethystini totum corpus exornabant; quæ quidem lineæ vnde-
quaq; flosculis quibusdam erant decoratæ pulcherrimis, ad instar florum pseudosyc-
mori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbena marina datur, cur terrestris,
etiam dari non poterit? & eò magis, cum annis elapsis, nepos Eminentissimi Cardina-
lis Cibo piæ memoriæ ad nos scripserit se Amphisbena bicipitem inuenisse, quæ utrūq;
caput mouens, modò antrorsum, modò retrorsum gradiebatur.

Hactenus de capitibus Amphisbena. Modò ad reliquas partes huius bestia descri-
bendaſaccedemus. Serpens hic paruus est, & imbecillus, & quodammodo cacutiens, G
quoniam genas tam latas habeat, ut oculos quodammodo premant. Deinde tergus qui-
busdam punctis est refertum, non autem tanta notarum gratia, ut spectatores fulgore
tergoris retardet; quādoquidem, Salmasio teste, nemo classicorum authorum id scripsit,
cum nulla insigni varietate notarum, quemadmodum nec scytala commendatur. Vo-
luit autem Salmasius errorem inde natum esse, quoniam in textu Nicandri legebatur
πεπιστῆς, nempe notis compunctum, cum legendum sit, cum veteri Scholiaste Nican-
dri πεπιστῆς: hæc enim vox idem significat, quod πεπιστῆς, quia hoc serpentis genus
circulatis tractibus serpat: propterea quod apud Hesychium, hæc duo verba σῆσις, &
σῆσις idem denotant.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet densam, & duram cutem obscuris notis di-
stinctam, colore terreo, quem Græci φαιον, Latini pullum appellant: cum hic color non
omnino niger, sed ad nigrum magis quàm ad fuscum accedat. Audiamus igitur Nican-
dram, quæ hactenus dicta sunt de huius serpentis descriptione, explicantem, versibus
latio donatis hunc in modum.

Post hanc, exiguum tibi subdimus Amphisbanam,
Duplice conspicuam (monstrum mirabile) vultu,
Cuius perpetua cacum caligine lumen,
Quod latas utrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alijs alto serpentibus aggere tendat.
Terreus est illi color, & densissima pellis,
Plurima quàm variè distinctam signa figurant.

Ioannes Virus Hungarus olim narrauit Gesnero versari in Hungaria serpentes breues,
duorum palmorum tantum longitudine, nullà cauda, & æquali crassitie per totum cor-
pus: hos vulgò nuncupari truncatos asseruit; propterea ob hanc corporis figuram, Am-
phisbenaſe esse dubitauit.

Amphisba-

LOCVS. ET MORES.

ONIMENTIS mandauit Bellonius Amphisbænam in Lemno Insula reperiri, & Agricola Germaniæ ignotam esse. Attamen, vt plurimum hoc serpentis genus in Libya stabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipsadibus testificatus fuit.

Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante cuculi

Mores amphibienae quales.

Vigilantia huius anguis.

Li. 8. c. 23. In Polyhif. 6. 39.

Pescum quale.

Abortus causa qualis. Li. 6. de Diff. Anim. cap. 118.

cuculi cantum aeri adhuc frigidiori se committere, quocirca Greuinus colligit Amphibienam in comparatione ad ceteros Serpentes, calidiori temperatura esse praeditam. Circa naturalem gressum obseruauit Aelianus ipsam per semitas incedentem, caudæ loco, alterum caput adhibere, & rursus regressentem vicissim altero capite pro cauda uti. Præterea quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, visus hebetudine laboret, ut notatum fuit superius. Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis ouis vigilantiam assignat: nam, quando alterum caput sopore est oppressum, alterum vigilare astruit.

Circa partum, nonnulli tradunt Amphibienas ore eniti cum utraq; Serpentis extremitas capite integretur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Aliciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligisse profiteretur: cum tamen praedicti authores, nempe Plinius, & Solinus expressis verbis id minimè attestati sint. Quare cum Plinius, & Solinus duo capita Amphibienæ concesserint, Claudius Minos arbitratus est necessarium esse, vt per horum alterum Amphibiana pariat. Demum Author libri de natura rerum promulgauit sibi comparasse, vt non solum morfu, sed etiam sibilo, atq; intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphibienam cum regulo confundi. Nihilominus B

Georgius Pictorius fortè adherens verbis praedicti authoris in Lerna malorum sic canit

*Est gravis in geminum surgens caput Amphibiana
Serpens, qui visu perneget, & sibilo.*

Et Reusnerus in Paradiso poetico idem decantare videtur, dum inquit.

*Que gravis in geminum surgit caput Amphibiana,
Lathifero, quoties sibilat ore necat.*

Scimus quidem maleficum esse animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad Pisonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal transcendente abortire: hoc igitur inde prodire potest, ob aliquem vaporem venenosum à corpore Serpentis eleuatum, qui malignitate sua fetum perimat. Idq; à veritate alienum non esse opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem illico hoc animal transcendente nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem motus, nullam impressionem exercere potest, & eò magis quia rursus tradit mulierem gravidam impune supra viam, vel mortuam Amphibienam in pyxide seruata transire.

SIGNA. ET REMEDIA VENENI.

Dioscorides, & Aetius dissentiant.

Semen papaueris ad quid.

SYMPTOMATA ictum Amphibienæ consequentia à Nicandro haudquaquam descripta fuerunt; fortè quoniam, ut retulit Dioscorides, similia sint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere solent. Verum Aetius ponderans huius veneni signa, promulgauit ictum Amphibienæ esse exiguum, necnon vesparum, vel apum puncturas imitari: vnde postea simplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius à doctrina Dioscoridis maximè dissentire videtur: cum ex mente Dioscoridis hæc symptomata assimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaq; vt hos authores inter se conciliemus, dicendum erit, fieri posse, vt in principio ictus Amphibienæ illa appareant signa, quæ ex puncturis vesparum, aut apum prodire solent, sed tractu temporis symptomata morsus viperæ accedant, nisi opportunis remedijs morsui in principio leui occurratur.

Quapropter specialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit petendus, vt Dioscorides, Actuarius, & Aegineta statuerunt. Author tamen libri de natura rerum scriptum reliquit animal demorsum ab Amphibiana perire; cum nulla remedia ei præsto esse possint. Nihilominus si aliquod praesidium ei conferre potest, præminatus Author semen papaueris, & Castoreum commendat. Plinius quoq; coriandrum haustum, & impositum huic morsui non parum utilitatis esse allatorum pollicetur. Immo vitis in hoc casu, magno vsui erit futura: cum Calus Rhodiginus narret

A narrer quoddam dignum scitu, & à Græcis obseruatum, scilicet Amphibænam non remerè alio interim, quàm vite; quandoquidem à Dionysio id præmonstratum esse, creditur, qui à Iunone in furorem versus, cum esset consopitus, & ab Amphibæna assuitante excitatus, illi palmitem inussit, & peremit.

L. 26. lect.
antiq. c. 33
Vitis ad-
uersatur
Amphisbæ-
ne.

HIEROGLYPHICA.

BICIPITIO Amphibænae moti, facere non possumus, quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari solebant. Primitus duorum humanorum caput effigie, quorum alterum maris introspiceret, & alterum fæminæ extra spectaret, custodiam designabât. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teste Oro Apolline) à nullo Dæmonum infestari posse sibi persuadebant. Præterea,

Bicipitij
hierogly-
phicum.

bicipitio quoq; seueram animaduersionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminuit etiam Aristoteles in Republica. Tenediorum; lata, inquam, fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehensi, tam mas, quàm fæmina eidem supplicio, nimirum securi subijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenso pepercisset, iusserunt eudi numisma, in cuius altera parte bicipitium, in altera verò securis conspiceretur. Hinc postmodum factus est prouerbio locus in seueros Iudices. *Tenedia securis.*

Adulteri
supplicium.

Insuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & solertiam monstrare conati sunt; cum prudentem virum deceat præterita nouisse, & futura multò ante præuidisse. Alij ex Picrio Valeriano, eodem bicipitio, nituntur demonstrare firmitudinem, & stabilitatem eorum, qui sapienti, & maturo consilio geruntur. Vicissim bicipitio quoq; inconstantiam ostendi posse nonnulli asseuerant; etenim Astrologi ex vigesimo tertio gradu Leonis bicipitis, hominis simulacrum oriri finxerunt, quoniam eo ascendente gradu natum, inconstantis, & mutabilis voluntatis esse prælagunt.

L. 23. Hierogly.

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphibænae optimo iure comparantur: nam sicuti anguis hic prodigiosus vtrinq; caput habens, vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione, iuxta eorum commoditatem sententur. Non dissimilis conditionis sunt homines vtraque parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum vero heretico viuunt.

Homines
ancipites
similes sũt
amphisbæ-
ne.

Hoc enim genus hominum veluti Amphibæna non solum ictu, nimirum operatione, sed etiam simplici aspectu venenant. Cæterum nullum criminosorum genus magis, quàm proditorum aprimpè ab Amphibæna representari potest. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam instar amphibænae præ se ferunt. Nam labijs exterioribus aliquem ad sydera, vsq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua, prosequuntur. Iuxta illud Psalmographi. *Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt.* Propterea Paradisus in symbolis herocis alludens ad proditores, exhibuit simulacrum Amphibænae, cum hoc titulo. **PROHIBERE NEFAS.** Etenim amphibæna, cum biceps sit, vt lubet, vel hostem adoritur, vel fugit, quia gestat bifrontium proditorum, & clanculariorum hostium, quorum genere hominum, ex sententia Ciceronis, nulla pestis efficacior inueniri potest. De his igitur quidam poeta sic canebat.

Proditores
cui similes.

Psalm. LII.

*Falsi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia, quæq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & sincero pectore distant.
Consilium falsum largitur premia multis:
Decipiunt multos simulata, & credula verba.
Germanus fratrem fallit, natuq; parentem.*

Clancularij
hostes qua-
les.

Aut fraudare cupit, nullum est iam pignus amoris.

Atq; lupi plures onium nunc velleræ portant.

Simplicitas extra fulget, sub pectore vulpis.

*Voluptas
assimilatur
amphisba-
na.*

Præterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo pisces incitantur, ad Amphisbænā comparanda est: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempe duobus peccatis lethalius integrata, efficiat insolentia, superbiat: horum alterum caput est gula, nempe voracitas, & nimius ciborum delicatiorum appetitus, quod caput huius mysticæ Amphisbænæ, tamquam os serpentis venenosum, Christi fideles vitare debent; cum non solum corpus, sed etiam animam venenet. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè spernenda.

Noctes, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,

Et farcit stomachum dapibus, victuq; guloso:

Nil agit hic aliud, quam quod certamina vini

Tractat, & euacuat calices, amplasq; lagenas.

Inducit subitas mortes, & tristia fata,

Laxat corporeos nexus, præcordia soluit.

Polluit, & sensus, caput, & geniumq; modestum

Contaminat &c.

*Libido vo-
catæ alte-
rum caput
amphisba-
na.*

Ceterum non solum prædictas prauas exercet operationes, verumquoq; alterum huius voluptuosæ Amphisbænæ caput, nempe libidinem, ad homines perdendos excitat. Iuxta illud.

Ebrietas venerem stimulat, lumbosq; salaces

Incitat ad luxum, parit, & petulantia corda

Ebrietas ratione carens, furiosa per orbem

Transuolat, & finem nullo discrimine ponit.

Ebrietas mores frangit, linguasq; loquaces

Efficit &c.

Hinc liquidò constat alterum voluptuosæ Amphisbænæ esse inhonestam, & perniciosam libidinem, quæ mortales non pecudibus modò, verum etiam suis; hircis, canibus, & brutorum brutissimis æquat: immo, quod peius est, animam tandem ad tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit.

Sardanapalus enim spreto virtutis honore

Sola voluptatis celebrabat sacra, focosq;

Corporis illecebras spurcum, & libabat amorem:

Censuit esse quidem explendum præsentibus ipsum

Delicijs animum: quoniam post fata voluptas

Nulla foret: stygi est hæc nam sententia Ditis.

At Deus omnipotens hunc fato sustulit atro,

Tartareisq; animam tandem damnavit in undis.

Delicie mundi, quas promit prava voluptas,

Sunt præcut à nobis pulsanda; dira venena

Ex ipsis manant, & fellis copia magna,

Has igitur fugiat sapiens, & honesta sequatur.

VSVS IN VARIIS.

*Dolores
quo præ-
stio tollan-
tur*

X Amphisbænā angue licet venenata, multa tamen manabit utilitas; Quandoquidem Plinius, ad tollendos nervorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfriktionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis ceteris serpentibus, non esse infrugiferum, suamq; opinionem roborat auctoritate Nicandri, ex cuius versibus id colligi nequaquam potest, nisi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad nostras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, incunte Vere, ligna cedentes, si Amphisbænā inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleastri inuoluunt.

Aluunt, deinde arfactam ad labores, torpedinem, & lassitudinem deferunt: immò manus frigore torpidas, solo huius bacilli attritu, calefaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum scribebat, quòd bacillus ex oleastro cute amphisbænæ circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbænæ in Theriacis decantauit hunc in modum.

*Hæc ubi iam crenit, cedentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleastri ex arbore virga
Quale pedum, strictisq; prehensi pellibus anguis
Inseram obvoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere sinunt cantantes ante cicadas.
Futilis hic baculus frigentibus artibus esse
Fertur, ubi exanimis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia constrictos, & eorum vincula nervos
Calefacit immisso sonet, extenditq; calore.*

Bacillus oleastri cute amphisbænæ circumdatus ad quid

DE CÆCILIA: Cap. XI. ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuisse, qui scytalem à Cæcilia minimè discriminantes unum, & eundem serpentem esse asseuerarunt: deinde in capite subsequenti Amphisbænæ cæcutientes, ex sententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quoddammodo comprimæ. Idcirco coacti sumus in præsentii capite,

Ordinis ratio.

Cde serpente lumine orbato, nimirum de Cæcilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefaciemus. Cæcilia igitur nomen esse proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quæ interitus mariti impatiens, inedia periit. At inter ceteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda est honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conspicua Cæcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit ciuitium, castitatem matrimonio prætulit, & rosas media hyeme à Paradiso accepit. Prædictis addenda est Cæcilia familia à Cæculo Prænestis conditore. Alioquin Cæcilia est Mellinum oppidum Hispaniæ Lusitaniæ, quod aliter, teste Ortelio, castra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferantem Imperatorem Neapolitanum, est lacerta chalcidica, cuius historiam inter lacertas examinauimus. Insuper, teste Greuino, nonnulli Cæciliam pro Scytale acceperunt, & vocem græcam in textu Dioscoridis *σκύταλη*, Cæciliam latinè exposuerunt, sed perperam, quandoquidem, Cæcilia, & secundum Græcos Typhlops est Serpens cæcus, de quo in præsentia agitur. In eundem errorem incidit Reusnerus, qui in Paradiso poetico quoddam distichon inscripsit CÆCILIA; deinde in versibus proprietates Scytalis exposuit.

Cæcilia nomen proprium mulieris.

Lib. 28. hist. nat. Lacerta chalcidica

Error Reusneri.

Depum in hac æquiuocatione, maiori admiratione est digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, seu Typhlitem marinam dari asseruit, huncq; piscem Plinio spondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam esse huius cum Typhlope terrestri similitudinem, nam utrumq; animal dura testa contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cæcæm iuppertita est, vt alius prægnantis animalis facilius distendi posset. Ambæ Cæcilæ squamis carent, & marina perfectam magnitudinem assecuta, crassitudinem pollicis non excedit. Immo paulò post à Bellonio adduntur hæc verba; vnam tantum in medio ventre mariniæ rimam inesse; cum tamen terrestres tantum, quam femina duas rimas scilicet vnam in singulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piscem, significari, apud nullos, probatos aucthores comperimus, sed Typhlinem tantum inter serpentes connumeratam legimus. Nisi forte Bellonius piscem Acum Aristotelis, Cæcilæ non dissimilem intelligere voluerit.

Piscis huius nominis apud Bellonium.

Piscis acus apud Arist.

SYNONYMA. EORVMQVE ETYMVVM.

*Cæcilia La-
tinis.
Cophia cur-
dicatur.*

*Cecinia
Serpens.
Nomina
vulgaria.*

CÆCILIA est Serpens, qui à cæcitate nomen meruit. Idcirco Græcis τυφλῶς vocatur; cum hæc eadem vox cæcum denotet. Immo apud Nicandrum in Theriacis, huiusmodi cæci angues τυφλῶπεις, & τυφλῖνοι nominantur. Præterea ubi in textu græco Aristotelis legimus τυφλῖνες, Theodorus Gaza vertit Cæciliæ, cui Columella adscribitur. Hodie in Græcia hic Serpens, teste Bellonio, Tephloti, Tephliiti, vel Tephlini nomine antiquo corrupto, cognominatur. Amplius apud Hesychium κοφίας legitur species Serpentis, qui ob cæcutientes oculos Latinis Cæcilia nuncupatur. Cophiam igitur vocant hunc anguem, quasi surdastrum, cum ad mentem Eliani, hebetis auditus esse feratur, & κοφίας in Græcorum scholis surdaster exponitur. Apud Ravissimum Textorē legitur F Cæcinia patua, & gracilis Serpens nullius ferè veneni, quæ fortassis erit eadem, quæ Typhlops Nicandri, quam ἀπήμενον, nimirum sine noxa indigitavit; & fortè corrupto nomine, Cecinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium classicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Carialla vulgò apud Niphum, & Cæcula apud Isidorum Italicè *Cecella*, vel *bissa orbala*, & *orbiga*. Hetruscis *Incignola*, secundum Matthiolum Ferrariensibus *orbighina*, Bononiensibus *Cesia*, quasi Cæcilia. Germanicè Blindenschlycheri, Anglicè Slau vuorm. Deniq; Narbonenses, ex Iulio Cæsare Scaligero, has Cæciliæ Nadelis vocitant.

DIFFERENTIÆ. ET DESCRIPTIO.

*Lbi. 6. hist.
An. c. 13.*

*Error Bel-
lonij.*

*Duplex I-
con tradi-
tur.*

VNC Serpentem in duas species, nempe in terrestrem, & aquatilem, ex sententia Bellonij, distribuendum esse minimè attestamur. Quandoquidem, ut nostra fert opinio, ipsum verbis Aristotelis deceptum G esse opinamur. Nam Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, hæc habet verba. *Qui autem Acus vocatur, tempore pariendi, utero debiscen- te oua emittit, habet enim hic piscis rimam quædam sub imo ventre, ut Cæcilia Serpentes.* Vnde ex his forte verbis Bellonius collegit Typhlopem, seu Cæciliam etiam aquatilem dari; quod minimè admittimus: cum nullus probatus author id affirmaverit. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam, quam ipse in Græcia observavit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò sit crassior. Ideo utriusq; iconem in medium prodimus: nam icon Cæciliæ crassioris cum Cæcilia descripta à Gesnero apprimè convenit.

Itaque Cæcilia, ut refert Alianus, caput muranæ habet simile, perparvis insignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguini generi oculi quales talpæ assignantur, ideoque Græci Typhliidas, & Latini Cæciliæ vocant. Nec mirum est huic Serpenti carere oculis; cum more talparum, in terram se condit, in ea- que diu maneat. De dentibus huius Serpentis hæc scribit Bellonius: Chamæleon- tis maxillæ tam supernæ, quàm infernæ dentibus serratis muniuntur, quales in Typh- H loti Serpente intueri licet. Color huius bestię colorem chalcidicæ lacertę emulatur; nam vicissim Aristoteles scripsit, quod Chalcis colore est Serpentis, quem Cæciliam nominant. Tandem cute adeo dura armatum est hoc animal, ut ex Aeliano, vix acuto gladio secari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, si Philosophus in historia Acus piscis veritatem assus est.

*Color Cæ-
ciliæ qua-
lis.*

*Dentes qua-
les sint.*

Hic Serpens, ut animaduertit Gesnerus, fusci est coloris, & obscure maculosi, cum subrufo exiguò vix notabili. Hic color ad latera magis est varius cum nigricantibus maculis diluta purpura distinctis, tanquam in marmore porphyrite obscuriori. Totus venter atro colore saturo nigricat. At paulò infra caput color ater desinit; sub collo enim, & parte proxima color est glaucus, maculis quibusdam nigris decoratus. Den-
tes

Cæcilia vulgaris.

*Cæcilia alia ex descriptione
Gesneri.*

*Oculi hu-
ius Serpen-
tis quales.*

*Descriptio
Ceciliae se-
cundæ Ico-
nis.*

res minimi asperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conspicui, quàm in superiori mandibula observantur. Lingua est bifida. An verò oculi sint ut in cæteris animalibus absoluti, & perfecti, non potuit Gesnerus intueri, cum bestia ab ipso diligenter observata, esset mortua. Conspicatus est tamen totum oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in eôparatione ad reliquum corpus, erat perquam exiguum. Amplius curavit Gesnerus, pingi iconem huius animalis feminae, captæ Iunio mense anni sexagesimi tertij supra millesimum, & quingentesimum. Bestia hæc erat dodrantalis, & crassitudinis ferè scytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compresso, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cavitates magisquàm oculi conspiciebantur. Deinde squamæ maiusculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæc in vipera omnes parvæ, & æquales videantur. Unde hæc Gesneri descriptio ad iconem Ceciliae secundæ loco positæ spectare videtur.

NATURA. ET MORES.

*Gressus
qualis.*

*Partus
qualis.*

*Li. 6. de re
rust. c. 17.*

*Remedia
morsus Cæ-
cilie.*

ONGENVIT natura huic Serpenti talem gressus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ convenire asseruimus: hac de causa hoc animal summa difficultate coerceri potest. Præterea à natura sibi comparavit Ceciliae, ut fetus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Gesnerus narravit, quod eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percussit, & mox fetus viui ab utero prorepserunt. Immo tradiderunt Plinius, & Aristoteles, quod Cæcilijs parientibus accedere solet, quod in paritione Acus piscis contingit: nam, præ multitudine fetuum, uterus dehiscit, & post partum illico vulnus coalescit. Circa virus huius animalis scribit Columella agens de cura Boum, quod illis lethifer est Serpentis ictus, & est magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cæcilia sæpè, cum bos in pascua improvidè supercumbit, lacescita onere morsum imprimat. Deinde paulò inferius addit, quod Cæcilie morsus tumorem, & suppuracionem molitur. Quocirca si remedia desiderantur, confugiendum est ad auxilia, quæ aduersus venenum Amphibianæ probantur: propterea quod Dioscorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractavit. Denique Gaspar Heldinus scriptis mandavit Ciconias summopere Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum præsto esse.

VSVS IN MEDICINA.

*Remedium
aduersus
pestem.*

ON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, si veritas in quadam epistola ad Gesnerum scripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Osualdus nonnullis sudorificis medicamentis ex sua theriaca paratis multos patientes à pestilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cæcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquæ vitæ spirabat. Hoc igitur præsidium bis, & ter exhibitum multos peste ferè extinctos pristino vigori restituebat.

DE CENCHRO Cap. XII.

ÆQVIVOCA:

ISTORIA Cenchri in præsentia recitandæ caput de Scytale occasionem prebuit, ubi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenientem, Scytali assignabant. Modò ad euitandam æquiuocationem, notandum est, quòd *κένχρος*, *κένχρίς*, *κένχρινος*, *κένχρίτις*, & *κένχρίας*, nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias

Cenchris,
Cenchras,
Cēchrines,
Cēchrites,
Cenchrias.

sunt nomina ad hunc serpentem spectantia, quæ aliqua ambiguitate laborant; dum varia, præter hoc animal, denotant. In primis *κένχρος* est semen panico simile, idest milium, item semen, vel granum ficus, propterea quod grano milij assimilatur, item serpens, de quo in præsentia agitur à milio denominatus, ut in sequenti rubrica exponetur. Immodò *κένχρινος*, *κένχρίς*, vel *κένχρίς* per transpositionem litterarum est nomen auis apud Aristotelem, quæ secundum quosdam authores, aliter tinnunculus nominatur: hanc Didymus esse ait autem, quam *κένχρινος* *τεράκις*, scilicet paruum accipitris speciem vocant, colore cinereo punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc etiam nomine, ab Oppiano quædam anserum species nuncupantur, quia *κένχρος*, idest milio inescuntur. Alioquin Varro quasdam aues vocitat miliarias, quia milio pinguefiant; hæ igitur erunt forsitan illæ, quæ in Auiarijs Ganeorum saginantur. Aliter *κένχρος* secundum Plinium est adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. Pariter, ex eodem autore, *κένχρίτις* est gemma, quæ grana milij in se veluti sparsa habere videtur: item ornamentum vestis apud Athenæum. Demùm aliqua etiam ægritudines hoc nomine designantur: nam ut recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quandòq; minutiores veluti quidam calculi visuntur, milij imaginem quodammodo referentes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem est alterum genus herpetum, ad mentem Galeni, à similitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile scilicet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, sed tantùm pustulas exiguas, instar granorum milij, quæ postea paulatim in vlcus degenerant, quod à Latinis herpes miliaris cognominatur.

Li. 2. hist.
Ant. 17.
L. 3. de an-
cup.
Auis milia-
ris.
Adamantis
species.
Gemma spe-
cies.

L. 14. meth
med. c. 17.
Morbi spe-
cies.

SYNONYMA. EORVMQ.

ETYMVM.

ATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc serpentem, nominibus græcis vsi; Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritē, Cenchrim, & Cenchriam appellarunt: nam *κένχρος*, & *κένχρινος*, apud Dioscoridem legitur: *κένχρινος*, & *κένχρίς* apud Nicandrum, *κένχρινος*, etiam apud Varinum; immodò *κένχρίτις*, & *κένχρίας* apud Lexicographos græcos *ἀπὸ τοῦ κένχρου*, nimirum à milio, quoniam hic serpens quibusdam

Hic serpens
à milio no-
men sortit-
ur.

notis, ad instar milij, sit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, ut scripsit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic serpens sit perniciosior; aut quia colorem plantæ milij referat; nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt, hunc serpentem à citrino, colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis miliaris appellatur. At satius erit à notis granis milij similibus serpentem hunc cognominare; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in modum.

Vera ety-
mologia.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum.

L. 9. Phar-
sal.

Bellonius præterea hanc confirmat sententiam, dum refert, hodie in Græcia vulgò hoc animal nuncupari Cenchritem, additq; iconem, quæ varias etiam notas representat.

L. 1. obser-
cap. 31.

Amplius

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λέοντα, nempe leonem indigitat, dum E
versibus in latinum translatis sic canit.

Profixum inuenies inamabile Cenchrida monstrum.

Quem varijs pictum squamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verum quamobrem hic Serpens nuncupetur leo, varij varias excogitarunt rationes. Aut quia squamæ huius animantis maculis sint distinctæ varijs, instar pellis leonis liby-
ci, quæ, ad mentem Eliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis est decorata; aut quia hic Serpens cauda erecta, more leonino, ad pugnam se exciter, aut quia leoninam ferociam, & sæuitiam æmuletur, aut deniq; quoniam humanum sanguinem, ritu leonum, exorbeat. Idcirco hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profiteantur exponere hæc Martialis carmina.

*Quare si puderet est Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.*

*Li. 6. de v.
sa par. cap.
16.*

*Differen-
tie inter
Cenchridæ,
& Iaculæ.*

*Serpens læ-
ticularis
qualis.*

*L. 4. fen. 6.
tract. 1. c.
44.*

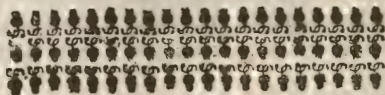
*Aracis Ser-
pens.*

*Serpa Sere-
na qui Ser-
pens.*

Quibus versibus poeta taxat mulierem vetulam, quæ pilos adhuc vellere pertentaret. Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebri à Martiali intelligi asseuerant: cum proprietas huius animalis sit, sugere sanguinem; ex quo probè totio F
semen generari Galenus attestatur.

Insuper nonnulli hanc bestiam Iaculum vocarunt; propterea quod alicui damnum allatura, instar vibrati iaculi, feratur. Sed aduertendum est, quod hic Serpens à Iaculo, siue Acontia Serpente valde discrepat; & quamuis Acrius Cenchrum appella-
uerit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notandum est, quod Cen-
chrus, de quo in præsentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite discriminatur; quo-
niam cum illis, ut optime obseruauit Matthiolus, & Greuinas, nullam cognationem, & similitudinem habeat: quemadmodum ex descriptionibus, & iconibus patet.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigita-
runt, nixi forsitan doctrinæ Auicennæ, qui præscribens remedia aduersus angues, Sesa-
mum ad morsum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal,
multi Cenchrum, nempe miliarem intellexerunt; nisi velimus intelligere Acontiam
Serpentem, qui maculis lenti similibus distinguitur, ut voluit Bellonius. Hinc mul-
tis fortè maculis decepti, ut Aetius, Acontiam cum Cenchro confundebant. Hic G
Serpens apud Auicennam interdum Famusus, aliquando Aracis, & quandoq; Aspis ha-
bens diuersos colores nominatur: propterea quod Auicennas primum agit de Serpen-
te miliari, & paulò inferius Famusum Serpentem describit, quem Nicolaus Leonice-
nus eundem cum Cenchro esse voluit, ut ex symptomatibus morsus vtriusq; legenti-
bus est manifestum. Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aspi-
dem multis coloribus decoratam: at quæ scribuntur ab Auicenna de natura huius Ser-
pentis ad Cenchrum etiam spectare videntur. Vnde Albertus Auicennam secutus,
& nominum varietate deceptus, in eundem incidit errorem, dum prædictos Serpen-
tes à se inuicem differre existimauit: quare, & ipse hunc Serpentem alibi Arachinæ,
alibi Centrin, & Miliarem, deinde Faliuifum nominauit; quoniam ab Auicenna semel
Famusus fuit appellatus. Ad finem in Sicilia versatur Serpens vulgò Serpa Serena nun-
cupatus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiusdem ferè sit longitudi-
nis, & crassitie. De hoc Hieronymus Massarius Vicentinus medicus eruditus scripsit
ad Gesnerum hunc in modum. Serpa Serena est anguis venenosus per Siciliam diua-
gans, subalbidus, qui longitudine aliquandò humani corpus, crassitudine verò, bra-
chium circa carpum adæquat. Verum cum notarum non meminerit, non possumus
adduci, ut credamus, hunc Serpentem esse Cenchrum Veterum. F

FORMA. ET DESCRIPTIO.

ENCHRVS serpens longitudine duorum cubitorum figura crassa, in tenuem abeunte, & colore viridi esse perhibetur. Quamvis multi opinentur hunc colorem Græcè *χλωδὸν* legi, quod vocabulum non solum viridem, sed etiam luteum colorem significat: nam milij color, à quo hic anguis cognominatur, non profus est viridis, sed ad luteum tendit; & hic serpens maximè iuxta aluum, luteum milij colorem representat. Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis æmulatibus maior serpentinum Thebis aduectum testificatur his versibus.

Color huius serpentis.

*Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quam parvis tinctus maculis Thebanus Ophites.*

L. 9. Pharsal.

Item Nicander non solum aluum, sed totum serpentem maculosum celebrat: deinde quoad crassitiam, & longitudinem molis corporeæ, nihil determinandum esse statuit; propterea quod alij grandiores, alij minores conspiciuntur. Nicander igitur sic canit.

*Prolixum inuicnes inamabile Cenchrida monstrum,
Quem varijs pictum squamis dixerunt leonem:
Non stata crassities, eadem nec spira videtur.*

Longitudo, & crassities qualis.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus serpentibus verba faciens, Faluifum discolorum vocat, deinde Arachin varium esse scribit, qui postmodum serpentes iisdem cum Cenchro Dioscoridis esse in superiori rubrica traduntur.

NATURA.

HVIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam esse, & bestiam veneno viperæo redundari pronunciauit Ardoinus. Ideoque diligenter cauendum est, ne in maximo æstu, quo tempore hæc bellua per montes diuagatur, pecoribus, & cæteris, etiam animantibus insidias tendat. Etenim serpens hic proprietate quadam naturali ductus, animalia cauda implicat, & flagellat: deinde, apertis iugularibus venis, sanguinem sorbet. Præterea cursum velocissimum à natura sibi comparauit, quia rubos, & spinas vitæ per rectum tramitem semper incedit. Id nobis manifestauit Lucanus canens.

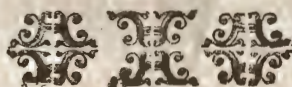
Animales flagellat.

Et semper recto lapsurus limite Cenchris.

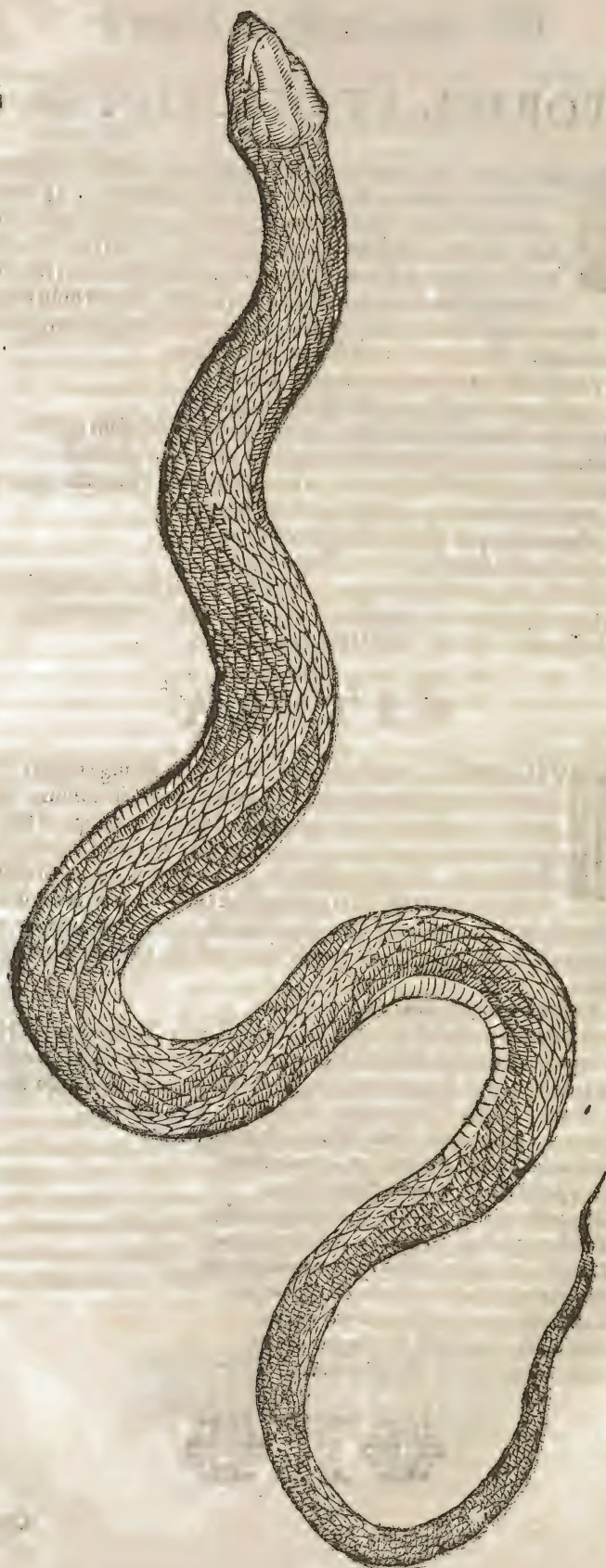
Qua de causa à multis authoribus inflexuosus appellatur. Vnde admonet Nicander, vt obuium serpentem tramite flexuoso fugiamus: siquidem serpens recta tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter longitudinem corporis flexendo iter tardius moueatur. Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis sic canentem.

Gressus Cenchri qualis

*Hic caue, quantumuis fortis videaris, & audax,
Hoc aduersus eas, vel tentes prælia monstrum,
In te pestiferas ne flammas spiret hiatu,
Atque tuum implicita corpus liget undiq; cauda,
Et bibat exsuctum per utrinque soluta cruorena
Claustra, procul fugito non recto tramite, verum
Obliquum per iter, cita quo vestigia frangas:
Lædit enim curuo per spinas tergora flexu,
Cum ceteres alias recto seras impete cursus.
Talis Thericio seruas se bestia tracta.*

Cenchris

L O C V S.

N Lemno insula, in quam Vulcanus olim aufugisse traditur à Poetis, ut ferrum elaboraret, copiam horum Serpentum stabulari multi promulgant, & potissimum Bellonius, qui iter faciens per hanc insulam. Incolis negocium dedit, ut omnia Serpentum genera insulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Vererum Cenchrin esse proculdubio existimavit, non solum quoad figuram, sed etiam quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Insuper in insula quoq; Samo, vel Samothracia Cenchris est frequens. Ambæ enim insulæ sitæ sunt in mari mediterraneo Thraciam versus, è regione Rescythidis oppidi Iunoni sacratæ, & fluminis Hebri, Zonæque montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia sita sunt, & proxima, ut fuit paulò ante relatum, insulæ Samo, in qua Mons Mosychlus à Nicandro, nominatus, conspicietur. Carmina autem Nicandri in latinum translata sunt hæc.

*L. 1. obser.
cap. 31.*

*In Lemno,
& in Samo
ha bestia
Cenchrus.*

*Atqui cum rapidis feruescens Solibus aestus
Ardet, in horrida se sylvarum denia confert,
Imbellisq; rapax venatur prædo bidentes,
Percelesinè Sai iuga, frondosinè Mosychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis umbris
Securi recubant, grege circum errante magistri.*

SIGNA VENENI.

CCCIDENTIA idem Cenchris concomitantia similia sunt ijs symptomatibus, quæ à moribus viperinis prodire solent; si veritatè ætius, & Olaus magnus affecti sunt. Verùm inter alia signa, vnum maximè animaduersione dignum esse videtur, quod Nicander in Theriacis recensuit. Hoc igitur est collectio aquæ in ventre inferiori, qualis in hydrope generari solet; hæc enim ob facultatem veneni humores liquan-

*Collectio
aque in ab
domine.*

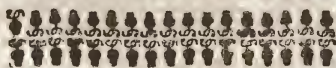
tis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat.

*Quam facit hæc plagam, nulla medicabilis arte
Tabes insequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum suscitât hydrops,
Donec is effracta propè sumen partè residat.*

Dioscorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morsum sequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes lethargo corripuntur, imò afferunt in medium opinionem Erisistrati, qui voluit, in hoc casu, iecur, intestinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; propterea quòd in ægrotis extinctis, & dissectis, prædictæ partes insignem corruptionem ostenderunt. Et quamvis vox græca, quæ apud Dioscoridem legitur, *ψῆν*, ieiunum intestinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam *χύστιν*, quæ vox vesicam significat; nihilominus, utcumq; sit, insignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare solet. In huius asserti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morsu Famusi agens, symptomata idus viperini, & partiū putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araci; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum est, hos licet diuersos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tantummodo Cenchrum Dioscoridis referendos esse.

*Lib. 6. de
mat. med.
c. 52.*

*Insignis
putredo in
testinorū.*

MEDELA.

*Varia plā-
ta sunt pra-
sidia ad
maximū lu-
mīnū.*

*Ciconie
auxilian-
tur morbi
Cenchri.*

V. M. symptomata viperinos ictus concomitantia in morfu Cenchri accedant; praesidia quoque viperinum virus debellantia in hoc casu locum habere dicuntur. Praeter haec, commendatur satyria, puta sylvestris in pulverem redacta, necnon radix mentae saracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioscoride, demorsus à Cenchro auxiliatur lactuca confusa cum semine lini illita, seipillum cum duabus drachmis hastulae regiae, & tribus vini cyathis. Item aristolochiae radix, & cardamomum probatur; quamvis textus Pauli Aeginetæ habeat *αλφειον*, nempe nasturtium. Plinius serpilli sylvestris pinguius decoctum in vino aduersus omnes Serpentes praescribit, sed effectissimum in morfu Cenchri praedicat. Demum non est omittenda ciconia, quæ Cenchro potissimum aduersatur. Thessalia enim tanta Serpentum copia redundat, ut hī nisi à ciconijs vorarentur, proculdubio incolæ à suis pellerentur sedibus; ut Aristoteles in Mirabilibus pronunciauit. Insequuntur igitur ciconiæ Chersydros, alias pratorum pestes, & praecipue Cenchrum. Quare harum avium membra, ex Aeliano, moribus huius Serpentis opitulantur.

DE ACONTIA, SIVE IACVLO.

Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

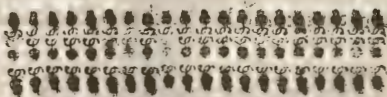

*Ornatiss.
villo.*

*Acontias
herba q̄ta.*

*Acontia
sunt stelle
cadentes.
Differētia
Iaculi, &
Iaculi.*

De historiam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propterea quod cum illo maximā habeat similitudinem. Vnde Aetius vtriusque Serpentis convenientia deceptus, alterius conditiones, & praerogativas alteri attribuens vtriusque historiam permiscuit. Ambiguitas igitur, quoad vocabulum graecum, in hoc consistit, quod *αcontias*, apud Lucianum in Dialogo de Dipsadibus, est Serpens Iaculus, ita à Latinis nuncupatus, cuius historia in praesenti capite exaratur. Deinde apud Hesychium, & Varinum, *αcontias* fertur esse herba, quæ canibus ab angue demorsis medetur: hī Authores de Serpentibus fortè Acontis verba facere voluerunt, vel inquirendum, an hæc herba eadem sit cum Dracontio, nempe Dracunculo: alioquin Acontias planta in re herbaria quid sit, ignoratur. Plinius *αcontia* vocat hastas; cum sint iacula; nam hasta *ἄκον* Graecis dicitur. Aliter apud eundem Plinium, *αcontias* sunt cometarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerim ferantur. Sunt autem passionibus ignitæ, vulgò stellæ cadentes appellatae, de quibus Aristoteles in volumine Meteororum eberrimè egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda est differentia inter Iaculum, & Iaculum: etenim Iaculum in casu recto neutro genere inflexum, significat quodecumque instrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum spiculum, & resum missile. Iaculus verò masculini generis Serpentem designat, cuius mores in praesentia ponderamus.

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

QUAMVIS Dioscorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipſadibus vocatur *ἀκοντίας* ἀπὸ τοῦ ἀκοντός, vel *ἀκοντίης*: quandoquidem *ἀκων* iaculum, spiculum, vel telum inſiſſile ſignificat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanavit; quoniam, inſtar iaculi, in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea *ἀκοντίας*, apud Heſychium; *ἀκοντίλη* apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias eſſe perhibetur. Licet Varino *ἀκοντίη* ſecundum quosdam, Acontias Serpentes nominentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigarunt; propterea quod arbores ſcandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuſcumq; generis animantes, inſtar ſpiculi, ſe vibret. Quamvis Greuinus ſcriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, hunc Serpentem non à iaculatione, ſed à figura iaculi denominatum fuiſſe. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè inſignem huius animalis velocitatem, aliſ præditū eſſe exiſtimavit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Aelianū appellatur. Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aſpis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuſcupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuiſſe ſcribit, qui Cenchritem, ſeu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, ſive Acontia eſſe ſtatuērunt. Quibuſdam appellatur Cherſydrus, ſed perperam, cum nulli probati Authores id aſſeuerent. Syluaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Caſezati, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Alticriti, Altinanti, & Caſezaci. Bellonius iter faciens per Lemnum Inſulam, obſeruauit hos Serpentes ibi vocari *Sagittari*; quia inſtar ſagittæ velociter moueātur, & Turcis Ochilanne, quamuis poſtea Bellonius reſerat; quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettonone. Germanicè, ex Geſnero, à notis exornantibus dorſum figuram oculorum referentibus Ein Scoffz oden Angel Schlang vocari poſſet.

Ratio etymologia Iaculi.

*L. 1. de Fe-
ren. c. 22.*

*Serpens
volans.*

*Nomina
barbarabellonius angus.
Lib. 2. Ob-
ſeru. c. 14.*

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

INCONSULAMUS Aetium, hic ſcriptis mandauit Serpentem hunc eſſe longitudine duorum cubitorum, & figura craſſa in tenuem abeſire, colore viridi ad colorem milij accedente, qui poſtea ritu ſpiculi ſe iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Aetium à Cenchro Iaculum non diſtinxiſſe. Satiùs igitur erit ad doctrinam Bellonij conſugere, qui hunc Serpentem penès ſpiñoſam capparim contemplatus eſt, ubi olim Turca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obſideret. Erat igitur hic Serpens tres palmos longus, & craſſitudinem digiti non ſuperabat. Color eius erat cinereus, ſub ventre albus, ſquamis iuxta dorſum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. A ceruice nigra duæ albæ lineæ per longitudinem dorſi ad caudam uſque percurrabant: deinde maculis nigris oculi figuram emulantibus diſtinguebatur, quæ notè lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

*Lib. 2. Ob-
ſeru. c. 16.*

*Color Acontias
tæqualis.*

*Acontias
Geſneri.*

Ex altera parte Geſnerus ſatetur ſe Acontiam, vel Iaculum à Veteribus deſcriptum non vidiffè: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, inſtar iaculi, ſe vibrantis; dum inquit, quòd riuus ſatis magnus eſt in agro Tigurino *Glatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glattfelden*: idèo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi craſſitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam ruſticum ſcandens colligentem, corpore in quatuor ſpiras conuoluto, inſiſſe conatus eſt. At ruſticus id animaduertens, ſacco depoſito, quem ad uſum colligendi

*Historia
Rustici ab
hoc Serpen-
te laesa.*

gendi frondes ferebat, celerem cursu aufugit. Serpens autem, instar vibrati iaculi per spatium circiter sexdecim pedum, prosiliit; non tamen rusticum gressum accelerantem attingere potuit. Paulo post tamen in eundem locum facit recuperandi gratia, reuersum Serpens se metipsum vibrans sinistram rustici brachium spiritus inuoluit, parte caudæ dependente, & collo erecto, tam arcu constringens, ut vestigia spirarum impresserit, non tamen rusticus demorsus fuit, quoniam illi sed altera manu capite anguis comprehenso, eum abstrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam sanie contrahescens, carnem nudatum est, & tandem omni carne putrida per Chirurgum ablata valetudinem est adeptus. Huius generis esse Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus, cuius icon in Museo Illustrissimi Senatus Bononiensis habetur. Est enim crassitudinis baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, reliquo corpore fuscæ, præter ventrem, qui ad colorem minus obscurum vergit: qua de re hoc in loco duas icones representabimus.

*Acontia al-
terius de-
scriptio.*

Rursum Gesnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungari iuuenis eruditissimi, Serpentes breues duorum palmorum tantum magnitudine, & nulla caudæ versantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminens, iaculi modo, prosiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos Serpentes in campis, & subterraneis locis habitant, ut legitur in parte tertia historia Indicæ, qui homines aggrediuntur, eo potissimum tempore, quo ad ptolem incumbunt: immo velocissimis saltibus per terram proficiscuntur; quæ de re ab Indis volare dicuntur. Considerandum est num ad genus Iaculorum referendi sint: Diuagantur etiam, ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui saltando velociter mouentur: immo inter herbas Solè siccatas, strepitum excitantes pugnam inter se inniunt; quod benignitate Naturæ factum esse tradit Olaus Magnus, ut illo strepitu se prodant, alioquin multos venenarent. Demum Albertus narrat hunc Serpentem esse duplicis generis: quandoquidem alterum genus morfu sine sensu interimere, alterum verò diuturno dolore patientem fatigare perhibet; sed præterea cum nihil aliud exprimat, mentem Alberti assequi non possumus. Insuper aliud addit absurdum, scilicet, quod Plinius, & Iorach scripserint Iaculum esse Serpentem alatum, quia in transeuntes inuoler. Verum anim aduertendum est, quod ex sententia Plinij, Iaculus tam citò se vibrat, ut volare videatur, non autem quod alis munitus esse feratur.

*Paria bo-
vis angui-
dis feretia.*

NATURA, ET MORES.

*L. 9. Phæ-
sæ.*

EALENVVS in libro de Theriaca ad Pisonem pronunciauit Acontiam esse Serpentem eminens etiam in animantes prosilientem: ideoque hoc animal veluti iaculum hominem adoriens interimit. Est enim Serpens velocissimi motus; propterea Lucanus canebat huic in modum.

Et Natix violator aquæ Iaculiq; volucres.

Quamobrem Textor scribere solebat Acontiam, teli modo serpendo ruere, & in obuiamque prosilire: quod non fuit incognitum Reusnero, quia in Paradiso poetico sic canit,

*Missilibus Iaculus tormentis obuiaqueq;
Sublimis, iaculi more volucris, adit.*

Sed animaduertendum est, quod hoc animal non solum à sublimi loco in prætereuntes animantes se iaculatur; verum quoque ex sententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab aliquo laessitus confestim corpus intorquens, eminens instar iaculi, hostem petit. Immo, ex Aeliano, iaculatione ita valet, ut spatium viginti cubitorum transiliens aduersario inhærescat, Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente percussu tradidit Acontiam tam veloci iaculatione se vibrare, ut saxa funda, & tela arcu vibrata, in comparatione ad motum Acontiae per aerem tardo motu ferri videantur. Versus autem Lucani sunt huius tenoris.

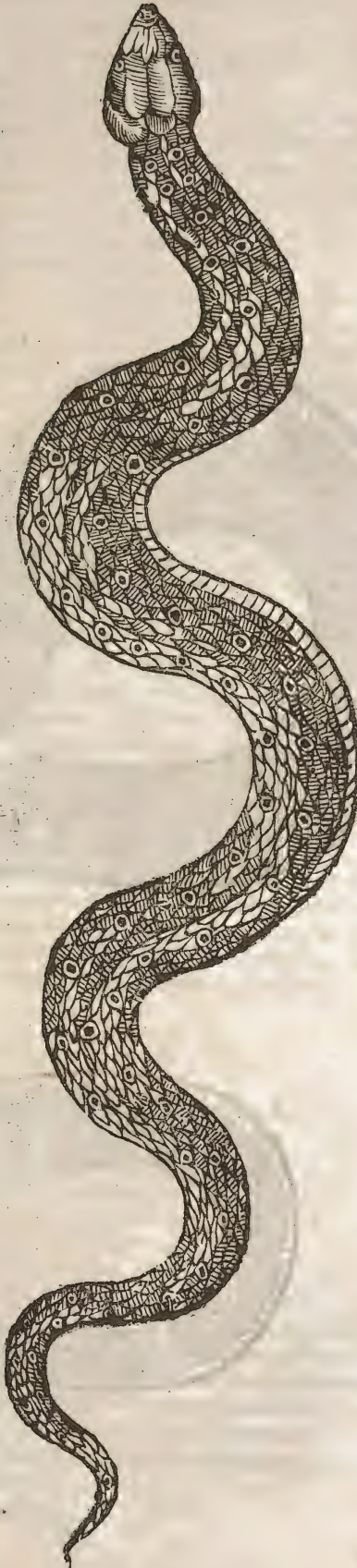
*Ecce præcū sanus sterilis sed robore trunci
Torset, & immisit (Iaculum vocat Africa) Serpens
Perque caput Pauli transfactaq; tempora fugit.*

Nil

*Id. E. de an-
fulterr.
L. 8. c. 13.*

253

Acontias
Bellonij.

256
Acontias
alter.

A

*Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.
Deprehensum est, quæ funda rotas, quam lenta volarent,
Quam segnis Scythica frideret arundinis aer.*

Præterea vasa huius animalis ad aliorum dolos non sunt comparanda: siquidem non solum in locis abditis viæ publicæ moratur, ut transeuntibus insidias tendat, sed etiam, ex Solino, arbores ascendit, & sese in orbem contorquens, & caput intra frondes occultans viatores expectat; nam statim se in illos iaculans, dentibus vulnerat. Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum sic canebat.

Insidias ex arboribus conferre conantur

Serpentes Iaculi, qui celeres volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat casum pastoris, qui, æstate media, sub arboris umbra quietem capiens, dum eius socij non procul oves pascentes custodiebant, ab Acontia Serpente inter ramos arboris abdito, ad eum percussus fuit circa sinistram mammillam, ut paulo post interierit: quapropter socij audito percussione strepitu, & viso Serpente, cuius natura nouerant, relicto grege, ad propinquiorem villam perterriti aufugerunt.

*In Polyhist.
c. 30.*

*Historia
pastoris
percussæ à
Iaculo.*

Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hispaniola noui Orbis insula comperiti sunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui sola cauda arborum ramis hærentes, reliquo corpore propendent, & sine iaculatione sui corporis, incautos prætereuntes desuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazefati, narrat se vidisse in partibus de Hesten hanc Serpentis speciem, quæ intra frondes arborum occultata transeuntibus insidias tendebat. At Albertus Magnus non solum hunc anguem intra frondes latibulari, sed fructus quoq; arborum ab illo infici promulgauit: cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam si fructus arborum venenari possent, proculdubio multa animantia interirent.

*L. 4. sem. 6.
tract. 3. c.
40.*

Num fructus arborum venenari possint à Serpentibus.

Insuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Sylvas odoriferas in Sabæis versari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui profluentes in homines læthali ictu eos perimunt; qui si sint ad Iaculorum genus referendi, lectori iudicandum relinquimus. Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc animal non solum morsu, sed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit Aelianus, dum non patientem modò, sed chirurgum quoq; medicantem, communicata tæbe, solo tactu lædi asseruit. Quamuis Scholiastes Nicandri, sub nomine Iaculi, duplex Serpentum genus insinuare videatur; dum alios cursu, & iaculatione se mouentes, & venenatos esse scribat, alios verò celerrimos, & innoxios esse tradat; quoniam hoc genus postremum tanquam innoxium à Nicandro celebratur. Sed aduersendum est, quòd hæc est potius natura quorundam insectorum, seu speciei cantharidum: sunt enim cantharides parue colore fusco per horti vagantes, quæ si leuiter etiam contangantur, confestim, emissio quodam crepitu, se iaculantur.

*Insecti
quoddam
genus.*

Li. 8. c. 10.

L O C V S.

D

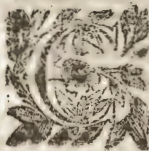

QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum esse scripserit; in alijs tamen multis Regionibus stabulatur. Etenim Lucianus, in Dialogo de Dipsadibus, Acotiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, & Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti recensuit. Auicennas fatetur se in partibus de Hesten hunc Serpentem conspicatum fuisse. Item Bellonius per Lemnum, & Rhodum insulas itinerans, se hos angues obseruasse attestatur. Immo regiones Septentrionales ab his venenatis bestijs infestari, tradit Olaus Magnus. Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriae, & Siciliae locis versantur hi Serpentes, qui ab incolis, vernaculo nomine, *Saettoni* appellantur. Sed veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priscorum veros esse Iaculos non affirmamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuersas regiones à Circulatoribus deferuntur Bubæ, id est Boæ, & Serpegerinæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, & acutas à capite ad medium vsq; corpus gerunt, quibus in altum se attollere, & ritu Acontia se eiaculari possunt; qua de re Acontias Veterum esse existimant.

*In l. de An.
subterr.*

*L. 4. sem. 9.
tract. 3. c.
40.*

MORALIA.

Delatores
similes Iaculis.

VM probatum sit Iaculos Serpentes esse talis naturæ, ut inter frondes arborum abditi, non nisi insidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus assimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta clanculum obseruant, ut aliquid imprudenter dictum colligentes ad Dominum deferre possint, ut inde postea aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores, proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi; cum nil, nisi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his versibus affabè delineatur.

*Gaudia summa putat quidam miscere sinistris
Liribus, atq; homines ad iurgia vanamouere;
Gaudent, & interdum nixis turbare molestis.
Pectora sic igitur malefanti est criminis author.
Ore tenet virus, lingua mendacia fingit,
Atq; dolos versat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia possit.
Sæpe ferit grauius pharetrata verberare lingua
Infantes hominum mentes, morēsq; laceſcit.
Innocuos vire, & fautores dispare voto
Inter se semper versari, & viuere possit.
Nec tamen interea sentit sibi vulnus adactum
Vir bonus, accusat, quem delatoris iniqui
Lingua, sed adueniunt feri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius usquam,
Cuius in ore sonant lethalis sibila morsus;
Milleq; pictarum fraudum mendacia subsunt,
Si videt immoto concordēs viuere nexu,
Si socios aliquos fidos, seu noscitur amicos;
Mortiferum virus rauco de gutture ructat,
Vnanimesq; studet comites à federe dulci
Soluere, concordēs queat ut confundere mentes.*

Psalm. 30.

Rursus Iaculi Serpentes optimo iure assimilandi sunt conscientie stimulis, quibus cor peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: siquidem instar sagittæ, in corda criminis foris se iaculantur. Ideo de his stimulis loquens Psalmographus scribebat, *Quoniam sagitte tue infixæ sunt mihi.* Deniq; si Aegyptij solebant pictura iaculi bellici, insensissimum hostem exprimere: satius fuisset, in hoc hoste significando, figura Iaculi Serpentis uti: quandoquidem hic ascendens arbores inter ramos se occultat, ut incautos perimat, cuius naturam insensissimus, & clancularius hostis æmulatur.

SIGNA VENENI
ET MEDELA.

Venum
quibus de-
bellatur
per aspidem.

ET IVS scriptis mandauit ex morſu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiam grauiora ijs, quæ iectum viperinum concomitari solent: præterea his addit putredinem, & defluxum carniū, quocirca remedia quoq; probat, quæ in proſtigando vipera veneno fuerunt commendata; cui sententiæ Matthioli adſtipulatur. Cæterum est animaduertendum, quod Aescius præſcribit illa auxilia, quæ venenum potius Serpentis miliaris, quàm Acontie debellant, quoniam ipse eundem Serpentem, nempe Ceuchritem, & Acontiam esse existimauit. Nihilominus talia præſidia non improbantur, & cò magis, quia Auicennas, & Albertus tradiderunt, ob morſum quidem huius

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco faucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis prædijs, quæ valent aduersus idum viperam, tanquam præstantissimis vtuntur.

VSUS IN MEDICINA.

X felle huius animalis vtilitatem incredibilem; pro suffusione; pereipiendam esse ait Aetius: quoniam promulgauit collyrium ad suffusiones, etiam si fuerint diuturnæ, esse parandum ex lapide scythico cum felle aspidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis spatio, non parum commoditatis eliciet. Sit autem, vt inquit Aetius, aspis, qui Acontias appellatur; siquidem fel eius iuxta dorsum, & hepati

B annexum reperitur.

*Collyrium
suffusiones*

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO.

Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

PLENDESCUNT magis, atq; liquidius innotescunt descriptiones animalium, vel plantarum consimilium; quando altera iuxta alteram exaratur. Idcirco Iaculi historia illam Dryini annexare decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Bellonij aliquam similitudinem habeat, tum etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acontia ob similitudinem non discriminabat. Itaque nomina huius anguis

Ordinis ratio.

Li. 6. c. 12.

C cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. Dioscoridigi hic Serpens secus radices quercuum libenter stabulans *δρύινος* nominatur: cum *δρύινος* apud Lexicographos Græcos quæritur, & roboreus exponatur: nam *δρύς* non solum quercus, sed etiam robur redditur, quoniam robur species quercus est, feratur. Præterea hic Serpens *χελιδρύς* etiam vocatur: deinde in Lexicis Græcis *χελιδρύς* testudinem etiam marinam, vel aquatilem significat. Insuper ab alijs Squarus etiam nuncupatur, cum enormi squamarum eminentia, & asperitate exturgescat: At Squarus, in nonnullis Festi codicibus, est piscis, corrupto fortè vocabulo, quasi Scaturus, aut potius Scarus, vt apud probatos auctores legitur.

Chelydrus.

*Squarus
anguis
quis.*

SYNONYMA, EORVMQVE

ETYMVVM.

LIQVI auctores non vulgari ingenij dexteritate conspiciui Dryinum Serpentem vocatum, quasi Bryinum esse voluerunt: et enim *βρύον* quoddam villosum in annosis arborum truncis, & cœuallibus nascens exponitur, Muscū Herbarij vocant, propterea quod hic Serpens relictis interdum bryis, nempe musco, & algis, aliò, & potissimum pratætat humida, vbi molaridæ locustarum species, & partus ranarum

Bryon Muscū vocat Botanici.

imperfectos venatur. Hanc opinionem explodendam esse opinamur: quandoquidem Galenus, expressis verbis, in libro de Theriacâ ad Pisonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quod in cavitatibus quercuum libentissimè latibetur: quercus enim Græcis *δρύς* redditur, & Serpens *δρύινος*, vel *δρύνα*, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem sic canit.

Ille

*Querculus
qualis Ser-
pens.*

*Lib. 9. de
Anim. cap.
42.*

*Cur dica-
tur Chely-
dras.*

*Cherifidal
quodnā sit
animal.*

*Ilicinus
Serpens.*

*Li. 3. obser.
6. 51.*

*Varia no-
mina Serpen-
tis.*

Li. 7. Aenei.

Li. 3. Georg.

*Teter odor
assignatur
Chelydris.*

Ille. caulas. habitat. quercus. alibi. quoq; fagos.
Ideo non est mirandum, si aliquando querculus à Greuico, & à Scaligero nuncupetur. Immo interdum etiam secus radices fagorum, teste Nicandro, suum æternit cubile. Sed Christophorus Encelius Serpentem quoq; à Coryllis denominatū alicubi in Germania reperiri tradit, qui nūm Dryino sit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Aelianus Dryinum appellatum esse putat, quia in quercubus semper habitat, sed quia à crabronibus vexatus, confestim in cavam quercum cōfugiat. Alij fuerunt huius opinionis, quod *δρύινος*, vel secundum alios *δρύωνος*, non à *δρύς*, scilicet à quercu den-
minetur, quia illius cavitatibus delectetur, sed quia hic Serpens squamis obductus sit asperimis, & cortices quereus æmulantibus: hac de causa Latinis aliquando squarus, & squamus: nempe squamis asperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur *χελύδρας*, quia fortè sit aspera cute ad instar corticis testudinis, quæ Græcis *χελύς* dicitur, vel potius nomine deducto à *χέλυς*, & *δρύς*: quasi hoc animal cute dura ad instar corticis testudinis, vel quercus sit munitum. Apud Hesychium, & Varinum, nonnulli Serpentes *κύλινδρος*, nempe cylindri nominantur, qui fortè idem cum chelydris erunt. Amplius quidam author innominatus, in Tabula descriptionis terrarum orbis, meminit Serpentis Cherifidal, sive Alidras, quod genus Serpentis fumum à terra exci-
tare, & nonnisi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortassis hic author Cher-
sydrum, seu potius chelydrum intelligere voluit.

Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Durissos Auicennæ, & Glan-
dosa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum
fixit nomen, scilicet à quercubus Ein Eyck Schlang, & à fetore Ein Stinck Schlang.
Eliota Anglus vocauit hunc Serpentem A'fea Snayle. Bellonius iter faciens secus litus
Ponti vnā cum Viperario Turca obseruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum
Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen non
nihil accedente.

Præter nomina hæcenus huic Serpenti assignata, notandum est, ex nonnullorū Nu-
perorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempe aquatilem, seu Natricem vocatum
fuisse, vel etiam chersydrum, quia per loca conuallium humecta libentissimè diuagetur.
Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc iam modum.

*Dicendum facili. Dryinum nunc accipe mente,
Hydram etiam quidam, quidam dixere chelydram.*

Neq; assertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciens de
Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

*Vipereo generi, & graniter spirantibus hydrys,
Spargere qui somnos cantuq; manuq; solebat.*

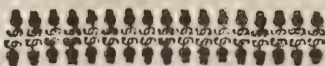
Idem Virgilius alibi hunc grauē odorem, quem superius hydrys assignauit, chelydris
nempe Dryinis assignat sic canens.

*Disce & odoratam stabulis accendere Cedrum,
Galbancoq; agitare graues nidore Chelydros.*

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempe Dryinis non distinxisse, dum
utriq; grauitatem odoris assignat, quæ Dryino, seu chelydro tantummodo competere
solet: cum authores hydri, seu chersydris historiam ponderantes, nullius terri odoris
meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quasi Chersydrus, dictos fuisse asseueret:
nihilominus credendum est hunc Grammaticum nugatum fuisse: cum Chelydrus à
Chersydris (vt fuit annotatum) valdè discrepet. Lucanus etiam illos à se inuicem discri-
minat, quando ait.

Chersydrus, tractiq; via fumante Chelydri.

Præterquamquod vetustissimi authores Chelydros à Chersydris differentes esse tradi-
derunt.

DESCRPTIO.

DOARDVS Vuotonus scriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, esse duorum cubitorum, corpore obeso, & squamis asperis vndiq; munito, in quibus parvæ quædam muscæ nidulantur (ob ter-
trum fortè animalis odorem) quæ tandem animal efficiunt. Colo-
rem tergi subatrum, & caput æquale Hydro, Chersydræ, seu Natrix, latiusculū tamen, & non ita acutum esse promulgat. Georgius autem

L. 6. de Diff
Anim. cap.
20.

In lib. de
Anim. sub-
terr.

Agricola quoad similitudinem capitis, convenit cum Vuotono: nam capiti Hydri ali-
quo modo est simile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & crassitudinem
mediocris anguillæ esse, & gravem odorem spirare tradit. At Nicander, quoad capitis
figuram, alijs authoribus adstipulatur; nimirum caput inesse Dryino æquale capiti Na-
trix, sed quoad colorem, ab alijs dissentit, dum album tergi colorem esse, canit his
versibus.

*Candidus est tergi color, est æqualis, & Hydro
In capite aspectus.*

Præterea observandum est cutem rigida, & aspera, aliquibus maculis etiam referta, esse
armatum hunc Serpentem, qui, ut plurimum in multos sinus se contorquet: quamob-
rem Chelydrus à Poetis rigidus, maculosus, & sinuosus appellatur. Nam quoad magni-
tudinem, variat, fortè ratione loci siquidem Bellonius in tantam molem quandoque
hunc Serpentem excrescere asseruit, ut inuentum, & in sacco impositum rusticus per
duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius
huius anguis spoliū feno replevit, quod crassitudinem humani cruris adæquabat.

Cutis qua-
lis sit.

Li. 3. obser.
c. 51.

NATURA, ET LOCVS.

VIVS Serpentis natura adeò venenosa, & calida esse pethihetur apud
Ardoinum, ut si anguis pedibus simpliciter etiam comprimatur, illicò
pedes calcantis pelle pudantur, & crura non mediocri tumore corri-
piuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eandem
affectionem incurrunt. Deinde si natura cunctis animantibus aliquid
peculiare ingenuit, quo à se invicem distinguantur: profectò hic Ser-
pens iniucundum odorem sibi vendicavit, qui assimilatur factori dimananti à præse-
minibus tergi equini, quando prius tale cotium in aqua diu manens, quamdam ve-
luti putredinem contraxerit. Huius factoris qualitatem eleganter explicat Nicander
his versibus.

Odor teter
huius ser-
pentis.

*Gravis itq; à corpore fetor,
Qualem dant madidæ corij præsemina sordes,
Quas teteri radunt ab equino tergo ferro.*

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quam Virgilius hos Serpentes graues appellaverit. L. 3. Georg.

agitare graues nidore Chelydros.

Alij poetæ hoc animal fumosum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè semi-
tam, per quam transit, tetro, & pestifero fumo, seu vapore, vel odore repleat. Lucanus
id confirmat, quando inquit.

*Natus, & ambigue cõleret qui Syrtidos arua
Chersydrus, tractiq; via fumante Chelydri.*

L. 9. Phar-
sal.

Baptista etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.
Sed simul ossa vorans clades fumosa Chelydros.

Pamphilus idem videtur asseuerare, quando ait.

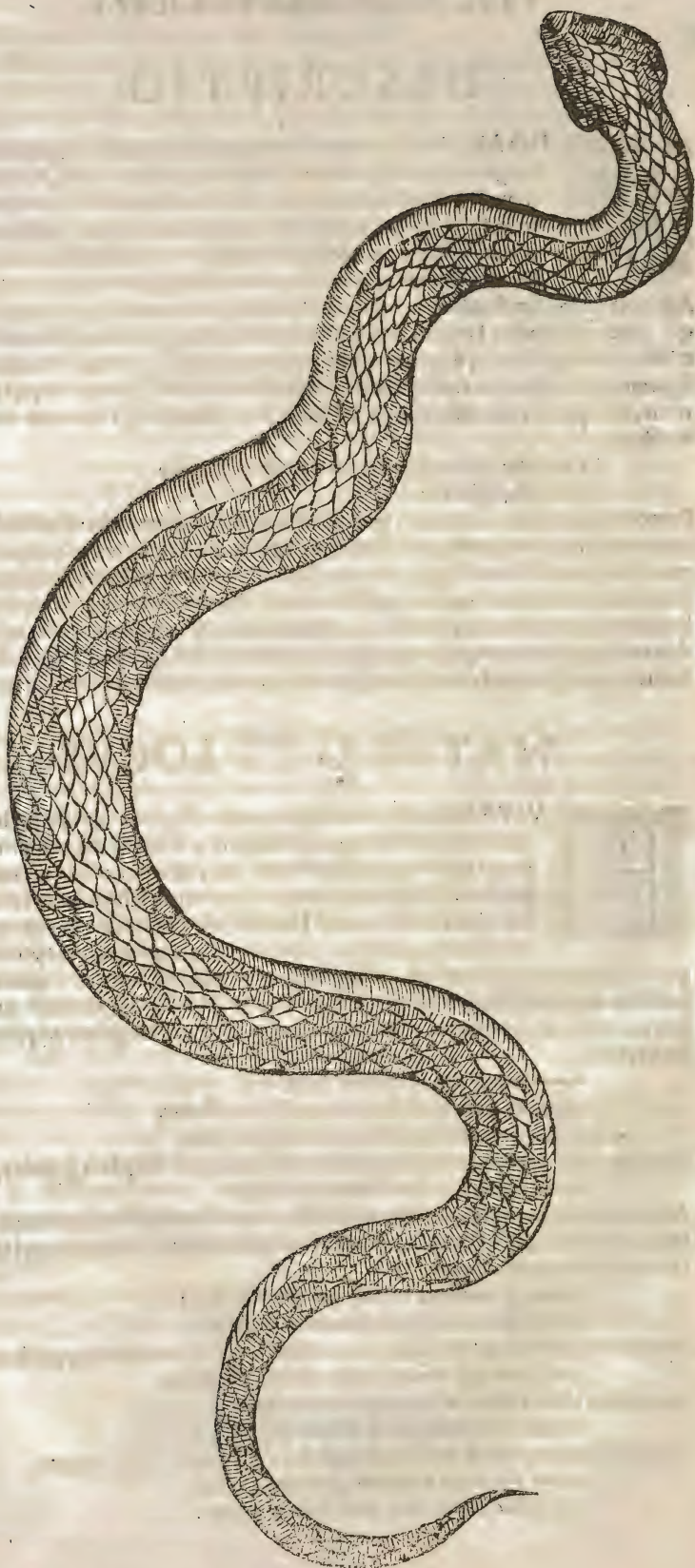
O qua fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his versibus, ut aliqui citant.

*seu terga expirant spumantia virus,
Seu tellusumat, qua teter labitur anguis.*

De

Dryinus,
sive Quer-
culus Gre-
vii.

A De his Serpentibus Aelianus fortassis egit, quando Hydros angues in Corcyra nasci prodidit, qui in sectatores se intorquendo, dirum anhelant spiritum, vt illos ab inse-

Li. 8. c. 13.

quando arceant.
Hinc elicimus hunc Serpentem, etiam si ab homine non videatur, naribus, ob infignem fatorem facile inueniri posse: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, pestiferum huius bestiae memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pœna multari; siquidem, per diuturnum temporis spatium, odorem etiam gratissimum, iniucundum esse iudicat. Rursus natura Dryino hanc congeniuit proprietatem, vt vexatus à Myope confestim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expressit Nicander in Theriacis hunc in modum.

*Qualitas
fatoris hu-
ius animæ-
lis.*

Hunc si infesta, Myops odiosa animalibus ales

Impetat, exesa calerè inpete robora quercus

Infilit: hic imo constructo in cespite nido.

B Myops autem est Insecti genus, Bobus potissimum infestum. Gilius Myopes vertit Crabrones, Aetius verò scripsit Muscas pennis areis munitas (fortè ob Serpentis fetorem, cuius sunt amantissimæ) intra squamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipsum conficiunt. Vnde fortassis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Illicis tanquam ad sacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen postea sortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quod Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione septentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æstate, sub quercubus ducem, cui crista veluti corona eminet, tanquam apes suum rectorem sequentes, spectari. Qui Serpentes creduntur, Veterū relatione, lapidem statu suo gignere, eo potissimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olaus Magno, aliud spectaculum in Aquilone admirandum obseruatur; nimirum, quod sub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem statu Serpentum excitatur circa radices, arbor, urgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorū naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplant, arborem sacram esse opinatur. Deniq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram se inuoluit: propterea Columella ad hunc gressum alludens sic canebat.

Li. 13. c. 29

*Proprietas
anguiū sep-
tentriona-
lium.*

*Betula fo-
lia non de-
ponens.*

Tum modo dependens trichili, modo more Chelydri:

Intortus cucumis, prægnansq; cucurbita serpit.

Quamuis aliqui in his Columellæ versibus loco Chelydri, legāt Cylin dri: vt cumq; sit, iam superius relatum est, apud Hesychium Cylin dros Serpentes esse.

SIGNA VENENI.

DIOSCORIDES monumentis mandauit, quod Dryini morsum pustulæ, molesti dolores, nec non erosiones, & tormina consequantur. Immo. Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem, ob grauem Dryini perniciem, solo tactu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione dignum est, manus etiam chirurgi curantis eodem modo periclitari testificatur. His addere possumus tetrum odorem, quī pernicie ve-

Li. 6. c. 49

neni intus crassante, cunctis membris communicatur. Deinde in circuitu faucis partis sanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigrescit, & statim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrante, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria spirituum, consequenterq; ex imbecillitate naturæ succumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exsiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire possit. Accidit quidem interdum, ob varium subiecti temperamentū, vt humores in capite fusi, hominem somnolentum reddant, & cum vias spirituum inæqualiter obstruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut singultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ biliosæ, aut sanguineæ excitant. Hæc omnia symptomata recensuit Nicander in Theriacis his versibus Latio donatis.

*Color par-
tis faucis
qualis.*

*Vomitum
materiæ bi-
liosæ.*

Quod.

Quod si cui prehensam Dryinus talumne pedemue
 Cæserit, à toto se spargens corpore fertur
 Tristis odor, surguntq; nigri, qua plaga, tumores;
 Mæstasq; tristitia, & lacrymabilis opprimit angor
 Comprehensam morfi quadam caligine mentem,
 Et periens nimio flaccescit forma dolore:
 Vsq; adeo pascens absomit membra venenum.
 Quin etiam obsuscans obducit lumina nubes,
 Et misere affectum perdit lethaliter ægrum.
 Sunt etiam, eiusdem, qui morfi dentibus anguis
 Instar balantum soleant clamare caprarum,
 Siue ouium, & grauib; tori cruciatibus angî.
 Pallidus vrine liquor it, torpensq; veternus
 Ingruit, & crebris quassæ singulitibus ægri
 Hunc similem felli vomitum, nunc sanguinolentum
 Egciunt, ipsumq; malum facit arida labra,
 Postremôq; grauem fundit per membra tremorem.

Præterea Aetius, Paulus Aegineta, & alij Authores non vulgares assertis Nicandri ad-
 stipulantur, confirmando etiam illud symptoma, nimirum demorfos ab hoc animali,
 ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetij postea Reusnerus in Paradiso poetico
 sic canens,

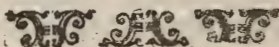
———— quem dente momordit
 Lethifero, capræ, balat, ouisq; modo.

Ratio huius symptomatis inde nascitur, quoniam ob vehementem corporis siccitatem,
 meatus omnes contrahuntur: quapropter patientes vociferantes, vocem ouium ede-
 re videntur. Aelianus verò illa symptomata, quæ in morfu Dryini hætenus fuerunt
 obseruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Cherfydri dimanare retulit; quoniam hæc no-
 mina Serpentum confundit. Etenim alibi scripsit ab Hydra percussos talem fatorem
 contrahere, vt nemo illi appropinquare possit, præter caliginem oculorum, & tremo-
 rem, quæ symptomata morsum prædictum consequuntur. Alibi verò promulgauit
 Apollodorum in libro de Theriaca scripsisse pedem Cherfydros calcantem cute nuda-
 ri, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere.
 Quocirca colligimus ex verbis Aeliani, ipsum omnia symptomata morsus Dryini, seu
 Chelydri, ictibus Hydri, vel Cherfydri perperam attribuisse.

M E D E L A.

RADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam
 sponte in illis regionibus crescere, in quibus humano generi Leonum
 feuitia insidiantium exercetur; quoniam illos occidit. Pariter frequens
 quercus, ex Porta, conspicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; ve-
 natura hominibus indicaret, huius arboris virtute; Dryini virus esse
 debellandum. Præterea radices quercus inflexæ; & circumuolutæ
 sunt, à summo ad imum sensim deficientes, corpusq; gradientis Dryini imitantur. Vn-
 de ex hac signatura collegit forsan Dioscorides fructus, necnon radices quercus, &
 aliarum glandiferarum plantarum contusas, & applicatas Dryinorum ictibus quam-
 plurimum esse profuturas. Prædictis addit Dioscorides aristolochiâ cum vino haustam,
 trifolium, & radicem hastulæ regiæ eodem modo sumptam. Hæc etiam præsidia com-
 mendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter con-
 ducebant. Græuinus origanum in mortario contusum, & morsui impositum, lixiuum
 cum oleo, & theriacam probat, atq; omnia illa medicamina, quæ in sanando Natricis
 morsu ab Authoribus præscribuntur.

Li. 4. Phyt.
cap. 2.

Virtus ar-
borum glan-
diferarum.

Li. 6. Ca. 49.

V S V S.

LIM in sacrificali Lyei, siue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrsigeræ prædictos angues ore discindebant, & caprum supra aras cædebant; cuius sacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his versibus.

Baccho caper omnibus aris

Ceditur, & virides discindunt ore Chelydros,

Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum

Ante oculos regis Satyrorum insania fecit.

Quam sententiam videtur stabilire Georgius Fabricius, dum scribit se Romæ in templo Bacchi (quod hodie sanctæ Constantiæ est consecratum) in marmore sepulcri propè infracto, hoc sacrificij genus conspicatū fuisse. Vbi Bacchantes insculptæ angues ore gestantes, & caprum ducentes conspiciuntur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, essent veri Chelydri, de quibus in præsentia habetur sermo, valde dubitandum est: nam Poetæ sæpè sæpius speciem pro genere, & genus pro specie usurpant. Quem admodum etiam Silius Italicus, quando de Maris Populis sic canit.

Et bellare manu, & Chelydri cantare soporem,

Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortassis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumq; venenosi Serpentis genus significare voluit.

Vsus in sacrificijs Bacchi.

DE ELAPHE. SIVE. ELAPE. AVT ELOPE. Cap. XV.

ÆQVIVOCA.

ERPENS Elaps, vel Elops, si fortè Elephantias est, vt nonnulli credunt, solo tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) squarosi cutis affectionem generat: ideoq; post Dryinitum, hunc memoratæ libellæ. Sed posteaquam hoc vocabulum, Elops, diuersa denotat animalia: propterea æquiocationem in præsentia aperire opere prætium esse duximus. Etenim, præter Serpentem, slo piscium rarum significat, quo capto, naute ob secundam nauigationem, se, suaq; nauigia sertis coronant, deinde maximo plausu, & tibiæ sonu ad litus appellant. Et fortè hoc piscis genus olim ad cénas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas deferbatur; quandoquidem Ouidius hunc piscem pretiosum appellauit in fragmento operis de piscibus, quando cecinit.

Et pretiosus Elops nostris incognitus vndis.

Neq; debemus admirari; siquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenæum, hic piscis memoratur, & slo per o in vltima scribitur; quemadmodum etiam in quodam græco piscium catalogo slo legitur. Præterea Theodorus Gaza sloπ Aristotelis reddit Accipenserem. Vnde postea Martialis non immemor bonitatis huius piscis canebat.

Ad palatinas accipensera mittito mensas,

Ambrosias ornent munera rara dapas.

Itaq; si muli auctores accipenserem sturionem nuperorum esse volunt, rarum, & singularem piscem esse non erit mirandum: cum nostra etiam ætate in sumptuosiss, & laudatissimis cénis desideretur. Alioquin slo per duplex al exponitur, cui vox in gutture præcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis græcis pro epitheto piscium usurpatur.

Elops piscis rarus.

Accipenser piscis.

Elops mutus exponitur.

NOMINA EORVMQVE ETYMVM.

Lt. 2. obser.
p. 51.

VM sit apud nos controuersum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco sumus expressuri, vniu. & idem animal significet; rubricam synonymia vocabulo inscribere noluimus. Bellonius igitur in obseruationibus animaduertit, apud Incolas Lemninsulæ versari Serpentem vulgò Laphiati nuncupatum, quem eundem esse scribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortassis Elaps, vel Elops scribere voluit, nisi Elephantiam intellexerit, quem Serpentem et lieta Anglus nomen inde sortitum esse tradit, quia demorsos in lepram, seu Elephantiasim inducat: Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen est, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis.

Αλλὰ γυνὴ ἀβλαπτα κινώπετα βοσκία ὄλην,
Οὐς ἐλοπας, λίβυας τε, πολυέφους τε, μυάγρης
Φραζοται.

Quorum versuum sensus sic latino sermone redditur.

Per densas habitant glumas, per epacag; lustra.
Quos Elapas, Libyasq; coronatosq; myagros
Dicunt.

Flops cum
Cecilia cō-
funditur.

Cap. 18.

Ceruone.
Ceruera.

Cap. 22.

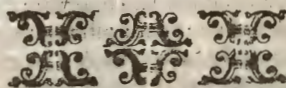
Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν ὄπτα, quoniam illis deficiat visus. Verum hi scriptores hunc Serpentem cum Cecilia confundunt, quæ Græcis ob cecitatem Typhlops vocabatur; vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt ἔλοπες, vel Elaphes dicti quasi ceruinos angues; fortè ab ἐλαφος, quæ vox ceruū significat, aut quia huiusmodi Serpentes, ceruorum more, sunt meticulosi, aut quia celeri cursu ferantur. Clarissimus Faloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans auxilia ad dissipandas strumas necessaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa consuetudine apud Nationem Apuliam receptum esse, vt hoc genus anguis pro dissoluendis strumis vsurpetur: sed cum postea hunc eundem Serpentem Caprimulgam etiam nominet, Boam intellexisse videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Cerueram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguē Aesculapij apud Patavinos Anzam cognominari. Vt cumque sit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur.

DESCRIPTIO.

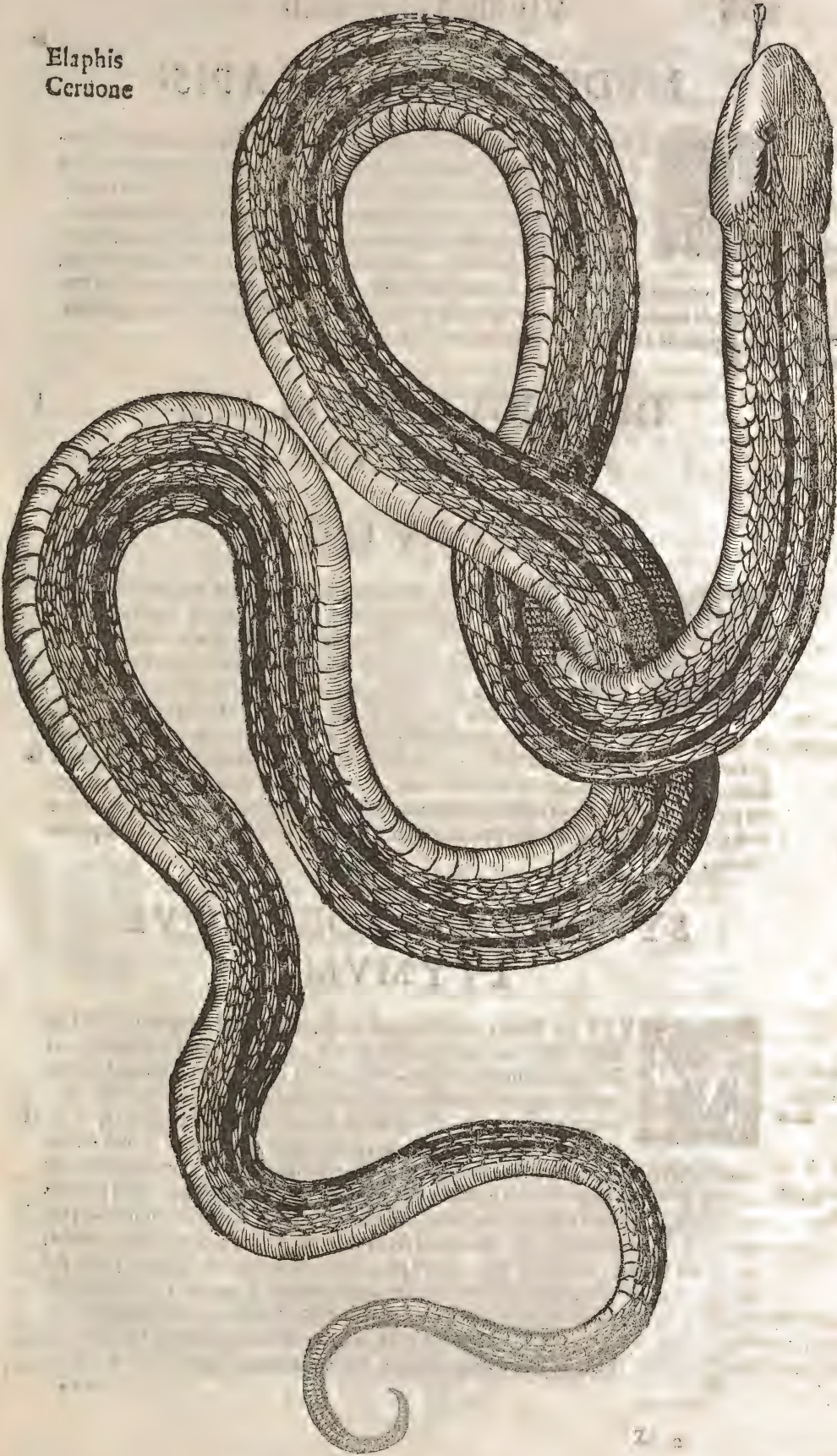
Descriptio
Cernonis,
cuius icon.
datur.

ONACHL, qui commentati sunt Mesuem, promulgarunt Serpentes quosdam ceruinos similes esse nigris illis, qui multis in regionibus, & potissimum in Apulia sunt notissimi, neq; multum veneni participant; quapropter per hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Museo Illustrissimi Senatus Bononiensis, quod olim fuit doctissimi Vlyffis Aldrouandi, inuenimus coloratam iconē Serpentis, longitudo trium pedum circiter, cuius venter lutei est coloris, & tergus coloris leucophari, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vsq; percurrentibus. Sub iconē hæc nomina extant scripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorundam, Laphiati incolis Lemninsulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplari possint, illam hoc in loco exhibemus.

ME-

Elaphis
Cervone

2 2

MEDELA ICTVS ELAPIS.

*Diuretica
conueniunt.*

*Vomitus
laudatur.*

SI Serpens, de quo in praesentia verba fiunt, est Elaps, ut nonnulli prodiderunt. Acrius examinans praesidia bestiarum venenatarum ictus debellantia, scribebat hunc in modum. Elaps porro morsum tormina voluulosa consequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè vero ijs, quæ torminaleniunt, & urinam promoucant. His accedunt verba Plinij sic scribentis, Sunt ex piscibus; seruat medicinae; namque salamentorum cibus prodest à serpente percussis; necnon contra bestiarum ictus merito subinde hausto; ita ut circa vespertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter Ispatiens à Chalcide, Dipsade, aut Elape demorsus fuerit.

DE ANGVE ÆSCVLAPII.

Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

*Pareas Serpens
Aeliani.*

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cepimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuit in praesentia anguis omnium mitissimi historiam examinare. At quoniam Serpens hic, ad mentem Aeliani, *παρεας*, scilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando substantiue sumitur, & tunc ex Aeliani sententia, Serpentem Aesculapij designat: quandoque adiectiue vsurpatur; ideoque legimus apud Suidam, & Hesychium *ὄφις παρίαις*, nempe Serpentes bucculentos: siquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus est insignitum. Idcirco Ammonius referebat, quod *παρίαις* oxytonum sunt generis hominis; sed *παρίαις* penam flexum Serpentes quidam ore amplo esse perhibentur.

SYNONYMA. EORVMQVE
ETYMVVM.

*Anguis Aesculapij
cur dicatur.*

*lib. 8. de
Anim. cap.
12.*

*Pareas Serpens
Aeliani
etymologia.*

MVLTA, & rara praesidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti inesse credebantur, ei tantum & splendorem, & dignitatem addiderunt, ut Aesculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumque Aesculapij anguem, necnon etiam Anguem simpliciter, scilicet per excellentiam nominauerint. Neque immerito id factum esse constat, quia solus inter Serpentes innocuus, & benignus esse fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Aristophane in Pluto introducitur Carion seruus sic loquens cum noctu in aede Aesculapij, anus olla pulmenti plenam custodiret, & manum extenderet, clanculum sibilans arrepsi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui: Itaque apud Aelianum, ex sententia Apollodori, *παρεας*, & *παρεας* scribitur: quamuis hoc nomen per *η* scriptum multis non placeat; nam per *α* diphthongum propriam scribendum erat, deriuando nomen à *παρεας*, aut per diphthongum improprietam scilicet per *η* iota subscripto, sic enim Aeolicè nomen maxilla scribitur. Aut deducendum erat nomen à voce *παρίαις* idem significante: quandoquidem he voces etiam *παρίαις*, nimirum habens miniatas maxillas, & *καλλιπαρίαις*.

Aphos habens genas pulchras, ex Varino, per diphthongum *ai* in penultima scribenda erat; cum à *παρεά* originem ducant, sed vsus obtinuit, vt per *η* scriberentur. Aduerendum autem est, quòd *παρεά* nomen est commune, *παρεά* Doricum, & *παρεάς* poeticum.

Itaq; Serpens hic vocatur *παρεάς*, *παρεά* τὸ περιουσιώμενος, καὶ μεγάλας *παρεάς* ἔχει. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum *παρεά* Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à *πάριον*, quæ vox interdum pro *παρεόν* mite, & mansuetum significans, vsurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tanquam mansuetus à cunctis innoxie pertractari possit: quamuis prior etymologia magis probeatur. Legitur etiam apud Hesychium, & Varipum *πυρρίας*, nempe pyrrhias Serpens à colore sic nuncupatus. Au verò idem sic cum Pareā multi dubitant; nam color pyrrhius rufus est, & quidam Serpentes pareā colorem *ai* is repræsentant; potest autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à colore rufo nuncupati fuerunt, vt in historia Equorum relatum fuit.

B Apud Raurisium Textorem, in officina, legitur Pharias Serpens oculis velox, ore lato, morfu non maligno, hac de re Aesculapio dicatus: postea addit absurdum dictum, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra sulcum cauda imprimere, quoniam propè caudam pedes habeat. Non est reuocandum in dubium hunc authorem de Pareā angue locutum fuisse; quandoquidem Lucanus idem nomen vsurpat, quando canit.

Et contentus iter cauda sulcare Pharias.

Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expositores Lucani id metri causa factum esse tradant. Albertus quoq; citans versum Lucani Phaream appellat. Apud Vuotonum legitur Parous, vel Pareas. Ideo Gesnerus putauit hunc Serpentem esse illum, quem Circulatores Maris Baron, quasi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Pareā fortè detorto viuunt. Idem Gesnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen schlang, quia Baggen Germanis idem est, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Biffa bona, Patauij Anza, Bononiæ Biffa Angela, non ab Angelo desumpta nomenclatura, vt multi perperam existimant, sed interpolato anguis nomine, nimirum Biffa Ange: cum anguis, vt superius fuit explicatum, per antonomasiam, hoc animal significet.

DIFFERENTIÆ.

HIVS Serpentis, ratione loci, varias esse differentias existimamus: propterea quòd varij authores promulgarunt in diuersis regionibus innoxios etiam Serpentes versari. Gesnerus in primis narrat; ex epistola cuiusdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuizliza cognominatum à Cracouia nouem miliaria distare, vbi plurimi Serpentes vagantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, sed venenatis esse

Dnegant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, domestici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum infantibus sub tectis collidunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquam fidi custodes dormiunt. Verum si quandoq; incendio domus deleatur, aut incolæ, pestilentia saeuiente, pereant, in antris adium Serpentes conduntur, & se adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant.

Rursus Ioannes Leo, in descriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui stabulantur, qui cū hominibus adeo familiariter versantur, vt prædij tempore, nō secus ac feles, aut canes micæ à mensis cadentes legant, neq; cuiquam nisi lacecessi iniuriā inferant. Prædictis similes tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non solum innoxij sunt, sed etiam sub eodem tecto versantes de eadem mensa cibum familiariter capiunt. Iterum Gesnerus prodit, quòd circulator quidam Marsus Venetijs ostendebat Serpentem Pareā valde similem, capite eleganti, & sublauro, corpore nigricante, maculis purpureis distincto, in lateribus linea quædam secundum longitudinem conspiciua erat, quæ paulò supra caudam terminabat, & infra caput per spatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens draconantes

Alia Etymologia Pareæ.

Paroi equi quales.

Pharias Serpens.

L. 9. Pharisal.

Baron anguis.

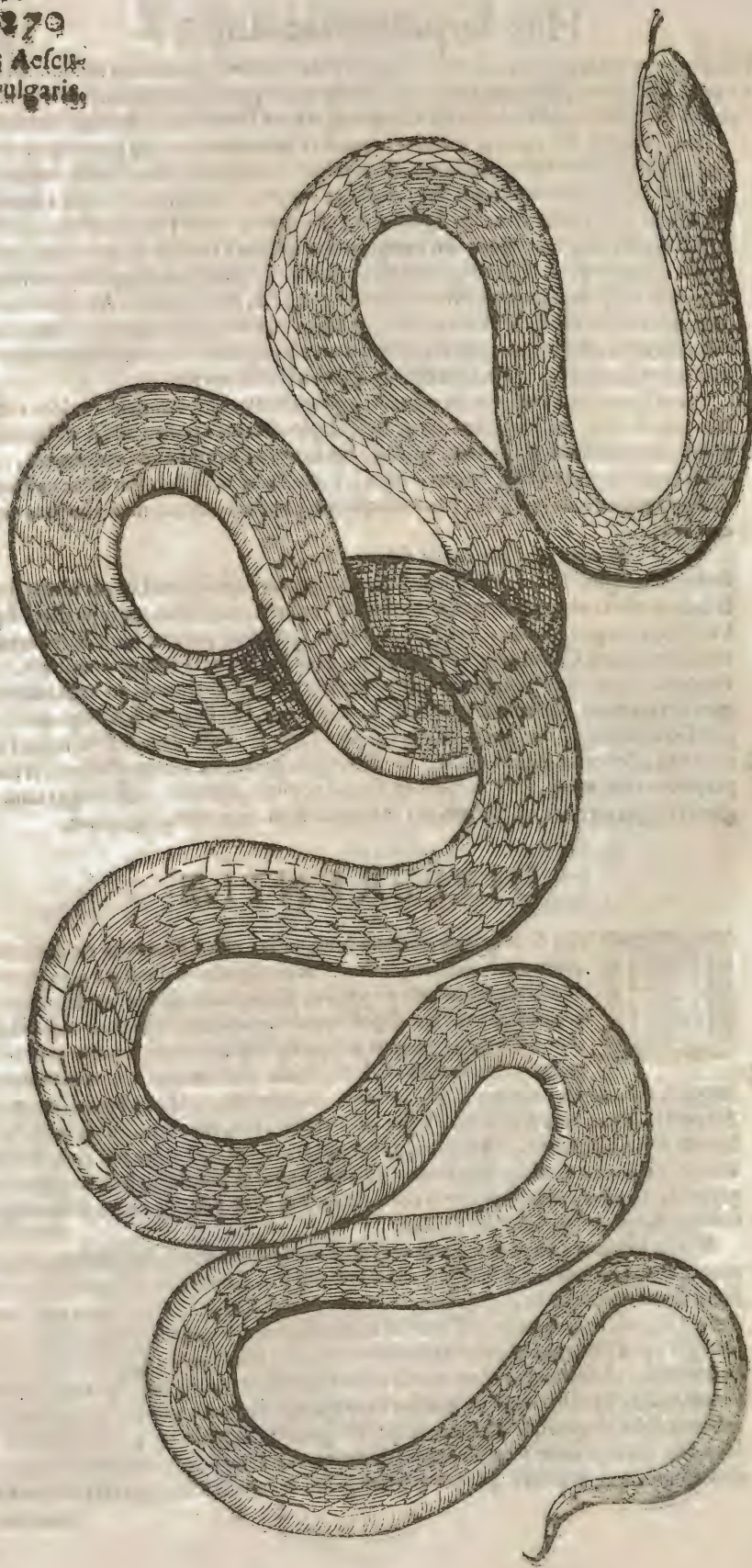
Pagerina Serpens.

Angues innocui vbi.

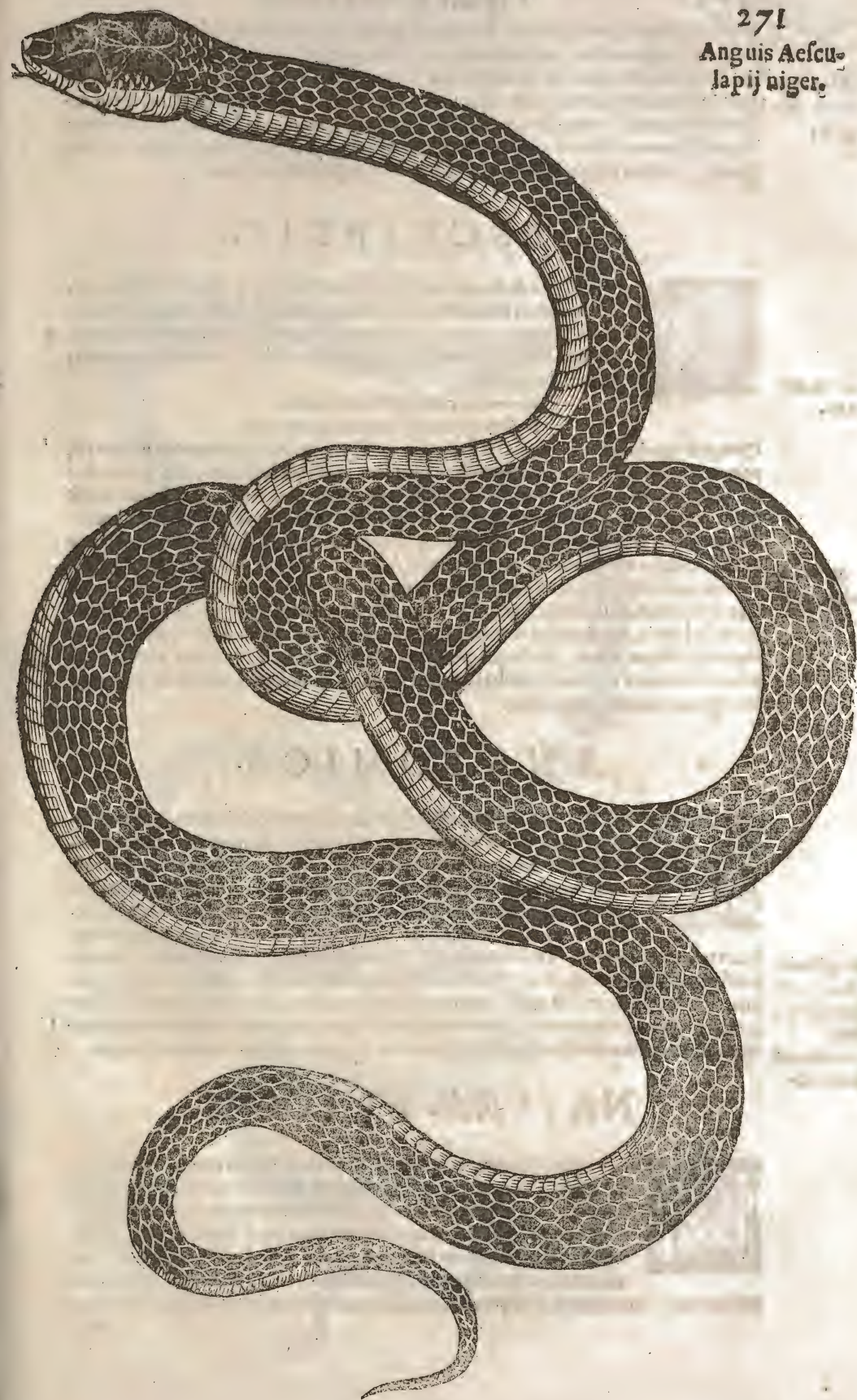
Serpentes innoxij in monte Ziz.

Serpens Pareæ valde similis.

270
Anguis Aesculapij vulgaris

271
Anguis Aescu-
lapij niger.

*Vbi potissimum ver-
setur.*

drantes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, in super veneni nihil participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori suo inferbat. Tandem Edoardus Vaotonus scriptis mandauit Paream Serpentem in Syriæ locis potissimum versantem duplicis esse generis: nam alij colorem eris referunt, alij verò nigricant, & si morsum inferunt non enecant: cum, ob ictus, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt similes nostratibus, quorum alter, pallidi est coloris, alter verò nigredine perfusus est, quorum icones in superiori pagina exhibemus.

DESCRIPTION.

*L. 15. Me-
tama.*

AREAS, ex Aeliano, lato ore esse perhibetur, mordendo nihil nocet, sed cum mitis sit, atq; benignus humanissimo Deorum Aesculapio fuit consecratus. Et quamuis Aesculapij anguis, qui grassante pestilentia, Romam aduectus fuit, cristas habuisse tradatur, vt Ouidius recitauit, quando sic cecinit.

— cum cristis aureis altis

In serpente Deus pronuncia sibila mist.

*Nostratis
descriptio.*

Quæ prærogatiua nostro serpenti Aesculapij non assignatur. Nihilominus notandum est, poetas interdum licentiosis carminibus quasdam, prosequi historias, illasq; non sine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem cristis fortè insignitum esse finxit, non solum vt in animis hominum religionem, sed etiam vt magnam admirationem auget, præterquam quod multi scripserunt illi anguem fuisse draconem, quare historia draconis legenda est. Noster tamen Aesculapij anguis oblongus est, sublutei coloris, aut rectius porracei obscurioris, & magis circa tergus nigricans. Color partis inferioris prorsus est viridis, albescens tamen, qua de re vulgo apud nos aliquando dicitur Bissa bianca. Aut fortè ad contradistinctionem alterius anguis Aesculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quædam instar crucis in dorso huius animalis apparet, fortassis ex quodam squamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus hoc signum non deprehendatur.

ANATOMICA.

*Longitudo
sceleti an-
guis Eescu-
lapij.
Exilitas co-
sideranda.*

XTERNIS huius bestiae partibus diligenter obseruatis, internas etiam aliquantisper ponderare, non à ratione alienum esse iudicauimus. Quamobrem omissis interaneis, quæ extis, & intestinis aliorum serpentum non sunt valdè dissimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguim, & potissimum viperarum disseruimus; Sceleton maximè terrestre, & proinde aridissimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius summitate caput proportionè oblongum proponitur considerandum, vtrinq; in ceruice duabus paruis eminentijs conspicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis sunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vsq; in magnam exilitatem paulatim attenuatur: quemadmodum vnusquisq; in icone sequentis Sceleti meditari poterit.

NATURA, ET LOCVS.

ICerpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquando concipiens, non absque offensionis causa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem, à quodam iuuenè pertractatum obseruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodum formaret, illum instar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ira percitus manum pertractantis momordit, & ex vulne-
rè

*Quod in
commodum
ex morse
huius an-
guis sequa-
tur.*

*Hic anguis
gratiū odo-
re spirat.*

*Locus nata-
lis.*

re copiosus etiam sanguis effluxit, sed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum hoc animal veneni prorsus expers esse feratur. Verumtamen nisi irriteretur, ab omnibus facile tangitur, in sinu fouetur, & refrigerij gratia, interdū diebus canicularibus à multis contrectatur, & de collo suspenditur. Amplius in signum benignitatis erga humanum genus, viperæ hominibus exitiose ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea huius animalis excrementa gratum mōsci odorem spirare traduntur. An verò omnes huius generis Serpentes, & a deterēmparo tantum tempore id præstent, nondum nobis est compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æstiuis diebus, secus aliquas sepes, & rudera, suauem veluti mōsci percipisse odorem, & incolas interrogasse, an aliqua planta iucundi odoris ibi sponte cresceret, & respondisse talem odorem à quibusdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos esse angues Æsculapij conijcimus.

Si locum natalem horum anguium inuestigemus; notandum est hoc Serpentis genus, tam album, quam nigrum ubiq; seire in agro Bononiensi, multisq; alijs in locis Italiæ stabulari, & ita domesticè cū hominibus se gerere, vt multoties dormitum ituris sine pauore in lectis inueniantur. Immo pueri hos sæpissimè manibus, & sinu abditos gestant, vt timidas mulieres, & ceteros pueros perterrefciant.

SIMVLACRA:

*Sunt. 7.
Insula Ty-
berina quæ
formā ha-
buerit.*

*Æsculapij
simulacrum
multiplex.*

ÆSCVLAPIVS multis in locis, sed Romæ potissimum in insula Tyberina, summis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quæ insula formam biremis habere videtur, cum eam formam accepisse dicatur à nauis, in qua Æsculapij anguis Romam adductus fuit. Nunc etiam (annotante Gyrardo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis marmorea cernitur, in cuius sponda Serpentis reptantis effigies insculpta est, ne tanti Serpentis memoria deleteretur. At simulacrum Æsculapij ex auro, & ebore à Trasymade Pario elaboratum describit Pausanias hunc in modum. Sedebat Æsculapius in throno virgam manu tenens, altera supra caput Serpentis collocata, cui etiam canis assidebat. Rursus idem author narrat apud Sicyonios templum Æsculapij fuisse, in cuius vestibulo imberbis Æsculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conspiciebatur, sceptrum altera manu, altera verò fructum domesticæ pinus stringens. Dimulgabant autem illi populi ipsum ex Epidaurō in speciem Serpentis ad se mulorum bigis vectum fuisse. Hinc colligendum est hunc Serpentem non solum Romanis, sed etiam alijs populis fuisse imperitum. Eusebius quoq; describens Æsculapij simulacrum, baculi quasi ægotantium sustentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis salutaris signi meminit.

*Alia simu-
lakra cum
figuris an-
guum.*

Demum Pausanias, in Boeoticis, memorauit ad Ercynæ ripas adem esse, in qua signum est virgo anserem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra speluncam esse, & multa simulakra stantia, quorum sceptris angues circumuoluti obseruantur. Hinc aliqui conijciunt esse simulakra Æsculapij, & Hygiæ; quamuis alij suspicari possent esse Triphonij, & Ercynæ: cum non magis Æsculapio, quam Triphonio angues ab Antiquis consecrati fuerint. Plura de his simulacris legendi sunt in primo capite huius libri, ad quod lectorem relegamus.

MORALIA.

Iex natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hausimus; multò magis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendum est. Hyperides igitur in Oratione contra Demadem, rhetores serpentibus similes esse protulit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, & ex his viperæ hominibus improbæ, & exitiosæ sunt. Paræ verò, nempe angues Æsculapij viperas deuorare feruntur. Hinc Hyperides sentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omne ma-
los

Tanfidicē
ajjemlātū
serpēibū.

Homines
mites, & pa-
tientes his
angustis
compara-
ntur.

*Nil sapiens curet vani ludibria mundi,
Attendantq; nihil, quod vaga turba ferat.*

Cap. XVII.

ÆQVIVOCÆ:

ordinis va-
sio.

Hydris an-
gustis angu-
istis.

Itaq; nominis ambiguitatem contemplantes, Hydrum æquivocum esse nomen comperimus: siquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum sumitur: ut patet in hoc disticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu strangulante circumfertur.

Quidius quoq; in suo transmutationum opere verba faciens de capillis Medusæ in angues transfiguratis, sic canit.

Sexcenta huius generis exempla, quæ apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre possemus; sed, brevitati studentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda descendemus. Hydrus igitur in historia quadrupedum digitatorum lura, alio

26. 3. Мер.

Natra En alio nomine enydrus, siue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluij, & *En*
hydrus vo montis fuisse; sed Habertus Goltzius authores sententijs variare asseuerat: siquidem
atur. sunt, qui Hydrum, sunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Messapijs scribant.
Hydrus su Est quidem (eodem Goltzio teste) Hydrus Cretensium colonia; quoniam hi popu-
lius. li, ob Soli siccitatem, rerum omnium penuria oppressi, oraculo moniti ad locum in-
Coloniz riguum, nempe ad Hydruntum, nondum edificatum confugerunt. Hydrus hydrun-
Crete sum tis, ex Perotto, vrbs est in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brundisium sita. Im-
hydrus di mo in Lexico geographico hydrus, siue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salen-
ta. tinorum, vbi etiam est fluius eiusdem nominis, quem forte memorauit Lucanus, quan-

Hydrus do cecinit,

vrbs ubi sit

Es cunctas remouere rates, quas auis Hydrus

Li. 5, Phae-

Antiquusq; Taras.

sal.

Hydrus co-

stellatio,

Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter caetera sydera merue-
 rit. Etenim Hydrus est constellatio austrina, quae per tria Dodecatemoria, nimirum
 Leonis, Virginis, & Librae extenditur, cui alia constellatio Coruus nuncupata insidet.
 Huius fabulam Ouidius in fastis prosequitur, dum narrat, quod Coruus ab Apolline
Fabula hy- aquatum missus, cum diutissimè expectasset, dum ficus maturefceret, isq; tandem ma-
dri. turis satius longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquarum obsessorem,
Lib. 2, fast. & longae morae authorem coram Apolline sibi fuisse finxit. Versus autem Poeta sic se
 habent,

Fortè Ioui Phœbus festum solenne parabat,

Non faciet longas fabula nostra moras.

At, mœa, dixit auis, ne quid pia sacra more tur,

Et tenuem riuus fontibus offer aquam.

Coruus inauratum pedibus cratera recuruis

Tollit, & aereum peruolat altus iter.

Stabat adhuc duris ficus densissima pomis,

Tentat eam rostro, non erat apta legi.

Immemor imperij sedesse sub arbore fertur,

Dum fierent tarda dulcia poma mora.

Iamq; satur nigris longum rapit vnguibus Hydrum

Ad Dominum redijt, sictaq; verba refert.

Hic mihi causa morae, viuaxum obsessor, aquarum,

Hic tenuit fontes, officiumq; meum.

Addis, ait, culpa mendacia, Phœbus, & audes

Fatidicum verbis fallere velle Deum.

At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,

De nullo gelidae fonte bibantur aquae.

Dixit, & antiqui monumenta perennia facti

Hydrus, Aus, Crater sydera siccant micant.

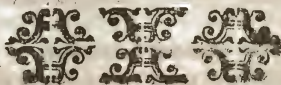
Natricis Haecenus nominis graeci huius serpentis ambiguitatem meditati sumus: modò ad lati-
equiuoca num vocabulum nosmet conuertemus. Itaque *Edpes*, nempe Hydrus, Latinis redditur

220. *Natrix*, quæ vox sua non caret æquiuocatione; etenim si *Natrix* est serpens, *Natrix* et-
 iam mulierem natandi peritam significat. Amplius *Natrix* scuticam huius serpentis

Natrix mu- forte figuram æmulantem indicat: idcirco Despaüterius scribebat *Natricem* crassam,
lier. & capitatam natibus impressam in penultima syllaba corripit, & *Natricem* pro muliere

Natrix scu- nandi perita produci. Demum planta *Ononis* non spinosa luteo flore nuncupata, *Nat-*
tica. trix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec forte præter rationem, quandoqui-

Natrix pl- dem in alucis fluminum saporissimè inuenitur.
ta quæ

SYNONYMA; EORVMQVE ETYMV M.

CVM hic serpens aquatilis, nominibus varijs, insigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nam apud Hesychium, & Varinum ὕδρος, καὶ ὕδραλις serpens aquaticus exponitur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua, qua hic serpens plerumque delectatur. Alioquin ex eisdem Lexicographis græcis καπορύς Hydra est apud Cretenses. Item pro hoc serpente ἑνυδρος, siue ἑνυδρίς legitur: sed hoc nomen est nimis genera-

*Nomina
græca.*

le, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamvis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum serpentem, aliquando utatur. Potius Χέρουδρος idem nomen, quod ὕδρος sumatur, quoniam hic serpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpretis id totum explicat hunc in modum. ὁ Χέρουδρος ὕδρος πρότερον ἐκάλειτο, ὕδρου δὲ Χέρουδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν Χέρῳ διατρίβειν, scilicet Cherfydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, posterius verò Cherfydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuersa huius serpentis natura effecit, ut hoc animal varias fortiretur nomenclaturas, quæ non solum apud Græcos, verum quoque apud Latinos leguntur. Latini enim, hunc serpentem in aquis versantem, Græcos imitati Hydram, & Natricem appellauerunt; quando verò, vigente æstu, exsiccatis stagnis, & paludibus, hunc serpentem in terris diuagantem obseruauerunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherfydrum indigitarunt.

*Opinio in-
terpretis
Nicandri.
Cherfydrus*

Animaduertit tamen Perottus, quod Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro femina sumitur: dummodo, per Hydram, monstrum illud Lerneum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo postea suo loco verba fient. Et quâdo Aelianus Hydras feminino genere nominauit in Coreyâ genitas, & maligno flatu hominem persequentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore semitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominauerunt; sed notandum, quod vox, Natrix, speciem anguis indicans in masculino genere effertur, ut voluit Priscianus. Quocirca apud Lucanum legitur.

*Discrimen
inter hydrū
& hydrā.*

*Dryinus hy-
dra dicitur
Aeliano.
Lib. 5.*

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

Et apud Baptistam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè discrepent: quamvis Plinius scripserit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithias laborantibus prodesse, quasi Serpentes diuersos esse staterint. Nos tamen vnâ cum Gesnero vnum, & eundem esse Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpētem in hoc Natricum genere collocauit. Heliodorus in Plinium admiratur, cur à Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam prisco Natricis vocabulo uti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores classici vsi sunt. Quamobrem concludendum est Natricem Latinorum, & Hydram Dioscoridis à Cherfydro Nicandri haudquaquam discrepare. Neq; assentiri debemus Lucano, qui, ut optime notat Georgius Agricola, Natricem à Cherfydro discriminauit.

*Coluber a-
quatilis
qualis Ser-
pens.
Calabricus
Serpens.
Lutrix Ga-
zæ.*

Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philocteten læsit, modò Hydræ, modò Echydre, scilicet viperæ meminit: ideoq; Eustathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuersi Serpentes designentur. Nos, quoad nomina, diuersa esse animantia, sed, quoad mentem Authoris, vnum tantum esse animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando speciem pro specie, & interdum speciem pro genere vsurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatiliū nomine, Natrices intelligunt, ut Cardanus, qui viperas aquam incolentes (vult dicere Natrices) aut parum, aut nihil veneni participare retulit.

*Viperæ a-
quatilis
Cardani
que.*

Munsterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydram interpretatur, cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aspis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicennæ interpretes, Arnoldum,

Aa

& Al.

Nomina barbara. & Albertum leguntur; ut Handrius, Andrius, Abides, Kersudurus, & similia: siquidem Auicennas hunc Serpentem in aquis uiuentem, ex Græcorum sententia, Andrium, & in campis degentem Kersudurum, pro Hydro, & Chersydrum, cognominauit. Insuper & in aphis dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnus, & eiusdem Serpentis proferri possint. Verum cum Auicennas signa morsus Hydra symptomatibus ictus Hydri Dioscoridis valde similia esse promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, & eundem Serpentem esse pronunciamus. Syluaticus Echydram, & Aspidicon, anguem in aquis uiuentem, ob vehementiam suæ siccitatis, esse protulit. Italis dicitur Marasso d'Acqua, Anglis Vuatter ader, Polonis Vuodnyuaz, nempe aquatilis Serpens. Germanis Nater nomine, quasi deslexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem germanicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit. Padera ab aliquibus profertur, sed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum est. At quem Serpentem Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Gesnerus tamen Natricem, vel Chersydrum esse arbitratur. Belluacensis, & Author libri de natura rerum monumentis mandarunt Naderam esse Serpentem in Germania, crassitudine brachij, colore ventris luteo, & dorso virenti, cuius halitus aded noxius esse fertur, ut in cortice virgæ receter cæsæ, & ori animalis admotæ vesicæ felle excitentur, immo fulgens gladius pariter ori bestia admotus lingua veneno inficitur, quod ad summam usque gladii deferretur. Amplius si pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illico maligna qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per pedem confestim suspenditur, ne venenum ascendere possit. Hinc Gesnerus ab hac ignea vi veneni, Paderam, seu Naderam prædictorum Authorum à Chersydrum Nicandri minime discrepare existimauit.

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO:

Hydrus in aquis pulcherrimus.

L. 3. Georg.

YDRVS in terra versans Nicandro squalidus, & decolor esse perhibetur; quasi in aquis degens pulchrior, & nitidior resurgat. Hæc assertum à doctrina Plinij minime recedere videtur, qui aliquando pulcherrimum anguium genus in aquis diuagans Hydros nuncupauit. Alioquin Hydrus forma aspidem refert, præter cervicem, quæ non ita lata conspicitur, deinde cinereo est colore, & nonnullis notis spectabilis, ut Virgilius meminit his versibus.

*Essetiam ille malus Calabris in salibus anguis,
Squamæ conuolvens sublato pectore terga,
Atq; uotis longam maculosas grandibus aluum.*
Nicander olim figuram Dryini perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat; postea paulò inferius hunc Serpentem aspidi assimilabat his verbis,
*Nunc mea Chersydrum facili dic carmine musæ,
Qui pare productu, simulantq; aspida vultu
Exprimit.*

Descriptio Hydri Gesneri.

Scholiastes Nicandri Chersydrum duas linguas assignauit; sed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem esse opinatur: cum angues cuncti linguas bifidas, & non duas exereere videantur. Gesnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum fluiuium sæpè angues versari, à quibus neminem læsum intellexit. Hi sunt dodrante paulò longiores, colore fusco, vel cinereo obscuro; cauda tenui, ventre albo, maculis nigris distincto, quales in alijs ferè Serpentibus obseruantur, capite longiusculo non lato, quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem exerescere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Gesnerum intuens Bellonius, Hydram esse asseuerauit. Hos Hydros vulgares esse existimamus, qui circa nostras Thermas Porrectanas assidue versantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illico per terram reptantes auferunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuisse referunt.

Li. 16. d. Anim. cap. 42.

Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam pernitiem afferre solent. Nam tradit Crescias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Persicam Sitacem

Aracem sito, copiosos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdum sub aqua natantes viatoribus minimè sunt cōspicui, noctu verò aquantibus, vel lineae lauantibus exire esse solet. Iuba quoq; recusat, referente Plinio, in Troglodytis esse lacum à malefica vi infanum appellatum, qui ter singulo quoq; die saporē aquæ mutat, qui primò amarus, deinde salus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis versantes observantur. Item Gesnerus ex chronicis Tigurinorum manuscriptis pronuntiavit, quòd die vigesima quinta Maij anni nonagesimi noni supra millesimum, & quadringentesimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immensa magnitudinis, sub Ponte Viri, amnis, natate visus est, & Spectatores viginti quinque cubitorum circiter Serpentem fuisse conieciarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam est lacus, in quo Serpens vassa molis interdum apparet, quem emiaus inuentes longitudinis quinquaginta cubitorum esse existimarunt. Profectò non credimus esse lacus, qui aliquibus non scateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc habet. Anius lacus Puteolis vicinus est, quem hodie sudatorij lacum, ob balneum in eius margine situm, nuncupari opior. Imminet huic ad Austrum mons silicibus plenus, ex quo adueniente Iunio mense multi Serpentium inuicem permixtorum globi in subditum lacum se præcipitant.

Hydri locus vbi.

Hydrus marinus.

Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non esse arbitramur: quandoquidem Georgius Agricola Boam vernaculā, & domesticam Natricem appellauit: præterquam quòd Glossæ Natricem eundem cum Boa Serpentem esse promulgant. Solinus verò Boam à Chersydra discriminat, dum tradit Calabriam Chersydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc sententiam omnino non explodimus, sed præterea addimus hanc Serpentis speciem nempe Boam, ad Natricum genus referendam esse. Alioquin Hydrus, siue Hydra, ex sententia Leonis Africani, est Serpens brevis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deserta, diuagans, & veneno perniciosissimo scatens, cui nullum aliud præsidium, præter amputationem partis sauciæ, resistere perhibetur.

Boa vermacula est natrix.

In Polyhist. c. 3.

NATURA ET MORES.

CYDRI, siue Chersydris in vndis versantes voracitati suæ deseruiunt, & insatiabilem, profundumq; ventrem, semper pisces, aut ranas esitando, distendunt: quapropter non iniuria Aristides, referente Nicandri Scholiaste, Chersydras ἀίγες, nempe gulosos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum.

Delectatur piscibus, & ranis.

Est etiam ille malus Calabris in salibus anguis,

*Squamea conuolvens sub lato pectore terga,
Atq; notis longam maculosus grandibus aluum
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terra, ac pluuiaribus austris
Stagna colit, ripisq; habitans hic piscibus atram
Improbis ingluuiem ranisq; loquacibus explet.
Postquam exhausta palus, terraq; ardore dehiscunt
Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens
Semit agris, asperq; siti, atq; exterritus aestu.*

DQuamobrem ex doctrina Virgilij colligimus naturam huius anguis esse talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus excessu caloris exhaustis, per Solum vagans terrestribus etiam ranis insidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis sic canit.

*ac viridis celeberrimus incola stagni
Infestum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac siccis vbi desinit vnda lacunis,
Egressus terra se continet hic sua membra
Squalida, infansq; fouet, feruente sub aestu.*

Addit Kiranides Hydrum esse animal vastamentis refertum: quapropter rana, ex sententia Aeliani, huius anguis meru ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur.

Lib. 2. de Anim. c. 15

280
Chersydrus
Greuini.

A Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro astu Hydrū Nili fallere nititur, dū eminus illum conspicata, illicō frustum arundinis mordens, illud obliquum gerit, ne ab Hydro possit deglutiri: cū Hydrus tam amplo ore non sit refertus, vt ranam, & arundinem absorbere queat. Hinc nonnulli ranarū Niliacarum prudentia robur Hydrorum superari affirmant.

Modò quale sit venenum huic animali à natura congenitum inuestigandum est. Scripsit Apollodorus, referente Aeliano, virus Chersydrī ita perniciosum esse, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc sententia non multum recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè inferiores esse retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egressus eum ad interitū momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Aristæum fugiens, secus fluuij ripam, læthali ictu Hydrī obiisse fertur. Quamobrem Procteus Aristæum sic alloquens introducit à Virgilio his versibus.

*Non te nullius exercent nūminis ira:
Magna lues commissæ tibi has miserabilis Orpheus,
Haudquaquam ob meritum penas (ni fata resistent)
Suscitat, & raptâ grauiter pro coniuge seuit:
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.*

Præterea nonnulli sunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob terræ animalis virus, eadem, quæ cantharides, symptomata parere. Hæc igitur ratione motus Lucanus canebat.

Et Natrix violator aqua, Iaculiq; volucres.

dem repetit Georgius Pictorius in Lerna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit

Letibiferum, pure, qui violator aqua.

C Huic opinioni adharens fortè Columella mouebat nō oportere paludem ædificijs esse proximam: nam exsiccata, ob calorem æstiuum, vlgine, Natricū venenatæ pestes erumpunt, ex quibus cæci morbi sæpè contrahuntur, quorū causas medici persequari minimè possunt. Amplius hunc Serpentem in terra versantē leuiorem esse Cælius prædicat, quāsi in aqua minus veneni participet. Hoc autem assertum conformē Aetij doctrinæ esse videtur, qui Chersydrum in humectis locis esse quidem venenatum, sed per Solum reptantem nocentius adipisci venenum asseuerauit. Idcirco Virgilius exsiccatis paludibus, in herba facere minimè tutum esse monuit. Versus Virgilij sunt hi:

Postquàm exhausta palus, terræq; ardore debescunt,

Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens,

Semit agris, asperq; siti, atq; exteritus, est.

Ne mihi tum molles subditi carpere somnos.

Neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas.

Cum positis nouus exuijs nitidusq; iuuenta

Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens

Ardens ad Solem, & linguis micat ore trifurcis.

Aliter hoc Serpentis genus in aquis egeis minus venenatum esse fertur; quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneni participare prodidit, neq; mirandum est hos angues à præclarissimo Cardano viperæ nomine fuisse donatos: siquidem meminimus in Geoponicis græcis legisse, Hydri, exsiccatis stagnis, in æm, nempe in Viperam degenerare. Id autem non nisi iniqua quædam sit credibile; sed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgè dici à bitramur.

D Deniq; hæc singulari proprietate gaudet Hydrus; vt lapidem multis virtutibus refectum in capite generet, quem à Serpente deglubto euomi afferunt. Alij Serpentem per caudam suspendunt, & folijs lauri adustus suffiunt, eumq; per totius Mundi opificem, obsecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam superstitiosam detestamur. Tandem lapillum ab ore anguis eiectione panno serico excipientes ad vnum ferunt; quem postea ad caleam huius capitis manifestabimus. Alij ex Iacobo Holleto, angui per caudam suspenso vas aqua plenum subiungunt, in quod aliquot post horas, vel dies, eructat lapidem, qui tandem vase excoctus totam aquam absorbit. Alij

*Asniara
na Aegyptia.*

Lib. 8. de

Anim. 6. 5.

Li. 5. c. 27.

Natura veneni hydry.

*L. 9. Phari
sal.*

*Natrix in
terra ma-
gis virulen-
tas.*

L. 3. Georg.

*Viperæ a-
quaticæ
quales.*

*Lapis geni-
tus in hy-
dry.*

*Lapis ex-
vulgi la-
pidis ab hy-
dro qualis.*

*Generatio
lapidis.*

hertus aliquādo se lapidem draconitem vidisse fateatur à Chelydro, aut rectius Chersy-
dro, vel Hydra exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius
superficies Serpentis icone resulgebat. Item Christophorus Encelius, cum de lapide
draconite vbertim pertractasset, subdit postea hæc verba. Nostri quoq; Hydri, & Chersy-
dri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc au-
thore visos fuisse constat: an verò in Serpentibus, vel alibi nascentur, non obseruauit.
Forfitan, vt alij volunt, ex spuma mutæ Serpentum attritionis, verno tempore, exci-
tata, & Sole exsiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatū fuit.

L O C V S.

*Terracina
Italiae.*

*In paludi-
bus versa-
tur.*

ELIANVS scriptum reliquit Hydras in Corcyra stabulari, & adeo
tetrū spirare odorem, vt appropinquantibus nauseam generent. Ve-
rū, vt nostra fert opinio, hic author non de Hydri, sed potius de
Dryinis verba fecit, qui, vt explicatum fuit sua loco, ob insignem
fetorem, hominibus nauseabundi existunt. Tradunt quidem nonnulli
circa Terracinam Italiae, lacū Mycleam nominatum, iuxta ciuitatem
desertam exstitisse, cuius ciues Hydrorum multitudine pulsī fuerunt. Namq; ex Georgi-
a Agricola, omnes paludes, putridis scatentes aquis, & piscibus carentes, Hydri, &
ranis redundant, vt palus Agnani inter Putecolos, & Neapolim sita, & multæ aliæ apud
nos, quarum nomina, breuitatis studio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hy-
dros primū per terram reptare, & Chersydros nominari, postea verò in aquis natāre
scripserit. Nihilominus Prisci Authores totum oppositum sentire videntur; nimirum
Hydros in aquis primitus versari, quibus exsiccatis, per terram, victus conquirendi gra-
tia, serpere.

*Vbi qua-
ritur.*

*Aquis cali-
dis delectā-
tur.*

Hancq; sententiam potissimum amplecti debemus, cum Aristoteles in historia Ani-
malium tradiderit, Natrices in vndis degere victū conquirentes, sed tēpore opportuno
qua extra aquas parere. Idcirco Olaus Magnus, in tabula septentrionali, aues aquatiles
secus quemdam lacum anguem forē Hydrum rostro stringentes pinxit: delectantur
enim Hydri aquis, sed præcipuè calidis: hac de re desiderio caloris allecti, in aquis Ther-
marum, libentissimè natāre solent. Vnde Gesnerus obseruauit, quā Redemptores bal-
neorum ad Limagum lacum, cauētes, ne Hydri alueos subeant, laminas ferreas cre-
bris foraminibus peruias emissarijs addunt. Tamen hi quoq; Serpentes, aduentante
bruma, aliorum Serpentum more, subterraneos meatus ingredientes ad tempus vsq;
vernū occultantur. Neq; putandum est, licet in aquis corruptis versentur, quod cras-
sante, ob aeris corruptionem, pestilentia, immunes sint: quandoquidem Virgilius de po-
ste agens sic canit.

*Interit, & curuis frustra defensa latebris
Vipera, & attoniti; squamis astantibus Hydri.*

SIGNA VENENI.

*Sanies
vulneris
qualis.*

*Partis san-
cie aridi-
tas.
Caligo ocu-
lorum. Bi-
lis vomit-
us.*

pro cognitione symptomatum morsus huius anguis, ad Dioscoridem
confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice infictum dilatarī, liuidumq;
& ingens fieri, sanieq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq;
pus vlcērum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, symptomata
concomitantia morsum Natricis, præter enarrata à Dioscoride, sunt
extrema totius corporis ariditas, & præsertim illius partis, quæ vulne-
ri proxima est. Nam cum veneni natura sicca sit, omnes etiam partes ægrotantis ari-
das reddit. Deinde pustulæ passim per corpus exoriuntur, & dolores vehementissimi
excitantur. Immo quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vsq; elatis,
humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus bilis in naturam
veneni transmutata ægrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in
modum.

Pessima

*Pessima quas fecit plagas hac signa sequuntur,
arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Elevat aspectum, magni, ignitiq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurimâ pustula surgit,
Ac alia ex alia bulle se parte refundunt,
Et miserum diris turbant affectibus ægrum.*

Quamobrem Aetius demorlis à Chersydro accidere illa symptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, ut tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus biliosus. Demùm Auicennas in duobus distinctis capitibus, & sub duobus nominibus, nempe Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgavit; ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læsæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum cholerae fatidæ generari; hinc fit, ut patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca si ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri scribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram est egressus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de morsu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipisci, ex quo deinceps nigra, & fatida extrillat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit.

*Symptoma
ta morsus
secundum
Aetium.*

*L. 25. de
Anim.*

M E D E L A.

PHILOCTETEM aliquot nauium Ducem in Lemno insula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. Quamuis alij ipsum, dum aram Minervæ aureæ cognominatâ purgaret, demorsum fuisse memorent. Vt cūq; sit, cum à Græcis ibi relictum fuisse, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui insula sacra erat, medicinam salutarem ictis ab angue conferentes pristinae sanitati eos restituere. Denuò Orpheus Menalippo consobrino suo, & venatori, cum ab Hydro in pede percussus esset, & de vita periclitaretur, iussit Scobem Ostritæ, aliàs Oritæ parti faucis inspergi: quo facto, tandem liber euasit. Propterea de hoc lapide apud Marhodeum sic canitur.

Li. 2. Iliad.

*Scobs ori-
te.
In li. de gē.*

*Lethiferos morsus niger, atq; rotundus. Orites,
Quos fera, vel cornu, vel seno dense peregit,
Cum rosco mixtus perfecte curat oliuo.
Per vastas Enemos, interq; feras gradientes
Illos seruat, morsus abigendo ferarum.*

Cæterum, cum nostra ætate similia non suppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in historia Anguium consimilium fuerunt exarata. Dioscorides tamen, in hoc casu, organum tritum, & aqua subactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immo corticem Aristolochiæ, aut quernam radicem minutim contritam præscribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rursus Aristolochiæ drachmas duas cum posca, & deinceps succum marrubij in aceto exhibet. Marcellus in textu Dioscoridis non originum subactum, sed maceratum legit. Præstat autem subactum, ex sententia Pauli Aeginetæ, ut commodius parti affectæ imponi possit. Præterea Dioscorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem grecam, *κορίαν*, non lixiuium, sed calcem, vel cinerem interpretantur, nec perperam: quâdoquidem calx, vel cinis, melius quàm lixiuium cum oleo, & reliquis liquidis permisceri possunt, ut instar emplastri, loco affecto applicentur. Eadem sententiâ amplectitur Cornarius in commentarijs ad Galeaum de compositione medicamentorum in secundum locos. Præterquamquod Aetius quoq; eodem Cornario interprete, calcem viuat, & similia cum oleo permisceri iubet: Insuper, ex Aegineta, succus Marrubij probatur; cum in textu greco *μαρροβίον* legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit *μαρροβίον*, nempe porri, sed perperam, cum succus marrubij, & non porri passim apud Authores in hoc casu celebretur.

Li. 6. c. 51.

*Aristolochia & Ori-
ganum pro-
banantur.*

*Calx cum
oleo com-
mendatur.*

Ad finem Paulus Aegineta nasturtium sylvestre, aut asphodelli fructum, vel florem, aut.

L. 22. c. 17

*Iecur Hy-
dri ad
quid.**Magna an-
tidoti lau-
dantur.**Emplastrū
quale.**Remedia
à Paro ad-
hibita in
morsu colu-
bri.**Hydri vul-
gares pa-
rum noxij.*

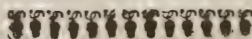
aut semen faniculi non improbat; quæ præsidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipsorummet morsui nederetur. Item eryngium non parum vtilitatis aduersus Feras venenatas allaturum esse pollicetur, & peculiariter in Chersydris moribus, si illiniatur, efficacissimum esse prædicat. Neq; omittenda est verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in istibus Hydri minimè infrugifera esse perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca, & mithridatium, & priuatim, ex Actio, drachm. unum cupressi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle rosaceo, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Chersydro sunt allatura. Celsus quoq; saucios à Chersydro, ex panace, prasio, & satoreia amplissimum fructum esse consecuturos promittit; dummodo extrinsecis partibus, eodem tempore, sterus caprillū ex aceto, vel farina hordeacea cum sale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens, emplastrum ex calce, calamentho montano, cortice radice quercus, & oleo paratum vulnere superponit: deinde puluerem nucum cupressi, baccarum myrti, & aristolochiæ cum vino, vel aceto propinat.

Postremo morsum Colubri, & remedia fidei historia exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accersitus fuit, ut coquum Domine à Castropetisco curaret: hic enim supulos legens à Colubro intra sepem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confectum dolorem fortè leuaturus, manu ori admota, vulnus fuxit; quare lingua intumuit, & brachium ad scapulam vsq; est tumefactum: indeq; graui cruciatus dolore, syncope est correptus. Itaq; Pareus os patientis theriaca in vino dissoluta ablui iussit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, ut sanguis aqueus, & saniosus exiret, profundis scarificationibus aperuit: postea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluuit. Tandem patientem in lecto calido, sudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio agrotus postmodum omnium malignorum symptomatum fuit expertus: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patientis paulò post conualuit. De Hydrtis vulgaribus nihil in præsentem trademus, cum raro quemquam lædant, & si aliquam partem saucient, nullum aliud symptoma, præter simplicem sanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum nostri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, proiecto hamo cum bolo, sæpissimè Hydros extrahere solent: cum ambo hæc animantia iisdem humectis locis delectentur. Idcirco Corinthi erat palma area, sub qua insculpti erant Hydri, & rapæ, auathema ex templo Apollinis Delphici allatum.

EPI THET A.

*Epitheta
ratione co-
loris.**Cadmeus.
Echionius.
Gorgoneus.*

VAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere possent: nihilominus, quoniam poetæ, præter illa, alijs etiam epithetis hanc serpentis speciem sunt prosecuti; non piguit in præsentia; hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris; ab aliquibus Græcis *μύλας ὕδρος*, & à Latinis niger, deinde cæruleus, & liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aspectus, Hydrem turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditates huius anguis crudelitatem, eum immanem, fontem, sæuū, & stridentem appellarunt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demum fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex socijs Cadmi, & Gorgoneus à Medusa Gorgo cognominata, cuius capilli in turpes Hydros transfiguratos fuisse Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptista Mauruanus Hydros vocat sepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando versentur, aut quia demorfi ab ipsis ad sepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; propterea quod aquæ, in quibus hæc bestia frequenter versantur, ad vsū minimè idoneæ reddantur.

DENO-

DENOMINATA.

NONNULLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos esse comperimus: nam Camillus Leonardus Pisarenfis, in hiftoria lapidum, Hydrinum nuncupavit lapillum, qui in capite Hydorum aliquando inueniri folet, cuius virtutes ad calcem huius capitis recitabimus. Rurfus est alia fpecies lapidis à Natrice nomē defumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando fcripfit fe vidiffe lapidem formæ pyramidalis ab Hydri, vel Chersydris exemplum nigrum, non pellucidum, & in circuitu coloris pallidi. Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo fic appellari, quia coloe serpentes repræfentet, & illam fpeciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrofû lapidibus omnino effe fimilem: quandoquidem ad Oſtiû Tangræ, vbi olim regia fedes Caroli Quarti fuit, in arce templum varijs decoratum gemmis confpicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulgēt. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis effe memoret, sentire videtur effe illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos gloffopetras Plinij linguæ figuram repræfentantes effe arbitramur. At illa gloffopetra nigricans, quæ potius lingua Pſci affimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminofa reperitur. Alioquin gloffopetra Plinij figuram linguæ humanæ exhibet, & deficiente Luna, à Coelo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obferueretur, non cafu, fed aliqua ratione hanc lapidis configurationem factam effe exiftimamus. Siquidem quæ caſu fiunt, non in multis, nec frequenter, fed in paucis, & rarè contingere folent. Gefnerus narrat oppidum effe in Germania Aenipontem nuncupatum, in quo gloffopetra feſquicubitalis oftenditur. Nos quidem multos huius generis lapides, fed non tantæ molis confpicatos fuiſſe fatemur. An verò alicuius animalis poſſint effe lapides affirmare non audemus, & poſſimum cum Gefnerus ſcriptum reliquerit fe nunquam adduci potuiſſe, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

Lib. 3.

Lapis Hydrinus.

Lingua Natricum.

Gloffopetra Plinij.

Vbi fit gloffopetra magna.

PROVERBIA.

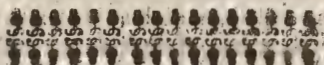
B. aspera, & ſæua Hydorum natura Eraſmus hoc prouerbiū decerpiſit. *Hydris imitior.* quod adagium in homines minimè mites, & immifericordes efferri poteſt. Recitatur aliud prouerbiū ab Antonio Sabellico in quadam Epiftola familiari, quod apud veteres authores, tum græcos, tum latinos, minimè legitur. Adagium autem eſt tale *Hydrus in dolio.* Immo Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbiū originem duxit. Hæc autem fic ſe habet. Ruſticus quidam cum vinum in dolio conditum minui animaduertiſſet, magna admiratione circumſpicere cepit, num ex aliqua vaſis rima liquor extillaret, & cum nihil comperiſſet, ſuſpicatus eſt, nūm, ſe abſente, vicini ex dolio vinum haurire poſſent. Itaq; ſequenti die ad opus ſuum exiturus dolium diligenter obſignauit. At reuerſus, ſignis intactis, vinum nihilominus imminui obſeruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quæ non ſolum in vite, ſed etiam in dolio calamitatem ruſticis afferret. Tandem exhausto dolio, Hydrus vini pator in imo vaſis, repertus eſt. Tunc res iniocum vulgi abiit: cum admonerat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occasione, vinum maximopere appetere. Adagium hoc minimè eſt inelegans, quod erit viſurpandum, quando cauſa non manifeſta, aliquis occulta premittitur calamitate; aut quando author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur.

Hydris imitior.

Hydrus in dolio.

Fabula, ex qua Adagium.

L. 10. c. 22

MATERIALIA

HOMINES omni sceleris genere inquinatq; & veluti quasdam lernas, & sentinas vitiorum Hydris, siue Natricibus assimilandos esse arbitramur. Posteaquam Suetonius, in Vita Caesarum, prodiderit, quod Tiberius sagacissimus senex, C. Caligolæ ingenium ita perspexerat, ut aliquoties prædicaret exitio suo, omniumq; Caium vivere: & se Natricem Populo Romano, & Phærontem Orbi terrarum educare. Ex

Int. Infig.

*Phreno-
schemata.*

*Natrics
na
tribus
co
parantur.*

hac igitur maligna huius animantis natura fortassis Percuallus desumpit argumentum cuiusdam phrenoschematis, in quo Natricem effigiauit cum Diæto. HINC HORREO. Cum hoc animal siue in aquis nater, siue in terris reperi, semper cæteris animantibus insidias machinetur.

Immo illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem inbibuerunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues prius in aquis viuentes, tanis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vngiculis in aquis voluptati alti sunt, per terram postea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab assuetudine voluptatum minime recedere possunt: ideoq; domi, forisq; libidinosi, impuri, & intemperantes, etiam senescentes semper habentur. Ratio autem est hæc,

Immo illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem inbibuerunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues prius in aquis viuentes, tanis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt.

Immo illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem inbibuerunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues prius in aquis viuentes, tanis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt.

Immo illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem inbibuerunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues prius in aquis viuentes, tanis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt.

Immo illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem inbibuerunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues prius in aquis viuentes, tanis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt.

Immo illi, qui luxu perditam adolescentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem inbibuerunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues prius in aquis viuentes, tanis palustribus aluntur, & stagnis exsiccatis per terram reptantes, ranas etiam terrestres, ob consuetudinem, inquirunt.

VSUS IN MEDICINA

H Colubro aquatili utilitatem incredibilem aduersus venenum ruberæ nos esse percepturos affirmat Plinius. Verum, ex eodem autore, inchoat à partibus superioribus huius animalis, maximus dens Hydræ maris, si pro dentis scalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem sedat. Immo, dentes duo superiores huius anguis, ad mitigandum dolorem dentium superiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorum, ex sententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydræ præsertim Niliaci diligenter colligitur, & seruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi possint. Tandem Plinius, iecore Hydræ, se lithiasi mederi proficetur. Syphac, siue spodium Hydræ ab Encelio in usu medico commendatur; propterea quod eius

Lib. 33. c. 7.

*Dentes hy-
dri aquatilis.*

*Adeps hy-
dri.*

*Iecur.
Syphar.*

*Otalgie
medicamentum.*

*Strumaræ
auxilium.*

*Examen
probitatis
lapidis hy-
dræ.*

suffimentum ad vteri, & sedis prolapsum vtiliter adhibetur. Item in Otalgia celebratur commodum, & salutare; quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit.

Auribus exunium confert sinuosi colubri

Ex oleo lasis, quod ponit arte sua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probe circumlita, & in igne ex farmentis vitium excitato crematur: siquidem huiusmodi cinerem cum oleo permixtum, ad dissoluendas strumas, Syluius magnificat. Postremo loco examinanda sunt hydrini lapidis virtutes, quæ à varijs authoribus tantopere celebrantur. Primitus igitur in deficcandis humiditatibus superfluis, quæ humanum corpus identidem affligere solent, non infugiferum est medicamentum. Sed antequam in his casibus adhibeatur, Gesnerus huius lapidis bonitatem vase aqua pleno prius ex-

periri

A periri necessarium esse arbitrat. Conchæ igitur aeneæ aqua plena, & signatæ lapidem circumligat, deinde si lapis est genuinus, quotidie cotylas duas, nimirum si uncias decem, & octo, aquam decrescere obleruat. Quocirca in Hydrope tanquam summum præsidium commendatur. Gesnerus enim euidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiusq; ventrem in dies quatuor digitos decrescere animaduertit, donec abdomen ad pristinum, & naturalem situm redierit, nam tunc lapidem abstulit, ne fortè naturam etiam humiditatem delicasset. Camillus Leonardus Pisaurensis & ipse hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem absumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum spatio ad Solis radios manserit: nam satidissima aqua per sudorem elicitur, sed cautè in vsu huius præsidij incedendum esse monet, quia non solum extraneam, sed connatam etiam humiditatem consumit. At Kirandes hunc lapillum non modò in superfluo Hydropicorum humore exsiccando, sed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium ædema dissipando summo per extollit. Prædictis addit Camillus Pisaurensis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, & eorum moribus medetur, item sumptus lapidem vesicæ perfringere perhibetur.

Remediū
hydropis.

L. 3. de la-
pid.

DE NATRICE TORQUATA.

Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

ETYMV M.

NON est in dubium reuocandū, quòd Natrix torquata hunc locum post Hydros occupare debet, posteaquàm illorum naturam participans aliquando aquas subit: ideoq; Natrix merito fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non solum quia sit species Hydri, sed etiam quoniam nonnulli hunc anguem verum Theophrasti Hydrum esse autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos,

Ordinis ra-
tio.

vel semicirculos, quibus pars superior animalis, instar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verum de hoc cognomento inferius, in rubrica descriptionis agetur. Scholiastes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices *πολυεφίας*, nempe multis coronis insignes nominauit. Præterea has etiam vocat *μυάγρης, καὶ μυθήρας*: idest murium venatores: cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioscoridem, sit etiam herba in campis nascens, de qua suo loco agetur. Addit etiam Scholiastes hos angues alio nomine vocari *ῥοφίας*, sed satius est legere *ὀροφίας*, nimirum domesticos: cum *ὀροφί* rectum exponatur. Namq; apud Pollucem *ὀροφίας ὄφις* legitur. Item apud Hesychium *ὀροφίας ὄφις τῶν κατ' οἰκίας*, quoniam circa domorum tecta versetur. Propterea apud Aristophanem in *Lystrata* *ὄφις οἰκυρός*, nempe domus custos nominatur. Ideoq; verisimile est ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos versanti alius cibus

Natrix cur
torquata
dicatur.

Lib. 4. de
mat. med.
c. 122.

facile non suppetat. Idcirco, quando in historia mustelæ, illius antipathiam cum quibusdam Serpentibus manifestauimus, hos proculdudò intelleximus: cum hi veluti, & mustelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis assuetum memorauit, Myagrum, & Orophiam fortè intellexit; cum hoc Serpentis genus, mures coercendi gratia, circa domos diuagetur. Hinc aliqui colligunt Natricem torquatam esse myagrum Veterum, Hydrum Theophrasti, Ophium quibusdam Græcis, Nephim hodiè vulgò in Græcia, etius mas Scorzone, & femina Scorzonera ab Hispanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hispanus, cui herba Scorzonera aduersari fertur, ab hoc Serpente, iuxta descriptionem alibi allatam, discrepare videtur. Deniq; hunc Matthiolus Serpentem nigrum appellat, eundemq; ad remedia morbi gallici requirit, sicut apud ipsum lector videre potest. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzo vocant. Germani, ex Gesnero Natern, alij Bick natern, idest Natrices venenatas, inferiores Germani, & præsertim Belgæ Schnacken dicunt.

Serpentes
mustelis
innisi qui.

Myagrus
Veterum
qualis Ser-
pens.

Serpens ni-
ger Mat-
thioli.

DIF-

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

Descriptio
Natrix
torquata.

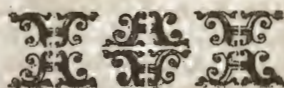
ETIVS Myagrum Veterum describere videtur, dum inquit, hunc anguem ex crasso in tenuem caudam abire, lato capite esse prædicitum, & mures comedere, neq; morfu necare, sed inflammationem tantum inducere. Huius Natrixis iconem ad viuum expressam seruamus in Museo Illustrissimi Senatus Bononiensis, vbi conspicitur tenuis circa collum, & caput, crassior penes ventrem, qui postea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem est medius lineis nigris virgatus, huius autem nota insignis est in collo, nam macula candicantes epallido, instar torquis, circum tamen non absoluentis apparent. Inter utraq; maculas in summo ceruicis angustum est interstitium duarum forma squamarum, vbi macula vtrinq; quasi triangulari figura in acutum desinunt. Deinde macula nigra splendida vtrinq; etiam post torquem singulae conspiciuntur.

Descriptio
Natrixis
torquata.

Olim Gesnerus serpentem huius generis conspiciat, longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obseruauit, dorso coloris fuscis, capite limbo, & depresso. Alibi Gesnerus anguem myagrum, vel Can bonarium nuncupatum, describens, ei caput latum, compressum, & retinuum assignabat, cum colore in sinapite cinereo obscuriore, quam alibi, dorso toto cinereo obscuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum, maxime latissimas, & splendentes maculas nigras gestare reulit. In lateribus capitis post oculos, ceu calli quidam eminent, vt de Aspidibus Nicander tradidit. Post medium corporis ante principium caudæ, squamæ magis distantes, itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum sint conseruæ. Lingua nigra est, & bifida, collo angustiori, & ventre crassiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum sunt candicantes. Venter squamas habet transuersas, itaut semicirculis squamosis compactus esse videatur. In supremo capite parua, & multæ squamæ albæ, deinde in collo albi semicirculi cum paucis maculis nigris conspiciuntur. At dorsum versus, nigredine paulatim se dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Est autem hæc nigredo, præsertim quæ longius à capite discessit, obscurior, nec ita splendet, vt de alijs maculis dictum est. Cauda, quæ paulatim attenuatur, digitos octo circiter, longa est, cuius initium maxime est conspicuum: siquidem inchoat, vbi semicirculi desinunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vsq; squamis constat, cum pars superior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, ferrari, & duplici ordine, ex Gesnero describuntur. quare hæc descriptio Natrixem torquatam a primè representare videtur. Præterea nonnulli obseruantes caudam huius animantis ex crassiore in valde tenuem degenerare, in hanc venerunt sententiam anguem hunc Spathiurum nominari posse, cum cauda instar spathæ mucronata esse videatur.

Prædicta
descriptio
quadrat
Natrix tor
quata.
Spathiurus
serpens.
Natrix ru
betaria.
qualis.
Remedium
actus huius
anguis.

Similem Natrix torquata alium esse anguem multi attestantur, qui vocem edit satis sonoram, & emulantes voces quarundam rubetarum, cum tamen hæc magis grata, & suauior esse feratur: quæ de causa hunc anguem Natrixem rubetariam cognominari. Et quoniam Polonis Padaliza est serpens valde maculosus, & venustate admirandus, qui sibilo à rusticis cognosci perhibetur: ideo à Natrix rubetaria eum minime discrepare tradiderunt: quamvis postea idus remedium esse referant, vt pes patientis in scrobem terræ humidæ per diem naturalem sepelliatur. Vt cumq; sit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natrixis torquata, secunda Natrixis rubetariæ, & tertia Natrixis rubetariæ skeleton.

Natrix

**Natricis Ruber-
tariae skeleton.**

- 1** Maxillæ inferioris partes separatae.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra supina.

LOCVS, ET NATVRA:

EGVNT huiusmodi Serpentes in pratis vliginosis, aliquando in aquis, & interdum, caloris gratia, circa sterquilinia stabulantur, vbi non raro parere solent. Huius generis Natricem, ad finem mensis Maij, Gesnerus habuisse fertur, quæ oua quatuordecim peperit; nam constitutio anni erat pluriōsa; ideoq; tales angues admodum frequentes esse dicebantur. Verum cum a natura sibi met proprietatem compa-

*Proprietates
sua hu-
ius serpen-
tis.
Cur dicat-
ur Myia-
gros.*

rauerint, vt mures venentur; Geshorus obseruauit circa Lucarnum, atq; Verbanum lacum tales angues non interiri, quoniam in Vinetis muribus sint infesti: immo, & muscis insidiari asserunt; quare hic Serpens non myagros solum a muribus, sed etiam a muscis *μυιάγρος* cognominari poterit.

*Hamines
habentes
in ventre
angues quo-
modo libe-
rentur.*

Inferiores Germani, & praesertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpen- tibus interdum fugi, & postridie sequi sanguinem, quam proprietatem Prisci Boæ at- tribuerunt. Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, hominesq; in quo- rum os intrarunt, sua viter canere; deinde liberari, quando patientes supra vaporem fer- uidilactis diu manserint: siquidem odore lactis illis gratissimo allesti corpora relin- quentes egrediuntur, vt lacte in vase posito frui valeant. Quoad lesionem referunt hæc animalia raro morfu, sed potius adstrictione partium nocere, quoniam partem aliquam spiris adstringunt, & reliqua parte cauda dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percussus non leuem contusionem reportare solet.

MORALIA.

*De ira
Mulier ira-
ta assimi-
latur huic
Serpenti.*

VA huius animantis proprietates discurrendi campum moralibus præhuerunt. Primitus hoc animal leuissima de causa iram concipiens in hominem intuentem insilire solet, & spiris conuolutum cau- da verberare: propterea mulieri iram facile concipienti assimilatur. G. quæ bilioso agitata motu in quemcumq; obuium etiam insentem ira- cundos motus exercet: cum furor femineus, & Tygridis, & Leænae ca- lidos iniquitatis scutium superet. Exemplo nobis succunt Medea, & Progne, quæ nec etiam proprijs natris pepercerunt. De hoc enim canit quidā poeta hūc in modum,

*Femina dum insanit malefida agitata furore,
Sanguinem superat dira Leænae iram.
Senior Hyrcana est hac femina Tygride raptos
Dum catulos sequitur; femina seuæ magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea
Natos truncavit quæ furibunda suos,
Exemplumq; dabit nobis simul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit.
Quod nisi perdoctus Iuuenalis cuncta refert
Crimina, quæ mulier fingere sope solet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetustos
Feminei generis, & recitare dolos.
Cor mulieris enim cunctis spinosus herbis,
Felle tumet semper pectora bile dolent.*

*Remedium
aduersus
iracundiam.*

Quamobrem satius erit, omni conatu animi, hunc biliosum furorē, more prudentia viri, cuitare: cum non solum saluti corporis, sed etiam animæ sit detrimento. Vir igitur sapiens tranquilla mente cuncta aduersa patitur: quare non immerito Leo Decimus nullam virtutem patientia esse commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neq; publicum, neq; priuatum curabat, cui Insigne iugi non apponeret, cum hac inscriptione. SVAVE, Vicissim satius nullo prorsus moderamine coerceri potest, quin stultitiā suam vbi cumque semper effundat, quod manifestatur his versibus.

Nempe

A *Nempe furor ratione caret, praeordia frangit,
Debilitat sensus ira secura nimis.
Nos contra motus certa innitamur habena,
Et frantum, atq; solum sentiat ira modum.
Non sapientis erit tristari, aut corae dolere:
Passio prudentis pectora nulla premit.
Sapientis semper tranquillus mente quiescit.*

*Ira trahit fatuos, insipidosq; viros.
Tempore cuncta quidem sapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus ubiq; modum.
Sed fatuus nullo penitus moderamine ductus,
Stultitiam effundit semper ubiq; suam.*

Præterea Natrix torquata hanc alteram sibi vendicauit proprietatem, ut elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus est insignita, quasi cunctis ostentans sibi complacere videatur. Quamobrem hanc bestia mulieres formæ doribus insignitæ, & etiam iuuenes nostræ ætatis eleganti forma conspicabiles amulantur, dum assidue in speculo facies suas spectant, & nouos vestitû ritus in dies sibi comparantes, tanquam tot pauones semetiplos circumspectant. Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui suo labore lapideo nimium delectatus, in saxum tandem fuit transfiguratus, & Narcissum, qui propriam in vndis amplexatus iconem submersus est. De his ergo sic capitur,

*Consulit hic speculum semperq; & fangitur omni
Tempore, seu somno iacet, lectoq; supinus,
Sive sit erectus viro suspensus in hæret.*

*Offitiam muliebrem quidem est, hos femina querit
Ornatus, speculum, & pendet de fronte, puella
Retiolum, & mundum, contexta monilia, vestem
Ordinat, idq; mares hodie comitantur, aguntq;
Vt sibi met placeant se se mulieribus equant.
Nostræ etenim iuuenes habitus gestant muliebres,
Nullaq; virgo viri, nulla est discretio rerum.*

*Pigmælio effigiem fertur de marmore quondam
Fecisse, & proprium sibi tam coluisse laborem,
Perditas ut fuerit vecors in marmora versus.*

*Fonte super viros pergit Narcissus amore,
Dum sua forma placet fatuo, quam vidit in vndis,
Stultorum numerus sic creuit, & impia turba.*

Idecirco iuuenis, qui lecta venustate est conspicuus, probis etiam, & honestis moribus insignitus esse debet; cum scriptum reliquerit Galenus, quod animi mores corporis temperaturam sequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitiosus inquinatus regnare solet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis plerumq; copulatut. Alioquin de muliere formosa, & stolta scriptum est in sacris paginis, *Circulus aureus in naribus eius.* Vnde Diogenes, cum spectiosum quemdam iuuenem stultè loquentem audiuisset, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Huc quoq; spectat illa Vulpes Aesopica, quæ in officina statuarij conspiciata pulcherrimum caput terreum, dixisse fertur. Pulchrum quidem est caput, sed caret cerebro. Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium solet circumferri *Σισμωπος μάλλον, ἢ καλὸς κακός.* Nimirum deformis, potius, quam pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philosophus, referente Apuleio, speculo delectari, non tamen ritu faminarum, & persuadere discipulis, ut frequenter in speculo se obseruarent, quia hoc non ad decorationem, sed ad doctrinam moralem attinere prædicabat: ut qui se formosos spectarent, animi virtutibus, hanc corporis venustatem associarent, atq; augerent. Sin verò se turpes esse conspicerent, ut virtutis ope, deformitatem corporis tegere conarentur: quare si ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus consuetudinibus arguerentur, saltem ratione venustatis animi, ob virtutes acq; sitas, ad easdem ciuiles consuetudines admittantur.

*Quidam
homines
Natrici tor
quata asse
milantur,*

*Elegantia
animi cum
pulchritu
dine corpo
ris copulã
da.*

*Diogenes
sententia
in iuuenē
pulchrum,
& stolidū.
Diogenes
speculo de
lectabatut*

*Fastosi ha-
mines assi-
milantur
Natrici
torquatae.*

Deniq; hanc vanam Natricis torquatae ostentationem profecto imitantur fastosi homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregie gestarum copia, aut doctrina gloriantes, se iactare non desinunt. Namq; veluti haec betula va ijs torquibus colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes enumeratur ita fastosi, & rerum mundanarum prosperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonnisi indecorum patrarunt, aut scientiam primoribus tantummodo labijs attigerunt. Itaq; sapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in modum.

*Alter enim miles gestat calcaria aliena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua se nobilitate superbum
Iactat, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare solet.
Forse tamen patres habuit, qui senore iniquo,
Fraudibus, aut alijs stemmata parva gerunt.
Plures se faciunt ex nobilitate superbos,
Quam virtute sua non meruere tamen.
Doctores quidam titulum, nomenq; tenere
Glescant, se iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis, vanissima verba loquuntur,
Esseq; prudentes, doctiloqui; volunt.
Nil sapiunt penitus, tantum de corice libri
Sumpserunt tituli nomina, vana sui.*

*Meretricem
ompara-
tur Natrici
torquatae.
Homil. 38.
in Matib.*

Postremo Natricis rubetaria iucundam, & suauem emittens vocem, sub qua postea venenum latibatur, ad meretricem iure optimo comparari potest, quæ blandis vocibus allectos iuvenes in exitium trahere solet: quemadmodum alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu suo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius secundum rei veritatem meretrices fuisse testatur, quæ, quoniam transientes ad extremam redigebant inopiam, ijs inferre naufragia à Poetis fingebantur. Idcirco D. Chrysostomus ad rem scribebat. Sicuti sordes, & limus aures corporis obstruere solent: sic meretricis cantus aures mentis stipant, atq; immundas reddunt: quasi enim stercus huiusmodi colloquia auribus vestris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis stercus vestrum, id nunc multi non verbo, sed re, in vobis faciunt, immò verò multò peius, atq; fediùs. Hactenus Chrysostomus. Quare sapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonsi regis Aragonum, ad altiore contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluio, dum suauiter obstrepebant (vt fieri solet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obstruebant, arrepto, quod forte ad manus erat, Ciceronis volumine, hæc verba protulisse fertur. Cessate Musici, adest enim, qui mecum dulciora misceat Princeps romani eloquiij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, sacris Biblijs apprehensis, multò suauiora, & diuiniora meditabimur.

*De Dict. &
fact. Reg.
Arag.*

DE BOA. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

*Boa mar-
bi
genus.*

N Hydorum, seu Natricum numero Boam recensendam esse arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potius, veluti in antecedentibus capitibus fuit relatum. Verum, quoniam hoc nomen, Boa, ex ita ambiguitate non est repositum: propterea prima fronte æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quamdam affectionem humani corporis esse constituit, in qua corpus papulis quibusdam rubicundis turgescit, quæ postea sambuci rama leuiter contacta delētur. Alij Boam

A Boam cum esse affectum tradiderunt, quando cutis rubeis pustulis exasperatur, quas Græci hydracia vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Isidorus tumorem ex morfu Hydri ortum, ideo Boam appellari decrevit, quoniam fimo Bouis imposito sanetur. Quicquid alij referant, quod Boa sit quidam morbus, cuius causæ hæcenus medicis sunt incognitæ: quæ de causa Vulgò *Rubello* nuncupatur.

L. 12. Orig.
Huius affe-
ctionis ety-
mum.

Boa tumor
crurum.

Cæterum Festus Boam esse tumorem crurum ex labore longi itineris genitum existimavit. Quamvis Perottus oppositæ fuerit sententiæ; ideoq; scripsit Boam, siue Boam morbum esse, quando corpus papularum multitudine efflorescit, ad similitudinem earum, quæ ex morfibus Boæ serpentis resultant, idq; Festo Pompeio incognitum fuisse affirmat; quâdoquidem si hoc nouisset, proculdubio Boam esse tumorem crurum, ex labore viæ productum non retulisset. Nihilominus Salmasius in Solinum sententiæ Festi videtur ad stipulati, dum originem græcam huius vocabuli assignat. Inquit enim, quod *δύσ* passio ex labore exponitur, quæ vox Acolicè *Βύν*, Latine Boa vocatur. His addamus unum obseruatione dignum, nimirum, quod hodie crura diu morantium apud ignem rubicundis quibusdā notis colorantur, quas maculas Vulgus Vaccas, quasi Boas appellat. Deniq; *Βόα*, nempe Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Aethenæum legitur.

Boa fuit
nomen me-
reticis.
Lib. 13.

SYNONYMA. ET ETYMVN.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, estq; Serpens, vt multi putant, nomenclaturam sibi vindicans ab effectu, cum sit tam immensæ molis, vt bouem integrum deglutire possit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges sequitur, & rigua vaccarum vbera sugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Isidori, Boæ nomenclaturam sibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali existimauit. Ideo Georgius Pictorius in Lerna malorum huc respiciens canebat:

Boa, quidem Serpens, quam Tellus Italia nutrit.

Hanc bubulum plures, lac, cœnæritæ docent.

Hinc autem etiam esse etymologiam tradit Salmasius, in Solinū: cum scribat ali lacte, non esse proprium solius Boæ, sed omnium Serpentum, vt nostri rustici testificari possunt: cum, quænes angues lac summo opere appetant. Deducit autem etymum ex græca voce *δύσ*, quæ idem significat, quod *δύσ*: at Acæoles Bæotij dicebant *βύν*, inde Boa. *Αύς*, vero redditur, trinator, quemadmodum & *δύσ*, qui solet aquas subire, vt *δύσ* apud Aristotelem, nempe animantia, quæ in aquis se submergunt. Hinc clarescimus Boam speciem Hydri esse constituendam. Germanicè *Vnke* dicitur, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus subterraneis tradidit.

Omnes ser-
pentes la-
cte sum-
mo opere de-
lectantur.

Etymolo-
gia græca.

N A T V R A.

I naturam huius Serpentis inquiramus, ex multorum Authorum sententijs comperiemus ipsam in imensum excrecere: itaut non solum longitudo, verum quoq; latitudo sit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex sententia Solini, occisa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo gestabat. Quam obrem non immeritò turpi aluo prædita esse ferebatur à Baptista Mantuano hoc versu.

Picta, cuiem, scyrale, turpi, Boa flexilis, aluo.

Quamvis multi tradant hanc bestiam in Italia, ob frigidioris aeris temperiem, in tantam magnitudinem minimè excrecere. In Calabria tamen hoc animal, grandius obseruatur, quam alibi: cum illa regio sit calidior. Cæterum in regionibus Indicis immensa propemodum huius animantis auctio obseruari perhibetur.

Boa est ma-
gnus Ser-
pens.

Quoad qualitatem veneficam; Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venenatum

*Qualitas
veneni.*

tum esse, sed sibi constare non videtur, quoniam paulo ante scripserat Boam esse de genere Draconum tertij ordinis: cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendū esse statuerit. Communis tamen opinio Authorum est Boam morfu inflammationem tantummodo generare.

DE HYDRO MARINO:

Cap. XX.

SYNONYMA. ETYMVN.

*Ondinis
vario.*

*Lib. 2. hist.
Anim. cap.
15.*

*Draco ma-
rinus Plin.*

Ophidion.

POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quam salis degentes, Hydros nuncupant, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum sit, rationi consonum esse iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis sermonem habere. Et licet in historia piscium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguim historiae perfectionem, horum etiam natura praesenti in loco ponderanda est. Itaque Hydus marinus Aristoteli ὄφις θαλάσσιος, nempe Serpens marinus nuncupatur. Plinio, ut in progressu historiae patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoque dici possunt. Verum Rondeletius, & recte, ut nostra fert opinio, hos diuersos esse animantes ostendit. Et nunc Ophidion, licet Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum assimilat Aristoteles) similem esse referat: tamen Ophidion ipsi exiguus est piscis: cum tamen Serpens marinus permagnus, & non paruus dicendus sit. Rursum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano plane fuisse incognitum, quoniam μύρον etiam, ut credit, anguem marinum appellari scribat. Ceterum non animaduertit μύρον, ob anguinam figuram, ita nominari, quod hodierni etiam piscatores, ex Rondeletio praestant.

DIFFERENTIAE ET DESCRIPTIO.

*Hydri ma-
rini ma-
gnae molis.*

*Serpe as-
Balthici
Oceani.*

Lib. 6. c. 23.

*Hydri Ma-
rini ubi
maximi.*

HIN Africa, referente Aristotele, magnitudo mariorum anguim admiranda est: nonnulli enim (inquit) vbi eremi applicuissent, ossa multorum bouum vidisse narrant, quos absumptos fuisse ab anguibz non dubitarent, cum triremes in altum productas quamprimum angues insectarentur, & nonnulli aggressi triremem euerterent. Immo Olaus Magnus tradit, circa Noruegiam interdum apparere Serpentem ad centum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infestum: itaque hominem interdum a navi abripiat. Naui ab eo inuolui assunt tantam, quantae ferè in nostris fluijs majores fieri solent, quae meretum vecturae destinantur, & inuolutam subuerit: deinde spiras supra mare tantas aliquando erigere, ut naui per vnam transire posset. Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo insignitum, colore in Balthico, vel Suecico Oceano versari prodidit, triginta, aut quadraginta pedes longum, qui, nisi irritatus, neminem laedit. Hic quoad corporis figuram, similis est ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expressimus.

Plinius quoque testificatur apud insulas quasdam ante Persidem, Hydros marinos vicinum cubitorum tenuisse classem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniae, & Arabiam, quinquaginta millia passuum interiacere, deinde tres insulas esse ait, circa quas Hydri marini vicinum cubitorum longitudine egrediuntur. Singulum fluium maximum esse eorum, qui circa mare rubrum sunt, & plurimum aquae in mare deducere, itaut procul ab eo, in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in navigatione maris rubri fatetur: ceterum nauigantibus è pelago versum hanc, regionem, in qua se Sinthys amnis exonerat coniecturam de loco facere ex Serpentibus qui ex alto eis occurrunt.

A runt. Et paulò post addit; finus, qui Baraces appellatus, valdè periculofus, & nauigan-
tibus vitandus est &c. Ad eum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Ser-
pentes, qui prægrandes, & nigri sese offerunt. Nam in fequentibus locis, & circa Ba-
rygazani minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij sunt. Denuò Barace
finus est ad fluium ibi se exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauigan-
tibus prænoſcitur ex Serpentibus, qui illic obuij sunt, capite, quale Draconum est, oculi-
liſq; ſanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Lao-
coonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum.

*Laocoön ductus Neptuni ſorte Sacerdos
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago pariterq; ad littora tendunt.
Pectora quorum inter fluctus arrecta, inbaq;
Sanguineæ exuperant undas: pars cetera pontum
Pone legit, ſinuatiq; immenſi volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo; iamq; arua tenebant.
Ardeſſeſſ; oculos ſuffecti ſanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.*

*Serpentes
grædes, &
nigri.*

*L. 2. Aene-
id.*

B Verum, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Ariſtotele duobus in locis
elegantè deſcribitur. Illum enim Serpentibus terreſtribus aſſimilat, niſi caput habe-
ret Congro ſimile: item colore, & corpore Congri, ſed ore terreſtribus anguib; acu-
tiore. Gillius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum eſſe credidit, qui,
aliorum virorum doctorem iudicio, eiſdem Ariſtotelis Acus eſſe perhibetur, cuius
caput in fiſtulam longam, acum imitantem deſinit; ideoq; noſtris piſcatoribus tales
piſces *Aguſelle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombere, quia roſtrum tubam imitetur.
Præterquamquod Acus à capite ad podicem, corpore eſt hexagono, à podice ad cau-
dam quadrato; quæ forma neq; anguib; terreſtribus, neq; marinis, neq; ipſis Congris
competit. Deceptus autem eſt Gillius, quia Ariſtoteles anguib; marinis os acutius,
quàm terreſtribus, aſſignauit.

*Li. 2. hiſt.
Anim. cap.
14. & 16.
c. 37.*

*Acus Ari-
ſtotelis eſt
piſcus.*

C Genuinum autem marinum Hydrium Bellonius, & Saluianus exhibuerunt, nimi-
rum eundem, quem nos multis ſpiris implicatum repræſentamus, non quia per mare
ita inſolitus incedat, ſed tantum ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit
præterea Ariſtoteles, in deſcriptione, colorem anguis marini Congro eſſe *αμαυρότατος*, id eſt,
Gaza interprete, obſcuriorem. Bellonius hunc colorem obſcuriorem, ni-
griorem exponit, quæ ſententiam aſſimilare non audet Saluianus immemor eorū, quæ ab
Ariſtotele recitata fuerunt, quando ſcripſit, complura horum anguium eſſe genera co-
lore numeroſæ varietatis.

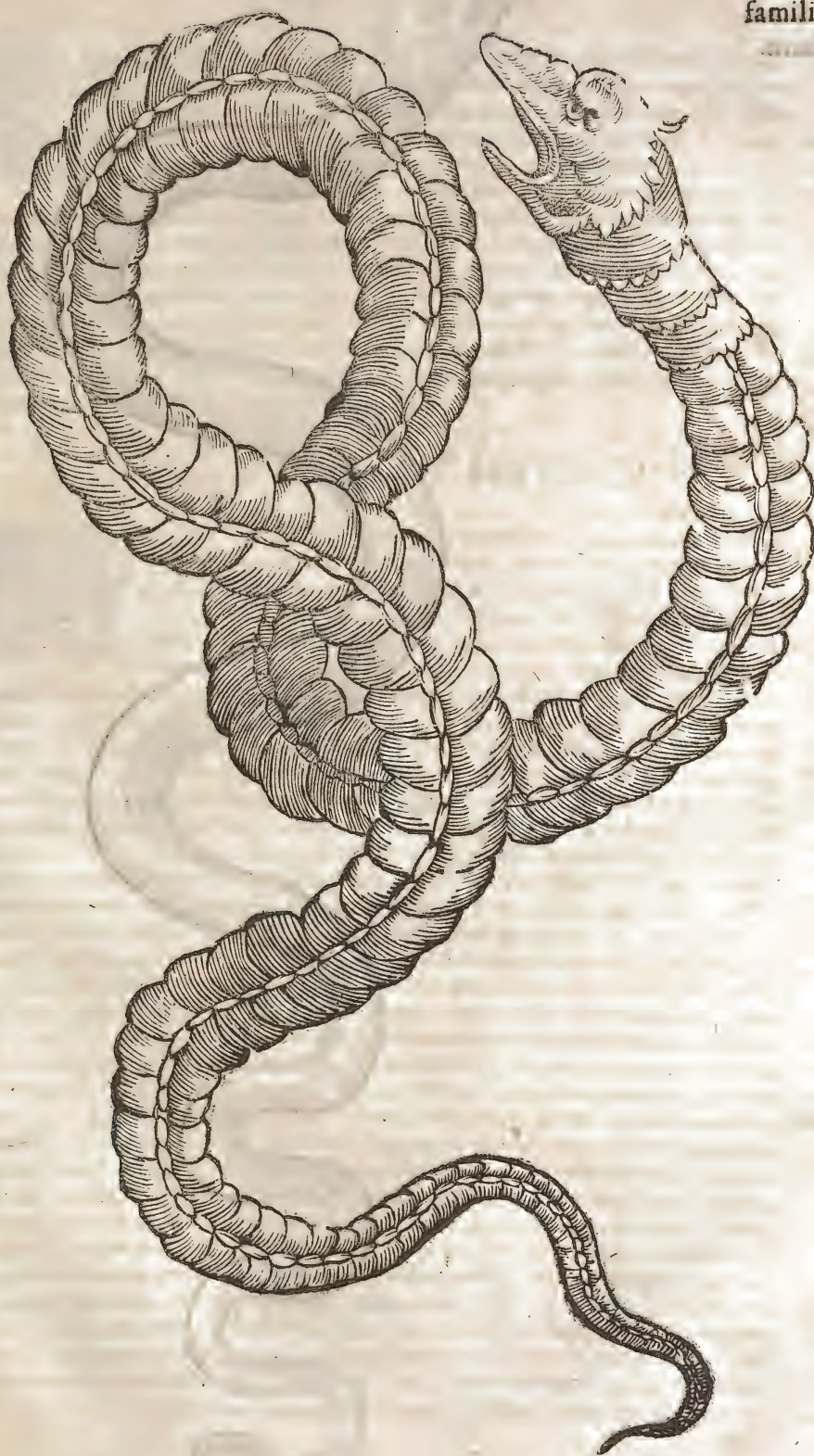
*Hydrus
marinus
genuinus
quales.*

D Interim ipſe Saluianus ſuum Serpentem marinum dorſo ſubrubro, lateribus ſubſta-
uis, & imo ventre ſubalbido eſſe pronunciat. Rondeletius hoc animal ſic deſcribit. Eſt
terreno, vel fluuiatili ſimilimus, & ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem Ser-
pens marinus accedit. Corpore eſt rotundiore, quàm anguilla, capite Congro ſimili.
Maxilla ſuperior inferiori eſt longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ,
ſed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore eſt fuluo,
præter ventrem, & roſtrum, quæ partes ſunt cinerei coloris. Oculi ſuaueſcunt. Inter-
nis partibus à muræna non diſcrepat. Huius Serpentis cadauer exſiccatur, quod ad-
huc in Muſæo Illuſtriſſi. Senatus Bononiensis ſeruatur, ſolum etiam colorem retinet.

*Deſcriptio
ex Ronde-
letio.*

Serpens mari-
nus: flavi colo-
ris mari Sueti-
co familiaris.

L O C V S.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiscriminatim stabulari non est asserendum: siquidem negat Aristoteles in altissimis gurgitibus nasci. Nunquid postea flumina quoque frequenter, in dubium verti potest: quoniam monumentis mandauit Aristoteles, serpentium alios terrestres, alios aquatiles esse; quamquam maxima pars sit terrestris, exigua ferè aquatilis, scilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in praesentia agitur, nusquam in aquis dulcibus inuentus sit, marinum tantummodo esse anguem assumabimus. Neque hoc praecitata Aristotelis sententia repugnabit: cum ibi non de Serpentibus marinis, sed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantum disseruerit, qui toto caelo ab arguibus marinis discrepant. Præterea hos Congro, corpore, & colore similes esse, illos verò parum ab aspidē distinguī posse retulit. Denum Hydri veneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè sit innoxius. Item Hydrus respirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus sit, & respiratione careat.

*Lib. 2. hist.
An. 6. 14.*

*Differētia
inter hyarū
marinū,
& fluuiatī-
lēm.*

NATVRA, ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non solum ἀμαυρότερον, id est, ut nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenso, quam sit Congrus, verū etiam ἀποδωρότερον, id est, vehementiorē esse promulgauit; siue, ut Theodorus Gaza vertit, acriorē: siquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda est; non autem ad corporis longitudinem, ut Bellonius sapienter regulit. Si captus, dimittatur foris (ἵνα δὲ φοβῆσθαι, καὶ λυφθῆναι, Vuotronus sic reddit, si timeat, atque piscatores euerat) arenam rostro quamprimum ad id terebrat; subitque totus. Plinius, cum alibi draconem Aristotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in loco, pro Serpente marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atque immisus in arenam, cauernam rostro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondelerius Draconem, siue Araneum piscem idem etiam p. astare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam esse putamus, tum quia hoc animal nullo rostri mucrone est instructum, ut Serpens marinus, tum quia obtusa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum est, ab Aristotele hanc proprietatem Serpenti tantum marino assignatā fuisse. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occasione, res diuersas confundat, id quod Aiberus fecisse videtur, ut in Aranei, siue Draconis historia ostensum fuit.

*Lib. 9. cap.
27.*

*Proprietates
mira huius
animalis.*

Gesnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiusdam Bauari Monacensis libro de peregrinationibus suis, quas captiuus à Turcis obiuit, pugnam Serpentium marini & terrestriū describit, quam licet pro certo non habeamus, eam nostro huic animati conuenire, hic tamen eam adscribere libuit, quoniam simpliciter Serpentes marinos nominat. In Regno Genyck vocato, vrbs est nomine Sampson. Eam quo tempore ego apud Viciā Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles. Serpentes terrestres innumeri circumquaque per milliarias ferè spaciū circuebant. Venerant autem hi è syluis, quæ multæ sunt in vicinā regione Triculic dicta; illi verò è mari. Hi dum colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neque hominem, neque cætera animalia læderent. Quamobrem vrbs, siue regionis Princeps, ne quisquam etiam hominum eos læderet, edicebat: non sine iussu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis signum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo confectum ad Solis usque occasum produxerunt, quo animaduerso, Princeps cum paucis equitibus urbem egressus, pugnam spectare voluit. Cedebant autem Serpentes aquatiles terrestribus. Reuersus in urbem, ac postridie denudò egressus nullus amplius viuus, sed occisorum tantum Serpentium octo milia reperit, quos omnes, serobe defossa, humo regi curauit, & Viciā Regi nuper ea

*Pugna Ser-
pentium ma-
rini & ter-
restriū.*

*Princeps
ad spectan-
dā pug-
nā
Serpentium
egreditur.*

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc oſtento tanquam ſibi proſpero, & felicia portendente, gauiſus eſt. Hac ille.

*Serpentes
in terra ali
quando in
mare ex-
eunt.*

Serpentes autem marinos in terra aliquandiu degere poſſe ex Ariſtotelis ſententia probari pot'eſt, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes, qui à terra in mare exeant, teſtatur Bellonius his verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibuſdam alueis, ſeu canalibus ſaliſis inueni Serpentis terreſtris ſpeciem, qui toto ſerè die in mari viuit, quemadmodum Coluber in aqua dulci: ſomni verò cauſa in terram egreditur. Colore ſerme rubet, ſed maculis etiam ſuſcis, aut cinereis varius eſt.

VSVS IN CIBIS ET MEDICINA.

*Serpens ma-
rinus edo-
lit.*

BELLONIUS, in libro ſuo Gallico de piſcibus, Serpentem marinum cui quidem ſcribit eſſe aptum, quemadmodum ceteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguilla, muſtela, & ſimiles, verum propter nimiam cum terreſtri Serpente ſimilitudinem, plerique ab hoc animali conſpecto, tanquam ab angue, & non piſce abhorreſcere aſſueſcit. Si vim medicam huius beſtiae perpendamus, Plinius ad vrinæ incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

Id. 324.3.

DE SCOLOPENDRA MARINA:

Cap. XXI.

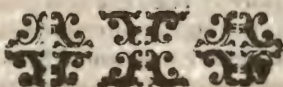
SYNONYMA:

*Orphis. 24
tit.*

Haec Serpentium hiſtoria omni ex parte perfectæ, & in genere ſuo abſoluta eſſet, nonnulla de hoc animali ad Inſectorum genus ſpectante addere libuit; tum quia, inter reliquos Maris animantes, veluti hiadines, & lubricos marinos, graphicè anguem repræſentet, tum etiam, quoniam in Inſectorum hiſtoria, omnes Scolopendraz icones non ſunt impreſſæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in præſenti de alia beſtia marina diſſerere. Itaq; *σκολοπενδρα θαλάττια*, nempe Scolopendra marina, ob ſimilitudinem cum terreſtri, ita nuncupatur; quia terreſtris ſic fuit nominata, quæſi *χίτων σκολοπεί εν τῇ γῇ*, quoniam in extremo (quod candæ loco eſt) ſupereminet corniculum, quaſi radius, atq; impactus aculeus: cum *σκόλο* furculam acutum inſtar aculei ſignificet. Plinius autem hanc beſtiam marinam Scolopendram ſemper appellauit, terreſtrem verò nunquam Scolopendram, ſed centipedam tantum cognominauit, cum hoc nomen alio etiam laſecto, nimirum Oniſco, ſive Aſello competat, quem *Vulgus* centipedam, & millepedam ſolet indigitaræ. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, conſugiat ad hiſtoriam Inſectorum, vbi de terreſtribus, & marinis vberim pertractatum fuit.

*Etyymon
ſcolopendræ
terreſtris.*

A
DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

N Historia Insectorum traditum fuit scolopendræ marinæ duo esse genera: nam altera in genere Insectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac postrema in historia piscium sermo fuit habitus. Cæterum Scolopendræ marinæ de genere Insectorum duas assignare species non dubitamus: quâdoquidem vna multis pedibus hirsuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Aristotelis mentem, aspectu, terrestri Scolopendræ sunt similes, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubentes. At forma scolopendræ terrestris, quoad caput, & caudam diuersa est, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obseruatur, immò veluti tot lumbrici apparent. Hoc autem non asseueramus non ad explodendam Rondeletij opinionem, sed vt lectori ponderandum proponamus, num sit alia Scolopendræ marinæ species, quæ descriptioni Aristotelis magis quadret.

Scolopendræ duplex genus.

B Quamuis Vuottonus textû Aristotelis, in quo scolopendræ marinæ terrestribus minores declarantur, semper suspectû habuerit: quandoquidem si scolopendra marina esset minor terrestri, hamum quantumuis exiguum deglutire nequirêt. Et tamen idem Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, scripsit, quando pisces, qui vulpes nuncupantur, hamum deglutisse sentiunt, sibimet ipsis, vt centipeda, opitulantur: nam longius se se offerentes lineam abrodunt, & Scolopendræ alio ingenio se liberant, nimirum semetipsas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terrestribus maiores sunt constituendæ. Licet multi authores, textu Aristotelis decepti in eadem venerint sententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terrestribus statuit, dum inquit, Serpentes, & pisces verè distingarènt pedibus, in mari tamen versatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, cum tot pedes habere videatur: simileq; huic aliud per terram diuagatur eodem appellatum nomine; sed in mari versans minus terrestri esse perhibetur. Brasauolus Scolopendræ terrestris iconem duos pollices longam ostendebat. Rondeletius minorem Scolopendram ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuisse asseruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres marinas terrestribus longiores esse decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quam altera est nuda instar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethystini.

Descriptio huius animalis.

Quâdo ab hamo selibere.

Animal vocatum Quadraginta quatuor.

NATURA ET INGENIVM.

D ILLIVS hoc animal, ob tærum odorem, piscatoribus infestissimum esse pronunciat: propterea quòd hamum ab hac bestia contactum cæteri pisces fetido pulsi odore virent. Præterea si hoc animal hamum fortè deglutierit, hoc ingenio se liberare dicitur: inuertit enim se euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, absorptis intestinis, non secus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui serò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus scriptum reliquit, quod Prisci significaturi hominem ab affectibus cruciantibus se liberantem, Scolopendram marinam effigiabât, cum hæc bestia se inuertendo ab hamo, & piscatoribus se redimat.

Tæter odor huius animalis.

De veneno huius animalis, Aristoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terrestri nocentiorē esse, nec non morsa vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod symptoma vrtica etiam inducere solet. Curatio autem huius veneni cum eadem sit, quæ terrestris, lectorem ad historiam Insectorum relegamus.

Hieroglyphicum scolopendræ.

Venenum huius animalis quale.

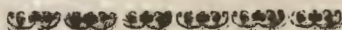

VSUS IN VARIIS.

*psilothra
ex quibus
paratur.*

MEDICAMENTA, quæ pilos disperdunt, ad mentem Galeni, ex H
comptorijs libris Critonis, primitus ex scolopendris marinis, deinde
etiam ex vertica marina, stellis marinis, nitro, & amurea coccinantur.
Plinius verò sua psilothra ex cinere marinae Scolopendreae parat: dein-
de eundem cinerem cum melle, ad strumas debellandas, permiscere
solet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, suam escam sic
comparit. Recipit scolopendreae marinae drachmas octo, caridum fluviatilem catum-
dem, sesami drachmam, quibus simul exceptis ad prædictum usum utitur.

Scolopendra marina amethystini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS:

Cap. XXII.

Ad calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos relesimus, quoniā partim terrestres, partim aquatiles ab Auctoribus esse traduntur. Verū inuestigare, ad quod genus tot peregrini, & Indiei Serpentes in historijs memorati referendi sint, difficile admodum esse, ex mente doctissimi Clusij, pronuntiamus. Præterquam quod scriptum etiam reliquit Aelianus multa, & varia esse anguium genera, quorum species

*li. 9. cap. 19.
sic. 6. 19.*

omnes persequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc spectans historiam

Co. 3.

riam.

*Hyena ser-
pens virā
detur.*

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Autho-
ribus proponuntur, cum tamen nostra aetate sint incogniti: deinde pedetentim per
aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura desumptas de-
scendemus. Quoad primum Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadru-
pedem, esse etiam Serpentem utriusq; sexus participem; quocirca altero anno mas, al-
tero femina observatur; eandem sententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis ample-
ctitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum sit; & præterea non est
verisimile talem sexus mutationem assignari posse.

Serpentes *Nibus* leguntur apud Helychium; & Nicander in Theriacis Libyas an-
gues inter innoxios recensuit canens.

*Plures repiliū, quæ non ita noxia, forme
Per densas habitant sylvas, per opacas, lustras,
Quos Elopes, Libyæq; chronatosq; myagros
Dicunt.*

*Ammodite
non sunt
libyes.*

Scholiastes autem Nicandri *Nibus* res *ammodites* vocat, quasi hos Ammoditas esse
senserit, sed proculdubio fallitur: quandoquidem Ammodite ictu interimunt, cum
Libyes inter angues innoxios à Nicandro collocentur.

Meminit Georgius Pistorius, in Lerna malorum, cuiusdam Serpentis Tarantæ no-
mine, dum canit,

*In vita ladit nullum, Taranta crudelis,
Post mortem Serpens, sed violentus erit.*

*Taranta
Serpens.*

Quid autem voluerit intelligere per Tarantam non facile est apprehendere, nisi forte
Tarantulam, stellionis speciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat et-
iam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexander Macedo, Argo Pelasgico Alexandriam
deserit, & in flumen, pro extinguendis aspidibus, conijci curavit. Item Gesne-
rus Megeolos angues, ex Africa delatos nominat; qui postea, & quales sint, & an in
aquis mergantur, ut nomen indicat, seignorare asseuerat. Insuper *tripodes*, *idos*, *opros*,
nimirum Trissos species Serpentis apud Helychium, & Varinū legitur, sed postea nul-
la Serpentis descriptio assignatur. Notum solum est, quod *tripodes*, & Attice *tripodes* tri-
plex exponitur, & Aliter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina
barbara anguium, ut Ames, Batrisa, Dunios, & Eraton apud Syluaticum leguntur,
sed quos indicent Serpentes, ipsi soli notum est. Postremò hæc nomina, *Gaasseuabras*,
vel *Semabras*, apud Aueneniam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando
emplastrum cum radice Endu, paratum ponitur supra ictus Scorpionis, vermium ve-
nenosorum, vespæ, & Serpentis *Gaasseuabras*, vel *Semabras*, proculdubio confert.

*Nomina an-
guum bar-
bara quæ.*

*Salamandra
nomen Ara-
bicum.*

Verum, si nos memoria non fallit, hoc nomen Arabico, salamandram designari, in
Historia Quadrupedum digitorum, vidimus.

*Differen-
tiatione
colorum.*

*Lib. 6. hist.
Venere.*

*Boiquat-
ra nomen
Indicum.*

*Serpentis
rubescens
descriptio.*

Si contemplerur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi di-
uersti esse perhibentur: namq; in primis narrat Clitarachus, referente Aeliano, in India
Serpentes sexdecim cubitorum generari, deinde alios multo minores varijs pigmentis
distinctos, & versicolores spectari: quos enim à capite ad caudam perungentes habent,
quarum alia æreo, alia argenteo, alia rubicundo, & alia æreo colore resurgent. Item,
ex Petro Bembo, Serpentes sesquipediales in aquis, & terra viuentes, specie colorata
spectabiles in Cuba Insula stabulantur. Immo, ex tertia parte historia Indica, Serpen-
tes apud Indos *Boiquat* nomen nominati, quæ vox Indica anguem picturatum
designat. Rondeletius quoq; monstrat iconem Serpentis aquatici rufescentis à doctis-
simo viro, Guilielmo Pelicerio Monfeliensi Episcopo observati, cui terrestris anguis
speciem assignat, colore rubro decoratam; cum lineis obliquis, & sinuosis à dorso ad
ventrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protensam secantibus. Huius scissu-
ram oris non admodum grandem, dentes acutos, & serratos, branchias operas instar
squamosi piscis, esse predicat. In dorso à capite fecè ad caudam, quadam veluti capil-
lamenta tenuia, pariterq; in alio observat. Hinc multi similem spectantes iconem,
Myrum esse prodiderunt, licet perperam: siquidem prænominatus Serpens branchias
opercula osseo rectas, pinnaq; ad natandum maiusculas habet, quibus conditionibus
Myrus, & Murena garent.

Scrabo & ipse Serpentis puniceæ colo-
ris meminit: hunc forte Aelianus Porphyrum
appel-

A appellavit apud Indos nascentem, dodrantali magnitudine, aspectu purpuræ simili, capite candido, & dentibus carentem, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuerfos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, sed locus vomitu bestiae conspersus subitam contrahit putredinem: quapropter per eandem suspensus duplex veneni genus eructare dicitur; alterum ab animali viuente reiectum, quod est nigrum, speciemque electri referens, alterum simpliciter nigrum, quod ab ore mortui animalis prodit. Prioris si detur tantum, quantum est granum scilicet, confectum, cerebro per nares patientis effluente, necat; alterum vero exhibitum, tabem inducit.

*Porphyri
serpentis
descriptio.*

Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem si conuertamus, proculdubio comperiemus in regionibus Indicis permagnos nasci Serpentes, sed in Peru maximos, & minus veneficos: siquidem Hispani, ut legitur in Historijs, Peruanam lustrantes Regionem, Serpentem longitudo viginti pedum, & latitudine proportionata offendunt, in cuius interemptu aliquo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aspectu horribiles, innoxiosque obseruat, qui puerorum amore facile detinentur; ideoque Pæderotas nuncupat. Immo clariſſimus vir Carolus Cluſius narrat, quod anno Domini tertio supra millesimum, & sexcentissimum, conspiciatus est iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, squamis erat tectum, & maculis variarum, & elegantium formarum conspersum, summa parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & bifurca. Denuo in eodem libro Cluſius describit peregrinum Serpentem, cuius pellis longa erat novem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, supra extremam caudam latitudo erat sex unciarum, extrema vero cauda duarum, squamæ erant variorum colorum elegantissima serie distinctorum: siquidem dorsum à capite ad extremitatem caudæ nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, sed ovalis formæ distincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Cluſius sibi persuadebat hanc pellem ex America, aut Insulis illi adjacentibus fuisse delatam: cum in Cuba insula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & hamani formæ crassitudinem æquant; quemadmodum Consuluus Ferdinandus Ouedus in

*Differen-
tiaratione
magnitudi-
nis.*

Cap. 18.

*Descriptio
Serpentis
Americani.*

Li. 17. c. 6.

C in historia generali testificatur. Intellexit præterea Cluſius hunc esse de illorum Serpentum genere, qui in interiore Brasiliæ regione nascuntur; atque in arboribus ut plurimum versantur, nam in aliquem vicinum insiliunt, brachiaque multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Brasiliæ, os suum in antrum illorum inferunt, adeoque violenter sugunt, ut spirandi facultatem illis adimant, & nisi cultrum, vel aliud ferreum instrumentum præ manibus habeant, quod confestim animal conficere possint, proculdubio illis pericundum est. Num verò in aquis etiam versetur, non explicat.

*Proprietas
Brasiliæ
Serpentis.*

Habemus tamen in historia Americana, quod in summe quodam Viquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim passuum, & latitudine duarum unciarum, capitibus super undas semper eminentibus, intuentes, nunc aliquis flumini appropinquet, nam aliquem, vel bibendi, vel lauari gratia accedentem cauda inuolutum, in antrum trahentes deuorant. Hinc colligendum est Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valde discrepantes. Immo maiori admiratione dignum est, quod Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinque, ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine discolores apprehendant, & has immanes anguillas terrestres domum deferentes frustatim incidunt, & coctis in sumptuosius epulis vtuntur.

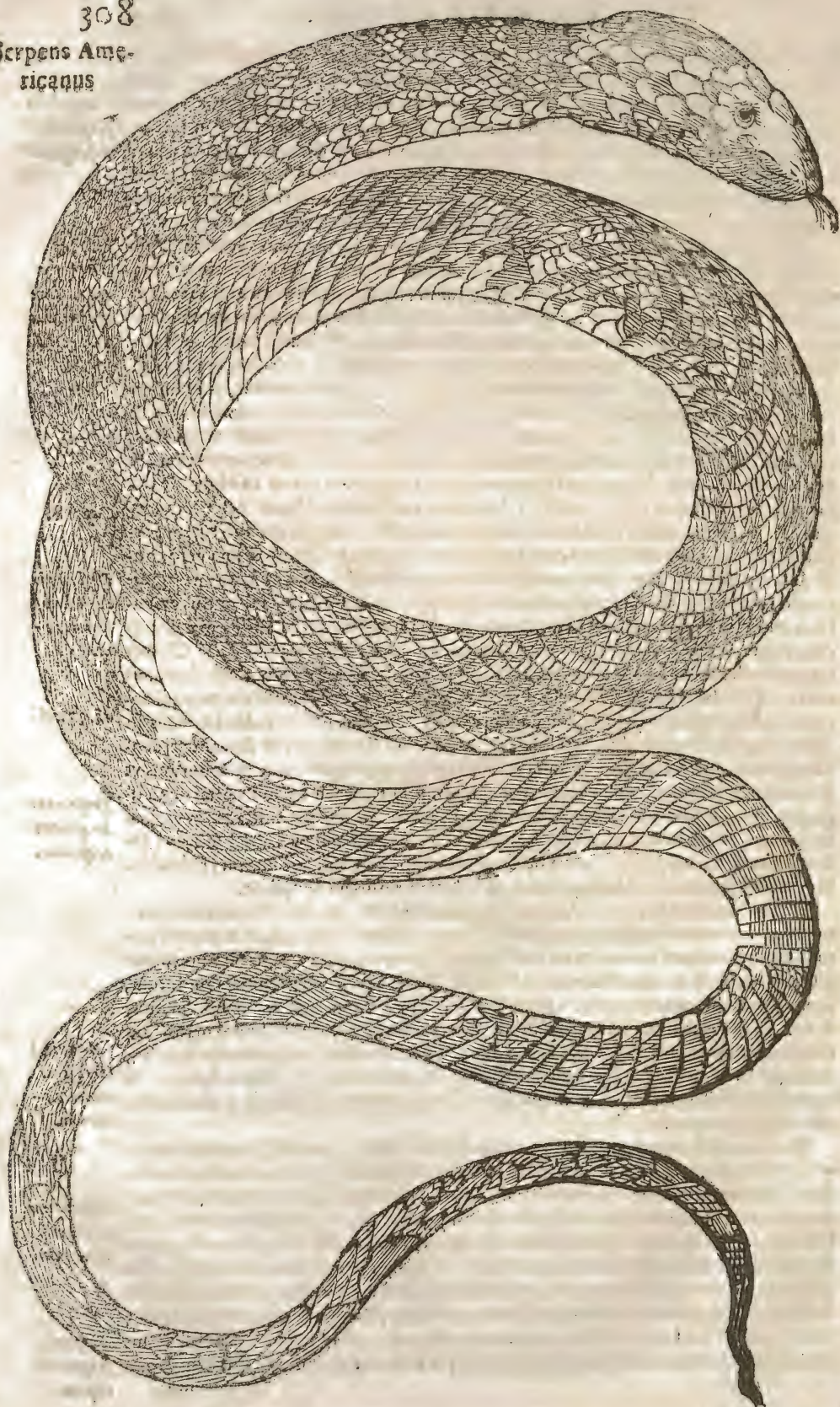
*Anguille
terrestres
Americani-
norum.*

Quoad maleficam exoticorum anguium qualitatem, relatum esse superius Serpentes Indicos, ut plurimum esse innoxios, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundant. Etenim Aristoteles monumentis mandauit, in regione Indica nonnullos esse paruos Serpentes tam venenosos qualitate refertos, ut incolæ, aduersus eorum virum, nullam antidotum inueniant. Rursum addit, in agro, in quo crescit Laser, anguem quemdam pusillum nasci, cuius remedium est lapis ex sepulchro cuiusdam antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudque confestim bibunt. Amplius in tertia parte historia Indica legimus Serpentes quosdam, apud Indos, Boiroinizaga, nempe frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem insigni frigore afficiunt. Versantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui præficiscuntur acipitum quendam, more

*Serpentum
exoticorum
venenum.*

*Serpentes
frigidi nu-
cupati.*

nola-

A nolarum, edunt, & ictu sunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, historia Peruana legenda est.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obseruatione dignum, non est omit-
tendum, nimirum nonnullos, ritu viperarum, fetus viuos, non autem oua eniti: Id au-
tem duo patres Iesuitæ incidenter obseruarunt, qui in Brasiliam accedentes, vt do-
ctrinam christianam docerent, ibi anguem magnum in spiram conuolutum, iuxta vi-
am, iacentem conspicati, signo crucis prius muniti interfecerunt: sed mox tres, vel
quatuor Serpentes minores illius generis per terram salientes viderunt, ideoq; patres
admirati, tandem ex cadauere anguis occisæ eos egredi animaduertunt: propterea
reuerſi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis

postea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fetus

aliquando prodire. Vtrum modo dentur apud ipsos species

anguium etiam ouiparæ, facile adducimur, vt id

credamus; cum pariter apud nos aliæ

ouiparæ, & aliæ viuiparæ ob-

seruentur.

*Serpentes
viuipari
reperiuntur
apud In-
dos.*

*Numerus
fetus an-
guis Indi-
ci.*

FINIS PRIMI LIBRI.

THE
 LIBRARY OF THE
 UNIVERSITY OF CHICAGO
 545 EAST 58TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637
 U.S.A.

THE LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1212

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B SERPENTVM, ET DRACONVM

HISTORIAE.

Liber Secundus.

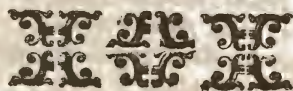

ORDINIS RATIO.

HOC Serpērum opus in duos libros, prima huius historiae fronte, digessimus; ut in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempe Draconum mores innotescerent. Horum autem cum variae assignentur species: primum ab illis, vel aliqua crista insignibus, vel ob molem corpoream, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pausanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excrecentes, quales India, & Africa nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, sed ex alio quodam genere esse affirmaverit: cum Epidaurij, ex eodem Pausania, non quosvis Serpentes ad immensam grandescere auctum, Dracones, sed tantum Epidaurijs, illosq; sacros existimantes indigita verint. Nihilominus communem Authorum nos secuti opinionem, in praesentia Serpentes annosos, vel aliquibus cristis praesignes Dracones nominamus. Itaque prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, postea de bipedibus, & eandem de bipedibus simul, & alatis verba fient.

Megalauna Serpentes quales sunt.

DE

DE DRACONE IN GENERE.

Cap. I.

ÆQVIVOCA.

*Viri nomi-
ne Draco-
nis vocati.*

NON defuerunt, apud Priscos, viri, nomine Draconis, insignes, ut Draco Atheniensis legislator ante Solonem, cuius leges postea Solon, præterquam, quæ de cæde erant constitutæ, propter seueritatem, abrogandas curauit: cum vnâ omnibus pena esset constituta, ut etiam delicta dampnati, aut qui, olera surripuissent, capite plecterentur: hac de causa Demades hanc sententiam proferte solebat: Draconem non a tramento, sed sanguine leges scripsisse, hinc ortum est illud adagium. *Draconis lex.* de teretrica alicuius disciplinæ instituto; & de hac legum seueritate apud Athenæum sic canitur:

*Qui cerula d. Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis sine memores?*

*Draco Græ-
maticus.
Draco dux
quidam.
Draco me-
dicus.*

*Draco pe-
stis.*

*Draco do-
monis qua-
lis.*

*L. 2. Aene-
id.*

Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Atheniensis, & præceptor Platonis in Musica. Item, ex Suida, Draco Stratonicensis non vulgaris grammaticus fuisse perhibetur. Draco quoque fuit nomen illustre illius Ducis, qui Regine Angliæ strenuam præbuit operam. Denique Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Thessalo, de quo rursus natus est Draco, & ipse medicus, qui, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandri Macedonis graui oppressam morbo diligentissime curauit.

Præter homines, sunt aliæ animantes, quæ Draconis nomine donantur; ut Draco marinus, Græcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis nostræ ætatis Græcis δράκαινα. Hic piscis in plerisque Italiæ locis vocatur piscis Araneus: licet Plinius seorsum & de Araneo, & de Dracone mariño tanquam diuersis piscibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Aristoteli δράκων θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, ut in Historia Piscium recitauimus. Pariter in Catalonia, ex Arnaldo, versatur reptile quoddam Vesga Arabicè dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non est autem aliud animal, nisi scellio, quem Tarantulam Romanorum alii esse opinantur.

Draco insuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verum etiam Draconem, nempe Serpentem annosum, aut alijs prærogatiuis dotatum significat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni sacerdotem interfecerunt, illos modò Serpentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

*Laocoonta petunt, & primum parua duorum
Corpora nasorum Serpens amplexus vterque
Implicat &c.*

Et paulò post.

*At gemini lapsu delubra ad summa Dracones
Effugiunt, seuag, petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibusq, Dea clypeis, sub orbe teguntur.*

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis describens, hunc modò Draconem, modò Serpentem nuncupauit his versibus:

*L. 11. Aene-
id.
Etymolo-
gia Draco-
nis, & Ser-
pentis eadè.*

*Vtq, volans alitè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq, pedes, atq, unguibus hæsit:
Saucius at Serpens sinuosa velumina versat.*

Idq, non solum apud Poetas Latinos, sed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde nasci arbitramur, quoniam tum Serpentis, tum Draconis eadem etymologia esse videtur cum.

A cum *σπειρών* παρὰ τὸ *σπειρόμαι*, idest à cernendo dicatur; deinde *ῥοῖν* vocamus *αἶτρον* ἢ *ὄπτεον*, quod idem significat.

Inter vegetabilia nonnulla recensentur, quæ Draconis nomen sortita sunt. Colitur enim in hortis quædam planta gustu acris, in acetarijs frequentis usus; Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Mauritani meminere: cum mangonio cultorum factitia esse feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fusè, latèq; agetur. Draco est etiam arbor procera, ex Clusio, procul intraeueibus Pinum referens, folijs Iridis semper virentibus, cuius truncus admodum scaber multis rimis dehiscit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam densatus sanguis Draconis nuncupatur. Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuositatem, Draconem nominarunt. Postremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, scilicet, qui Agrum Mutinensem à Regiensi discriminat.

*Lib. 1. de
plant. rar.
c. 1.
Draco ar-
bor.
Dracovi-
tis.*

B Si recedentes à terrenis, sublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volentem, quem Meteorographi inter passiones ignitas connumerarunt. Hic igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compresso dimanat, qui dum in sublimè vehitur, occurrìt es: frigida nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antipertissam accenditur, & quoniam frigide nubis impulsu fleatitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam sortitur. Quid plura? In Celi quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo sic canit Clarauaceus in Fastis,

Dracovolans est ignita passio

*Vtq; videt Cælum, Cælo videt ipse Draconem,
Pectore qui toto sydus virumq; tenet.*

Nam hic celestis Draco minori visæ proximis refulget, vt canit Seneca.

Tragœd. 2.

*Fluminis instar lubricus anguis
Magnosq; minor iuncta Draconem
Frigida duro Cynosura gelu.*

Fabulati sunt Poetæ hunc Draconem hortis Hesperidum inuigilasse, sed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter sydera tuisse locatum. Hæc constellatio stellis triginta, & vna integratur, cui succedit sydus Herculis sinistro pede quodammodo Draconis caput prementis: idcirco sic canitur in Phænomenis Arati.

Draconis celestis situs.

*Haud procul efficiens, vnde est defecta labore,
Non illi numen, non magni causa laboris.
Dextro namq; genu nixus, diuersaq; tendens
Brachia, suppliciter pansis ad Numina palmis,
Et capiti figit vestigia senu Draconis.*

C His addamus Solem à Veteribus Draconem appellatum: siquidem Porphyrius Solem à Priscis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuisse diuulgauit. Immo ad incorporeas etiam substantias hoc nomen extenditur, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit.

*L. 4. de Ab-
stin. ab A-
nim.*

*Draco dia-
bolus.*

*Draco est
argentum
vium.*

*Draco mors
Asie.*

*Draco lan-
quei genus*

*Li. 6. epigr.
86.*

*In l. de A-
quis. & me-
tall.*

*Draco est
fistula.*

*Draco volans arte
paratus.*

Inanimata verò sunt multa, quæ Draconis nomine signantur. In primis, Draco apud Chymistas est argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipsis aqua Mercurij nominatur, de quibus legendus est Mercolinus in libro de lapide philosophico. Draco apud Plinium est mons Asiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorum fortè ad formam Draconis instructa. Amplius, Draco est nomen laquei, ad calum luxatum ligandum, ab Oribasio descripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quæ ad formam manubrioli ductorii fabricantur. Polybio *δρακόντες* dicuntur *μάχαινοι*, & *πρόχειρα*, & *βραχιονίστρας*, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, spinteres, mureculas, brachialia, spathalia, & similia seminarum monilia denotant. De simili Dracone locutum fuisse Martialem multi autumant, quando cecinit.

Si gelidum, collo necit Glacilla Draconem.

D Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito sermonem habuerit. Meminimus legisse apud clarissimum Faloppium, Draconis nomine, olim Romanis fistulam eneam longissimam, in plures gyros, instar spirarum Draconis, contortam designari; qua artificiosus fons construebatur; vnde postmodum aqua continuè calida scaturiebat. Huic mechanico experimento addendus est Draco volans, quem ingeniosi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis conueniant, vt in publicis ferijs, hæc machina per longum funiculum ignem

Dd

con-

concupiens, in aere maximo conitru, & spectantium admiratione dissiliat,

*Dragones
simulati,
Dracōn
est nomen
equinoꝝ.*

Neq; omittendi sunt Dracones, quos circumforanei ex Raijs, exsiccatis pro arbitrio figunt, ut illos ignauo ostentantes Vulgò, facillè rerum naturalium imperitis decipiant. Quare in gratiam lectoris duas icones simulati Draconis representare libuit. His notatis de huius nominis ambiguitate, succedit Draco Serpens, de quo in presentia verba sunt, cuius semina *spaxawa*, nempe Dracena nominatur: cum tamen Dracena Circe apud Sophoclem vocata fuerit, immò & Dracena recentioribus Grecis Draco marinus vocatur, & tandem Dracena est radix, quam Carolus Clusius in Ixoticis à Donante cognominauit.

SYNONYMA, ET ETYMVN.

*Etyma dra
conis ex
Scaligero.*

REFERVNT commentaria Isidori hanc bestiam Græcis *spaxora* nuncupari, propterea Latinis vocabulorum inopia coactis Draconem dici. Hodie etiam in Græcia *spaxos* vulgò nominatur, quapropter Iulius Scaliger etymum huius animalis *παρά τὸ σπᾶν ἄχος* deriuat, quoniam hoc animal non nisi dolorem, & merorem hominibus afferat. Nobis tamen semper magis arrisit communis etymologia, dum *spaxos* deducitur *παρά τὸ σπᾶν*, nempe ab acuta visione, cum *σᾶν* acutis oculis intueri significet. Itaq; non citra rationem canebat ille,

Et Draco Graugenis obitu dictus ab acri,

Cui data cernendi vis peracuta fuit.

Peruigile est, nec non oculis Draco dormit apertis,

Membra rigat quoties fessa labore sopor.

Vnde Poetæ hac ducti ratione Dracones thesaurorum custodes esse sinxerunt; immò Aristophanes huc respiciens, duos sinxit Dracones, in templo Aesculapij, oculos Pluribus lambentes, cuius actionis beneficium, ille cum cecitate laboraret, cernere cepit.

*Tyrifaniam
vocat
draco.*

*Nomina
hebraica
draconis.
Cap. 13.*

Dracones etiam, ex Isidoro, syrenæ appellari videntur, cum in Arabia Syrenas Serpentes esse alatos promulgauerit; qui gradiendo, non currere, sed potius volare traduntur. Si nugamenta Authoris libri de natura rerum inuestigemus, cōperiemus Draconem in Asia trisariam nuncupari, nempe Serpentem, cetum, & leuiathan: cum per terram serpere, in aquis natari, & per aerem volare feratur. Si nomen hebraicum Draconis inquiramus; notandum est, quòd Thannin, ex sententia Pagnini, Serpens est, aut Draco, aut piscis ingens tanquam Draco. At nomine Thanninin, secundum Vuolphium in Nehemian, Hæbrei vocant terribiles Serpentes, nempe Dracones, & belluas marinas, quæ Tynni appellantur. Hæbraica vox, Oach, quæ in numero multitudinis format Ochim, videtur Dracones significare; nam quando apud Esaiam legitur Babylon subuerteretur, & implebunt domos eorum Ochim. Munsterus vertit Cercopithecos, David Kimbi opinatur esse animantes similes felibus, quæ vulgò vocantur Martes, D. Hieronymus reddit Dracones.

*Nomina
Barbar
draconis.*

Chaldaica vox Darcon, nonnullis Serpens, Munstero Draco exponitur. Albedisimon Persin ab Auicenna, ad genera Draconum reducitur. Immo Alharraf, nec non Haudem ab eodem authore refertur ad genus Serpentum, qui mordendo, tantum vulnerare, & non veneno nocent, veluti Dracones. Nam idem Auicennas Harem, Carnem inter Dracones marinos collocat, de quibus in Historia Piscium actum fuit. Verum Ahedisimon, Alharraf, Haudion, & Talyacus sunt nomina Barbara, quæ Albertus ad genera Draconum retulit. Germanice dicitur Lindmurm, Gallicè vn Dragon, Italianè Drago, & Dragone.

Draco ex Raia effectus.

316

Draco alter ex
Raia exsiccata
concinnatus.

DIFFERENTIÆ.

QUAMQVAM infiniti prorsus sit negocij, cunctas Draconum species exprimere, & explicare: nihilominus ex bestia magnitudine, loco, colore, figura, & venefica qualitate illas eruere conabimur. Ratione magnitudinis, Avicēnas, & Aetiūs minorem Draconem quinq; cubitorum, & maiorem triginta esse statuerunt: cum tamen Greuinus optimè decreuerit, pro diuersitate regionis, & loci natalis, prædictas

L. 1. de Venen. c. 20.

Li. 2. c. 40.

Bebitorum stabulari narravit. Regnantē Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones viui tresdecim, & quatuordecim cubitorum ab Æthiopia Alexandriam delati fuerunt. Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deserta Aegypti loca incolentis. Aelianus auctor est, quodd Æthiopia generat Dracones ad longitudinem triginta, & quadraginta cubitorum excrecentes, quos Elephantorum interfectores nominant. Scribit quoq; Petrus Crinitus ab Octauiano Augusto, Draconem quinquaginta cubitorum Romæ nutritum fuisse, quem postea Populo Romano ostentare consueuerat. Neq; mirandum est, quoniam Philostratus Dracones longos ad cubitos sexaginta reperiri ait, quam opinionem auctoritate Aeliani stabilire possumus, qui in historia Animalium, Alexandro apud Indos versante, Draconem, ex coniectura, septuaginta cubitorum visum fuisse pronunciat. Pariter & octuaginta cubitorum fuerunt Dracones, quos Aposisares Indus, ex Onesicrito Astypaleo, nutriti: cum secundum Strabonem, Dracones etiam centū cubitorum prodigiosa fuerint magnitudinis.

Li. 17. hist.

An. cap. 1.

Dracones

Elephantorum

interfectores.

L. 15. c. 21.

Dracones

centum cubitorum.

Lib. 1.

Lib. 16.

Conitio, in Macra iuxta Iordanem, fuisse Draconem tradit longum nihilominus iugero, adeoq; altum, vt duo equites hinc inde locati se intruere minimè possent. A Luciano Dracones pellæi in Macedonia immerse magnitudinis memorantur, & à Gellio habemus, bello primo Punico, Attilij Reguli consulis exercitum in Africa versantem à vasto Dracone afflictum fuisse. Insuper prædit Egnatius, in varia historia, quodd, regnante Basilisco, in Constantinopolitana Bibliotheca viginti milie libris supra centū exornata, visebatur intestinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri poemata, tam Elias, quàm Odyssea literis aureis erant exarata. Demum nuperi etiam Auctores Veterum scripta videntur stabilire, dum Ioseph Iesuita, anno sexagesimo supra millesimū, & quingentesimum ex Brasilia scripsit, se illie obseruasse Dracones, qui & ceruos, & maiores etiam animantes deglutire possent; additq; Tapuram esse maximum, & voracissimum Serpentem, qui interdum solido aliquo animali vorato, ob ægram concoctionem, humi stratus ad ventris vsq; putrefactionem moratur, donec superuolantes aues, aperta aluo, quod intus putridum est, absumpserint: namq; venter exinanitus sponte coalescit, & bestia denud ad prædam proficiscitur. Quamobrem nulla debemus teneri admiratione, si Diuus Augustinus, pronunciauerit Draconem esse collocandum inter maiora animantia, quæ super terræ superficiem gradientur.

Lib. 6. c. 3.

Intestinū

draconis longum

centū

& viginti

pedes.

Magni dracones in

Brasilia.

In enarrat.

psal. 148.

L. 1. de Venen. c. 20.

Li. 3. de Vita Apoll.

Differentie

ratione loci.

Li. 3. de Vita Apoll.

Differentie

ratione loci.

Li. 3. de Vita Apoll.

Differentie

ratione loci.

De colore horum animalium, Auctores inter se sententijs variant. Nam, ex Actio, alij sunt coloris rufi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

Dd 3

ventre

L. 12. *Iliad*

ventre subuitridi celebrat: cum Philostratus terga subnigra Draconibus tantummodo palustribus assignauerit. At Homerus describens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit: eum rubicundo colore resurgentem decantauit.

Φοινίεττα φέρον δράκοντα ὀνίχεςσι πέλασπον.

Color draconū qualis

Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fuluo præditum colore, quod Aesculapio, teste Pausania, sacrum esse statunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit,

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.

L. 9. *Phar-*
sal.

Lucanum postea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum sic cecinit,

Serpunt aurato nitidi fulgore Dracones,

Africa quos ardens parturit exitio.

L. 3. *de vit.*
Apoll. c. 2.

At Philostratus squamas coloris fului, barbam fortè palæar, coloris aurei, & toruos oculos igne scintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere scripsit: vnde illac nauigantes horrendos sibilos eminus audire traduntur.

Draconum
figura varia.

Si hæc animalia, ratione figuræ, examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri de natura rerum; Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana à vultu venustæ virginis non abssimili, reliquo corpore in tortuosum Draconem desinente; quam Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induisse fertur; cum Beda scriptis mandauerit, Serpentem in Paradiso terrestri, sinuosa volumina intra arboris frondes occultantem, solam virginis facièm Euæ ostentasse. Sunt alij Dracones, ex Aetio, suisbus similes, sed corpore graciliores, & rostro validissimo, quorum dentes more apro- rum feriunt. Item legitur in descriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arctis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo rostro, & multiplici dentium serie versantur, carnibus crudis vescuntur, ab aliquibus Dracones nominantur, & à Nigritis tanquam visu horribiles adorantur. Philostratus narrauit, ad Gangem, multos stabulari Dracones, qui à cæteris venustate oculorum discriminantur: siquidem eorum oculi lapilli pretiosi igneo fulgore coruscantes esse traduntur: hac de causa Indi hoc animalis genus libentissimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philostrati nugamenta esse perhibet, qui, vt præclarè mentiri posset tanquam è luto sibi hominem formæ, veluti Homerus Vlyfsem suum. Veritati tamen magis accedere videtur assertum Plinij, qui Dracones pedibus anserinis cæteris deformiores memorat; quem admodum Thebani, quorum pedes cornu muniuntur. Non dissimiles forsan descripsit Paulus Venerus in Regione quadam *Caraiam* nascentes, quorum alij pedes tantum habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantum ungulis armantur, ventre enormis, & rectu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire possint.

Dracones
ubi adoren-
tur.Exercit.
193.L. 11 c. 47.
Lib. 2. c. 40.

Præterea Dracones alis muniti assignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agrestes ad volandum idonei nascuntur: cum membrana ab anterioribus pedibus ad posteriores vsq; producta tendatur, & hoc modo per aerem ferri, & volare dicantur: quiescentes autem hanc membranam colligendo ad alium contrahunt. Non desunt postea auctoritates sacrae, & profanae volatum Draconum attestantes: nam Diuus Augustinus in Genesi ad litteram, Dracones ab antris in aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare testificat: quod Herodotus, in Euterpe, antea scripserat. Insuper habemus auctoritatem Aristotelis, qui in historia Animalium, scripsit reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idem repetit Strabò, dum Serpentibus alas, ritu vespertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum reddere solent: vnde postea Lucianus, in Dialogo de Dipadibus, illam Libyæ partem inaccessibilem esse tradidit, in qua prædicti serpentes cartilaginis alis assidue volitant. Item Iouius historiarum scriptor Nili originem describens, variarum Ferarum meminit; additq; incolæ Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anseriais pedibus munitis identidem vexari. Huius geueris Draconum exhibit iconem Bellonius, cuius cadauer integrum, & conditum diligenter obseruauit; & hanc speciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat se Luteriæ versantem, apud Gulielmum Musicum vidisse nonnullos Serpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus missi essent, hinc fictitios non esse iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit.

Feles volā-
tes ubi sint

Lib. 3. c. 9.

Lib. 3. de
ciuit. Dei

cap. ult.

Lib. 1. c. 5.

Lib. 18.

Lib. 2. Ob-
ser. ca. 70.Lib. 7. de
rer. var. c.
30.

Horum

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum sirenas in quâdam Arabia pa-
serpentes esse volantes prodidit; nam huiusmodi animantes Dracones esse alatos infer-
re voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, latèq; disseruit, dum inquit: Non pro-
cul à Nilo, ubi pigra gens vivit, multa Serpentum genera versari, inter quæ nonnulli
magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, sed in ipso ingressu,
ab aëib; Ibdibus cognominatis, commisso prius prælio, deuorantur. Id non latuit
Solinum, quando pronunciauit ab Arabia paludibus alatorum anguim agmina eleua-
ta ab Ibdibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam asseueran-
tius dixit Cicero, dum Ibdes aëes rigidis erubus, corneo, & procero rostro ad auer-
tendam ab Aegypto pestem idoneas esse prædicat; dum Africo flante vento, ex vasti-
tate Libyæ, angues aduolantes ab ipsis conficiuntur, & absumuntur. Hinc Herodotus
omnium vetustissimus monumentis mandauit extare valles ossibus Serpentum alato-
rum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibdibus debellati destruuntur. Alioquin de
Serpentibus alatis recens habemus testimonium in historia expeditionis in Floridam,
vbi Serpens alatus visus, & non procul à nemore interfectus fuit, Alæ erant exiguæ, vt
vix animal à terra attolli posset. Immò Christicola illic versantes, interfecti Draconis
caput à Barbaris summa diligentia ablatum fuisse obseruarunt; quod non sine aliqua
superstitione ab ipsis factum fuisse coniectarunt.

Lib. 2. c. 4.

L. 2. de nat.
Deor.

Lib. 2. c. 2.

Serpentes
alati vbi.

Quoad veneficam Draconum qualitatē, notandum est, rationē loci natalis, alios
magis, alios minus esse venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum
historia fuit animaduersum. Quandoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis ve-
rò magis venenosi esse perhibentur. Vnde Lucanus de venenosis verba faciens, qui aui-
bus, tauris, & elephantis insidianeur, sic cecinit.

L. 9. Phari-
sal.

*Serpitis aurato nixidi fulgore Dracones,
Pestiferos, ardens facie Africæ, ducitis altum
Aera cum pennis, armenta;q; tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verberare tauror,
Nec tutus spatio est Elephas, datis omnia leuor.*

Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, solo contactu interimunt, qui capite,
& cauda sunt graciles, sed vëtre adco immanes, vt ad rependum vix idonei reddantur,
& licet author horum pedes non describat: verisimile tamen est pedes habere, qui aut
ob exiguitatem, aut ob ventris vastitatem non apparent: quemadmodum in Dracone
in agro Bononiensi reperto suo loco obseruabimus.

Exercit.
183.

Dracones
cum alis &
pedibus.

Item mons regnū Narsingæ à Malabarîs diuidens multas Feras, sed præcipuè Dracō-
nes alatos nutrit, qui in arboribus versantes, non solum afflatu, sed etiam obtutu ho-
mines propius accedentes perimunt. Hinc nonnulli hoc animalium genus, in Dracones
arborescētes, & in Chamadracones, nimirum humi tantum gradientes di-
stinxerunt. Vincentius autem, in speculo naturali, nulla veneni habita mentione, du-
plex Draconum genus assignauit, nempe illud, quod pectore serpit, & illud, quod pe-
des habet; hocq; admodum rarum esse promulgauit.

Venenum
draconum
quale.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

D VICENNAS, & Aetius Dracones asperrimis obritos squamis, & ma-
gnis oculis cū eminentia pellis, loco superciliorū, præditos esse tradi-
derunt, & amplius sub eorū mento, quâdam pellem instar barbæ excre-
scentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad instar
dentium suis obseruarunt. Isidorus Draconem omnium Serpentum
maximum cristatum, & ore paruo constituit. Imitatur enim Solinum,
qui ora parua, & ad morsum non dehiscētia Draconibus attribuit. Verū ambiger
aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris assignauerint; cum Soli-
nus eorum oppositum scripserit. Alioqui ad dissoluendam hanc difficultatem, statue-
runt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pausanias, & Nicander egerunt, ore par-
uo esse reteros, alios verò veluti Indos, Aegyptios, & Phrygios ore amplo esse volue-
runt, de quibus Auicennas, & Aetius sermonem habuerunt. At Salmasius in Solinum
iuxta

Palcaria
draconum
qualia.

Draconum
discrimen
ratione o-
ris.

iuxta optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla sunt Draconibus ad morsum dehiſcentia*, loco legendi, *ora non dehiſcentia ad morsum*.

Circa ſtructuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores ſententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem assignat. Claudius Minos in Alciatum, ex mente peritorum rerum naturalium, ſexdecim dentes in ore Draconis eſſe aſcruit. Nicander autem, & Aſſecle triplicem dentium ordinem in ore huius beſtiæ contemplantur; dum illam deſcribunt colore nigro, ventre ſubuiridi, cum palcaribus ſubmento ruſi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

*Numerus
dentium dra
conis.
An Ther.*

*Formoſa apparet ſpecies, pulchro illius ore
TriplICE conſpicui ſe produnt ordine dentes,
Magna ſub egregia ſcintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle regunt imum palcaria mentum.*

L. 3. Metæ.

Ab hoc poſtea authore, multi alij, & potiſſimum Ovidius tranſcripſerunt, qui repræſentans eſſigiem Draconis à Cadmo interfecti, ſic cecinit.

*Martius anguis erat criſtis præſignis, & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq; micant lingua, triplici ſtant ordine dentes.*

*L. 3. de Vit.
Apoll. c. 2.*

*Discrimen
ratione cri
ſtarum.*

*Lib. 9. De
ſcript. Afri
cæ.*

Authores igitur, ut ex dictis patet, circa ordinem, & ſtructuram dentium Draconis, non conveniunt: propterea quod arduum, & difficile eſſe arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, nec non ob earundem in noſtris Regionibus raritatem, quidquam de dentium numero determinare. Philoſtratus nulla dentium ſæta mentione, Draconibus inſtantis iuvenibus modicam quamdam criſtam, & ætate provecſtis grandioſiorem, & barbam crocei coloris adnaſci teſtificatur: cum Dracones paluſtres criſtis carere referat. Verumtamen, ex Aeliano, Dracones in ſexu, ob criſtam, diſcriminantur, quæ Draco mas, non autem femina decoratur. Quamvis ſcriptum reliquerit Plinius, Draconem criſtis inſignitum, qui viderit, non reperiri. Fortè prædicti authores, per criſtas quasdam eminentias intellexerunt, quales in parvis etiam Serpentibus, veluti in Aſpidibus obſervauimus. Cæterum Dracones circa Atlantem verſantes, ex Ioanne Leone, media corporis parte craſſiſſimi, cauda vero, & collo admodum graciles eſſe ſcribitur: quemadmodum etiam Scaliger in ſuis exercitationibus annotavit.

M O R E S.

*Vigilantia
draconibus
attributa.*

*Philippic.
3.*

RÆSCRIPTAM fuiſſe huic animali à natura vigilantiam Aelianus prodidit: quamobrem ad audiendum, acerrimum, & ad videndum acutiſſimum prædicat. Ideo Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione comprehendendi difficillimè poſſe aſtruebatur. Philoſtratus tradit hanc Feram ita eſſe, auri ſitientiſſimam, ut nonnullis auri micis inuentis, aſſiduè illis indormiat inhians. Ideo Marcus Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. At is non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quaſi theſaurum Draco. Unde, ex Cælio, peruulgatum eſt, Dracones ædium, oraculorum, nec non theſaurorum cuſtodia præfici. Poetæ igitur non ſine ratione, pellem apud Colchos, & mala Hæſperidum ab inſomni Dracone cuſtodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit: animanti Reuſnerus in Paradifo poetico, dum canit.

*Peruigil ecce Draco ſquamis crepitantibus horrens.
Sibilat, torto pectore verat humum.*

*Sibilu quæ
do emittat.*

Nam, huic beſtiæ talem ingenerauit morem natura; ut, quotieſcumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat ſibillum, neq; conſpectis hominibus auſugiat. Qua de re idem Reuſnerus huc reſpiciens denuò canebat.

*Sibilat hic, quoties aliquos parat edere quaſtus,
Vulnere nec ledit, nec fugit ille viros.*

*Magnavis
ineſt cau
de draco
nis.*

Relatum fuit à Geſnero, vulneribus, à Dracone nullam afferri noxam: propterea quod omnes authores conſentiunt magnam vim caudæ Draconis ineſſe: cum ab ea neq; elephas tutus eſſe feratur: cum Draco circa ſemitas latibulans Elephanti tranſeunti inſidiatur:

Adiatur: nam spiris caudæ, cruribus Elephantæ ligatis, ad terram trudit. Idcirco quidam vir acris ingenij, alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad insigne gentilitium Gregorij Decimi tertij Pontificis Maximi Bononiensis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit distichon,

*Te Draco gens times. At pellat gens ista timorem,
Quo feris, abscessum est, quo tueare, tenes.*

BHanc caudæ vim non intacta reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni simul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna naui, ad meliora Arabiæ pabula vellicant. In dies autem maiorem vigorem adipisci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vsq; senectutem perueniunt. Cæterum licet Draco macula caudæ virtute sit conspicabilis, & supra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus: nihilominus inuenti sunt homines, qui huiusmodi bestias reddiderunt cicures. Siquidem, ex sententia Textoris, Draco à Paulo Leonensi fuit mansuæfactus, & Heraclides philosophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quiescenti, tanquam canis assistere solebat.

Aetas draconum longa.

Qui dracones habuerint cicures.

COITVS, PARTVS.

ERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permisceri existimauit: nimirum capite maris in os feminae ita inserto, vt ab ea tandem præcidatur; quam fabulam in historia viperæ recitauimus. Verum Dracones in mutuo complexu, quemadmodum etiam viperæ, congregiuntur. Scripserunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeq; e partitionis, disrupta alio,

Partus monstrificus draconis.

CDraconem erumpi, rostro, & alis patri, & cauda matri similem, corio Serpentina, multum maculis variegato. Hoc autem animal in specubus semper habitare traditur. Cæterum huiusmodi Feram aliquibus in locis versari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non aridet repudiare.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variae authorum circumferuntur opiniones; quoniam Ioseph Iesuita ex Brasilia scripsit, illos Dracones, & immanes angues non oua, sed fetus viuos edere. Ex altera parte Balthasar Diaz scripsit, anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum, in Malucho insula, & in Dirione Terneris Regis, ingentes viuos fuisse Serpentes, quæ in campestribus locis oua enirebantur. Quamobrem credendum est illis bestiis accidere, quod etiam in nostratibus anguib; euenire obseruauimus: cum ab effectu, alij ouipari, alij vilipari esse ferantur.

An ouipari, aut viui pari dicantur dracones.

L O C V S.

PELION monest Thessaliæ ad Austrum obuersus, cui subiecta loca Pelethronia nuncupantur; vbi olim stabulatum fuisse Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit,

*Draconem
Aspice, quem patula fago Phæbeia proles
In gelido peli nurriuit culmine iuxta
Lata Pelethronia quondam decliua uallis.*

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quadam Arabiæ parte in Aegyptum, & loca cotermina aduolant: quare non erit explodenda sententia Authoris libri de natura rerum, quando retulit loca deserta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis sibilis viatores sapius perterrescunt. Vt plurimum tamen his bestiis Aethiopia recluditur: cum Plinius scripserit ad Aethiopes Azachæos plerumq; versari. Immo Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Hesperios, ad tantam excrecere molem

*Li. 2. obser. cap. 7.
Deserta loca habitant dracones Aethiopiæ.*

*In Polyb.
cap. 33.*

*In monte
Atlantis
versantur.*

*Draco. ex
India dela-
tus.*

molem dixit, ut eis herba inuascatur. Verum Leo Africanus, in specubus Atlantis montis eos stabulari Dracones tradidit, qui media sui parte crassi, & circa collum, & caudam sunt gracillimi, Meminit Solinus montis Aethiopiae meridiei obuersi, qui perpetuis ardet flammis, ubi Draconum copiam nasci autumat. Salmastius in Solinum admiratur hunc Draconum, natalem locum, cum inter incendia bestiae viuere minime possint. Hoc tamen Solini assertum non penitus a ratione alienum esse videtur: cum mons ingens sulphureis etiam venis refertus, ubique non ardeat, ideoque alia montis loca Draconibus domicilia praestare possunt. At non solum Aethiopia, sed India potissimum has producit Feras. Quare non citra rationem scripsit Philostratus circa Hangem Indiae flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curiosissimus Draconem ex India delatum, in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex Auicenna, Dracones in partibus Nubiae multiplicantur: quamuis postea Indos maiores esse referat.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Massyllia autem Africae frequentiores esse dicuntur: Idcirco Poetae Dracones Massyllios sapissimè nominant.

Aurea Massylli vincunt quae poma Dracones,

*Sub aequi-
noctiali
versantur.*

*In nostris
alpibus.*

*Lib. 2. cap.
40.*

Libyci etiam ob eandem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quauis Aetius in Lycia, forsitan Libya Dracones potissimum versari tradiderit. Immo Nicéphorus Callistus (referente Aliano) sub Aequatore meridiem, & Orientem versus Dracones magnitudinis admirandae procreari voluit: cum huiusmodi animantes regionibus praecipue calidioribus delectentur. Stumpfius autem, in chronicis, monumentis mandauit, in nostris etiam alpibus perpetua nix candentibus, id Serpentum genus aliquando habitasse, & reddidit rationem; quoniam in multis Alpium locis, quaedam antra meridiem respiciunt, quae calorem, & splendorem solis faciliè recipientia, Draconibus domicilia praestare possunt: Denique si confugiamus ad Historiographos rerum Indicarum, in primis comperiemus, quod in Calcutvaria Draconum genera adoleseunt. Et apud Paulum Venerum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Prouinciam Carajam attinente versari.

VICTVS.

*Herbe, &
animantes
venenatae.*

*Lib. 9. hist.
Ant. c. 6.*

AME, necari Dracones non ita facile posse arbitramur: quandoquidem ex libro de natura rerum habemus, quod haec animantia in ediam facillimè sustinere possunt. Sed quando postea ventri indulgent, Dracones inexpleriles esse traduntur. Itaque rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentem Aristotelis, & Aliani, ut plurimum vescuntur. Cum autem Draco copiam pomorum nausea vexatur, tunc, ex Aristotele, ad lactucam syluestrem tanquam ad singulare praesidium confugit. Id autem praestari a Dracone scribit Aelianus; quoniam succus huius plantae summo illi est adiumento, ne aliud tumida reddatur. Praeterea Dracones, annotante Aeliano, potissimum iuxta amnem Rhynodacum, media aestate è specubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terrae nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiant, inspiratione tanquam vi quadam amatoria superuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium insidiās tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens.

duccitis altum

Aera cum rennis armentaq; tota seruit.

*Aues venā
154.*

Hoc etiam non latuit Philem poetam graecum, qui versibus iambicis id totum expressit hunc in modum.

Δράκοντας αἰθίοπων δὲ τ' ἐν θηρῶν δίοι,
καίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὴν αἶρα,
καὶ τῶν πετιμένων τὰς κρεμάσας ἀγέλας.
Ἰούξει θερμῆς εἰς πνοῆς κλημίνας,
καὶ σπυρμέννας ἀνοθεν εἰς γῆν ἀθρόας,
ἐκ τῶν γνάτων ἔλκυσιν εἰς τὴν γαστέρα.

Horum

A Horum autem versuum sensum Bersmanus versibus item iambicis latinis sic reddidit.

*Dracones Aethi opum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; suspensos greges volantium,
Spirattonis illecebris attrahunt,
Quæto supernè copioso ad humum agmine
Retrocito quos spiritus deglutiant.*

Immo avibus non contenti, earumdem etiam ovis, secundum Plinium, pinguescunt: illa enim integra deglutunt, deinde in se met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe spiræ apprehensa oua perstringunt, ut liquorem sorbeant. Præterquamquod in multa etiam animalia, victus gratia, seuiunt;

*Oua animum
venantur.*

ANTIPATHIA.

EFERVUNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hostili odio se se mutuo persequi, ob quemdam animi affectum, quem Philosophi antipathiam vocant. Verum legimus apud Plinium, quod, ratione victus, Aquila in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua summo opere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodians aut agnum, aut

*Dissensus
Aquila, &
draconis.*

leporum ab ungibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commisso inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda sæpe fugam arripit, id expressit elegantissimè Nicander in Theriacis his versibus,

*Hunc petit inuisum magni Iouis armiger hostem,
Cumq; genis parat acris suis ex æthere bellum;
Pascuentem in sylvis quamprimum viderit illum,
Quod totos ferus is nidos cum mitibus ovis,
Et simul ipsa terens, & vastans pignora perdit.
Non timet hoc Serpens, immo quodam impete dumis
Prostiliens, ipsamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis vi fraudeq; fortior uncis.
Cauta malum declinat avis, sit ibi aspera pugna;
Ut queat extortam victor sibi tollere prædam.
Sed frustra elapsam, & volitantem hinc inde volucrem
Insequitur, longos sinuum contractus in orbes,
Obliquaq; leuans sursum sua lumina visu.*

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Quidius, dum cecinit.

*Vtq; Iouis præpes vacuo cura vidit in aruo
Præbentem phæbo liuentia terga Draconem
Occupat aduersum, non seua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus ungues.*

L.4. Metæ.

D Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmavit Aristoteles in historia Animalium: vnde postea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic stabulari, ubi sterces Aquilæ inuenitur. Et Alianus Draconem, audito alarum Aquilæ strepitu, illic ad antra se recipere affirmavit.

Lib.9.c.1.

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, scribens, ex sententia Aristotelis (quæ postea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortassis Albertus significare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuisse, qui Aquilam cum Vulture sæpe sæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quod non omne genus Aquilæ, sed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verum rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctissimorum virorum refragari audeat, imaginari non possumus, & præsertim cum alibi

*Hanc pugnam negat
Albertus.*

idem

idem Albertus tanquam sui obitus Aquilam cum Thyro, atq; Dracone ratione præ- E
dæ, belligerare promulgauerit.

Lib. 17.

Diffensus
Elephantis,
& Draco-
nis.

Præterea non est emittenda antipathia Draconis, & Elephantis: cum hæc duo ani-
mantia graui odio sese inuicem insectentur: Scripsit enim Strabo in illa Æthiopiarum par-
te, cuius regni caput est Meroe, nasci Elephantes, quibuscum Dracones ce-
tant: etenim sunt tantæ magnitudinis, ut spiræ caudæ, circumligatis Elephanti eruribus hoc gra-
ue animal præceps ad terram ruens; Draconem etiam vno, & eodem tempore elidat.
De modo autem aggrediendi Elephantes, non conueniunt inter se Authores. Siqui-
dem Plinius, & Solinus produnt Dracones secus vias, ut plurimum latibulari, per quas
Elephantia afflictiis callibus diuagari solent. At prætereuntium non priores, sed poste-
riores tantum adoriantur; ne qui antecesserunt postremis opitulari valeant. Alij tra-
dunt Dracones in aquis merfos Elephantis bibentibus insidiari; dum confestim auri
morsum infigunt: cum is tantummodo locus manu, seu proboscide Elephantis defendi
nequeat. Alij narrant, quod Dracones in Elephantes obuios se se erigendo insiliunt,
oculosq; primum feriunt, eorum sugendo sanguinem; qui cum frigidus sit à Dracone,
ad feruorem internum compescendum summopere desideratur. Huius etiam certami-
nis meminit Sambucus in emblematicis, canens hunc in modum.

Quæ pars
Elephantis
Draco pri-
mum mor-
dat.

Qui victor sentit cum victo se periturum.

Ambitione magis, quam ratione tumet.

Quid mihi profuerit victus, qui mutua collo-

Vincula molitur, me interimatq; cadens?

Sic Elephas stratus complexibus usq; Draconis,

Conterit hærentem mole, ruensq; necat.

Ille mihi tandem pretium, meritumq; triumphus

Pendit, qui factum non nece, laude beat.

Interdum causa melius cessisse videmur.

Dum mors vindictam leniat, aut moueat,

Sed tamen è summo vincti, victoria quadam est;

Conditio serui corrigitur domino.

Gryphes, &
Pantheræ
inimicæ
draconib.

Postremo Gryphes, ex Philostrato (nisi sint fabulosi) elephantis, & Draconibus admo-
dum inuisi esse perhibentur; propterea quod ab illis interdum pugnando superantur.
Item Panthera, ex Alberto, Draconi insecta est; cum ab omnibus animalibus, præter-
quam à Dracone diligitur. His addit Syluaticus quamdam auem, caprilum, cognomi-
natam Dracones odio habentem: quoniam Draco in venatione aliquando fessus, huius
avis hepate deuorato, pristinum vigorem sibi met comparat.

DRACONIS VENENVM.

Draco de-
glutit a-
gricolam.

IRCA virus Draconum, varij authores longè diuersa sentiunt. Narrat
quidem Pausanias circa templi Nemei Iouis cupressetum fuisse; ubi
cum nutrix Opheltæ in herba collocasset, paulo post eum à Dracone
peremptum inuenit. Num autem ob solum vulnus, aut ob venenum
interitus huic pusioni acciderit, non explicatur. Recitat etiam Petrus
Damianus historiam cuiusdam agricolæ, qui diluculo ad laborem sur-
gens, & quamdam putans arborem, immensæ magnitudinis Draconem obseruauit;
vnde colonus intrepidus longo fessu labore super tergus Draconis sedit; ideoq; bestia
indignata eum deglutiuit. Ex hac quoq; historia venenum Draconi inesse conijcere nō
possumus. Ardoinus, ex clarissimorum virorum auctoritate, aut parum, aut nihil ve-
neni Draconibus inesse pronunciauit: cum ictu caudæ, & dentibus vulnerando potius,
quàm venenando noceant. Et eò magis id asseuerare videtur; cum Plinius, & Aetius
venenum ab huiusmodi Feris minimè proijci scripserint.

Morsus
draconis
qualis.

Vincentius Belluacensis morsum Draconis paruum quidem, sed pessimum esse
astruit; quoniam venenatas animantes, & herbas comedat. Etenim Draco alicui insi-
diās tendens, plantas, & radices lethiferas vorare dicitur. Hoc non latuit Homerum,
qui meminit Draconis ante latibulum nocuas herbas comedentis.

Ac

Οὗ δὲ δράκοντος ἐπὶ χερσὶν ὁρῶντος ἀνδρῶς μύησις.

Βίβροκος καὶ παρὰ φαρμακὰ &c.

Prædictis addendum est fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua esse. Quapropter Ioannes Leo, in descriptione Africæ, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. P. æterquamquod multis in locis Draconum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum sententia, qui voluerunt hoc affectum, non de Draconibus animalibus, sed de Draconibus in aere visis, nēpe de passionibus ignitis fuisse prolatum (cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amissionis frugum periculum imminet. Quandoquidem habemus ex Aristotele, ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inaccessam fuisse: cum omnes illac transeuntes, repente exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, speculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obseruauit: qui tandem, iussu Regis, singulari stratagemate interfecti fuerunt.

Gefnerus quoq; recitauit propè oppidū Niderburgum viuos Dracones in fonte quodam selauisse, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interiisse: quare fons ille tanquā pestifer, & exitiosus, terra, & lapidibus repletus est. Item Stumpfius exarauit in Chronicis: cum Regio Heluetiæ primum purgari ceperit, horribilem & sædum Draconem supra pagum *Vuiluer* repertum fuisse, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quasi villa deserta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in pristinam restitueretur sedem, se Draconem debellaturum est pollicitus; id autem omnium applausu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Dracone, brachium cum gladio eruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hostis ostentaret, sanguis Ferae in corpus distillans repentinum ei attulit interitum. quare iure optimo scripsit Heliodorus, *μὴ κρῶς μὲν τοῖς βέλαιον, ἰων, δὲ δράκοντων περὶ αὐτὸν μένους ἐῖς τοξέουντες*, nimirum paruis quidem telis, sed veneno Draconum nutritis iaculantes. Nam Dracones veneno carere non est credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum Aspidum lethale*. Concludunt igitur multi Draconem etiam natura sua minimè exitialem, saltē ob naturā loci venenosum euadere: quemadmodū de Serpētibus etiam superius fuit explicatum.

Iliad. 2.

Dracones
montis At-
lantici.

Inl. de pra-
priet. ele-
ment.

Dracones
venenati
ubi.

Sanguis dra-
conis lesi-
fer.

Cap. 22.

VENENI SIGNA. ET REMEDIA.

CTVM Draconis non sine exiguo dolore, & inflammatione infigi voluit Auicennas; immò animaduertit mares in vulnerando, feminis esse deteriores. Et quoniam superius relatum fuit Albedifmon, Alatraf, & Hauden inter genera Draconum ab Auicēna, & Alberto connumerari; horum etiam morsus symptomata ab illis proposita ponderabimus. Primum carnem demorsam aliquem nancisci factorem tra-

dunt; ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda esse memorant. Deinde in morfu Alatraf, & Hauden vehementem dolorem, partis stuporem, & tandem interitū subsequi autumant. Quocirca Auicennas ad mentem nonnullorum, embrocham ex aceto tepido supra locum affectum faciendam esse probat: deinde emplastrum ex folijs lauri necnon oleum de pyrethro, & oleum costinū celebrat: per os verò succū foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præscribit. Nicander quoq; in Theriacis symptomata huius morsus examinans doloris non insignis, & vulneris exigui paucum effundentis sanguinem meminit, his versibus sic latro redditus.

*Nec tamen ille graues, vt cætera turba, dolores,
Si velit, infixæ cum fortè monorderit, ore,
Suscitat: exiguus non noxia vulnera punctus.
(Qui cecū rodentis noctu quæq; obuia muris)
Infigit, modicum tenuis dat plaga cruorem.*

Plinius igitur gramen, aduersus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Ec

deinde

Festor, dolor
& stupor
sunt sym-
ptomata hu-
ius morsus
Embrocha
ex aceto se-
pido.

Gramen, ab acinde mollum piscem intrinsecus, & extrinsecus, in tali casu, non parum utilitatis esse
nullas pi- allaturum promittit. Aecius percussis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus
scis est Re- conferentia prodesse tradit. Postremo caput canis, vel Draconis, qui momo derit, ad
medicam, mentem Ponzetti, abscissum, pelle nudatum, & morsui applicatum, patientem sanat:
 quemadmodum idem præstant omnia illa præsidia, quæ in capite primi libri, fuerunt
 proposita.

FUGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

*Gramina
medicata.*

*Dracones
certamini
intenti faci-
le capiuntur.*

*In Theria-
cis.*

DRADIDIT Solinus præstantissimos audacia viros antra Draconum
 explorantes, gramina medicata, nempe somnifera circa specus asper-
 gere, ut Fera inde exeuntes ea depasta, itriguo turgescant somnos; quo-
 niam dormitum caput, amputant, ut lapillum Draconis præciosum
 eruere possint. Quamvis Philostratus, in montanis Draconibus coer-
 cendis, aliud artificium recenscat, quo Indi huiusmodi bestias irreti-
 re conantur. Pallium enim coëctum litteris aureis exaratum ante caueas Draco-
 num extendunt; nam, ut verborum excantationem exprimentium; bestia pedetentim
 irrepentes super pallio dormire coguntur. Interea Indi securibus armati belluam ado-
 rientes, eam decollant, ut ex capite lapillum eximant: Quamvis interdum accidat,
 teste Philostrato, ut Draco aliquem Indum securi munitum intra latibulum arrahat,
 & deuoret. Cimpestres autem Dracones, ex eodem autore, sæpe coercentur, dum pu-
 gnam cum Elephanis iniunt: nam certamini tunc temporis intenti facillime ab Indi
 conficiuntur. Hæc autem, & alia similia nugamenta apud Philostratum leguntur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus satius esse opinamur, confugere
 ad Naturæ præsidia, quæ ab ipso in ceteris venenatis bestiis fugandis fuerunt præscripta
 veluti sunt Cerei, & Damæ cornua, Filix, Libanotis, Cardamum, Melanthium, Sul-
 phur, Thraicius lapis, qui est species Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & simili-
 quæ odore, & substantia venenosas animantes interdum fugant, & quandoque perimunt.

Verfus autem Nicandri latino sermone redditi sunt tales.

*Ergo. procul pelles Serpentum. dira. venena,
 Dura. adolens igni ramosq; cornua. Cerui
 Interim & exueta. comburens. Gangida petram
 Vincere, quam nunquam potuit validissimus ignis.
 Multifida. filicis. ades. quoq; germina pulchra;
 Aut radicem indes. gustu. libanotidis. acrem.
 Cardama. cui fuerint. equali pondere mixta.
 Atq; pari mole ingulata. cornua. Dama,
 Tantumdem. & nares ferientis. odore melanthi.
 Asphaltiq; feres pariter. cum sulphure mixti.
 Aut tu Thraicium. combures. igne lapillum.
 Consperus. gelida subito. qui. accenditur. vnda:
 Extinguiq; solet. modicum si. sentit oliuum;
 Quemq; tulere feri proprio de flumine. Thraces;
 Quod pontum vocitant. ubi magna armenta sequuntur.
 Carniuori pecudum ductores. atq; magistri.
 Præterea in. flamma terrum spirantia odorem.
 Galbana. & Acnestis. dentatis sectaq; ferris.
 Cedrus. ut ipsa scobem referat. tenuata minuum.
 Hæc mandata igni. pellent procul omne venenum.
 At tu lustra caua. & filuosa cubilia tergens,
 Fusus humi poteris dulcem. captare soporem.*

His fortè præceptis imbutus Cræcus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem
 sublimi, & valida munitum arce, in scopulo Vanel cognominato, ad Vistulam

am-

Ammem edificauit; quam postea à suo nomine Cracouiam appellauit; ingentem Draconem in dicto scopulo delitescenē interemit. Nam hæc bestia esuriens de antro egrediebatur, & ferenti anhelitu veluti pestilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & suburbia diuagans quæcumq; obuia deuorabat. Quocirca Lucolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad ostium atri, singulo die, ei offerre cogebantur, itaq; Cræus deplorati ferè status suorum ciuium miseris, pellem vituli recensiter mactati nitro, pice, & sulphure infarciri, & hora consueta, penès officium cauernæ locari iussit. Bestia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuias deglutiuit. Interim materia, & præcipuè sulphurea calore accensa interno, tam feruidam excitauit sitim, vt Fera magno impetu de specu egressa ad Vistulam fluuium prorepans tantam hausit, aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit.

Cræus Polonorum princeps draconem interemit.

DENOMINATA; ET COGNOMINATA:

VM infinita penè esse comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomentum sortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps sigillatim de ceteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis differamus. Itaq; Franciscus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res gestas, maximam sibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & constantia præstantissimus, qui ceteris verum fortitudinis specimen præbuit, vt in historijs rerum Persicarum legitur. Dræcus autem, ex Liuij Acheorum Dux, primusq; Achaici motus author, qui postea ad isthmum à L. Mumio consule fuit superatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ ludex Christi fideles crudeliter infestans, quem D. Sosius: coram ipso ligatus à Surio in hunc modum locutus esse perhibetur. *Quodam presagio Dracontius es appellatus: si quidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur sicq; illius instar, & nomen, & venenatam linguam possides.* Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Episcopus, & Christi confessor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiusdam mulieris, in quam Ioannes Franciscus Apostolus sic canit.

Cognomen ista Virorum ex Draconibus.

Dracontides Dracontius.

Dracontius Episcopus. l. 4. epigr.

Desine iam madidos phebeis pandere crines,

Desine iam radijs, dia Dracona tuos,

Phebus vt ipse tua vincatur luce, vides nescis

Vt pudes, vt celeres decolor urget equos?

Alioquin, *δρακοντοπίμος* Dracones imitans apud Athenæum legitur. Et *δρακοντόπης* Draconum pedes habens, & *δρακοντολέτης*, Draconis interfectior dicitur, quo nomine Phæbus Draconem Pythonem perimens fuit insignitus.

Draconiger na qui fuerint.

Draconarj qui.

Draconigenæ olim Thebani bæotiz fuerunt appellati: propterea quod ex Draconis dentibus satis progeniti esse credebantur. At Draconarij, siue Draconiferi olim vocabantur, qui insignia militaria Draconis iconem referentia gestabant. Non defuerunt tandem familia, & Romæ, & Bononiæ, qui à Draconibus cognomentum traxerunt.

D Succedunt ceteræ animantes ponderandæ, vt *δρακωνίδες*, nempe Dracunculi pisces, qui Graculo pisci similes esse feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quædam animalia ad similitudinem Draconis, vulgò Cocatrix dicta, quæ nisi sint Crocodili, alia animalia Draconē æmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco femina: vt omittamus canem Geryonis, in Erythea habentem duo canis capita. & septem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum esse arbitramur.

Subsequatur variè plātæ quæ ab hac Fera videntur esse denominatæ. In primis Colu mella meminit cuiusdam precocis vitis Veteribus incognitæ, quam Dracotion vocitari tradit, eamq; fecunditate, & amantate ad generositatem vini Amineæ comparat. Item à Fuchio Dracontium Botrys ad morsus anguium, canis, & cuiuscumq; venenati.

Lib. 3. de re rust. cap. 2.

Ec 2 ani

L. 3. de cau-
sis plant. c.
26.

Triticum
Dracontium
dictum.
Draconon
duplex.
Piarmica

Matth. est
dracuncu-
lus ser rato
folia.

Dracon.
horren. quo
artificiona
scatur.

Dracuncu-
li maioris
descriptio.

L. 24. c. 16.
Arium

Arisarum.
Aru. Egi-

ptium flore
et pistillum
promittit.

Dracuncu-
lus morbi
species.

Lib. 1. de loc.
off. 3.

Vena Medæ
quid sit.

Lib. 4. c. ult.

Curatio.

Lib. 7.

animantis cōmendatur. Dracontium triticeum memoratur à Theophrasto, & hanc tritici E speciem illam esse scripsit Plinius, quā à Græcia, argumento crassissimi calami ceteris tritici speciebus præstulit. Immo Dracontium cucurbitam possumus appellare, quæ crescendo intortit Draconis figuram æmulat. Amplius Draconon nominatur lac Cyrenæicum; & Draconon etiam dicitur erythrodanum, siue rubia Tinctorum; quæ à rubicundo colore nomen sortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi species, succo sanguinei coloris referta; ideoque hæmalapathum, nempe lapathum sanguineum, vel rubens dicitur. Hæc eadem planta apud Gesnerum, in horto medico; sanguis Draconis herba fuit nuncupata. Piarmica Matthioli vocatur Bahuino Dracunculus aquaticus serrato folio; & Dodoneo Draco sylvestris.

In hortis, nostra ætate, quedam planta angustis folia, gustu aeris, in acetarijs frequenter adhibita, sub nomine Dracunculi, vel Draconis hortenſis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminere: ut propterea quod, cultorum mangonio, non autem semine productam esse attestantur; dum lini semen exanatis capis inditum terra obruunt. Hæc autem artificiosa cultura Matthiolo parum fuit credibilis: cum opus experientie illius fuerit refragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod si quis in affatu marino, semen lini scilla non auulsa inserat, proculdubio fiet voti compos. Alioquin Dracunculus apud Botanicos est planta, quæ Dracontea, Serpentaria, & Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpenticum vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex sanguine Draconis olim natam fuisse fabulantur; quandoquidem, ad ludentis naturæ miraculum, singulari caule maculis sanguineis variegato attollitur, & cuius foliato fastigio quedam vaginula in mucronem sensim turbinatum profilit, quæ cum dehiscens se pandit, apertum Draconis rictum representat, dum solidum quoddam cor, quasi animalis lingua ex concauo vaginæ sinu emicat. Plinius etiam meminit Ari herbæ; cuius radicem Arum, caulem verò Dracontium vocari asserit. Immo & Arisarum Dracunculus minor apud Gesnerum in Appendice; & Dracunculus alter in historia Cordi nominatur. Nos autem Ari quinque species, & Arisari duas obseruauimus; præter Arum Aegyptium, quod vocatur colocasia, cuius florem, & pistillum habuimus, & pingi curauimus; quamuis ab huiusmodi planta hoc produci negent, cum illud non desideret.

Chirurgi, inter species vlcærum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem Dracunculum nuncupatam recensent; de qua fortè locutus est Agatharchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quosdam Dracunculos in musculosis potissimum partibus erurum, & brachiorum aliquando apparuisse, qui statim atque tangebantur illico refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, scriptum reliquit, quod generatio pilorum per vnam excretorum non est magis admiranda, quam ortus Dracunculorum, qui lumbricis similes in tribus hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium nascuntur; quos cum non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atque natura determinare noluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Galeni (referente Paulo Aegineta) hos Dracunculos negat esse animantes, sed tenues quosdam nervos sub cute motos esse affirmat. Author Introductionis, seu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus similem, & eodem modo, quo varices, curari posse definit. Vnde Guido, & alij Authores hæc morbi authoritates, hos Dracunculos ad varicum genus reduxerunt: ideoque ab eodem Guidone; & Auicenna hæc affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medinæ fuerit frequens; Albucasi vena civilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dracunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus musculosis humani corporis generari asseuerauit. Etius hos Dracunculos lumbricis similes esse constituit; hosque facta prius suppuratione, cutem diffecando, extrahendos esse opinatus est.

Tande in Pareus, cuius opinioni ad stipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum esse minime putat; cum illi non sit ad generationem opportunitas, sed nomen Dracunculi meruisse scribit, quoniam vniuersa sua conformatione, colore, mole, & figura; Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata esse videtur, quia humor huius affectus est tenuis, & feruidus, atque maximo impetu ad partem decurrit.

Itaque;

A Itaq; concludendum est hunc Dracunculum nil aliud esse, quàm abscessum in genere venoso à seruore sanguinis pendentem, cuius præsidia apud authores medicos legenda sunt.

Hic dracunculus non est animal.

Non est omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis *σφαχοντίας λίθος* Latinis gemma Dracontia, siue Draconites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentē Plinij, & Solinī generatur, & ab animali viuentē eruitur; huius vñ Reges Orientis summopere gloriari feruntur. Meminimus legisse apud Marcellum Ficinum, fuisse allatum lapidem ex capite Draconis erutum, instar nummi rotundum, punctis quasi stellis ordine quodam dispositis insignitum, qui aceto perfusus, rectā parumper mouebatur, mox obliquē, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euanesceret. Ideoq; existimauit Marcellus hunc lapillum, cælestis Draconis naturam, & quasi figuram habere, immo, & illius motum consecrari. Verū hic lapis astris decoratus nil aliud est, nisi Astroites, vulgò *Pietra stellaria* apud Agricola, cuius sex differentiae monstrantur. Quare concludendum erit lapidem Dracontiam Ficinī non ex capite Draconis, sed ex terræ visceribus erui: quapropter hic lapis Astroites, Dracontia Ficinī poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis posse gigni: præterquā quod in capite Hydri, & Chelydri nasci gemmam obseruauimus, quæ & ipsa Draconites appellatur. Celsipinus Draconitem describit effigie corniculi, abscissa cuspidē, colore partim nigro, partim flauescēte, splendido non pellucido, ad cuius basim linea nigra circumdat specie Serpentis.

L. 37. c. 10. L. 3. de vitæ calidus compar.

Astroites lapis quasi.

L. 2. de Metal.

Alius est lapis à natura in visceribus terræ productus, qui vulgò lapis sanguinis; seu hæmatites, & secundū Belluacensem, sanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, sanguis Draconis tanquam quid omnino diuersum ab hæmatite monstratur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatū; nā cinnabaris secundū Plinium, est vox indica denotans sanguinem Draconis, pondere Bari, nempe Elephanti morientis elisi: cum vtriusq; animalis pereuntis sanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim producat. Dioscorides taxat illos, qui cinnabarim sanguinem Draconis esse existimarunt, & merito; quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quoddā cinnabaris est succus cuiusdam plantæ: quamuis postea hic succus deusatus non sit vera Dioscoridis cinnabaris. Clarissimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dioscoridis esse verum sanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioscorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradistinctionem cinnabaris simpliciter, quæ est fossilis, & minio similis: immo interdum in tali cinnabari argentum viuū nascitur. Hæc species ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo stillantes, cum minio fossili colore iccoris. Præter hanc speciem, aliam non modò cum argento viuo, sed etiam cum pyrite obseruauimus. Immo & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentissimus pharmacopola Ioannes Baptista Fulcrus Lucensis nobis est impertitus. Præter has species, assignatur cinnabaris factitia ex sulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ species prorsus discrepant à sanguine Draconis, seu cinnabari, quæ est species gummi, seu lacrymæ stillantis ab arbore Dracone cognominata in Africa, cuius medicamenti vñ in hæmorrhagia est frequens. Verū Langius dubitat, quod sanguis Draconis nostræ ætatis ad varios vsus in officinis seruatus sit vitiat. Putat enim esse sanguinem caprillum cum minio, & immaturorum sorborum decoctione densatum quemadmodum olim etiam adulterabatur.

Cinnabaris ex Plinio quid sit

Dracugna est nomē Illyricum.

Cinnabaris factitia ex quibus componatur.

Adulterat. sanguinis draconis.

D Superfunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quæ non infimum occupat locum Thebæ, vrbs Bæotiæ Draconigena cognominata; propterea quod à viris ex Draconis dentibus natis olim constructa fuerit. Huius meminit Quidius hunc in modum.

Inq. Draconigenam nymphis comitantibus, urbem. Desilit, & natos eripit inde suos.

Lib. 3. fast.

Præterea, ex Stephano, in Icaria insula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mōs. At Dracuina oppidum est Rhetiae in Suecia Cisdanubiana, quamuis alij aliter sentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali est locus caput Draconis nuncupatus. Pariter, apud Plinium, Draconon est insula maris Aegæi deserta: quemadmodum Dracontes, siue Draconum insula maris Africi. Deniq; secundum Petrum martyrem, fau-

Vrbs draconum Mons draconum. Decad. 1. l. 6.

ces in mari octo miliarium, os Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati sunt, vt Draconus, siue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius ei Galie Belgicę per Lotharingiam in Morelam fluens, cuius meminit Ausonius.

*Draconus
fluminis.*

Prætercoparium Lasium, tenuemq; Draconum.

Fons draconis ubi.

Item Dracon paruus est Campanię amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Vesuvio, & iuxta Noceriam urbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hierusalem: vnde postea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fel draconis, quid sit apud Chymistas. Cauda draconis apud Chymistas quid. Cauda, & caput draconis quid sit apud Astrologos.

Ad finem recensenda sunt nonnulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum *δρακοντόδης*, Draconibus plenus, *δρακόντιος* anguinus, & *δρακοντόμαλλος*, Dracontino crine. Caterum, apud Chymistas, Draconis apospermatissimum est argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, siue fellis oleum est argentum viuum ex stannio, diciturq; Leo suauior in scholijs Paracelsi. Demum cauda Draconis est sperma lapidis, quod postea in operatione ab ipso Dracone vocatur: est autem residuum duarum aquarum ex Sole, & Luna compositarum, vel potius residuum vnius aque in singulis vasis seruatum: qua de re legendus est Mercolinus. Addamus Denominatis coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens descehit ab ecliptica, aut versus aust. ù, aut versus septentrionem, tunc locus ad septentrionem, nodus ascendens, & caput Draconis nuncupatur: locus verò tendens ad Austrum, nodus descendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudā Draconis opposita produciunt Lunæ eclipsim, quia tunc terra diagonaliter inter Solem, & Lunā locatur: nam diameter spheræ tria centra, nempe Solis, Lunæ, & terre tangit, & umbra terræ necessario super corpus Lunæ cadit, & eclipsim generat. Et hæc de Denominatis dicta sint.

EPITHETA

Epitheta ratione aspectus. Lib. 4.

EXTA varias huius animalis condiciones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aspectus, & figuræ, Græcis dicitur *αιματοπόος*, nempe cruenti aspectus. Item *βλοσυρωπόος* trux, & *σμερδαλέος*, idest intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno *αιολοσκόπος*, quia variè intueatur. Idcirco Latini Dracone mortuorum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit *ὁ φίδρας*, nimirum Serpentis caudam habens, item *σκολίος* tortuosus, & obliquus. Apud Apollonium *δράκοντες χρυσόλοφοι*, scilicet cristis aureis insigniti vocantur, & fortè etiam iubati. Quare hac respiciens Author ad Herenium sic scribebat. Iste quotidie per forum medium tanquam iubatus Draco serpit. Immo Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti sunt. Demiramur Euripidem, cui *πολύκρανος*, nempe multiceps Draco cognominatur: sed forsitan hic author de Dracone monstroso verba faciebat.

Epitheta respectu colorum. In Herculeo.

Ratione coloris, ab Homero nominatur *κυάνεος*, quia, secundum Hesychium, *σίγματα κυάνεα κατὰ νότα* habeat, quasi non totus Draco, sed maculis tantum cæruleus esse videatur. Hinc *ποικίλος*, varius, & versicolor, item *παικλονάτος* dorsum maculosum habens. Sed Euripides *δράκοντα περισνωτον* dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam *φοινίεις*, seu *φοινικίεις*, scilicet puniceus aliquando ab Homero nominatur. Tandem *γλαυκοφίδης*, quod *γλαυκός*, seu *γλαυκωπός* secundum Pindarum, quia glaucis, aut cæcis oculis sit refertus. Latini respicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculosum, & viridem indigitarunt.

Epitheta ratione cibari.

Ratione cibi, Draco dicitur *ἀμνησής*, nempe crudiuorus, & *κρανόμος*, quia carnes distribuat, & forsitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euisceretur. Ideoq; ab Euripide nuncupatur *τηρότροφος*, quoniam Feris vescatur: alioquin *θηρότροφος* nutrens Feras exponitur.

Epitheta mala qualitatibus respicientia.

Quoad veneficam qualitatem, nonnullis Græcis dicitur *ιοβόλος*, nempe venenum iaciens: quamvis hoc vocabulo sagittas etiam iaculans significetur. Item *ιςθρός*, quod epitheton draconi bifuriam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia sit venenatus. Idcirco ab Euripide vocatur etiam *φόνος*, idest lethifer, cum ab eodem autem thore

Athore ἰχθὺς θόνη, scilicet vipera lethalis appelleretur. Rursus nominatur βλοσυρός truculentus, & Nazianzeno ἀδύνατος acerbus, necnon αἱμοβόρος, seu αἱματοβόρος, sanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερός, violentus, εὐλόμνος, idem, quod εὐλοός, siue εὐλόος perniciosus πελώριος, immanis, & δασυλός, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτοκτόνος, idest hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi vulerunt. Hinc Latini Draconem inimicem, immanem, sæuum, & venenosum dixerunt.

Non defuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta sortitus est. Ab Oppiano ἐρπυστής, nempe reptator, & σφυγμός, quasi sibilans, necnon ab Orpheo ὀφιοειπός, quasi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρός, robustus, & ἀμειμαχτός, inexpugnabilis cognominatur. Immo apud Lycophrontem, dicitur ἐγρως, nimirum agrestis, & ferus, & rursus apud Oppianum, παναμείλιτος, quasi asper, crudelis, & rigidus.

BRatione vigilantæ, apud Ouidium insomnis, & insopitus legitur: quare apud Hesygium fortè ὀνυχὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem custodiret. Deinde, quoniam astuta est bellua, à Nazianzeno ἀγκυλομήτης, nempe obliqua agitans consilia, & versutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, seu πυρόφορος ignifer fortè dictus, quia interno æstuet incendio. Aliter γυνεὺς ab Euripide dicitur, nempe ex terra ortus; quoniam Prisci, Dracones olim ex terra genitos fuisse arbitrabantur. Deniq; ἄργας, ad mentem aliquorum, est genus Serpentis, vt in primo Libro exposuimus. Nihilominus multi asseuerant hoc nomen fuisse epitheton Draconis: qua de re Aeschines, hoc nomine; Demosthenem, ob ferinos, & agrestes mores, insigniuit.

Postremò, ratione loci, Draconem Indicum, Libycum, & Massylum, Poetæ latini indigitarunt. Sed non est omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt serpenti morfu suo elephantiasim generanti: cum tamen Salmasius in Solinum censeat potius, quòd ἐλεφαντίας sit epitheton Draconis, & potissimum illius speciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius sanguinem sorbeat: quapropter non est admiratione dignum, si, apud Aristophanem, Draco αἱματοπότης, idest sanguinipotus nominetur. Aliquando etiam ab Homero, ὄρηος, nempe monticola vocatus fuit; cum loca montosa hoc animal summopere diligat.

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitanes fabulas, currum vniciq; planetæ à diuersistractum animalibus assignarunt: has autem animantes illas esse pronuntiabant, quæ in singulorum Deorum tutela esse credebantur. Quapropter currum Lunæ à duabus Virgunculis, currum Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demum Saturni plaustrum à Draconibus vehi fabulati sunt.

Præterea non solum curru Saturni, sed etiam Cereris Dracones adiunxerunt. Ideo Ceres, postquam Triptoleum arandi, & seminandi artem docuerat, egrediens Celei domo, currum à Draconibus alatis tractum conscendisse fingitur. Quotiesca Ouidius sic canit.

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones

Transit, & alifero tollitur axe Ceres.

DSunt etiam multi, vt Hesiody interpret, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura à Triptolemo conscripta interpretantur: quamuis alij, longos sulcos ab aratro formatos; per Dracones Cereris significari dixerint. Amplius Medeam, combusto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuisse tradunt. De hoc Ouidius sic canit.

Vectam frænatis, per inane Draconibus egeus

Credulus immerita Phasida fouit ope.

Alij, vt Diodorus Siculus, asserunt Medeam quibsdam cantionibus ita fuisse operatam, vt Diana per aerem à Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec frustra volucrum tractus ceruice Draconum

CURRUS

*Epitheta
respicien-
tia alias
draconis
proprietat-
es.*

*Vigilantia
draconum.*

*Epitheta
ratione lo-
ci.*

Iliad 7.

*Currus pla-
netarum à
quibus tra-
hantur ani-
malibus.*

Li. 5. Fast.

Li. 2. Fast.

Currus adest, aderat demissus ab aethere currus.

*Draco in-
ter duas ce-
lestes vr-
sus.*

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuisse formatam, vt eorum pe-
des in volumina Draconis definerent. Idq; factum fuisse multi produnt, vt intelligere-
mus eos nihil recti, aut sublimis vquam cogitasse. Immò ab iisdem Gigantibus Dra-
conem Mineræ obiectum fuisse memorant; quem Dea comprehensum, & contortum
ad lydera iecisse, & axi caelesti fixisse perhibetur. Idcirco hodie inter duas Vrsas talem
Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuo-
cant Erichonium, qui cruribus serpentinis natus esse ferebatur: scilicet dum Miner-
ua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euauit: siquidem
Vulcanus tunc in terram concidisse, & semen profudisse fabulantur; ex quo Erich-
onius dicitur ortus, à Minerua enutritus, & in cista inclusus, assignatusq; filiabus Cecro-
pis, Aglauro, Pandroso, & Hersæ, hoc mandato, ne cistam ante eius aduentum reclu-
derent. Verùm Aglauron, & Pandrosos curiositate ductæ, cistam aperuisse, & circo-
infantem Draconem inuolutum conspexisse feruntur: id expressit Ouidius his ver-
sibus.

L. 2. met.

*Filie Ce-
cropis quæ
tuerint.*

*nam tempore quodam
Pallas Erichonium prolem sine matre creatam,
Clauserat ætæo tectæ de vimine cista,
Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis.
Seruandam dederat, sua ne secreta viderent.
Addita fronde leui densa speculatur ab ulmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude ruunt.
Pandrosos, atq; Hersæ timidæ vocat una sorores.
Aglauros, nodosq; manu diducit, & intus.
Infantemq; vident, apporrectumq; Draconem.*

*Nomina
Hesperidum*

*Draco pa-
stor.*

De horto Hesperidum, notas esse omnibus arbitramur Hesperides tres fuisse Hesperii
filias; scilicet Aeglam, Heretufam, & Hesperetufam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum
auriferis arboribus constitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam
custodem adhibuerunt; quo postea, vel sopito, vel occiso, Hercules poma inde aurea
abstulisse dicitur. Referunt nonnulli non aureas arbores, sed pecudum greges exquisi-
ta pulchritudine insignes ab Hesperidibus possessos fuisse, quibus pastorem nomine
Draconem præfixerunt; quas postmodum ques aureas ex Africa in Græciam Hercules
exportauit. Plinius tradit Hortos Hesperidum flexuoso quodam Maris meatu fuisse
cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem representabat. Alij eruditi viri
hanc functionem poeticam ad sensum astrologicum traxerunt: ideoq; promulgarunt
Hesperides fuisse stellas Cœli, vel Temporis vespertini filias, Hortum cū pomis aureis
in Occidente habentes: quoniam stellæ rotundæ tanquam mala, & instar auri micantes,
nonnisi post Solis occasum apparent: signiferum verò circulum, nempe Zodiacum,
instar Draconis obliquum, harum fuisse custodem voluerunt. Quapropter quādo Her-
cules ab Hortis Hesperidum poma aurea surripuisse perhibetur, Astrologiæ scientiam
ab Hercule in Græciam fuisse delatam significant.

*Quis As-
trologiam
Græcos do-
cuerit.*

*L. 4. Bybl.
rer. antiq.*

De Dracone autem velleris aurei custode, quid dicendum est? Diodorus Siculus
hanc narrat fabellam Aethæ in Ponto regnanti ab oraculo responsum fuit datum, ip-
sum tunc obitutum, cum exteri nauigio delati aureum vellus sustulissent. Idcirco rex
hanc disseminari famam iussit, se omnes hospites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cun-
cti itinerantes eum abhorrerent accessum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; fre-
quentes custodes ex Faurica accitos apposuit; quare dixerunt tauros ignem spirantes
circa templum versari, & vellus à Dracone custodiri. Quamuis postea Iason opera
Medæ adiutus Draconem soporauerit, & Medæam cum vellere aureo in Patriam re-
uexerit. De hac expeditione Iasonis in Colchos legendus est Ouidius, vbi canit,

*Velleris
aurei fa-
bula.
L. 7. met.*

*Pervigilem superest herbis sopire Draconem,
Qui cristæ, linguisq; tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ,
Hunc postquam sparsit lethei gramine succi,
Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt;*

Somnus

*Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Aesonius possitur, spoliisq; superbus
Muneris authorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.*

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem sopitum, & ad furtum velleris aurei à Iasone commissum alludens, de dracone in curru existente sic cecinit.

*Ille, vides, biyugos inter qui prominet axes
Ceruleo insultans pectore, & ore Draco?
Ille est aurata falix custodia lanae,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Quasitas tot opes studijs, nam velle nobis
Prodigiosa in eo cura, tenaxq; labor.
O si qua auxilia veniat mihi Colchis, Iason,
Fiam ego, sed Graio durior Asonide.*

Scriptit etiam Cicero magnam vim Anguim olim in Sidonio campo agri Lanouini fuisse. Vnde Poetae draconis Lanouini fabulam sinxerunt: dum Lanouinum sub tutela draconis esse retulerunt; qui in specu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos patere descensum tradebant. Illuc superstitioso ritu puellas mittebant, quæ proprijs manibus draconem cubarent; hæ si castæ erant, intactæ reuertebantur, & annus ab agris solis fertilis iudicabatur; impudicæ autem à Fera infestabantur. Huius vetustæ, & vanae religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, sic canens.

*Disce quid exquilias hac nocte fugarit aquosas
Cum vicia nouis turba cucurrit agris.
Lanouinum agnosce verus est tutela Draconis
Hic ubi tartareæ non perit hora moræ,
Qua facer abripitur cæco descensus hiatus,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue,
Ieiuni Serpentis honos, cum pabula poscit.
Annua, & ex ima sibila torquet humo,
Talia demissa pallent ad sacra puella,*

*Cum temere anguinæ credatur ore manus,
Ille sibi admatas à Virgine corripit escas;
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuxine castæ, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricolæ, fertilis annus erit.*

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phanicum Regis filium in remotas regiones, Europæ sororis conquiendæ gratia missum, cum mandato Patris, ne absq; sorore in patriam reuertetur, oraculum Apollinis adijcisse consultum, ut quid sibi esset faciendum, intelligeret. Itaq; responsum habuisse perhibent, ut in loco quiescentis indomitæ bouis sedem sibi edificaret: quare Thebas Bæotiarum condens oraculo paruit, Harmoniam Martis ex Venere filiam uxorem duxit, Draconem Castalij fontis custodem, Martiq; sacratissimum interemit, & huius dentes, suadente Pallade, sulcis terræ mandauit; unde postea multimilites armati prodeuntes se se mutuo cōfecerunt, præter quinq; qui consilio Palladis, inita inter se pace, Cadmo, in Thebis instaurandis, non mediocrem tulerunt opem, qui deinde sua prole totam Græciam replerunt. Hanc igitur fabulam, mirabili ingenio, Bartholomæus Anulus ad Typographos deduxit Lugdunenses, referens Draconis dentes ad sexdecim litteras, quæ ætate Cadmi, tot fuisse feruntur, inter quas consonantes se se inuicem interficere scripsit, cum seorsim prolata nihil virium habeant. At quinq; vocales, quæ per se vocem edunt, & quæ vim alijs etiam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, postposito prælio, pacem complerent; postremò Typographum elementorum typus, quasi Cadmum Draconis dentes disseminare tradidit. Carmina autem sunt talia.

*Cui iaculum, iaculoq; animus præstantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præstans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, ut Leo magnanimus.*

Li. 1. & 2.
de Diuin.

Draco Lanouinus.

Li. 3. Eleg.

L. 3. metæ.

Cadmi fabula.

Comparatio Cadmi feræis dentes ad Typographos.

Vexit

*Vexit in Europam lueras Phœnicibus ortas,
In quibus humana circulus est Sophia:
Quarum quinq; (alijs se collidentibus vltro)
Plena vocales integritate manent,
At terrestribus has animis insēuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse Draconis,
Exq; satis natos dentibus esse viros:
Qui se occiderunt per mutua vulnera, tantum
Post reliquos casus, quinq; superstitis;
Ex quibus est hominum post multiplicata propago.
Qui primi Thebas incoluere nouas:
Huius ad Architypum lueras qui spargit in vrbe,
Que nomen, vires, stemma Leonis habet,
Quiq; libris homines sapientes perficit: an nox
Iure pari posset dicere chalcographis?
Semina Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc est Engduni, qui Leo Gallicus est.*

*Aeoli The-
barum Re-
gis fabula.*

Recitat insuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmonia filia nupsit, qui postea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oeteo quondam, generoq; Draconum.

Deinde consulto omittentes Orphei caput in Draconem transmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abiit in proverbium de homine variae sententiae. *Proteo mutabilior*. Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & sic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat; de quo Virgilius eleganter canebat.

Inq; Georg.

*Fiet enim subito sus horridus, atraq; tigris,
Squamosusq; Draco, & fulua ceruice Leona,
Aut acrem flammæ sonitum dabit &c.*

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad saltationis artificium retulit. Inquit enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quam saltatorem fuisse eximium; idque magis sibi persuadet: cum homo effigendi, & imitandi peritus, tunc nobis semetipsum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modo igois celeritatem, modo Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit.

PROVERBIA.

*Legendum
est primū
caput pri-
mi libri.*

X Vulgi facie desumptum fuisse hoc adagium putat Erasmus. *ὅστις ἐμὴν φάγῃ ὄφιν, δράκων ἔσται γυνήκεται*. Id est *Serpens nisi Serpentem comederit, non fiet Draco*: hoc adagium Græci, quadam libertate, in potentiores iactare solebant, quasi significantes necessarium esse, quem statuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & superare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἰσχυρὸς ὁ ἀνὴρ ὁ ἰσχυρὸς*. *Virum improbum, vel mus mordeat*. Scripsit hoc à quibusdam ita inuersum fuisse. *Viros probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri*. Quasi innuere vellent insonitibus passim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi posse videtur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen.

Dant veniam coruis, vexat censura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis sub specie mellis*. Hoc promulgari potest in illos, qui aliud fronte simulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum saccharo conditum præbent.

HISTORICA.

VI de rebus Chiorum historiam conscripserunt, teste Aeliano, in quadam Pellenæi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem habitasse tradiderunt, cuius sibilum Chij mirandum in modum perhorrescebant: quamobrem neq; Agricola; neq; pastores formidabilis bestię magnitudinem ex solo arguentes sibilos, nunquam propius accedere ausi sunt. Tandem violentissimo atque bor-

*Chiorum
draco qua-
lis fuit.*

vallis concussa vento, vehementerq; collisæ ignem concepisse feruntur: unde Fera magno intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum spectatum venissent, ingentia ossa, & immane cranium offenderunt.

Ex eodem Aeliano habemus, quod in Melite Aegypcia, Draco diuinis cumulabatur honoribus, nam in turri quadam vnâ cum sacerdotibus, & ministris cum mensa, & cratera seruabatur, atq; alebatur: siquidem quotidie libum ex farina subacta, & melligrato paratum crateri superponebant, & postridie reuersi craterem vacuum inueniebant. Verum cum aliquando iuuenis summo videndi Draconis desiderio teneretur, solus in turrim ingressus, libo exposito, recessit, & paulo post, cum Draco mensam conscendisset, illico fores pro more clausas referauit: Quare Draco indignatus abiit, & iuuenis confestim mente captus obmutuit, & interijt.

*Iuuenis ca-
pius deside-
rio viden-
di draco-
nis.*

*Lib. I. var.
hist. c. 15.*

Dracones autem à viris strenuis perempti apud varios Historiographos leguntur. Leoniceus narrat, vrbe in media Thespiensi, templū Iouis cognomento Saotis, nempe Seruatoris, cum simulacro Dei æneo fuisse edificatum: nam, cum immanis Draco olim urbem deuastaret, neq; vllis hominū artificijs exterminari, vel expugnari posset, Iouem consultum imperasse perhibent, vt, quotannis, adolescentulum sorte delectum bestię deuorandum offerrent: cum aliter ceteri vrbis incolæ ab incommodo Ferae tuti esse minime possent. Verum cum ad Cleostratum pusionem venustum fors tandem deuoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Menestratum virum tum suapte natura strenuum, tum amoris etiam stimulis audacem. Hic dilecti adolescentis mortem non æquo ferens animo, se pro illo, horrendo animali offerre capiens, æneum thoracem ferreis hamis vndiq; fulcitum construxit, quo indutus Menestratus se Draconi, tali consilio, obtulit, vt & ipse periret, simulq; Feram interficeret, quod ex sententia successit.

*Menestra-
ti imitatus
qualis.*

Olaus Magnus non dissimilem exarat historiam Araldi Noruegiani Regis, qui adhuc adolescens, commoransq; apud regem Byzantium, & homicidij causa damnatus, Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Haic in carcerem proficiscenti famulus, ingenue fidei sponte se damnationis comitem exhibuit. Ideo cultos patri utrumq; inermem ad Draconem introduxit. Quare Araldus confestim collectis in antro cadauerum ossibus, & in sindone, quo præinctus erat, ligatis, quamdam veluti clauam effecit, deinde Draconem in se ipsum irruentem, veloci saltu conscendens, non acula clandestine delata, circa vmbilicum bestiam vulnerauit, tuncq; seruus, compacto ossium gestamine, Draconis capite ad sanguinem, & necem vsq; vulnerato, belluam exinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vitione in admirationem versa, fortitudini supplicium condonans, utrumq; & nauigijs, & pecunijs munitum in Patriam remisit.

*Araldus
Noruegia-
nus Draco-
nem necat.*

D Corcyraei, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valde infestum debellaret. Orpheum aucupio intentum Dræco erat inuasurus, nisi canes belluam intercepit, occidissent, vt in poemate de lapidibus recitatur.

*Canes dra-
conem necat.*

Modò narranda sunt historię eorum Draconum, qui humanum genus singulari fauore sunt persecuti. In primis tradit Aelianus urbem in Achaia nomine Patram fuisse, in qua puer paruum emens Draconem, illum summa alebat diligentia, sed cum ad ingentē percruisset molem, à ciuib; ad solitudinem fuit pulsus: puer autem Draconis altor iam adolescens factus, & domum à quodam spectaculo per opacum rediens nemus, in Latrones incidit: ideoq; alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit, qui sibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniavit, atq; hoc modo altorem suum tutatus est.

*L. I. 4. var.
hist.*

*Draco alto-
rem suum
tutatur.*

Aliam.

*Pindus dra-
conē in so-
litudine
innentum
misigat.*

*Pindi cada-
uer à Dra-
cone custo-
ditur.*

*Draco Pu-
sionis cu-
stos.*

*Oraculum
Delphicū
cur aliquā
do desertū.*

*Icone Dra-
conis aues
perterre-
fiunt.*

Aliam huius generis historiam non spernendam narravit idem Aelianus. Nimirum, E quod Lycæon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo postea, prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole insignis, nec nō alij liberi, fratresque erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus se fratrum inuidia ardere nōscens, Regno relicto, in remotissimas sylvas, venatus gratia, se contulit. Vbi cum semel hinnulos insequeretur, summa virium contentione equum concitans, se longissimè à suis comitibus abduxit. At hinnuli profundam subeuntes cauernam ab Insectantis oculis euauerunt. Pindus autem ab equo desiliens, latebramq; illam perferutans sibi visus est audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter iuuenis circumspiciens, neminemq; videns, quasi perterritus, equū conscendens illinc discessit. Postero die Pindo in eundem reuertenti locum ingens se se obtulit Draco; ac ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas ceperat Feræ obijciens, eam optimè mitigauit; vnde Draco his donis, quasi delinitus illinc recessit. Id autem ita iucundum Pindo fuit, vt deinceps multa eorum, quæ venatione, & aucupio coercerebat, tanquam acquisitæ mercedem salutis Draconi offerret. Ob hoc igitur egregium factum, omnes hunc iuuenem singulari prosequerantur beneuolentia, præter solos fratres, qui infenso in illum semper erant animo: propterea solum aliquando venantem, omniq; destitutum auxilio, ex insidijs, stricto ense aggressi trucidarunt, sed vulneratum clamantem audiens Draco de cubili egrediens, impioq; circumplectens suffocauit, deinde cæsum Pindam summa diligentia tandiū custodiuit, donec ad ipsum humanandum aliqui amici accederent, quibus visis, secessit, vt commodius ab illis supremam gratiam assequeretur.

Habemus insuper, ex Pausania, prudentem, & potentem quemdam virum inimicorum insidias metuentem, paruum filium in cista clausum secus dumetum occultasse, vbi maximè tutum fore sperabat. Interim lupo in pusionem impetum facturo præualidus repugnans Draco, infantis cistam spiris amplexus est. Pater autem reuertens, eminusq; Draconem conspiciatus, emissio iaculo, vna cum dracone filium transfixit: sed is cum à quibusdam Pastoribus intellexisset se filij custodem peremisse: tunc communi rogo draconem, & filium concremavit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ manu prioris Africani satæ, subestq; specus ingens, vbi eius Manes à dracone custodiri feruntur. Cæterum de Dracone cuiusdam puellæ amatore primum caput piumi libri legendum est.

Varie draconum historiæ varij sensus à prædictis, nec non à se invicem ponderandæ supersunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui stuprum proculdubio commississet, nisi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimisset. Lucianus in dialogo, qui inscribitur Pseudamantes, insinuat imposturas cuiusdam Præstigiatoris, qui cum draconem aluisset, eum Aesculapium prædicabat, mirisq; artibus homines illius ætatis ludificatus est. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando desertum, & inaccessum fuisse perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id scripserunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem solitudo draconem in eum locum traxit, non autem draco solitudinem fecit. Apud Plinium etiam legimus, Lepidum Triumviratus officium obeuntem, à Magistratibus in nemorosum quemdam locum fuisse deductum; vbi postero die, auium concentu, somnum sibi fuisse ademptum conquestus est. At illi longissima membrana draconis effigie delineata locum circumdederunt, eoq; terrore aues siluisse tradiderunt. Meminimus etiam legisse apud Pausaniam in Atticis, quod Sauromatæ, & præcipuè Nomades plurimos alunt equos, quibus non tantum in bello vtuntur, sed eos quoq; Dijs immolant, & cibis adhibent; deinde ungulas eorum collectas purgant, & ad similitudinem squamarum Draconis dissecant.

N V M I S M A T A.

RÆCA moneta ex fuluo metallo, cum iconē Getae, in iuuenili aetate constituti, cum litteris circumscriptis, ΑΤΤΟΚΡΑ. ΚΑΙΣΑΡ. ΓΕΠΙΤΙ. ΓΕΤΑΚ. idest Imperator Cæsar Septimius Geta, habet in facie inuersa figuram Herculis, dextra clauam tenentis, brachiumq; attolentis, quasi Draconem pomiferam arborem custodientem interempturi; cum litteris vetustate adeo corrosis, vt leginequeant. Hoc numisma

*Numisma
Getae.*

proculdubio cūsum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio subiecta Romano, quæ in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter reperitur adhuc magnum numisma græcum æreum Antonini Pij, cum litteris, ΑΤΤ.Κ.ΑΙΛ. ΑΑΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΚ. ΓΕΒ.ΕΤΚ. idest, Imperator Cæsar Titus Aelius Adrianus Antoninus Augustus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem leoninam supra humeros gestantis, sinistra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbore, de qua Draco pedit exanimis, & litteræ circumscriptæ ΔΕΚΑΤΟΥ, ET L. hic nummus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Græciæ fuit conflatus. Quandoquidem per figuram Herculis claua armati, virtus est intelligenda, & per iconem Draconis, malum: quasi inuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuisse superatum, quo ablato impedimento, poma aurea, nempe fructus virtutis facillè percipiuntur: litteræ autem ΔΕΚΑΤΟΥ, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno fortè hæc moneta fuit fabrefacta.

*Moneta
Antonini
Pij.*

Demum circumfertur nummus Cæsaris Diocletiani, qui exhibet caput Victoriæ alatae, capillisq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, stola ad pedes demissa, dextra scutum gestans, & laeva trophæum conspicitur, cum figura Draconis caput eleuantis, & inscriptio est talis. C. CLO. VI. PRAEF. M. idest Caius Clodius Sextus Praefectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numismate alludit ad Insigne militare, quod Prisci ad bellum proficiscentes gestabant.

*Numisma
Cæsaris
Diocletiani.*

M I R A C V L A.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos suos, in hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda esse arbitramur. Siquidem in sacris Biblijs, Idolum Bel Babylonij venerabatur, ei; quadraginta oues, & sex vini amphoras, singulis diebus, offerebant. Verum patefactis ostiolis à Daniele, per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata absuebant: Rex Danieli Idolum, & Templum destruentum concessit; quo dissipato, in ea sede ingens Draco stabulabatur, quem postea Babylonij tanquam Deum viuum summis honoribus cumulabant. De hoc sic cecinit Reusnerus in Paradiso poetico.

*Daniel. c.
14.*

*Squamigerum paut Babyloniam turba Draconem,
Et sibi præsentem credidit esse Deum.*

*Draconem Ba-
byloniorum.*

Iraq; Daniel, mandato Regis, absq; ferro, supra vim naturæ, Feram extinxit. Quo peracto, Babylonij indignati Regem Iudæum, destructo Idolo, interfecto Dracone, & occisis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubio in eum fecissent impetum, nisi eis Daniele in lacum Leonum abijciendum concessisset, qui postea inter Feras illæsus sedebat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud Matthiam à Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Insulam tribus ciuitatibus, & duobus castris ornata inter Mæotidas paludes memorat. Inter has ciuitates vna vocabatur Kistkel, cui de rupe impendebat castrum ex ligno, & argilla fabrefactum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuastans habitasse perhibetur: immò violentia Feræ homines sedem illam vacuam reliquerunt. At quonia m. Græci, & Itali insulam colentes, auxilium Deiparæ semper Virginis implorant, tràctu temporis, candellam in rupe accensam conspicati, alacri animo ascendentes, co-

L. I. c. 16.

*Draconem vi
Deiparæ
extinctus.*

ram Imagine Gloriosa Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in ^{AE} media rupe obseruauerunt; quem postea, peractis Deo ob beneficium gratijs, in frusta dissectum, extra rupem truderunt.

Tō. 2. offic.

Li. 7. Hist. Apost.

Dracones pulsi extra ciuitatē à Mattheo Apostolo.

D. Margarita cur pingatur cum Dracone.

Draconem exanimatus à S. Hilarione. In Annual.

In vita eius à S. Hilarione.

S. Syluestri Miraculū.

Præterea Philippus Apostolus, ex Textore, Draconi imperauit, vt innocuus in lateribus abiret, cui animal nemini prorsus iniurium obtemperauit. Immò, & Mattheus Apostolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit in Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes sulphureas ē naribus spargentes auras, quarum odorē homines exanimabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apostolum conspicatæ, demissis capitibus, sunt veneratæ; interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab huiusmodi ærumna liberaret; quocirca Apostolus, in nomine Iesu Christi, iussit Draconibus, vt ad sedes suas, nemine offenso, properarent, quæ voce audita, bestię capitæ eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuersuri abierunt.

Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Ecclesia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attrinentis. Quandoquidem huic Martyri in custodia oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendū edens sibilum, terrumq; spirans odorem se se obrulit, qui vasto oris hiatus Sanctam circumdabat voraturus. Diua autem Margarita firma, & stabili mente, quippeq; omni ex parte Deum intuebatur, signo Crucis se munivit, & illicò disruptum Draconis ventrem est conspicata. Vnde Christi Martyr à sæuo liberata Dracone corruscantem in carceribus fulgorem apparuisse vidit. Non desunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nā Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immensæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuisse moratum, qui non solum armentis, sed etiam agricolis, & pastoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctus Hilarion illius ætatis vir iustus, oratione præmissa, Draconem exanimauit, & concremari iussit. Non dissimile miraculum narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Episcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, iustrum habebat, & non modò bestias, sed homines quoq; rapiebat. Quamobrem Sanctus inermis bestiam aduentantem conspicatus, signum crucis manu expressit; deinde in faciem Draconis expuit, qui accepto sputo, confestim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentē bestiam in vasto combuserūt campo; ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi pestilentes producerentur.

Item Sanctus Ioannicius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virum virtutibus insignem visitandum se conferret, perueniens ad flumen incidit in vastum Draconem, qui cursum aquæ, ad impediendum transitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fuis, & signo Crucis manu erga bestiam expresso, statim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Syluester Pontifex, regnante Constantino, Draconem in quodam specu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianya ac nea signo Crucis obsignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo erga stulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem Romæ stabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatū pœnititus effugauit, vt imposterum non fuerit visus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arsacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author est Sozomenus. Idem à Sancto Theodoro, à Sancto Marcello, & à Sancto Crescentino Martyre præstitum fuisse Historiographi perhibent.

PRODIGIA. ET PRÆSAGIA.

CINNÆ Dracones, lato prodigio, de extis emicuisse tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem visum fuisse referunt. Unde Thracia mulier vaticinandi peritissima pronunciauit id fuisse signum formidabilis, & magnæ cuiusdam potentia, quæ tamen infaustum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit missos à Messalina Neronem meridianum strangulatuos, Dracone è puluino prodeunte, perterritos refugisse. Item Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixum custodiebant, tradidisse Draconem visum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla avis ad eam depascendam accedere posset: qua de causa reuerentia quædam, & diuinitatis opinio huic Regi impofterum accessit.

*Draco præ
sagium po-
tentie.*

*In Vita
Cleom.*

B Scriptum est, quoq; in Romanis Annalibus, quod Maurico imperante, Tyberis Fluius, tanta vndarum copia excreuit, vt eiusdem alluiones super muros Vrbis fluere; & tunc Draco insignis molis ad mare descendens visus est: quamobrem mox sæua pestilentia est subsecuta. Per epistolas, etiam Gesnerus intellexit non procul à Rheno litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter sereno Cœlo, diuersis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuisse obseruatum: vnde infaustus huius ostenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio consumptum. Item anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadregentesimum, die vigesima sexta Mensis Maij, ex Stumpfiæ, visus est Draco Lucernæ, qui è lacu per Rufam, secundo flumine ferebatur, magna omnium spectantium admiratione, sed quid postea præfagiuerit, non declarat. Præterea anno octuagesimo octauo, supra septingentesimum, in Anglia, Dracones ex ignea constantes substantia per aerem volitare visi sunt; quod prodigium præualidam famem, & infestationem Daniçam præfagiuir.

*Tyberis i-
nundatio.*

In Chronic

*Dracones
igni in æ-
re visi.*

S O M N I A.

QUOTIES somnia, apud Antiquos, iconem Draconis dedissent, semper amplitudinis prænuncia esse opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur serpens) dominij claritatem præfagiuir; dum per quietem, cum matre Olympia congregi visus est. Item Mammææ Alexandri Seueri mater pridie quam eniteretur se Dracunculum edidisse somniauit. Dedit, & Augusto præfagiū Imperij somnium non dissimile; dum Actia mater eius, nocte intempesta, ad solemne Apollinis sacrum accedens, ibi obdormisset, nam ei Draco supra ventrem repere visus est; quare expergefata maculam veluti Draconis picti in abdomine obseruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

*Imperij, &
dignitatu
præfagia.*

Ceterum Franciscus Petrarcha mirabile somnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidisse fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aspidē saucius vehementissimo cruciatu moriens afflictabatur. Alexander .n. amici misertus per noctem sibi visus est videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expressis verbis, locum castris proximum indicare, vbi illa nascebatur, & afferere futurum, vt ejus opelanguens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefatus misit, qui ostensam à Dracone radicem inquireret, qua iuuenta, non modò Ptolemeum, sed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc somnium penè inane, & risu dignum exaggerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore gestans: cum nec etiam vir discretus id præstare posset: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem serpentinum, vel Serpentem medicum inueneretur. Non dissimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Insomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem visam indicare hominem crudelē,

*Lib. 4. de
Vir. Illust.*

*Curatio
Ptolomei
Saucij ab
aspide.*

*Li. I. de In-
som. c. 29.*

Cap. 49.

delem, & superbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudulentum, & malignum significat. Denuò paulo inferius, somniantes pellem Draconis induere, homines superbos, arrogantes, & auaros fieri est fabulatus;

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

ON est in dubium reuocandum, in sacris litteris, Draconis nomine, Diabolū præcipuè, deinde eius affeclas designari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dæmones fuit cognominatus: Etenim locutione mali, Diabolus semper intelligitur: siquidem quando hæc verba recitantur in preceatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Insuper ille celebris Draco

Pythones vo
cantur de-
mones.

Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline sagittis cōfectum fuisse tradunt, ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominentur; quia horum vñm à muliere obfessa egredi iussit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamvis postea Diuus Paulus cōquereretur (vt notat Origines) diuinæ seruitutis indignum testimonium à spiritu Pythonis exhiberi.

Cap. 32.

Reliquum modo est, vt alijs assertis sacre pagine nostræ sententiam stābiliamus. Legitur ergo apud Ezechielem, Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum sacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæresiarcho semel in suam potestatem redactis minime parcere. Habemus insuper apud Psalmographū. *Tu confregisti caput Draconis, & capita Draconum in aquis à Deo contrita.* Quamvis sensus litteralis denotet Pharaonem; nec non mili-

Milites
Pharaonis
aut dracones
dicti.

tes, & ceteriones ab eodem Pharaone missos, vt populū Israeliticum infestarentur, qui tandem aquarum inundatione suffocati, hæcque ratione contriti fuerunt, & Dracones

Cap. 20.

forte nominati, quoniam Insignia militaria, Draconis effigie, exornata gestarent. Nihilominus, qui sensum mysticum meditantur, verba Psalmographi ad Christum referunt, qui omnem Diaboli facultatem sustulit. Quocirca etiam in Apocalypsi, Draco victus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo sublatam fuisse potestatem seducendi gentes, donec venerit Antichristus. Iterum in alio Apocalypsis loco, Draco

Lib. 13. de
vict. verb.
Dei.

proiectus in terram, mysticè designat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Diaboli expugnatam, quando scilicet Imperatores Romani, contempto Idolorum cultu,

Cur diabo-
lus appelle-
tur draco.

ad Christum venerandū confugerunt. Rectius Draco ille Magnus, qui mulieri paritura infantem vocaturus assistebat, vt in supracitato Apocalypsis loco legitur, ex senten-

tia eiusdem Ruperti Abbatis, mysticè demonstrat Diabolum paratum ad Christi fidem de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Ecclesiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharū ex promissione, Christum expectabat: tuncque Diabolus cæpit esse Draco, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachim Draconem septicipitem Apocalypsis interpretatur Diabolum, septem infestantes catholicam fidem, adiuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit.

Psalm. 90.

Præter Diabolum mysticè significatum à Dracone, succedit Draco spiritui aduersaria, de qua Psalmographus verba fecit dicens Draconem esse conculcandum. Etenim

Cap. 7.

caro spiritui semper relutatur, & spiritus quoque iracundiæ, qui instat Draconis, ignem efflare videtur. Immo malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur: Quo-

Caullatio-
nes fraudu-
lentes deno-
tantur à
draconib.

nam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Moïsi certantes, & tandem ab illo denotati, ex sententia Gregorij Niseni, fraudulentas caullationes aduersus diuinum institutum significant, quas tandem virga veritatis absorbet. Præterquàmquod Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratae, Diaboli vātramenta, & humanæ sci entię fallacias indicant. Immo ipsa malitia, vel fallacia caro est, qui in mente improborum, tanquàm in proprio cubili stabulatur.

Cap. 30.

Calamitates quoque, & extremæ angustię allegoricè per Draconem intelliguntur. Iob enim scripsit se fuisse patrem Draconum, magnam denotans infelicitatem. Psalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & operuisti nos umbrā mortis.* Alij legunt. *Quoniam contristi nos in loca Draconis, & operuisti*

Psalm. 43.

nos

A *nas umbra mortis*. Interpretes igitur, per locum Draconis, altissimam profunditatem exponunt, ut sit hyperbole pro extremis angustijs. Eundem sensum mysticum habemus apud Ieremiam his verbis. *Onagri steterunt in excelsis, attraxerunt ventum tanquam Dracones*. Quasi Propheta velit inuere; non habebunt vnde fiam, & sum expleant; ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones sine grauiori incommodo ferunt. Dracones etiam mysticè appellari possunt Ethnici, de quibus Psalmographus loqui videtur, dum scribit. *Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyssi*. Quamobrem his verbis, Ethnici, destructa Idolatria, ad encomia omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commentarijs symbolicis, scribat significari Angelos Abyssi, & Draconum praefectos, à quibus etiam Mundi opifex meritis laudes expostulat.

Cap. 14.

Psal. 148.

Demum in Apocalypsi Draco septiceps cornibus decem insignitus describitur, qui mysticè à nonnullis exponitur Luterus, & eius secta. Verum satius existimamus, si vna cum Ricciardo dixerimus, primo huius bestiae cornu, designari orientale regnum Calissae, secundo regnum Turcomaniae, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Maurorum, quinto Normanorum, sexto Hungarorum, septimo Occidentale regnum Calissae, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Imperium Turcarum. Item septem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teste, varia etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius bestiae, Romanum Imperium gentile denotatur. Secundo Nero ad Constantinum vsq; Arrianum, vel vsq; ad Iulianum Apostatam; immò significatur etiam secundum bellum, quod membra Domini nostri à Paganorum gente passa sunt, aut, secundum aliorum sententiam, regnum Gothorum indicatur, tertio exhubetur aetas Constantini Arriani vsq; ad Codroem Persarum Regem, nec non monstratur martyrium Christicolarum per Arrianos, & ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Persarum Regis tempora, quibus impia Maumeti secta cmerfit, ad aetatem vsq; Henrici primi Imperatoris Alemani, nec non bellum quartum aduersus Christi fideles per Saracenos commissum, & secundum alios, Regnum Alanorum; quinto indicatur tempus ab Henrico primo Alemanorum Rege, vsq; ad Saladinum Babylonici, & quinta infectio Christi fidelium per Alemanos, & secundum alios, Regnum Hunnorum; sexto declaratur tempus à Saladino Aegypti Soldano, vsq; ad Federicum Secundum, & sexta calamitas quam Ecclesia Dei per Saracenos passa est, & secundum alios, regnum Persarum, septimo tandem capite Draconis monstratur tempus à Federico Secundo vsq; ad Antichristum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Haereticos, & ex sententia aliorum, Regnum Longobardorum.

In comm. sym.

Quae denotentur capitibus draconis Apocalypsis.

Aliae significationes draconis Apocalypsis.

His exaratis de capitibus, & cornibus praedicti Draconis in Apocalypsi descripti; reliquum est, ut ad allegoricam expositionem caudae eiusdem animantis accedamus. Haec autem cauda, ut legitur apud Ioannem supracitato loco, habebat nodum, & etiam partem stellarum à Coelo detrahebat. Propterea quod in octauo praelio, quod Aesclae Antichristi, cum Christicolis inibunt, Antichristus tunc à recta fide tertiam partem eruditorum per stellas significatorum auerteret.

Cauda draconis Apocalypsis allegoricae positio.

HIEROGLYPHICA.

NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo custodia designatur: quandoquidem hoc animal, ob acutissimam visionem, vigilans, & insopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuentas, pictura Draconis in semetipsum reflexi, caudamq; mordentis, annum indicabant, quoniam orbe agatur volubili. Huc respexit Claudianus, quando eecinit hunc in modum.

Anni hieroglyphicum.

*Omnia, quae placido consumis numine Serpens,
Perpetuumq; vires squamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsa.*

Cetera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda sunt;

ff 3 quo-

quoniam Authores describentes Draconis, & Serpentis nihil pendentes variisq; anima, E
lis hieroglyphica simul permixta exararunt.

MORALIA.

Draco affe-
milatur
diabolo.

VEMADMODVM in Mysticis Diabolus Draco fuit cognomi-
tus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in-
quare ob co- formes proprietates Diabolus Draconi assimilatur. Nam
primitus veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item vene-
natis tentamentis per cōsensum peccati hominibus integritatem auferit.
Immo si Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; statu le-
thalis suggestus, corda humana venenat, & aerem pestilentem, peccati delectatione, ef-
ficat. Interdum halitu Draconis superuolantes aues, afflictae cadunt: sic aues, morali
doctrina, nimirum homines diuina contemplantur, non ad tam excelsa mentem ele-
uare, possunt, quin status Diaboli illuc peruenire possit, vt eos ad delicias, & ad mun-
di negocia attrahat. Denuo si draco adoritur Elephantum, vt eius sanguinem sorbeat:
Diabolus aggreditur probum virum, vt sanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius
speculari debemus dicendo, si Draco Elephantem petere audeat, vt sugat sanguinem,
Elephas postea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus, omnes
edidit conatus, vt Elephantem Christum, detracto per passionem sanguine, occideret:
sed à Christo postea ob mortem cadere oppressus fuit. Huius figura expressa est in sacris
paginis; vbi Eleazar conficiens elephantem, eius casu tandem occisus fuit. Draco cau-
da potius, quàm ore laedit: sic Diabolus cauda blanditiarum, pedetentim ingreditur,
sed tandem postea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Dia-
bolus etiam Ceruam, nempe animam in rectis operibus diligentem abominatur. De-
niq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, versari, in aerem aliquando ferri,
& eius veneno mare aliquando intumescere perhibetur. Talis est Diabolus, qui inter
incendia infernae regionis degit, aliquando per aerem discurrit, dum ad homines, iustos
tentamentis cruciandis accedit, & demum mare Ecclesiae interdum, eius veneno, ni-
mirum superbia, & iracunda intumescit.

L. 1. Aethi-
op. 16.

Peccans
draconi af-
similatur.

Præter Diabolum, peccans etiam Draconi est assimilandus. Nam si Aethiopes ad
scitum compescendum, sanguine Draconis vtuntur; deinde Dracone, abiectis felle, & lin-
gua, vescuntur. Sic homo criminofus vocatur Draco, sanguis eius mors, fel peccatum
abditum, & lingua peccatum manifestum exponitur. Itaq; Aethiopes sunt viri iusti
feruore calamitatum, & ærumnarum, denigrati, qui ad extinguendum concupiscentie
estum, sanguine Draconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vruntur. Iuxta
illud Psalmographi. *Manus suas laudabit iustus in sanguine peccatoris.* Ipsi postea Dra-
cones, nempe peccantes, abiectis felle, & lingua, idest remotis vitijs, vtuntur, idest
diliguntur. Nec præter rationem, quandoquidem adeps Draconis, ex sententia Plinii,
venenatis resistit ictibus: immo cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur
est Draco, qui interdum non est ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum
aliqui criminofus pietatis pinguedine scateant. Fel verò, scilicet ira peccantium, iusto-
rum oculos clarificare solet. Etenim ad mentem D. Gregorii, improborum prauitas
proborum utilitati conducere dicitur.

Fenerato-
res vocantur
dracones.

Serm. 22.
Homil. 2.
L. 12. epigr.
Epigr. 45.

Cæterum meditantibus peccantes in specie, primò se se offerunt feneratores, qui H
Dracones simul complicatos, & per mare ad maiora transeuntea pabula imitantur; si-
quidem hi per mare diuitiarum fodinas auri petunt. Quamuis alij hanc similitudinem
Daemonibus applicent, qui interdum simul iuncti in mundano natantes mari aduersus
viros iustos, aliquid semper machinantur. Non errabit prætereas, qui dixerit, ab
Avaro naturam Draconis diuitias custodiens, illis, non vtentis representari. Quo-
circa Petrus Chysologus Auarum non patronum, sed auri, & argenti custodem ap-
pellauit. Item Chrysostomus alloquens populum Antiochenum, Auarum custodem
non dominum pecuniarum, seruum, non possessorem nominauit. Id quoq; confirmatum
fuit à Martiali sic canente.

Nammi cum tibi sint, opesq; tanta,

Quar-

A

*Quantas Civis habet Paterne, rarus
Largiris nihil, incubasq; Gazæ
Vt magnus Draco, quem sanant, Pacla
Custodem Scythici fuisse luci.*

Qui igitur diuitis alijs, & non sibi custodit, infelicissimus profecto habendus est id. an.
Cornelius Gallus elegatissime expressit his versibus.

*Efficior custos rerum magis ipse mearum,
Conseruans alijs, quæ periere mihi.
Sicut in auricomis pendentia plurimus horris
Pernigil obseruat non sua poma Draco.*

Eleg. 5.

Huc proculdubio spectat illa sententia in Constitutionibus Apostolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias possidet, ijsq; nec vitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes thesaurum morantis sortitus est. Ille enim diuitias probe custodit, qui opes, vbi est opus, in res honestas, atq; viles expendit, namq; canebat ad rem Quidius;

*Auarus dicitur
Draco.*

B

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Iterum si Draco est animal sitibundum, vigilantissimum, in terra, in vndis, & in aere viuens, aues, & cæteras animantes vorans: sic qui lyctis, & opibus semper inhiat, in nouo vassamenti genere indagando semper vigilat: vt vbiq; sit, tam diuites, quam pauperes contractibus non probandis denotet. Immo quemadmodum Dracones, cauda elephantorum crura ligant, vt melius eorum sanguinem absorbere possint: ita Vsurarii, varia genera contractuum, & captiuum adeo vinciunt elephantos, nempe diuites, vt eorum sanguinem aureum rectius haurire queant.

*Vsurarii
Dracones
diti.*

Præterea qui tanta refertur clementia, vt existiment se genitos esse ad superbiam à comparatione Draconis non sunt excludendi: quoniam si Draco naturali iustitiam Elephantis insidiatur: similiter homo Phætoote, & Icaro superbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephantis, nimirum regnanti insidias tendit, vt & ipse ad summum dignitatum culmen quamp. inum peruenire possit.

*Superbus
vocatur
Draco.*

C

Immo Draco denotat etiam scdam voluntatis momentanea titillationem, animas, & corpora indignis modis polluentem: quandoquidem Veteres lasciuum amorem significaturi, partem postremam Chymera in Draconem terminare sinxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui mulieres quaestuiarias prostituunt, & pudicos adolescentes lasciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiabatur: vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partem demonstrarent.

*Lenones
diti Dracones.*

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubio Draconum mores sequuntur. Etenim si Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenosa comedant. Obrectatores, quoq; cunctorum studijs oblaterantes, cibos venenatos mandere dicuntur; huicq; veneno relucens aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum restitui possit. Item si, ex sententia Solini, Dracones linguam tantum veneno refertam habent; criminosi obrectatores, ad mordendum, & cauillandum, linguam admodum venenatam possident. Et si halitu Draconum aer inficitur, & inflammatur: prædictorum quoq; sermone audientes inficiuntur, & inflammantur. Iuxta illud Hieremia. *Ad vocem loquellæ, grandis exarsit ignis.*

*Obrectatores
dicuntur
Dracones.*

D

Postremo multi (referente Cælio) tradiderunt Proteum modò in suem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per suem, summum bonum in voluptate ostendebat, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine felicitatem mæriebantur, quamuis alijs pronuncient hanc Protei transmutationem ab antiquis fictam fuisse, ad hominum impiorum terrorem; vt penæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud.

Cap. 11.

Oderunt peccare, mali formidine penæ.

Virtus deniq; indagatrix, & vitiorum expultrix, quæ diligentissime omnia perscrutatur, Draconi est assimilanda, qui ab acuta visione nomen sibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde postea vtriusq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando scilicet pars vtraq; perit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur.

*Duo præliantes
assimilantur
quantum
Draconi, & Elephantis.*

EM.

EMBLEMATA. ET SYMBOLA.

Embl. 131

PNERASCRIPITVM emblema Alciatus diuulgauit, sumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Froiam euerendam nauigantes, aduerso vento, in Aulide portu Bætiæ detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritissimus, cū cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placare, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos passerisvnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum tri prædixit: dum pro passereulis annos, & pro Dracone tempus interpretatus est. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos passeris in platano vorantem, cum titulo. **EX ARDVIS PERPÉTVM NOMEN.** deinde subscripsit hexastichon huius tenoris:

Crediderat plantani ramis sua pignora passer

Et bene, ni sauo visa Dracone forent

Glutit hic pullos omnes, miseramq; parentem

Saxens, & tali dignus obire nece,

Nec, nisi mentitur Calchas, monumenta laboris

Sunt longi, cuius fama perennis erit.

Bi. 3. Tasc. Voluit enim author mentibus humanis insinuare, præclara esse ardua, & nonnisi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cæcero nullam esse posse diurnam gloriam, quam strenuus labor non antecesserit. Ideo ad rem Hesiodi carmina leguntur

Amplecti vitium cumulatim, & sumere promptum est,

Namq; iter id facile est, nec eo vicinius ullum:

Dij quoq; sudorem virtuti præposuerunt,

Ad quam longa via est, atq; ardua & aspera multum

Offertur. tamen est ubi ad alta cacumina ventum,

Fit facilis, primò fuerat que tam ardua virtus.

Vnde Horatius huc quoq; respiciebat canens,

Virtutem posuere Dij sudore parandam.

Bi. 4. Eleg. Propertius etiam id intactum non reliquit, cum cecinit.

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,

Non inuat ex facili læta corona iugo.

Nec putandum est id fuisse incognitum Ouidio, qui & ipse cecinit hunc in modum.

Bi. 4. Trist. *Ardua per præceps gloria vadit iter.*

Quapropter colligendum est, quod mortalibus, pro virili parte, est ad laborandum, & immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam faretur veritatem illud distichon, quod sic se habet.

Qui nescis, quid sit nostrum hoc, quod vivimus, audi,

Transitus in mortem, herculeusq; labor.

Embl. 133 Posteaquàm in sermonem humani laboris incidimus, non erit ab re recitare aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius ferens; cuius historia in rubrica Mythologicorum fuit exarata. Est autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, satidenotant litteras, quas ingeniosus, & industrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus est. Idcirco Alciatus coronauit emblema hoc titulo. **LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT.** carmina autem subscripta sunt huius tenoris.

Vipereos Cadmus dentes, ut credidit aruis,

Seuit. & Aonio semina dira solo,

Terrigenum clypeata cohors exorta virorum est,

Hostili inter se, qui cecidere manu.

Enasere, quibus monitu Tritonidos armis

Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.

Primus Agenorides elementa, notaq; magis

Tradidit, ijs suauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A Quorum discipulos contraria plurima vexant,
Non nisi palladia qui dirimuntur ope.

Ceterum animaduertit Reusnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem sine prudentia comite, esse irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum graeca inscriptione. ΑΑΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicitq; hoc emblemata Raymundo Pio Fichardo Iuris Consulto, cum infrascriptis versibus:

L.I. Embl.
Embl. 28.

Melle soporatam Dux Troius obijcit offam
Cerberæis portis, Elifsumq; subit.
Ignisomum sopit medicata fruge Draconem
Auræa Iason vellere diues onis.
Anguicome Perseus superator Gorgonis, aureo
Atipedem freno Palladis urget equum.
Multum vis animi, sed plus sapientia prestat,
Quæ cum consilio cuncta modaq; gerit.
Quem ratio, non ira mouet, Dijs proximus ille est,
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole sua vis consilij se se obruit experts,
Cui pectus sapit, hic utilis esse potest.
Sic tu, sic pater ille tuus, Raymunde, magistra
Consulitis patriæ dum ratione simul:
Magnum equidem prestat is opus sapientia par est
Non vi velle magis, quam ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium causam esse ostendit; dum effigiat quatuor animalia ex opposito sese intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo. AMOR CAUSA OMNIUM. Deinde exhibet distichon huius tenoris.

C Si rerum quæras fuerit quis finis & oris,
Define, nam causa est vnicuique solus amor.

Addit postea, quod Author huius symboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit representare, nempe desiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præstantiæ animi, tertio pulchritudinis, & demum diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundo Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda consistit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam suauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Postremo Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes versatur, quas Draco libenter custodire perhibetur. Verum satius esset, si pro Dracone Auarum delineasset: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius piæ memoriæ ad rem nostram expressit picturam horti Hesperidum, cū icone Draconis, & inscripsit emblemata. IN AVAROS. cū versibus infrascriptis.

Amorum
quatuor
symbola.

D Peruigil intactos qui seruat in arbore ramos,
Et sibi non custos aurea mala Draco;
Par tibi, diues opum vigili torqueris amore,
Sed miser extructas non tibi claudis opes.
O aurum curæ fili, genitorq; doloris,
Sic te habeam, metuo, nite habeam, doleo.

Embl. 526

Ceterum satius fuisset demonstrasse mulieres, & virgines potius quam diuitias diligentia cura esse custodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monstrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblemata hoc titulo. CUSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexastichon huius tenoris.

Custodia
virginum.
Embl. 22.

Vera hæc effigies innupta est Palladis, eius
Hic Draco, qui Domina constitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum.
Huic data sic lucos, sacraq; templa cœlit,

Inna-

*Innuptas opus est cura asseruare puellas
Peruigili laqueos undiq; tendit amar.*

*Prudentia
mulierum
qualis esse
debeat.*

L. 3. emble.

7.

Nec præter rationem, Author asseruit Virgines diligenti, & peruigili cura esse seruandas: cum virgo Græcis dicatur *ἡραπύλος*, & erymum defectatur *ἡραπύλος* quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huncq; morem veterum fuisse scripsit Hesyodus: Immo Homerus in persona Penelopes, voluit pudicam mulierem semper ancillis stipatam in medium prodire. Immo mulieres in conspectum hominum curiosis intuentium exeuntes, prudentia, & sapientia conspicabiles esse debent: veluti fuit Theano pulcherrima femina, propterquam bellum decennale, cum Phocensibus commissum fuit. Hæc enim aliquando cum superiorem indueret vestem, fortè nudauit brachium, quod fortuito quidam intuens dixit, o pulchrum brachiū, at illa sapienter respondit, sed non publicum; quibus verbis, & castitatem suam indicauit, & laudantis intemperantiam repressit. Ad rem Reusnerus, exhibuit iconem Draconis humistrati, & picturam Apollinis arcu, & sagittis muniti, cum titulo. VITAE SAPIENTIA CVSTOS. Quoniam vir singulari præditi sapientia olim dignus Phæbi tripode iudicabatur. carmina autem Authoris sunt hæc.

*Stratus humi Python Phæbi iacet ecce sagittis
Terribilis serpens corpore, & are minax.
Qui modo pestifero præsit tot ingera ventre,
Iam cinis, & pulvis, iam nihil esse potest.
Pythia iam celebrat securo Græcia corde
Laurea victorie cingat honora caput.*

*Prima docens rectum custos sapientia, vitæ est;
Cum vitæ morbos pellit, & omne malum.*

In L. Emb. Catone, etiam sapientior ille iudicandus est, qui veluti prouocatur, respondet; comparaturq; Elephantia Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, pondere corporeæ molis Draconem obruit. Idcirco Camerarius pinxit Draconem, cum *ex Ani. 27.* Elephante belligerantem, addiditq; hanc inscriptionem. NON IMPVNE FERES. Deinde protulit tale distichon.

Contemnit mortem, quæ non moriturus inultus,

Vna etiam est hostis certa ruina sui.

Symbolum, & Adagiū. Iouius scripsit hoc symbolum à se fuisse excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoni boni Fliscorum, qui illud vsurparunt in monumentum iustæ ultionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab æmulis suis, Fregosijs interemptum. Præterea hoc symbolo vsus est, etiam Delphinus Titio Comes Iesana, cum inscriptione non dissimili. DEO VINDICE. Demum Paradisus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati serpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius symboli desumptum est ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem, qui non comederit serpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem symboli, & adagijsensus est, multos homines aliorum damno, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Russellius, quoq; diuulgauit symbolum litteræ D. esse iconem Draconis: quemadmodum symbolum litteræ S. pictura Serpentis esse dicebatur.

Par. 2. mem. artif.

PHRENOSCHEMATA

*Draco ad
fores Pala-
tij, quid in-
dicet.*

IRI summa eruditione præstantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoschematum argumenta auferunt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis respicientia, in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Insigne Eminentissimi Cardinalis Hyppoliti Estensis Principis Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimi, qui, vt exprimeret neminem ita vigilem esse posse, quin aliquid eum fugere possit, delineauit Draconem secus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomamq; fortim subducentem, cum hoc aureo dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem supra ianuam aliquius domicilij cum Diſto. *HAS SERVO FORES.* Hæc autem pictura ad fores Palatij Illuſtriſſ. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expreſſa obſeruatur. Hieronymus Ruſſellius effigiauit Draconem, Lupo ſtrangulato, ad Cælum volentem, cū Diſto. *VIGILANTIBVS NVNQVAM.* Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laborioſiſſimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, a viſis immodici honoris titulo inſignitis ad ſydera, vſq; extolli.

Lucas etiam Contilis ſcriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onuſtæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Diſto. *NON SAT VOLVIſſE.* Etenim, cum per aurea mala, ſapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoſchemate, illam ſummopere deſideraſſe innuit, dum, ſtudento, noctem diei coniunxit peruigilem. Icon autē Draconis pingitur ad oſcēdēda pericula, & labores, quibus adoleſcentes, ad comparandas ſcientias, animum ſimul, & corpus affiduè fatigare debent. Idcirco phrenoſchemati addidit hoc Diſtum. *NON SAT VOLVIſſE.* quoniam, in negotio comparandæ virtutis, non ſufficit vulgatum decantare carmen.

B Cum deſint vires tamen eſt laudanda voluntas.

Quandoquidem multius curis, atq; vigilijs vtendum eſt; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq; puer, ſudauit, & aſſit.

Præter vigilantiam, exiſtimant authores prudentiam quaſi lumen aliquod in hoc animali eluſcere. Quapropter hanc beſtiam nonniſi ab aliquo expreſſam prudentiæ ideam habente comprehendere poſſe opinantur. Ideoq; ſigunt aliquando Draconem cum hoc Diſto. *PRVDENTIA VINCITVR.* quale phrenoſchema ad fores Illuſtriſſimi Comitum Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Perciuallus ſcripor Italicus, in libro Inſignium, delineauit Draconem vetus ſpolium deponentem, cum Diſto. *EX SCIENTIA PRVDENS.* quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal eſt ſagaciſſimum. Præterquamquod ei aſſignatur Prudentia, quia, cum ſpolium inquinatum cognouerit, illud ſtatim deponere perhibetur; quæ conditiones in viro prudentiæ nota præſtantiſſimo obſeruantur.

Vincenſius Ruſſellius exhibet hoc phrenoſchema, ſcilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Diſto. *CONDECORATA VIRTVS.* Aſſeritq; fuiſſe alicuius viri percelebris demonſtrantis propriam, & alterius virtutem, ex quo laudis, & honoris coronâ fuerit cōſecutus, vel à generoſiſſima Republica Veneta; propter pictam in phrenoſchemate paludem, vel à chriſtianiſſimo Galliarum Rege, vel à ſereniſſima Farnēſiana Familia propter lilia, quæ vtriuſq; Inſignia gentilitia exornāt: icon poſtea Draconis præſecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantiffimus eſſe debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila præliantis exhibet, cum Diſto. *DIMICANDVM.* ſateturq; hoc fuiſſe ſymbolum Chriſtianni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræſentat figuram Draconis ſupra ſphæram, cum Diſto. *NON MINOR EST VIRTVS.* Traditq; fuiſſe ſymbolum Sigoberti primi Regis Metenſium argumento fortè deſumpto à Hieroglyphicis Aegyptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum terrarum orbem designarunt. Meminimus etiam viſiſſe imaginem alati Draconis in ſummitate baculi eminentem, caudæ ſpiris baculum amplexantem cum Diſto. *SALVS VITÆ.* hoc phrenoſchema forſitam alludit ad baculum, & anguem Aſculapij, cuius numini Veteres tutelam vitæ conſecrarunt.

D Poſtremò venit in mentem phrenoſchema cuiuſdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verùm tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum ſententia Quidij germanam fateatur veritatem.

Horrea fornicæ tendunt ad inaniam nunquam,

Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem, cum Diſto italico. *TVFTO VELENO.* Alludens fortè ad amicos, qui olim tantā erga ſe ipſum benignitatem, nunc in venenum tranſmutauerint: vel per Draconem intelligens ſemetipſum venenofa laborantem egeſtate, cui amici appropinquare non auderent.

INSIGNIA MILITARIA.

*L. 17. Orig.
cap. 3.*

*Draconarij
qui fuerint*

CONSVEVERUNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro simulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis gestare, cum hac inscriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Isidorus hæc verba protulit. Posteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipse primus Draconis simulacrum gestavit: deinde Græci, & postmodum Romani talia simulacra ad bellum proficiscentes deferre cæperunt. Qua de re nummus Cæsaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conspicitur, habet in latere inuerso Draconem surrecto capite iuxta simulacrum Romæ galeatæ, cum inscriptione. C. CLO. VI. PRÆF. M. idest Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; respexit Baptista Mantuanus, canens.

Non mihi signabant picti vexilla Dracones,

Non Aquile.

*Insignium
militarium
descriptio.*

Quoniam Vegetius scribebat primum legionis signum fuisse Aquilam, quam Aquilifer gestabat: Dracones autem erant Insignia, quæ ad prælium per singulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc postea omnes signiferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modum autem gestandi, & formam horum Insignium recitat Amianus Marcellinus, quando describit pompam Constantij Imperatoris, quam Urbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconis simulacrâ aureis, gemmatisque hastarum summitatibus fuisse alligata, argenteo, & vasto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira perciti sibilarent; reliqua parte ex holoserico subtilissimo, atq; leuissimo, ut & ipsa à vento agitata viui Draconis caudam æmuleretur. De his Insignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Mansuecunt varij, vento cessante Dracones.

Demum Cortonacenses, coloris albi Draconem in rubra præferebant parmam, cuius umbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli, quorum interior prassinum, exterior vero colorem album præ se ferebat, de his parmis cum simulacris Serpentum, vel Draconum legendum est primum caput primi libri, ubi multo plura explicantur.

INSIGNIA GENTILITIA.

*Discremen
inter Insi-
gne genti-
litium, &
militare
quale.*

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus discrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vsurpantur. Immo vnum, & idem Insigne interdum utroq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire solet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in scuto Herculis, icones Draconum conspiciebantur. Item generosissimus Imperator ille Epaminondas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, ge-

stamine Draconis domi, forisq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, ubi prælium commissum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tantum Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Insigne ab hoc Principe fuit vsurpatum tradit Pausanias, ut ex cognatione Spartiatarum seprogenitum esse ostenderet; quorum Insigne figura Draconis exornabatur: cum ex semine dentium Draconis à Cadmo fatorum oriundi essent.

Non desunt nostra ætate familiæ, quæ in Insignibus gentilitijs effigie Draconis delectantur. Notimus iuuenem cultioris literaturæ consultissimum, qui proprium Insigne gentilitium Draconis icone decoratum supra ianuam musæi pingi curauit, deinde subscripsit hoc distichon.

Musarum est custos, custodij, Heliconis amani,

Hesperidum hororum celum fuit ante Draco.

*Draconem
Insigni ge-
nilitium mul-
tarum fa-
miliarum no-
biliss.*

Familiæ postea supremæ conditionis non sunt omittendæ; quartum Insignia gentilitia Draco exornat, veluti est nobilissima Boncompagnorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pontifex optimus Maximus emerfit, cuius Insigni gentilitio, multi alludentes

A dentes ad Draconem, hoc Dⁱ cum adscriperunt. PRUDENTIA REGNAT. Meminimus alibi sub eodem Insigni gentilitio legisse hæc verba. PRUDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Insigni gentilitio delineatam infra scriptis litteris coronarunt. VIRTUTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potissimum Poetæ alludentes ad Draconem Insignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conscriperunt. Horum igitur quidam Romam alloquens sic cecinit.

*Ne Lupa serpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantum signa timoris habet.*

Apud alium poetam meminimus legisse aliud distichon huius tenoris.

*Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab insomni bene custodita. Dracone.*

Ogerius, quoq; qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm studiosus in suo volumine syluarum hæc prodidit carmina.

*Peruigil Hesperijs olim seruabat in hortis,
Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;
Ne quis sisyphijs ea posset tangere palinis;
Raptaq; furtivè cupidis includere cistis.
Sic prudens Heros vigilantì nomine dictus
Verè Gregorius, sibi quas Dominator olympi
Commendavit oves, trùculento à dente Luporum
Defendit summo studio, curaq; perenni.*

Neq; sunt omitendi versus Gulielmi Modicij viri in litteris summi; in quibus singulares dotes, & deniq; omnes prærogativæ tanti Principis, occasione Draconis in Insigni gentilitio picti, sic exarantur.

*Est Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil est, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties fessa labore sopor.
Thesaurus igitur custos, templisq; Deorum
Appositus quondam dicitur esse Draco.
Est index animi prudentis; namq; minister.
Dicitur armifonè Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Urbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc Insigne noui tibi Roma benorum
Incrementa, decus, letitiamq; notat.*

*Certa salus paritur populis, cum cernit acutum
Rex vigil, & custos aurea templa colit.
Gregorius vigilem grata fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit esse patris.
Legisferam Cererem soliti vestire Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
Gaude Roma. Draco placidus viridantibus, alis
Alta petens, animoq; te iubet esse bono.*

*Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
Auspice, tum frugum copia maior erit.
Felsina, ciue tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad astra caput.
Nemo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil nisi mansuetum, nil nisi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco sentiet hostis
Thracius, & nigro gens Aquilone sata.
Non alia Deus ipse bonis placidissimus hostem
Horribilem præbet, se ratione malis.
Sic horrore lupos pastor fortissimus arceat,
Quem placidum peramant, quemq; sequuntur oves.*

G g

Quin

Lib. 3.

*Quin natura iubet cunctis in Regibus esse
Diversum quiddam, quod timeas, quod ames.*

Idem author composuit decaſtichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè ſimulacro Draconis ſignatam Summo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem, ſic ſe habet.

*Alme Pater rerum, cui tradita ſumma poteſtas,
Et Chriſti toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi ſacrorum data ſit cuſtodia; cuſtos
Templorum ſequitur te Draco iure vigil.
Aliger eſt inſigna tua Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac nitet in gemma facies ſignata Draconis,
Exprefſit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hæc hilari pater accipe fronte
Inclita, quæ generis ſunt monumenta tui.*

*Familia
Burgheſia.*

*Familia de
Maluaſijs.*

Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conſpicuæ, quæ in Inſigni gentilitio Draconem habent; veluti Burgheſiorum familia genere haud ignobili glorioſa, ex qua dimanavit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui noſtro ſæculo, tanta prudentia totum christianum orbem moderavit. Prædictis addamus nobiliſſimam Maluaſiorum Bononiensium Familiam, in cuius etiam gentilitio inſignij Draco conſpicitur. In hac Familia hodie reſulget Comes Cornelius ornatiffimæ ſapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc ſcriberemus, munere Vexilliferis Juſtitia in Patria ſungebatur.

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

*Reſpiciunt
varias præ
rogatiuas
Draconis.*

VM omnibus prompta ſit Gregorij XIII. Pontif. Maximi memoria, in cuius Inſigni gentilitio Draco figurabatur: ſciendum eſt, quòd Fabricius Principius vir in litteris clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Alluſionum ſymbolicarum in ſex diſtinctum libros composuit; in quibus Draconem, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum ſuis Diſtis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus inſinuavit. Propterea nos in præſentia, ad perfectam huius hiſtoriae tractatum, principaliora ſymbola ab hoc erudito viro repræſentata memorabimus.

*Bononia Cæ
ſitas patriæ
omnia boni-
ta.*

Itaq; in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici inſignatum diademate referentem Inſigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimi tercij, cum titulo. DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur intereſſe Principis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone ſuperuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria conſideratur, quæ totius terrarum Orbis Principem edidit, ſub cuius umbra bona omnia rectè nominanda ſunt. Ibi conſpicitur ſphærica machina, in cuius ſummitate duo parui Dracones caduceum ſeræ Mercurij referentes apparent, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INſIGNIS. Cum nativitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim deſcriberetur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quali præliaturas, cum inſcriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. ſumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem tranſfiguratus, hoſtibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc ſymbolo ſignificare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hoſtibus ſternendis, in Republica ſeruanda liberaanda, & regenda, immortalitatem adipiſcitur. Rurſus effigians Draconem puſſionis dormientis caput ſpiris circumdantem, ſcribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens ſummam nominis amplitudinem in omnibus ſignificare dicebatur: cum olim Haruſpices ſerpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarior ei accidere potuiſſe. Poſtmodum delinæavit puerum ſupra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HYMILES. Nam ſicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuiſſe ſtixerunt, hic ab Authore, pro

*Videnda
ſunt Draco
nis præſa-
gia.*

A pro Aquila, Draco describitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Fastosus, & Arrogantes deprimit, Abiectos verò ad sydera vsq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE, ET MODO. Significatur enim, quod veluti Sol perpetuo circulari cursu totum terrarum orbem illustrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procrastinat, ad Monarchiæ Principatum facillè peruenit. Deinde cum interfit Principis omnia destruere vitia, & Insignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium sagittis conficiens, à quo postea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus est. A DEVICTO INSIGNIA SVMPSIT. Iterum conspiciari licet effigiem Saturni in antro, cum figuris sex puerorum, & Draconis, pro ætatum, & anni significatu, cum inscriptione. SVPER ÆTHERA NOTVS. cum senium, siue vltima hominis ætas illa sit, in qua, ad mentem Aristotelis, nobilitas signatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ insistentes, cum titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes sunt, & acutissimi visus ex proprio nomine esse perhibentur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcirco naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draconem manutinentis, cum titulo. RERVVM POTITVS OMNIVM. Huic enim symbolo argumentum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno positum significaturi, prædicto simulacro utebantur. Conspiciuntur icones Solis, cum Dracone, & Lunæ cum Aquila: inscriptio est. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi Pontificis, & Imperatoris potestatem. Adduntur figuræ equitum spolio Draconis munitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hostes non solum vulneribus, sed terrore etiam arceantur. Item conspiciari oportet simulacrum mulieris altera manu facem extinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inscriptione. PVDICITIÆ CONSERVATIO. etenim Princeps facies Veneris procul expellere, aut prorsus extinguere debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & sinistra Draconem stringit, cuius inscriptio est. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cælesti sponsa, nempe Ecclesiæ Catholicæ assimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens resurgit; ita Ecclesiæ, eiusq; Princeps Christicolarum corda illustrat. Pingitur quoq; navis mercibus onusta, expansis velis, in pelago à magno recta Dracone, cum titulo. NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conspiciatur simulacrum terræ, cum Dracone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna servantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pater omnium nominatur, & coronam servantis ciuem meretur.

Apollo draconem pythium necans, deinceps Insignia draconis reporta nit.

Draconem apud Aegyptios erat hieroglyphicum regis.

Prudentia draconi attribuitur.

C Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi visuntur, cum titulo. TIBI MERCES ET HONOR. Imagines enim illarum sæminarum Geometriam, Musicam, & Arithmeticam repræsentant, quæ Principis munificentia florent. Sequitur simulacrum Draconis stellam ad instar cometæ delineatam intuentis, inscriptio est. DOMINABITVR ASTRIS. Quoniam Princeps Astronomiæ studio insignis, prodigiorum minas facillè auertit. Insper exhibetur Draco in medio Musarum cætu, hoc coronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentia Principis imbre aspersi Poetæ, eius encomia in dies decantare minime cessant. Ibi videtur etiam Esculapij imago nodosæ virgæ à Dracone circumdata nixa cum litteris. LIGNVM AMBIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum salute, necessaria, sagacitate Principis, iuuetur. Pinguntur insuper multi libri, & Draco cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidem Princeps circa leges iugi versans vigilia, facillimè regimè Reipublicæ moderatur. Figura autem etiam Draconem intuentem simulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi spiritum indigitabant: quare in hoc symbolo consideratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit simulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi, cum inscriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia solus Princeps est, Europam ab hostium manibus intactam tuetur.

Corona querna olim dabatur servantibus ciuem.

Icon Esculapij quælis.

D circa leges iugi versans vigilia, facillimè regimè Reipublicæ moderatur. Figura autem etiam Draconem intuentem simulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi spiritum indigitabant: quare in hoc symbolo consideratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit simulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi, cum inscriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia solus Princeps est, Europam ab hostium manibus intactam tuetur.

Præcorum aliqui venerabantur Solem.

In progressu, conspiciari possumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito corona, & titulo huius tenoris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduentante Vere, frigus dissipatur, & nebule dissoluantur, ita candor Principis humanæ mentis

*Simulacra
quatuor an
ni temporū.*

tis tenebras fugat. Additur huic imago aestatis, cum Dracone spicis coronato, & titulo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti aestas annona redundet. Neq; desideratur simulacrum Autumni, cum figura Draconis fructuum fertis ornati, & titulo. SVPEREMINET OMNES. Siquidem Principis potestas, de qua honores, & dignitates fluunt, Autumnino fructuum ditissimo comparatur. Deniq; Author præbuit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornato, & inscriptione. DIV NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores, dies, atq; noctes ducit insomnes, idq; populea fronde significatur.

Deus vocatur Alpha, & Omega.

Inter præcipuas libri secundi allusiones symbolicas, figuratum Draconem, cauda mordicus apprehensas, circulum formantem intuemur, cum titulo. ALPHA, ET OMEGA. Nam Deus, quo maius excogitari non potest, rerum omnium Principium, & Finis, caræ humanam indutus, vitam mortalibus restituit. Huic adduntur imagines gentium, & angelorum. Draconem supra lignum eleuatam in solitudine venerantem, cum inscriptione. CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Christus enim per æneum Serpentem in Deserto adoratum præsignatus, non solum mundana, deleuit peccata, sed etiam indulgentiam, & criminum remissionem de eius latere effudit. Figurato deinde Laocöonte cum filiis à Draconibus demorsis, addidit hanc inscriptionem. QVOD CONTEMNERE DIVOS. cum Deus sacrilegos, & simoniacos vivere non permittat. Insuper, sumpto argumento à Servio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua versantes vocavit angues, in terra Serpentes, & in templis Dracones, effigiat hanc bestiam in vndis natantem, per terram gradientem, & supra templi ædificium, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus cum sit ubiq; criminis forum nullum est perfugium.

*Laocöontis
Icon.*

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inscriptione. MISERICORDIA, ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Christus humanum induit spoliū, ob incredulitatem, à corpore Ecclesiæ rescissa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inscripsit. SVSPICE, ET VALEBIS. cum Christus pretio proprii sanguinis humanum genus redemerit. Iterum supra lignum, ad instar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA. DVELLO, quoniam Christus in cruce efflans spiritum, mortem extinxit; deinde relata victoria, gloriofus triumphavit. Præterea delineavit Andromedam scopulo alligatam, monstrum per maris vndas ad eam properans, & Draconem pro illius salute aduolantem, cū inscriptione. REDemptor, ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam, scopulus peccatorum, mare mundanas fallacias, monstrum hostem humani generis, & deniq; Draco diuinam opem significat. Cum Christus animam crimini alligatam, ab hostium potestate liberauerit. Item conspici licet figurā Draconis in summo turris fastigio, cū titulo. SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri testamento, Deus turrim sibi edificasse, & Deus vltionum vocatus fuisse tradatur, qui hodie Deus Misericordiæ nuncupatur. Effigiat quoq; illam, quam in Apocalypsi Ioannes vidit meretricem supra bestiam coccineam, à Dracone conculcatam, cum inscriptione. MORTE MORTVA, VITA. REVIXIT. Draco hoc in loco sumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex; Deus enim iniquitatum eum aium factorem sternit. Amplius conspicitur Draco supra figuram, sphericam eum caduceo Mercurij, & legitur hæc inscriptio, REX REGVM. Hoc enim simulacrum olim mudi regimen denotabatur. Visitur quoq; figura monstrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falsitas veritatis est æmula; cunctis enim liquidò constat Christum olim figura Draconis, fuisse præsignificatum: H

Draco truncata cauda

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inscriptione. MISERICORDIA, ET VERITAS. quoniam Sinagoga, pro qua Christus humanum induit spoliū, ob incredulitatem, à corpore Ecclesiæ rescissa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inscripsit. SVSPICE, ET VALEBIS. cum Christus pretio proprii sanguinis humanum genus redemerit. Iterum supra lignum, ad instar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA. DVELLO, quoniam Christus in cruce efflans spiritum, mortem extinxit; deinde relata victoria, gloriofus triumphavit. Præterea delineavit Andromedam scopulo alligatam, monstrum per maris vndas ad eam properans, & Draconem pro illius salute aduolantem, cū inscriptione. REDemptor, ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam, scopulus peccatorum, mare mundanas fallacias, monstrum hostem humani generis, & deniq; Draco diuinam opem significat. Cum Christus animam crimini alligatam, ab hostium potestate liberauerit. Item conspici licet figurā Draconis in summo turris fastigio, cū titulo. SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri testamento, Deus turrim sibi edificasse, & Deus vltionum vocatus fuisse tradatur, qui hodie Deus Misericordiæ nuncupatur. Effigiat quoq; illam, quam in Apocalypsi Ioannes vidit meretricem supra bestiam coccineam, à Dracone conculcatam, cum inscriptione. MORTE MORTVA, VITA. REVIXIT. Draco hoc in loco sumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex; Deus enim iniquitatum eum aium factorem sternit. Amplius conspicitur Draco supra figuram, sphericam eum caduceo Mercurij, & legitur hæc inscriptio, REX REGVM. Hoc enim simulacrum olim mudi regimen denotabatur. Visitur quoq; figura monstrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falsitas veritatis est æmula; cunctis enim liquidò constat Christum olim figura Draconis, fuisse præsignificatum: H

Andromeda quid significat.

Item conspici licet figurā Draconis in summo turris fastigio, cū titulo. SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri testamento, Deus turrim sibi edificasse, & Deus vltionum vocatus fuisse tradatur, qui hodie Deus Misericordiæ nuncupatur. Effigiat quoq; illam, quam in Apocalypsi Ioannes vidit meretricem supra bestiam coccineam, à Dracone conculcatam, cum inscriptione. MORTE MORTVA, VITA. REVIXIT. Draco hoc in loco sumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex; Deus enim iniquitatum eum aium factorem sternit. Amplius conspicitur Draco supra figuram, sphericam eum caduceo Mercurij, & legitur hæc inscriptio, REX REGVM. Hoc enim simulacrum olim mudi regimen denotabatur. Visitur quoq; figura monstrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falsitas veritatis est æmula; cunctis enim liquidò constat Christum olim figura Draconis, fuisse præsignificatum: H

Deus vltionum quando dictus fuerit.

Amplius conspicitur Draco supra figuram, sphericam eum caduceo Mercurij, & legitur hæc inscriptio, REX REGVM. Hoc enim simulacrum olim mudi regimen denotabatur. Visitur quoq; figura monstrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falsitas veritatis est æmula; cunctis enim liquidò constat Christum olim figura Draconis, fuisse præsignificatum: H

Mundi regimen quo modo à Principis denotatur.

Amplius conspicitur Draco supra figuram, sphericam eum caduceo Mercurij, & legitur hæc inscriptio, REX REGVM. Hoc enim simulacrum olim mudi regimen denotabatur. Visitur quoq; figura monstrifica Draconis, cum titulo. VERITAS, ET MENDACIVM. Siquidem falsitas veritatis est æmula; cunctis enim liquidò constat Christum olim figura Draconis, fuisse præsignificatum: H

*Religio intactam
servans
princeps cō
stituitur.*

Imò figuravit simulacrum Religionis supra Draconem sedens, cum titulo. RELIGIO

NIS

A NIS BASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida, & intacta seruatur. Huic addidit effigiem Basilicæ D. Petri in Vaticano, cuius fastigium figura Draconis exornat, cum inscriptione. IVSTI INTRAVNT PER EAM. Proptereaquod Religiosus Princeps populum, etiam religiosum, & pium reddit. Ibidem fas est obseruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo. OMNES GENTES SERVIENT EI. cū religio diuina, & immaculata exteris, etiam Nationes sibi reddat subditas, & animarum languores sanet. Obseruantur etiam ibi Centaurosum, & Satyrorum picturæ, quæ; conspecto Dracone, fugiunt cum titulo. NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO. Etenim veneranda religio homines veneficos, & superstitionibus deditos viuere non patitur.

Diuina religio exteras, etiam gentes ad se trahit.

Verum quia religio Principis in ædificandis, & instaurandis templis, cognoscitur, & probatur; Author pinxit imaginem Dei Genitricis Mariæ infantem Iesum amplexantis in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM: Proptereaquod à Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in facellum Gregorianum translata fuit. Postmodum simulacro Mineræ corio Draconis indutæ, & scuto capite Medusæ signato, armatæ inscripsit. VT ATTONITOS FORMIDINE TERRREAT HOSTES. Quia religiosus Princeps, vtriusq; vitæ nimirum actiua, & contemplatiua, aduersus hostes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, milites mouet. Et cum Princeps petentibus beneficia singulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genuflexorum coram Dracone Aesculapij, cum titulo. PVBLICA SALVS. Deniq; conspiciari possumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle Draconis fabrefacta esse ferebatur, & titulus est. DA PATER AVGVRIVM; etenim religio petentibus iusta, responsa veritatis haudquaquam negat.

Minervæ simulacrum

In tertio Libro allusionum symbolicarum quædam symbola habentur potiora. In primis effigiatur Deus Moysen alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inscriptione. ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem saluat: ita ærumnarum finis, qui in ipsis est obseruandus, sæpè Populorum Principem constituit. Deinde pingitur virga in Draconem transmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INFIDELIBVS. fides enim sicuti stipulam voluptatum accensam extinguit: sic Princeps vanitatem Infidelium damnat. Item videtur ibi Draco Moysis deuorans Dracones, vicantionum, à

Magis excitatos, cum inscriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quemadmodum enim fides mundanarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine veritatis mendacia detegit, atq; suppressit. Adduntur simulcra templorum Ethnicorum, necnon sapientum Græciæ faciem Draconis intuentium, cum titulo. LVX ORTA EST EIS. siquidem fides Christi tenebras Ethnicorum dissipat, atq; cōsumit. Succedit magna Draconis imago duas linguas exerens, cum inscriptione. VNVS PASTOR, ET VNA FIDES. Etenim fides est munus prædicationis ad Romanū spectans Pontificem vtriusq; Ecclesiæ, nimirum Latinae, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius nauita est Draco, cum inscriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam fides perseverantiam expostulat. Figura Cerui, etiam conspicitur ad fontem à Dracone custoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQUAS. Hocq; symbolo mentem fide expurgari significant. Effigiatur etiam Trophonij antrum, vbi Dracones responsa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, sine lumine fidei, in rebus, etiam versantes operibus, nihil moliuntur; cum fides nostra tanquam Phæbus inter sydera refulgeat. In subsequenti symbolo tria conspiciuntur simul

Veritati mendaciæ cedere necesse est.

Fides perseverantiam expostulat.

lacra, nempe nauis in mari, Draconis supra lapidem, & Aquilæ volantis, cum his verbis. QVAM INVESTIGABILES VIE EIVS; quoniam spes ad lumen veritatis mentem eleuat.

operationes rectæ sine lumine fidei nihil operantur.

Sequitur icon Draconis oues à varijs monstris defendentis, cum titulo. PHARMACVM, ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: sic spes, quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud Aegyptios erat symbolum salutis, & in Tripode responsa veritatis dabatur: author Draconem in Tripode effigiauit, cum inscriptione. FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam spes nominatur galea salutis; qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hostibus facile debellatis, triumphat. Denuò possumus intueri supra lignum eleuatum in Eremitico pictum Draconem, Christum passum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VI-

*Charitatis
ardore ho-
mines mo-
ueri debent*

*Diuini iu-
ris dogma-
ta manife-
stare inte-
rest Ponti-
ficis.*

*Ianus exhi-
bet symbo-
lum veri
Principis.*

*Aequitas,
& seueri-
tas, pena,
seu premiū*

*Phaeton est
symbolum te-
meritatis.*

*Potestas Ec-
clesiae secu-
ra, & inta-
cta manet.*

*Prudentia,
& fortitu-
do simul qd
valeant.*

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem insuper suspicientem, & halitu aues attrahentem pinxit, & inscripsit author hac verba. EXPVLSOS DE-PRIMIT SPIRITVS, charitas enim, cum peccatum expellat, Deus est, cuius vices Summus Pontifex subit. Draco postea supra quadratum lapidem pius videtur, cum titulo, QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem sapientem firmæ nixum veritati, qui in hoc vitæ truiuo degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit figurâ Draconis multitudinē librorū incubantis, & inscriptionē. IN SCRINIO PECTORIS OMNIA. Propterea quod interest Principis responsa fidei, & diuini iuris dogmata manifestare. In subsequenti symbolo inspicitur Draco ramis hædæ coronatus, & inscriptio est. IN DIE LABORE VIRET. quoniam labore studiorum nomen Principis semper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura sphingis Draconem fugientis, cum titulo, FUGAT TENEBRAS. nam sapientiæ lumen, cæcitatibus nebulas expellit. Pingitur deniq; Draco instructum militum aciem intuens, cum inscriptione. CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis sapientiā, & legum peritiā, quàm armis operatur.

Inter symbola quarti libri primum sibi vendicat locum figura Iani sinistra speculum, & dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem summa prudentia insignem indicet, non possumus non fateri, in hoc symbolo veram prudentiæ principis descriptionem assignari. Addit præterea iconem populi Romani Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia Principes altiori præditus providentiā egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; consulit. Item licet conspiciari iconem Columbæ supra caput Draconis his verbis exornata. PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his verbis. SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis abdita seruantur. Ibidem Draco inspicitur proprios fouens sætus, & cæteras venenans animantes, inscriptio est. MORS IMPIS VITA FIDELIBVS. Hoc symbolo ostenditur æquitas, & seueritas, seu pæna, & premium, quibus Princeps benè, & malè merentes prosequitur. Deinde possumus intueri simulacrum Draconis in summitate arcis Sancti Angeli, cum inscriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignitatum constitutus Princeps, niueaq; probitate candidus, iustitiæ radios effundens, Christianæ Reipublicæ mores restituit.

Pingitur Draco in amenitate terrestris Paradisi inter ramos arboris occultatus, ubi quoq; conspicitur alius Draco locatus supra lignum ab Hebræis in Deserto erectum, cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iustitiæ Principis, ut ubi peccatum commissum est, ibi quoq; pæna soluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens, & de curru Solis cadens, cum inscriptione. RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Princeps sua sæuitia præcipitat. Conspicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his verbis. IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex esse nullo iure prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo. FORTIOR IPSO NVLLVS. quoniam Princeps hostes Christianæ religionis cõculcat, olim, ut scripsimus in Historicis, Leutichio visus fuit Draco clauis inuolutus: vnde author hoc in loco pingit Draconem clauis tenentem, cum titulo. NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM. Nam potestas Ecclesiæ, ob Principis fortitudinem, secunda, & intacta manet.

Item Draco visitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. Dignitas enim Ecclesiæ, ob Constantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibidem Dracones, caudis simul complicatis, erectis capitibus, amicum tranantes, cum inscriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Principis ardua, etiam aspernatur. Pingitur item Draco spiris caudæ collum Leonis stringens, & titulus est. PRVDENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo seorsim polleant, simul tamen copulatæ multo plura operantur. Pinguntur etiam homines nauigantes, & Draco vellus aureum custodiens, cum titulo. PRÆDONVM EVERSOR. Quandoquidem thesaurus sapientiæ Principis custodia seruetur. Figuratur etiam Draco cælestis inter sydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum clara Principis origo, candore vetustatis fiat illustris. Demum fas est conspiciari Draconem

A conem vetus spoliū deponentē, cū litteris. **ABSTINENTIA**. Argumento desumpto à natura Draconis, qui priusquam se renouet, à cibo abstinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum superiorum roboratur.

In quinto libro elegantiora, & potiora symbola sunt, veluti pictus Draco in horto Hesperidum hoc titulo coronatus. **OPTIMVS RERVM SERVATOR**. propterea quod vigilantia Principis Ecclesiam Dei ab hostium impetu tutatur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo. **CVSTODIA, ET VIGILANTIA**. Insinuat enim author, quod veluti Pallas virgines, ita Princeps Ecclesie dogmata intacta seruat. Deinde super gregem ouium Draco expansis alis figuratur, & additur hæc inscriptio. **SVB VMBRA ALARVM TVARVM**. Siquidem Princeps firmis catholicæ fidei documentis imbutus, oues custodit. Iterū effigiatur Draco in fastigio arcis S: Angeli hæc inscriptione decoratus. **OMNIA TVTA VIDES**: Princeps enim occulatus omnia videt, & seruat. Item conspicitur Draco Minervæ minister ad fores templi cum titulo. **VIGILAT**. quoniam tempora Principi vigilanti semper famulantur. Licet ibidem intueri Draconem oculis apertis quiescentem cum inscriptione. **DORMIENS VIGILAT**. quia custodia, & cura ad Principem spectans infomnis esse debet.

*Draco hor-
ti Hesperidi-
dum.*

*Princeps
oculatus es
se debet.*

Deinceps postea duo Dracones cum cornucopia sub pileo alato, cum inscriptione. **PACIS AVTHOR ÆTERNÆ**. hoc enim est felicitatis, & perpetuæ symbolum. pacis Huic adiungitur effigies Draconis supra figuram galeæ his inscripta verbis. **PRO PACE BELLVM**. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quasi author velit innuere, quod viri bellum mouentes, virtute prudentiæ præstantissimi esse debent.

*Symbolum
felicitatis
quale.*

Conspicitur Draco mordicus caudam tenens supra lignum in solitudine erectum, cum titulo. **VENI VIDI VICI**. Siquidem victoria sanguine parta christianæ republicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectitur figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocaram, cum titulo. **VTRVMQVE**. Præstat propterea quod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ designantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri possit. Deniq; pingitur mulier in throno sedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inscriptione. **SIMVLACRVM FÆLICITATIS**. cum hæc imago pro symbolo felicitatis in numismate Iulie Mammææ conspiciatur: quamvis ibi de felicitate mundana, hic de cælesti verba fiant.

*Prudentia
Principis
quo designatur.*

In sexti, & postremi libri prima fronte author delineat circulum arcticum imaginibus Vrsarum, & Draconis exornatum, quæ constellationes in nostro Hemispherio nunquam occidunt, cum titulo. **DIGNITATVM CVLMEN**. quoniam serenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata semper defenditur. Huic symbolo additur icon Palatii in monte Exquilino ædificati, & spira Draconis circumdati, cum inscriptione. **PRINCEPS REXQVE** potentissimus. Argumento ab Ægyptijs desumpto, qui Principem æqua lance subditorum curam gerentem demonstraturi, hoc simulacro utebantur. Item conspicitur Hecate viarum præfes capite Draconis, loco humani, integrata, cum titulo. **LEGVM DATOR, ET CVSTOS**. Princeps enim leges condit, & seruat; quarum olim Hecate nempe Diana custos esse credebatur, cum vijs illam præfessent. Pinguntur ibidem duæ columnæ spira Draconis circumdatæ cum inscriptione; **NITITVR IN VTRAMQVE**. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquam duabus firmis columnis semper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum angustias pictus ad spoliū deponendum, cum titulo. **PENITENTIA**. quoniam sobrietas Principis longanimitatem parat.

*Hieroglyphicū Prin-
cipis iusti.*

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in mustelam, atq; Draconem incidentis, cum inscriptione. **BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM**. nam mustela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis esse ab Antiquitate credebatur. Rursus figuravit author Draconem ouium custodem, & lupum fugantem, cum titulo. **SVREXIT BONVS PASTOR**. Etenim Princeps, sublata Ethnicorum superstitione, truculentam luporum rabiem facillè compefcit. Annectitur simulacrum Æsculapij Dracone cincti inter cælestes imagines refulgens, nec non Draco Insignia gentilitia Gregorij decimi terrij exornans, his verbis coronatur. **ALTIOR ILLO SPLENDET**. nam Princeps immortalitatem assecutus super æthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnā Draconis effigiem caudam mordicus tenentis, cum titulo. **AQVO**

*Quæ ani-
malia bo-
nū, vel ma-
lum omen
presagierit.*

ET

Cuncta bona à Deo: ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes, & resurgentibus semper in pelagus redeunt: sic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eundem reuertuntur.

SIMVLACRA

*Quibus antiquitas
dracones
consecrante
vixit*

VXTA Ercynam flumen, in specu quodam, Draconum simulacra fuisse penès humanas icones, scripsit Pausanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æsculapij, & Hygiæ fuisse diuulgabant: cum tamen Ercynæ, & Trophonij essent, quibus etiam Dracones consecrauit Antiquitas. D. Augustus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conseruabat, duas tabulas parieti impressit, in quarum altera, pufio, præter ætatis discrimen patri similis, superuolante Aquila Draconem complexa, conspiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædationibus infestans, in naui præora, Leonis, & in puppi, Draconis simulacrum gerebat. Item chimæra tali modo à Priscis effigiebatur, vt prima pars Leonem, media Capram, & postrema Draconem repræsentaret. Iuxta illud.

Πρῶτα λέων, ὀπίθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα

Nimirum.

Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc versu capram intelligamus.

Li. 2. c. 46.

*Figura draconis in
Æcolipilis.*

Paulus Venetus sermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares, quam feminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, simulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facile deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit simulacra, eò pulchrior esse creditur. Insuper, qui Æolipilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis superinducunt, ex cuius ore fistula illa spiritalis ventum persans prominet. Hæc autem organa sunt pilæ æræ, & cauæ, in quas, per angustissimum foramen, humor instillatur; ideoq; vbi ad ignem concalescunt, spiritum vehementissimè efflant: siquidem humor internus vi caloris rarefactus copiosum generat aerem, cuius cum minimè capax sit illa cauitas, vehementi impetu erumpere cogitur. Clusius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento inclusum, figuram Draconis repræsentans, exhibet.

Lib. 1.

Caput draconis sub limine.

L. 9. Pharsalia.

Itaq; Prisci (vt annotat Plinius) tantoperè Draconibus, & eorum simulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum subdito, fortunatam domum facere promitterent; & ratio erat, quia has bestias γάρτοις δαίμονας, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc respiciens, cecinit.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris

Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

Simulacrum diabolicum draconis.

Syntag. 7.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis simulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutissimum gestans gladium, in specu quodam olim seruabatur, cui, singulis annis, virgines copiosis exornatæ floribus hoc modo immolabantur; quatenus insciæ per scalam antri descendentes in acutissimum irruerant ensen, sicq; pereuntes sanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis simulacrum Monachus vir iustus (Stiliconi tunc patritio fraude detecta) solò baculo perfregit, & dissipauit.

Sed maiori admiratione dignum est, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus simulacra Draconis copulabant. Primitus, si respiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuasisse: vnde Phæbus adhuc infans sagittis Feram confecisse dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuisse asseuerat, & Propertius huc respiciens, sic canit.

Pythius in longa carmina veste sonas.

*Pythia quo fuerit.
Vixit draco ubi colebatur.*

Immodè & vates Phœbi, quæ responsa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chrysostomus hæc habet. Pythia femina fuisse traditur, quæ in tripode sedens, malignum spiritum per inferna emissum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; resolutis crinibus debacchabatur, & ore spumam emittens, verba furoris plena profundeabat. Quare deinceps maligni spiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non solum simulacrum Draconis, sed etiam viuus

Draco

A Dracone colebatur, cui gentes offam offerentes, obseruantesq; num illa libenter vesceretur reus felici, vel infelici euentum præsagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere.

L. I. gē. dier
cap. 29.

Præterea venatrix Diana apud Pausaniam sic describitur, ceruina pelle velata, pendente ex humeris phætra, altera manu lapidem, altera duos Dracones sustinens; & canis de genere venaticorum huic simulacro assistit. Gyraldus etiam narrat, quod nonnulli Indi, qui olim maximas arbores, tanquā diuina numina sunt venerati, Draconem quindā iugum, tanquam Liberi patris simulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ suæ Palladis simulacrum Draconis addiderunt, & Hesychius οἰκεπὸν ὄφις nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortassis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem, & filios occiderunt, ad sacra Palladis delubra confugisse, & sub eius clypei orbe delituisse decantauit.

Symag. I.

Simulacrū
Liberi patris
apud
Indos.

Pausanias tamen, in Atticis, simulacrum Mineruæ in hunc modum describit: nimirum ex auro, & ebore constructum, veste ad talos demissa, in medio galeæ Sphingem, ad latera Gryphes depingit, Medusa caput eius pectori inserit, manibus hastam addit, iuxta hastam Draconem, & secus pedes scutum. In primis hoc Mineruæ simulacrum

Simulacrū
Minerue
ex Pausania.

effigiebant armatum, ut virum sapientem, aduersus cunctas animi perturbaciones, se armantem, & forti animo vitij resistentem significarent: deinde galea cristata ad cerebrum viri sapientis refertur: hasta longa insinuat, quod vir prudens, oratione, eminens, etiam scire potest: scutum cristallinum magnam viri solertiam representat: caput Medusæ pectori Mineruæ insculptum, terroris refert imaginem, quam sapiens vir in pectore, aduersus amulos seruare debet: Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantiæ minister quandoquidem Prisci, hoc symbolo, virgines, peruigili cura custodiendas esse denotabant: vel dicamus Draconem huic simulacro fuisse additum, ob acutam visionem, quæ prudentiam demonstrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuisse, refertam tradit: quæ de causa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ consecratur.

Effigies draconis cur si
mulacro Mi
neruæ adde
retur.

Quapropter Demosthenes promulgare solebat Palladem immanibus bestiis, scilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum esset, cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pausania, galeæ Mineruæ, in arce Eleorum, insidebat, & perissimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax esse tradatur. Addit Plinius Mineruam musicam, quoq; fuisse appellatam, quia Dracones in Gorgone eius, ad iocus ortharæ, citu ressonarent.

Minerua
musica.
L. 34. ca. 8.

Quid de simulacro Aesculapij dicendum est? cui etiam figura Draconis à Præcis fuit addita. Recitatum fuit superius in primo capite primi libri, Aesculapium sub specie languis à Legatis Romanis in Urbem fuisse ductum, ut grassantem pestilentiam expugnaret. Ex altera parte tale quid sibi accidisse, Græci scripserunt, cum idem Deus Draconis effigie, à Nicagora Echetimi vxore, ad Sicyonios, Mulorum bigis, inuectus fuerit. Hac de causa simulacrum Draconis, cum Aesculapio pingebatur. Addunt alij id factum fuisse, quia ab Aesculapio educatus fuerit Draco, in quodam Pelei montis loco, qui Pelethronius ab vbertate florum nuncupabatur (Throna enim flores lingua Thessala vocantur) Et quamuis superius Paræ serpentis innoxij simulacrum Aesculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli, & Draconis, simulacrum Aesculapij exornarunt ob vigilantiam, quæ agrotantibus, ad acquirendam, & conseruandam valetudinem, summopere necessaria esse perhibetur.

Simulacrū
Draconis,
cū Aescula
pio cur pin
geretur.

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur: quamuis exaratum fuerit eius virgam duobus Serpentibus esse exornatam: attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiscens præliantes conspicatus, virga confestim conciliauit. Martialis igitur sic canit.

Cyllenes, Calig, decus facunde minister,

Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius postea nititur persuadere, imaginibus Draconum in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, quæ vtriusq; syderis flexuosum iter, representari: nec non quia veluti Dracones, singulis annis, deposito senio, iuuenescunt: ita hæc duo mundi luminaria à quadam depressionis senectâ in suam altitudinem, tanquam in robur suæ iuuentutis reuertuntur.

L. I. Satur.
dier. ca. 19
20.

Non est prætereunda Ceres, quæ, licet apud aliquos supra bouem sedens, cum calathotho

*Simulacrū
Cereris quo
modo ab an
tiquis figu
raretur.
Lib.8.*

tho seminum, agricolis assistentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Ar- E
cadia, ex Pausania, simulacrum Cereris erat simile mulieri, quæ altera manu delphi-
num, altera columbam sustinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum
imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad representandum
Cereris simulacrū, mulierem spiceis coronatam fertis, a Draconibus in curru tractam
effigiauit; ideo Ovidius canebat.

Flava Ceres spiceis tenues redimita capillos.

*L.1. de Ra-
pt.Proserp.*

Hic autem currus, & Dracones elegantissimè describuntur à Claudiano his versibus,

Sinuosa Draconum

Membra regens, volucrig, per aua nubila tracta

Signant, & placidis humectant fræna venenis.

Frontem crista tegit, pingunt maculosa virentes.

Terga notæ; rutilum squamis intermicat aurum.

Symag.7.

Addidit autem simulacro Cereris figuram Draconis Antiquitas: aut quia obliqui sulci
à hōbus arando formati, obliqua Draconis imagine demonstratū; aut in monumentū
Draconis ab insula Salamine pulsi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquam eius Deæ F
minister latibulatus est. Vel, ut recitat Eusebius, referente Gyrardo, quia Persephoni,
aut secundum alios, Pherephatti Cereris filiæ Iupiter, sumpta Draconis forma coniun-
ctus fuerit: vnde postea in Sabaziorum mysterijs, Draco in spiram conuolutus, ad me-
moriā facti commendandam, vel potius in testimonium tantæ turpitudinis, adhibe-
batur. Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto; quoniam, secun-
dum Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem ferendi edoctus, & curru eiusdem Deæ
vltus, totum Terrarum orbem lustraverit. Idcirco canebat ille.

*Pictura
Triptolemi
qualis.*

Angues Triptolemi strident, & squamea curvis

Colla lenant astricta iugis, lapsusq; sereno

Erecti, roseas tendunt ad carmina cristas.

*Lib.9.
Draco Mar-
tis sacer.*

Item simulacrum Draconis nonnulli Marti adiunxerunt, quoniam, ut recitat Pausa-
nias, supra fontem Ilmenij, quem Marti sacrum dicebant, Draco cernebatur, cui
fontis custodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiam Deus à Macrobio triceps de-
scriptus spira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei significatum alibi enuclea-
uimus.

*Figuris
Herōū cur
simulacra
draconum
adderent
Antiqui.
Lib.4.*

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum simulacra adiunxit Antiquitas; hocq; non
sine ratione factum putavit; quandoquidem ex medula humana Serpentem nasci di-
uulgatum est: quemadmodū Virgilius in tumulto Anchisæ contigisse obseruauit; quam
postea functionem Poeta ex historia desumpsisse videtur. Siquidem Athenienses, apud
Salamina, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improviso apparen-
tem conspicati, bonum omen ab euentu præfagierunt, cum in Salamina templum
Cychreo dicatum, ut legitur apud Pausaniam, fuerit; & Apollo responsum dederit, Dra-
conem illum Cychreum heroem fuisse, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel ad-
denda sunt figuris Heroum simulacra Draconum, quia Aristomenes, annorante Pau-
sanias, qui adhuc apud Messenios, inter Heroes colitur, natalibus à Dracone nobilitatis,
in signis fuisse tradatur: siquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdam sumpta
Draconis forma, concubuisse memorant. Immo ob eandem causam, scutum Menelai
figura Draconis signatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impressus deno-
tet monumentum illius, qui Aulide inter sacra repens omnibus Ostento fuit.

*Draco cur
cum Archā
geto Micha-
ele.*

Omissis Ethnicorum simulacris, pictores etiam Christicolæ iconibus multorum San- H
ctorum figuram Draconis adiungunt, sed potissimum sub imagine Sancti Michaelis Ar-
changelī, nec immerito, quia sacris nituntur litteris, ubi legitur, quòd, factò in æthere
sede silentio, dum bellum à Dracone cum Michaelē Archangelo committeretur, tan-
dem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginosa regna fuit expulsi.

*Simulacrū
Custodiæ
quale.
Par.1.100.*

Postremò apud Ripam equitem, & victū omnigena clarum eruditione, in suo simula-
crorum volumine, ubi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Dra-
conum figuræ conspiciuntur. Primò igitur in delineando Custodiæ simulacro, repræ-
sentat mulierem armatam, cum ense nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vi-
gilantiam, vel acutam visionem, quæ Draconi attribuitur. Iterum ut exhiberet iconem
fœmivæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem lilij, hydnio infectis coronatam
super

A super Dracone sedentem, in cuius altera manu speculum, & in altera telum cernitur. Huic simulacro additur figura Draconis, ut ostendatur venustæ pulchritudini mulieris non esse fidendum: siquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ delitescit. Donus quoque scriptor Italicus, in designanda Instabilitate, pinxit mulierem Draconi adhaerentem duabus stellis in cauda, & in capite signato, tum quia Draco insomne, & inquietum sit animal, tum quia stellæ per caelestes semitas semper errantes conspiciuntur. Russelius in libro memoriæ artificiosæ figuravit Inuidos in tartarea regione humi prostratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horribilis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ovidius.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto

Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,

Viscera felle virent, lingua est suffusa veneno.

Denique in Astrolabio plano figuratur Draco magnus humi faciens, qui denotare dicitur vigesimum septimum gradum Arietis, & hominem in senio potestatem adepturum.

Simulacrū pulchritudinis femine.

Li. I. Pict. Instabilitatis simulacrum.

Par. I.

B

STATVÆ.

ETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Constantinopoleos, ut nostra fere opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuisse duodecim constantem fornices; propterea quod multæ aquæ illuc confluerent; vbi statua Draconis area locata erat: cum olim ibidem viuis Draco stabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pausaniam legimus commune, & vulgatum fuisse de Plataensi prælio Græcorum donum, nempe aureum tripodem, statua ænei Draconis sustinente: ideoque author narrat, quod æs ex eo donatio adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocensium amoverint. Neque mirandum est, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum statuæ cernuntur. Meminimus vidisse in sumptuoso ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum singulam statua Draconis spiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ utrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7.

Lib. I.

Statuæ draconum in ædificijs.

C Contarenius etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, describit statuam Herculis cum statua Draconis horti Hesperidum, quam in cauedio Latini Iuuenalis obseruauit. Pariter Romæ in capitolio, hæc statua Herculis ærea, & ab Excellentissimo artifice fabricata, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu sinistra, horti Hesperidum mala amulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi assignatas demonstrant; prima est moderatio Iræ, secunda temperantia Avaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statua Herculis.

VSVS IN CIBIS.

Arnes Draconum esse vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcirco Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentissimè his carnibus vesci feruntur. In huius asserti confirmationem, intelleximus, quod Americus Vespucius, extra fortunatas Insulas Occidentem versus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rursus iuxta eundem litus

Anthropophagi populi vbi.

progredivens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiusdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat simillimum. Immo in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obseruauit, fortè nè cæteras laderent animantes. Neque tamen hoc in admirationem nos debet trahere: quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, scriptum reliquit gentes circa Egyptum Serpentibus vesci. Præterea accedit, quod multæ nationes viperis, more anguillarum, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commestationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

Lib. I.

VSVS

VSUS IN MEDICINA.

*Quæ partes
draconum
medico v-
sui amul-
tur.*

EDICI ex hoc animali, non parvam utilitatem, immò incredibilem percipere creduntur, dum in medico vsu varias Draconis partes adhibent. Varro ex Dracone mortuo tres partes, scilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas esse existimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretiosum referant, & dentes sint aprinis similes, præterquamquòd sunt multò graciliores. Plinius verò adipem potissimum

*Adeps dra-
conum ad
quid va-
leat.*

huius Feræ, in veneratis animantibus fugandis commendat. Immò hac pinguedine siccata, vlceribus Serpentibus medetur. Amplius ex hoc adipe, & melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamentum, & addit, habentem apud se caput Draconis lippitudine vexari, minimè posse. Postmodum os ex spina Draconis, teste eodem Plinio, dentium dolores sedat. Deniq; legimus apud Authorem libri de naturarum, linguam, fel, & intestina Draconis in vino decoquenda esse, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexati liberari traduntur.

F

VSUS IN VARIIS.

*Oculi dra-
conum ad
quid.*

VLTI authores, & potissimum Plinius, Draconem varijs vsibus non vulgariter prodesse testificantur. Primum probat Plinius caput huius bestię limini ianuarum subditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines, vt tuti quacumq; transire possint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs utebantur, quod

Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in-

*Viscera non Lyncis non dura nodus Hyena
Desuit, & cerui pasti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculisq; Draconum.*

G

*Cor, & he-
par dra-
conum ad quid
valeant.*

Insuper Antiqui cor, & hepar Draconum commendabant, vt sapientiam adipiscerentur: quamobrem Eusebius in Hieroclem protulit fuisse necessarium, vt Apollo corde, & hepate Draconum vesceretur, quoniam hac ratione, Arabum sapientiæ factus est particeps. Nec mirandum est, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues iecore, vel corde Draconis vorato, omnium animalium voces, vel murmura intelligere dicuntur. Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & gestata victoriæ iudiciorum confert.

*Lapis dra-
conum cõ-
mendatur.*

Deniq; lapidem Draconum in varijs vsibus nō vulgariter prodesse, tradit Philostratus, si tamen ei adhibenda est fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripsit igitur annulo Gygis insertum fuisse lapidem extractum à capite Draconis cristati, de illorum genere, qui in India stabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in officijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd gestans hunc annulum veste in volam conuersa à cæteris nō videatur, donec pars illa vestem attingeret. Postremò in certaminibus Pythiis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio sono quandoq; collisionem dentium Draconis sagitta perempti amulabantur, qui sono Polluci ὀδοντισμός nominabatur.

H

Li. 4. c. 19.

DE BASILISCO. Cap. II

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti postremum, in suo de Venenis tractatu, locum assignauit, siue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum possideat, siue quia ob eminentiam quamdam coronæ similem, quam in capite gestat, tanquam Fera omnium perniciosissima iudicetur. Nos autem oppositum seruantes ordinem, ob diuersas, & admirandas bestię proprietates, Basiliscum in prima Draconum sede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quam inter Dracones connumerandus esse videatur: nihilominus ob insignem veneni perniciem bestia magna potest nuncupari: deinde ob cristas, & alias prerogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum esse censuimus.

Ordinis ratio.

Cum autem hoc nomen (Basiliscus) varia indicet. Prima fronte viros strenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuisse narrabimus. Suidas enim recitat Basiliscum fuisse Numeriani Caesaris filium, item Basiliscum Verenæ Imperatricis fratrem, qui, Leone imperante, Rustico exercitus Duci successit. Insuper Basiliscus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia ubiq; ad nummos ita tendebat, vt à pauperimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos existimabat; cum tamen totum oppositum sentiendum sit, iuxta vulgatum carmen.

Basiliscus virorum nomen proprium.

Basiliscus Rex anticus.

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum

Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Basiliscus fuit nomen Episcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis peruigil obseruator, custos indefessus, temporibus Maximiliani Imperatoris, martyriū subiuit; huiusq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chrysostomi scriptis mandarunt. Quoniam verò Basiliscus Latinis redditur Regulus: aduertendum

Basiliscus Episcopus, & martyr.

Est, quòd hoc vocabulum, cum sit à Rege diminutiuum, paruū Regem, non quoad corporis staturam, sed quoad potestatem, significat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur.

Regulus quoq; est avis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe *τροχίλος, πρῖοςτος, & βασιλεύς*, idest Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruscos, fior rantio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior est cicadæ gestans in vertice auream ex plumis maculam, instar cristæ Alaudæ, licet lōge minorem; aliter, ob eandem rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen est hanc auem à Trochilo niliaco esse differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immo Basiliscus, secundum Oppianum, est piscis circa petras litorales degens: cum etiam Rondelerius quamdam piscis speciem crista decoratam, Galeritam appellauerit. Amplius in Dictionario Paracelsi, Basiliscus minor stellionem denotat. Cælius & ipse scribit, ex Nicephoro, in Astrolabij structura, stellam illam maximam in corde cælestis Leonis valdè conspicuam, Basiliscum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Domitiam rerum cælestium esse existimant. Deniq; apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Basiliscus numeratur. Huic sententiæ videtur ad stipularem Damianus à Goes in opusculis historicis, dum scribit. Amabatur classis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Basilisci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum est, si nomen Basilisci meruerint, cum strepitu, & ictu, tanquam Basiliscus animal sibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingeniosus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cōparabat hunc in modū.

Basiliscus avis piscis, stella, & Bombarda.

Vulcanus genuit: peperit natura; Minerva

Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.

Vis mea de nihilo est, tria dant mihi corpora passum.

Sunt Natī, Strages, Ira, Ruina, Frigor.

Hh

Dic

*Dis Hopes quid sim, num terra, an bellua Ponti?
An neurum? aut quo sim facta, vel orta modo?*

SYNONYMA. ET ETYMVVM.

*Etymol-
ogiaratio.*

*Actio domi-
nium signi-
ficans.*

O Cunctis exploratum esse opinamur, quòd hæc Fera Latinis Basiliscus, siue Regulus nuncupetur; quoniam Græcis *Βασίλισκος* nominatur; etenim *Βασίλειος* Rex, *Βασίλειον* regno in scholis Græcorum exponitur. Itaque hæc bestia donatur hoc nomine, vel quia, instar Regis, cæteris Draconibus sit terrori, vel quia tyrannidem, & sauitiam in illos exerceat. Festus rationem huius etymologiæ hanc esse putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Consentunt igitur vniuersi etymum, hanc bestiã Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in solitudine, quadam Africæ defecisse; ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli causa, ventitarunt, qui, audito Basilisci sibilo, cõfestim profugerunt. At Basiliscus sine tumultu ad cadauer progressus, ad satietatem esitauit; quare illinc recedens, rursumq; sibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad escam turò reuerterentur. Hæc autem actio dominium significare videtur. Hæc de causa Nicander, in Theriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum.

*Illius auditos expectant nulla suseros
Quantumuis magnas sinuent animalia spiras;
Quando vel in pastum, vel opaca deuia sylua
Irriguosue locos media sub luce diei
Excandescens succensa furore feruntur,
Sed turpi conuersa fugadant terga retrorsum.*

*Sibilus vo-
catur Basilis-
cus.*

*Nomina
hebraica
huius dra-
conis.*

Quicquid scribat Agricola, in libro de Animalibus subterraneis; vbi hoc animal, ob excellentiam veneni, Basiliscum, siue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pretiosa supellectili cæteros antecellit, pariter Basiliscus, violẽtia veneni, cæteros Serpentes, & Dracones superet. Præterea ab Isidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes sola voce occidat.

Nomina hæbraica Perhen, & Charamam Basiliscum significant, vt Munsterus in Dictionario trilingui testificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armenene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui statu vrit, & de loco ad locum saltat. Aliter Armenene, vel Harmene, siue Karmene, nomina sunt apud Syluaticum, quibus Basiliscus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Basiliscum, & Harmenem, duas huius Ferae species constituere videntur: cum tamen in descriptione nullum discrimen, sed tantum in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius, & eiusdem Draconis synonyma esse arbitramur. Cælius scripsit Egyptijs Vraum vocari illud animal, quod Græci Basiliscum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schlengle. Italicè, & Hispanicè Basilisco, Gallicè Basilic.

DIFFERENTIÆ.

V M de speciebus huius animantis summus inter Authores sit dissensus; horum opiniones examinare operæ pretium esse duximus, vt tandem melior, & veritati magis cõformis eligatur: quidam tria Basiliscorum genera cõstituunt, quorũ primum, quod videt accendit, & inflamat; & heliochryfos vocatur, quasi aureũ habens colorem: secundus Basiliscus dicitur Chrysocephalos, nempe capitis tantum aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, nempe sanguineum referens colorem, & huius ictu percussum animal cõfestim carnibus nudatur. Has autem species Basiliscorum facillè venari traditur, qui secum herbam ocymum deculerit; quæ nugamenta esse opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam.

Basi-

A Basilisci nuncupatur illud, quod ex ovo galli decrepiti generatur. Immo hanc opinionem videtur confirmare Chrystophorus Encelius alias vir vndequaq; doctissimus, qui, *L.3. c.54.* in opere de re metallica, duas Basilisci species, nempe domesticam, & sylvestrem constituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum sylvestrium, quæ à corylis nomen inueperunt, rostrum in os famellæ inferens, sperma, more viperarum, infundit. Hincq; credibile esse arbitrat, quod Aucupes, & venatores de sylvestribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum sylvestrium gallos senectute confectos, oua, ritu famellæ, emitti, quæ postea excludunt Bufones, indeq; Basilisci sylvestres prodeunt: quemadmodum, *Basiliscus sylvestris, quomodo oriatur.* ex ovo galli gallinacei annoſi, per ruberam, Basiliscus domesticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas aniles esse arbitramur.

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa serpentum genera per Germaniæ sylvas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Basilisci speciem versari, quæ non adeo exitiali veneno sit imbuta, quemadmodum prædicant de illa specie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Testantur quidem Scriptores fide digni quoddam Basilisci genus sylvestre in Saxonia passim conspici capite acuminato, colore flauo, longitudine dodrantali, crassitudine enormi, aluo maculosa, candidis punctis insignita, tergo caruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenso. Hoc autem Draconis genus an ad Basiliscos referendum sit, Lempius pronunciare nõ audet: solum addit, quod Agricolarum illarum Regionum non impunè illis se opponerent, quoniam intrepidè fustibus, & rusticis instrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt. *Lib.4. Genus Basilisci sylvestris in Saxonia.*

Recitat etiam Cardanus, quod circulator quidam Serpentem, in maceris domus diutæ Mediolani inuentum, seruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande haberet, dentes in utraq; mandibula viperinos, corpore, & forma stelioni simili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde constabat non satis proportionatum animal à natura fuisse fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes necessarij fuissent. Tales pedes erant magni, & ungulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti stelionis aequali erat prædita. Cardanus ex genere Basilisci hunc fuisse credidit: siquidem dum stat gallo similis esse videbatur, nisi quod corio, & non plumis tegebatur, alisque carebat. Deniq; in volumine de Ostentis obseruatur icon cuiusdam Basilisci in solitudinebus Africæ stabulantis; quæ quoniam est figura animaduersione digna, diciturq; animal sibilo, balieu, & contractu ceteras animantes necare, herbasq; exficcare; libuit ante legentium oculos talem iconem representare. *Dracone-pertus in Maceris domus diutæ.*

Basiliscus in solitudine Africæ viuens.

DESCRPTIO.

*Libro de
simp. med.
fac. cap. 10*

*Basiliscus
ex Raia e-
leganter
concinnatus*

GALENVS in libro de Theriaca ad Pisonem (si tamen liber hic tanto Authori est adscribendus) Basiliscum belluam (subflauam, triplici frontis apice decoratam, visu, & sibilo homines, & Feras perimentem describebat. Alibi tamen Galenus scriptum reliquit, se Basilisci bistoriam omnino comprobare non posse: propterea quod ei hanc bestiam intueri nunquam licuerit; addiditq; si vera sunt, quae de illo referuntur, accedentem ad hoc animal maximum vitae periculum incurere. Clarissimus Mercurialis fatetur, dum apud Maximilianum Imperatorem esset, cadauer Basilisci in thesauro tanti Principis reconditum obseruasse. Verum animaduertendum est, quod impostores saepe saepius ex paruis raia exsiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Basilisci circumferunt; necnon Principibus tanquam insignis munus offerunt. Hoc in loco iconem bestiae huius generis, pronè, & supinè delineatæ, exhibemus; qua admodum Reuerendus Pater Raphael Castellius Iesuita Bononiensis, Illustrissimum Dominum Octavianum Zambeccarium muneravit, qui, anno millesimo sexcentesimo trigesimo sexto, mensibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iustitiæ constitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Musæum, ibidem in pyxide seruari mandauit.

Basiliscus ex Raia effictus pronè, & supinè pictus.

L.S. ca. 21.

Auicennas hanc Feram delineat, eum capite valde acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauiciem vergente. Plinius Basilisci longitudinem duodecim digitorum constituit, & maculam candidam tanquam singulare diademata capiti animalis assignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Basilisco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tribusq; eminentijs insignitum attribuit, quoniam Nicander sic cecinit.

*Nunc modicum, & dominum serpentum perspicere regem,
Eminet argutum caput, est flauo, ipse colore.*

A *Et tribus extenso porrectus corpore palmis.*

Escellius autem descriptionem huius animalis sic assignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenensis, prope urbem LucKenuualdam, talem contigit conspiciari Draco- nem à pastore interfectum (illis enim in sylvis magna gallinarum syluestrium copia versatur) Serpens erat acuti capitis, flauicoloris, tres palmos longus, & valdè crassus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis distincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Pastor retulit illum vescei ranis, serpentibus, & animantibus cuiuscumq; generis, exceptis gallinis syluestribus, quarum de progenie natus esse creditur. Narravit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato sæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda est forma, & descriptio Basilisci, quam Nicæder delineauit.

Lib. 3. de re
met. c. 44

Descriptio
basilisci syl-
uestris ex
mente En-
celij.

Alij authores tradunt Basiliscum, præter illam capitis maculam, alis, etiam esse fulcritum, sed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari possit: nituntur fortè authoritati Isaiæ, qui Reguli volantis meminit; sed adnotandum est, multos Dracones, vt exponetur suo loco, præter Basiliscum, alis munitos volare posse. Itaq; Greuius vir vadequa; doctissimus multa, quæ de moribus, & descriptione Basilisci à varijs scribuntur Authori- bus, vanissima commenta esse opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitiosum non prædicat: cum tamen Poetæ sæpè numero fabellis opera sua ditare soleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorsus esse Basiliscos, existimat quidem minus perniciosos illis, quorum mores ab Authoribus describuntur. Immo exhibet iconem serpentis, seu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæte- ros Dracones perniciosissimam celebrat.

Cap. 14.
L. 1. de ve-
nen. c. 20.

Perniciosa
serpentis
natura.

GRESSVS. ET LOCVS.

IC. Draco dum graditur, non multiplici flexu vitur, sed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter in gressu à posteriori tantummodo parte adminiculatur.

Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, varius etiam constituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Basilisci locum prædicat. Et Textor Africæ tantum solitudines ab hac bestia coli autumat. Non igitur à recto tramite declinabit Reusnerus, si in Paradiso poetico Libyam Basilisci Regionem decantabit.

Locus nata-
lis Basilisci
qualis.

*Natus in ardenti Lybie Basiliscus arena,
Vulnerat aspectu, luminibusq; necat.*

Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verum tamen, si fides Plinio est adhibenda, hæ bestiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur.

L. 8. c. 21.

ANTIPATHIA.

VLLVM est animal, in hoc terrarum orbe, quod Basiliscum odio plusquam vatiniانو non insectetur, neq; aduersus ipsum præliari audeat; præter Mustelam, quæ esurita munita illum adoritur, atq; extra latebras, in quibus nidulatur, per tractum conerit: postea nisi mustela, debellato Basilisco, ruta denuò se reficeret, proculdubio, iuxta Lemnij sententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus ad-

Mustela
Basiliscum
superat.

dit galli quoq; præfentiam Basilisco esse metui: immò canentem audiens gallum pauore concussus, fugit, & paulò post moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non esse incognitam: quandoquidem gallum itineris comitè secum deferunt, vt pestilens Basilisci virus arceant. Notum quidem est gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; ob speciei contrarietatem contingere multi asseuerant. Verùm Albertus Magnus oppositæ fuit sententiæ; scripsit enim Leonem aspectu galli tanquam Basilisco similis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & sibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet. Hh 3 Sed

Gallus ti-
metur ab
hoc serpente.

**Basiliscus, siue re-
gulus Grevini.**

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum ceteras Feras ad Basilisci ca-
daver tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex
eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in
reticulo aureo ad Apollinis templum suspensę exercitium aranearum impedirent, atq;
alites intro volantes arcerent. In templo etiam Dianę Basilisci corium olim fuisse su-
spensum referunt, quæ de causa nulla hirundo intro volare audebat. Ideo domicilia
puluere huius animalis aspersa ab aranearum telis tuta esse testantur. Ita q; antipathiam
huius Draconis, cum alijs Feris, & animantibus, nec non prauas huius bestię qualita-
tes Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantissimè explicauit his versibus.

*Basilisci ca-
daver in tē-
plis suspen-
sū ad quid.*

Rex est Serpentum Basiliscus, quem modo vincunt

Muscle insultus, seuq; bella Fera:

Lerneum vermem Basiliscum feda Cyrene

Producit cunctis maximè perniciem;

Et nasci ex ouo galli, si credere fas est

Decrepiti, in fimo, Sole nitente docent.

Sed quoniam olfactu laedit, visusq; Ferarum

Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

ONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, *In lib. de*
qua Aspidum parua, lurida, viscosa, fetida, venenosa, simulq; filamen- *rer. propr.*
tis quibusdam conglobata esse; quæ à rubeta, vel ab alio venenoso ani-
mali fota, vermem procreant, qui visu, & halitu primo fouentem, de-
inde ceteras etiam animantes extinguit. Qua Ibidum ab Aegyptijs
passim frangi traduntur: propterea quod apud illos (referente Pierio)

inualuit opinio Basiliscum ex ouo Ibidis aliquando emergere posse: cum hæc auis om-
niuora sit, & serpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abliguriat. Pre-
terea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum est, vt ex ouo galli decrepiti Basi-
liscus prodeat. Cum Albertus scripserit ab ouo galli in letamine sepulto tandem Basi-
liscum proflire, qui figura gallo prorsus est similis, præter caudam, quæ serpentem pe-
nitus æmulatur; sed hoc fabulosum esse arbitramur. Solium ponderandum est an fimi
calore ab ouo gallinæ animal excludi possit, quod negare nō audemus; quandoquidem
experientia constat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calo-
re, breuissimo temporis spatio prolem dare: immo ex ouo in sinu mulieris delato tan-
dem pullum emerisse intelleximus.

Hoc autem de ouo galli an commentitium sit, Lemnius pronunciare non audet; *L. 4. de oc-*
cum intellexerit duos annos gallos in Ciuitate Zinzea, atq; in ambitu huius Insulæ, *cult. rer. mi*
fustibus etiam percussos ab incubatu abigi minimè potuisse; sed quoniam ciues hanc *rac.*
conceperunt opinionem, ex tali ouo Basiliscum tandem erumpere, ouo contrito, gal- *Galli duo*
lum strangularunt. Hic autem duo inquirenda necessariò esse videntur. Primum est an *decrepiti*
gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Basiliscum ex- *ab incuba-*
cludat. *tu ou ab-*
gi non po-
tuerunt.

Quoad primum, gallus senio confectus, nempe circa septimum, nonum, vel ad sum-
mum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, *Oui galli*
æstiuis mensibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod est formæ orbi- *qualitates,*
cularis, instar oui columbini, coloris flauī, seu liuidi, & versicoloris. Tacemus modò *& cōditio-*
quod à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli esse dice- *nes.*
batur; quo fracto, nihil nisi albumen cum pauca materia flauescente obseruabatur, & *Oui galli*
adhuc eius putamen in publico seruatur Musæo. Intelleximus autem in celeberrimo *in Musæo*
Musæo Ferantis Imperatri Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongum *Imperati.*
videri. Alij scriptum reliquerunt ouum galli testa carere, & pelle adeò dura esse re-
ctum, vt fortissimis etiam ictibus resistat; quod planè fabulosum esse arbitramur.

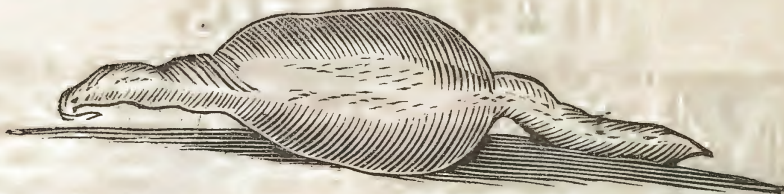
Possumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex semine putre-
facto, vel ex humorum colluue conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui rap-
tumq;

*Ouum gal-
li natum
Regij anno
1628.*

tunc modo pelle tegatur, quale fuit illud natum Regij, anno Domini Milleſimo ſexcen-
teſimo vigefimo octauo, cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D. Antonius Mi-
randula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni, qui aliàs va-
rijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retulitq;
diſrupta huius oui pelle, excrementum pituiſum, veluti ſemen corruptū intus fuiſſe
obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris, iconem incidi curauimus, vnà cum alio
ouo orbicularis formæ duro putamine munito, & pro ouo galli donato, quod à gallo
fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus;
quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producit,ur,
qua galli carent: præterquamquod id dogmatibus Philoſophorum, & Medicorum re-
luctaretur.

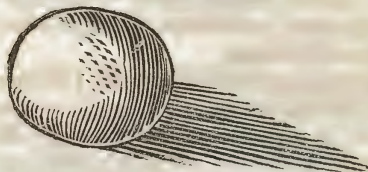
**1 Ouum galli natum Regij anno 1628. cuius Iconem ad nos detulit
D. Antonius Mirandula Canonicus Regularis S. Saluatoris,
& Abbas S. Mariæ Rheni.**

I

**2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſſi
Senatus Bononienſis.**

2

*Opinio Læ-
my circa
generatio-
nem Baſi-
liſci.*

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio, quando non am-
plius congregitur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere; neceſſe
etiam erit inueſtigare, an ex huiusmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emer-
gere poſſit. Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis, putat ex hac materia,
& ex calore galli ſouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſi-
liſci cognominant; cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis, vel Draconis genus Africa, &
alijs Regionibus calidioribus familiare: immò ſuam roborat opinionem generatione
vermium, qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & beneficio caloris pro-
ducuntur: præterquamquod Cureuliones, in tritico, & teredines in ligno, caloris, &
ambientis aeris ope, animantur: pariter ex huiusmodi galli ouo, aut vermibus, aut animal
alterius generis venenatum procreabitur.

Cæterum, quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrem emer-
gere tradebat, id credet, qui volet, nos enim volumus fidem apud ipſum manere: ſiqui-
dem

Adem nemo tam disertus nobis persuadere poterit animalia ore concipere, ut ipse retulit, & ex ovīs auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc historiam penitus fabulosam esse credidit, & præcipuè cum Dioscorides nihil de Basilisco proprio Marte conscripserit; nam assertorum Authorem Erasistratum citavit. Et quando Hermes Basiliscum in simo generari docuit, non de Basilisco Dracone (teste Alberto) sed de Elixire metalla transmutante verba fecit. Item, quoniam in antris subterraneis hoc animal ferè semper morari tradiderunt; multos, curiositatis gratia, illic ingredienti, halitu huius bestiae, perijsse retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id potius graecolentiae, & fætori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attribuendum esse: namq; in prædictis specubus, spiritu intercepto, homines suffocantur.

Itaq; ex hæcenus enarratis, cuiq; coniectamus esse exploratissimum, neq; à gallo, ob defectum uteri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Basiliscum produci posse. Refert quidem Ioannes Baptista Porta, in Magia naturali, animal visu, & tactu nocens ex ovo fecundæ gallinæ generari posse; dum quis fecunda ova in scrobe plena Serpentum tabe, arsenico, alijsq; huius generis venenis, per aliquod temporis spatium, merferit. Sed cauendum esse admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in se pariat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè assentimur.

Li. 6. c. ult.

Opinio Dioscoridi circa Basiliscum.

Opinio Io. Bap. Porta circa originem Basilisci.

NATURA VENENI BASILISCI.

ITTERRARIA Veterum monimenta personant, Basiliscum esse animal adeo exitiosum, ut intuitu, sibilo, halitu, & tandem tactu non solum homines, sed cæteras etiam animantes perimat. Quapropter Plinius naturam huius Draconis cum malignis moribus Catoblepæ penitus coniuncte asseueravit. Hinc viri non vulgariter iudicati Catoblepam à Basilisco haudquaquam discrepare tradiderunt.

Li. 8. c. 21.

Quoad visionem Basilisci attinet, diuulgauit Plinius, solo aspectu huius Ferae, homines, & cæteras animantes venenari: cum hæc intuens in aliquem, radio visionis, virus ei aculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, colligit historiam huius bestiae prorsus esse fabulosam, quia non potest imaginari, quomodo factum sit, ut primi, qui hoc animal viderint, & obseruauerint, non perierint; & potissimum, cum, quoad molem corpoream, sit paruum, quod non eminus, sed cominus pro illius perfecta cognitione, & descriptione inspicendum erat. Quamobrem Matthiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morfu tantum, non autem intuitu interimere arbitratus est. Intmò magis, atq; magis suam stabilivit sententiam; cum Erasistratus apud Dioscoridem, non veneni oculorum, sed morsus tantum venenati meminerit.

Li. 6. c. ult.

Rationes Matthioli aduersus Basiliscum.

Non est tamen negandum à spiritibus manantibus ab oculo venenati animalis malam impressionem in oculo hominis, vel alterius animantis non posse fieri: quandoquidem ex prauo aspectu, spiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; destruantur, cum in corpore humano consensus vnus, & conspirantia sint omnia. Præterquamquod meminimus in Historia quadrupedum digitorum scripserit, quamdam rubetæ speciem tanta redudare malignitate, ut eam intuentis facies insigni pallore confundatur. His addamus, quod mulieres mensibus laborantes, spiritus habent inquinatos, & propterea, ex mente Aristotelis, in speculum intuentes, illud vitiant. Pariter infantes à quibusdam vetulis pertractari facile in tæbem incidunt, non solum ob fæorem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, sed etiam ob inquinatos oculorum spiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: idcirco non errauit Picius, quando promulgauit pueros à muliere annosa, aut mensibus laborante contrectatos infici posse. Hoc autem omnibus perspectissimum esse debet in ophthalmia; nam lippiens in aliquem sepe intuens, eundem morbum ei communicat. Quare de hoc Quidius iure sic canebat.

Intuitus oculorum aliquando nocuus.

Rubetæ maligna species.

Halitus, & intuitus vetularum perniciosus.

Cum

Cum spectant oculi lippum, ledantur, & ipsi.

Multaq; corporibus transiitque nocent.

*Aspectus
oculorum
quid pro-
ferat.*

Magna enim est vis oculorum, & spirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illico disseminatur. Etenim Marsilius Ficinus in Commentarijs ad Symposium Platonis, de amatoria, fascinatione verba faciens, prudenter scribebat sanguinem iuuenum clarum, subtilem, & calidum esse, consequenterq; visionis radios eiusdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & cōspecti hominis luminibus communicati, & reliquis humoribus permixti eundem affectum, & effectum in conspecto procreant. Id clarè expressit Ovidius, canens,

Perq; tuos oculos, qui rapuerunt meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei causa, & præsidium ex te proficiuntur; isti enim oculi tui per meos oculos ad intima usq; præcordia delapsi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum, carminibus galli-
cis olim explicauit Creninus, quæ latine sic sonant.

Crudelis, quid fecisti? quid fecisti inimica?

An non humorem à tuis oculis exire vidi.

Clarum, & igneum, subtilem, & suauem;

Qui eodem temporis momento vitam, auferre mihi, voluit?

Sanguinem habeo feruidum, & faciem pallidam,

Cor habeo incineratum, & corpus languidum;

Et perinde ac si, malum, esset contagiosum,

In me totum furorem suum relaxauit;

Et sicut clarus erat, ita miseri spiritus mei

Subito, & facile capiti fuerunt;

Et sicut calidus erat, robur suum accendit,

Et quia subtilis erat, in cor meum ingressus est;

Hæc in uniuersum corpus.

*L. 2. de Ve-
nem. c. 20.*

Hoc igitur evitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginis ætatis, quæ perpendens suæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam insanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, misit. Scito nihil amplius in me superesse, quo à re iniuriæ mihi timeā. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Vide colligere potest lector, ab oculis etiam G. veneficam vim prodire posse. Reliquum est, ut ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interfecit. Neq; hoc recedit à veritate; confirmant enim assertum illi Dracones, quorum Aristoteles in libro de proprietatibus elementorum meminit, qui aerem ambientem venenoso halitu ita inficiebant, ut itinerantes per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quod Natio Thebiorum pestilenti halitu, fuit notissima, quo non solum interimendi animantes vim possidebat, verum quoq; eorum præsentia, satis summo perē noxia esse ferebatur.

*Natio The-
biorum qua-
lis.*

*L. 4. de oc-
culi. rer.
mir.*

*L. 9. Phar-
sæ.*

Præterea sibilum huius Draconis, animantes necantem admirari non debemus; siquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus obuijs vocem adimit, & vaporis cōtagione raucedinem affert; ita Basiliscus sibilans, flutu oris emisso, tanquam acuto iaculo, remotiores quoq; bestias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat.

Sibilatq; effundens cunctas terrentia pestes.

Ante venena nocens latè sibi submouet omne.

Vagus, & in vacua regnat Basiliscus arena.

*Venenum
Basilisci
ubi.*

Cum Basiliscus intuitu, halitu, & sibilo, cætera animantia necare dicatur; nonnulli in hæc venerunt sententiā, huius Feræ venenum in capite tantummodo residere: cum tamen Priscorum assertis constet, totum Basilisci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quæcumq; bestia portionem illius cadaueris gustauerit, repentinum incurrit interitum. Qua de causa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiusmodi cadauer, siue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canis igitur Nicander in The-
riacis huncin modum.

Nulle etiam volucres, quæ feda cadauera pascent;

Sic occisum hominem tangunt, ut valant, & omnes.

Hæc

A Huic similes alie, pluuia quaq; nuncius avis
 Coruus, nec quacumq; feræ per deuia lustra
 Dogana, & tali capiunt sibi pabula carnis.
 Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
 Atq; propinquantes penetrant non segniter artus:
 Sin cogente fame veniens approximet ales,
 Tristitia fata refert, certamq; ex aere mortem

Prædictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Pisonem, hoc animal esse adeo perniciosum, ut nullum reptilium genus cauernas specubus Basilisci proximas fabricet: cum eius antra (teste Rudio) facile dignoscantur; quoniam herbæ ubiq; sponte crescentes, circa specus orificium, corruptæ, atq; aridæ semper conspiciuntur. Auicennas quoq; huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus eminus, virga leuiter contactum, venenato vapore secus baculum, vel virgam ad manum usq; tangentis penetrante hominem extinguere: quamobrem Lucanus mortem Mauri militis hasta Basiliscum transfigentis talem fuisse memorat his versibus.

L. 2. de venen. c. 5.

Venenum Basilisci penetrat.

B Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Mauri
 Transactus? velox currit per tela venenum,
 Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

OCcunctis ab ovo ad mala usq; compertum esse debet, scilicet nulla signa ab illis authoribus proposita fuisse, qui Basiliscum visu, sibilo, & halitu perniciosissimū animal constituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc bestia afferat, Aetius, & signa, & remedia veneni in medium afferre superfluum esse existimauit. Illi autem authores, qui Basiliscum speciem Draconis Africæ non tanta præditi malificentia iudicarunt, quam cæteri prædicarunt, varia symptomata morsus huius Feræ assignarunt. In primis Isidorus regulos, sicuti scorpiones arentia quæq; sectari scripsit, & postquam ad aquas venerint, & aliquem momorderint, ipsum hydrophobum, & lymphaticum reddunt.

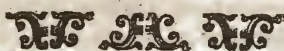
Animal perniciosissimum.

C Torach verò intuitu quoq; Basilisci hominem hydrope corripit testatus est. Itaq; tria præcipua erunt symptomata, quæ morsum huius animantis concomitantur: primum est inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, & arterias disseminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum symptoma assignat Erasistratus apud Dioscoridem, nempe vulnus morsu Basilisci inflictum illico flauum reddit: quemadmodum in morsu etiam aliarum Ferarum quandoq; contingere solet: id autem inde oritur, quoniam sanguis tenuior redditus, atq; putrescens in bilem facillimè transmutatur. Tertium symptoma, auctore Aetio, est de fluium pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia sua radices pilorum exedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit symptomatum huius morsus, dum cecinit.

Primum symptoma. Li. 6. c. 55. Secundum symptoma. Tertium symptoma.

D Quod ferit hic multo corpus succenditur igne,
 A membris resoluta suis caro defluit, & fit
 Lurida, & obscuro nigrescit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui scriptum reliquerunt, venenum Basilisci à veneno Cerastris non esse admodum dissimile; quocirca eadem quoq; præsidia commendarunt.

PRÆ.

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

*Vsus specu-
lorum in
venatione.
Basilisci.
Remedia.
Erestrati-
ci.*

VM abierit in ora vulgi, veneficam Basilisci vim in oculis potissimum residere, multi auctores tradiderunt, & præcipue Dinothus in Adversarijs, homines speculis munitos in solitudines ingredi, ut virus huius Draconis per speculū in auctorē reflectatur, & subinde pereat. Hoc autem nugamentum esse opinamur; quandoquidem venenum, cum sit naturæ Basilisci conformē, in auctorem etiam reciprocatur, nullum ei afferret detrimentum. Erestratus igitur apud Dioscoridem, qui naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valde discrepantem esse putavit, drachmam castorei, & succum papaveris, ad tale virus profligandum præscripsit. Quibus verbis nixus fortē Auicennas hæc verba protulit si venenum Basilisci curationem exposu-
lat, proculdubio castoreum, & papaver conveniunt.

Li. 3. c. 21.

Actuarius autem admonet dandam esse operam, ut, prius quàm itinerantes in solitudinem ab huiusmodi bestiis frequentatam ingrediuntur, medicamentis, & antidotis utantur, quæ veneficam vim exterminare possint. Plinius, cum prius scripserit Basiliscum mustela impugnari, eius cinerem aduersus venenum huius Ferae extollit. Immo addit mustelis in antra Basiliscorum immisis, eos perire, quæ antra ab hec his circa orificium arefactis cognoscuntur. Hoc autem non omnino fabulosum esse opinamur; quandoquidem inter nuperos auctores Carolus Clusius vir fide dignus memorans lignum colubrinum aduersus venenum, & præcipue contra istius Serpentum commen-
datum scripsit, in Zeilam insula, versari quoddam Serpentis genus coronatum, seu eleganti diademate insignitū, & maximè noxiū, quod Lusitani *Cobras de capelo* vocitant; nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuetæ, seu Mustelæ prædicto Draconi inimicissimum diuagari. Id autem, non prius cum regulo præliatur, quàm radicem ligni colubini illic frequentem comederit. Immo incolæ, hæc observatione, virtutem ligni colubini aduersus venena compererunt. Addunt alijs,

*Li. 1. Exo-
tic. c. 44.*

*Animal
Basilisca
con simile.*

*Li. 7. phyt.
s. 11.*

*L. 3. de ve-
nen. c. ult.*

gallum veneno Basilisci reluctari: idque inde cognitum esse tradit Porta, quoniam hæc Fera aspectum, & vocem galli pertimescat. Amplius idem author contemplans plantas, quarum summitas cristata amulatur, veluti hominum, has ad extinguendum virus cristati Draconis, & potissimum Basilisci valere opinatus est. Deniq; Rudius, in expugnando Basilisci veneno, proponit medicamina, quæ alijs ictibus aspidum velia prædicaui.

ALLEGORICA. ET MORALIA.

*Basiliscus
assimilatur
Antichri-
sto.*

Cap. 41.

*Lib. 2. ad
Thessalon.
cap. 2.*

VM in sacris literis Basiliscus aliquando pro Antichristo, quem Iu-
dæi pro Messia sunt suscepturi, quandoq; pro Damone, & pro quo-
cumq; peccante allegoricè intelligatur. At tamen nō erit ab re feram
hanc Antichristo assimilare. Etenim Basiliscus macula quadam can-
dida, tanquam Draconum Rex coronatur, intuitu, & sibilo ceteras
necat animantes, plantas circumiacentes halitu destruit, & exsiccat,
erectus incedit, aquas venenat, & tandem à sola mustela debellatur. Pariratione An-
tichristus tanquam Rex inter omnes criminosos principatum occupabit. Iuxta illud
Iob. *Ipse est Rex super omnes filios superbie.* Ceteros Serpentes, nempe alios peccan-
tes sibilo prauæ doctrinæ, & toruo comminationis intuitu interficiet, dum illos à vera
Christi fide segregabit. Plantas halitu exsiccat, eius assecas fructu boni operis de-
nudans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum fetu, diuinum partum sibi ar-
rogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expositione, sensum sacrae paginæ
corrumpet. Verum ex altera parte Mustela nimirum Christus tantum Draconem ex-
terminabit: etenim, iuxta sententiam Apostoli, cum proprio spiritu expugnabit, dum,
cun-

A cunctis videntibus precipitabitur. Ad rem, infra scripta leguntur carmina, quæ non solum Antichristi, sed etiam eius præcursum naturam explanat.

Qui sic defraudant fidei prædogmata nostræ,

Tunc Antichristo præuia castra locant:

Thesaurorum parant; quibus insatiabilis error

Ad præparandum pectora victa trahat.

Caputolant multi Antichristi signa ferentes,

Quæ tentent sacram contaminare fidem.

Abducet, feruos funesta, pecunia multos,

Quos Antichristi libera dona trahent.

Atq; ministerium plures metcabitur ille

Tam fedum nummis, fraudibus, atq; malis.

Sed non durabit longæuo, tempore, clasis.

Ille, sed in timidis fluctibus acta ruet.

B Deinde Basiliscus, ut habetur in Psalmo nonagesimo, Diabolum designat, qui Basilisci æmulus haliæ tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo mustela factus, dum maiestatis suæ vexilla cunctis subministrat, facile tanti Basilisci arrogantiam debellat. Insuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Basilisci non est segregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ intueus, & sibilo propudiosi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio esse solet. Item mulier venalem formam passim exhibens, Basilisci naturam æmulatur, dum castos adolescentes, unico intuitu, in luxuriam soluens enecat. Quocirca sola mustela esurita munita, nempe vir amareore penitentia armatus meretricium Basiliscum superare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *Statue tibi speculam, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verum quamvis Basiliscus vivens venenorum omnium sentina esse feratur: nihilominus eius cadauer combustum, amissa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorum transmutationibus utilissimum prædicant. Ideo si peccans vocabatur Basiliscus, is in vnda lethalium criminum vivens, cunctis detrimento esse potest; at si penitentia ductus, fiat mundi cadauer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifestarium evasit in Paulo Apostolo, qui scribens ad Galatas; hæc verba protulit. *Vino ego iam non ego, vivit autem in me Christus.* quoniam evasit utilissimus, dum prædicationibus peccantem à consuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat. Quamobrem veritatem assecutus est Psalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Basiliscus quoque rectus incens iure optimo comparatur ad illos, qui fulgore suæ fortunæ, insolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, ut alios ignobiles, & inscios esse prædicent. Idcirco cum nulla in illis sit propensio in viros litteratos benevolentia, melioris litteraturæ studia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Nobilibus pudor est doctos versare libellos:

Hecū laceris Pallas, meret ubiq; comis.

Gloria nulla datur, studiosis præmia nulla;

In cassum studij perditur usq; labor.

Neg; Tyrannus hanc Basilisci similitudinem effugere potest: quandoquidem ritu eiusdem animalis, solo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptiste Mantuano, qui de Sancto Blasio canens, hæc habet.

Maximilianus enim tanta impietate per orbem

Sauit, ut sicut visu Basiliscus acuto,

Ore truci, nutuq; homines extinguere posset.

D Postremò omnibus in confesso esse debet, quòd Basiliscus, in sacris paginis, nil nisi detrimentum, & iacturam significat: quamobrem Isaias, in hoc sensu hæc scribebat. *Oua aspidis rampunt, & telas araneorum texunt, qui comederit de ovis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rursus, in eodem significato, legitur hæc sententia, in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderate hauritum, cunctis semper perniciosum, & sinectum est futurum.

*Basiliscus
comparatur
Diabolo &
viciisim.*

*Comparatur
peccantes,
& meretrices
Basilisco.*

Cap. 21.

Cap. 2.

*Superbi ar
rogantia.*

*Tyrannus
potest ap-
pellari Ba-
siliscus.*

Cap. 59.

Prouerb.

23.

MIRACVLA.

*Miraculū
Sancti Ioa-
nis Abba-
tis.*

I res admirabiles de Basilisco patratas audire desideramus, confugien-
dum erit ad Scriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos le-
gimus, quod vir quidam iustus per Erēmum ad fontem proficiscens,
Basiliscum conspicatus est, & confestim, eleuatis in cœlum oculis ex-
clamauit; ô Deus omnipotens, aut mihi, aut isti de vita decedendum
est, & illicô Fera supra naturæ ordinem extincta est. Pariter legitur
apud Surum, quod Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorenſi monasterium edi-
ficabat, quod Reumaus nuncupatur, sed Monachos aquarum inopia laborantes obser-
uans, fortuito puteum immani profunditate altius reperit, in quo funestus Basiliscus de-
litescebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem verum mira-
culorum patratorem adiuuit: sicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit,
vt deinceps multi monachi, miraculi, & pietatis ergo, nec non multi agrotantes, cau-
sa valetudinis, hauserint.

*Basiliscus
Romæ ex-
tinctus a
Leone IV.*

Contingens, in libro Antiquitarum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice ma-
ximo templum adificatum, & Diuæ Lucie consecratum fuisse tradidit. Verum iuxta
hanc sacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Basiliscus exitiale
Draconis genus stabulabat, cuius halitu Roma, magna lue, diu affecta fuit. At Leo
Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti alle-
gatus, bestiam veneficam supra vim naturæ extinxit.

HIEROGLYPHICA.

*Hierogly-
phicum per
aui di-
mantis.
de optimo
consilio.*

*Hierogly-
phicum ca-
lamitatis
affecti.*

E G Y P T I I Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanantem
consilijs graphicè expressuri, simulacro Ibis, & Basilisci utebantur:
quandoquidem uilitatem immensam ex hac aue salutifera Serpentes
vora te percipiebant; sed ex ouo huius altis Basiliscum perniciosis-
simum animal interdum nasci arbitrabantur. Denuò cum relatum
sit Basiliscum siue morsu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius

Hieroglyphici argumentum desumpserunt: siquidem significaturi hominem à calum-
niatoribus malè affectum, & lethib; delationibus afflictum, iconem Basilisci pa-
lam representabant: quoniam non alio simulacro calumniantes melius exprimi posse
crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum insusurrant, & absq; vilo morsu pa-
lam infixio, homines venenent: quemadmodum Basiliscus solo aspectu animalia occi-
dere fertur.

Deniq; Aegyptij sacerdotes æternitatem indicaturi, Basiliscum etiam figurabant:
quoniam hinc Fera, nullis confauciari modis, nullaq; ratione exanimari posse existi-
marunt: cum ei tantam inesse vim asseuerarent, qua non animantia modò, aspectu, ex-
tinguere, sed vegetantia quoq; exficcare posset.

PHRENOSCHEMATA.

I OANNES Baptista Pittonus, egregius Pictor Vicentinus exhibet
phrenoschema Simeonis Thonni Decani Tridenti, in quo effigiatur
Basiliscus in speculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc
enim Insigni exprimitur homo, in alios perditus, & malorum author,
qui tandem omnium malorum, & necis causam in semetipsum machi-
natur. Subscripsit igitur carmina Italica huius tenoris.

*Il Basilisco, che prima; e diuide
Ciascun di vita, in cui la vista gira,
Mentre sua imago entro lo specchio mira,*

Se Ref-

*Se stesso, autor de l'altrui morte, uccide.
Così non sempre à l'empio volgo arride
Fortunaria, che contra à buon s'adira,
Dicui maluagio à l'altrui danno aspira,
Ma lui co i propri stral fere, e sonquide.
E quivi con giustissima ragione,
Sè come dir si suole, à tempo, e luoco
Ritorna il male, in cui ne fu cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor' è innocente, e paragone:
E sien le pompe, e le ricchezze à gioco.*

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venustatem cuiuscumq; mulieris tutò conspici posse, dummodò illius oculi diligenter non obseruentur. Effigiauit Basiliscum intuitu enecantem, cum hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON MIRI. Hoc autem argumentum fortè transcripsit, à Petrarcha, qui infra scriptis versibus italicis, de alio animalis verba faciens, canebat hunc in modum.

*Ne l'estremo occidente
Vna fera è soaue, e queta tanto,
Chè nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Esser qual vista mai ver lei si giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puossi veder sicuramente.*

Hæc autem sententia veritati consona esse videtur, quoniam oculus est naturæ diaphana, & solaris, nec non spiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem sibi similem penetrare possunt. Huc respexit poeta, quando cecinit.

*Aspicias oculos tremulo fulgore micantes,
Vt sol in liquida sepe refulget aqua.*

Perciuallus quoque vir non vulgaris doctrinæ, in suo Iasignium libro, meminit cuiusdam ingeniosi iuuenis, qui phærendischema huius conditionis comperit Delineauit Basilisci iconam, cum Dicto italico, E DA GL' OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Basilisci sit talis, vt aspectu, & sibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas esse illas mulieres Basilisci naturam participantis, quæ non modò aspectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus insidiantur.

Pulchritudo mulieris quomodo iudicanda sit.

Basiliscus intuitu, & sibilo necare dicitur.

SIMVLACRA.

N tanta Religione, apud Ægyptios, Basiliscus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculosq; eo concinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi possent. Itaq; hoc simulacrum aliquando oculis apertis præferiebant; & tunc vniuersa Ægyptus immensa perfundebatur lætitia, perinde ac si ab oculis diuinis inspiceretur. At quando hoc simulacrum, clausis oculis, in medium

D afferrebant; illicò cuncti mæore non vulgari afficiebantur, & existimantes subire ipsos Deos vehementer esse insensos; in obscura penetralia se recipiebant; vt attentius rationem meditentur, qua Deos, in iram effusos mitigare possent. Hoc autem simulacrum in tabula Bembea ita habetur: propterea quod ipsi Iouem, authore Plutarcho, spiritum esse dicebant, & nulli animalium vehementiorem spiritum, quàm Basilisco, consequenterq; nulli simulacro magis, quàm huic diuinitatis symbolum attribuebant.

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ simulacrum, vsus est figura mulieris cum facie, & Basilisco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodum calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rursus idem author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius danno sine emolli mēo percipit, delineauit Anum turpem, passis capillis, cum Basilisco. Cum maleuolentia, instar Basilisci,

Simulacrum Basilisci apud Ægyptios quale.

In prima par. Icon. Calumniæ simulacrum. Maleuolentiæ icon.

Contagio-
nis figura.

lisci, solo venenato aspectu homines contaminer. Item apud eundem Ripam in simu-
lacro Contagionis, licet inueni iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis,
& Basilisco: quoniam hæc bestia, inter cæteras, visum, sibilum, & halitum contagio-
sum habet. Præterquamquod cæteræ animantes ad cadauer Basilisci, tanquam cada-
uer animalis contagio extincti minime accedant.

Simulacrū
atatis.

Postremò Ripa, ad demonstrandam ætatem in genere, pinxit mulierem, clamyde
versicolore indutam, cum simulacro Solis, & Lunæ, & figura Basilisci iuxta latūs: cum
icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni esset hieroglyphicum; namq; cū hoc
animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabricatam supra Deo-
rum caput collocabant.

V S V S.

VL LV M adeò exitiosum, & miserabile rerum omnium parens natu-
ra procreauit, quod aliquam saltem licet minimam, boni portionem
in se non contineat. Et si poeta canebat.

Nil prodest quod non ledere possit idem.

Amuletum
ad venefi-
cia.

Nos vicissim possumus asseuerare nil ledere, quod aliqua ex parte pro-
desse nequeat. Idcirco Magi, referente Plinio, sanguinem Basilisci,
Saturni sanguinem appellantēs, picis modo coherentem, & colore cinnabario cla-
uiorem miris laudibus celebrabant, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio ad-
uersus diuturnas affectiones prædicabant.

DE DRACONE PYTHIO.

Cap. III.

ÆQVIVOCA:

Pythæ no-
men viro-
rum.

T à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora via
semper sternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente,
tanquam notiori differemus, ut deinceps de ignotioribus, qui pedes,
& alas habent, verba faciemus. Ad evitandam igitur ambiguitatem,
aduertendum est, quod vocabulum (Python) quo Draco hic designa-
tur, pro nomine proprio virorum, locorum, & urbium usurpatur.

Li. 12. Dy-
proph. c.
28.

Pythomora-
tor Bixan-
inus.

Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnā cum Heraclide, occiso
Cotye Rege, Traciam liberauit. Recitat etiam Aelianus, quod Alexander, dexteri-
tatem Ptolemæi habebat suspectam; Arii vero turbulentiam, & Pythonis nouarum
rerum studium timebat. Python etiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus, corporis
obesitate insignis, qui, orta aliquando inter Byzantios seditione, his verbis, ci-
ues ad pacem hortatus esse fertur. Videte o ciues, meum corpus obesum, sed uxorem
habeo multo me crassiore, & quando concordēs sumus, quiniis grabatus nos excipit:
at vbi dissidemus, nec domus quidem tota nos capere potest.

Pythom no-
men loco-
rum.

Pythom De-
monis no-
men.

Præterea hoc nomen locis, etiam conuenit: siquidem legitur apud Ammonium,
πύθων: ἢ, ὁ τόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ ὁ δρᾶκων. Itaq; πύθων, καὶ πύθων, ἢ, verbs
est Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini sacra; nomen à πύθωναι sortita, διὰ
τὸ ἐκεῖ τεθεῖντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δρᾶκοντα, ut Euthatius tradit. Qui ac-
curatius populorū indagant origines, scripserunt Delphi fuisse filium Pythin: propterea
locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuisse retulerunt: cum modò à patre
modò à filio nomen sortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de
bonitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quam æstiuis temporibus, puteos
esse aqua redundantes.

Insuper Python vocabatur Daemonium, cuius afflatu futura prædicebant Ideo apud
Hefy-

A Hefychium legitur πύτων ὁ ἰγγασρίμυθος, vel ἰγγασρίμαντις: quamobrem Plutarchus scripsit, sua ætate, πύθωνας vocatos fuisse τὰς ἰγγασρίμυθους, & Turnebus Genios è ventre hartiolantes Pythones appellatos interpretatur. Immò in Actis Apostolorum fit mentio cuiusdam ancillæ, quæ spiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæstum: Et libro primo Regum, Saul hostium castra conspicatus, & timore vexatus Dominum cōsuluisse dicitur; cumq; nec per somnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei responderet, iussit seruis suis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythonissam in Endor habitare: ad hanc igitur Rex mutato habitu accessit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli sint, qui asseruerint non animam Samuelis, sed eius imaginem Pythonissæ fuisse obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuisse animam statuerunt; vt ex asseruatione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Alioquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem consulentes abominatur.

Cap. 16.

Cap. 28.

Pythonissa,
quæ fuerit.

Cap. 18.

Denique Python dicitur esse illud caeleste sydus, quod Higinus inter duas Arctos, nempe Vrsas delineauit. De flexuosa huius Draconis spira Vrsis adhærente Aratus in

Python cō-
stellatio.

B Phenomenis sic cecinit.

Τὰς δὲ δι' ἀμφοτέρων ὅν ποταμοῖο ἀπορρώξ
Εἰ λείπεται μετὰ θαῦμα, δράκων περὶ τ' ἀμφὶ τ' ἐγὼς.

Sensus autem horum versuum sic reddi potest.

Vrsarum in medio, sinuosi fluminis instar,
Curuatur longa immortalis spira Draconis,

Verum huius Draconis situs non longe est petendus: cum Virgilius in Georgicis polum Arcticum describens, pereleganter illum nobis insinuet hunc in modum.

Lib. 1.

Hic: vertex nobis semper sublimis, at illum
Sub pedibus Stygæ atra vides, manesq; profundis.
Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos,
Arctos Oceanus motuentes aquore tingi.

Modò, vt redeamus vnde digressi sumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem, ambas amplexantem Vrsas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & secundum ple-

tosq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum representare.

SYNONYMA, ET ETYMVVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus masculinum, & femininum insecti potest: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim sic canit.

Delos vbi nunc, Phæbe, tua est, vbi Delphica Python?

Quamobrem ambigendum est, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotissam Apollinis in Tripodè responsa reddentem intellexerit.

Etymologia.

Vorant ergo Latini Pythonem hunc Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πύθω putrefacio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, post diluuium Deucalionis orta esse perhibetur. Fraterrea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuisse nuncupatum testificatur, cui postea Apollonius in Argonauticis ad-

L. 2. Argō.

Disputatur. Hocque nomen sortitum tradunt, teste Celio, quia Delphicum custodiret Oraculum. Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio est Græciæ, quæ vrbis Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe sumptuosum Apollinis templum Python nuncupatum visitur, in quo Tripus æneus est collocatus. Additque templum hoc Delphii etiam nominari: propterea quòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo consecerit, sed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à perconsecrando, quod Græcè sonat πύθω; cum nemo illuc, nisi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare impofterum ciuitas illa non solum Delphis, sed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Ho-

Python cur
Delphica
dicatur.
Vbi Python
confectus
fuerit.

DESCRPTIO.

Magnitudo.

YTHON Draco fuisse traditur, os triplici dentium ordine armatum habens, oculis magnis, & acuti visus, cū magnis palearibus sub mento instar barbæ pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immensæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint.

Strauimus innumeris, tumidum Pythona sagittis.

Longitudo.

Longitudinis quoq; fuit admirandæ; nam humi stratus amplum soli spatium occupabat; vt innuit Pamphilus canens.

*Sanguinolentus erat spatiosa in iugera Python
Parrectus.*

Color.

Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter rationem; cū hi colores in alijs plerisq; Draconibus obseruentur. Statius sic canit.

Li. 1. Theb.

*Te viridis Python, Thebanæq; mater ouantem
Horruit.*

Et Claudianus cyanei coloris esse prædicat, dum inquit.

Ceruleus tali prostratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus squamis textum, velut Baptista Mantuanus promulgauit, canens.

*Grandibus horrentem squamis, & tergo durum
Ceruleo Pythona.*

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè representet.

GENERATIO.

Animalia
ex putri.

OETÆ hunc Draconem post diluuium Deucallonis genitum fuisse tradiderunt: quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat; hanc bestiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalionem cognominarunt.

Et vidisse suis veterem Pythona sagittis.

Et rursus.

*Cum caput obscuro tollens de gurgite Serpens
Deucalionæo maior Pythone.*

Li. 15. Metam.

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris sententiam, veluti ex bobus mortuis, & putrescentibus apes, ex equis fues, & ex asinæ crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus aliàs ad mentem Quidij tradidisse.

*Sunt quæ cum clauso putrefacta est spina sephitro,
Mutari credant humanas angue medullas.*

Rana ex
putri, vbi.

His accedit ex Macrobio, quod mures in Aegypto ex terra, & imbre resurgant, & in alijs locis rana quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex finetis opiofum imbrem colligentibus, teste Plinio, multi Serpentes orti ducere solent. Alioquin credendum est, si datur, ritu aliorum cōgredi, atq; hoc modo ptolem. propagari arbitramur. Nam tempore congressus, Draconum, & Serpentum genera colligunt se in vnum caput, vt superius fusè, l. rēq; enucleauimus. Finxerunt postea hunc Draconem Phosbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidisse, id innuit Claudianus his versibus.

*Ceruleus tali prostratus Apolline Python
Implicuit vastis moritura volumina splenis.*

Id etiam significauit Quidius in suo Transmutationum volumine, sic canens.

*Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisq; fugacibus usus.*

Lib. 1. Metam.

Mille

Draco Ap:
 ieros Gre.
 nini.
 Draco Py-
 thius alio-
 rum.

*Mille grauem telis exhausta penè pharetra
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.*

*Soli gene-
ratio atri-
butur.*

Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium esse tradiderunt. Im-
mò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippe qui proprio calore in hu-
midam agens terram, putredinem, consequenterq; animalium generationem produ-
cit. Et canebat ille.

Vel quia putrescant feda calore Dei.

*Apollo cur
Pythius.*

*L. 1. earm.
ode 16.*

Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies absumendo, putredinem terræ tollit,
consequenterq; animantia ex putri nata materia destruit.

DENOMINATA. ET COGNOMINATA.

Pythone perempto, cpius non magis venenum, quàm corporea mo-
les terrebat, Apollo nominis spolia reportans, deinceps Pythius fuit
nuncupatus. Horatius sic canit.

*Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius
Non Liber æquè.*

*Sacerdos
Phabi Py-
thia dice-
batur.*

Fabulantur enim Poetæ Iunonem Latonæ, Apollineæ, & Dianam parituræ, obstitisse,
& post partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula misisse: quare, teste Ma-
cerobio, Apollo adhuc infans Feram necasse, & cognomen inderetulisse fertur. At Pe-
rottus scriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum sibi fuisse comparatum, quo-
niam Iuno Latonam ex Ioue gravidam animaduertens, in illam Pythonem immisit,
quæ postea horrificam fugiens belluam, tandem ab Asteria sorore in Delo suscepta,
Dianam, & Apollinem est enixa. Item Phabi sacerdos, vel vates Pythia quoq; dice-
batur. Vnde Lucretius canebat.

Pythia, quæ tripode à Phabi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata est Pythonissa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum
(Python) duobus generibus esset commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena,
percontantibus respondens, in Parnasso monte, oraculum Apollinis celeberrimum
reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et
primò Gallos locum inuasuros atrocissima tempestate, & copiosis niuib; repressos
fuisse tradunt. Deinde in bello Alexandri oraculum de tutela loci, consuleretur, cū re-
spondisse perhibetur, vt sibi consulerent, se autem sibimet consilium. Atq; paulò
post milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppressit. Hæc
autem, & similia apud Ethnicos accidisse nō negat D. Augustinus: verum affirmat
religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam si falsus sit, aliquo digne-
tur beneficio.

*Spartæ Py-
thij dicti.
Lib. 6.*

*Pythoman-
tis quis no-
minetur.*

*Loca Py-
thia nomi-
nata quæ.
L. 3. eleg. 3.*

Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad consulendum oraculum mitte-
bantur, vt Herodotus in Erato scripsit. Immo Pythij, & Deliastræ, vt habetur apud in-
terpretem Sophoclis, Athenis etiam versabantur. Græcis vates Pythius *πυθμαντις*
nuncupatur. Idcirco apud Sophoclem legitur *πυθμαντις ἐστίν*, nimirum *ἡ τῆς μαν-
τικῆς πύθης οἰκία*, id est habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Ty-
ranno *πυθόμαντις* fatidicos appellauit. Insuper *πυθαύλης* cognominatur carminis
Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythope, tibia, exprimit. Et *πυθιο-
νικος*, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronuntiabant.
At *πυθόχρηστος* Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophonem
πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatae leguntur. Et apud Aristotelem
πυθόχρηστον μαντεύμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam ha-
betur *πυθόληπτος*, ὁ ὑπο τῆς πυθῆς ληπτὴς, nempe Pythio numine afflatus. Item Lati-
nis Pythionici dicebantur, qui hoc fatidico Deumque correpti erant.

Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recensentur. Ideo Poetæ regna
Apollinis, Pythia regnâ Dei in fons vocitant. Propertius sic canit.

Denim

Dum petit intonsi Pythia regna Dei.

Pythium poitea, ex Caelio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant arg. vel templa, Apollini, vel Delio consecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athenis à Pisistrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pythium quoq; fuit apud Cretenses, in Gortyne ineditulio, ubi Apollinis templum videbatur, cuius incolæ Pythies nominati fuerunt. Erat, & sacrum Macedonibus Pythium, ubi, & Pythia celebrabatur immo, & Pythium erat propè Astacenum sinum, unde & Pythiani populi; & Pythiana pocula, ad mentem Caelij, nomen tra xerunt.

Pocula pythiana.

L. 5. ca. 32

Pythiopolis vrbs Asiæ à Theseo, oraculi Pythici monitu, constructa; huius meminit Plinius inter vrbes Mysiæ. Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, est vrbs Carie denominata à Pythe, seu Pythio viro opulentissimo, qui Xerxem, cum exequitu honorificentissimè excepit. Similiter ad mentem Syluij, Pythia in Regione Pariaha montem Pythium habuit imminem. Tandem Pythionis Come, idest vicus, iuxta Plinij opinionem, est locus in Asia, quò, statuto tempore ciconiæ conuenientes, postremam aduolantem lacerant.

L. 10. c. 23

Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob eandem Draconis, Phæbo æterni honores decernebantur. Ouidius de his sic verba facit.

Instituit sacros celebri certamine ludos

L. 1. Metæ.

Pythia perdomita serpentis nomine dictos.

Alijs hoc certamen Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi grassantes labefecerunt, sed Thessalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt scribit Euphorion) in pristinum redegit statum. Hic agon olim *ἄγνων*, nempe pecuniarius appellabatur: cum victori pecunia esset constituta: mox autem *σεπώνων*, quia palmam in hoc certamine referentes laureis sertis coronabantur.

Agon Pythicus.

Accedit Pythicus nomos auleticus, nempe ratio modulandi tubas in ludis Pythijs; cuius quinque partes (referente Caelio) enumerantur, scilicet Pera, Cataceleusmus, Iambicum, Spondeum, & Carachoreusis. Pera idest *πέρα*, Dei habet consilium, esse ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleusmo Draco ad præludij prouocabatur; in Iambico pugnabatur, simulq; tubæ inflabantur; immo, & odontifinos hæc pars; etiam dicebatur, nempe dentium fremitus, quem Draco iaculis transfixus edebat. Spondeum verò victoriā significabat. Tandem in Carachoreusis, maxima cōparata à Phæbo victoriæ celebritas cōtinebatur. Sunt qui (eodem Caelio authore) huius nomi Pythici aulectici partes sic distinguant, & Anacrusim, certaminis præludium statuunt. Amperam primum pugnandi periculum, Cataceleusmum, ipsum certamen, Iambicum verò, & Daquilum, Pæana talibus rhythmis, victoriæ gratia cōstitutum. Syringes deniq; Draconis deficientis languorem exprimebat.

Pythici nomi partes quos esset.

Alia diuisionis partium Nom.

Prædictis Pythica vociferatio est addenda: cum, legatur apud Suidam *πύθιας βοή*, Pythicus clamor editus forsitan ab Aulicibus Pythica carmina canentibus: quandoquidem scribebat Suidas, *ἡ μὲν αὐτὴ γινώμενη φωνὴ τὰ πύθια μέλος*. Hinc postea Pythaulis denominatur. Immo Pythicum carmen pro heroico vsurpatum (quoniam teste Caelio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis esset celebratum, aut quia, Pythonem interfecto, Accolæ perterriti hexametrum primi composuerint.

Pythicum carmen quale.

Neq; omittendum est Pythicum stadium, quod pedibus mille, veluti olympicum, quadringentis constitutum esse ferebatur. Ideoq; stadium non fuisse spatium certæ mensuræ credendum est: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fuerit destinata. Neq; officit stadium determinatis inensuratum passibus, quoniam stadium bifariam considerari potest, altero modo; pro spatio cursoribus in agone statuto, quod determinatam, non habet dimensionem; vt paulò ante explicauimus. Altero modo sumitur pro genere dimensionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc stadium semper viginti quinque passibus, nempe pedibus viginti quinque supra sexcentos integratur: hæc autem summa octies conputata mille constituit, quæ dimensio ad miliare spectat; hoc enim octo stadiis integratur; & vnum quodq; stadium centum viginti quinque passibus perficitur, & vnusquisq; passus pedibus constat quinque; & pes quilibet ex quatuor palmis resultat, palmum quatuor digiti constituunt, & denique quilibet digitus quatuor grauis hordei simul copulatis mensuratur. Vnde versus.

Quattuor ex granis digitus componitur vnus,

Stadium quoque duplex sit.

Mensura à minimis inchoant.

Eß

*Est quater in palmo digitus, quater in pede palmus,
Quinq; pedes passum faciunt, passus quoq; centum
Viginti quinq; hi stadium dant, sed milliare
Octo dabunt stadia &c.*

E

*In l. Anse-
ni capeff.
respab.*

Lib. 8.

*L. 5. de cōp.
med. sec.
loc.*

*Anni cupi-
ditas infi-
mita.*

Lib. 4. c. 7.

*L. 3. Dypho.
sup. c. 6.*

*L. 3. de cōp.
med. sec.
loc.*

Aliud notat Cælius scitu dignum, scilicet quod, cum Olympias apud Græcos esset quinq; annorum spatium à Romanis Iustrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora supputabant, eodem modo, ab eruditis viris Pythias usurpatur, ut videre licet apud Plutarchum *καὶ μὴν οἱ σὸν μὲν πύθια λεγόμενα πολλάς οὐβιάδας.*

Succedunt modò nonnulla nomina, quæ utrum à Pythone deducantur, valde dubitandum est. Vt Pythius architectus insignis, qui primus omniū Piræne templum Mineræ construxit, ut scribit Herodotus. Pythius etiam fuit argensarius Syracusanus. Item Pythius Ischonoii filius Aegineta à Persis, virtutis ergo, seruatus, cæteris tamen hostibus mactatis, ex Herodoto. Cuiusdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præscripsit. Insuper Herodotus, in Polyinnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum diuissimum, qui omnem Regis exercitum, ipsūq; Xerxem magnificentissimo excepit hospitio, magnamq; pecuniarum, summam ei obtulit. Hic habuit singularis prudentiæ uxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem auri congerendi infinitam compefcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis thesauris occuparet, ita ut ferè nullum aliud ibi perageretur negocium, & pleriq; immodico superari labore interirent; Iussit vxor, absente Pythio, ciuitaria ex auro constari. Aduenienti igitur marito aurea mensa, & insuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum consilij gnarus, nec quò tenderent isthæc, intelligens, mox edilia inferri iubet, at proba vxor obsonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne affligeris bile, an non sentis Pythi, præ vnus auri studio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi studium penitus destitutum. Quin intereunt etiam homines: ideoq; si pergis, quid inhumanam escam sit celsūrum non video? Itaq; hoc salubri commento Pythius refipiscens, auri quidem studium prorsus non omisit (alius enim auiditas inhaerarat) sed quintam solummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit.

Neq; nos fugit Pythias, & Damon ex secta Pythagorea, qui (teste Valerio Maximo) tantam inter se coluerunt amicitiam, ut, cum alterum ex his Dionysius Tyrannus interficere veller, alter pro altero vadem se Tyranno dare non dubitauerit, donec alter domo reuerteretur, quò, priuati negotij causa, se conferre impetrauit. Athenæus tandem cuiusdam Pythonicæ gulosæ meminit. Et Damocrates librum quemdam inscripsit Pythium, ut Galenus, in libris de compositione Pharmacorum recitauit.

HISTORICA.

Lib. 8.

*Vir Python
cognomen-
to Draco.*

CRIPPTIS mandauit Pausanias, Pythonem, non Draconem, sed quemdam hominem regionis, nempe Soli Delphici incolam fuisse, qui ab Apolline iaculis lethaliter saucijs ibi contabuit: unde vrbs postea nomen sortita est. Id confirmare videtur Strabo, dum Pythonem hominem colluione omnium viriorum contaminatum prædicat. Sunt etiam, qui scribant, ex Cælio, fuisse hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum sagittis debellaretur, Apollinem, vel Latonam proclamasse fertur *ὦ τάλαν*, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit consuetudo apud homines, ut aciem conserturi, Pæanis celebrationem clauitarent.

*Relatiaphi
losophi cu-
iusdam de
Pythone.*

Itaque Apollinem, & Dianam (referente Pausania) casu Pythone, ut se expiarent, Aegiale venisse, sed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorem diuertisse tradunt. Cæterum Cleombrotus (ut annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quæ audierat ab extraneo quodam Philosopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philosophum illum nouisse etiam, quæ de Dracone Pythio circumferebantur, atq; dixisse eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantum per decenniū spatiū exulasse, sed etiam Tempe fugisse. Vnde tandem post nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis custodiæ interim commissum fuerat.

ADA.

A D A G I A.

T omnibus huius historiae rubricis satisfaciamus, non sunt postponenda, quæ ad Proverbiorum doctrinam attinent. Hæc autem quamvis sint pauca: nihilominus in gratiam legentium euulganda sunt. Inter hæc prima fronte hoc legitur. *Post pythia venisti.* Proferturq; in illos, qui egregio negotio non interfuerunt; cum, re iam peracta, accesserint. Sequitur aliud. *In Templo Pythij cacare.* diulgatur hoc adagium de illo, qui rem nefariam, & periculosam subit: quandoquidem Pisistratus Tyrannus, ædificato Pythij Apollinis templo, inscripserat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immo quemdam comprehensum aduenam, ultimo vitæ supplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad pythum via.* Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re sæpius percontantes, molesti sunt. Id itinerantes, viæ ignari præstare solent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini sacrata, quam in dies pleriq; visitabant.

Post Pythia venisti.

In templo Pythij cacare.

Pythia, & Delia.

Aliaratio adagij.

Deniq; profertur aliud, *Pythia, & Delia.* cuius adagij rationem hæc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia simul fecisset, Delum misisse percontatum, an præfinito tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotissa respondisse fertur. Hæc tibi, & Pythia sunt, & Delia; innuens esse ultimam, quoniam Tyrannus paulò post obiit. Erasmus verò aliter exponit huius proverbij rationem, scribit enim hoc adagium usurpari, quando supremum aliquod opus denotatur, quasi dicatur, hæc est summa omnium, quæ aliquis viuens est gesturus. Citatur adagium ex Menandro, & natum traditur ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno. Is enim cum Rheheam insulam cepisset, illamq; institutis pulcherrimis ludis, Apollini consacrasset, Delphos misit consulturos, vtrum oporteret huiusmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oraculum respondisse traditur. *ταύτας καὶ πύθια, καὶ δελία.* significans futurum, vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; euenisse narrant: quamobrem res in proverbium versa dicitur.

M O R A L I A.

A RIÆ Pythonis proprietates, diuersas quoq; morali doctrinæ suppeditarunt anfas discurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminentijs, Auarum superfluis redundantem diuitijs representat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis se extricare possit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotissimis cryptis thesauros, nec etiam proprijs filiis reuelet, qui postea ad inopiam remis velisq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aululariæ sic loquentem.

Maxima Avari stitis demonstratur.

*Sed mihi auns huius obsecrans concedit.
Auri thesaurum clam omnes, in medio loca
Defodit, venerans me, vt id seruarem sibi.
Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,
Nunquam indicare id filio voluit suo;
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quam eum thesaurum demonstraret filio.*

Quamobrem Avari iure optimo poterunt apibus comparari, quæ sæpe sæpius non sibi, sed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diuite sic loquentem.

*Nobilis est animi thesaurus, nobilis ille.
Postrema quisquis parte locabit opes.
Dives erit verè, qui fidos inter amicos
Largitur effundit parva labore bona.
Sed genium quisquis defraudat, opesq; tenacem*

Dives avarus assumitur Api.

Con.

*Congerit in testam, quo numerare queat,
Qualis apes, frustra studio complebit avaro
Vascula, mox fœco diripiente fauos.*

*Superbie
vitium.*

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, ut illud curuare non posset, nisi totum simul corpus flecteret. Talis Python est ille, qui Phaetonte, & Icaro euasit superbior; quoniam collum demissionis animi nequit flectere, nisi vnâ totum etiam corpus interitu curuetur: quandoquidem superbiam omnium criminum caput esse certò scimus, quâ dissipato, & debellato, cætera etiam crimina faciliè expugnantur: veluti infra scripta docent carmina.

*Criminis est omnis caput, & certissima radix
Fastus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per fastum primos Paradisi sede parentes
Depulsi astanta perfidus arte Satan.
Ergo palestinas acies si frangere cura est,
Immani Goliath fac cadat ense caput;
Namq; inimica phalanx, Duce cæso, protinus arma
Abiecit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere se tantum fastus virtutibus audeat,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet ut fractum penitus corrumpat eorum,
Non secus, ac Cereris munus auena solet.
Quam vere scriptura canit, non deniq; quemquam
Ordiri, cum iam culmina summa tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cum fastus praelia dira mouet.*

*Homo luxuriosus Python dicitur.
Cap. 3.
Prouerb. 5.*

Amplius Python, quamuis esset bestia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python potest nuncupari homo in libidinem procliuus, qui licet humanam edat vocem, nimirum rationis sit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dum à rei venereæ proluuiò non potest abduci: reluctatur enim sententia Apostoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in desiderijs.* Item Python humana voce in dandis responsis utebatur: similiter publicum scortum Pythonis nomen sibi comparauit, dum per humanis, blandis, & mellifluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, famam, substantiam, & victorem, deuorat: iuxta illud Prouerborum. *Fauus distillans labia meretricis, nouissima autem eius amara velut absinthium.* Hinc discant iuuenes, postposita inhonesta, & perniciofa voluptate, cunctarum splendorem, & ornamentum virtutum adipisci; iuxta illud.

*Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et spurca Veneris maricida castra iacent.
Sed virtus nuneo victricia tela triumpho
Suspendit caelo, seq; suosq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, viteq; magistram
Ducat, & aeterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas spondet vana libido,
Hæc animos frangit, pectora casta terit.
Fadat & ingenij cultus, sensusq; pudicos
Destruit, & semper blanda venena vomit.
O iuuenes spectate probe, quid candida virtus
Possit, quid noceat luxuriosa Venus.*

*Detraheres.
Vsurarij.*

Rursus homines, qui effusissimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni assimilandis sunt: nam si ille vocem humanam æmulabatur, isti dulcisonis verbis coram hominibus loquuntur, quorum absentium honorem mordicus laceffunt. In eadem nauis versantur Vsurarij, qui, more Pythonis, sermone suauiloquo aliquibus blandiuntur, ut nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere possint.

In Ethnicorum etiam scriptis habita est illustis memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciam militum oraculû magno impetu aggredientium compescuit, dum repentè montis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina significat

A' fiat nefas planè esse omnipotentì Deo quicquam honoris denegari: nam Deus postmodum tarditatem supplicij gravitate pœnæ compensat. De his igitur diuina aspernantibus hæc habentur.

Deo maximus se per honores habendus est.

*Quis tolerare queat fa'uos, qui sæpe Tonantem
Contemnunt verbis, & certam murmure contra.
Noctes, atq; dies patris mandata superbi
Confundunt lingua petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de nostri generis sit semine natus,
Aequalis nobis, nec sit metuenda potestas
Iudicij superum, nec præsens pœna nocentum.
Mox Deus ad penas cum te non trudit amaras,
Ignovisse putas, quia cum tonat, oculus ilex
Fulmine discutitur rapido, quam tuss, dum usq;
O male fidentes vitam sic ferre nocentem
Quid inuat usq; adeo? Deus est super omnia iustus
Cuncta videt; confundit enim sua lumina nullus.
Non ne putas vite metam durare perennem,
Vt sint ad veniam tibi tempora longa precanda.
O fatue, enormis noli confidere rebus
Pessiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare sinis, siquidem diuina potestas
Temporis in spatio parcat quandoq; nocenti:
Sed gravius tandem tormentum rector Olympi
Insungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O male prudentes, quorum sic corda tenebris
Obscure iacent, nequeant ut credere recte,
Et curare Deum, quo sunt elementa creata;
A quo processit nitidus Sol, lucida Phœbe,
Qui statuit lucem, & noctes, & tempora cuncta.
In cuius manibus spatium dependet utrumq;
Et vita, mortisq; gradus, Deus omnia novit.
Quem peccasse pudet, cui tedia vita probrosa
Efficit, & curat cursum emendare priorem.
Hic speret veniam facti, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipsum.*

Postremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus est, qui tentamenta, voce humana, hominibus suggerit, ut eos de statu gratiæ in amenissimum criminum campum deducat.

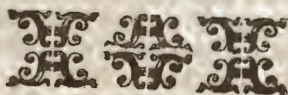
Diabolus dicitur Python.

SIMVLACRA.

QUIDVIDO constat, ex Volaterrani scriptis, Epirotas Apollinem, & eius simulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem singularibus quibusdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo se prognatos esse promulgarunt. Aelianus autem scriptis mandavit, non ipsos Epirotas, sed Dracones, quos Apollini sacros prædicabant, ab ipso Pythone Delphico esse natos. Plinius meminit statuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij insignis statuarij cæcata fuit.

Epirote Pythonem venerantur.

DE HYDRA. Cap. IV:

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio,

RODITVM est in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius esse euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes esse videntur, de quibus hæcenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore serpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius historiam hoc in loco exarare, nostra intererit.

Hydra est nomen ambiguum.

Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; sumi pro Hydro femina, vel Chersydro; quemadmodum in capite de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera septiceps fabulosa vsurpatur.

Hydra nomen multorum locorum.

Alloquin, auctore Strabone, Hydra est Promontorium Acolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam situm. Immo Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod postea Lyfimachiam appellarunt. Item insula Dolopum vocatur Hydra; nec non insula iuxta Carthaginem, vt ex sententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum secundum aliquos Hydra caeleste sydus esse perhibetur. Cæte um est notandum, quòd Proclus hanc constellationem non Hydram, sed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline missus causam tantæ moræ esse retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Est quidem fabula Poetarum consonum. Cancerum duodecim Zodiaci signa complementem fuisse illum, qui Hydram aduersus Herculem, tutatus est: hac de causa à Iunone inter sydera collocatus est.

SYNONYMA. ET ETYMVM.

L. 6. Æneid.

YDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem significat, quòd ὕδρος; est enim Serpens in aquis viuens: quamvis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto sumatur: qui, cum in lacu Lerneo stabularetur, ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen sortitus est: etenim ὕδρα aquam significat. Virgilius hunc Draconem belluam Lerneæ cog. nominauit, nimirum à loco, in quo ab Hercule interfecta fuisse dicebatur.

Et centumgeminus Briareus, ac Bellua Lerneæ.

Hac de re multis alijs auctoribus hæc Fera, serpens Lerneæ nominatur, iuxta illud.

Talis in Alcide Serpens Lerneæ venenum.

Excijt.

L. 12. Orig. Ab Ifidoro hæc bellua monstrifica, Excedra vocatur, alijs Excetra, quoniam, vno caso capite, duo, vel tria excreverent. Vfus est hoc nomine Plautus in Perseo, vbi sic loquitur. *Cum Excetra, cum Anteo deluctari mauelim, quàm cum Amore.* Deniq; Euripides in Hercule furente hanc Hydram ὕδρα nominauit.

FORMA. ET DESCRIPTIO.

Hydra crè status Serpens secundum alios.

ERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figura Hydrarum esse pronuntiabat: quare tunc auctor Hydrorum, fortè aspectum respiciebat; & eo magis in hanc venimus sententiam, quoniam Pausanias hanc belluam magnitudine tantum, alios Hydros excellere voluit. Cæterum Author Culicis poematis Virgilio adscripti Hydram Serpentem cristatum appellat his versibus,

Nam

A Nam solitum voluens ad tempus tractibus Hydræ
Tatmanis vario maculatus corpore Serpens,
Mersus vi in limo, magno sub Syderis æstu,
Obuia vibranti carpens grauis aerea lingua,
Squamosos latè torquebat montibus Orbes,
Pallebant auræ liuentis ad omnia visus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput, cui crista superne
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aspectus, micant flammantia lumina toruo.

Varij præterea authores scripserunt Hydræ multa inesse capita: illud tamen veritati cõsonum esse videtur, ad mentem Pausanij, nimirum Hydram fuisse bestiam vno tantum capite præditam. Quamuis postea Pisander Camireus (referente Cælio) vt res mirabilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verum si daretur hæc bestia polycephalos, planè monstrifica, & fabulosa foret. At sententiæ Pisandri multi adherentes in prædium inciderunt errorem. Varius enim non solum Hydram multorum capitum, sed etiam facies variorum Serpentum retinentem constituit. Hinc Baptista Mau-

*Hydra quos
habuerit ca
pita.*

Hydra ferens longis septem cernicibus ora.

Immo deinceps non modo septem, sed nouem quoq; & plures etiam facies ei assignarunt. Alcaeus ἐννενήκεφαλον, nempe nouem capitum Hydram appellat, & Simonides πεντηκοντήκεφαλον, nempe quinquaginta capitum. Hunc authorem postea imitatus Virgilius sic cecinit.

*Hydra plu
rius capitum*

Quinquaginta arvis immanis hiatibus Hydra.

C Aduertendum autem est, quod isti authores, more poetico, vsi sunt numero multitudinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius sunt ex illis, quos poetæ pro numero multitudinis vsurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram vt plurimum septicipitem describunt: sed quia poetæ veritatis parum amici sunt, putat Erythæus hoc esse tum verum, quam verum est Castorem, & Pollucem, ex ouo esse natos, Plutonem in Tartareis regione Regionibus, & homines armatos ex fati Draconum dentibus profuissse: hoc autem dixisse vult, vt rerum naturalium imperitos moneret, ne Hydram septem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fidam horreret, quasi naturam, tam terrificam producentem monstrum accusantes.

*Hydra multi
orum capi
um fabulo
sa.*

D Visa est icon septicipitis Hydræ in pagina quadam impressa, cum hac inscriptione. Anno Domini trigesimo supra sesquimillesimum, Mense Ianuario, monstruosus Draco septiceps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi dono datus est. Immo quidam oculatus testis similem Draconem Venetijs in thesauro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & seruatum vidisse Gesnero retulit, qui hunc verum fuisse Draconem sibi nunquam persuadere potuit. Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quamdam Hydram Venetijs septicipitem, bipedem, sex vnguibus armatam, & squamosam: sed illa capita, mirabili quadam industria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat, in cuius latitudine Circumforanci, asserta Poetarum imitantes, eleganti artificio, multa capita concinnant.

*Icon hydræ
Venetijs vi
sa.*

Hanc sententiam stabilire videtur Cardanus, dum tradit quosdam nostræ ætatis aulos esse Draconem ostentare duobus pedibus, & septem capitibus integratum, qualis in Apocalypsi legitur: Medium igitur caput longius, & crassius, reliquis breuioribus, & æqualiter inter se distantibus, constituerunt: capita videbantur Viperarum, oculis post aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus exiguis, lingua lata, capite humano, pelle durissima continua, cum sudibus cartilagineis, vt in Sturione. Maculosa colla, inter se distincta, à corpore prodibant. Cauda erat dimidio longior toto corpore, serpentum caudæ similis, pedibus paruis vnguibus munitis. Moles corporea erat instar cuniculi, colore sub ventre candido, circa dorsum flauo, seu viridi diluto; hosq; Dracones vtriusq; sexus viuos inuentos esse affirmabant.

*Li. 9. de re
rum subtil*

*Hydræ fa
bulose ve
ra descri
ptio.*

Hydra septiceps Ges. summo artificio efficta, & in Thesaur. Veneto seruata

Hydra septiceps Equitide Corneto aff. & toris olim Sereais.
Ducis Ferrariæ.

Kk 3

Verum

Verum Cardanus commentitios esse arbitratus est, & præcipue cum doctissimus, & fide dignus vir Ioannes Meona Pisanus hoc esse fictitium opus testificatus fuerit. Etenim is dam esset à secretis Don Ferrandi Gonzaghe Mantuæ hoc monstrum dissecans fictitium esse comperit. Quapropter se ignorare fatetur Cardanus, an maius miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ assignentur descriptiones, & diuersæ, etiam môltrentur icones, animal prorsus commentitium, & fictitium esse arbitramur: quemadmodum lector in sequentibus iconibus contemplari poterit.

VENENVM HYDRÆ QVALE.

*Quis hy-
dræ extin-
xerit.*

HYDRAM fuisse animal solo assatu homines necans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitus extinxisse dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valde afflicatum fuisse ferunt; dum reciso vno capite, multa renascerentur; quod innuebat Horatius in Odis, canens.

*Nam Hydra scisso corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.*

*Fel hydræ
est venenū
inmedica-
bile.*

*Centaurus
felle hydræ
extinctus.*

Cæterum felle superati Draconis sagittas ab Hercule fuisse imbutas asseuerant; vt feriendo, & venenando, necessariam vulneratis mortem afferret. Idcirco Aelianus scriptum reliquit, quod veluti vespæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt; assimiliter Hercules sagittarum spicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum auiator, nempe immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi stabulanti transuehendam commisit, cum ipse primum intrepidus transisset: at ex altera amnis ripa animaduertens Centaurum nouam nuptam vitare volentem, iaculis huiusmodi toxico madidis vulnerauit. Hic igitur, intellecta necis hora, vt hostem vlceretur, Deianira propriam vestem sanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam inesse asseuerauit, vt maritus illa induens nunquam aliter mulieris amore corripetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem suspicaretur, eum tali veste sacrificaturum amiciuit, qui confestim vehementi correptus furore insaniuit. Pausanias verò retulit Centaurum saucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte descendente, vulnus lauisse, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odore contraxit.

*Toxicū Pri-
scorū, quod
genus ve-
neni.*

Napellus.

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab Antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compositū, inuestigare oportet. Quamquam ad nostra vsq; tempora illius cognitionem penetrasse minimè opinamur. Dioscorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxicum meminerunt, sed postea illud non describentes, veram eius historiam non assignarunt. Dioscorides recitat, solum illa; quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodò venenum esse pronunciauit. Auicennas autem multò plura, sed valde ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrariensis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priscorum fuisse existimauit. Id autem à veritate alienum esse arbitramur; propterea quod napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ symptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere solet.

*Opinio Pli-
nij circa to-
xicum.*

*Toxicū Ety-
mum.*

Plinius autem inter alios authores, metam attigisse putauit, dum toxicum, iuxta sententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore sumptum, indeq; toxicum, quasi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valde absurdum esse attestatur, quoniam Nicander primum de toxico, deinde de taxo, etiam arbore verba fecit: quamobrem si apud ipsum, hæc duo in vnum coinciderent, proculdubio de utroq; seorsim non egisset. Expositores Nicandri hoc nomen toxicū inde dimanasse affirmant; quoniam Hercules sagittis Græcæ τῶξος Hydram confecerit, quæ deinceps sanguine huius animantis madefactæ toxicū nomen fecisse traduntur.

Cæterum toxicum, quid compositum, non autem simplex venenum fuisse multi autumant; primò quoniam in libro Admirabilium Aristoteli adscripto legitur, quod venenum,

Anenum, Gallis nuncupatum toxicum; ita paratur, ut animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoque venatores, quando sagitta hoc lethifero madefacta liquore, ceruum sauciauerint, illico accurrentes carnem vulneris rescant; ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno officiantur. Huius autem veneni solium roboris, vel aliud solium ceruarium appellatum, singulare præsidium esse prædicant; cum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter deguisse obseruauerint.

Alij in hanc venerunt sententiam, toxicum nil aliud esse, nisi venenum Scythicum, in quo illi populi sagittas intingunt, quod ex tabe viperarum; & humano sanguine patrefecto parant: quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neque hoc verum toxicum Antiquorum esse arbitramur; propterea quod non talem necis vim huic inesse, quam toxico Veterum existimamus; etenim toxicum perniciosissimum prædicat Nicander in Theriacis his versibus in latinum sermonem translatis.

*Illo Gerrheos Euphratis ad arua colonos
Humanam in eadem sua tingere spicula dicunt.
Sic quia tincta ferunt hac in medicabile vulnus,
Quod nigram fouet hinc carnem, sub ea acre venenum
Putrescit, fædoque cutis sudore fatiscit.*

Hinc cæteri poetas, ob exploratas toxici vires, dum excellentissimum venenum mentibus legentium insinuare vellent, toxicum nominabant. Audiat igitur Ouidium sic canente M. 9.

*Non scelus aggredimur, non admiscenda coimus
Toxica, non stricto fulminat ense manus.*

Quæ circa satius erit Gorraij opinionem sectari, qui in natura, & descriptione, tam potentis, & pestiferi veneni inuestiganda, nondum laborandum esse censuit; immo addit omnem diligentiam potius esse adhibendam, ut illam inuentam amittamus.

SIGNA TOXICI.

COc. venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoscitur, quæ tota substantia humanæ vitæ insiliantur. Deinde, præter hanc maleficam vim, talem caliditatem, & siccitatem possidere videtur, ut lingua patientis insigni correpta inflammatione, necessario intumescat. Idcirco Dioscorides, propter enarratas causas, in hoc casu, non solum linguam, sed etiam labia tumescere tradidit. Insuper oritur tussis sicca; ita ut ægrotantes frequenter tussientes nihil rejiciant; amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem concomitatur; hinc gingivæ, & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus postea vapores maligni fursum elati; tremorem cordis; phrenitidem, & incompositum quemdam oculorum motum generant; spiritus quoque inordinatè moti, & vehementer agitati spumam extra os trudunt.

Item, Nicandro teste, clamores quidam, & ululatus audiuntur non absimiles illis, quos homo, aduersus semetipsum conspicatus vibratum ensẽ, emittit. Denuo Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in sacrificijs, nono cuiuscumque mensis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans errabat, veluti in institutione horum sacrificiorum sancitum fuit.

Denique tanta est huius veneni malitia, ut difficillimè sit quemquam toxico affectum euadere. Verum si contingat (licet rarè) hoc infortunium à quopiam evitari, ut plurimum insignis virium imbecillitas, per longum temporis spatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modò vertiginem, delirium, & alia huius generis symptomata producant, verum quoque omnes nervos mirandum in modum labefaciunt.

Postremò in parte saucia à iaculis toxico infectis, observatur liuor maximam arguens corruptionem, & cutis ita exsiccatur, ut instar corij flammæ ad mortem, facile dirumpatur. Hoc autem symptoma mirum veneni calorem, & siccitatem præ se fert. Sed hæc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his versibus.

*Venenum
Scythicum
quale.*

*L. 2. Amor.
Eleg. 3.*

*Lingua &
labia tumescere
sunt.*

*Corruptio
admiranda
in corpore.*

*Vociferatio
patientis.*

*Symptoma
arguens
maximam
calorem.*

Pol.

*Pellere nunc etiam perimentia toxica disce,
Quando suis hominem miserè cruciatibus angunt,
Crassa sit illius iuxta immo lingua recessum,
Turgida labra calent, mox arida sputa sequuntur,
Atq; recedentes inferna parte debiscunt.
Gingivæ, eq; sua luxæ statione moventur;
Cor stupet, omnis abis sensus, turbataq; mens est.
Hunc rabida innumeras edat vesania nugas,
Clamorque dolens homo vociferatur hiatu,
Secta velut trunco vellatur corpore cervix.
Non secus, ac magnæ matris furiosa sacerdos
Nova sacrificans mensis per compita luce,
Longum terribili circumsonat ore boatum,
Quem propè percipiens per montem turba tremisist.
Non aliter rabido miser ciulat ille furore;
Et truciū fugiens ululat de more luporum,
Obliquisq; ferus, ceu taurus, atrociter hircus
Prospicit, & nudo fremebundus dente renidet.*

TOXICI MEDELA.

*Collocatio
remediorum
Toxici.*

ATHORES græci scriptis mandarunt Herculem veneno Hydræ infectum ab oraculo accepisse se aliter liberari non posse, nisi ad flumen, eam eradicaret herbam, cuius radix colocassion, & caulis ciborium, nuncupatur. Ideo Hercules, cum illam circa ripas Beli amnis compersisset, confestim à tali toxico liber evasit. Præterea panax asclepium contra omnes serpentum ictus, & potissimum ad morsum Hydræ commendatur: quòd quidem Aesculapium circa ripas Melani fluminis hanc euulsiſſe herbam ferunt, qua Iolaum Iphicli filium ab Hydra percussum sanavit; ut Nicander in Theriacis cecinit, ubi de remedijs in genere ad venena attinentibus pertra ctavit.

*Quin Phlegyeum, etiam panaces cape, clara quod olim
Phabi progenies ad carula flumina carpsit,
Eralusri ex Iphicle fatum curans Iolaum,
Herculei quando comes, adiutorq; laboris
Lerneam domuit victoribus ignibus Hydræ.*

*Præsidia
adversus to-
xicū qualia*

Itaq; expugnatio huius veneni in recta remediorum administratione consistit: quandoquidem aeger primū vinculis coercendus est; alioquin, ob alienationem mentis, præceptis medicis non obtemperaret. Deinde vomitus digito, vel penna est provocandus; aut oleo rosaceo, vel irino in fauces instillato, vel potius iusculo anserino, aut decoctione ex rapis parata. Præterea clysteres non sunt omittendi, ut, si materia venenica ad intestina descenderit, facile eliciatur. His peractis ad peculiaria præsidia properandum est, quæ frigida, & humida esse debent, ut caliditati, & siccitati, toxici reluculentur.

*Cydonia in
hoc casu cõ-
mendatur.*

In hõrum præsidiorum numero, tam sativa, quàm sylvestria pomorum omnium genera collocantur, Immo eorum etiam folia, & rami in aqua decoquuntur, ut talis decoctio ægrotantibus propinetur. Cæterum inter hæc mirandam videtur habere prærogativam decoctio, & caro cydoniorum, quæ non modò propria temperatura huic veneno resistunt, verum quoq; ventriculum, in hoc affectu valdè labefactum, mirificè roborant; audiamus Nicandrum hæc præsidia in Theriacis sigillatim enumerantem, huic in modum.

*Hunc bene complicitis deinctum nexibus ambi,
Infusoq; statim thoracem prolue vino,
Atq; vel inuitum satia, mansuetaq; verba:
Da furienti homini, ac inserto stipite frendens
Fortiter os aperi, ut dirum mox euomat haustum,*

Vel

Vcl tu pascentis tenerum anseris accipe pullum,
Ex coquo, & auferre, cui montes patriæ, pomæ
Ducere fremunt: quæ mundus tamen à cune) librum,
Vcl cape plantatos nascentia mala per hortos,

Et pulchra quæ pulchris ferè astas, domus prellis,
nobis. Etiam græuè struthia ex arbore carpe.

Quæ strigine diuisa produxit Cretæ recessu,

hæc iusta probè fluminali pelue lymphæ;

Atque pulgæ ramis simul omnia tandem

Præterea sumpta reddentis parte rosacis

In bibula instillandas, et bibulas allene, lana

Hunc etiam præsumas, vales iridis, vnguentum usum,

Sic egrè, & multo tandem post lang. labore

Tempora, vix tremulis languens incessibus ibit

Attonitumq; geret non re cto limite visum

Quamuis Nicander multum in omnibus cytoniorum, & pulegio trito paratam in hac affectione summopere celebrauerit: diuulominus Dioscorides, quibusdam alijs remedijs vtitur, veluti sanguine leucino, & aliorum quorundam animantium, quæ cæca quadam suæ naturæ contrarietate hoc virus arcere possunt. Præterquamquod huic spectant illa medicamina, quæ aditus cuiusque postulati angustia in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hæc in loco toxici, licet venemini cogniti medelam assignare, cum quia Nicander huius meminit, tam etiam quia hæc alijs venenis simili qualitate præditis facillimè accommodari possunt.

Remedia
Dioscorid.
aduersus
Toxicum.

LOCVS.

ELLVAM hanc septicipitem apud Inferos stabulari Poetæ finxerunt: Ideo Virgilius interiorem Inferorum partem describens, in qua varia versari monstra retulit, Hydræ quoque meminit his versibus.

Multaq; præterea varia monstrata ferarum,
Centauri in foribus stabulant, scylliaq; bifformes,
Et centungemini Briareus, ac bellua Lerne

Lib. II. de

Horrendum stridens, flammisq; armata Chimera
Gorgones, Harpyæ, &c.

Et paulò inferius eundem etiam locum assignat Hydræ dum canit.

Panduntur portæ, cernis custodia, qualis
Vestibula sedeat & facies, quæ limina seruet?
Quinquaginta atris immanis hiatus Hydra
Senior, intus habet sedem.

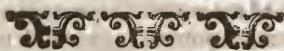
Vnde postea Sanazarius Virgilium imitatus in suo opere de partu Virginis sic cecinit.

Lib. II. de
partu Virg.

Tam variæ pestes, & monstra horrentia, Ditis
Ima petant: trepidant Briareia turba, Cerastræ,
Semiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæq; Sphingæq; ardentiq; ora Chimera,
Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.

Pausanias tamen, in Corinthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymone fontem, amplam, de hisq; comis Platanum excreuisse, sub qua Hydram altam fuisse pethibent. Communis tamen auctorum opinio est locum natalem huius Færæ Lernam lacum fuisse Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Færam profuissè affirmant.

Locus natalis
venus
Hydra.

ORTVS. ET INTERITVS:

ESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnae ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuisse promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia fui parte speciosam representabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vasta versans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua

Synag. 5. apud Gyraldum legenda sunt. Idcirco ad rem, libro secundo Aufricados, sic canitur.

*In artem quondam sub terras tristis Echidna
Incoluit, nymphae vultu, terribis inguine Serpens
Inferius, scio que mixta Typhæone natos
Horrendos peperit, eusdem Cerberon Orcæque
Cuius demorsos terret vox, arcæ manes*

*Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hausit
Amphionides cum belligero Iolo;*
Quamvis Historiographi vñanimes diuulgauerint Hydram ex sordibus in Lernam lacum passim delatam, ubiq; purificatis originem traxisse.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuastantem, & perniciem hominibus, beluisq; afferentem ab Hercule interfectam fuisse voluit. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, sub Herculis nomine, obstratam viam Apianam, cultum fuisse; Hydra ab Hercule superata, ex extinctæ meminit.

L. 9. Epigr. 104. *Fecundam vetulis reparari moribus Hydram.*

L. 14. Epi. 177. *Inferius quoq; ad mortem Hydræ alludens sic cecinit.*

Elidit geminos infans, nec respicit angues.

Iam poterat teneras Hydram timere manus.

Hydræ in- scripsit. *Epigr. 133* Caterum tam horrenda, immanis, & monstrosa fuit hæc bestia, vt à nemine, nisi ab Hercule superari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclare gestas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Aufonius egregios Herculis labores recitans, necis Hydræ meminit sic canens.

*Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & facæ contudit Hydram.*

Lib. 4. Eundem sensum habemus in Epigrammatibus græcis, ubi leguntur hæc verba.

*Πρώτη μὲν ἐν Νεμείῃ βριαρὸν κατέπεφνε Λέοντα
Δεύτερον ἐν Λέρνῃ πολύσχητον ὦλεσεν ὕδραν.*

Idest.

Primò quidem in Nemæa fortem interfecit Leontem.

Secundò in Lerna multæ ceruicem perdidit Hydram.

Hydræ elu- na percussur. Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuastaret, ab Hercule primùm clauis percussa fuit, deinde ob tectum, quem spirabat odorem, sagittis eminus petita; postremò in solitis se condentem cauernis, congesta lignorum strue, Hercules penitus destruxit, & expugnauit.

PRÆSAGIA.

VIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit: Nemini dubium est, rerum mutationem monstris significari; sed Germania, vel christianus Orbis hodie tam grauibz affligatur ærumnis, vti, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo coniicio hæc monstra ad maiorem calamitatem non esse extimescenda; & præcipuè cum res Turcicæ ad summum potentie gradum, & felicitatis fastigium peruenerint: quamobrem huiusmodi monstra aliquid mali illi minari diuinarem, sub cuius Ditione

A tione monstrum repertum, & observatum est, & potissimum cum capita huius monstrum ab occipio gestamen pilei turcici ostendit.

Verum hic Hariolus quisquis fuerit, primitus investigare debebat: an monstrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Gesnerus unà cum Erythræ belluam hanc multicipitem planè commentum artis esse existimat. Aures enim, lingua, nasus, facies, toto genere à Serpente, vel Draconum figura discrepant. Quoniam si author huius figmenti, rerum naturalium monstris etiam accidentium imperitus non fuisset, melius spectatoribus imponere potuisset. Sed etiam si hanc monstruosam Feram à natura productam esse concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane tam cæci erimus, ut culpam nostram non agnoscamus, & omne sinistrum omen in hostes Christifidelium rejiciamus?

*Hydra se-
princeps an
sit fictitia*

HISTORICA.

E vera Hydræ historia, fidem veri adiacendere existimamus: propterea quod Historiographi sibi inuicem reclamare videntur. In primis Isidorus scriptum reliquit Hydram fuisse lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vastantem civitates: siquidem ex multis meatibus aqua scaturiebat; immò obstructo vno scaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lerno frequenter exsiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules scaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cavernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgavit locum quemdam in Argolica regione fuisse, in quem omnia sordium genera promiscue conieiebantur; quæ postea nebulas maleolentes, & pestiferas exhalare solebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At, huiusmodi loco ab Hercule exsiccato, Regio saluberrima æræ deinceps adepta est.

L. 12. Orig.

*Palus Ler-
ne quomo-
do exsic-
cata fuerit.*

Multi asseuerarunt quoddam anguium genus, sub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuisse, ut, nisi igne eorum semina coacerentur, fecunditati illorum nemo resistere posset: hinc factum volunt fabulæ locum, quò extincto vno Hydræ capite, plura renascerentur. Alij referunt Achelorum Fluvium Acarnaniam ab Aetolia segregantem solere interdum vtramq; regionem ita inundare, ut omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, consumptis aquis, sæpè sapius Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules imperum amnis aggeribus compescens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperavit: qua de causa Hydram ab Hercule interfectam pronunciantur. Hæc historia memoratur Libro nono Austriados hunc in modum.

*Genus an-
guinū valde
prolificum.*

*Hercules
impetū am-
nis compe-
scuit.*

— & semper plagis viuacibus Hydram
Ruptaq; deuictis Acheloia cornua ripis.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancerum auxilium fuisse produnt. At vicissim ab Hercule, Iolai implorata ope, bestia tandem debellata fuisse perhibetur. Palephatus verò id totum sic exarat. Primò Lernum Regem quemdam constituit (habitabant olim homines in pagis, & cuiusq; loco rex suos præerat) Sthenelaus igitur Persei filius, ut ipse refert, Mycenæ amplissimum locum, hominumq; frequentia nobilitatum occupabat. Huic Lernus Rex minime subiicere volebat; hac de causa ambo inter se præliabantur. Lernus in sua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta sagittarijs in quadam turri inclusis diligenter custoditum possidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum missus à sagittiferis ignem, & iacula in hostes proiicientibus repulsus fuit: nam licet eorum vnus interimeretur, confestim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens se viribus esse inferiorem, auxilium Canceri, seu Carcinj cuiusdam strenui Ducis imploravit, qui accedens, iunctisq; copijs, in Herculem impetum fecisse traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus accessit: quare Hercules, hoc opitilatur, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concretauit.

*Historia
hydræ oppi-
di ab Her-
cule expu-
gnati.*

Alij

Hydra Sophista fuit.

Alij crediderunt Hydram fuisse sophistam quemdam callidissimum, qui rationes ambiguas in medium semper afferebat, vt alios ab ipsa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcirco Hercules, igne, nimirum feruore sui ingenij, has omnes argutias diremit: Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule necatam fuisse, dum animi sui, & continentia, ignita quadam face, renascentia identidem libidinum, & ceterorum vitiorum capita, represserit, & penitus extinxerit.

EPITHETA.

MULTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cum latinis, cum graecis ansam praeberunt. Latini hanc Feram fecundam, populosam, famosam, rediuuiam, renascentem, multiplicem, & deniq; septemplex indigitarunt. Baptista Mantuanus sic canebat.

Pellag; & atroces iras septemplexis Hydrae.

*Epitheta
graec.*

Itaq; Graecis, ob eandem rationem, Hydra πολυάνκερος multas habens ceruices exponitur; cum αυχήν ceruix reddatur. Item πολυκάρηνος multa habens capita. Immo quandoq; vocatur πολυδράς, quod epitheton monti multa cacumina habenti proprie conuenit. Rursus, eadem de causa, εκατοκέφαλος, idest centum habens capita appellatur: immo μυρίοκεφαλος, nempe infinitis redūdans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vsurpatur.

*Epitheta
ratione loci*

Si meditemur huius bellae locum, Graecis, Λερναία, & Latinis Lerna cognominatur; quoniam in Lerna palude stabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἰθρῆ, fortassis propter colorem; cum haec vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem significet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Lernaamq; virens, obfederat Hydra paludem.

*Epitheta à
sensu pe-
ccati.*

Postremo, ratione sauitiae, ἀλοόφρων, dicitur Homero, quia perniciosae mentis fuerit. Alij αἰμόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas caedes perpetraverit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, superbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt.

PROVERBIA.

*Adagia hy-
drae respi-
cientia.*

*Salpa pi-
scis.*

ADAGIA ad hunc spectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalē, & Herculem Hydram interfectorem respiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Graecos. πολικώτερος ὕδρας, idest, magis varius, quam Hydra. profertur de hominibus dolosis: quandoquidem Hydra maculis versicoloribus distincta esse ferebatur. Huic affine est cognomen Mnaseae Colophonis Poetae, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus conscribendis fuerit admodum varius. Salpa enim est piscis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vsq; picturatus: quamuis aliter illaudati saporis esse feratur.

Sequitur aliud adagium. ὀφραὶ τέμνεις, idest. Hydram secas. Suidas tradit hoc esse pronunciantum de illis rebus, quae haudquaquam fieri possunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari potest in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydrae Lerneae secato capite, plura renascebantur. Vfus est etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortuna Alexandri; quando aliquo terminato, & finito bello, necnon composita pace, subinde alij, atq; alij populi aduersus ipsum belligerantes insurgēbant. Quapropter Cyneas quoq; cognita Romanorum multitudine, qui post acceptam aliquam cladem, copias denuo, & confestim instaurabant, haec verba prouulsa dicitur. Πύρρον σibi videri aduersus Lernaam bellare Hydram; hoc adagium optimè in litigatores

A res quadrat, qui interdum vnâ composita controuersia, in plura incidunt litigia. Lis enim sapè numero litem parere solet.

Sequitur aliud adagium. *Hydrum gestas*. diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduersus fulmina, & tempestates gestat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam instar lapidis durecat. Gorgones autem, secundum Seruium in commentarijs ad librum sextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venustatis pulcherrimæ, quas adolescentes conspicati in lapidem transmutari dicebantur.

L. 37. c. 10

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium. *Nec Heracles quidem contra duos*. Hoc inde natum esse volunt ex summo Herculis labore in necanda Hydræ: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppressæ auxiliaturum venisse ferunt: quare vicissim Hercules, implorata Iolai ope, Hydræ tandem superauit, & Cancrum interemit.

Adagiatio-
ne inter-
fectoris hy-
dræ.

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra stabulabatur, hic nobis exhibet illud pro-
uerbium. *Λέρην κακῶν*. idest. *Lerna malorum*. hoc prouerbium pronuntiatur, non secus,
ac si dicatur. *Ilias malorum*. *Idare malorum*. *Theſaurus malorum*. His enim adagijs plu-
rima mala in vnum congesta significamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco na-
tali Hydræ, quem fuisse lacum omnium sordium, & vndiq; congestarum plenum tra-
diderunt: quemadmodum superius, iuxta mentem Strabonis, scriptum fuit. Propte-
rea quotiescumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis genere contamina-
tum, aut cætum hominum postilentium, quasi colluicem facinororum indicare vo-
lumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcirco Cratinus Comicus, apud
Hesychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluie constaret, iure meri-
to *Λέρην θεατρῶν* appellauit.

Adagiatio-
ne à loco
hydræ.

Lib. 8.

MORALIA.

YPRIANVS, libro primo de Incarnatione Christi, Hydræ opti-
mo iure ad fecunditatem hæresum comparauit. Scripsit enim, quod
hæreses in Ecclesijs Hydræ similitudinem gerunt, quoniam istæ aduer-
sus nostras mentes linguis feralibus sibilant, & lethale virus iacu-
lantur; immò truncatis capitibus renascuntur. Sed quoniam resur-
gente morbo non debet cessare medicina, ideo quantò maior fuerit

Hæreses hy-
dræ compa-
ratur.

ægritudo, tantò validior debet esse curatio. Potens enim est Dominus Deus noster,
vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Ecclesiarum veritas, per-
agat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæ-
resi, omnes penitus medullas pernitiôsæ generationis exurat, vt tandem prodigiôsæ
fecunditas, emorientibus venis, denuò parere cesset. Diuus etiam Ambrosius, in suo
opere de fide, hanc similitudinem Hydræ, & hæresis amplexus est: siquidem veluti, vna
Hydræ ablata cervice, aliæ statim emergebant; ita pariter vna ablata hæresi, multæ
aliæ insurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæc nonnisi incendio auferri possunt. Huius
etiam comparationis meminit Baptista Mantuanus de Diuo Ambrosio canens, hunc
n modum.

Lib. 1. c. 4.

*Arius humani generis lethale venenum,
Legis in excidium natus fideiq; ruinam,
Polluerat gentes, totumq; infecerat Orbem;
Præsertim Italiam. Tunc tota Insubria fractis
Viribus egrotans isto in languore iacebat.
Ambrosius, qui tunc erat ex Proconsule factus
Pastor, in hanc Hydræ claua insurrexit, & arcu;
Et velut Alcides alius Lernæ fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab onilibus Hydros.*

Amplius, in morali doctrina, Sophistici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad
Hydræ comparantur; cum ab hoc vocum monstro infinita dimanent deliramenta,
quæ animis nostris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem semper sunt al-

Sophistæ hy-
dræ disun-
ant.

L. 13. Dy-
pnoſoph. 6.
80.

latura. Immo omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo ſimilitudine m-
Hydræ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabuloſa quadam Priſcorum
monſtra, publicæ ſcorta interpretatus eſt. Hinc Atheneus Gnathænam Sinopæ vetu-
la ſubnaſcentem ipſa duplo deteriorem eſſe retulit. Id in capitibus Hydræ obſeruaba-
tur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur.

Inſuper homines, qui aſperè, & acutè non ſolum quæcumq; occasione, ſed etiam
cantu neliſſimè ſolent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immerito
Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtreſtorem virulentum, Excetram, nempe
Hydræ cognominauit. Rurſus in proemio Eſdræ, aduerſus ſuos obtreſtatores ſic lo-
quebatur. Quamuis Hydra ſibilet, victorq; Simon incendia iacet, nunquam meum,
iuvante Chriſto, ſilebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere
inquinatis, iſta de cauſa aſſimilanda eſt: cum recifa vna crudelitatis cernice, denno
nou ſauitix modi repullulent. Vnde Baſiſta Mantuanus in Bucolicis canebat

Ecl. 3.

ergo bulli. *Turaxenæ laurus opam tuſſior Hydra*

Eccl. 3.

ergo bulli. *De fugis.*

Eccl. 3.

Superbis
nucupant
hydra.

Demum qui ſani ſcientiæ perſuaſione, vel alia de cauſa intumeſcit, Hydram procul du-
bia repræſentare videtur: cum illa Fera ita ſuperbiret, & ſe ſe efferret, vt quodcumq;
ferum in ſui regni fabricatum aſperneretur. Idem præſtat homo nimium ſui admira-
tionis, pro ſententia, cui ſemel adheret, etiam contra verum contumax, & refractarius.
Cum autem nullum vitium Deo inuiſus ſit arrogantia; homo criminofus hos teretri-
mos mores in candidos mutare debet. Verum cum difficillimum ſit in Superborum
mentem modèſtiam, & animi demiffionem inducere deberent ſaltem meminiffe illius,
quod de oſtentione ſuperbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum.

Sordida laus ſemper proprioque prodit ab ore

Hanc ſapiens reſugit.

Efficit, & ſatius pompoſa ſuperbia plures,

Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatiſtes, vt mens ſuperbi reſciſciſce-
res, hanc obſcuram ſcripſit veritatem.

hōp amū dūpū. *Superbia*
rebus ſi ſuſtinetur. *Superbia*
uſtū ſuſtinetur. *Superbia*
uſtū ſuſtinetur. *Superbia*

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

Lib. 26. Eccl.

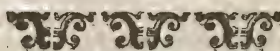
Nimium o Superbe, cur ſuperbis, tua Superbia te ſuperabit.

Poſtremo Seneca doctrinam moralem de fortitudine, & iuſtitia inſinuans, exem-
lo Hydræ, virtutes non eſſe animalia docuit his verbis. *Non enim quicquid ab homine ſit, ho-*
mo eſt, & iuſtitia quid eſt inquit? animus quodammodo ſic ſe habens. Itaq; ſi animus ani-
male eſt, & iuſtitia, minime. Hac enim habitus animi eſt, & quadam vis. Idem animus in
varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud eſt, quoties aliud fuerit, nec illud
quod ſit, & apimo, animal eſt, ſi iuſtitia animal eſt fortitudo, ſic ceteræ virtutes: virum de-
ſinunt: animalia eſſe ſubinde vt rursus incipiant, an ſemper ſunt: deſinere virtutes non poſ-
ſunt: ergo multa animalia, immo innumerabilia in hac animo verſantur. Non ſunt, inquit
multa quia ex vno religata ſunt, & partes vnius, ac membra ſunt. Talem ergo faciem ani-
mi nobis proponimus, qualis eſt Hydra multa habentis capita, quorum vnumquodq; per ſe
pugnet per ſe noceat. Atqui nullam ex illis capitibus animal eſt, ſed animalis caput: cete-
rum ipſa vnum animal eſt.

Hydra ſe-
miliando
quadam.

Li. 8. Poly-
cap. 19.

At quid de toxico dicendum erit? Hoc cum eſſet pernicioſiſſimum, aliquando ta-
men vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sarisberienſi) Tiberius à Iulio
Imperatore tertius toxico interiit, cuius morte ita lætatus eſt populus, vt Terram ma-
trem, & Deos manes oraret, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios, concederent.
Et licet toxicum ſemper fuerit deteſtabile, & exitioſum, tamen illud populus vitale
eſſe cenſuit.

HIEROGLYPHICA.

NONNULLI, referente Pierio Valeriano, per simulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè representari posse tradunt: quandoquidem Hydræ animal palustre, & ex sordido cano natum fuisse asseuerant. Inuidia quoq; nonnisi in abiecto, & demisso animo residet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit, deinde reliqua, quæ de Inuidia, scripsit, ad Hydræ significatum pertinere videntur. Præterquam quod Erictonius pedibus anguinis (quamuis alij ad custodiam, serpentem ei assignatum fuisse dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, post res præclare gestas, in arenam prodicens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento spiritu ad custodiam destinato. Huius autem exemplum in primis fratribus manifestum habemus.

*Inuidia
Hierogly-
phicum.*

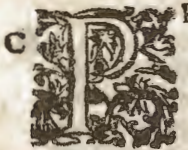
*Inuidia
causa fra-
tridij fuit*

*Maior & inuidia est fraternis cordibus orta,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atreus, atq; Thyestes
Ethocles cum fratre suo; pluresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugias sapiensq; bonusq;*

Itaq; hoc est illud odium, quod Diodorus, pictura serpentis denotari posse diuulgauit. Insuper Pierius Valerianus, simulacro Hydræ ab Hercule superatæ, hieroglyphicè demonstrari posse vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnum quemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydræ expresas remouere conatur.

Lib. 6. Hieroglyph.

PHRENOSCHEMATA.

PISCIA consuetudine receptum fuisse, in Insignibus Hydræ delineare testatur Capaneus, qui olim pro egregio Insigni, Hydræ habuisse traditur. Quocirca hic mos ad nostram vique ætatem penetrans, multis phrenoschematum ansam præbuit. Vnde Hieronymus Russellius, in libro Insignium, exhibuit simulacrum Hydræ septicipitis, cum Dicto. VTCVMQ; Demonstrabat autem inuentorem phrenoschematis quouis modo, omnes difficultates sibi oblatas, esse superaturum, vel innuebat totos conatus esse inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoschemate generosus, & inuictus animus demonstratur. Item Ioannes Baptista Pittonus Pictor Vicentinus in Insigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydræ cū Dicto. VTCVMQ; Vt indicaret hominem aduersus infortunia virtutes semper augentem. Subscripsit autem carmina Italica huius tenoris.

*Insigne Ca-
paneæ.*

*Come ch' à l'Idra un collo si recida
Vi nascon tanti in vece di quell' vno;
Ch'esser non pote, che già mai l'ancidà;
Opri quanto si voglia ingegno alcuno.
T'al la virtù, ch' in cor alto s' annida,
Non teme voltaminaccio, e bruno
Di nemica fortuna, d' assalto d' armi;
Ma via è più salda, che l'incudi e i martini.*

Iterum Hieronymus Russellius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude nacentis, cum Dicto Italico desumpto ex carminibus Petrarchæ. E S' IO L' VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoschematis conari, omni diligentia, desiderium amara rei extinguere, cum tamen illud magis infurgat, & quasi altera Hydra multiplicetur.

*Lib. 3. In-
sign.*

Lucas etiam Contilis scriptor italicus eandem Hydræ iconem cum manu, & gladio figurauit, & addidit Dictum huius generis. SPES ÆGRA SALVTIS. Et mone-

LI 2

lectorem,

Animi in-
quies quo-
modo de-
mōstratur.

lectorem, quod author huius phrenoschematis voluit insinuare animi sui inquietem, quia multis vexabatur ærumnis, & quamvis aliquando vnam auferret, alia tamen, atq; alia emergabant: propterea se ægram sperare salutem protulit.

Perciuallus quoq; delineauit Draconem septicipitem, cū Dico. IN OMNIBVS HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Ferae proprietates. Primum, quia statu graueolenti, cunctos ad se accedentes, arceret, deinde, quia truncato vno capite, plura renascerentur. Sic in mundanis euēnit negotijs, quæ plurimas semper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

Lib. 7. de
neid.

AVSANIA'S, in Eliacis, scriptum reliquit, quod in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia simulacra, Pallas Herculi Hydram conficiendi assistens viscebatur. In clypeo. Auentini simulacrum Hydræ conspicietur: nam Virgilius sermonem habens de filio Herculis, scripsit ipsam vbi curru cum signo palme, more triumphantis, gestantem clypeum, figura Hydre refulgentem, in patris monumentum, qui hunc septicipit & Draconē in palude Lerneæ exanimauit. Sic gigit canit Virgilius.

*Post hos, insignem palma per gramina curram,
Victoresq; ostentat, quos satus Hercule pulchro.
Pulcher, Auentinus, clypeoque insignis patrum.
Centum anguas, cunctasq; gerit Serpētib; Hydram.*

Memorat etiam Baptista Mantuanus simulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano calatum, dum canit hunc in modum:

*Non procul inde virens, Spartano, & marmore, moles;
Phidiacæ testata, manum, pendebat ab alto,
Margine pars clauæ, partem consumpsit etas.
Lernææ pars prima Hydre, quæ guttura, septem.
Porrigit, & linguis septem vibrantibus, ora.
Arcus, Acarnanis, flunq; duo, cornua, frugum.
Plena; Molochæo pellis detracta Leoni.*

Tanarici
mentio.

Meminimus, & nos vidisse Romæ multas Herculis statuas insigni calatura admittendas, sed potissimum per collem Quirinalem, vulgò Monte Camallo, appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminētissimi Cardinalis de Carpo, insigniores cum clauæ, & supilio Leonis, alicubi hæc statua caput Leonis, alibi verò fructus horti Hesperidum manu tenebat: verum inter has, hoc in eodem loco Paradisum terrestrem ferè emulante, viscebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu stringentis comam mulieris, cuius crura serpentinam effigiem præfererebant: nonnulli hæc opinati, insinuare voluisse spectantibus paludem Lerneam, in qua Hercules Hydram confecisse traditur. Neq; volumus in præsentia ignotam esse legentibus egregiam statuam aream Herculis, & Hydræ ad caminum amplæ aula Palatij Illustrissimæ familiae de Tanarijs, in qua hodie Comes Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator summa vitæ prudens æfulget; quæ statua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Horatij P. qualij Bononiensis inchoata, & absoluta fuit. Aliqui etiam, pro simulacro Romæ præstante, delinearunt mulierem bellæ septicipiti insidentem, propter septem colles in Romanæ urbe conspicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma septicolis fuit cognominata. Vnde Poeta Italicus canebat.

*Roma, ogu' hora
Con gl'occhi di dolor bagnati, e molli.
Te chier mercè da tutti sette i colli.*

Simulacrum
inuidie.

Amplius, Ripa, in secunda parte Iconologie, vbi Inuidiam exhiberet simulacrum, pinxit annosam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, pectifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, insiciat, & occidat. Assimiliter idem præstat Inuidia, cum semper hominibus detrimentum, atq; ruinam corporis, & animæ machinetur. Præterquam quod Hydra, amisso vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi victis penè oppressa, magis atq; magis aduersus eam crescit, atq; augetur. Id optime expressit Petrarcha canens.

O In-

A

*O Inuidia nimica diuinitate,**Ch' à bei principij voluntier contrasti.*

Iterum Ripi dū conatur exprimere hominem se recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuersionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. **IN TE DOMINE SPERAVI.** *Simulacrum* Etenim lacrymas penitentiae indices esse annotauit Curtius. Hydra verò eatenus in hoc simulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda esse demōstrat, quod maxima praestatur difficultate: veluti Hydra summis laboribus ab Hercule expugnata, *Conuersionis vulgo dicta.* & extincta fuit. Ratio autem huius simulacri infra scriptis versibus explicatur.

*Diluitis attalica iaceant, aurumq; comaeq;**Et lenis haec tantum fascia membra tegat.**Et modo iam menti sedeat sententia nostrae,**Quae vela exornent pectoris alba mei.**Hydra, vel haec pedibus iaceat supposita diris,**Ne illius peream pectora nostra dolis.*B *Cuncta tenenda modo sunt haec de sede suprema**Luminibus pateant lumina clara meis.*

Deniq; idem author in postrema Iconologiae parte, ad significandam Religionem simulatam, vsus est pictura mulieris attalicae indutae vestibis, redimitae corona, & supra Hydram sedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita *Falsa religionis simulacrum.* hac Religio à vera, & recta mirandum in modum discrepat.

DE DRACONE BIPEDE

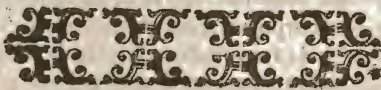
In agro Bononiensi capto. Cap. V.

ORDINIS RATIO.

C VM in praecedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cepimus, ordinis rationem secuti, hanc sedem Draconi bipedi Bononiensi assignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter suscepimus prouinciā, praesertim cum animal huius figurae nunquam in Europa visum, nec à quopiam, vt nostra fert opinio, descriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo semper elucescat. Ideo iure optimo Heraclitus philosophus, vitandae gratia aeris frigidioris iniuriae, in humili pictoris casa morans; nonnullis viris nobilibus ipsum alloqui cupientibus iussit, vt in tugurium ingredi dignarentur, asseuerans neq; tali loco Deos immortales deesse.

Deus est ubiq;

Immo rectius Diuus Augustinus in psalmos, admirabilem Omnipotentis providentiam in minimis contemplans animalibus; haec verba proferebat. Quis singula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participant. Amplius considerandum est, quemadmodum haec animalcula mortem fugiant, vitam diligant, voluptates appetant, molestias vitent, & deniq; qua ratione in motu sibi congruo vigeant. Quis disponit ista? inquit Augustinus; expauescis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcirco nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis historia, idem praestare debemus.

Animalium parvorum consideratio.

DRACO BONONIENSIS

quo tempore inuentus fuerit.

VERTENTE anno noſtræ ſalutis ſeptuageſimo ſecundo ſupra milleſimum, & quingentefimum. III. Idus Maij, tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimicertij Bononiëſis, hic Draco bipes, more Serpentino ſibilans ſe manifeſtauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Doſijs in loco *Malauolia* nuncupato deliteſcebat, ſed tandem poſt diem Aſcenſionis Redemptoris noſtri eiſdem anni, hora décima ſeptima in via publica iuxta ſepem prænominati prædij ſpatio milliariſ à noſtra diſtantis Ciuitate, à quodā bubulco Baptiſta nominato de Camaldio deprehenſus fuit. Is enim Bononia, cum bobus currum trahentibus, ruſ petens pedetentim currum ſequens, boues ſiſtere gradum animaduertit; vnde ſumpto perone in illos ſeuiens acriter ſtimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuſſexi, vltèrius progredi non audebant. Interim, magno audito ſibilo, bubulcus circumſpiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata haſtula, capite bellè percuſſo; animal interfecit.

Boues, & timore draconis affecti.

Fraxini vis.

Sed mirandum eſt, quòd Draco nunquam ab illo diſceſſerit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite inuens, fortè in illos ſe iaculari volebat; at fraxini cuiuſdam propinquitate fortaiſſis impeditus, neq; ruſtico, neq; bobus vllò fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduerſus omne Serpentum genus, cunctis manifeſtam eſſe arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voraciſſimi, tenui gula reſerti, caudæ extremitati, capite eleuato, inſiſtere ſoleant, vt melius cibaria in aluum dilabantur: non eſt tamen credendum hunc Draconem duobus in hærentem, pedibus, cibi cauſa, caput eleuare, ſed potiùs, vt facilius in bubulcum ſe ſe eiaculari poſſet.

Animal ad viuum pingitur.

Inſuper bubulcus metuens, ne animal primo iſtu proruſus extinctū eſſet, ruſus ferro, quo haſtula bubulcorum armari ſolent, anteriorem Draconis pedem abſcidit: itaq; interfectus hido ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fótana hanc ſingularem beſtiam humi iacentem animaduertens ad doctiſſimū Vlyſſem Aldrouandum, & diligentiſſimū rerum natu aliu perſcrutatoreſ deferri iuſſit; qui animal conſpiciat ruſiſſimum, nec vnquam in Italia, immo, nec in Europa viſum, primò ad viuum pingi, deinde ſummæ induſtria exſiccari, & in Muſæo appendi curauit; quemadmodum etiam hodie vnuiſq; illum intueri poſteſt. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non ſolum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuiuſ Inſigni gentiliſio Draco refulgebat, ſed etiam eo tempore, quo Draco cœleſtis exoriebatur: ideo Iuuenis exquiſitiſſimæ doctri næ ſic cecinit.

Luſtræ ſextæ centum, & his ſeptem, dum abditur, annus.

Bis; Draco Felſineo ſibilat ortus Agro,

Sibilat, Eo quoq; Cali cardine eodem.

Tempore, Romana ſcep̄triger Vibe Draco.

H

FORMA. ET DESCRIPTIO.

Longitudo, & latitudo draconis.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vſq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium, vſq; latitudinis corporeæ dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obſeruabatur. Deinde ad extremitatem vſq; caudæ longitudo cubitalis, nempe duorum dodrantum, huiuſmodi partem adæquabat. Propè colum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum vſq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & à primo pede ad eam vſq; partem, vipera

A vipera assimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis sesquipalmaris, nimirum sex digitorum visebatur.

Posteriorem colli partem torques albus exornabat, ad instar Natricis torquata, vel instar Anatis sylvestris torquata, quæ Italis vulgò *Cesone* nuncupatur, vel tandem instar merulæ alpestris torquata, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæterum in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obseruatur, sed absoluti circuli torquem integrabant.

*Torque or-
nabatur.*

Supra dorsum squamæ latæ apparebant, æmulantes squamas Cyprini piscis Aristolis, qui vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum squamarum ad viriditatem tendebant: immò aliquæ erant subrubræ, sed inter has quædam nigrescebant: hinc deprehensum est hoc animal ad genus Draconum referendum esse: propterea quòd Dracones, vt plurimum, virides effigiam solcant. Pars alui Draconem propriè representans squamis viridibus erat exornata.

Sed pedes contemplerur. Primò aduertendum est, quòd femur iunctum tibiæ erat latitudinis pollicis, & digiti suis articulationibus, connectebantur, vt in lacertorum digitis obseruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, sed tantum quatuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ se ferebant: vnde Draconem iuuenem esse conieciuius: quemadmodum etiam ex dentibus dignosci poterat. Præterea altitudo pedum latitudinem corporis adæquabat. Immo magna admiratione tenebamur, quòd pedes ex opposito iuncti non essent; veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in alijs exanguibz multipedibus obseruamus; sed pedum vnus erat anterior altero, distantia sex digitorum, neq; in eodem latere; immò per diametrum erant oppositi; vt facilius sortè corpus mouere posset: propterea quòd media pars corporis motu progressiuo impellebatur; reliquæ autem partes, nempe colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu serpentino, mouebantur.

*Pedum hu-
ius Draconis
suis
qualis.*

Podex ab extremitate caudæ duobus distabat palmis; pars caudæ superior vipera erat similis, inferior verò dissimilis: siquidem squamæ partim nigræ, partim virides erant hoc tamen ordine, & figura, vt quasi singulæ formam semicircularem referrent, & binæ tantum latitudinem caudæ amplectebantur. Sæcus verò in vipera se habent, quoniam squamæ rectæ sunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone, à podice ad caput vsq; squamæ inferiores, tam residui caudæ, quàm ventris, & totius colli ad os vsq; rectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatum sita essent, colore vsq; ad aluum partim albo, partim nigro, sub ventre albæ, & latiores dimidio ferè digito. At in extremitate squamarum rectarum non nihil coloris viridis, conspiciebatur. Demum extremitas caudæ durissimo, & corneo ferè apice munita erat, cuius vna pars squamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus instar litteræ C, seu instar centri scorpionis, erat repandus. Quamobrem verisimile fuit hoc animal huiusmodi aculeo, pro tutela aduersus cætera animantia vt.

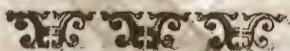
*Squamæ
huius Draconis
quales
essent.*

*Extremi-
tas caudæ
qualis.*

Cæterum, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò singulas partes ponderabimus, caput erat admodum simile viperino, pars capitis superior iuxta extremitatem, erat nigra, nouem nigris squamis integrata, reliqua autem pars squamis maioribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus longitudo erat duorum digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum serpentum, conspiciebatur. Singula oris latera dentes serrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera obseruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuisse venenosum. Oculos in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re Draconem hunc solaris naturæ fuisse iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, habebat; deinde auriculis carebat, quamuis in Heluetijs anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadringentesimum, Draco auribus longissimis præditus fuerit inuentus. Idcirco ad monstrum in genere serpentum reducendū fuisse putauimus. Reliquum est modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num descriptioni respondeat, intueri, & meditari possint.

*Dentes qua-
les essent.*

*Oculi hu-
ius Draconis
quales.*

Dra-

G E N E R A T I O .

I meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononienſi comprehenſum, non poſſumus non maxima admiratione, vnâ cum multis alijs Philoſophis affici, & præſertim generationis modum ponderantes; cum nunquam huiusmodi animal in tota Europa viſum fuerit: quapropter huius rationem assignare admodum difficile eſſe arbitramur. Immo in numero rerum naturalium collocandus eſſe videtur,

quarum ratio; teſte Diſco Auguſtino, reddi haudquaquam poteſt. Et tamen hæc non eſſe, vel falſa eſſe, non eſt dicendum; quamvis eorum veram rationem perſcrutari nequeamus. Neq; exiſtimandum eſt iſthæc à Deo Optimo Maximo, abſq; ratione procreata fuiſſe, quam iam nos cauſa lateat. Præterea multa naturalia quotidie præ oculis habentur, quorum cauſa ignota eſt. In primis caro pauonis mortui per anni ſpatium ſeruata putredinem non contrahit, huiusq; cauſam multi ignotam prædicant: licet quis cauſam calori non facile compactam, & exſiccata eius naturam diſſoluenti assignare poſſet, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, auctore Galeno, hæc caro valde dura, & fibroſa ſit.

Batium ſeruata putredinem non contrahit, huiusq; cauſam multi ignotam prædicant: licet quis cauſam calori non facile compactam, & exſiccata eius naturam diſſoluenti assignare poſſet, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, auctore Galeno, hæc caro valde dura, & fibroſa ſit.

Rurſus Philoſophi in dies rimari cauſam conantur, cur magnes ferrum attrahat, atq; illud abigat: deinde cur ad proximiorum polum, ſiue Arcticum, ſiue Antarcticum ſevertat, & tamen huius actionis cauſam non inueniunt. Iterum quamvis tam frigida inſit palæa, vt niues, & glaciem æſtius conſeruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat, & mæturet. Neq; Philoſophi vquam inueſtigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ſiculneum Aegypti, ſeu lignum Sycomorini non inſtat aliorum lignorum, ſu aquis natet, ſed mergatur: immo quod magis mirabilis eſt, quando in imo aliquandiu moratum fuerit, ad aquæ ſuperficiem emegit, cum totum oppoſitum præſtandum eſſet, nam quod humore iſtibatam eſt pondere grauatur.

C Quid de lapide ſelenite, vel ſpeculari dicendum erit? cuius candor cum Luna creſcite, & decreſcere traditur; oriturq; in Perſia, & pariter in montibus gypleis Agri Bononienſis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando ſcriptum reliquit, in Bononiæ ſiciliæ parte lapides ſpeculares inueniri, qui in ſubtiliſſimas laminas ſcinduntur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri poſſent, quorum cauſas indagare non eſt facile.

Itaq; in præſentia Ariſtotelis doctriinæ adhaerentes, qui in libris Poſteriorum, de quacumq; re naturali quatuor quaſita proponit, nimirum ſi eſt, quid eſt, quod eſt, & propter quid eſt, hæc in noſtro Dracone ſigillatim indagabimus. Primum quaſitum eſt notiffimū, propterea quod à plurimis viris ſide dignis hic Draco fuit viſus; & adhuc exſiccatus in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis conſpici poteſt. Secundum quaſitum per allatam deſcriptionem eſt manifeſtum: ſed quia adhuc perfectæ non habetur cognitio; reſtat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentium igitur, vel Draconum alios terreſtres, alios aquatiles eſſe iam decreuimus: hunc autem Draconem bipedem ad genus terreſtrium reducendum eſſe exiſtimamus, præſertim cum in terrâ, non autem in aquis deprehendus fuerit. Præterea cum parte poſteriori ſerpens, & partem anteriorem mole corporea grauata, progreſſu pedum motu duceret, neceſſe eſt.

Prius ad illud ſerpentis genus partim ſerpens, partim progrediens referendum eſſe cenſuimus; ſub quo genere Dracones continentur.

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus eſſet reſeruas, qui ſerpentiſibus potius impedimento, quam commoditati eſſe ſolent; vt apud Philoſophum, in libro de inceſſu animalium, manifeſtum fuit. Quod autem tardi eſſet greſſus, in da collegimus, quoniam minimè auſugiens ictum ruſtici ſerientis expectauit. Vade aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Baſiliſcum, vel ei congenerem eſſe voluerunt: cum tamen hoc à ratione valde alienum ſit: carebat enim illis omnibus conditionibus quas in capite Baſiliſci patefecimus.

Seriò igitur ponderaturi modum quo hic bipes Draco genitus fuerit, habitum philoſophi induemus, variaſq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex ploribus,

Cur Pauoniscaro diu duret.

Vis Magnetis quæritur.

Palæa facultas, eſt varia.

Lapidis ſpecularis conſideratione.

Lib. 2. Poſt. cap. 1.

Hic draco ad genus terreſtrium reducendus eſt.

Hic draco fuit tardus in motu.

Conſideratio originis huius Draconis.

sis, nostram sententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodibunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit. Secunda an è cœlo cum pluuijs ceciderit. Tertia, an ex permixtione animalium diuersi generis ortus fuerit. Quarta deniq; erit, an ex putri materia sit originarius.

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

VI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remigrantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim nostris incognita regionibus, elapsis annis, ad nos migravit, non quidem ex plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati sunt: sed huiusmodi aues ex loco Septentrionali, aut niuium copia, aut ingentia calore, aut aliqua inundatione coactas huc measse

*Auis pugnatrix
que fuerit.*

credimus. Item auis quedam Kemperchens, quasi pugnatrix dicta, ex remotis borealis plagæ penetralibus, Maio mense, in Brabantiam aduolat, & huiusmodi auis Ardeæ congener esse videtur: quemadmodum in Historia auium explicatum fuit. Gillius in Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non simul, sed temporibus diuersis, iniun-
tiam frigoris fugientes, mutatione Cœli, sibi consulere, & transacta bruma, rursus ad patrias sedes se conferre.

*Quamam
aues mi-
gravit in I-
taliana.*
L. 1. c. 19.

Pariter Coturnices, & Turdi, quot annis, in Italiam transuolant. Milui etiam, Erytaci, & Hirundines, per Aestatem tantum, in Europa degunt, & circa Aequinoctium Autumnales, fortassis pabuli gratia, aliò remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in nostris regionibus, nullo inuento pabulo, perirent: quare in Regione calidiori hyemem transigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locustæ quandoq; ex remotissimis regionibus migrant, vt testatus est Plinius. Namq; anno quadragesimo secundo supra millesimū, & quingentesimum, agmina locustarum inaudita ex paludibus Meotidibus profecta, non solum vniversam Panoniam, & maximam Germaniæ partem, sed totam ferè Italiam, non sinemagna omnium à terra nascentium perniciē, occuparunt. Immodò etiam homines ab animalibus fortasse edocsi, suum locū natalem, propter æstū, deserunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, & Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudæ, qui, urgente bruma, propria relinquētes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæsum, ad victum, faciunt: elapsa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur.

*Homines
migrantes,
et remigrā-
tes quæ.*

*Draco nun-
quā visus
in Europa.*

His igitur notatis, aliquis pronunciare posset, hunc Draconem bipedem ex remotissimo aliquo loco, necessitate aliqua coactum, ad nos profectum fuisse; quamuis inter animalia migratoria non recenseatur, quæ statuto quodam tempore gradiuntur, & regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam aliàs in Europa visum fuerit. Meminimus quidem legisse in historia Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum subiectæ, Serpentes ibi versari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, instar vnguium Leonum habent. Ceterum cum noster Draco non vngues tantum; sed pedes digitis tibia, & fæmore distinctos habuerit: idcirco hunc bipedem Draconem fuisse, consimilem, vel congenerem Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, affirmare non audemus. Præterea hanc sententiam non possumus amplecti, quoniam inter Serpentes, seu Dracones non alatos, & aues æqualis non est comparatio: nam his propter alas commoda est migratio; cum illi per terram gradientes, & per loca habitata transeuntes, non ita faciliè hominum insidias euitare valeant.

*Draco hic
non fuit a-
latus.*

*piscēs lo-
cum nata-
lem a se re-
tes qui.*

Ex altera parte ambigere posset aliquis, an per aquas, more piscium, ad nostras regiones confugerit: cum pisces commedē de vna regione in aliam transcurrent: nam in pelago nullis hominum insidijs sunt obnoxij. Constat enim experientia, multa piscium genera proprijs, non contenta sedibus, ad alias confugere habitationes. Siquidem nonnulli pisces domicilium maris deferentes, dulces fluminiū vndas subeunt; immò ibi copia ciborum insecati, aquarum tranquillitate allekti, & propiæ habitationis planè in memores, reliquum vitæ tempus ibi transigunt. Sunt tamen alij, quos quidem maris interdum ta det, & amibus se se insinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Alofæ, Salamones,

A mones, & similes; at loci natalis omnino non obliuiscuntur; cum, stato tempore, ad mare remeant. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, ut testificatur Ronderius, in quorum numero Polypti, Murænae, & similes recensentur. Id etiam anguilla nobis manifestant, quæ in dulcibus genitæ aquis, amarus lacus, & paludes sulphur, & alumen redolentes ingrediuntur; ibique natalis oblitæ loci, reliquam aratæ ducunt. Affirmant quoque nuperorum quidam anguillas in Normania Gallia Proviacia, extra aquas vagari, & serpentum more, humi victum queritare. Quare his iactis fundamentis, quid in asserere possent, hunc Draconem cuidam serpenti aculeum corneum in cauda habenti, & in Oceano mari versari fuisse congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piscatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, ut in descriptione fuit explicatum; ideo ex mari Adriatico per semperurens Rauennæ pinetum ad nos migrasse dicendum erit. Quemadmodum igitur pisces loca mutare dicuntur, ut superius satis superque explanatum fuit; licebit quoque pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali huc cecidisse, fortassis illuc reuersum, nisi interfectus fuisset.

*Anguilla
v. natura.*

*Draco acu-
leum cor-
neum in cau-
dæ extre-
mitate ha-
bebat.*

Quamuis rationes allatæ sint probabiles; nihilominus credendum non esse opinamur hoc animal, si fuisset aquaticum, ad loca à mari remotissima migrasse. Præterquam, quod si species huius bestię Adriatici maris fuisset incolæ, proculdubio, quandoque à nauigantibus conspecta fuisset: ideo cum nunquam ibi visa fuerit; non est asserendum, hanc animalis speciem ibi versari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ assimiletur, potius statuendum est Draconem hunc inter angues terrestres, non autem inter aquatiles esse collocandum.

AN CVM PLV VIA DECIDERIT.

OSTEAQVAM satis superque explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliunde, more auium, vel piscium nequaquam migrare potuisse opus est diligenter speculari, an fortuito ventorum violentia delatus, tandem cum pluvia deciderit, & traqualicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in iconè demonstratur. Hæc autem opinio non multum à veritate declinat; cum varij Historici fide

*Lib. 2. Dy-
nosoph.*

digni pluias aquin arborum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus, per spatium trium dierum, in Cheroneo, piscibus pluisse scribit. Huic adstipulatur Philarcus, qui multis in locis, non solum piscibus, sed ranis, & frumentis pluisse fatetur. Pariter Heracleides in Historijs divulgauit, circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta raparum copia pluisse, ut vijs, & habitationibus repletis, incolæ alto migrare coacti fuerint. Raptarum quoque pluiam Diodorius Siculus recitat. Meminimus etiam legisse apud alios Historiographos, bestiolas quadrupedes magnitudine foricis, vario distinctas pilo, in Noruegia pluisse; quod animalis genus, locustarum more, omnia viridantia depascebatur: unde omni, consumpto pabulo, & aere corrupto, pestilentia subinde orta est. Immo Cardanus id non explodit, quoniam harum pluiarum causam in ventorum violentiam refert, qui per aerem sauiendo, è iugis montium, ranas, pisciculos, & lapides, in modum imbris, deferunt. Nonne olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, ut cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi consimiles, & etiam dissimiles animantes, in Agro Bononiensi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitum Ioannem de Blâchis spectans, conspectos fuisse; quod si veritatem assequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluiarum deciderit attestabimur.

Lib. 4.

Lib. 2. 1.

*Pluvia pi-
scium, & ra-
narum ubi.*

*Ventorum,
& pluiæ
violentiæ
qualis.*

His addamus non solum animata, sed etiam multa inanimata, diuersi generis è cœlo, in æther imbrum, ad terram fluxisse. Plinius enim lac, & sanguinem, Atilio, & C. Porcio Consulibus, pluisse pronunciauit: unde, & Cicero in libris de Diuinatione hæc verba protulit, sanguine pluisse, Senatui nuntiatum est. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi dissipatas aliquando cecidisse protulit, quarum maiorem partem aues

Li. 2. c. 23.

Lib. 1.

*Pluuiacar
nium.*

*Ferri plu-
uia ubi cō-
tingit.*

aves consumpserunt. Denuo iuxta sententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuię decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Crassi, qui à Parthis crudeliter fuit interfectus: effigies autem ferri similis spongijs esse tradebatur. Mirabilis quoq; lanę pluuiā circa Castellum Carissanum accidit eo tempore, quo P. Annij Milo occisus fuit. Tandem scripsit Liuius libro sexto de bello Macedonico, Tarracinę, & Amerni nuntiātum esse aliquando lapidibus pluuisse. Quamobrem nulla admiratione teneri debemus, si Diuus Augustinus ad Marcellinum scribens, pluuiam terrę, & lapidum memorauerit. Itaq; si noster Draco ventorum vi, & pluuiā delatus fuisset, non fuisset verisimile, quod solus conspectus fuerit; nam plures proculdubio decidissent: quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piscium, carnium, lactis, sanguinis, ferri, lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcirco hæc opinio tanquam imaginaria, & veritati minimè conformis explodenda est.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM diuersorum ortus fuerit.

EX permixtione animalium diuersi generis nunc Draconem bipedem genitum fuisse multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem multa animalia huic consimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando nasci obseruatum est. Empedocles enim agens de proprietate animalium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit: itaut in vno corpore diuersę duorum animalium naturę coalescere viderentur: sic

enim canit.

*Multa genus duplex referunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio sicut videatur
Anteriore, retroq; bonis ferma, aut vice versa,
In pecore humana quondam vestigia forma.
Insunt, & pecoris humano in corpore contra.*

*Aphar ant
mal quale.*

*Hippobos
quid sit.*

*Mula que
nam sint
veloces in
cursu.*

*Aprocame-
lus, quod
animal.*

Idcirco facile nobis persuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuersę speciei prædijsse: quemadmodum est illud animal vocatum Aphot, quod ex Leone, & Leopardo gigni perhibetur. Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis resultat: veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teste Theophrasto profiliunt.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus est equus, qui fortè hippobos, vel hippotauus poterat nuncupari. Intelleximus circa Gratianopolim, ex asina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famur* dicebatur. Idq; hippoboui fortassis simile fuisse arbitramur. Item ex equa, & asino, vel ex onagro, & equa, mulæ in cursu velocissimæ generantur. Præterea Ibris ex apris, & suisibus, Tytirus ex oue, & hircio, & musmo ex capra, & ariete gignuntur.

Insuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lycisca ex cane, & lupa, & lupus canarius ex congressu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi sunt canes alopecides, qui ex vulpe, & cane prodeunt. Immo Leontomiges canes ex leonibus natos Pollux appellauit. Didimus quoq; scriptis mandauit Camelum ex apris simul pascentibus cōcipere: vnde postea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem si sit verum necne, fides **H** apud Authorem maneat. Philosophus enim equam pati congressum cameli tantummodò reulit.

Non desuerunt, qui murem araneum ex felē, & mure nasci diuulgarunt; quod veritati minimè accedere potest: siquidem hæc duo animalia maximas inter se exercent inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, murænas ex vipera genitas morfu interficere pronunciauit: quasi, ad illius mentem, viperæ cum murænis congregiantur: immò Solstratem huic opinioni adstipulantem adducit: deinde versus Nicandri in Theriacis recitat hunc in modum.

*Præterea quæcumq; suis mare fluctibus ambie
Novimus, inter quæ caute mirabile factum*

MUTÆ-

A *Muræna est, quod sæpe citò vivaria lapsu
Deserat, atrociq; petens audacula morsu
Voluat in æquoreas piscantem è naue procellas
Fama est, si modò vera, quòd hæc sua pascua linguat,
Atq; eat in siccum, cogente libidine, litus,
Et cum viperea coiens serpente grauetur.*

Amplius narravit Cardanus, in libris de subtilitate, se vidisse Papiæ animal magnitudinis vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prælongis, ad instar sciuri, oculis Serpentinis, nempe carentibus angulis. Pileus hircinæ barbæ simillimus caput tegebat. Pilus erat mustelinus. Anteriores pedes vt taxi. Aures, & posteriores pedes ab humanis nihilo discrepabant: nisi quòd ungula vrsi pedes munibat. Dorsum, & postremam partem centum spinæ circiter, ad modum histricis, exornabant, quæ non emissariæ, vt in histrice, sed immobiles erant. Cauda anserina, cuius plumæ in spinas terminabant. Vox animantis erat subobscura, rauca, quasi latrantis canis. Hoc animal erat iracundum, quamvis à circulatoribus facile pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non sui generis, sed potius ex histrice, & alio animali, veluti vrsò natum esse credidit. Non nè etiam Galliarum Rex equum habuisse perhibetur, qui parte posteriori corporis ceruum æmulabatur: ideoq; ex ceruo, & equa genitus esse ferebatur: qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat.

Animal vram Papiæ visum.

B His notatis ad magis peculiaria accedendum est, vt cunctis patefiat, ex quorum animalium congressu hic bipes Draco emerferit. Multi in hanc venerunt opinionem, hunc Draconem testudinis, & viperæ fuisse partum; quasi ex permixtione testudinis, & viperæ tertia species animantis producta fuerit: siquidem caput, collum, & postrema pars caudæ huius Draconis viperam representabat: dorsum verò, & superficies cum pedibus testudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, si ortus huius animalis, ex viperæ, & testudine prodijisset, velocitatem motus viperæ hic Draco participans, naturam quædam mediam inter velocitatem, & tarditatem esset adeptus. quapropter iure merito, pro symbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Insigni gentilitio figura Draconis refulgebat, usurpari potuisset, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc enim Dictum sub symbolo Cæsaris legitur, in quo anchoræ, & delphini icones conspiciuntur. Propterea quòd hoc symbolum integritati, & naturæ tanti Principis congruebat, qui populos summa prudentia, sapientia, & intellectus velocitate regebat.

Hippelaphos quoddam animal.

Partus testudinis ex viperæ.

Symbolum Cæsaris.

C Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex prædicto congressu profuissse demonstrantes, sunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti possunt. Primum, quia licet hoc animal, iuxta dorsum, figuram testudinis æmulari videatur, nihilominus, si quispiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud squamosum, more piscium, non autem cortice testum, ritu testudinis, obseruabit. Præterquamquòd pedes testudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noster Draco pedes digitis tantum quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congressu testudinis, & viperæ nasci haudquaquam potuit: propterea quòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter se dissentientia, simul permisceri posse non est verisimile.

Dorsum huius draconis quale.

L. 20. c. 16.

D Narrat enim Plinius testudines cum serpentibus præliaturas, herba cunila se prius munire, ne fortè venenum circa dentes viperinos delitescens sibimetipsis noceat: hac de re vnicuiq; innotescit testudines, & viperas permisceri minimè posse. His addamus testudines ad congressum cum viperæ ineptas esse, quia testudines, more quadrupedum, mare superueniente, permiscetur; & præcipuè cum omnibus liquidò constet testudines inter animantes quadrupedes ouiparas à nobis aliàs collocatas fuisse. Et vicissim manifestatum fuit in primo libro, capite secundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congregari. Præterquamquòd testudo genitali duro, & ferè osseo referta est, quod ad congressum Serpentum penitus ineptum esse creditur.

Testudinum congressus qualis. Figura lacertorum similis est formæ anguini.

Cum igitur congressus testudinis, & viperæ confutatus fuerit: reliquum est, vt meditemur, num ex permixtione lacerti viridis, & viperæ tanquam commodior, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licet molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quasi Serpentina est præditus. Demùm si pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus postea assimilantur: quemadmodum in historia lacerta si explanatū fuit. Idcirco complexu

Mm non

Oua lacertorum ouis serpentinis similia sūt

Lacertus viridis, cū serpentibus praeliatur.

Lacertus afficit homini dormienti.

Congressus ranæ, & viperæ.

Permixtio rubetæ, & viperæ.

non dissimili, & lacerti, & serpentes coire videntur. Idq; pluries confirmatur Plinius asseuerans in lacertis, veluti in bestiis pedes non habentibus, eundem celebrari congressum. Prædictis addamus oculatam fidem: cū circa finem Mensis Martij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Serpentum, obseruentur. Immo additur maxima ouorum lacertorum, & anguium similitudo, quæ sub terra condita sua sponte aperjuntur, catulique veluti ex aliorum ouis serpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tempore, subterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultantur. Quomobrem probabile videtur viperam cum his lacertis congregi potuisse; idq; nobis magis insinuat viridis color huius Draconis, quem in squamis passim repræsentat.

Cæterum, ut veritatem fateamur, neq; hanc bipedis huiusce Draconis originem concedere possumus, & præsertim quoniam lacertus viridis, cum serpentibus acriter præliatur: quapropter in historia quadrupedum digitorum ophiomachus fuit appellatus. Insuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mirandum in modum diligit: idcirco ubicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum copia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis inuentur, & vicissim lacerti ab hominibus impune pertractantur, & si ori admoucantur libenter saluam humanam lambunt. Et, quod maiori dignum est admiratione, lacertus viridis homini dormienti assitens, si anguim insidias animaduenerit, per collum, & faciem dormientis circumcursitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conspecto lacerto, aliquem serpentem in insidijs morari coniectatur. Quomobrem, ob maximam antipathiam inter viperas, & lacertos vires, horum animalium permixtionem explo- dimus.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere posset, an hic Draco bipes ex congressu ranæ, & viperæ ortus fuerit: siquidem aliquæ sunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò, quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id posset sibi persuadere: cum pedes huius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis potest arri- dere, non solum quia pedes huius Draconis pedibus posterioribus ranæ sint dissimiles; nam ranæ, asferum ritu, sunt steganopodes; pedes enim membrana quadam interstin- ctos habent, ut facilius natare valeant: verum etiam quia viperæ in montibus, & nemoribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus stabulantur. Et quamvis potuerit ingenio- sus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, seu bufonis, & viperæ pro- filijse, quæ ambo animalia in iisdem cryptis sæpè versantur: nihilominus hanc non com- mendamus sententiam: tum quia rubetæ ex putri tantum materia gigni aliàs de- claratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguim copula est ineptissima: veluti paulò ante de copula testudinis, & viperæ fuit expositum. Nisi velimus ridiculâ non- nullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuisse viperam, quæ bufonem deglutierit, cuius duo pedes per alium viperinam exerti ita coaluerint, ut deinceps viperæ Draconis bipedis formam induerit.

AN EX PUTRI MATERIA GENITVS.

Bernicla aues ex putri materia genita.

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex H putri materia originem traxerit: cum ex congressu diuersorum ani- malium generari minimè posse probatum fuerit. Et potissimum cum animalia non modò ex anguia, verum quoq; sanguinea ex putrida materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò constat, e- opidamur, in mari Oceanò Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forsan aquæ innata, Bernicla aues, siuè Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, bre- uissimo temporis spatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putrescen- tibus fungi quidam erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt: Immo & alij referunt in Scotia, circa aëtorum litoralium caudices quosdam oriri fungos, qui paulò post integram aui formam adpiscuntur: Rustici enim aliquantisper pendent, deinceps

in

A in aquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem animalium icones liberalitate clarissimi viri Ioannis Brancionis Michleniensis, ex Brabantia habuimus.

Item in cavitatibus saxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ statim atq; in lucem emergunt, turgent, & paulò post pereunt. Tales ranæ frequenter in Gallia propè Tolosam, in saxo arenario rubro maculis distincto reperiuntur, ex quo molæ parari solent. Quid mirum? nonnè intra etiam dura saxa balani quidam ostræacei, dactyli mirini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; scripsit, post inundationem Nili, sætus diuersorum animalium, ob putredinem, obseruari solere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs solaribus arefacto, variæ animalium species prodeunt. Immo tantum abest, vt animalia ex putredine generari non possint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant.

B Etenim multi Astrologi in hanc usq; descenderunt sententiam, vt asseuerarent, animantes etiam ex semine generari solitas, vi aëtorum in sublunaria agentium, ex putredine quoq; produci posse: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab aëtris in dies præparentur. Hanc opinionem secutus esse videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & disponentem formas collocavit: idcirco hæc verba protulit: quando materia rationem feminis subiens congruentem adeptæ est dispositionem; tunc vi stellarum, & Solis formam induit; sicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem disponente, ex semine, & sine semine, in lucem prodire posse tradit.

Hæc igitur dispositio fortassis eo tempore fuit in aliqua constellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroce refellitur: quandoquidem aliud esset agens, & aliud generans formam, & generatum non esset vnum in actu. Consequens est manifestum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio dispositoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ essent otiosæ. Quamobrem cum sint duæ actiones, generatum etiam in actu duplex esset. Hinc ratio Auicennæ falsitatem effugere non potest. Dicendum igitur est, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, solem, & astra tanquam causam vniuersalem; putredinem vero tanquam particularem, & subeuntem vicem seminis concurrere.

Modò ambiget aliquis, si indubitatum est, huic Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex semine indiscriminatim gigni potuisse, an esset eiusdem speciei iudicandus. Id negandum esse arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex semine genitus non sunt iidem speciei, sed ad idem genus iure optimo reducuntur. Præterea Sueſſianus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quæ sententia à veritate remota esse videtur: cū experientia constet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfectæ esse animalia, cum quinq; sensibus integrentur: immò ranæ illæ fossiles perfectionem animantium sunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt.

Restat considerandum, cur in Italia, elapsis annis Dracones huius generis ex putri materia geniti, & visi non fuerint: ideo possumus asseuerare, genitos quidem, sed non observatos fuisse. Præterquamquod materia non nisi determinato aliquo tempore alicuius constellationis, ad putredinem disponitur, & præparatur. In prædictorum confirmationem, in medium afferre possumus anguillam animal perfectum non solum ex putri materia generari, sed etiam in illa nullum prorsus sexum obseruari, vt Aristoteles æliuenerantius dixit. Id autem in nostro Dracone bipede obseruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus esset, quæ prærogatiua mari potius, quàm feminæ competere solet: quemadmodum etiam in anguillis intuemur, quarum aliæ maiorem capitis figuram representant: nihilominus Philosophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obseruationem non ad sexum, sed ad speciem spectare retulit.

Insuper anguilla non generat; nam si generaret, oua aliqua in vtero gestaret, quod falsum semper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbriti, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum bestiarum reperta sint: attamen hæc futura primordia minimè fuisse est credendum; quoniam hæc in parte coctioni, &

*Dactylus
marini quæ
Lib. I. c. 2.*

*Anidæ amb
mal, seu v
nūquodque
animal ex
materiæ
putrigene
rari possit.*

*Putredo
quomodo
concurrat
ad genera
tionem.*

*Bernicla
aues sunt
animalia
perfecta.*

*L. I. de ge
ner. Anim.
c. 18.*

*Anguilla
sexu non
distinguitur.*

non generationi destinata erant; ventriculus enim est pars, in qua cibaria, non autem ubi fetus conficiantur. Immo si anguillæ sexu ab inuicem distinguerentur, proculdubio earum aliqua ouis referta esset, & semina potissimum meatus seminales patentes haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; siquidem Philosophus anguillas tantummodo, inter animalia sanguinea, sine semine, & ouatione nasci tradidit.

*Aristoteles
non nouit
generatio-
nem omnium
animalium.*

Hoc autem Aristotelis assertum non esse simpliciter verum attestatur; nam Berniclae aues, & hic Draco bipes fuerunt animalia sanguine prædita, & tamen, secundum aliquos, sine semine, ex putrida materia prodierunt. Cæterum partes Aristotelis tueri poterimus, si dixerimus animantes tantummodo aquatiles ab Aristotele intellectas fuisse: deinde addemus, quod Aristoteles de illis tantum animalibus verba faciebat, quæ illis fuerunt cognita; sed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus saxorum ortæ illi fuerunt incognitæ: quapropter horum animalium generationem haudquaquam nouit.

*Idem magis
nat. c. 4.
Generatio
anguillarum
quo Aristoteles
etiam paratur.*

Itaque anguillas ex putri materia dimittentes inde cognoscimus, quoniam stagna per aliquod temporis spatium exsiccata, nullisq; animalibus prorsus scatentia, denuo aquis repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immo compertum est ex equo mortuo in lacuna iniecto innumerabiles anguillas paulò post prodisse. Id quoq; in aliorum etiam animalium cadaueribus in paludibus proiectis observare licet. Ioannes Baptista Porta fuitur se nouisse amicum, qui ligneis vasis aqua plenis, algis, & quibusdam alijs fluminum herbis incisis, & lapidum pondere oppressis, sub dio, paucis diebus anguillas generabat. Plinius verò anguillas hoc modo gigni asserit, nimirum anguillis ad scopulos attritis, quoniam illa strigimenta viuiscunt. At Oppianus, contra Philosophi opinionem, anguillas concumbere, sic decantauit.

*Anguille spiris, multoq; volumine mixæ
Concumbunt, lentor de stillat corpore toto;
Qui spuma similis bibula calatur arena,
Accipit hunc cænum, quid enim secundius illo?
Concipit accepto, nascuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguilla in litore repant.*

*Anguilla
est duplex
generis.*

Alberti opinio fuit, anguillis pluuio tantum tempore, oua in gutture habere, qui error proculdubio refellendus est: posteaquam anatome constat, nulla prorsus oua in anguillis inueniri. Rondeletius partes generationi destinatas in anguillis esse, consequenterq; congregari, & oua in eis procreari scripsit, sed postea has partes pinguedine obrutas non apparere divulgauit. Quamobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus esse statuendum erit: cum aliæ ex putredine nascentur, ut Aristoteli placuit, aliæ verò ex congressu, ut Oppianus decantauit.

Clarus.

Itaque animalia ex putrida materia resultantia, & utrumq; sexum participantia congregari posse affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo postea, iuxta doctrinam Aristotelis, nihil amplius procreari poterit. Unde noster Draco bipes, si in eo sexu fuisset, aliquod, nempe veciculum generasset, sed ex illo postea nihil prorsus fuisset genitum. Hinc igitur eliciendum est Draconem hunc, virtute stellarum, ex materia præparata, & disposita gigni potuisse.

*An animalia
ex putredine
vel per se,
vel a casu
generantur.*

*Secunda
ratio Aue-
rois.*

c. 2. phys.

et c.

et c.

et c.

Aliqui in præsentia controuersiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia, vel per se, vel casu genita fuerint. Ideo Aueroes inter Philosophos, animata ex putri materia emergentia casu haudquaquam genita esse voluit, his potissimum motus rationibus. Prima est hæc. Nulla species fit casu, animalia ex putrefactione genita sunt species, ut Berniclae aues, quædam ranæ, mures, & anguillæ: quare concludendum est, has animantes, casu, in lucem minimè profluisse. Maior propositio huius argumenti meridianò iurare clarior esse videtur, quoniam Natura omnes species per se, & non per accidens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ est hæc. Quod à Natura determinato fit tempore, illud casu genitum esse non potest, sed anima ex putri materia productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus asserere animalia ex putredine nascentia, casu fieri. Maiorem propositionem huius rationis cunctis parentem esse arbitramur: cum Aristoteles casum à causa determinata non fieri statuerit. Minor quoq; propositio probationis indigere non videtur, siquidem generans materiam sibi met appropinquantem disponit, formamque de eius potentia educit: quamobrem id à designata causa, veluti à determinata constellatione produciuntur.

Tertiò;

A Tertio, quod producit in pluribus, casu genitum esse non dicitur, veluti Philosophorum Princeps in Physicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia, pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muscis constat: ergo animalia, quorum origo est putri pendet materia; casu non generantur. Denique, quod potest Agens minoris, potest & Agens maioris virtutis producere, dummodo causam, & proportionem super effectum possideant: sed Agens particulare, nempe mus generans, per se marem procreare potest; ergo cœlum Agens vniuersale, & maioris virtutis, per se marem generare poterit; consequenterq; tale animal casu non erit genitum. In minori propositione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens causam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione causa, & proportio cœlo non inest, nisi Agente particulari concurrente: quoniam non solus Sol hominem, vel Leonem, sed vna cum homine, vel Leone producit.

Agens vniuersale, & Agens particulare quid.

Antequam rationem eorum, qui geniti ex putri materia, tutantur, casu esse generata, refellantur: necesse est, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. Primo notandum est generata ex putredine, bifariam considerari posse, quoniam ad diuersa comparata, & per se, & per accidens genita esse traduntur: quemadmodum sanitas per frictionem in corpus humanum introducta: siquidem hæc valetur ratione efficiatur, per accidens introducit, quia non sanitatem introducere, sed fricando pruritus tantummodo pelleremur. At si comparatur ad virtutem animalis regentem, id est per se à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus deperditam restituere valetudinem. Pars de animali ex putri materia genito idem erit dicendum necesse est consideratur ratione putridi caloris, nemini dubium est, quod casu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non respicit. Sin ad virtutem celestem vniuersalem gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per se produci: quoniam vis celestis omnes formas de potentia materie educere nititur. Ideoque illas producit formas, quas ex se producere potest: sed quoniam materia aliquoties, nempe animalium perfectum maiori indiget preparatione, & dispositione, quam visus siderum prestare possit: propterea non immediate omnes formas producit.

Genita ex putri materia bifariam considerantur.

Celestis vis qualis sit.

Quarto consideratur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel Berniculauium in mari Oceano generarum, dicendum erit, per se generari, licet, ratione putredinis, casu esse videatur. Præterquam quod in materia putrida, aliquando proportionem respondens seipsum reperit, in quo virtus similis semini conseruatur. His notatis, suprà patebit responsio afferenda rationibus in oppositum paulò antea hactenus oppositis.

Itaq; quando in maiori propositione primitiuo argumenti dicebatur nullam speciem casu fieri: hæc assertio simpliciter verum esse non affirmamus: nam respiciendo causam vniuersalem, nempe cœlis, potest & non casu sunt. Sin respiciamus calorem in putridam agentem materiam, casu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propositione secundum argumenti pronuntiabatur animarum à putredine prodieris, tempore determinato generari, consequenterq; casu non fieri: Respondendum est, verum esse non fieri per accidens, ratione virtutis celestis mandum sublunarem regentis, sed solum ratione caloris in putredine materiam agentis, casu produci. Tertio argumento, in quo dicebatur bonus produci in pluribus, non fieri casu, respondendum est, verum esse non fieri casu, ratione cœli operantis, cui tamen repugnat casu fieri, ratione caloris putridi materiam agentis, qui Agens particularis vires solum. Tandem quarto, & postremo argumenti, huiusmodi eandem competere responsionem opinamur.

Ratione celestis virtutis res per se sunt.

Quæritur in præloquio, an cuncta animalia ex semine producta, sine semine possint procreari. Deinde si producta sine semine, cum materis eiusdem speciei esse possint. Prima opinio fuit Auenennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tam perfecta, quam imperfecta viroque modo produci posse voluerunt. Prima igitur Auenennæ ratio est hæc. Homines post diluuium, virgine, & determinato stellarum aspectu, ex terra geniti sunt, quoniam quod potest virtus in semine potest etiam superius, & amplius: sed Agens particulare, vi hominis, licet in potentia inferioris, hominem generare potest, & equus equum, & golem magis id a cœlo prestatum posse affirmat.

Opinio Auenennæ circa productionem per se, & per accidens.

Secundum argumentum, ex mente Auenennæ, est tale. Coelestia corpora, iuxta

varios, & determinatos respectus produciunt inferiora; ergo iuxta aspectum vel magis, vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile producat. Ideoq; veluti propter aspectum ignobilem, aliquando animal imperfectum, ut canis generatur; ita, ratione nobilis aspectus, animal perfectum, veluti homo, produciatur; & deniq; propter aspectum nobilissimum hominis, animal perfectissimum produciatur.

*Rationes
Anticommunes
exploduntur*

2. Ceterum rationes Anticommunes nullius valoris esse videntur; propterea quod virtus, celestium, & sublunarium ita similibusungi debet, ut amba copulata ad generationem, conducant; cum altera sine altera perfectus animans produci non possit. Deinde adveniens est, coelum, non nisi per secundas causas, nihil in mundo inferiori generare; quia propter hominis coelum hominem generare nequit; nec coelum sine homine, inquam Agente particula id prestat.

Nonnulli, ad infringendam Aeternam sententiam, monumentis mandant, non solum animalia perfecta, sed etiam imperfecta, absq; semine, produci minime posse; quoniam nam vnumquodq; in Naturalibus, a sibi simili, necessario generari debet. Hanc tamen propositionem sensui, & experientiae refutatur: cum ex cadauere gigni animalia videamus, quae cum illo nullam praese ferunt similitudinem, & in quo nullum praesens semine alicuius asserere putidam illam materiam, vicis seminis, subire. Praeter haec, ex Philosophorum doctrina, haec pro comperto habetur, quod aliqua animalia, veluti & plantae ex semine, & ex putrida materia producantur.

*Opinio Scoti
circaproductionem
animalium
ex putrida
materia.*

Adverò animalia producentia ex putrida materia sunt eiusdem speciei cum illis, quae ex semine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentissimus vir ingenij, vix cum multis alijs viris eruditissimis, haec animalia esse eiusdem speciei opinatus est, talis ferus ratione. Animalia tam ex spermate, quam ex putredine producta, eundem motum, & conualescentes operationes exerceant, necnon ipsam prerogativam gaudent: ergo eiusdem speciei esse statuendum est. Idq; quod de animalibus asseritur, de plantis quoq; pronunciaré necesse est. Consequens huius argumenti lucidius esse videtur, quia in Naturalibus unitatem, vel distinctionem specificam, ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philosophi semper veniunt.

Ceterum nos non ita facile adducemur, ut haec succinamus sententiam; quandoquidem animalia ex semine dimittuntur, & sine semine in lucem produntur, eiusdem speciei esse minime credimus. Et quamvis mures ex putrida materia, eodem modo nascantur, & rodant; nihilominus ad eandem speciem eos referre non audemus; quoniam nam gaudet, ut postea alijs effectibus a sua forma specifica profluentibus; cum nos latet, multae proprietates particulares, quae diversam speciem arguant: veluti perspicuum, & exploratum est in quibusdam anguillis, quarum aliae ex putredine, aliae ex semine procreantur; & tamen ad diversam speciem reduciuntur.

*Animalia
ex semine,
& sine semine
ortum
non sunt
eiusdem
speciei.*

Modò ad rem nostram revertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuisse non negamus: cum hoc rationi, & veritati recalcitrare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc sententiam fuisse videtur; dum ex putrida hominis medulla Dracones produci posse credit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa in insula belliarum, ab acilla quadam serpente, ortum fuisse pronuntiat; quem mortuum vermicum, ex putrida materia statum esse non dubitabat. Immo intelleximus, quod olim, dum cuiusdam nobilis puellae diris cruciatibus mortua de chirurgis causam incogniti morbi, & mortis persequantibus ventre intideretur, dum serpentes ex internis nati putredine prodierunt. Legimus, quoq; mense quicquid anni quoque anni primis supra millesimum, & quingentesimum, in Hungaria, iuxta flumen Theissum id accidisse, ut, ut in alius multorum, serpentes, & lacerti naturalibus hominem generarentur; hinc seu infans doloribus horis, patientes succumbebat; ita cum multo de hominem ter mille crederet, hac affectione perijisse traderetur. Quia ita nos ad generationem moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine producentem quodammodo amplecti poterimus.

*Hic de
an ex putrida
materia*

Sed, ut veritatem faciamus, neq; huic opinioni adherendum est; nam si ex putredine efficitur materia, hanc loco, vel alibi determinata quodam tempore, aliam hanc confusam Draconem, si essent, cum in caeteris animalibus ex putredine genitis id contigeret, fore solet. At cum nulli talis speciei in individuis relucere videretur, propter quod neq; hunc generationis modum concedimus. Immo cum videmus, rursus in hunc

*Hic de
ratione
modis non
conceditur.*

A Draconis clarissimo viro Pompeio Boldigneto in patrio Bononiensi Gymnasio Medicinæ Ordinariæ professori, & Philosopho eximia ostenderemus; ipse quoque statim in hanc venit sententiam, ex putredine hunc Draconem non prodire: propterea quod plures huius generis animantes atque tempore conspicere videntur.

Hactenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis nostri bipedis generationem insinuare poterat. Sed cum nec aliunde hunc migrasse, nec cum pluvia decidisse, nec ex congressu animalium diuersæ speciei dimanasse, neque ex putri materia genitum esse fusè latèque probatum fuerit. Superest tandem ut nostram aperiāmus sententiam. Ideo statim atque in Museo Illustrissimi Senatus Bononiensis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononiensi capti iconem inuenimus, & diligenter conspiciat, illic hunc in genere anguim monstruosè genitum fuisse suspicati sumus. Quare cum hanc iconem Excellentissimus vir Ioannes Augustinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononiensi Gymnasio professor, neque Anatomici insignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduertit, ab hac vlla difficultate, & ipse in nostram venit sententiam, hunc Draconem, in genere serpentum.

Monstriferum fuisse. Idque ob raritatem stabilire possumus; cum neque ante, neque post huiusmodi huius bestie, alia consimilis Fera in tota Europa visa fuerit. Hæc autem omnis Aristotelis doctrina est conformis; nam scriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores: hæc de causa in hoc Ferarum genere rara producuntur monstra; redditiq; rationem, quoniam angues formam vterque valde longam habent, & qua subinde non acuatim descendunt; veluti in gallinis evenit. Quamobrem genitum fetus in utero anguini rarus esse perhibetur; sicuti vicissim in casu gallinarum semina geminum, & monstruosum, frequentiore conspicari licet. De Serpente bicipite monstruoso actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoque anguem in montibus Pyrenæis interfectum fuisse Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in historiis, serpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea si doctor ad descriptionem huius nostri Draconis bipedis superius recitatam confugiat, magis, atque magis hanc bestiam monstriferam fuisse affirmabit: cum duos raptum pedes à se inuicem per sex digitos distinctos tali ordine habuerit, ut dexter caudæ proximior, sinister vero capiti esset propinquior.

Quare cum id quoque à nobis narratum fuerit. Clarissimo viro Sebastiano Regulo, in patrio Bononiensi Gymnasio, Philosophiæ professori ordinario, qui iam prælectionum quadragessimum attingit annum: Monstrum hoc Serpentinum ex onerosis molis natum esse statuit; ideoque à natura, ob materiæ abundantiam; medium corporis angustius crassamentum, cum binis pedibus prosperam locat, tamquam duabus superflua materiæ appendicibus, esse procreatum philosophatus est.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monstra sunt rarissima, ut paulò ante fuit exaratum; vice versa in gallinæ familia, propter allatas rationes, monstra frequentissima contingunt: inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda insignis, quem vivum in aula Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Francisci Medicei observauimus: cuius emolli, & quauis tenuis, quo aspectu timorem incutiebat. Caput non crassa carnea, ut in vulgariis gallis orabatur, nec palæ erant carnea, sed verè ex plumis constabat: & non galæ militum simulantibus. Habebat in fronte duas pennas, sed potius penarum calamos (ramæ enim ducis) senectos, seu duo cornua, item binos alios, verèq; pectoris prope bases, & qui in extremitate plumas tenuissimas ritu Neriæ debebant, necnon, & alios in ceruice, quia principium huiusmodi setis, erat exornatus. Quod totum corpus ferè sub setis, sed radices penarum erant alba, pennæ verè ita erant conflatae, ut velut squamas emularent, prope vropygium, quæ caudæ erant, tuberculum erat rotundum, & subalbidum. Cauda non recte autem ex plumis constabat, sed carnosâ, fuit caudæ quadruplex, & pilis nudæ, quæ in extremitate hanc emulabat candidatam, eadè subacta, & pilis nudæ, velut oreis erant in tactu.

Duo superius in hac Draconis ab inuentione digna primum, & præcipuum erat, quod illarum penarum consimili, & in his quibus collasabatur, & in palis illarum, præterea, quæ ex naturæ præscripto in alijs interius vergit, in hoc, exterius conspiciebatur, ita ut tota alaperitiuè iocundaretur. Atque ita totum dignum in hoc monstro erat, & in gallinæ.

Nostra opinio circa generationem huius draconis.

Lib. 4. de gene. anim.

Anguis triceps ubi visus.

Gallus monstruosus cauda draconis.

Gallus monstruosus cauda draconis.

Duo erant in gallinæ monstruo.

erat, quod ceruicis plumæ caput versus, cili instar, erigebantur, quorum etiam tota
canda attolli conspiciebatur. Iconem huius monstri pagina 62. dabit, quam lectior
adire poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in
genere Serpentum noster Draco bipes magis sit memorandus, & admirandus.

DE DRACONIBVS ALATIS.

Cap. VI.

SYNONYMA.

Angues ali
gerique.
L7. Aeneid

QUONIAM superius in capite primo huius secundi Libri, Dracones alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideo post aliorum Draconum examen, libuit etiam annexere, quid de huiusmodi alatis bestiis sentiendum esset. Modò, ante differentiarum Rubricam, varias asseremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnullorum, hos Dracones, angues aligeros nuncupatos fuisse testatur. Virgilius eos appellat angues stridentibus alis, dum canit.

Illæ autem attollit fridentes anguibus alas.

Quidius quoq; multis in locis, sed potissimum libro septimo Metamorphoseos, hoc
Dracones, pennatos augues nominat, vbi meminit Medæ, quæ Pelia iugulato, Dra-
conum alatorum ppe, per aerem vecta fuisse dicebatur, his verbis.

Plura locuturo cum verbis guttura Colchis

Abstulit, & calidis laniatum mersit in undis.

Quæ nisi pennatis Serpentibus isset in auras,

Non exempla foret: pena: fugit alta, super q:

Pelion umbrosum Gr. & C.

Immo Lucanus, & ipse has bestias, serpentes volucres cognominavit, ubi de quadam
muliere venefica mortuum, per necromantiam, excitante sic canebat.

L.G. Phar-
sal.

Non Arabum volucer, serpens innataq; nubris.

Aequoribus castanipretiosa vipera concha

Aut viuentis adhuc Dybice membrana Cera

Deniq; Alzarat nonnulli volunt esse nomenclaturam arabicam, qua Draco volans significatur.

DIFFERENTIÆ.

Dracones
alati repe-
riuntur.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabulosos effe opinatur,
& cò magis suam roborat sententiam, quoniam fama rerum nouitates
augeri solet. Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus ala-
tis tracto per aerem progressum fuisse promulgant. Verùm ad-
tendum est, quòd asserunt Ammiani Marcellini non quàm antiquis
repugnat auctoribus, sed etiam experientia reclamare, quòd equi

dem hac aetate certo certius est in Aethiopia Draconalis referos stibulari quomuis postea Tuptoleum ab alatis Draconibus vedum poetae commentum fuit. Inno ad maiorem huius sententiae confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco Agri Pistoriensis *Cyhone* duncupato, magnum visum fuisse Draconem, cuius alae molis intertexuæ nectis ad cubitum longæ, & lata erant: bestia duobus mitebat, pedibus brevibus, munitis ungibus, quasi aquilinis. Totum animal squamis tegebatur, & magnis dentibus armato; & armibus, ad instar virgipilosis. Quamobrem restat hic

Rubrica in uerit. Interit. conat. agnovantur. leat. originis. q. w. u. s. n. x. sup. c. n. c.

Insuper Isidorus scriptis mandauit serpentes alatos Arabiam Sirenes nuncupari illosq
potius

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris esse celebrauit, vt morsum potius interitus, quàm dolor concomiteretur. Quapropter circa notitiam Sirenium parumper digredi necesse erit. Itaq; pleriq; authorum Sirenem monstri marini genus fuisse prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σαρπῆς, nempe à catena, quia hæc monstra suauitate cantus transeuntes veluti quadam ligatos catena in naufragium pellicerent. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar*, deriuent, quod canere significat. Alioquin *Siren* est insecti genus api non dissimile, de quo Aristoteles, & Pinius egerunt. Alter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Serin*, fortassis quasi Sirena dicta: cum, vt nostra fert opinio, sit Acanthis Aristotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Liguriaum exposuit.

Sirenium natura, & mores.

Siren auis canora.

Sirenæ igitur, vt constat in poetarum fabulis, tres puellæ fuisse perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinque constituantur) nimirum Parthenope, Leucosia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes musæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, postea in Capreis insulis habitauerunt, quæ electos suo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici greci à pectore ad superiora effigiem passeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Quidius tamen totum oppositum sentire videtur, dum canit hunc in modum.

Sirenæ quos fuerint.

Locus Sirenarum.

vobis Acheloides vnda

Pluma, pedesq; autum, cum virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellâs volucres esse statuit his versibus.

*Dulce malum pelago Siren, volucresq; puella,
Scyllæos inter fremitus, anidamq; Charybdin,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
Blanda pericla maris: terror quoq; gratus in undis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Implessentq; sinus venti de puppe ferentes.
Fugebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter, reditus, odiūmq; iuuabat:
Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipsa voluptas.*

Descriptio Sirenarū.

C Boccacius eandem secutus sententiam, corpus virginium vmbelico tenens, & pedes gallinaceos in Sirenibus describebat. Alij quoque authores Sireas ad vmbilicū, vsq; figuram proceræ mulieris horrendæ faciei, longissimisq; capillis assignabant, & reliquam corporis partem aquilinam, demonstrabant, illisq; caudas veluti piscium addebant, quibus tanquam remigijs ad natandum, his bestias vt affirmabant. Immo cum fatibus in vlnis aliquando conspici promulgabant: idcirco, præternaugantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proicere dicebant; qua cum, illis diludentibus, nauæ illæ transire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenium cantu in fornem prolapsos, ab illis postea dilaniari: quapropter nauæ, obrutis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt.

Sirenarum figura secundum Boccacium.

Quare constare videtur postremam Sirenum partem pèrperam à Nuperis fuisse delineatam, dum eam pisciformem describunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm Sirenis assignatur. Idq; inde factum esse coniectamus: posteaquàm Sirenas monstra maris esse constituerint; Iuxta illud.

Monstra maris: Sirenæ erant, quæ voce canora

Nereidum figura quælibet.

Quaslibet admissas detinere rates.

D Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens sonum introducit, cuius dulcisoni cantu Sirenas inuidia ductas in mare se præcipites dedisse, & in petras ingentes transmutatas fuisse, prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabulosa esse non videtur: quoniam Fulgositus, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Augusto Casari scripsisse, multas Nereides, & Sirenas, eas, qua pinguntur, formâ, mortuas in litore compertas fuisse: cum tamen in nostris plinianis codicibus, hæc Sirenium mentio non legatur. Rursus ex eodem Fulgositio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, similia esse sunt: siquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immo, Phoca imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè representantes effigiem in Insulis Cycladibus apparuerunt.

Nymphæ marinæ.

*Sirena mor-
tua ubi vi-
sa.*

*Monstrum
marinum
ubi visum.
Virgo mari
nata, quae.*

*Voragines
maris qua-
les.*

*Species dra-
conum, quae.*

*Lib. 3. Mi-
sel. cap. 1.*

*L. 7. de ver.
var. ca. 29*

ruerunt. Præterea Philippus Archidux Austriae, Anno Domini quadragesimo octavo E supra millesimum, & quingentesimum, Genuam, spectaculi gratia, Sirenæ mortuam secum duxisse fertur. Meminimus etiam legisse in Navigatione cuiusdam Amburgensis, quod anno nostræ salutis quadragesimo nono supra millesimum, & quingentesimum, è Lusitania, Meridiem versus, in Orbe nouo, pisces tam mares, quàm fœminas humana facie, cauda oblonga, squamis more piscium obsita, cruribus breuibus iuxta caudam prominentibus visi fuerunt. His addunt recentiores quidam monstrum marinum olim fuisse deprehensum, quod Germanicè Ein Ijn nominabatur, magnitudine ouis, facie virginæ, reliquo corpore in piscem terminante; hoc, sereno tantum tempore apparere, & ingruente tempestate, in cavitatibus scopulorum latibulari affirmarunt. Item, in oris Saxoniæ, monstrum nomine *Mœrmed*, vel *Seemed* visum fuisse multi scribunt, quod vocabulum virginem marinam significat. Præterquamquod Plato, etiam in Symposio Sirenium meminit.

Nonnulli tamen historiographi monumentis mandant, quædam avium genera iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India nidulari, quæ Sirenas nominari, Plinius, & Aelianus divulgant. At Suidas voluit Sirenas dicendas esse quadam maris angustias, vel voragines inter duos eminentes colles existentes, veluti circa Syrtis, ubi tumuli arenarum sub aquis occultantur: quandoquidem in hac maris angustia, vndæ inter scopulos agitata, & compressa quædam veluti argutum, & suauem sonum edunt, & præternavigantes absorbent.

Sunt qui existimarunt Sirenas esse loca caua, ex quibus continuus egreditur spiritus, qui per fistulas ab incolis appositas exceptus, tam gatum, & iucundum emittit sonum, ut transeuntes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Sirenes esse nuncupandos illos, qui celeberrima virorum insignium encomia recitabant: vnde, apud Homerum, Si eæ, laudes Vlyssis totius Græciæ ornamentum, canere singebantur. Denique iuxta Senij sententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ transeuntes, quoniam deducebant ad egestatem, fictæ sunt inferre naufragia.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minime referri possunt: verorum Draconum species ad duas præcipuas reducemus: nam alij sunt alati, alij verò alis carent. Quamvis inter Dracones alatos, qui pedibus careant esse perhibeantur, & vice versa alati, cum quatuor pedibus aliquando videantur: Gesnerus enim tradit, Anno Domini quadragesimo tertio, supra millesimum, & quingentesimum, se intellexisse aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuisse, quod pedes more lacertorum, & alas ritu vespertilionum habebat, morfu immedicabili. Idq; Ernestus honerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco alatus apus, necnon Draco alatus cum pedibus.

DESCRIPTIO.

VLIVS Casar Scaliger genus serpentium ferum aliquando describens, longitudinem quatuor pedum, & crassitudinem humani brachij illi assignabat, & de lateribus alas cartilagineas pendere significabat. Idcirco Herodotus huic Draconum generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon alis vespertilionum similes attribuebat. Idq; verum esse inde elucescit; quoniam (referente Brodeco) ad inuictissimum.

Franciscum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctonæ ligone occisus: hunc multi viri spectatæ fidei vidisse testati sunt, & ex regionibus transmarinis, adiuvante vento, in eam provinciam migrasse cogitarunt. Alioquin Gallia hoc Ferarum genere caret.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ versaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum musicum, numero quinque conspicatus est. Erant autem bipedes, alisq; tam exiguis præditi, ut vix volare posse credendum esset. Caput capiti Serpentino assimilabatur, colore lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has bestias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter examinati, ut viui prorsus esse viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commentitios

Dracocalatus Apes ex Greuino.

Dracopneustes giganteus

Dracopneustes Alaci figuræ Parto.

A titios esse existimauit : siquidem diuersis temporibus, semper eadem insigniti forma per nautas transmissi fuerunt.

His addenda est authoritas Bellonij, qui in suis obseruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentissimè condita se vidisse narrat ; & de eorum genere esse tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. Erant autem (vt ipse refert) circa aluum eraissi, duobus pedibus, & alis totidem, more vespertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc descriptio à veritate aliena esse non videtur : siquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctissimo Viro Vlyssi Aldrouando, quæ optimè iconi Bellonij in obseruationibus orientalibus exhibiti respondebat. Item anno salutis nostræ quinquagesimo primo supra sesquimillesimum, à Francisco Centensi verus Draco Aethiopicus exsiccatus Clarissimo Vlyssi Aldrouando dono fuit datus, qui prorsus Draconē Bellonij repræsentabat : præterquam quòd in dorso quinq; tubercula prominentia, & conspicua habebat, quæ in Dracone Bellonij desiderantur, binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus. Totus squamis viridibus, & subnigricantibus ornabatur. Insuper alas ad volandum idoneas gestabat, cauda longa, & flexuosa, subluteis squamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis munebatur. Pars inferior capitis versus aurículas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo semiluteo. Demum nares binæ, & apertæ conspiciebantur. Idcirco hic duas damus icones.

*Dracones
alatos quis
viderit.*

*Draco ala-
tus Bono-
nie visus.*

NATURA, ET LOCVS.

DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur : veluti superius in capite primo huius libri fusè, latèq; exaratum fuit. Pugna igitur, quam exercet cum Aquila, elegantè exprimitur à Nicandro : quemadmodum illa, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio describitur. Præterea Dracones alati per Africam volando, ingentes bestias, veluti tauros, cauda, ad necem vsq; verberant ; neq; Elephantos micæ magnitudinis veneno interficiunt : quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, satis virium possidere feruntur. Idcirco Lucanus huc respiciens canebat.

*Lib. 8. na-
tur. hist.*

*L. 9. Phar-
sal.*

*Rumpitis ingentes amplexi verberare tauros,
Nec tutus spatio est elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.*

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potissimum versari comperiemus : propterea quòd Aelianus ab ibidibus nigris pestilentes Serpentum alatorum cateruas ex Arabia intra limites Aegyptios aduolantes interfici, atq; consumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Fera alata huius generis in Aegyptum initio volare conantur, sed ibides occurrentes ad planitieii ingressum, transitum omni conatu impediunt. Quapropter Arabiæ locus est ad Brutum vrbein, vbi ossa, & spinæ innumerabiles horum Draconum ab ibidibus casorum conspiciuntur : cum prædictæ aues pestem ab Aegypto auertant, dum alatos Dracones ex vastitate Lybiæ inuectos absumunt. Ideo Cicero has Feras ex Lybia discedere scripsit, cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint.

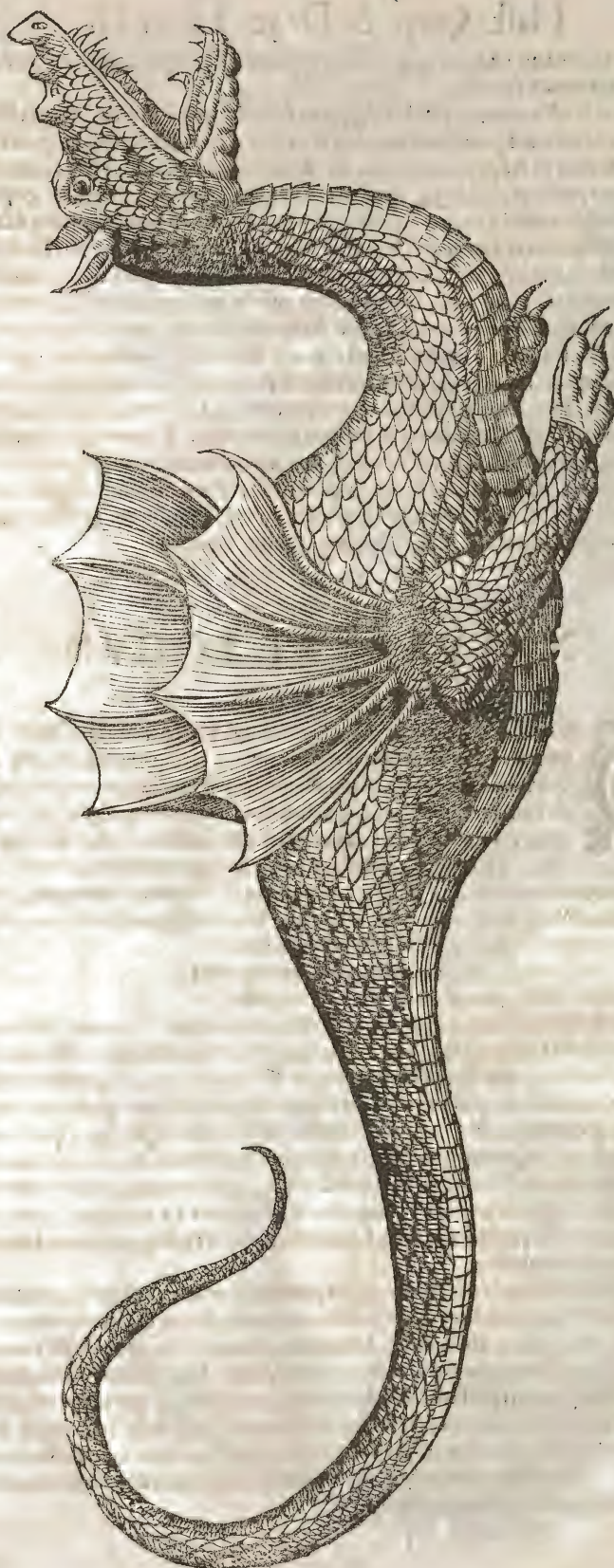
*Draconum
alatorum le-
cus.*

*L. 1. de nat.
Deor.*

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina constituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morsum ante mors, quam dolor insequatur, quamuis postea horum agmina ab ibidibus deuorentur. Immo, ex sententia Herodoti, tales Ferae circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præsidio, nisi fumo styracis à prædictis plantis arceri possunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi nascitur cassia, collocauit : sicq; difficilem huius aromatis collectionem reddebant, vt pretium illius augere possent, Lucanus quoq; sermonem habens de venefica defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica versantium regione inuenit.

*Li. 6. Phar-
sal.*

Draco Aethiopicus.

Draco alter Aethiopicus mas cum emianciji dorso.

*Non arbum voluer Serpens, innataq; rubris
Acqueribus &c.*

*Lib. 1. de
his. Anim.
Cap. 5.*

Aristoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narravit. Cæterum, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æstum Solis, diu morantur: raro enim nonnisi in locis calidioribus inveniuntur. Hinc Megasthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes In India etiam generari prodidit, ubi noctu tantummodo molesti esse feruntur, cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Deniq; ex Scaligero, mons regnum Narsingæ diuidens à Malabar, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recensentur, qui afflatu propius accedentes interimunt.

MORALIA.

*Triplex cõ
cupiscentia.*

*Demon
prima si
ren.*

VM superius, occasione Draconis alati, Sirenium mores ponderati fuerint: non ab re in præsentia esse arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina significant, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuisse perhibentur, quæ triplicem concupiscentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, eximente authorum moralium denotant. Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ sunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; instrumenta verò musica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ esse feruntur.

*Caro secũ
da siren.*

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempe Dæmon, arreptoq; musico instrumento, scilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, insolentem superbiam cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonstret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio instrumento, nempe vtens voluptate, homines ad cænas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas inuitat, consequenterq; ad luxum incitat. Iuxta illud. *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia demum Siren, idest mundus, instrumento diuitiarum sumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitosæ huius vitæ nauigantes multiplici soporatos crimine ad inopiam virtutum deducat.

*Mundus
tertia siren*

*Diabolus
siren.*

Modò seorsim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenæ assimilentur. In primis sese offert Diabolus, qui Sirenæ imitatus, viro in nauis alicuius virtutis sedenti, semper naufragium machinatur. Ideo ad euitandum hoc periculum, infra scripta carmina memoriæ mandanda essent.

*Semina cum quædam Christus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Peruigil excubias agita, nam peruigil hostis
Excubat, vt rapiat munera missa tibi.
Vt genuisse marem te perspicit, illicò currie
Vt necet hunc Phary gens truculenta ducis.
Natus ut est in te Christus; Rex impius ipsum
Protinus horrenda tollere morte cupit.*

*Hæreticus
siren.*

Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu sirenæ, homines in cymba fidei, vel ordinis religiosi, per mare penitentiae ad æternam felicitatem propetantes, falsis dogmatibus soporare conatur, vt illi à naue fidei per hæresim, vel à statu religiosi ordinis, per Apostasiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiae deducantur. Quamobrem de Hæreticis hæc scribuntur ab Apostolo ad Romanos. Per dulces sermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Cap. 16.

Item voracitas, & nimius delicatiorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempe vorago maris copiam eduliorum absorbet, & tandem animam suffocat, atq; perdit. Quare Faustus sic canebat.

*Crapula
quid præ
ter.*

*Sint ignota licet magni patrimonia Cræsi,
Immensæ absument alia barathra gula.*

Idcirco

A Idcirco optima de causa, de homine crapulam exhalante poterimus infra scriptum
oëtaſtichon pronunciare.

*Qui ventrem tantum curat, pro numine ventrem
Cenſet, datq; anime pabula nulla ſua.
Pythionici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Suſq; velut vivit, ſus moriturq; velut.
Truncus iſ, horrendumq; humano in corpore monſtrum eſt,
Prorſus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter ſydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.*

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris verſari creditur,
iuxta illud.

*Paupertatis onus vix ganeo prætereſt ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat.
Illius ingluuiſ, crapula, immoderata voluptas
Rerum, anime interitum, corporis atq; facit.*

Id autem ſtabilire videtur Plautus in Muſtelaria quando ſcripſit.

Acceſſeſ plenas eſſe conuiuiarum, & mulſerum miſerum eſt opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam paſſim exhibentes Sirenium mores imitantur, *Meretrices*
dum ſuis cantibus, & nutibus, iuvenes in delicijs ſoporant: ipſoſq; de naui diſiciarum *Sirenis aſ-*
ad litus ſiccum egeſſis perducunt, & tandem ipſos fama, honore, atq; vita priuant; *ſimilatur.*
audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis.

*Meretrix meum herum miſeram ſuis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, lace, honore, atq; amicis.*

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo ſunt, nempe mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo ſermonis conſpiciuntur. Cera ſuccendit ignem, mel præbet dulcedinem: ſic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammât carnem, & blandimento lenocinantis ſermonis ſubvertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vâ cum Fauſto hæc germanam decantare veritatem.

*Non ſcortum eſt aliud, niſi blanda, & ſubdola Sirena,
Quæ trahit humanum ſub vada ceca genus.*

Itaq; homines in hoc caſu Vlyſſem imitari debent, qui, vt legitur in hiſtorijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tuto pertranſiuit. Vnde non immeritò ſcripſit Amos, *Modus eni*
fer à me tumultum carminum tuorum, canica lyra tua non audiam. Immo id eleganter *tandi peri-*
expreſſit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenium cantilenas, ſurdis auribus, tranſeamus. Quamuis alij ſatius eſſe *cula Sire-*
exiſtiment, conſpecto periculo, conſeſtim recedendum eſſe: quoniam libidinem longè *narum.*
certius fuga, quàm dimicatione vinci poſſe opinantur. Ideoq; ad rem non iniucundum *Cap. 5.*
oëtaſtichon pigebit exarare.

*In reliquis vitijs ſequitur victoria pugnam.
Vincitur at celeri ſua libido fuga.*

*Regius huic ceſſat vates, huic filius, atq;
Huic Samſon fortis vir pius, & ſapiens:
His cum nec ſophia, nec ſis pietate, nec aquis
Viribus, arripies, ſi ſapis ipſe, fugam.
Nemo etenim, niſi qui metuet, fugietq; periculum,
Tutus ab hac poterit viuere peſte diu.*

Hanc ſententiam veram eſſe nihil diſſitetur Propertius: quandoquidem & ipſe cecinit hunc in modum.

*Longum iter ad doctas proſciſci cogor Athenas,
Vt me longa graui ſoluat amore via.*

Tandem per Sirenes poſſumus intelligere quaſcumq; voluptates, quæ blandis, & mel- *Voluptates*
litis præſtigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conan- *dictus et Si-*
tur. Quapropter Virgilius ſcopulos Sirenium deſcribens multa deſunctorum oſſa me- *rena.*
morauit his verſibus.

Iamq;

47. Aenid

*Tamq; adeo scopulos Sirenium aduect a subibae
Difficiles quondam, multorumq; offibus albos.*

Nec prater rationem: propterea quod Poeta his verbis ostendebat ruinam, & mortem, quae lasciuas cogitationes, & voluptates per Sirenes designatas cōcomitari soleat, hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur à mortales patimur non cognita Priscis

Vlcerat cur pestes, mortis & omne genus?

Cur homicidia tot, seu cur arma Gradus

Iamq; diu exanguem gens miseranda famem

In promptu causa est, spreta virtute, voluptas

Regnat in orbe nocens, & vitiosa Venus.

Illi igitur facillimè superabunt voluptates, qui exemplo Vlyssis, animae facultates, & sensuū instrumēta diuinis actionibus, veluti quadā cera aures referferint: haec enim ratione iucundos voluptatum cantus sentientes, sentire non videbuntur. Hic etiam recensendi sunt amici Sirenium naturam amulantes, qui non nisi hypocrisis student, & apud amicos semper aliquid fingunt, idq; prestare solent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire possint. Immo quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici simulati aliorum carnes, nempe substantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in sacris paginis fuit Darius, quae tanquam Siren vasra Samsonem soporauit, vt illum radere, & rodere posset. Quo circū capienter canebat ille.

Sed genus est varium, quod fraudibus inscat orbem

Falsus amor fallit multorum credula corda.

Nempe latens gestat sub lingua saepe venenum

*Hypocritae
Sirene di-
cuntur.*

*Ambitiosi
dicuntur
Sirenae.*

Prædictis addamus tanquam coronidem multitudinem hominum, qui immoderate honores appetunt: siquidem Ambitiosi sirenas imitati, blandis sermonibus, & iucundis adulationum cantibus alios decipiunt, vt ab eis ad summum dignitatum fastigium eleuentur, in quo statim atq; constituti fuerint, ceteros aspernantur, & occidunt. Huius exemplum sacra demonstraui pagina in Abimelech filio Gedeonis spurio, qui suis simis verborum prestigijs, atq; vasramentis vsus, tandem regiam dignitatem est consecutus: at confestim, mutatis moribus, suos septuaginta fratres interemit. Præterquamquod ambitiosus tanquam formosa siren a cunctis diligi, & honorari desiderat recordatus illius carminis Iuuenalis:

Et pulchrum est digito monstrari, & dici, hic est,

Immo homines ambitione tumidi aliquando ita se se efficiunt, vt neglecto hominum fatu, Deorum partem sibi arrogent, dum sibi persuadent, necessarium esse, vt ceteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen solis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Εὐσεὶ γὰρ δὴ καὶ ἂν θεῶν γένεσσι

Τιμωμένοι γὰρ ποτὶ ἀνθρώπων ὕμνῳ.

Inest enim sanè Deorum generi hoc

Honore affici gaudent ab hominibus.

*Siren est
symbolum
mendacij.*

Demum ve nostra hæc historia veritatis scopum attingit: notandum est, quod Sirenæ mendacij symbolum præferunt: cum scripserit Theognis, Principium mendacij non nihil gratiæ participare, sed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifestarium euasit. At vicissim Musæ veritatis vexillum representant: vnde Pythagoras hanc sententiam pronuciare solebat. *μῶσας οὐρανὸν ὑψίστατος*, nimirum Musæ Sirenibus sunt præferendæ. Hoc autem proferendum est, quotiescumq; simplex veritas iucundis, sed perniciosi sermonibus est antepōnenda. Sed aduertendum est, quod veritas est huius conditionis, vt eam semper Inimicitia persequantur: quemadmodum per adulationem, amicitia perniciofa comparatur: libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantum quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam.

Quæ vult esse veritatis

Cultor, & beatitatis,

Semper hic aduersitatis

Sentiet obstacula.

Nihilō

^a Nihilominus sacrae adhaerentes paginae, facere non possumus quin asseramus. Omnes *Esdr. c. 4.* populi clamauerunt, & dixerunt. Magna est veritas, & preualet. Præterquamquod Plalmographus asseuerantius dixit in Plalmo decimo sexto supra centesimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam silentio est inuoluenda, iuxta illud.

Quisquis amore, metu, pretio, atq; fauore minisue

Non loquitur verum, sed bene facta silet.

Qui populo ut placeat, supplantat vera palato,

Hic Antichristi cursor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

INDEX

RERVM. ET VERBORVM
Nec non diuersarum linguarum locupletissimus.

A

Bides quid 278.c.
Abstinentia arceat angues 28.e.
Abrotonū fugat angues 28.e.
Abortini incommodi figura
150.f.
Abortus causa 240.f.
Aconiti remedium 43.c.
Aconitum resistit venenis 137.c.
Aconitum cur lethale 123.d.
Acorus 44.g.
Aceti tepidi embrochia ubi conueniat 325.d.
Acetum cur sanat morsus 203.a.b.
Acetum in morsu viperæ 138.e.
Aceti virtus in morsu Aspidum 203.a.
Accipenser piscis 265.d.
Accipitres expugnant Ceraastes 178.g.
Aconitæ equiuoca 252.g. *Synonyma*, & *etymum*
253.a. *Differentia* 253.d. *Mores* 254.g. *Icones* 255. 256. *Locus* 257.d. *Moralia* 258.e.
Signa, & *remedia veneni* 258.h. *Ufus in medicina* 259.a.
Aconitiæ herba 252.g.
Aconitiæ hasta 252.g.
Aconitiæ stelle 252.e.
Aconitiæ color qualis 253.d.
Aconitiæ Gesneri 273.d.
Aconitiæ alterius descriptio 254.f.
Aconitiæ Bellonij 255.
Aconitiæ alter 256.
Acus piscis Aristotelis 297.a.
Achillinarum mentio 86.e.
Adamas venenore sistit 142.f.
Adulteri assimilantur bestijs 153.b.
Adulteri simulacrum 102.f.
Adulteri supplitium 241.b.
Egypti Elati filij mors qualis 37.d.
Eoli Thebarum regis fabula 334.f.
Elati simulacrum 376.e.
Elati hieroglyphicum 77.d.
Esculapius sex specie Serpentis cultus 99. a.

Esculapij icon qualis 351.e.
Esculapij simulacrum destructum 100.e.
Esculapij simulacrum multiplex 224.g.
Esculapij statua ubi 103.d.
Aer igneus ubi sit 220.f.
Eternitatis hieroglyphicum 374.h.
Afis quid sit 111.a.
Africa simulacrum 154.b.
Afroditi quid sit 180.g.
Agaricogenes Agariæ viuunt 44.g.
Agens vniuersale, & particulare quid 413. a.
Agricola dementati ob necem aspidis historia
209.b.
Alopecia 3.a.
Alopecia remedia 105.b. 159.d.
Alius peccat, alius plectitur 81.e.
Alexandri magni matris somnium 97.a.
Alcismas animal 237.a.
Alcibiadium quæ planta 137.c. 144.f.
Albuminis oui virtus 185.e.
Allium Serpentibus inuisum 28.e.
Ally mira vis 24.g.
Ampeloprassum 44.g.
Ambrosia antidotus 43.c.
Amoris quatuor symbola 345.c.
Amoris lasciu hieroglyphicum 79.a.
Amor causa omnium 345.b.
Amputatio partis in morsu viperæ 136.g.
Amatorium vulnus quæ figura notetur 150.g.
Amantes cur fatui 227.b.
Ambitiosi cur sirena dicti 426.g.
Ammon Abbas duos serpentes habuit 90.e.
Ammodites equiuoca 167. c. *Etymum*, & *synonyma* 167. d. *Forma*, & *descriptio* 168. h.
Icon 169. *Natura*, & *locus* 170.e. *Signa*, & *remedia veneni* 170.g.
Ammodites quomodo viperæ similis 160.e.
Ammodites piscis 167.e.
Ammodites quare cornutus 168.g.
Ammodites 168.f.
Ammodites non sunt Libyes 306.f.
Amphisbena equiuoca 236.g. *Synonyma*, & *etymum*
236. b. *Descriptio* 237. b. *Icon* 239.

O o

Locus

I N D E X.

- Locus, & mores* 239. d. *Signa, & remedia veneni* 240. g. *Hieroglyphica* 241. b. *Moralia* 241. d. *usus in varijs* 242. h.
Amphisbena piscis 236. g.
Amphisbena animal 237. a.
Amphisbena opinio ex Matthiolo 237. d.
Amphisbena opinio secundum Hesychium 237. d.
Amphisbena marina ubi capiat 238. f.
Amphisbena cur caccietur 238. g.
Amphisbena gressus qualis 238. g.
Amphisbena descriptio ex Nicandro 238. h.
Amphisbena vigilantia 240. e.
Amphicephalon animal 236. h.
Ames quid sit 306. g.
Anagyris Nicandri 35. e.
Anagallis 44. g.
Anchusa anguibus inuisa 27. d. 137. b.
Anchusa species quedam dicitur Serpentina 50. e.
Andrias quid sit 260. f.
Andrius quid 278. e.
Ancilla spiritus Pythonis agitata 377. a.
Anguillarum generatio artificiosa 412. f.
Anguillarum natura qualis 401. f.
Anguillarum duplex genus 412. f.
Anguilla terrestres Americanorum 307. d.
Anguilla historia scitu digna 28. g.
Anguilla etymum 49. b.
Anguilla, & Serpentis apologus 62. h.
Anguilla Serpentibus amica 28. g.
Anguilla sexu non distinguuntur 411. d.
Anima peccantis dicitur Serpens 71. e.
Animaliarum Papiam visum 409. a.
Animal quodcumque angigni possit ex putri materia 411. b.
Animal sine pedibus gradiens quale 92. d.
Animal quale deglutitum vivat 92. f.
Animal tetracephalon 338. e.
Animal bucculentum quale 268. g.
Animal quadraginta quatuor vocatum 303. e.
Animal visu, & tactu nocens 369. b.
Animal Basilisco congener 312. f.
Animalia ovipara quali cute tegantur 8. g.
Animalia ex putri nata ubi 378. g.
Animalia ex putri an casu gignantur 412. h.
Animalia iccta vipera percuncta 133. d.
Animalia longa vita que 156. h.
Animalia ex semine, & sine oria, an eiusdem speciei 414. g.
Animi elegantia cum pulchritudine corporis comparanda 293. e.
Anger quid sit 215. d.
Angina remedia 155. d.
Angoris simulacrum 101. b.
Anguiculus 49. a.
Anguis triceps ubi visus 415. b.
Anguis Aesculapij equivoce 268. g. *Synonyma* & *etymum* 268. h. *Differentia* 269. d. *Icones* 270. 271. *Skeleton* 273. *Descriptio* 272. f. *Anatomica* 272. g. *Natura, & locus* 272. b. *Simulacra* 272. g. *Moralia* 274. h.
Anguis Aesculapij vulgaris icon 270.
Anguis nigri Aesculapij icon 271.
Anguis Aesculapij skeleton longum 272. h.
Anguis Aesculapij morsus incommoda 274. e.
Anguis Aesculapij odor gratus 274. e.
Anguis generis promiscui 3. d.
Anguis etymum 3. d.
Anguis cur Psyllis populis non noceat 25. a.
Anguigena qui 24. b.
Anguitenens qui 53. b.
Angues cornuti qui 173. a.
Anguim Septentrionalium proprietates 262. b.
Angues innocui ubi 269. a.
Angues aligeri qui 416. f.
Angues pennati 416. f.
Anguim genus prolificum 395. f.
Antidotus Heraclidis 45. g.
Antidotus ex terra lemnia 45. e.
Antidotus Eupatoris ex scinco 45. e.
Antidotus Aclij Galli 45. e.
Antidotus Democratis 45. e.
Antidotus Adriani adictus venenatos 45. d.
Antidotus Apollodori 138. f.
Antidotus rustici medici 138. e.
Antidotus Auicenne 138. g.
Antidotus Galli 138. g. (203. d.)
Antidotus Antipatri que simplicia recipiat
Antidotus noua ad morsum aspidum 104. b.
Antichristus assimilatur Basilisco 372. h.
Antichristus per Cerastem significatur 179. d.
Antonini Pij moesta 337. a.
Antonij Mirandula Canonici regularis mentio 368. f.
Anthropophagi populi ubi 359. d.
Anni hieroglyphicum 341. d.
Apesanti mors qualis 37. d.
Aphat animal quale 408. g.
Appocamelus animal quale 408. h.
Anni temporum simulacra quatuor 352. e.
Aparine qualis planta 125. d.
Aparine ad quid valeat 44. g.
Apes ut ad aluearia reuerantur quid agendum 108. e.
Apum virtus 45. b.
Apollinis simulacrum cum Serpente 98. h.
Apollinis pulchra statua ubi 103. e.
Apollo Draconis insignia reperiatur 351. a.
Apollo cur Pythius dictus 380. e.
Appetitus humani simulacrum 102. g.
Appetitus ut excitetur quid praestandum 225. e.
Appetitus difficultas enodanda 227. b.

Appet.

I N D E X.

Aquila odit *Serpentem* 25. a.
Aquila & *Draconis* dissensus 223. b.
Aqua commendatur in ictu *Serpentum* 32. b.
Aqua quinte essentie *Mauhioli* 45. d.
Aqua viperarum veneno resistens 140. g.
Aqua viperarum alia 162. e. f.
Aqua circulatoris cuiusdam 204. b.
Aqua marine virtus 205. b.
Aristolochie mentio 252. e.
Aristolochie mentio 137. b.
Aristolochia rotunda anguibus resistit 32. f.
Aristolochia longa ad quid 44. g.
Aristoteles non nouit generatione omnium animalium 412. e.
Arges *Serpens* 4. g.
Argoli serpentes qui 306. f.
Armenie animal 362. g.
Armilla 3. a.
Aranee & anguis antipathia 27. e.
Aranee pisces 301. e. 312. g.
Argentum vinum in congregandis serpentibus adhibetur 33. a.
Argenti vini natura 44. e.
Arbores ad ictus serpentum 44. f.
Arborum glandiferarum vis 264. b.
Ara cum *Serpente* quid significet 86. f.
Araldus *Noruegiarus* *Draconem* necat 335. d.
Araxa meretrix quomodo figurata 150. f.
Ari radix aduersatur *aspidi* 200. h.
Ari species quinq; 328. f.
Ari species quae 228. f.
Aracis *Serpens* 248. g.
Asellus quid sit 302. g.
Asini pulmo ad quid 31. e.
Asie icon cum serpentibus 100. h.
Asphodellus arefactus ad quid 178. e. 185. e.
Aspidis aquiuoca 192. b. *Synonymia*, et *etymum* 193. b. *Differentia* 193. d. *Descriptio* 195. c.
Icones 196. 197. *Natura*, & *mores* 198. f.
Locus 199. d. *Antipathia*, & *sympathia* 209. g. *Veneri* signa 201. b. *Veneri* medela 202. g. *Epitheta* 205. c. *Denominata* 206. f. *Mystica*, & *allegorica* 206. g. *Moralia* 207. b. *Historica* 209. a. *Prouerbia* 209. d. *Miracula* 210. g. *Hieroglyphica* 210. g. *Emblemata* 211. a. *Phrenosic* hemata 211. d. *Stimulacra* 212. f. *Vsus* in cibis 213. b. *Vsus* in medicina, & in varijs 213. c.
Aspis surda quae 6. b.
Aspis cornuta quae 168. g.
Aspidis *Belloni* icon 169. a.
Aspis insula 192. h.
Aspis scutum significat 192. h.
Aspis promontorium 192. h.
Aspis *Vrbs* 193. a.
Aspis *Athens* 193. c.

Aspidis species tres secundum *Galenum* 194. e.
Aspidum tubercula qualia 198. e.
Aspidum color qualis 194. f.
Aspis *chelidonia* cuius sit *longitudinis* 194. f.
Aspis *tabifica* qualis *Serpens* 190. b.
Aspis *chersea* quae 194. f.
Aspis *aconias* 253. b.
Aspis *Ptyas* quae 194. f.
Aspis *hemorrhoids* 180. f.
Aspidis specierum *etyma* 194. b.
Aspides *nostrates* ubi 195. b.
Aspidum dentes quales 195. c.
Aspidis descriptio secundum *Nicadrum* 195. d.
Aspidis species quaedam colore subniridi 197. a.
Aspidis non nisi associata egreditur 198. g.
Aspis cur visum habeat imbecillum 198. g.
Aspis auditum habet vigilem 198. g.
Aspidis vulnus quando *lethalius* 199. a.
Aspis *Aegyptio* magis familiaris 200. f.
Aspis cur dicatur surda 205. c.
Aspis cur dicatur somnifica 205. d.
Aspis cur dicatur sica 206. e.
Aspidis morsus *prouerbium* 209. d.
Aspis a viper a *prouerbium* 210. e.
Aspis obturans aures quid significet 211. d.
Aspidum oua qualia 199. d.
Aspides non sunt in *Gallia* 199. d.
Aspides delectantur regione calida 199. d.
Aspidum vsus in supplicijs 213. d.
Aspidum locus ex mente *Veterum* 210. f.
Aspidum generatio apud *Aegyptios* 209. b.
Aspides quomodo condiuntur 213. b.
Aspidibus *populi* familiares qui 201. a.
Aspidiscos quid sit 206. f.
Aspidas vocabant campos 206. f.
Aster *atticus* 44. g.
Astrologi taxantur 227. d.
Astrologiam quis *Gracos* docuerit 332. g.
Astroites lapis qualis 229. b.
Atheniensium rex quis primus 80. g.
Autis *pugnax* quae 406. e.
Autis similis *merula* ex putri materia genita 18. f.
Autis sana quae 88. e.
Aues migratoria quae 407. f.
Aues ut pennas mutant quid agendum 107. a.
Anari serpentibus similes 75. b. c.
Anari sitis demonstratur 383. c.
Anari hominis conditiones 224. e.
Anari hieroglyphicum 77. d.
Anarus emulatur *aspidem* 207. c.
Anarus vocatur *Draco* 343. a.
Anarus assimilatur *api* 383. d.
Auri cupiditas infinita 382. f.
Aurium affectarium remedia 105. d.
Anlicus demorsus a vipera 134. e.

I N D E X

Auceps demorsus à Dipſado 228. g.
Aucenna opinio circa productionem animalium
 413. d.

B

B *Accharis* 44. h.
Balsamum radicale quale 12. e.
Balsamum ad ictus Serpentum 44. f.
Babylonia muri ex qua materia constructi 34. f.
Baron Serpens 269. b.
Basilisci Aequiuoca 361. a. Synonyma, & Etymum 362. e. Differentia 362. h. Icon 363. d.
Descriptio 364. e. Gressus, & Locus 365. c.
Antipathia 365. d. Icon alia 366. Generatio 367. b. Natura 369. b. Veneni signa 371. c. Remedia veneni 372. e. Allegorica, & Moralia 372. h. Miracula 374. c. Hieroglyphica 374. g. Phrenoschemata 374. h. Simulacra 375. d. Vfus 376. f.
Basiliscus Numeriani filius 361. b.
Basiliscus Verena frater ibidem.
Basiliscus Rex Romanorum ibidem.
Basiliscus Episcopus in Ponto. ibidem.
Basiliscus piscis 361. c.
Basiliscus stella. ibidem.
Basiliscus minor quid sit. ibidem.
Basiliscus bombardæ species 361. d.
Basilisci sylvestris origo 363. a.
Basilisci sylvestris descriptio 365. a.
Basilisci Creuini icon 366. (4.
Basilisci cadaver cur in templis suspenderetur 367.
Basilisci simulacrum apud Aegyptios quomodo fingeretur 375. c.
Basiliscus sylvestris in Saxonia 363. b.
Basiliscus viuens in solitudine Africae 363. d.
Basiliscus ex raia effectus 364. f.
Basiliscus Romæ necatur 374. f.
Basiliscus Chymistarum quid sit 53. d.
Bdelium 45. d.
Bellua Lerna quæ 386. g.
Benantis mors qualis 37. d.
Bernicle aues quomodo generentur 410. h.
Bernicle aues sunt animalia perfecta 411. c.
Bestia polyccephalos 387. b.
Betula folia ubi non deponat 22. f. 263. e.
Betonica anguibz inimica 27. d.
Bibones comparantur Dipſadi 224. f.
Bibacis hominis hieroglyphicum 225. b.
Bicipitiu hieroglyphicum 241. b.
Bistoria Loniceri quæ 49. d.
Bistoria Herbariorum 137. c.
Bitumen 45. b.
Bitumen ad Serpentes valet 34. e.
Blattaria 44. h.
Boa serpens 266. g. 279. b.

Boa vernacula quæ 279. b.
Boa tumoris genus 295. a.
Boa magnus serpens 295. d.
Boa morbi genus 294. h. 295. a.
Boua quid sit 295. b.
Boa aequiuoca 294. h. Synonyma, & Etymum 295. b. Natura 295. d.
Bones, ut toto anno valeant 107. e.
Bones timore Draconis correpti 402. f.
Bombarda enigma 361. d.
Boncompagne familie mentio 349. a.
Bononie Cinitas parit bona 350. g.
Brassica vis 137. c.
Bruta à viperis denominata 143. d.
Bryinus quid 259. d.
Bryonia mentio 44. h. Et virtus 137. c.
Bryonia ubi dicatur colubrina 50. f.
Busonis lapis quomodo venenū detegat 142. f.
Buso cauda anguina 61. d. 63. a.
Burghesia familie mentio 350. f.
Burrisa quid sit 306. g.

C

C *Alx cum oleo ubi conueniat* 283. d.
Calabricus serpens qualis 277. c.
Cadmi fabula 333. c.
Cadmus cum Hermione in anguē mutatus 66. e.
Cadmi socij à Serpente necati 65. b.
Caduceus Mercurij cur serpētibz insignitus 68. e.
Caduceus Mercurij in quibus monetis fuerit vsus 86. e.
Caduceus in manu simulacri quid significet 86. f.
Calamenihz tres species 35. a.
Callionymus piscis 167. c.
Calumnia simulacrum 375. d.
Canopus gubernator nanis Menelai quomodo perierit 37. d.
Canobus quis 183. b.
Cathartica medicamenta quando adhibenda 41. d.
Capparis nomina 50. f.
Capparis odio habent serpētes 27. d.
Caprae multæ paries medentur ictibz serpētū 43. b.
Capra nigra fac medetur morſui serpētū 43. b.
Capra demorsa arripere quomodo liberata 136. g.
Capris fit virtus 45. h.
Caprillum sterco ad quid 137. b. 139. a.
Caprimulga Serpens 266. g.
Carthamus 45. b.
Catuli Serpētinū qui 49. b. (136. e.
Canis rabidi remedia ad ictum vipera valent
Cane pelus & angue prouerbium 83. c.
Candei populi qui 104. e.
Canes Draconem necant 335. d.
Cantabrica ubi dicatur serpentina 50. e.
 Cancri

I N D E X.

- Cancris fluiatilis virtus* 137. a.
Carbonarius Serpens 287. d.
Caro cur dicatur Siren 424. f.
Carnium pluvia 409. e.
Casus nonnullorum, qui demersi a vipera interierunt 132. e. f.
Castitatis simulacrum 101. b.
Castoreum cum vino ad quid 178. f.
Causiticum ex vipera 159. d.
Causos Serpens 214. b. 216. e.
Causidici assimilantur serpentibus 275. a.
Capanei Insigne 399. c.
Cesaris symbolum 409. b.
Cesaris. Dict. III. numisma 337. b.
Cacilia aquiuoca 243. c. *Synonyma, etymum* 244. e. *Differentie & descriptio* 244. g. *Leones* 245. *Natura, & mores* 246. f. *Vfus in medicina* 246. g.
Cacilia nomen proprium mulierum 243. c.
Cacilia familia que. ibidem.
Cacilia Imperati quod genus animalis. ibidem.
Cacilia marina 243. d.
Cacilia oppidum Hispanie 243. c.
Cacilia aquatica an detur 244. g.
Cacilia vulgaris que 245. a.
Cacilia color 244. b.
Cacilie dentes quales 246. e.
Cacilie oculi qui. ibidem.
Cacilie gressus. ibidem.
Cacilia partus 246. f.
Cacilia morsus remedia 246. g.
Cacula 244. f.
Ceriala 244. f.
Cascauella Serpens. 6. e.
Cassi pinguedo ad quid 31. e.
Cedria cetrus 278. f.
Cedrus fugat Serpentes 32. e.
Centaurea virtus 44. b.
Centaurus felle Hydra necatur 390. f.
Cerastes qui 171. e.
Cerastia 171. c.
Cerastia quid 171. b.
Cerastis maxillaris mentio 172. g.
Cerastibus redundat Africa 176. b.
Cerastis temperamentum 176. g.
Cerastis gressus 173. d. 176. f.
Cerastes quot habeat cornua 7. c.
Cerastis equiuoca 171. a. *Synonyma, & etymum* 171. d. *Differentie* 172. g. *Descriptio* 173. b. *Icones* 174. & 175. *Natura, & mores* 176. e. *Locus* 176. h. *Veneri signa* 177. b. *Medela* 178. e. *Epitheta* 178. h. *Moralia* 179. a. *Vfus in medicina* 179. c.
Cerastis descriptio ex Bellonio 173. b.
Cerastes insecti genus 171. a.
Cerastes nomen promiscui generis 171. d.
Cerastes Cerui epitheton 171. b.
Cerastes nomen viri 171. b.
Cerastes cometa species 171. b.
Cerastes piscis 171. b.
Cerastes cur crinalis dicatur 178. b.
Ceristalis quid 122. e.
Cerui quo tempore non ediles 26. f.
Ceruorum duplex genus. ibidem.
Ceruorum multe partes venenis resistunt 31. b.
Cerui etymum 49. c.
Cerui maris genitale ad quid 137. a.
Cerui coaguli virtus. ibidem.
Ceruonis descriptio 266. b.
Ceruonis anguis meminit Fallopius 266. g.
Cerati viperini virtus 156. f.
Ceratum viperarum quale 162. e.
Centrina, seu centrites quid 168. e.
Cereris simulacrum quomodo fingeretur 358. c.
Cepa colubrina que 50. g.
Cepa cum aceto ad quid 138. f.
Cenchri equiuoca 247. a. *Synonyma, & etymum* 247. c. *Descriptio* 249. a. *Natura* 249. c. *Icon* 250. *Locus* 251. a. *Veneri signa* 251. c. *Medela* 252. e.
Cenchros 247. a.
Cenchris. ibidem.
Cenchrites. ibidem.
Cenchrines. ibidem.
Cenchrias. ibidem.
Cenchrus semen 247. b.
Cenchris auis. ibidem.
Cenchrus adamantis genus. ibidem.
Cenchrites gemma. ibidem.
Cenchrites genus herpetum 247. c.
Cenchrus animantes flagellat 249. c.
Cenchri color 249. a.
Cenchri gressus 249. d.
Cenchris Veterum Bellonij 250. e.
Cenchri morsus generat putredinem 251. d.
Centipeda quid sit 402. g.
Cecropis filie quot fuerint 332. f.
Chamelea, & chameleon confunduntur. 214. g.
Chameleontis, & Serpentis inimicitia 27. b.
Chamadrys 44. b.
Chamepitia 44. b.
Chameciparissus 35. b.
Charitatis ardore homines mouentur 354. e.
Chelidonium 44. b.
Chersydus 6. g. 253. b.
Chersydri cernix qualis 8. f.
Chersydal quid 260. f.
Chelydrus animal 260. f.
Chersydus serpens qualis 277. b.
Chersydus Nicandri quid sit 277. c.
Chersydus piscibus. & raris vestitur 179. c.
Chersydus Greutni 280. c.

I N D E X.

- Chrysanthemum valentinum* dicitur herba Ser-
 pentis 50. g.
Christus dicitur virga mystica 70. c.
Christus Serpens mysticus 70. c.
Christus coluber dictus 70. f.
Christus mortem exiit 148. g.
Christiane virginis miraculum 210. f.
Chrysocephalus 362. h.
Cibus Serpentum iuxta opinionem Arist. 23. b.
Ciconia stomachus ad quid 203. b.
Ciconia medentur mor sui Cenchri 252. f.
Ciconia cur odia habeant Serpentes 25. c.
Cimices Serpentibus aduersantur 200. b.
Cinnabaris Plinij quid sit 329. b.
Cinnabaris factitia 329. c.
Cirri virtus admiranda 203. a.
Clinopodium 44. h.
Cleopatra interitus qualis 199. d.
Cleopatra ancillarum nomina 192. b.
Cleopatra mors cur difficilis cognita 201. b.
Cleopatra statua 213. a.
Cælestis vis qualis 213. b.
Cocatrix quid sit 327. d.
Colocassa florem, & pistillum remittit 328. f.
Colocassion remedium toxicum 392. f.
Colici affectus remedia 105. d.
Color cutis cur in morfu viperæ varius 135. a.
Coluber pro Serpente 3. c.
Coluber pro Hydro 3. d.
Coluber Columella quid sit 48. c.
Coluber sacer qui 193. c.
Coluber Thebanus qui 172. c.
Coluber aquaticus quale animal 277. c.
Colubrietyum 3. c.
Colubri morsus cura 284. f.
Colubra quid sit 3. d.
Colubra ventris cæcæ quales 3. d.
Colubra dicebantur Furiæ 48. b.
Colubaria insula 211. a. 53. a.
Colubri ferum monstrum 49. b.
Colubrina bombardæ species 53. d.
Collyria cum cinere viperæ 159. d.
Columbaria dissecta ictu Serpentis conuenit
 43. a.
Coniça est triplex 35. b.
Confectio Hermetis 46. c.
Concordiæ simulacrum 101. c.
Conscientiæ simulacrum 101. b.
Contemptus voluptatum 101. d.
Contingit reuerentia quæ 153. a. b.
Contagionis simulacrum 376. c.
Conuersionis simulacrum 401. a.
Concupiscentiæ quadruplex 424. f.
Coronopus dicitur Serpentina 50. c.
Corona quæna cui concederetur 351. c.
Cornua, & ungula animalium ad quid 142. c.
Cornu Serpentis virtus 142. g.
Cornu Cerui ad quid 45. b.
Cornix scorpionum proverbium 83. c.
Cornu capræ, vel damæ ad quid 34. c.
Corui, & Serpentis apologus 69. a.
Cortina tripodis Phæbi ex qua materia 107. c.
Corruda 44. b.
Crocodili terrestres stercus ad quid 31. c.
Creta insula habet vipersas 172. b.
Crocis herba 144. c.
Cristalis quid sit 172. c.
Crapula fugienda 226. c.
Crapula quid præstet 424. b.
Cræcus Polonorum princeps Draconem intere-
 mit 327. a.
Cruciator Serpens qui 215. d.
Cucumis anguinus cur ita dictus 50. f.
Cucurbita anguina quæ 50. f.
Cucurbitale an conueniant in ictu serpentium
 42. c.
Cuminum sylvestre 44. h.
Cussi Serpentes qui 194. g.
Custodiæ simulacrum quale 358. b.
Cydonia toxicæ remedia 392. h.
Cyclaminus 44. h.
Cynoglossa minor quæ 144. f.
Cynoglossa 44. h.
Cyperus 44. b.

D

- D** Actyli marini qui 411. a.
 Demon Euæ decipiens cur potius Serpen-
 tis, quam Columba formam induerit 91. d.
 Demones omnes cur Serpentes dicti 71. a.
 Demones Pythones nominantur 340. f.
 Dauci virtus 44. b.
 Detractores similes Aspidibus 208. c.
 Detractores taxantur 227. c.
 Detractores cur similes Serpentibus 76. b.
 Detractores Pythoni comparantur 384. b.
 Delatores similes iaculis 258. c.
 Dentes humani ad quid 138. h.
 Dentitionis remedium 155. d.
 Dendrogaila 260. f.
 Dens vltionum quando dictus 352. g.
 Deus vocatur Alpha, & Omega 252. c.
 Deliasia qui 380. g.
 Demetrii Phaleræ mors qualis 33. c.
 Democratiæ simulacrum quale 100. h.
 Diaboli symbolum vipera 146. c.
 Diabolus Serpens dicitur 70. h. 72. h.
 Diabolus cur appelletur Draco 340. g. 342. c.
 Diabolus comparatur ad Dyspalem 207. b.
 Diabolus Cerastræ assimilatur 179. b.

Dia-

I N D E X.

- Diabolus comparatur Basileo* 373. b.
Diabolus Dipsadi similis 228. c.
Diabolus cur Siren dictus 424. g.
Diademata regum Egypti qualia 210. g.
Diamaton quid sit 45. c.
Dictamnium 44. h.
Dictamnium fugat Serpentes 32. e.
Dictamnium album 137. d.
Diacidnes quid sit 145. h.
Diogenes speculo delectabatur 293. d.
Dipsas discrepat à vipera 6. g. 316. g.
Dipsas non est in Italia. ibidem.
Dipsas non habet varietatem colorum 217. b.
Dipsas Tantalos similis 217. d.
Dipsas ictu siti excitat 219. a.
Dipsadis locus natalis 217. a.
Dipsades versantur in solitudine 217. c.
Dipsadis morsus symptomata 219. c.
Dipsadis descriptio ex Luciano 220. g.
Dipsadis morsu lesus cur crucietur siti 223. c.
Dipsaais morsus reddit hominem similem Hydropico 221. b.
Dipsadis morsus immedicabilis 222. f.
Dipsas est terra arida 214. f.
Dipsas spine genus 214. f.
Dipsades Danae filia 214. g.
Dipsadis equinoca 214. e. Synonyma, & etymum. 215. c. Differentie 217. f. Descriptio 216. h. Natura 217. c. Icon 218. Locus 220. e. Signa veneni 221. a. Medela 222. f. Mythologica 223. b. Moralia 224. e. Emblemata 228. f. Hieroglyphica 229. b.
Discordie simulacrum 102. f.
Divitis mendici phrenoschema 347. d.
Diuretica medicamenta ubi conveniant 222. g. 268. c.
Domus vi. Serpentibus plena appareat 18. f. 107. b.
Dolor inguinum comitatur morsum Cerastris 177. c.
Dolorum remedia 242. h.
Draconis equinoca 312. f. Synonyma, & etymum 314. f. Differentie 317. a. Descriptio 319. d. Mores 320. h. Coitus, & partus 321. c. Locus 321. d. Victus 322. g. Antipathia 323. b. Venenum 324. h. Veneni signa, & remedia 325. c. Fugadi, & capiendi ratio 326. f. Denominata, & cognominata 327. b. Epitheta 330. g. Fabulosa 331. a. Proverbia 334. h. Historica 335. a. Numismata 337. a. Miracula 337. c. Prodigia, & presagia 339. a. Somnia 339. c. Mystica, & allegorica 340. e. Hieroglyphica 341. d. Moralia 342. e. Emblemata, & symbola 344. e. Phrenoschemata 346. h. Insignia militaria, & gentilitia 348. g. Allusiones symbolice 350. g. Simulacra 356. c.

- statue* 359. b. *Vsus in cibis* 359. d. *Vsus in medicina* 360. e. *Vsus in varijs* 360. g.
Draco pro serpente 4. f.
Draco alatus Bononie visus 421. b.
Draco marinus Plinij 296. f.
Draco nomen proprium virorum 312. f.
Draco grammaticus 312. f.
Draco medicus. ibidem.
Draco piscis 312. g.
Draco domorum 312. g.
Draco herba 313. a.
Draco arbor. ibidem.
Draco fluxius. ibidem.
Draco vitis. ibidem.
Draco volans 313. a. 313. d.
Draco celestis 313. b.
Draco diabolus 313. c.
Draco chymistarum quid sit 313. c.
Draco mons. ibidem.
Draco nomen laquei. ibidem.
Draco nomen fistule 313. d.
Draco ex lupo, & aquila 317. d.
Draco cur difficulter comprehendere possit 320. g.
Draco quando sibilum emittat 320. h.
Draco ex India delatus 323. e.
Draco sylvestris herba 328. c.
Draco hortensis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Versas locatus 332. c.
Draco pastoris nomen 332. g.
Draco lanouinus 333. b.
Draco non audet mordere improbos proverbum 334. h.
Draco Chiorum qualis 335. a.
Draco altorem suum tutatur 335. d.
Draco pusionis custos 336. f.
Draco Babyloniorum qualis 337. c.
Draco vi Deipare Virginis extinguitur 337. d.
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margarite 338. f.
Draco à S. Hilarione necatur 338. f.
Draco presagit potentiam 339. a.
Draco presagit dignitates 339. c.
Draco ingemmis celatus, & per quietem visus quid indicet 339. d.
Draco conculcans aquas quid denotet 340. f.
Draco victus ab Angelo quid indicet 340. g.
Draco Delphicus 377. c.
Draco apteros Grenini 379. a.
Draco Bononiensis quo tempore innotuit 400. e.
Draco Bononiensis fuit tardus motus 405. d.
Draco nunquam visus in Europa 406. g.
Draco magnus denotat Luciferum 340. e.
Draco magnus mulieri paritura assistens quid amonet 340. g.
Draco septiceps in Apocalypsi quid significet 341. b.

Draco

I N D E X.

- Draco cū elephante pictus quid designet* 346.f.
Draco ad fores Palatii 346.h.
Draco cum Aquila supra sphaeram 347.d.
Dracopingitur in Insigni gentilitio multarum familiarum 348.h.
Draco apud Aegyptios erat hieroglyphicum Regis 351.b.
Draco truncata cauda quid indicet 352.f.
Draco horti Hesperidum quid designet 355.a.
Draco vivus ubi coleretur. 356.b.
Draco cur addatur simulacro Michaelis Archangeli 358.h.
Draco reperiuntur in maceris domus dirutae 363.b.
Draco ex lupo, & aquila 317.d.
Draco cur difficulter comprehendere possit 320.g.
Draco quando sibilum emittat 320.h.
Draco ex India delatus 322.e.
Draco sylvestris herba 328.e.
Draco bartensis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Versas locatus 332.e.
Draco pastoris nomen 332.g.
Draco lanouinus 333.b.
Draco non audet mordere improbos proverbum 334.b.
Draco Chiorum qualis 335.a.
Draco altorem suum turatur 335.d.
Draco passionis custos 336.f.
Draco Babyloniorum qualis 337.c.
Draco vi Deiparae Virginis extinguitur 337.d.
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margaritae 338.f.
Draco à S. Hilariōne ne catur 338.f.
Draco praesagit potentiam 339.a.
Draco praesagit dignitates 339.c.
Draco in gemmis calatus, & per quietem visus quid indicet. 339.d.
Draco conculcans aquas quid denotat 340.f.
Draco vivens ab Angelo quid indicet 340.g.
Draconis, & serpentis etymologia eadem 312.h.
Draconis etymum ex Scaligero 314.f.
Draconis intestinum longum octiduum, & viginti pedes 317.c.
Draconis dentium numerus 320.e.
Draconis discriminem ratione cristarum 320.f.
Draconis cauda inest magna vis 320.h.
Draconis partus monstrificus 321.b.
Draconis morsus qualis 324.h.
Draconis sanguis lethalis 325.b.
Draconis fel apud Chymistas quid 330.e.
Draconis cauda apud Chymistas quid 330.f.
Draconis cauda, & caput apud Astrologos quid. ibidem.
Draconis fel sub specie mellis proverbiū 334.h.
Draconis icon aues per terrefacit 336.h.
Draconis Apocalypsis cauda expositio allegorica 341.c.
Draconis simulacro gemma insignita 350.e.
Draconis praesagia quae 350.h.
Draconis figuram acolopilis 356.f.
Draconis caput sub limine 356.g.
Draconis simulacrum diabolicum 356.g.
Draconis effigies cur simulacro Mineruae adderetur 357.b.
Draconis icon cur pingeretur cum Esculapio 357.c.
Draconis icon cur adderetur simulacris Heroum 358.g.
Draconis Bononiensis descriptio 402.h.
Draconis Bononiensis pedum situs 302.b. Squamae quales 403.c. Extremitas cauda qualis. ibidem. Dentes, & oculi quales. 403.d. Icon 404. Generatio 405. An aliunde migraverit 406.e. An cum pluvia deciderit 407.c. An ex congressu diversorum animalium natus 408.f. An ex putri materia genitus 410.h.
Draconis Bononiensis vera generatio 415.a.
Draconis alati icon ex Grechino 419.
Draconis alati figura ex Perco 420.
Draconis Aethiopici icon 422.
Draconis Aethiopici icon cū eminentijs dorso 423.
Dracones sunt armilla 313.d.
Dracones simulati ex Raia 314.c. 315. 316.
Dracones elephantorum interfectores 317.h.
Dracones centum cubitorum ubi. ibidem.
Dracones maximi in Brasilia 317.b.
Dracones ubi adorentur 318.f.
Dracones anserinis pedibus 318.h.
Dracones ciures quis habuerit 321.b.
Dracones habitant in desertis loca 321.d.
Dracones an vivipari, vel ovipari 321.c.
Dracones sub equinoctiali versantur 322.f.
Dracones aliquando venantur aues 322.b.
Dracones montis Atlantici quales 325.a.
Dracones venenati ubi 325.b.
Dracones pugnautes facile capiuntur 426.f.
Dracones extra civitatem pelluntur à Mattheo Apostolo 338.e.
Dracones ignei in acre visis 339.b.
Dracones alatos quis viderit 421.b.
Draconum color qualis 317.e.
Draconum palearia quae 318.d.
Draconum discriminem ratione oris 319.d.
Draconum aras qualis 321.a.
Draconum urbs quae 329.d.
Draconum mens 329.d.
Draconum fons ubi 330.e.
Draconum partes medicinae inseruiunt 360.e.
Draconum adeps ad quid 360.e.
Draconum oculi ad quid. 360.f.
Draconum cor, & hepar ad quid 360.g.
Draconum lapis quid valeat. 360.h.
Draconum alatorum locus 421.c.

Dra-

I N D E X.

Draconum alatorum natura 421. d.
Draconculi pisces qui 327. d.
Draconculus maior quid sit. 320. f.
Draconculus aquaticus serrato folio 328. e.
Draconculus minor quæ planta. ibidem.
Draconculus morbi species 328. g.
Draconculus quid sit 44. h.
Dracontea serpentes necat 27. d.
Draconites gemma 50. h.
Draconcopedes serpentes 318. f.
Dracontides quis 327. b.
Dracontius index Campanie 327. b.
Dracontius episcopus 327. e.
Dracona mulier 327. c.
Dracontion vitis 327. d.
Dracontium irilicum 328. e.
Draconon quid sit. ibidem.
Draconarij qui 327. c. 348. e.
Draconigena vrbs quæ 328. d.
Draconigena qui fuerint 327. c.
Dracontia ficini 329. b.
Dracugna quid sit 329. c.
Draconus fluuius 330. c.
Dryinus quid 6. g.
Dryini cuius qualis 261. b.
Dryini morsus accidentia 263. d.
Dryini usus in sacrificijs Bacchi 265. a.
Dryinus Creuini quid sit 262. c.
Dryini equiuoca 259. a. Synonyma, & Erymum
 259. a. Descriptio 261. a. Natura, & Lochs
 261. c. Icon 262. Signa veneni 263. d. Mede-
 la 264. h. Vfus 265. a.
Durinos quid sit 306. g.
Dysenterie remedia 107. d.

E

E *Brij quid præstet in mensa* 224. h.
Ebuli radix quid præstet 32. e.
Echidna nomen equiuocum 4. f.
Echidna chimera mater 108. g.
Echidna nympha ibidem.
Echidnamuse species 108. h.
Echidna pro hydra 108. h. 109. a.
Echidna etymum 109. d.
Echidnios herba 144. e.
Echidrion quid sit 144. g.
Echidnon vrbs 144. h.
Echidnia quid sit 145. c.
Echinus serpenti inuisus 26. h.
Echium cur valeat contra Serpentes 35. b.
Echium palustre quid 144. f.
Echion nomen virorum 143. b.
Echion medicamentum 145. a.

Echium herba 144. f.
Echite herba 144. g.
Echites gemma 50. g.
Echeon quid sit 145. a.
Echendra quid sit 109. a.
Echydus 278. e.
Elaphis equiuoca 265. c. Synonyma 266. e. De-
 scriptio 266. h. Icon 267. Morsus Medela
 268. e.
Elaps serpens 265. c. 266. e.
Elops serpens 265. c. 266. e.
Elops piscis rarus 265. e.
Elops cum Cacia confunditur 266. f.
Eloquentie symbolum fuit orpheus 84. h.
Electronis simulacrum 101. c.
Elephanti inimici serpentibus 26. e.
Elephantis adeps quid præstet 31. b.
Elephantis fel ad quid 45. b.
Elephanti cur anguimane dicti 49. b.
Elephanti, & Draconis dissensus 324. e.
Elephantias quid sit. 48. e.
Elephantiasis cura 157. a. b. c. d. 158. e.
Elephantias serpens 265. c. 331. b.
Elephaboscum 44. h. 50. e.
Elixir metala transmutans 369. a.
Ellebori natura 151. c.
Embolines quid 44. f.
Emplastra adictus serpentum 46. e.
Emplastrum saorum ad quid 140. e.
Enhydus quid 276. e.
Enula cur serpenti inimica 28. e.
Enula cur serpentina dicta 50. e.
Epipactis 44. f.
Epilepsia remedia 161. a.
Epirota venerantur Pythonem 385. d.
Equus. vt tanquam mortuus humi decumbat
 107. a.
Equi strangurie remedia. ibidem.
Equi ulcerum remedia ibidem.
Eruca bicauda 60. h.
Eruca cauda anguina 60. h. 61. a.
Eruca oleum ad quid valeat 31. e.
Erica ad quid 44. h.
Erolici affectus medela 227. e.
Eraton quid sit 306. g.
Erichonius quis fuerit 332. e.
Eryngium 44. h.
Erythrodanum ad quid valeat 35. d.
Essentia viperarum 162. e.
Ethnici Dracones dicuntur 341. a.
Euridices interitus 37. e.
Euphorbium 45. b.
Excantationes damnantur 31. a.
Excedra animal 386. g.
Excetra quid sit ibidem.

Facies ut horribilis appareat. 107. d.
 Facies ne vlla contrahat maculam. 103. a.
 Fagus vipera inuisa. 123. b.
 Fallacia Draconis nomine notatur. 340. h.
 Familia à Serpentibus cognominata. 49. a.
 Famulus Serpens. 248. g.
 Faustine somnium. 97. b.
 Febris calor quo presidia remittatur. 14. g.
 Febris ardens cur morsum vipera sequatur.
 135. a.
 Febris quartana remedium. 161. a. 213. e.
 Febris malimoris presidia. 161. d.
 Felis volans ubi. 318. g.
 Felis & anguis odium. 27. a.
 Fellis vipera remedium. 140. h.
 Fernelij opinio circa carnem viperarum. 157. d.
 158. e.
 Ferula. 44. h.
 Ferrum quomodo temperetur ut marmor incu-
 dat. 107. c.
 Ferri pluvia ubi contigerit. 408. e.
 Filix aduersatur Serpentibus. 32. f.
 Filius aduersus matrem conspirans quomodo pin-
 geretur. 150. f.
 Fides perseverantiam exposulat. 393. e.
 Flos calendula nomen ante. 361. e.
 Funiculo cur Serpentes delectentur. 29. a.
 Funiculum baccatum quid sit. ibidem.
 Funiculi vis. 44. h.
 Fetus serpentinus. 59. d.
 Fetus mortui ductio. 106. e.
 Feneratores viperis similes. 148. e.
 Feneratores vocantur Dracones. 342. h.
 Felicitatis symbolum quale. 355. b.
 Fornice sua inest bilis. 83. e.
 Fratricidij causa que. 399. b.
 Fraudis simulacrum. 102. e.
 Fraxinus serpentibus inuisa. 27. c. 402. f.
 Fraxinus vipera inimica. 123. c. 137. e. 136. h.
 Fraxinella virtus. 137. c.
 Fructus arborum an venenari possint à Serpen-
 tibus. 257. b.
 Fulmen quid sit. 52. g.
 Fulice sanguis ad quid. 137. b.
 Fungi ubi lethales. 132. f.
 Furfures medentur morsui vipera. 139. b.
 Furia infernales quibus appellantur nominibus.
 48. g.
 Furoris implacabilis hieroglyphicum. 77. c.
 Furoris simulacrum quomodo pingatur. 212. h.

G Agates impedit Serpentum morsum. 32. h.
 Galbanum fugat Serpentes. 32. h.
 Galenis quid sit. 145. b.
 Gallus & gallina qua ratione adhibeantur in-
 icu Serpentum. 43. a.
 Gallus cauda anguina. 62. a.
 Gallus timentur à Basilisco. 365. d.
 Gallus monstrosus cauda Draconis. 415. e.
 Gallus gallinaceus an omm edat. 367. c. d.
 Galli decrepiti ab incubatu vix suffibus ali-
 guntur. 367. e.
 Gallicerebrum ad quid. 136. a.
 Gallifol & ercus ad quid. 137. e.
 Galline quomodo carne viperina nutrantur.
 158. b. 159. a. b.
 Gallina vna dissecta quomodo abhibenda. 223. a.
 Garamantes populi Libye. 220. e.
 Garamantes homines frugales. 220. f.
 Genius bonus quomodo pingetur. 85. d.
 Gentiane maioris virtus. 44. h.
 Geryonis bones. 108. h.
 Gera numisma quale. 337. a.
 Gigantes cur pingeretur obortis erantibus. 77. a.
 Gladiolus. 44. h.
 Glandium virtus. 44. h.
 Glandosa animal. 260. f.
 Glies quando sint venenati. 132. f.
 Glossopetra quid sit. 52. f.
 Glossopetra Plinij que. 285. b.
 Glossopetra magna ubi. 285. b.
 Goniaum Syriæ marmoris species. 51. a.
 Granatorum radices ad quid. 170. g.
 Gramen inuas demorsos à Dracone. 326. a.
 Gramina medicata qua. 326. f.
 Gratia S. Pauli qua & ubi. 21. a.
 Griphus de ijs qua sunt eadem in celo, in terra
 & in mari. 3. a.
 Gryphes odiu habent Dracones. 324. g.

H Emorrhoidum remedia. 105. a.
 Hemorrhoi aquinoca. 179. d. Synonyma
 & etymum. 180. Descriptio. 181. a. Natura.
 181. d. Icon. 182. Locum. 183. d. Signa vene-
 ni. 184. e. Medela. 185. b.
 Hemorrhous & Hemorrhoids differunt. 179. d.
 Hemorrhoids venarum genus. 179. d.
 Hemorrhous significat mulierem ibidem.
 Hemorrhoi gressus qualis. 181. a.
 Hemorrhoi icu cur sanguis inanet ab omni-
 bus partibus. 184. b.

I N D E X.

Hemalopathon quid sit 328.e.
Hematis animal 362.b.
Hemus mons cur ita dictus 67.e.
Hæresis simulacrum 103.b.
Hæresis hydrae comparatur 397.e.
Hæreticus cur dicatur *Siren* 424.b.
Hæretici cur similes anguibz 77.b.
Hæresiarche viperis similes 148.e.f.
Halicacabum 45.b.
Halicacabum aduersatur aspidi 200.b.
Handrius quid sit 278.e.
Harmene animal 362.g.
Harpocratis simulacrum 100.g.
Hastaregalis quid sit 35.e.
Hedera, cur angues delectentur 29.a.
Heliochryses 362.b.
Heliotropij virtus 44.b.
Hemerocallis 45.b.
Herba echidne 35.b.
Herba Balin mira vis 38.e.
Herba de Corso qua 139.b.
Herba natricum qua 50.g.
Herba indica ad vipersas coercendas 130.f.
Herba Serpentum que 50.g.
Hercules impetum amnis compefcuit 395.c.
Hercules nec etiam contra duos prouerbiū 397.a.
Herculis cursus qualis 59.c.
Herculis imago cum Serpentibus vbi 100.g.
Hesperidum nomina 332.f.
Hesperia puella mors qualis 37.a.
Hirudines conueniunt in icū Serpentum 42.f.
Hilarius in Gallinaria insula metam anguibz constituit 89.b.
Historia rustici ab Acontia laesi 254.e.
Historia pastoris percussus à Laculo 257.b.
Historia iuuenis capiti desiderio videndi Draconis 335.b.
Hippobos quid sit 408.b.
Hippelaphos animal 409.b.
Hædus in icū veneni conuenit 43.b.
Homo mitis, & patiens similis angui *Æsculapij* 275.b.
Homo nudus à Serpente imetur 24.g.
Homo icinunus percussus à vipera cur magis patiatur 141.a.
Homicida cur *Serpentes* dicti 76.f.
Homini salina Serpentes nectat 24.g.
Homini crudelis signa 24.e.
Homini inuencscntis hieroglyphicum 78.b.
Homines parui menti cur sint fallaces 24.e.
Homines inscundi qui 9.c.
Homines ex stirpe D. Pauli 230.f.
Homines accipites similes *Amphisbana* 241.c.
Homines habentes in ventre anguem quomodo liberentur 292.f.
Homines aliqui assimilantur Natrici torquata

393.b.
Homines migrantes, & remigrantes qui 406.g.
Homines fastosi similes *Natrici torquatae* 293.e.
Homeri poemata litteris aureis exarata vbi 317.e.
Hostes clancularij quales 241.d.
Humana conditionis deploratio 11.a.
Hydri æquiuoca 275.c. *Synonyma, & etymum* 277.a. *Differētie, & descriptio* 278.g. *Mores* 279.c. *Icon* 280. *Locus* 282.f. *Signa veneni* 281.b. *Medela* 273.b. *Epitheta* 274.g. *Demonstrata* 285.a. *Prouerbia* 285.c. *Moralia* 286.e. *Vfus in medicina* 286.g.
Hydrus vrbs 276.e.
Hydrus constellatio 276.f.
Hydrus Dioscoridis 277.c.
Hydrus in aquis pulchrior 278.g.
Hydrus magnus qui 279.a.
Hydrus in dolo prouerbiū 285.e.
Hydrus marinus genuinus 297.c.
Hydri fabula 276.g.
Hydri Grenini descriptio 278.b.
Hydri locus qualis 279.a.
Hydri aquis calidis delectantur 282.g.
Hydri morsus symptomata ex Aetio 283.a.
Hydri vulgares innoxij 284.g.
Hydri dentes ad quid 286.g.
Hydri sypbar 286.f.
Hydri marini synonyma, & etymum 296.f.
Hydri marini differentia, & descriptio 296.g.
Hydri marini icones 298. 299. 300.
Hydri marini magne molis vbi 296.g.h.
Hydri marini, & fluminalis differentia 301.b.
Hydrorum icur ad quid 284.e.
Hydri immitior prouerbiū 285.c.
Hydra quod animal 277.b.
Hydra pro Hydrofamina 376.f.
Hydra promontorium ibidem.
Hydra oppidum ibidem.
Hydra insula ibidem.
Hydra sydus celeste ibidem.
Hydra multorum capitum fabulosa 387.c.
Hydra icon Venetij visa ibidem.
Hydra fabulosa vera descriptio 387.d.
Hydrae fel venenum immedicabile 390.f.
Hydrae interitus qualis 394.g.
Hydrae oppidi historia 395.d.
Hydra septiceps Equitis de Corneto 389.a.
Hydra claua percussit 394.g.
Hydra septiceps an fictitia 395.a.
Hydra fuit sophista 396.e.
Hydra magis variis prouerbiū 396.g.
Hydrum secas prouerbiū 396.h.
Hydrum gestas prouerbiū 397.a.
Hydrum quis extinxerit 390.f.
Hydra æquiuoca 386.c. *Synonyma, & etymum* 386.g.

I N D E X.

386.g. Forma 386.h. Icones 388. 389. Veneru 390.e. Locus 393.e. Ortus, & interitus 394.e. Prasagia 394.b. Historica 395.b. Epitheta 396.e. Proverbia 396.h. Moralia 397.c. Hieroglyphica 399.a. Phrenoschema 399.c. Simulacra 400.f.
Hydrusa cur dicatur Cyprus 52.b.
Hydropis remedia 287.a.
Hydracia qua sint 295.a.
Hyena serpens quid sit 306.e.
Hypocrite dicuntur Sirena 426.f.
Hypocrita dicuntur serpentes 71.d. 77.a.

I

Iaculus serpens quid 224.f.
Iaculus serpens. vide Aconitia.
Janus exhibet symbolum veri Principis 254.f.
Iberidis virius 45.b.
Ibis quis qualis 25.d.
Ibides conficiunt Dracones 319.a.
Ichneumon dicitur ophiomachus 49.d.
Icteria an consequatur morsu viperæ 134.f.
Idolum Mexicanorum quale 100.f.
Ignis cur argui inuisus 29.f.
Ignis sacri medela 159.e.
Iliacinus serpens 260.f.
Illa quæ ex excreta per urinam 17.a.
Imperiij simulacrum 78.g.
Impetiginis remedia 104.g.
Impostores cur viperæ dicantur 143.c.
Indus Serpente terrens baptizatur 50.e.
Ingratitudinis simulacrum 102.g.h.
Ingrati animi virium quale 153.a. 154.f.
Inedia anguibus competit 22.b.
Inobsequentis simulacrum 212.b.
Inuidia simulacrum 102.a. 400.b.
Inuidia hieroglyphicum 399.a.
Inuidia assimilatur viperæ 152.e.
Inuidi cur anguibus similes 70.g.
Inuidi viperis similes 147.d.
Intelligentia simulacrum 101.d.
Insidiatoris simulacrum 102.f.
Insigne gentilitium Græcæ 94.a.
Insigne gentilitium Mediolani 94.c.
Insigne gentilitium Gregorij XII. 340.a.
Insigniam militarium descriptio 348.f.
Insignis militaris, & gentilitij differentia 348.g.
Insula Tyberina quam formam habuerit 274.f.
Inussio laudatur in icu serpentum 42.f.
Ioannicius Abbas serpentes insula in mare precipitat 88.b.
Ioannis Abbatis miraculum 174.e.
Ioannis Augustini Cucchi mentio 315.a.
Iosephi de Sauijs pharmacopæia mentio 126.b.

160.g.
Iracundi viperis similes 147.d.
Iracundi remedium 292.b.
Isidis corona qualis 211.g.
Isiaca tabula quid representet 212.f.
Iudicis simulacrum 101.c.
Iudæi cur progenies viperarum dicatur 146.f.
137.c.
Iulianus Saba in solitudine magnum necat Serpentem 89.a.
Iupiter in anguem mutatus 65.a.
Iuniperi bacca ad quid 137.d.
Iuniorum à viperis demorsu medela 141.b.c.
Iustitie recte simulacrum 101.c.
Iuris diuini dogmata quis manifestet 354.c.
Iuuentus quomodo conseruetur 159.b. 162.e.

K

K Ersadurnus 278.a.
Karmene animal 262.g.

L

L Abrum Veneris planta 214.g.
Labula, seu anabula quid sit 32.f.
Lac quomodo seruetur ab anguibus intactum 28.e.
Lac Colubri quid sit 50.f.
Lacerti cur Serpentes dicantur 2.g.
Lacerta chalcidica 186.f.
Lacertorum figura qualis 409.d.
Lacertorum ona qualis 410.e.
Lacertus viridis cū Serpentibus preliatur ibidem.
Lacertus assisui homini dormienti 410.f.
Laocoontis icon 252.f.
Laocoontis statua ubi 103.c.
Laocoontis filiorum nomina 6.e.
Laodiceæ ciuitatis Asiæ mores 208.b.
Lapis ceramias quid sit 52.f.
Lapis serpentis ad quid 44.e. 140.e.
Lapis hematites 140.e.
Lapis Islebannus qui 51.b.
Lapis gagates veneno resistit 142.f.
Lapis ex quo es conficitur. ibidem.
Lapis prassius venenum detegit 142.f.
Lapis viperinus qui 144.b.
Lapis pisciformis 51.b.c.
Lapis quo serpentino Plinij similis inuentus in agro Bononiensi 52.e.
Lapis malacensis qualis 203.c.
Lapis Histricus qualis 203.c.
Lapis genitus in Hydris 281.c.
Lapis hydrinus qualis 285.a.

Lapidis.

I N D E X.

Lapidis specularis conditiones 405.c.
Lapidis Hydrini probitas examinatur 286.h.
Lapidis Hydri generatio 282.e.
Lapidis Hydri extrahendi ratio 281.d.
Lapilli animalium valent contra serpentes 142.e.
Laphiati serpens 266.e.
Lasciua comparatur Scytali 235.a.
Lasciua quomodo dometur 251.d.
Lasciui comparantur natricibus 286.f.
Laser quid sit 36.e.
Laserpitium quid sit ibidem.
Leberis quid sit 84.e.
Leberide asperior prouerbium 84.f.
Leberide inarior prouerbium 84.e.
Leberide caciior prouerbium ibidem.
Leopardi odor serpentes fugat 26.e.
Leontopetalon 44.b.
Lecorina pinguedo ad quid 31.b.
Lco serpens qui 248.e.
Lemni opinio circa generationē Basilisci 368.h.
Lenones Dracones dicuntur 343.c.
Lepre remedia 12.c. 104.g. 105.g. 157.b.
Leproſe mulieris casus 157.b.
Leproſorum liberatorum historia 158.g.h.
Lerna malorum prouerbium 397.b.
Liberi patris simulacrum 357.a.
Libidinosi similes serpentibus 75.d.
Libido est alterum caput Amphibena 242.f.
Libido cur dicatur serpens 71.c.
Libycus vir in morſu Ceraſtis valet 178.g.
Lily radix serpentes fugat 32.e.
Limontum 44.b.
Liquiritie virtus ibidem.
Lignum colubrinum quale 139.c. 140.d.
Lithiasis remedia 106.e.
Lituan i col. bant angues 98.f.
Littera S quid ſignificet 83.a.
Locuste quadaſpecieſ pagnat cū ſerpente 27.e.
Loricpedes qui fuerint 48.b.
Lonchitis aspera colubrina dicitur 49.d.
Logice simulacrum 101.a.
Lambricorum remedia 161.b.
Lune eclipsis opinio Indorum 96.h.
Luna cur dicta Proſerpina 53.b.
Luph ſerpentis quid ſit 49.d.
Lutrix quid ſit 277.c.
Luxurioſus cur Python dicatur 284.g.

M

M Arſi populi qui 25.a. (ſgueretur 30.f.
 Marſerū ratio quomodo ab alijs diſtin-
 Marſuſ quid 10.e.
 Magi ſerpenti uſu cr. ſciantur 87.d.
 Magia cur damnata 31.b.

Maiorana ſylueſtris quid ſit 35.b.
Marubij nigri virtus 45.a.
Mali aurantij viſ 45.a.
Martij Imperatoris filia demorſa à Serpente, quo remedio ſanata 46.e.
Mare ſerpentum ubi 53.a.
Mare malorum prouerbium 399.b.
Manicheorum error 73.d.
Marie ſemper Virginis emblema 79.a.
Materia aurea in ſerpentem mutata 90.b.
Maluaſtorum mentio 350.f.
Maleuolentie ſimulacrum 375.d.
Meduſe capilli cur in angues trāſmutati 63.b.
Meduſe capitis ſtatua ubi 103.d.
Medicorum uigilantia qualis 79.d. 80.e.
*Medicamenta alterantia in morſu viperæ qua-
lia* 136.f.
Medicine ſimulacrum 101.a.
Medicamenta chirurgica in morſu viperæ ibid.
*Medicamentum ex ſicubus, nucibus, & grano
ſalis* 142.g.
Meliuſenſis inſula viperis ſcatet 126.b.
Melanurus ſerpens qualis 215.a.
Melanurus piſcis 215.a.
Meliſſe uirtus 139.c.
Melanthij viſ 137.d.
Mel exſiccatum ad quid 170.g.
Megalana ſerpentes quales 311.e.
Menſtrati interitus 335.e.
Menta ſaracenicæ uirtus 252.e.
Menſium prouocatio 104.b.
Meribiba, & multibiba 224.f.
Meretrices comparantur Baſilico 273.b.
Meretrices ſirenis aſſimilantur 425.b.
Meretrix ſimilis ſerpenti 76.e.
Meretrix cōparatur Natrici torquata 294.g.
Mercurium Argiphontē quis appellauerit 4.g.
Mercurij uirga cur ornata Serpentibus 99.a.
Merceſ anguina que 81.c.
Merguli Serpentes qui 306.f.
Millepeda quid ſit 302.b.
Millepedis rudimentū per urinā excretū 17.a.
Mithridatica conſectio 45.c.
Minerua muſica 357.b.
Minerua cur pingatur cū icone ſerpentis 98.g.
Minerue ſimulacrum 353.b.
Minerue ſimulacrum ex Pauſania 357.a. (b.
Miſericordie gen^o eſt ſceleſtos interimere 211.
Morbi gallici remedia 105.a. 160.b.
Morſci uirtus 141.b.
Morbi articulares cura 159.e.
Monſtra in quibus animalib. frequentiora 237.c.
Monſtrum marinum ubi uisum 418.e.
Moluri ſerpentes qui 7.a.
Mulier cur uifo ſerpente abortiat 24.f.
Mulieres quandoq; ſerpentem eniuntur 58.f.

Pp

Mulier

I N D E X:

Mulier serpentē deglutit, & cū partu egerit 96.e
Mulier viperæ assimilatur 146.g.
Mulier improba comparatur aspidi 209.d. 211.d
Mulieris improba descriptio 235.d.
Mulier irata assimilatur Myagro 292.g.
Mulierum prudentia qualis esse debeat 346.e.
Mulieris pulchritudo quæ ratione intus conspicitur 325.b.
Mula veloces in cursu quæ 408.g.
Mulus venenatis auxiliatur 43.a.
Mullus piscis ad quid 226.e.
Mustela basiliscum superat 365.d.
Mustela virtus 137.a.
Mustela cinis ad quid 27.a.
Mundi hieroglyphicum 78.f.
Mundi regimen quomodo à piscis designaretur 352.b.
Mundus cur dicatur Siren 424.g.
Muse sunt symbolum veritatis 426.b.
Muræ quo artificio capiuntur 18.g.
Mures quo artificio congregentur 31.a.
Mures quinam anguibus sint amici 28.b.
Mures à viperis interimuntur 128.g.
Muria contra serpentes adhibetur 33.a.
Muria virtus 139.e.
Murrhinum quid sit 51.b.
Myrica 45.b. 137.d.
Myagrum scordidis quid sit 787.c.
Myagrus veterum qualis serpens 282.d.

N

N *Adera* 278.e.f. (40.b.)
Napellus ubi perniciosissimus nascatur
Napellus an sit toxicum veterum 390.g.
Nasturtium contra Serpentes valet 34.e.
Natrix quid sit 260.f. 277.b.
Natrix mulier 276.b.
Natrix planta ibidem.
Natrix serpens masculini generis 277.c.
Natrix latiorum quid sit ibidem.
Natrix domestica 279.b.
Natrix ubi sit magis virulentus 281.e.
Natrix rubetaria qualis 288.g.
Natrix vulgaris æquiuoca 276.g.
Natrix torquatæ æquiuoca synonyma, & etymum 287.c. Differentiæ, & descriptio 288.
Icones 289. 290. *Skeleton* 291. *Locus, & Natura* 292.e. *Moralia* 292.g.
Natrices ubi non interimantur 292.e.
Natricum lingua quid sit 285.a.
Nipa quid sit 109.e.
Nepeta anguibus inimica 28.e.
Nerium ad ictus serpentum commendatur 43.e.
Nereidum figura 417.c.

Nerophis serpens 287.d.
Nervorum nodi quomodo tollantur 159.c.
Nigella aduersatur serpentibus 34.e.
Nistri virtus 45.b.
Nodus Gordianus, siue Hercules, cur dicatur serpentinus 54.e.
Numularia dicitur serpentaria tertia 50.e.
Nymphæ marina quæ 417.d.

O

O *Obrectatores dicuntur Dracones* 343.c.
Obrectatores Hydra comparatur 398.e.
Oculi maculis rubentibus infecti, quid significant 117.c.
Oculorum debilitas quomodo tollatur 156.b.
Oculorum albugines quibus prædijs auferantur 159.c.d.
Oculorum claritas quæ ratione comparatur 159.d. 160.e.
Oculorum aspectus quid præstet 370.e.
Oculorum intuitus aliquando nocuus 369.c.
Oculorum morbi remedia 105.c.d.
Octauiani Zambecarii merito 364.f.
Ocymi virtus 362.b. 35.b.
Odontalgia remedia 104.b. 105.c.
Odor testis assignatur Chelydris 260.b. 261.c.
Odoris Dryini qualitas 263.a.
Oleum de scorpionibus Matthioli 46.f. 140.f.
Oleum de serpentibus quomodo paratur 104.g.
Olei diuini compositio 46.f.
Olei laurini virtus 139.e.
Olei viperini descriptio 161.d.
Oleæstri bacillus cute Amphibane circumdatus ad quid 243.a.
Omen bonum, vel malum à quibus animalibus præfagiat 355.d.
Oniscus quid sit 302.g.
Onisci sunt serpentum cibis 22.g.
Onoccephali qui 98.f.
Operationis rectæ simulacrum 101.c. (353.d.)
Operationes rectæ sine lumine fidei nihil valent
Ophis capitis affectus 3.a.
Ophis pericarpium, vel armilla 3.a.
Ophis ornamentum capitis ibidem.
Ophiusa Rhodus dictus 5.e.h.
Ophiusa insula 21.a. 50.e. 53.a.
Ophiusa herba quæ 49.d.
Ophiogenes qui 24.b.
Ophiomachus quid 27.b.
Ophiomachus avis ibidem.
Ophiomachus nomen duorum animalium 49.c.
Ophion nomen viri 48.f.
Ophion socius Cadmi ibid m.
Ophion gigantis nomen 48.g.

Ophiom

I N D E X.

Ophion animal Cervo simile 49.c.
Ophioneus vates ibidem.
Ophioneus princeps Daemonum ibidem.
Ophici qui 48.b.
Ophiophagi populi qui 49.a.
Ophitea Haretici qui 49.a.
Ophiomorphi. ibidem.
Ophiogenum quid sit 50.e.
Ophiostaphylon quid 50.f.
Ophioglossum cur lingua serpentina dicta. ibid.
Ophiogorodon alij species 50.g.
Ophiocardellus quid 50.g.b.
Ophites fluvius 53.b.
Ophites gemma 50.g.
Ophites marmoris species 50.b.51.a.
Ophite locus 52.b.
Ophiafis qualis affectus 54.e.
Ophionem quem nominaverint Antiqui 98.e.
Ophiocephali qui 98.f.
Ophidion piscis, & serpens 296.f. (336.g.
Oraculum Delphicum cur aliquando desertum
Origanum serpentes fugat 32.e.45.a.
Originis occulta hieroglyphicum 77.c.
Orionis interitus quati 37.c.
Oris hieroglyphicum 77.c.
Orestes icu anguis interijt 37.c.
Oromes fluvius 53.b.
Oscorzones 110.b.
Otalgia remedia 286.b.
Ona serpentibus grata 23.b.
Onum galli servatum in Museo 368.g.
Onum serpentinum Plinij quid 51.d.52.c.
Onum galli natum Regij 368.e.
Onum anguinum ad quid 107.b.
Onum gallinae in sinu mulieris delatum dicitur
prolem 367.c.
Ona gallinarum viperis nutritarum ad quid 159.b.
Ona Aspidis quid significent 206.b.
Ona Struthionum ad quid 217.c.
Ona Aspidum qualia 367.b.
Ona Ibidum cur passim frangantur 367.b.
Ona calore furni dant prolem 367.c.
Ona autum Draconibus grata 343.a.

P

P *Adera* 278.e.f.
Pederota angues quales. 5.d.
Pagerina serpens 269.b.
Palus leagne quare ratione exsiccata fuerit 395.b.
Palea facultas varia 405.b.
Paliurus 45.a.
Pallas cur pingatur cum icone Draconis 345.d.
Panis quantitas pro trochiscis vipere conficiendis 165.c.d.

Panax ubi vile 178.f.
Panax chironium quale 139.c.
Panni quomodo in tacti serventur à linceis 108.e.
Panormitanorum insigne 92.b.
Pancratium extra terram floret 23.a.
Panthera Draconibus inimica 324.b.
Papaneris semen ad quid 240.b.
Paralysis remedia 105.a.156.f. (140.f.
Parcus à vipera demorsus quomodo curatus
Parca serpens que 268.f.
Parca serpentis etymologia 268.b.269.b.
Paroi equi quales 269.a.
Partus difficilis remedia 105.a.106.c.156.c.
Partes faucie ab anguib. cur intumescent 91.d.
Partis amputatio in morfu Cerastris 178.e.
Partis inussio in morfu Hamorrhoi 175.b.
Partis mutilatio ubi conveniat 202.g.222.f.
Partis vulnerata exussio quando facienda 202.g.
Paulus Apostolus à vipera vulneratus 149.d.
Paulus Apostolus cur vipera dictus 147.a.
Pauonis caro diu durat 405.b.
Pauo in aspidem conuersus 209.c.
Pauo odii serpentem & vicissim 25.c.
Parus serpens 7.c.
Peccata dicuntur serpentes 71.a.73.d.
Peccantium, & serpentum similitudo 74.c.
Peccati simulacrum 101.d.
Peccantes viperas imitantur 146.b.
Peccantes quando debeant imitari viperam 147.b.
Peccantes obstinati assimilantur apidib. 207.d.
Peccantes comparantur Basilisco 373.b.
Peccantes cur dicantur Dracones 342.g.
Pediculi cur Serpentes dicantur 2.f.
Pedicularum generatio quando fiat 135.c.
Pericarpium quid sit 3.a.
Peucedani radix Serpentes fugat 32.e.
Perfoliata 45.a.
Personata vis 139.e.
Perniciei hieroglyphicum 150.g.374.g.
Periculi simulacrum 154.g.
Pestis remedia 161.a.b.d.246.b.
Pharisei cur serpentes nominati 2.h.
Phalangies 45.a.
Pharias serpens 269.b.
Pharaonis milites cur Dracones dicti 340.f.
Phaeton est symbolum temeritatis 354.g.
Pinastellus ad quid 35.d.
Pistaciorum vis 45.a.
Pinnothera quid 108.f.
Pili cur cadant in morfu sepi 191.c.
Picalis quid 231.c. (336.e.
Pindus Draconem in solitudine inuentum mitigat
Pindi cadaver à Dracone custoditur 336.f.
Pisces locum natalem deserentes qui 407.b.
Piscium & Ranarum pluvia 406.c.
Picis virtus 138.e.

I N D E X.

- Pix in Aegypto laudatur ad morsus serpentum* 42.f.
Plantę squamosa morsibus Serpētum medentur 178.e.
Plantę aliqua cur hyeme folia nō deponāt 12.b.
Platani pitularum vis 45. a.
Planetarum carrus à quibus animalibus trahi fingeretur 331.c.
Plumbinensis ager ope suum à serpente liberatus 26.h.
Ræonia 45.a.
Polemonium ibidem.
Porphyrj serpentis descriptio 307.a.
Porphyrus anguis cur non noceat 81.b.
Podagra remedia 104.g. 105.a.
Roma vi flores contineant 107.c.
Porri succus ad quid 137.c.
Portulaca syluestris 185.d.
Portulaca ubi conueniat 222.h.
Potus serpentum qualis 23.d.
Prudentia quomplex 13.b.
Prudentia omnia gubernantur 81.a.
Prudentia Draconi attribuitur 351.b.
Prudentia, & fortitudo quid possint 354.b.
Princeps oculatus esse debet 355.a.
Principis prudentia quomodo denotetur 355.b.
Principis iusti hieroglyphicum 355.c.
Presteris, & Dipsadis differentia 216.e.
Presteris, & Dipsadis symptomata eadē 221.d.
Prester anguis 215.a.
Prester turbo igneus. ibidem.
Prester pars gutturis 215.b.
Proditores cui assumentur 241.d.
Promethei fabula 223.b.
Prothei transfiguratio 343.d.
Psammudites 167.c.
Psittacorum solertia in nidificando 23.c.
Psyllorum gens quę fuerit 24.b.
Psylli, & Marji medebantur iētibus Serpentum 41.b.
Psilothra ex quibus parentur 304.b.
Ptolemei saucij ab aspidē curatio 339.d.
Pullus coctus in anguem transmutatur 90.g.
Pulebri tudinis famine simulacrum 399.a.
Pulsus ad morsum vipere 140.b.
Puelle de morse à vipera casus 136.b.
Pueri de morse ab aspidē historia 203.a.
Puer aspidem pertractat illesus 210.f.
Pusio tētū serpentis extinctus reuiuiscit 88.f.
Putredo quomodo concurrat ad generationem
Putria quid sit 187.b. (411.c.)
Pyriocampe 128.g.
Pythj Draconis æquinoça 376.g. *Synonyma, & etymum* 377.d. *Descriptio* 378.c. *Generatio* 378.g. *Icon* 379. *Denominata, & cognominata* 380.f. *Historica* 382.b. *Adagia* 383.
a. Moralia 383 d. *Simulacra* 385. d.
Pythion virorum nomen 376.g.
Pythion orator Bizantinus 376.b.
Pythion nomen Damonis. ibidem.
Pythion nomen locorum 376.b.
Pythion sydas 377.a.b.
Pythion templum 377.d. 381.a.
Pythion fuit vir cognomento Draco 382.b.
Pythionis relatio habita à quodam Philosopho 382.b.
Pythia quę fuerit 356.b.
Pythia ludi erant 381.b.
Pythia, & Delia prouerbium 383.b.
Pythias pro Olympiade usurpatur 382.e.
Pythias, & Damon 382.g.
Pythionissa quę fuerit 377.a.
Pytho urbs 377.d.
Pythj Draconis magnitudo, longitudo, & color 378.e.f.
Pythionici qui dicerentur 380.b.
Pythomantis quis 380.b.
Pythies populi 381.a.
Pythiana pocula 381.b.
Pythiopolis urbs Asia 381.a.
Pythicus agō 381.a.
Pythicus nomos. ibidem.
Pythica vociferatio quę 381.c.
Pythicum carmen quale. ibidem.
Pythaulis. ibidem.
Pythicum studium. ibidem.
Pythius Architectus 382.c.
Pythius argentarius 382.e.
Pythius Ischonos filius 382.e.
Pythius medicus apud Galenum. ibidem.
Pythius Lydus. ibidem.
Pythj in templo cacare prouerbium 383.b.
Pythj confectis veni si prouerbium 383.b.

Q

- Q** *Valitates secunde quę* 39.b.
Querculus serpens. vide Dryinas.
Quercus serpentibus aduersatur 27.d.
Quinta essentia Matthioli 305.a.

R

- R** *Abici remedia* 105.a. 106.c.
Radicis serpentiformis icon 55.a.
Rana, & viperę congressus 410.f.
Rana Aegyptiā astutia 481.a.
Raphani succus restitit Serpentibus 32.f. 45.a.
Raptores cur dicantur vipere 147.c.
Regaliolus anis 361.c.

Rega.

I N D E X.

Regulus volans 362.g.
 Regulus quid significet 361.c.
 Reguli filij, & nepotes regum. ibidem.
 Regulus anis minima. ibidem.
 Regis hieroglyphicum 78.b.
 Regina Egypti interitus qualis 112.c.
 Regio inaccessa ubi 220.g.
 Religiosi improbi cur viperæ dicti 147.b.
 Religio diuina exieras gētes ad se trahit 353.a.
 Religionis falsæ simulacrum 401.b.
 Religionem intactam quis seruet 352.b.
 Rete ad capiendos angues 29.d.
 Rhabbarum 45.a.
 Rhododendrum. ibidem.
 Robora materia impedit generationem Serpen-
 tum 32.f.
 Rubeta maligna species 369.d.
 Rubeta, & viperæ permixtio 410.g.
 Rubia virtus 45.a.
 Ruta libyca ad quid 28.e.
 Ruta virtus 45.a.
 Ruta cur viperæ dicta 123.a. 145.f.
 Ruta ubi venenata 127.c.

S

Sabina serpentibus amica 29.b.
 Salina hominis ad quid 130.g.
 Sal ammoniacum ad serpentes 33.a.
 Salacitas iconæ viperæ indicatur 130.e.
 Sales viperæ quales 160.c.f.
 Sales theriacales varij 160.f.g.h.
 Salis theriacalis virtus 161.a.b.
 Salis theriacalis dosi. ibidem.
 Salix casta Nicandri quid sit 35.a.
 Salpe piscis conditiones 396.g.
 Salus iconæ viperæ designatur 150.e.
 Salutis simulacrum 101.a.
 Salsamenta venenis resistunt 192.g. (18.e.)
 Saluia in sterquilinio posita serpentem generat
 Sancti calcant angues impune 88.b.
 Sanguinarij cur viperæ dicantur 147.e.
 Sanguis Draconis herba 318.e.
 Sanguinis Draconis adulteratio 329.c.
 Sapphirus 45.b.
 Saturni currus à quibus animalib. tractus 98.g.
 Sanritæ serpentes qui 6.f.
 Sauromatæ populi qui, & vnde dicti 143.c.
 Saxum ophioglossum 52.f.
 Scabici contumacis remedia 162.g.
 Scoti opinio circa productionē animalium 414.f.
 Scordij vis 45.a.
 Scorpio affatus ad quid 137.b.
 Scorpins, & araneus cur inter Serpentes repo-
 nantur 2.f.

Scilla virtus 45.b. 139.d.
 Scilla cur extra terrā folia, & flores edat 32.a.
 Scismatici cur similes viperis 148.e.f.
 Scorzonei 110.b. 111.d.
 Scorzonera cur viperaria dicta 144.g.
 Scorzonera herba ubi nascatur 21.c.
 Scolopendra marina synonyma 302.g. Differen-
 tiæ, & descriptio 303.a. Natura, & ingenium
 303.d. Icones 304.f.g. vsus in varijs 304.h.
 Scolopendra etymum 302.g.
 Scolopendra eter odor 303.d.
 Scolopendra hieroglyphicum. ibidem.
 Scolopendra marina. amchi stini coloris 305.
 Scolopendra quæ ratione ab hamo se liberet 303.b.
 Scytalis æquinoca 329.d. Synonyma, & etymum
 231.b. Differentia 231.d. Descriptio 232.f.
 Icon 233.a. Mores 234.e. Veneni signa, &
 remedia 234.g. Moralia 235.b. Phrenosche-
 mata 236.e.
 Scytalis, & situle discrimen 229.d.
 Scytale flagrum. 230.e.
 Scytale sarcus. ibidem.
 Scytale claua 230.e.
 Scytale turma equitum ibidem.
 Scytale sex significat 230.f.
 Scytale non est mus araneus 230.g.
 Scytale genus est laconicæ epistolæ 230.h. 231.
 Scytale chalcidica quid sit 232.e.
 Scytale est similis Amphibena 232.f.
 Scytale an vescatur faniculo 234.f.
 Scytalis morsus accidenia 234.h.
 Scytala insula 230.h.
 Scytalion planta 230.f.
 Scytalides apud Galenum quid 230.e.
 Scysculus 229.d.
 Sebastiani. Regui mentio 415.c.
 Selenes herba Plinij 28.e.
 Sepis æquinoca 186.e. Synonyma, & etymum.
 187.a. Differentia 187.d. Icones 188. 189.
 Descriptio 189.d. Natura, & locus 190.e.
 Signa veneni 191.b. Medela 192.f.
 Seps dicitur quilibet serpens veneficus 186.e.
 Seps species lacerti 186.g.
 Seps, & salamandra cur serpentes dicantur. 2.f.
 Seps, & sepedon an synonyma 187.b.
 Seps infert putredinem morsu 187.b.
 Seps, & Cerasus an idem 187.c.
 Seps feminini generis quid 186.g.h.
 Sepis differentia penes caudam 187.d.
 Sepis differentia ratione coloris 187.c.
 Sepis gressus qualis 190.g.
 Sepis venenum quale 190.h.
 Sepis serpentis cernix qualis 8.f.
 Sepedones vicerum species 186.h.
 Serpens Aesculapij 6.b.
 Serpens mas an venenosior femina 7.b.

Pp. 3. Ser-

I N D E X.

- Serpens participium* 3f.
Serpens cristatus 7.c. 386.h.
Serpens sydus celeste 2.h.
Serpens nomē sub statui promiscui generis 2.f.
Serpens dicitur homo malignus. ibidem.
Serpens pro quocunq; animali venenato 2.h.
Serpens, anguis, & ophis synonyma 4.c.
Serpens piscis 3.a.
Serpens longitudinis ingeri 5.c.
Serpens sacre 5.b.
Serpens lactis amantissimus 22.g.
Serpens quomodo deponat spoliū 10.h.
Serpens an canionibus capi possit 30.e.
Serpens spatio semestris absq; cibo vivit 22.h.
Serpens ne columbario accedat 31.a.
Serpens animal omnivorum 23.c.
Serpens halitū inficit 40.f.
Serpens per hastā manus percutientis venenum communicat 40.g.
Serpens iētui Serpentis medetur 43.e.
Serpens victoriam pronunciat 57.b.
Serpens luxurius quid sit 53.d.
Serpens pugnam infelicem praesignificat 56.f.
Serpens repens super galeā quid praesagiat 57.b.
Serpens mortem Sempronij praesagium 56.f.
Serpens ab uo quis emergit 57.c.
Serpens dignitatis praesagit 57.d.
Serpens bellum Troianum pronuncians. 56.f.
Serpens in sepulcro inuentus 58.h.
Serpens fuit praesagium vaticinij 58.e.
Serpens pilosus 59.d.
Serpens Noruegiae subuersionem portendit 59.a.
Serpens Christi resurrectionem denotat 70.e.
Serpens in saxum mutatus 64.e.g.
Serpens idolatrias mutatur 70.h.
Serpens ancus in Deserto quid significet 69.d.
Serpens lacte oblato creditur a corpore 84.f.
Serpens cur dicatur typus mortis 72.e.
Serpens cur supra vim naturae 88.h.
Serpens cur virga resculapij amplectatur. 80.e.
Serpens curum quendam st angulat 90.f.
Serpens furem horti delegit 90.e.
Serpens lancea transfixus quid significet 92.g.
Serpens iuuenem parui pendentem matrem punit 90.g.
Serpēs intra herbā figuratus quid designet 92.h.
Serpens in medio flammarum pictus quid denotet 92.g.
Serpens radios solares intuens quid demonstret 93.b.
Serpēs cur progatur in Insigni Mediolani 94.g.
Serpens inter duo saxa effigatus quid indicet. 92.h. 93.a.
Serpēs circa seniculū pictus qd significet 93.e.
Serpens Niliaca quae 193.b. 201.c.
Serpens Elicorum hostes fugat 96.d.
Serpens aneus à quo contritus 98.e.
Serpens aneus quo tempore culius 97.d.
Serpens cornutus qui 168.b.
Serpens cur pingatur in simulacra Harpocratis 100.g. h.
Serpens piger qui 181.d.
Serpens Aegyptia quae 193.b.
Serpens peregrina quae. ibidem.
Serpens biceps ubi 238.c.
Serpens vrens qui 215.d.
Serpens miliaris 248.g.
Serpens lenticularis qui 248.f.
Serpens niger Matthioli 287.d.
Serpens marinus familiaris mari Noruegiae 299.a.
Serpens marinus flani coloris 300.e.
Serpens marinus edilis 302.f.
Serpentis descriptio 8.e.
Serpentis cranium quale 8.h.
Serpentis aquinoca a. f.
Serpentis etymum 3. 6.
Serpentis lingua qualis 8.h.
Serpentis vox qualis 19.b.
Serpentis temperamentum 14.e. f.
Serpentis gressus 19.d.
Serpentis capiendi, fugandi, & necandi ratio 29.b.
Serpentis os est quidam locus 53. a.
Serpentis caput est quadam regio 53. a.
Serpentis, & agricola apologus 69.b.
Serpentis bicipitis, donati ab Illustriss. Comite Aldrouando icon 60.e.
Serpentis recordatio ad quid 73. c.
Serpentis eni virtus sanandi vnde manauerit 70.f.
Serpentis figura in monumentis cur sculpta 78.h.
Serpentis caput in manu Iunonis quid significet 85.d.
Serpentis caput fidem Christi denotat 70.g.
Serpentis oculus, adagium 83.d.
Serpentis iētus remedia 105. a.
Serpentis morsum ne quis timeat 104.h.
Serpentis marini virae proprietas 301.c.
Serpentis marini descriptio 297.c.
Serpentis rubescentis descriptio 306.h.
Serpentis Indici fetus numerosus 309.a.
Serpentis Brasiliensi proprietas 307.c.
Serpentis Americani icon 308. c.
Serpentis Americani descriptio 307.b.
Serpentem in sinu gestantes qui fuerint 56.e.
Serpentem fovere prouerbiū 83. b.
Serpentes parui ubi 5.b.
Serpentes suum regem cognoscunt. ibidem.
Serpentes magni ubi. ibidem.
Serpentes versicolores ubi copiosi 6.f.

Scr.

I N D E X.

Serpentes aspectu horribiles 5. c.
Serpentes necare ubi non liceat 6. c.
Serpentes pigmentis distincti 5. d.
Serpentes ubi maximè venenosi 6. g.
Serpentes maris indigena, ibidem.
Serpentes magnitudine suum 5. d.
Serpentes amphibij 6. g.
Serpentes abundant copia fellis 9. b.
Serpentes cur maxima audacia referti 9. a.
Serpentes quot mensibus delitescant 10. g.
Serpentes ratione ouorum, in quo differant à piscibus, & ab auibus 10. c.
Serpentes quo tempore venenosiores 10. b.
Serpentes cur deponant exuvias 11. b. c. d.
Serpentes odorem spirantes ubi 13. d.
Serpentes frigoris impatientes 10. g.
Serpentes cur non emittant pilos 11. a.
Serpentes cur prudentes dicantur 13. b.
Serpentes quomodo ex patri materia generentur.
 18. e.
Serpentes quo tempore spirent odorem 18. g.
Serpentes ex quibus cadaveribus oriantur 16. f.
Serpentes intra saxa inueniunt 18. f.
Serpentes cur pedibus careant 20. f.
Serpentes agricolis infesti ubi 21. c.
Serpentes cur dicantur asmeiri 20. b.
Serpentes quibus in locis non sint 20. g.
Serpentes intuitu necantes 7. d.
Serpentes ubi minus morij. ibidem.
Serpentes audent ceruam aggredi 26. g.
Serpentes vini incontinentes 23. d.
Serpentes à cancri necantur 27. c.
Serpentes cur à caneris statu Cerui extrahantur 26. c.
Serpentes cur carminibus moueantur 32. a.
Serpentes qua ratione tractari possint impunè
 29. c. 40. c.
Serpentes saxei ubi 52. c.
Serpentes annonæ caritatem augurantur 56. g.
Serpentes Serpentibus destruantur 31. d.
Serpentes terrei ubi 52. f.
Serpentes terræ motum presagiant. 57. a.
Serpentes mortem Didij prænuunt. 58. g.
Serpentes pestilentiam præcedunt 58. h.
Serpentes volare ubi visi 58. g.
Serpentes immisi in populum Israeliticum cur ignei 86. g. h.
Serpentes Aesculapio dicantur 68. f.
Serpentes Magorum an veri 87. a. b.
Serpentes in vrbe capti cur non occidendi 84. g.
Serpentes cur testibus careant 91. c.
Serpentes cur facile caput moueant in partem posteriorem 91. b.
Serpentes erga homines benigni 95. a.
Serpentes aspersi aqua frigida cur citò fugiant
 91. d.

Serpens per quietem visi quid denotent 97. c.
Serpentes ad sonum musici instrumenti trepidant 106. h.
Serpentes infantium custodes ubi 96. f.
Serpentes pingeantur pro reuerentia loci 98. g.
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt
 392. e.
Serpentes in choreis adhibiti 106. f.
Serpentes moscati 6. h.
Serpentes frigidi nuncupati qui 307. d.
Serpentes innoxij ubi 6. h. 7. a.
Serpentes solo halitu inficientes 7. b.
Serpentes vinipari apud Indos 309. a.
Serpentes odio habent multas aues 25. c.
Serpentum dentes quales 8. f.
Serpentum pulmonis descriptio 9. a.
Serpentum costa quot sint 9. d.
Serpentum venenum ubi delitescat 10. f.
Serpentum anatomen 8. h.
Serpentum ossa qualia 9. d.
Serpentum venenum ubi delitescat 10. f.
Serpentum feces quales 9. d.
Serpentum longe vita causa 12. g.
Serpentum cibis hyeme qualis 12. e.
Serpentum multitudo ubi creuerit 16. g.
Serpentum oculorum situs 13. a.
Serpentum locus 20. h.
Serpentum coitus, & partus 15. e.
Serpentum antipathia 24. f.
Serpentum victus 22. g.
Serpentum sympathia 28. f.
Serpentum physiognomonica 23. d.
Serpentum ictibus occisi, & sancij qui 36. h.
Serpentum excantatio apud Nigritas 30. g.
Serpentum differentia ratione pabuli 40. h.
Serpentum quadam imagines fugant Serpentes
 33. b.
Serpentum ictibus lesi in Syria quid præstet 46. g.
Serpentum copia necè sardentium prædicat 57. b.
Serpentum monstra 59. b. c. a.
Serpentum prodigia, & præsagia 56. c.
Serpentum epitheta græca, & latina 47. b.
Serpentum mystica, & allegorica 69. b.
Serpentum apologi 68. g. h.
Serpentum emblemata, & symbola 79. a.
Serpentum moralia 72. f. g. h.
Serpentum prouerbia 83. c. d.
Serpentum hieroglyphica 77. c. d.
Serpentum miracula 86. g. h. 87. a. b. c. d.
Serpentum numismata 84. b.
Serpentum ænigmata 92. c.
Serpentum problemata 91. b.
Serpentum phrenoschemata 92. g. Insignia cætilia, & militaria 94. c. Historica 95. c. Somnia, eorumq; præsagia 97. a. b. c. Simulacra & statua 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. r. sus.

I N D E X.

- Vsus in cibis* 104. e. *Vsus in medicina* 104. g. 105. & 106. *Vsus in varijs* 106. g. 107. a.
Serpentum lingua cur venenata 91. b.
Serpentem vsus in bello 106. b.
Serpentum morsus cur venenatus 91. c.
Serpentum quinam oua, vel fetus viuos pariant 112. f.
Serpentum marinorum, & terrestrium pugna 301. c.
Serpentum exoticorum venenum 307. d.
Serpentum varietas ratione oculorum 7. c.
Serpentum cornua qualia 7. d.
Serpentum caro optima 104. f.
Serpa Serena 248. g.
Serpula quid sit 3. c.
Serpentini spolijs vera opinio 12. g.
Serpentini monstri, effigies 17. a.
Serpentiformis vermis effigies. ibidem.
Serpentinum ouum in ignem proiectum quid praestet 32. e.
Serpentina caro an venenata 39. d.
Serpentina alembici species 53. d.
Serpentina herba 45. a.
Serpentina bombarde species 53. d.
Serpentina instrumentum tormenti. manualis. 53. d.
Serpentigeri. qui dicerentur 48. b.
Serpentaria maior Herbariorum 49. d.
Serpentine natura opinio Aegyptiorum 78. f.
Serpentarius quis 53. b.
Serperastra quae 53. d.
Serpenticida ubi puniatur 100. f.
Serre inuentio 107. a.
Seta equinae serpentes procreant 18. e. a.
Sibilus est vox equiuoca 19. b.
Sicalis quid 231. c.
Silphium quid 36. e.
Sinapi viperæ aduersatur 123. b.
Signa morsus viperæ. maris differunt à signis morsus femine 135. c.
Signa prognostica morsus viperæ 135. d.
Sirtalis quid 172. e.
Simonia icon 179. b.
Sistrum quem sonum ederet 212. g.
Situla serpens 215. c.
Sitis diuturna causa 217. d.
Simulacrum supra serpentem sedens 100. e. a.
Simulacra cum figuris anguium 274. g.
Siren symbolum mendacij 426. b.
Siren mortua ubi visa 418. e.
Siren auis canora 417. a.
Sirenium natura, & mores 417. a.
Sirenium locus 417. a.
Sirenium descriptio 417. b.
Sirenium figura 417. c.
Sirenium periculum quomodo vitandum 425. c.
Sirenas Albertus vocauit Draconis 312. a.
Sirena quot fuerint 417. a.
Slaa quid sit 231. c. d.
Smaragdi virtus contra venena 142. f.
Smaragdus viperæ aduersatur 123. c.
Smrynium 45. a.
Smalus arbor 27. d.
Solini. erratum in descriptione Scytalis 232. b.
Solem venerabantur quidam Priscorum 351. d.
Solis simulacrum quale 100. g.
Solis nummus qualis 151. a.
Somnia terribilia quomodo excitentur 107. d.
Sopor. comitatur morsum aspidis 201. d.
Sosipolis Genijs qualis 96. g.
Sparganium 45. b.
Sparta cur dicti Pythij 380. g.
Spolium anguis delatum quid praestet 57. d.
Spes fallit incautos 82. e.
Sphinx cum serpente quid 93. c.
Spectaficus quid sit 187. c.
Spina sitiens Plinij 214. f.
Spithiurus serpens qui 288. g.
Speculorum vsus in venatione Basilisci 372. e.
Squarus serpens 260. e.
Squamus serpens. ibidem.
Stadium quoduplex 381. d.
Statua Draconum in aedificijs 359. b.
Statua aerea Draconis ubi 359. b.
Stagnum serpentum ubi 53. a.
Staphisagria 45. a.
Stellio exiit senectutem 12. c.
Sterelicitatis remedia 105. b. 157. c.
Strumum quid sit 35. c.
Strumarum remedia 104. b. 105. a. c. 157. a. 159. c. 213. d. 286. b.
Styrax ad quid 32. f.
Substratus plantarum ad quid 34. f.
Suggeflus coma 3. a.
Sues Serpentibus cur inuisi 26. g.
Supplicium Parricidarum 106. g.
Supplicium Reorum apud Aegyptios 106. g.
Suffitus quales conueniant in istu serpentum 42. e.
Sulphur 45. b.
Superbus serpenti comparatur 74. b.
Surditatis remedia 104. g.
Suffusionis remedia 156. f. 213. c.
Superbus vocatur Draco 343. b.
Superbus comparatur Pythoni 384. e.
Superbus nuncupatur Hydra 398. f.
Superbie arrogantis qualis 373. c.
Syphar quid 10. b. 84. f.
Syri dormientes à serpentibus nō vexantur 24. h.
Symbolum Alciati quale 29. c.
Synon quid 111. a.
Sycomori vis 139. d.

Syrz

I N D E X.

Syri ad Phœnices proverbum 149. c.
Symptomata morsus specierum aspidis 202. c. f.
Symptoma arguens magnum calorem 391. d.

T

T Abidorum cura 161. b.
Talpa qualis 8. f.
Tanariorum mentis 400. g.
Taperum color qualis 190. f.
Taranta serpens 306. f.
Tarantula vina Romam missa 22. h.
Tarantula remedium 43. b.
Tauri cornu anguibz resistit 31. c.
Taurinum fel ad quid 45. b.
Taxus arbor valet ad venena 138. e.
Tempus designat calamitatem 78. e.
Temporis hieroglyphicum 77. d.
Tephloti, & Tephlini 244. e.
Terra in ictu serpentum valet 42. h.
Terra Africa quid præstet 33. a.
Testudinis partus 409. b.
Testudinum sanguis ad quid 403. c. 137. b.
Testudinum, & serpentum inimicitia 27. a.
Testudinum congressus qualis 409. b.
Thair, que vox 113. d. 172. g.
Thebiorum natio qualis 370. g.
Theriaca Zenonis Laodiceæ 45. c.
Theriaca Philometoris 138. f.
Theriaca adhibetur in remedijs, externis, 140. f.
Theriaca benedicta a qua 162. c.
Theriaca celestis, ibidem.
Theriaca diatesseron regia, ibidem.
Theriaca cur abierit in dissuetudinem 163. a. b.
Theriaca cur admittat vipers 163. c. d.
Theriaca Andromachi 105. b.
Theriaca quæ ratione inueni demorsum à Dipside 22. g.
Theriaca ad ictus serpentum 42. g.
Theriaca Andromachi laudes 222. g.
Theriaca etymum 145. b.
Theriaca vsus olim frequens 162. h.
Theriaca virex qua, & quot 166. g.
Theriaca optima examen 166. h.
Therionarcha Plinii 28. f.
The saurus malorum 397. b.
Thonis quis fuerit 183. d.
Thyrus quid sit 4. c.
Thyria quid 111. b.
Thyites, quid sit 51. a.
Tibicinum cantus quid præstet 140. g.
Tinctura viperarum que 162. e.
Tormentille virtus 45. a. 139. d.
Toxicum Priscorum quid 390. g.

Toxicum quando vitale appellatum 398. h.
Toxicam Priscorum quale 132. g.
Toxici etymum 390. h.
Toxici signa diagnostica 391. c.
Toxici medela 392. f.
Toxici præsidia ex Dioscoride 393. b.
Tragorigani virtus 138. e.
Triptolemi figura qualis 358. f.
Tribuli terrestris vis 139. d.
Tribulus herba fugat serpentes 32. f.
Trifolium serpentibus inimicum 27. d.
Trifolij bituminosi virtus 139. d.
Trischalis, quid 172. e.
Tristalis quid sit, ibidem.
Trochisci viperini an differant à Trochiscis, Thyri 111. d.
Trochisci viperæ, quæ ratione scructur 165. d.
Trochiscorum viperæ compositio 165. b. c.
Trochiscorum viperæ difficultas soluitur 166. a. b.
Trochilus anis 361. c.
Trophonij antrum ubi 68. f.
Trophonius quis fuerit, ibidem.
Tyberis inundatio 339. b.
Tymbra ad serpentes valet 34. e.
Tynni animalia 314. g.
Typhonis origo 66. b. 67. a.
Typhonis descriptio 67. c.
Typhonis locus natalis, ibidem.
Typographi comparantur ad Cadmum serentem, dentes Draconis 333. d.
Tyrannus aspidi similis 208. f.

V

V Ada caca cur viperæ dicantur 143. a.
Vase Antiquorum pro seruanda Theriaca, ex qua materia fabrefierent 51. a.
Velleris aurei fabula 332. h.
Venenum denotat veneficium 38. f.
Venenum sumitur pro tinctura 38. g.
Venenum naturale quale 58. h.
Venenum in qua parte serpentis resideat 38. h.
Venenum cur aliquando seriùs, & aliquando citius necet 39. b.
Venenum Calligule quale 39. c.
Venenum detegitur cornu Cerasiis 179. c.
Venenum exiccans quale 221. b.
Venenum Scytalis quale 234. g.
Venenum Amphibene quale 240. f.
Venenum Boæ quale 296. e.
Venenum Scolopendræ quale 303. d.
Venenum Draconum quale 319. c.
Venenum Basilisci, in qua parte resideat 370. e.
Venenum Basilisci penetrat 371. b.

Ve.

I N D E X.

- Venenum Basiliense tria symptomata comitan-*
tur 371.c.
Venenum scythicum quale 391.a.
Veneri serpentum differentia 38.g. 39.c.
Veneri serpentini signa 40.b.
Veneri serpentini medela 41.a.
Veneri serpentini rationalia remedia 41.d.
Veneri vera providentia 47.a.
Veneri sepiis malitia 192.e.
Veneri Dipsadis qualitas 219.d.
Veneri Hydri natura 281.a.
Venenorum esui an quis assuefieri possit 46.b.
Venenorum genera quae 131.a.
Veneficiorum amuletum 376.f.
Veneris sectio in ietu serpentis an conveniat 42.e.
Vena meden quid sit 328.b.
Veneris effectus quales 226.g.h.
Veneris comparatio ad Dipsadem 226.b. 227.a.
Veneris Prester unde dictus 215.b.
Venerum violentia 407.d.
Ventriculos cor dicitur 184.g.
Vernatio quid sit 10.g. 52.g.
Verdiana virgo duos habuit serpentes 90.e.
Veritati mendacium cedit 353.c.
Veteramenta combusta fugant serpentes 33.a.
Venularum balneus, & intuitus perniciosus
 369.d.
Vitio Episcopus horrificum serpentem extin-
guir 89.c.
Vigo Episcopus magnum serpentem ligat 89.c.
Vigilantia Draconibus attribuitur 320.g.
Viator subundus à Dipsade percussus 228.f.
Vinum corruptum quomodo corrigatur 163.d.
Vinum medicatum contra serpentes 28.g.
Vini copia quid generet 226.f.
Vini viperini prae paratio 162.e.
Vini commoditas quae sint 226.g.
Vipera Aegyptii marmoris species 51.a. 108.g.
Vipera monoceros ubi 7.c. 168.g.
Vipera serpens maris rubri 108.g.
Vipera est in veprecula prae verbum 83.d.
Vipera quasi vituperata 109.b.
Vipera nomen anus 108.f.
Vipera per excellentiam dicitur serpens 109.c.
Vipera piscis. ibidem.
Vipera acur calida 117.d.
Vipera cancer minimus. ibidem.
Vipera quo tempore gerat vtero 126.b.
Vipera quibus plantis delectetur 122.g.
Vipera montes amat 127.c.
Vipera ex muliere orta 123.d.
Vipera ab hominis ventriculo extracta 130.b.
Vipera inclusa electro 127.c.
Vipera ad morsum viperae remedia 136.b.
 138.b.
Vipera quando lethalior 132.b. 133.a. 128.g.
Vipera S. Charito à morte liberatur 149.d.
Vipera quo remedio necetur spatio semihorae
 138.b.
Vipera quando pingatur cum Ceruo 150.b.
Vipera in supplicio parricidij adhibebatur
 150.f.
Vipera bicauda 154.e.
Vipera biceps ubi 154.e.
Vipera quis primus in medicamentis usus
 162.g.
Vipera utilis ad prorogandam vitam 155.b.
Vipera cornuta Illyrica 168.g.
Vipera pro antidotis an mas, vel femina esse de-
beat, & si femina an praegnans 164.f.g.
Vipera prester 215.c.
Vipera equiuoca 108.f. *Synonyma* 109.a. *Ety-*
munum 109.b. *Differentia* 111.c. *Descriptio*
 114.e. *Physiognomonia* 117.d. *Mores* 122.
 e. *Sympathia, & antipathia* 122.g. *Coitus, &*
partus 123.d. *Locus* 127.a. *Victus* 128.g.
Temperamentum 129.a. *Capiedi, & fugadi ra-*
tio 130.e. *Veneris* 131.a. *Veneris signa* 134.
 e. *Veneris remedia* 136.e. *Epitheta* 142.b.
Denominata 143.b. *Moralia* 146.e. *Prouer-*
bia 149.a. *Miracula* 149.d. *Hieroglyphica*
 150.e. *Namismata* 151.a. *Emblemata* 151.
 c. *Phreneschemata* 155.d. *Monstra* 154.e.
Simulacra 154.g. *Vfus in cibis* 155.a. *Vfus*
in medicina 153.d. *Vfus in theriaca* 162.b.
Vfus in varijs 167.a.
Vipera parua quae 197.a.
Vipera sticculosa quae 215.c.
Vipera aquatilis Cardani 277.d.
Vipera conditiones 109.c.
Vipera nomine uterque sexus denotatur 109.c.
Vipera color qualis 110.f. 112.g.
Vipera dentium ordo 118.c.
Vipera dentium numerus 110.g. 117.d. 118.e.
Vipera maris, & femina morsus differentia
 111.c.
Vipera maris descriptio 114.e.
Vipera descriptio ad mentem Galeni 114.g.
Vipera maris icon 115.
Vipera feminae icon 116.
Vipera pulmo qualis 118.g.
Vipera intestina qualia 118.b.
Vipera feminae genitalia 119.b.
Vipera maris partium internarum icon 120.
Vipera feminae partium internarum icon 121.
Vipera odor qualis 112.e.f.
Vipera, & murana amicitia 122.g.
Vipera, & mulieris grauida antipathia 122.b.
Vipera muribus inuisa 122.b.
Vipera, & testudinis odium 123.b.
Vipera, & ossifrage dimicatio 123.a.
Vipera parus falsa opinio 125.a. b. c. d.

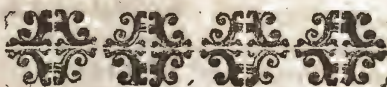
I N D E X:

Vipera, & scorpionis diffensus 123.b.
Vipera catulorum numerus 126.g.
Vipera partus qualis 124.b.
Vipera catulorum ordo in partu 126.b.
Vipera fetura qualis 126.f.
Vipera, & Fica pugna 128.b.
Vipera ictu naufragus perit 127.d.
Vipera potus qualis 128.b.
Vipera ubi hyeme delitecant 128.c.f.
Vipera virus quale 131.c.
Vipera ona cur non sint dari putaminis 129.a.
Vipera venenū non oritur ab extrinseco 131.d.
Vipera fel quando venenosum 131.c.
Vipera ictus ubi non letalis 132.d.
Vipera morsus lethaliter ledit 131.d. 132.e.
Vipera caput appensum ad quid 155.d.
Vipera carnibus qui vescantur 155.a.
Vipera hepar in edulj 156.e.
Vipera caro quomodo cōdicienda pro cibis 155.b.
Vipera ossa quid præstent 156.e.
Vipera pinguedinis preparatio 156.a.
Vipera carnis virtus 157.a.b.
Vipera nigriores quæ 161.b.
*Vipera dessecta pro theriacâ, quæ ratione digno-
scantur an bone sint* 165.a.
Vipera fel in morbis oculorum 156.e.
Vipera extra in morsu vipera laudantur 156.e.
Vipera spoliū virtus 156.e.
Vipera pulueris preparatio 159.c.
Vipera decoctio ad quid 162.g.
Vipera cauda, & caput cur abijciatur 164.b.
Viperarum cognitio cur aliquando suis ignota
163.b.
Viperarum magnitudo qualis 113.a.
Viperarum congressus qualis 124.f.
Viperarum capiendarum tempus 164.e.
Viperarum, & muranarum congressus an detur
124.g.b.
Viperarum generatio qualis 123.d.
Viperarum esus cur sitim generet 129.c.
Viperarum cerebri quantitas 117.d.
Viperarum iccoris figura 118.g.
Viperarum cordis motus 118.g.
Viperarum stomachi locus 118.g. (119.a.
Viperarum partes genitales quales, & quæ
Viperarum lumbrici 118.b.
Viperaria quæ, & ad quid 137.c. 144.f.
Viperarius quis 143.b.d.
Viperarum genus quod 143.b.

Vir iustus comparatur Smaragdo 146.e.
Virgo marina quæ 418.e.
Viri in sti cur Serpentes dicti 72.g.
Viri inobedientis hieroglyphicum 210.b.
Virtutis acquirenda phrenoschema 347.d.
Vita quomodo prorogetur 156.g.
Vitam longam, qui auixerint 156.b.
Vitis aduersatur amphibana 241.a.
Vitis nigra fugat Serpentes 32.f.
Vitex arceat serpentes 28.e.
Vitiis dantur tres differentia 35.a.
Vitrium cum ophite confundit Galenus 51.b.
Vlceris maligni remedia 157.a.
Vlcus sanatum à serpente 95.d.
*Vnguentum Circulatorum pro capina vipera-
rum* 130.g.
*Vnguentum pro manibus ne lādatur à serpen-
tibus* 29.c.
Vnguentum ad morsus serpentum 36.c.
Vnguentum ex viperis 167.b.
Voluptatum contemptus 72.f.
Voluptatem vincere est voluptas 82.b.
Voluptas, & dolor cur simul iungantur 152.g.
Voluptatis lasciuia descriptio 235.b.
Voluptatis lasciuia comparatio ad meretricem
235.c.
Voluptas similis Amphibana 242.e.
Voluptates dicuntur Sirene 423.d.
Vomitus ubi prouocandus 222.b.
Vomitus quando conueniat 268.c.
Foragines maris quales 418.f.
Vrens animal 362.g.
Vrina humana virtus 137.b. 43.b.
Vrina impubium ad quid 203.b.
Vriica ad quid 45.a. 34.f.
Vsurarij rhythones dicuntur 384.b.
Vtrinq; grada animal 236.b.
Vulpes anguibz amica 28.b.
Vulcani antistes sanabat sancios ab anguibz
41.d.
Vulturis iecur ad quid 31.d.
Vultures inimici Serpentibus 25.c.
Vxor mala vipera comparatur 152.g.

Z

Zopyria antidotus 45.b.
Zoili dicuntur serpentes 82.g.

I N D E X!

Græca noua, & vetera!

A

Αγκήλομητης 331.β.
 αγριος 361.α.
 αδευκίς 331.α.
 αίμορρος 171.α.
 αίμορρος 179.α.
 αίμα 67.ε.
 αιματοπος 330.φ.
 αίμοβόρος 331.α.
 αίματοβόρος 331.α.
 αίματοπότης 331.β.
 αίθοφ 396.φ.
 αινός 47.ε.
 αίολος 47.β.
 αίολοσκοπος 330.ε.
 αίόμορος 396.φ.
 αίοντις 252.ε. 253.α.
 αίοντιλη 253.α.
 αίοντιζος 253.α.
 αίλιβιάδιος 50.ε.
 αιμαίμαχτος 331.α.
 αίμος 167.ε.
 αίμοδότης 167.α.
 αίμοδύτης 167.α.
 αίμοβάτης 167.α. 215.ε.
 αίμφισβείνα 236.β.
 αίμφισμείνα 236.β.
 αίμφισθμείνα 237.α.
 αίποδες 49.ε.
 αργός 4.φ. 331.β.
 άργος 4.φ.
 άργος 4.ε.
 άρχακος 47.ε.
 άσπις 193.β.
 άσπιδόδηκτος 206.φ.
 άσπιδότροφος 206.φ.

B

Βάσιλευς 361.ε. 362.ε.
 βασίλισκος 362.ε.
 βλοσυρός 331.α.
 βλοσυρωπός 330.ε.
 βόα 295.β.
 βριαρός 331.α.
 βροτολοιγός 331.α.
 βύη 295.α.

γ

γαλένη 145.β.
 γηγενής 331.β.

γλαυκώφ 47.β. 330.β.
 γλαυκοπής 47.ε.
 γοργαπός 47.ε.

Δ

Δασυλής 331.α.
 δεινός 47.ε.
 δερή 143.α.
 δέρων 314.φ.
 δηλήμων 47.α.
 διακίδης 145.β.
 διφυής 80.ε.
 διφας 214.φ. 215.ε.
 διφάκος 114.φ.
 δολιχός 47.β.
 δόρη 252.ε.
 δράκος 314.φ.
 δράκον θαλάσσιος 312.φ.
 δράκαινα 312.φ.
 δράκαινίδες 327.α.
 δρύινος 259.α.
 δρύινα 259.α.
 δρύς 259.α. 260.ε.
 δύν 295.α.
 δύτης 295.ε.
 δυκτικός 295.ε.

Ε

Εκατογχιφαλος 396.φ.
 έλαφος 49.ε.
 έλαφ 165.α.
 ελοφ 265.ε.
 έλωφ 265.α.
 έλλοφ 265.α.
 ελεφαντίας 331.β.
 έμβρυα 49.β.
 ένυδρος 277.α.
 ένυδρις 277.α.
 ένναικέφαλος 387.β.
 έρπετα 2.ε. 3.β.
 έρπίς 2.ε.
 έρπητης 48.ε.
 έρπυσής 331.α.
 έχις 109.α.
 έχις φωνή 142.β. 331.α.
 έχιστοβολος 142.β.
 έχιον 50.ε. 144.φ.
 έχίτης 144.ε.
 έχεις 143.β.
 έχιδνα 108.ε.
 έχιδνα μιζοπάρθενος 108.β.

έχιδνα

I N D E X.

ἔχιδνα ψαλδοί 143.α.
 ἔχιδριον 143.δ.
 ἔχιδριον 143.δ.
 ἔχιδριον 144.ε.
 ἔχιδναίος 145.α.
 ἔχιδνηκτος 145.α.

Θ

θαλάσσιον 4.β.
 θηρίον 111.α.
 θηρία 4.ε.
 θηρία ιοβόλα 148.β.
 θηριακά 4.ε.
 θηριακή αντίδοτος 4.φ.
 θηροτροφος 330.κ.
 θηροτύπος 331.α.

Ι

Ιοβόλος 47.α. & 330.β.

Κ

κακῆργος 47.δ.
 κάλλιπαρνος 268.β.
 κάρδαμον 252.ε.
 κερκὺς 277.α.
 καύσος 214.β.
 κερχρία 163.ε. 247.α.
 κερχρίτης 168.ε. 247.α.
 κέρχρος 247.α.
 κέρχρις 247.α.
 κερχρίτης. *ibidem*.
 κέντρα 168.φ.
 κερσής 171.β.δ.
 κηροτροφος 47.α.
 κνώδαλα 4.β.
 κολόβη 110.ε.
 κρανίμος 330.β.
 κρατερὸς 331.α.
 κωφίας 244.ε.

Μ

Μελάνηρος 215.ε.
 μιλτοπάρνος 268.α.
 μολερίς 7.β.
 μυσθὴρ ὄφεις 48.ε.
 μυίαργος 292.ε.
 μυρίακρηνος 396.φ.

Ο

Οικερὸς 331.α.
 ὀλκήρης 47.β.

ολκός 47.α. 331.α.
 ὀλοόφρων 396.φ.
 ὀλίσκος 22.ε.
 ὄνος 22.ε.
 ὄπτομαί 4.φ.
 ὄρειος 231.β.
 ὀρσφὴ 287.ε.
 οροφίας. *ibidem*.
 ὀυλόμινος 331.α. 47.δ.
 ὄφεις 2.β. 3.α.
 ὄφεις θαλάσσιος 296.φ. 312.ε.
 ὀφίερος 330.ε. 49.ε.
 ὀφιακός 54.ε.
 ὀφιᾶχος 5.β.
 ὀφιδί 4.φ.
 ὀφείδιον 49.α.
 ὀφίονεος 49.β.
 ὀφίαισις 3.α.
 ὀφιοκτονὸς 4.ε. 48.φ.
 ὀφιοβόλος 48.φ.
 ὀφιδνηκτος 48.φ.
 ὀφιογενής 48.β.
 ὀφιοβάρης 49.α.
 ὀφιδής 49.β. 52.ε.
 ὀφιδίος 49.ε.
 ὀφιοφάγος 49.ε.
 ὀφιομάχης 49.α.
 ὀφιδία 52.β.
 ὀφείος κεφαλὴ 53.α.
 ὀφιδεσφύλη 50.φ.

Π

παρεία 268.φ.β.
 παρεία 268.β.
 παναμειλικτος 331.α.
 πελώριος 331.α.
 πείρα 381.β.
 πελώρος 47.ε.
 πεντηκοντακέφαλος 387.β.
 περγός 143.α.
 πυκρός 47.ε.
 πνοθήρης 108.ε.
 ποικίλος 47.β. 330.ε.
 ποικιλόδειρος 143.α.
 ποικιλογάτος 330.ε.
 πολυκρηνος
 πολυκάρηνος 396.φ.
 πολυδεύρας 396.φ.
 πολυφύτης 396.ε.
 πολυκάρηνος 48.ε.
 πρεσβύς 361.ε.
 πρηστήρ 215.β.
 πτύαδες 194.β.
 πύθων 48.ε. 377.α.

INDEX.

πυθίς βοῦ 381.ε.
 πυθόμαντις 380.γ.
 πύθαυλης 380.γ.
 ποθιονικος 380.β.
 πυθόχρηστος 380.β.
 πιθόληπτος *ibidem*.
 πυρρίας 48.ε. 289.α.
 πυρφόρος 331.β.
 πυρόφορος *ibidem*.

P

Πίξα οριώδης 55.α.

S

Σαυρός 6.φ.
 σάωρα 143.ε.
 σαρκοφάγια 16.β.
 σήψ 187.α.
 σηπιδων 187.β.
 σκόλιος 47.β. 330.γ.
 σκολόπενδρα θαλάττια 301.γ.
 σκόλοψ 301.γ.
 σκυτάλη 230.ε. 231.β.
 σκυτάλιδες 230.ε.
 σκυτάλιον 230.φ.
 σκυτάριον *ibidem*.
 σκυτάριον *ibidem*.
 σκύτος 231.β.
 σμερδαλίος 330.γ.
 στέαρ έρωτις 107.α.
 σίφαρ 52.γ.
 συρικτης 331.α.
 σασίπολις 96.γ.

T

Τετραέλικτος όφης 47.β.
 τρισσός 306.φ.
 τριπτός 306.γ.
 τρώχλος 361.ε.

T

ύδρα 386.γ.
 ύδρος 277.α. 386.γ.
 ύδραλης 277.α.

φ

φιλοσάφυλον 50.φ.
 φρυγίς 48.ε.

χ

χελιδωνία 194.β.
 χέλυδρος 260.ε.
 χέλυς 260.ε.
 χερσαία 194.β.
 χέρσουδρος 277.α.
 χθένιος όφης 47.ε.

ψ

ψάμμος 167.ε.
 ψαμμοδύτης 167.α.
 ψόλος 143.α.
 ψυχρός 47.α.

Ω

ώμισης 47.ε. 330.β.
 ωτόπος όφης 48.ε.

Hebraica.

A

Akshuh 193.ε.

B

Balkara 53.α.

G

Gharāmam 362.β.

L

Leuiathan 4.β.

N

Nachasch 4.β.

Q

Oach 314.γ.

Ochim *ibidem*.

P

Peshen 193.ε. 362.γ.

S

Schephiphon 4.γ. 172.ε.

T

Thaninim 4.β. 314.γ.

Thannin *ibidem*.

Z

Zipheoni 193.ε.

Zepha 277.α.

Arabica.

A

Alararas 253.β. 416.γ.

Albedisimon Persin 314.γ.

Alharaf *ibidem*.

Ca

I N D E X:

C

Carnen 314.g.
Ceraſti 172.e.
Chafizati 253.b.

G

Geluc 52.h.
Genlut. ibidem.
Guaſſenabras 306.g.

H

Haic 4.b.
Hadare. ibidem.
Harem 314.g.
Helſir 187.c.

L

Labane 111.a.
Sabrin 180.g.
Sciniar 139.g.
Selſir 187.c.
Semabras 306.g.
Siſcetari 231.e.

V

Veſga 312.g.

Gallica:

B

Baſilic 362.g.
Doublemarcheur 237.a.
Dragon 314.b.

O

On ſerpent cornu 172.f.

V

Vn ſerpent 4.b.
Vn aſpic 193.c.
Vne Ceraſte 172.f.
Vipere 111.a.

Hiſpanica.

B.

Baſliſco 362.g.
Bicha 111.a.
Binora 111.a. 193.c.

C.

Corſo 139.b.
Dragonera 53.a.

E

Eſcurço 112.b.

P

Pelle della Culbre 52.b.

S

Scorzone 287.d.
Scorzonera 287.d.
Sierpe 4.b.

Germanica:

B

Baggen 269.b.
Bick natern 287.d.
Blinden ſchycheri 244.f.
Brandſchlangen 11.b.
Ein ſchlang. 4.b.
Ein ſchlangen haut 52.b.
Ein Nater ſotter 111.b.
Ein Becknater. ibidem.
Ein Geckhyrne ſchlang. 172.f.
Ein ſchlang genannt 193.c.
Ein ſcoſſx oden angel ſchlang 257.a.
Ein baggen ſchlang 269.b.
Ein erix ſchlengle 262.g.
Ein ſtinc ſchlang. 260.f.
Ein cyſch ſchlang 260.f.

L

Lindmurm 314.b.

N

Nater 278.c.
Nater u 287.d.

V

Viper nater 111.b.

Polonica.

V

Vuodnyuua 278.e.

Belgica:

S

Schncken 287.d.

Anglica:

S

Sandilz. 167.c.
Slau vuorm 244.f.

V

Vuater ader 278.c.

I N D E X

Indica.

Baiquatrara 306.h.

C

Copaibas 44.f.

P

Picietl 130.f.

Italica.

A

Aspidè 193.c.

Aspido tormento 195.c.

Anza 266.g. 269.c.

B

Basilisco 362.g.

Bissia 5.a.

Bissia angela 6.h. 269.c.

Bissa orbala 244.f.

Bissa bona 269.b.

C

Cecella 244.f.

Ceraſte 172.f.

Ceruone 266.g.

Ceruera 266.f.

Cesia 244.f.

Cuſſo 6.h.

D

Drago 314.h.

Dragone. *ibidem.*

Duca 361.c.

L

Lucignola 244.f.

M

Magaraffo 110.g. 193.c.

Maraffo d'acqua 278.c.

Milori 112.g.

Magnanaro 287.d.

O

Orbiga 244.f.

Orbigina. *ibidem.*

P

Papaxino 361.c.

R

Rubello 295.a.

S

Saettone 253.c.

Sagittari 253.c.

Scorzone 5.a. 110.b.

Serpe 5.a.

Serpente. *ibidem.*

Nomina barbara.

Ageſtim 5.a.

Aparias. *ibidem.*

Aiuſſe. *ibidem.*

Tenſtu. *ibidem.*

Teſtu. *ibidem.*

F I N I S

Errata sic corrigantur.

Pag. 2. g. sumitur. l. sumatur. pag. 5. b. confectus fuit. l. confectum fuit. pag. 6. f. acreis. l. arcis. pag. 6. g. Dry-
nus l. Dryinus. pag. 8. f. atterrantur. l. atterantur. pag. 9. a. intestinum canino. l. intestino canino. pag. 9. b.
fe is l. fellis. pag. 9. d. citis felis. l. cystis felis. pag. 12. h. accidere. l. accidere. pag. 18. g. murenas. l. murcnas.
pag. 20. a. exarratum. l. exaratum. pag. 21. b. redundantum. l. redundantem. pag. 22. h. inter medio. l. interno-
dio. pag. 27. b. porotus. l. prorsus. pag. 29. d. strepitu. l. strepitu. pag. 34. g. in carminibus Nicandri. artibus. l. ar-
tibus. pag. 35. c. folijs Potri. l. folijs Porri. pag. 35. d. in carminibus Nicandri. inuaseris artus. l. inuinxeris artus.
pag. 37. b. in carminibus Ouidij. aduco. l. adunco. pag. 37. d. lethaler. l. lethaliter. pag. 38. g. lethalia. l. lethalia.
pag. 42. d. Toxia l. toxica. Ibidem a. in margine indicium veneni superat. l. indicium veneni superati. Ibidem
c. in margine. finus suos l. finus suillus. pag. 44. c. in marg. murant. l. murana. pag. 44. g. adrantum. l. adian-
sum. pag. 45. c. in margine theriacæ Andromachi viris. l. theriacæ Andromachi vires. pag. 45. b. chamælon.
l. chamæleon. pag. 46. h. serpentipus. l. serpentibus. pag. 47. a. in carminibus Martialis. porto. l. poto. Ibidem h.
in carmine Ouidij Arpyias. l. Harpyias. Ibidem h. ob quemdam cum serpentibus familiaritatem l. ob quam-
dam cum serpentibus familiaritatem. pag. 47. b. Huc. l. Hac. pag. 47. c. calidum l. callidum. pag. 50. c. Brum-
felfio. l. Brumfelfio. pag. 51. a. lithotom. l. lithotomi. pag. 51. a. fuisse. l. fuisse. pag. 53. c. in carminibus Ouidij
substitut. l. sustulit. pag. 56. h. in carminibus Ouidij. propeccata l. properata. pag. 57. c. ariolati sunt. l. h. ariolati
sunt. pag. 58. g. Mattis. l. Martis. pag. 63. c. in margine. Cerber. l. Cerberi. pag. 64. c. bacilo. l. bacillo. Ibidem.
ariolatus. l. h. ariolatus. pag. 65. c. separar. l. separam. pag. 68. f. Beotia. l. Beotia. pag. 70. g. in marg. Gneus.
l. Aencus. pag. 74. h. in marg. similis. l. similes. pag. 76. l. e. f. maretrix l. meretrix. pag. 76. g. felicem. l. felicem.
pag. 79. b. crassante. l. grassante. pag. 80. c. tribridis. l. tyb. idis. pag. 80. f. seruatorum. l. Seruatorem. pag. 81. a.
inferum pinum l. insertam pinum. pag. 81. d. Achilli. l. Ach. ui. pag. 82. c. quæ l. quia. pag. 83. a. caracthere.
l. caractere. pag. 84. h. perhibearur l. perhibetur. pag. 87. d. videtur. l. videtur. pag. 92. g. desumpserunt. l. de-
sumperunt. pag. 94. b. Triptolemus. l. Triptolemus. Ibidem. Triptolemi l. Triptolemi. pag. 95. c. spira ma-
bis. l. spira tanquam manibus. pag. 96. f. crassante. l. grassante. Ibidem. parian. l. parant. pag. 96. f. Ariolis. l. Ha-
riolis. pag. 97. b. interemptis. l. interemptis. pag. 99. a. grum l. gy um. pag. 99. b. crassante. l. grassante. Ibid.
corpore. l. corpora. Ibidem. d. Tiberis. l. Tyberis. Ibidem. Orbem. l. Urbem. pag. 100. t. vtrinq. l. vtrinq. pag.
100. g. Botios. l. Brotios. pag. 100. h. in margine Democrat. s. l. Democrata. pag. 101. d. leua. l. læua. pag. 102.
c. in margine purgat. l. pingat. pag. 102. c. fraudulentus. l. fraudulentus. Ibidem. trahit. l. trahit. pag. 102.
f. murena l. muæna. pag. 103. a. querimonia. l. querimonia. Ibidem. descendere. l. d. cedere. pag. 103. d. pæ-
nes l. penes. pag. 105. a. hemorrhoidum. l. hæmorrhoidum. pag. 105. c. aufertuntur. l. auferuntur. pag. 105. a.
in margine. valent. l. valeat. pag. 105. c. manna. l. manæ. pag. 107. b. in margine. nugamento. l. nugamenta. pag.
107. d. l. supra mensam collocatus fuerit. Ibidem. adierit. l. adierit. pag. 111. a. τηρ. seu τηριον. l. τηρ. seu θηριον.
pag. 123. b. in margine. Paris. l. Paræ. pag. 128. g. coxa l. coxa. pag. 130. h. in margine necans. l. necatus. pag.
131. a. læ. næ l. lænæ. Ibidem. læa. l. læua. pag. 134. g. acris l. æ. is. pag. 134. h. methistum. l. amethistum. pag.
138. f. verbis l. verbis. pag. 138. h. lapis theramenes. l. lapis theamedes. pag. 139. b. baccæ. l. baccæ lauri.
pag. 139. c. in margine Araftæ. l. Acoftæ. Ibidem. valeri. l. valere. pag. 140. in margine tymfonia l. symphonia.
pag. 141. c. educant l. educatur. pag. 141. d. illis bono esset. in dies. l. illis bono esset. qui in dies. pag. 143. a.
4205 l. 40205. pag. 144. f. procreet l. procreantur. pag. 145. c. τηρ. l. τηρ. pag. 146. g. Ledens. l. Lædens. pag.
150. c. in margine maretrix l. meretrix. pag. 150. c. in margine. suspectam l. suspectum. pag. 156. c. defe-
runtur. l. deferantur. pag. 157. d. pænitus. l. penitus. pag. 163. a. Caleno. l. Galeno. Ibidem. careret. l. careret.
pag. 163. b. medica l. medicam. pag. 163. a. in margine venus the. l. verus theriacæ. pag. 165. d. Vitium. l. Vi-
trum. pag. 166. g. Alij. l. Alia. pag. 167. a. concinnari. l. concinnare. pag. 181. b. adherentes. l. adherentes.
pag. 187. d. quod l. quem. pag. 193. d. qualesnam l. qualesnam. pag. 211. b. querelas. l. querelas. pag. 221. d.
cumulis. l. cumulus. pag. 228. g. iacit. l. iacet. pag. 229. c. Aethyope. l. Aethiopc. Ibidem. d. Scytula. l. Situla.
pag. 231. b. petulia. l. petulca. pag. 236. h. vtrinq. l. vtrinq. pag. 236. h. Amph. cephalon. l. Amphicephalon.
pag. 239. a. in margine. suffusiones. l. ad suffusiones. pag. 265. c. opere pretium. l. operæpretium. pag. 277. d.
Echydnæ. l. echidnæ. Ibidem. interpretes l. interpretes. pag. 288. c. pænes. l. penes. Ibid. g. apime. l. apprimè.
Ibidem. h. sepeliatur. l. sepeliatur. pag. 297. c. in margine. quales. l. qualis. pag. 312. g. θαλασσιων. l. θαλασσιων.
pag. 314. a. Syrenas. l. Sirenas. pag. 318. f. à vultu. l. vultu. pag. 320. h. sibilat. torro. l. sibilat. & torro. pag. 325. b.
in margine lethifer. l. lethifer. pag. 330. h. τηρότροπος. l. θηρότροπος. pag. 340. g. Draco. l. Cato. pag. 350. Vexilli-
feris. l. Vexilliferi. pag. 354. g. in margine Phæton. l. Phaeton. pag. 367. c. icamine. l. læramine. pag. 377. a.
πύρων. l. πυρών. pag. 377. c. vorant. l. vocant. pag. 380. g. oraculum de tutela loci consuleretur. cum respon-
disse perhibetur l. cum oraculum de tutela loci consuleretur. respondisse perhibetur. pag. 384. f. in margine
luxuri. l. luxuriosus. pag. 392. f. in margine collocassion. l. colocassion. pag. 393. d. in margine venus. l. ve-
nus. pag. 396. μωρίκραλος. l. μωρίκραλος. pag. 397. d. in margine tofistæ. l. tophistæ. pag. 409. a. in marg. Hip-
pel. pos. l. Hippelaphos. pag. 425. c. subdola Sirena. l. subdola Siren. pag. 426. h. in margine Syren. l. Siren.